

TC
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI
DOKTORA TEZİ

TÜRKİYE'DE PLANLI DÖNEMDE TURİZMİN MONETER
EKONOMİK ETKİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

89324

Hazırlayan
Aziz BOSTAN

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Koray BAŞOL

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

İzmir 1999

Doktora tezi olarak sunduğum “Türkiye’de Planlı Dönemde Turizmin Moneter Ekonomik Etkilerinin Deđerlendirilmesi” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı dűşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yaralandığım eserlerin bibliyografyada gűsterilenlerden olduğuunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğuunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

06..12/1999

AZİZ BOSTAN

TUTANAK

Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünün/...../19..... tarih ve sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisanüstü Öğretim Yönetmeliği'nin maddesine göre İktisat Anabilim Dalı doktora öğrencisi Aziz BOSTAN'ın "Türkiye'de Planlı Dönemde Turizmin Moneter Ekonomik Etkilerinin Değerlendirilmesi" konulu tezi incelemiş ve 27.12.1999 tarihinde, saat 14.30'.....'da jüri önünde savunması alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından jüri üyelerince sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin BAŞARILI olduğuna oy BİRLİĞİ ile karar verildi.

BASKAN
Prof. Dr. Koray B. S. D.

ÜYE
Prof. Dr. Alp TİMUR

ÜYE
Prof. Dr. Aslan EREN
Aslan EREN

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DÖKÜMANTASYON MERKEZİ

TEZ VERİ FORMU

Tez No:

Konu Kodu:

Üniv. Kodu:

*Not: Bu bölüm merkezimiz tarafından doldurulacaktır.

Tezin Yazarının:

Soyadı: *BOSTAN*

Adı: *Aziz*

Tezin Türkçe Adı: *Türkiye'de Planlı Dönemde Turizmin Moneterekonomik Etkilerinin Değerlendirilmesi*

Tezin Yabancı Dildeki Adı: *In Turkey in the Plannip Period The Evaluation of the Economic and the Monetarial Efficiency of Tourism*

Tezin Yapıldığı:

Üniversite: *DEÜ*

Enstitü: *Sosyal/Bilimler Enstitüsü*

Yıl: *1999*

Diğer Kuruluşlar:

Tezin Türü:

1. Yüksek Lisans

☐

2. Doktora

☒

3. Tıpta Uzmanlık

☐

4. Sanatta Yeterlilik

☐

Tez Danışmanlarının

Ünvanı

Adı Soyadı

Türkçe Anahtar Kelimeler

İngilizce Anahtar Kelimeler

1. *Turizm*

1. *Tourism*

2. *Turizm Ekonomisi*

2. *Tourism Economics*

3. *Turizm Sektörü*

3. *Tourism Sector*

4. *Ödemeler Dengesi*

4. *Payments of Balance*

5. *Turizmin Moneterekonomik Etkileri*

5. *The Economics and Monetary Efficiency*

Tarih: *6.12.1999*

İmza:

Umut

ÖZET

Turizm sektörünün gelişmesi ile birlikte turizmin ekonomik ve sosyal etkileri bir çok devletin bu sektöre özel ilgi duymasına neden olmuştur. Sektörünün ekonomik etkileşimin ülke ekonomisine katkısı göz önüne alındığında turizmin gelişmesi için gerekli olan bir çok kolaylığın sağlandığı görülmektedir. Türkiye’de de 1980 yılından sonra turizm faaliyetlerinin, yaratılan teşvikler ve imkanlar sayesinde hızlı bir gelişme görülmektedir. Özellikle ödemeler bilançosu açıklarının kapatılması, milli gelir artışı ve devlet gelirleri açısından olumlu katkılar yapmaktadır.

Türkiye’de planlı dönem içerisinde turizm sektöründeki gelişmeler 1982 yılında çıkarılan 2634 sayılı yasa ile hızlı bir ivme kazanmıştır. Turizm sektöründeki gelişmeler yalnızca sektörün kendi içinde kalmamaktadır. Turizmin yarattığı katma değer ve çoğaltan etkisi milli geliri artırması ile diğer sektörleri ve tüm ekonomiyi etkilemekte, canlandırmaktadır. Yapılan girdi-çıktı analizi sonunda Türkiye’de turizm sektörünün 38 sektörden girdi aldığı ve geri bağlantı katsayısının yüksek olduğu görülmektedir. Yani turizm sektöründeki canlanma girdi alınan sektörleri de canlandırmaktadır. Bunun aksine turizm sektöründeki durgunluk da diğer sektörleri olumsuz yönde etkilemektedir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerin ulusal ekonomilerini canlandırmak için turizm sektörüne önem vermeleri gerekir. Türkiye’de de turizm sektörü, ileri ve geri bağlantı etkilerinin yüksekliği nedeni ile kilit konumunda olup sürekli olarak gelişme ve desteklenmesi büyük önem taşır.

ABSTRACT

The economic and social impacts of tourism, with growing the tourism sector, has been caused a special interest for many countries. When the assistance of economic impacts to national economy is taken into consideration, it has been seen that many conveniences are especially provided for provided for the supporting of tourism sector. The creation of incitements and expanding possibilities in Turkish tourism sector after 1980 obtained a rapid growth in industrial sectors as well. It had positively influence in meeting the deficit of balance of payments, increase of national income and state income.

The improvement of tourism sector in the Planned Period in Turkey especially showed a rapid growth after making the law code No. 2634. These improvements of sector is not internal. The value-added and the multiplier effect of tourism expand the national income. Therefore other sectors and whole economy is positively effected and enliven. The result of input-output analysis shows that Turkish tourism sector takes its inputs from 38 different sectors and has a high level of “backward connection coefficient”. Namely, the growing of tourism sector enlivenes the other sectors providing inputs. It is been seen that it should be considered tourism sector important for refreshing the national economies of developing countries.

ÖNSÖZ

Gelişmekte olan ülkelerin önemli sorunlarının başında ödemeler bilançosu açıkları, işsizlik, gelir dağılımındaki dengesizlikler ve dengesiz ekonomik büyüme gelmektedir. Turizm sektörünün tüm bu sorunların çözümünde etkin ve olumlu rol oynadığı bir gerçektir. Turizm, ekonomik etkilerinin yanında sosyal ve kültürel etkisi de söz konusudur. Ancak gelişmekte olan ülkeler için turizmin özellikle ekonomik etkileri önemlidir. Çünkü ülkeler turizmdeki gelişmelere paralel olarak döviz girişi sağlamakta yeni istihdam olanakları yaratmakta, turistik harcamalar sonucu milli gelirlerini artırmaktadırlar.

Ülkemizde 1980 sonrasında uygulanan politikalarla turizm sektörünün canlandırılması hedeflenmiştir. Turizmde kaydedilen gelişmeler ülke ekonomisinin büyümesine ve gelişimine olumlu katkılarda bulunmuştur. Türkiye 24 Ocak 1980 kararlarıyla birlikte ihracata dayalı büyüme modelini tercih etmiştir. Bunun için sanayileşme ön planda gelmektedir. Sanayi için gerekli döviz kaynağı olarak ve ayrıca diğer sektörleri sürükleyici güç olarak turizm sektörü seçilmiştir. Bu çalışmada Türkiye için oldukça önemli bir yeri olan turizm sektörünün ekonomik etkileri incelenmeye çalışılacaktır.

Gerek tez konusunun seçiminde gerekse çalışmaların çeşitli aşamalarındaki yardımları nedeniyle, Prof. Dr. Koray Başol'a, Prof. Dr. Aslan Eren'e, Prof. Dr. Alp Timur ve Prof. Dr. Halil Çivi'ye teşekkür etmeyi bir borç biliyorum. Ayrıca tezin analiz kısmındaki yardımlarından dolayı Öğr. Gör. Dr. Mesut Çakır'a, tezin yazımında, redaksiyonunda ve basımında bulundukları katkılardan dolayı Araştırma Görevlileri Ömer Özpınar, Kutay Kesim, Abdullah Özdemir ve Necmiye Cömertler'e teşekkürlerimi belirtmek isterim.

Aziz BOSTAN

Nazilli, Aralık 1999

İÇİNDEKİLER LİSTESİ

ÖNSÖZ	I
İÇİNDEKİLER LİSTESİ.....	II
ŞEKİL VE GRAFİKLER.....	V
TABLO LİSTESİ.....	VI
KISALTMALAR.....	X
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	4
TURİZM EKONOMİSİNE GENEL YAKLAŞIM ve TÜRKİYE’DE TURİZMİN PLANLI DÖNEMDEKİ GELİŞMELERİ	4
1.1. Turizm Kavramına Genel Yaklaşım.....	4
1.1.1. Turizm Tanımları.....	5
1.1.2. Turizmin Temel Özellikleri.....	8
1.1.3. Turizm Sektörü	9
1.1.3. Turizm Sektörünün Tanımı	10
1.1.4. Turizmin Sınıflandırılması	14
1.1.5. Turizmin Fonksiyonları.....	17
1.1.6. Turizmin Ekonomik Kalkınmadaki Rolü	19
1.2. Türkiye’de Turizmin Gelişimi	23
1.2.1. Planlı Dönem Öncesi (1963 Öncesi).....	23
1.2.2. Türkiye’de Planlı Dönemde Turizm (1963-1994).....	26
1.3. Dünya’da Turizmin Gelişimi	51
İKİNCİ BÖLÜM	57
TURİZMİN MONETER EKONOMİK ETKİLERİ.....	57
2.1. Turizmin Ödemeler Bilançosu Üzerine Etkileri	58
2.1.1. Dış Ödemeler Bilançosu Kavramı	58

III

2.1.2. Dış Turizm Bilançosu Kavramı	64
2.1.3. Turizmin Döviz Arz ve Talebine Etkisi	68
2.1.4. Turizmin Milli Paranın İç ve Dış Değerine Etkisi	75
2.2. Turizmin Gelir Yaratıcı Etkileri	76
2.2.1. Milli Gelir İçersinde Turizm	77
2.2.2. Turizmin Milli Gelire Etkisini Belirleyen Etkenler	78
2.2.3. Turistik Tüketim Harcamalarının Milli Gelir Üzerine Etkisi	80
2.2.4. Turistik Yatırım Harcamalarının Milli Gelir Üzerine Etkisi	109
2.3. Turistik Harcamaların Katma Değer Üzerine Etkisi	115
2.3.1. Katma Değer Kavramı	115
2.3.2. Turizm Sektöründe Oluşan Katma Değerin Milli Gelir Üzerine Etkisi	116
2.3.3. Döviz Geliri Olarak Katma Değer	117
2.3.4. Turizm Sektöründe Katma Değer Hesaplama Yöntemleri	118
2.4. Turizmin İç Fiyatlara Etkisi	122
2.4.1. Turistik Mal ve Hizmet Fiyatı ile Turistik Tüketim Talebi	122
2.4.2. Enflasyon Kavramı	129
2.4.3. Enflasyonun Turizm Sektörü Üzerine Etkisi	139
2.4.4. Devalüasyonun Turizm Sektörüne Etkisi ve Başarı Koşulları	140
2.5. Turizmin Devlet Harcama ve Gelirine Etkisi	142
2.5.1. Turizmin Devlet Gelirlerine Etkisi	142
2.5.2. Turizmin Devlet Harcamalarına Etkisi	144
2.5.3. Turizmin Sağladığı Net Devlet Gelirlerinin Etkisi	146
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	147
TÜRKİYE'DE TURİZMİN MONETER EKONOMİK ETKİLERİNİN ANALİZİ	147
3.1. Amaç	147
3.2. Yöntem	147
3.2.1. Girdi-Çıktı Analizi	148
3.2.2. Katma Değer Analizi	164
3.2.3. Regresyon ve Korelasyon Analizi	165

3.2.4. Trend Analizi	167
3.2.5. Hipotez Testi.....	167
3.3. Uygulama.....	168
3.3.1. Girdi-Çıktı Analizi ile Turizm sektörünün Doğrudan ve Toplam, İleri ve Geri Bağlantı Etkilerinin Hesaplanması	168
3.3.2. Turizm Sektörünün Yaratmış Olduğu Katma Değer Analizi	175
(1963-1997).....	175
3.3.3. Turizm Sektörü İçin Yapılan Regresyon, Korelasyon ve Trend Analizi	176
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	199
KAYNAKLAR.....	211
EKLER	218

ŞEKİL VE GRAFİKLER

Şekil: 2.1 : Ticari Mal Akımları ve Turist Akımlarının Karşılaştırılması	70
Grafik 2.2 : Turist Talep Eğrisi	126
Grafik 2.3 : Gelir ve İkameye Hicks'ci Yaklaşım	127
Grafik 2.4 : Tam İstihdam Düzeyinde Seviyesinde Enflasyonist Açık.....	131
Grafik 2.5 : Turizm Sektöründe Talep Enflasyonu	135
Grafik 2.6 : Yatırım-Talep Dengesizliklerinden Doğan Enflasyon	136
Grafik 3.1 : Turizm Gelirinin Yarattığı Katma Değer.....	177
Grafik 3.2 : Turizm Yatırımlarının Toplam Yatırımlara Oranı.....	180
Grafik 3.3 : Turizm Gelirlerinin GSMH İçindeki Payı.....	182
Grafik 3.4 : Turizm Gelirlerinin Toplam İhracata Oranı.....	186
Grafik 3.5 : Turizm Giderlerinin Toplam İthalata Oranı.....	187
Grafik 3.6 : 1963-1996 Yılları Arasında TEFE	192
Grafik 3.7 : Turizm Gelirleri.....	193
Grafik 3.8 : Gelen Yabancı Turist Sayısı.....	194
Grafik 3.9 : Turist Başına Ortalama Harcama	197

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. 1 : Planlı Dönem Öncesinde (1950-1962) Türkiye’de Turizm	26
Tablo 1.2 : I. BYKP Döneminde Planlanan ve Gerçekleşen Yabancı Turist Sayısı.....	29
Tablo 1.3 : I. BYKP Döneminde Planlanan ve Gerçekleşen Turizm Gelirleri.....	29
Tablo 1.4 : I. BYKP Döneminde Gerçekleşen Turizm Yatırımları ve Toplam Yatırım İçindeki Payları (1976=100).....	29
Tablo 1.5 : I. BYKP Döneminde Türkiye’de Gerçekleşen İşletme Belgeli Yatak Kapasitesi	30
Tablo 1.6 : I. BYKP Döneminde Turizm Gelirlerinin GSMH, İhracat İçindeki Payları ve Turizm Giderlerinin İthalat İçindeki Payları	30
Tablo 1.7 : II. BYKP Döneminde Planlanan ve Gerçekleşen Yabancı Turist Sayısı.....	32
Tablo 1.8 :II. BYKP Döneminde Planlanan ve Gerçekleşen Turizm Gelirleri.....	32
Tablo 1.9 : II. BYKP Dönemde Gerçekleşen Turizm Yatırımları ve Bunun Toplam Yatırım İçindeki Payı (1976=100).....	33
Tablo 1.10 : II. BYKP Döneminde Türkiye’de Gerçekleşen Turistik İşletme Belgeli Yatak Kapasitesi	33
Tablo 1.11 : II. BYKP Turizm Gelirlerinin GSMH, İhracat İçindeki Payları ve Turizm Giderlerinin İthalat İçindeki Payları	33
Tablo 1.12 : III. BYKP Döneminde (Planlanan ve Gerçekleşen) Türkiye’ye Gelen Turist Sayısı.....	35
Tablo 1.13: III. BYKP Döneminde Planlanan ve Gerçekleşen Turizm Giderleri.....	35
Tablo 1.14 : III. BYKP Döneminde Gerçekleşen Turizm Yatırımları ve Toplam Yatırımlar İçindeki Payları (1976=100).....	35
Tablo 1.15 : III. BYKP Döneminde Türkiye’de Gerçekleşen Turistik İşletme Belgeli Yatak Sayısı.....	36
Tablo 1.16 : III. BYKP Döneminde Turizm Gelirlerinin GSMH, İhracat İçindeki Payları ve Turizm Giderlerinin İthalat İçindeki Payları	36

VII

Tablo 1.17 : IV. BYKP Döneminde (Hedeflenen ve Gerçekleşen) Türkiye'ye Gelen Yabancı Sayısı	38
Tablo 1.18 : IV. BYKP Döneminde Hedeflenen ve Gerçekleşen Turizm Gelirleri.....	39
Tablo 1.19 : IV. BYKP Döneminde Gerçekleşen Turizm Yatırımları ve Toplam Yatırımlar İçinde Payları (1988 Fiyatlarıyla Milyon TL).....	39
Tablo 1.20 : IV. BYKP Döneminde Türkiye'de Gerçekleşen Turistik İşletme Belgeli Yatak Sayısı.....	39
Tablo 1.21 : IV. BYKP Döneminde Turizm Gelirlerinin GSMH, İhracat İçindeki Payları ve Turizm Giderlerinin İthalat İçindeki Payları.....	40
Tablo 1.22 : V. BYKP Döneminde (Planlanan ve Gerçekleşen) Türkiye'ye Gelen Yabancı Sayısı	41
Tablo 1.23 : V. BYKP Döneminde Planlanan ve Gerçekleşen Turizm Gelirleri.....	42
Tablo 1.24 : V. BYKP Döneminde Gerçekleşen Turizm Yatırımları ve Toplam Yatırımlar İçindeki Payı (1988 Fiyatlarıyla Milyon TL).....	42
Tablo 1.25 : V. BYKP Döneminde Türkiye'deki Turistik Belgeli Yatak Sayısı	43
Tablo 1.26 : V. BYKP Döneminde Turizm Gelirlerinin GSMH, İhracat İçindeki Payları ve Turizm Giderlerinin İthalat İçindeki Payları	43
Tablo 1.27 : VI. BYKP Döneminde Türkiye'ye Gelen Yabancı Sayısı	45
Tablo 1.28 : VI. BYKP Döneminde Planlanan Gerçekleşen Turizm Gelirleri.....	45
Tablo 1.29 : VI. BYKP Döneminde Gerçekleşen Turizm Yatırımları ve Toplam Yatırım İçindeki Payları (Cari Fiyatlarla Milyon TL).....	46
Tablo 1.30:VI. BYKP Döneminde Türkiye'de Gerçekleşen İşletme Belgeli Yatak Sayısı	46
Tablo 1.31 : VI. BYKP Döneminde Turizm Gelirlerinin GSMH, İhracat İçindeki Payları ve Turizm Giderlerinin İthalat İçindeki Payları	46
Tablo 1.32 :VII. B.Y.K.P, Döneminde Türkiye'ye Gelen Yabancılar	48
Tablo 1.33 : VII. BYKP Döneminde Gerçekleşen Turizm Gelirleri.....	49

VIII

Tablo 1.34 : VII BYKP Döneminde Yabancı Başına Ortalama Harcama Miktarı.....	49
Tablo 1.35 : VII. BYKP Döneminde Gerçekleşen Turizm Yatırımlarının Toplam Yatırımlar İçindeki Payları.....	49
Tablo 1.36 :VII. BYKP Döneminde Gerçekleşen Yatak Sayısı	49
Tablo 1.37 : VII. BYKP Döneminde Turizm Gelirlerinin GSMH, İhracat İçindeki Payları ve Turizm Giderlerinin İthalat İçindeki Payları.....	50
Tablo 1.38 : Türkiye’de Planlı Dönemde Turizm Sektöründeki Değişimler (1980 Öncesi Ve Sonrası)	50
Tablo:1.39 : Dünya’ da Turist Sayısı ve Turizm Gelirleri.....	52
Tablo 1.40 : Dünyada En Fazla Turist Kabul Eden Ülkelerin Sıralaması (1996 Yılı)....	53
Tablo 1.41 : Dünya’da En Fazla Turizm Geliri Elde Eden Ülkelerin Sıralaması (1996)	54
Tablo 1.42 : Seçilmiş Bazı Ülkelerin TG/GSMH VE TG/İhracat Değerleri(1996).....	54
Tablo 1.43 :Turizm Gelirlerinin Dünya Ekonomisindeki Yeri.....	55
Tablo 1.44 : Dünya Turizminde Yatak Kapasitesi(1990-1996).....	55
Tablo 1.45 :Seçilmiş Ülkelerde Yatak Kapasitesinin Gelişimi.....	56
Tablo 2.1 : Uluslararası Turizm Bilançosu.....	66
Tablo 2.2 : Ülkenin Ödemeler Dengesine Esas Olabilecek Standart Turizm Bilançosu	67
Tablo 2.3 : Tunus’ta Turizm Harcamalarının Yarattığı Ek Talep Artışı	83
Tablo 2.4 : Turistik Tüketim Harcamalarının Yüzde Dağılımı.....	83
Tablo 2.5 : Turizmde Çarpan Etkisi	91
Tablo 2.6 : Turizm Gelirlerinin Yayılma Özelliği	92
Tablo 2.7 : Yiyecek-İçecek İçin Turist Harcamalarını Tahmin Modeli	103
Tablo 2.8 : Fayda-Maliyet Analizlerinde Analize Dahil Edilen Kalemler	109
Tablo 2.9 : Turizm Yatırımları.....	112
Tablo 3.1 : Sektörler Arası İşlem Tablosu.....	151
Tablo 3.2. : Toplulaştırma Anahtarı	163

Tablo 3.3 : Turistik Tüketim Tiplerinin (%) Dağılımı - Katma Değer Yaratma Katsayısı	164
Tablo 3.4 : Toplulaştırılmış Sektörler İtibariyle 1985 Yılı Girdi Çıktı Tablosu (Milyon TL)	169
Tablo 3.5 : Turizmin Diğer Sektörlerle Olan Doğrudan ve Toplam Bağlantı Etkileri..	170
Tablo 3.6 : Toplulaştırılmış Sektörler İtibariyle 1990 Yılı Girdi Çıktı Tablosu (Milyon TL)	171
Tablo 3.7 :Turizmin Diğer Sektörlerle Olan Doğrudan ve Toplam Bağlantı Etkileri...	172
Tablo 3.8 : Toplulaştırılmış Sektörler İtibariyle 1995 Yılı Girdi Çıktı Tablosu (Milyar TL)	173
Tablo 3.9 : Turizmin Diğer Sektörlerle Olan Doğrudan ve Toplam Bağlantı Etkileri.	174
Tablo 3.10 : Analiz Turizm Gelirlerinin Yarattığı Katma Değer.....	176
Tablo 3.11: Türkiye'nin GSMH'ında ve Turizm Gelirlerinde Beklenen Gelişme Trendi	183
Tablo 3.12 : Turizm Gelirlerinin Dış Ticaret Açığını Karşılama Oranı.....	184
Tablo 3.13: 1963- 1997 Yılları Arasında İhracat, İthalat, Turizm Gelirlerinin Toplam İhracata Oranı, Turizm Giderlerinin Toplam İthalat Oranı ve Turizm Giderleri..	185
Tablo 3.14 : Türkiye'de İhracatta, Döviz Kurunda ve Turizm Gelirinin İhracata Oranında Beklenen Gelişme Trendi.....	189
Tablo 3.15 : Gelen Yabancı Turist Sayısı Trendi.....	195
Tablo 3.16 : 1963- 1997 Yılları Arasında Gelen Yabancı Turist Sayısı, Yabancı Başına Ortalama Harcama, Yurtdışına Çıkan Vatandaş Sayısı ve Vatandaş Başına Ortalama Harcama	196
Tablo 3.17 : Yabancı Turistlerin Ortalama Harcama Miktarı Trendi (\$).....	198

KISALTMALAR

a.g.e. :	Adı Geçen Eser
ADÜ :	Adnan Menderes Üniversitesi
AIEST :	Uluslararası Turizm Uzmanları Birliği
ATAK :	Akdeniz – Ege Turizm Altyapısı ve Kıyı Yönetimi Projesi
bknz :	Bakınız
DEÜ :	Dokuz Eylül Üniversitesi
DPT :	Devlet Planlama Teşkilatı
EÜ :	Ege Üniversitesi
GBE :	Geri Bağlantı Etkisi
GSMH :	Gayrisafi Milli Hasıla
HDTM :	Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı
I. BYKP :	Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı
II. BYKP :	İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı
III. BYKP :	Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı
IV. BYKP :	Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı
İBB :	İleri Bağlantı Etkisi
İTBF :	İktisadi ve Ticari Bilimler Fakültesi
OECD :	İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
OPEC :	Petrol İhraç Eden Ülkeler Teşkilatı
s. :	Sayfa
SBE :	Sosyal Bilimler Enstitüsü
TB :	Turizm Bakanlığı
TBYGM :	Turizm Bakanlığı Yatırımlar Genel Müdürlüğü
TEFE :	Toptan Eşya Fiyat Endeksi

- TOBB :** Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
- TUGEV :** Turizm Geliştirme ve Eğitim Vakfı
- TYD :** Turizm Yatırımcıları Derneği
- V. BYKP :** Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı
- VL BYKP :** Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı
- VII. BYKP :** Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı
- WTO :** Dünya Turizm Örgütü

GİRİŞ

20. yüzyılın başlarından itibaren, turizm ve tatil eğilimi toplumların her kesimi için büyük önem taşıyan bir olgu haline gelmiştir. Boş zaman, rekreasyon ve turizm faaliyetlerinin gelişimi ile toplumsal gelişme arasındaki yakın ilişkiler ve benzerlikler söz konusudur. Toplumsal gelişim sanayi devrime ile hızlanmıştır. Sanayi devrimi ile birlikte çalışanların boş zamanlarının artması ve boş zamanlarını dinlenerek geçirmek istemeleri insanları turizme itmiştir.

İkinci Dünya Savaşından sonra hızla gelişen turizm sektörünün ekonomik yönü ağır basmıştır. Turizm sektörüne, daha önceki yıllardan itibaren gereken önemi ve önceliği veren ülkelerde, bu faaliyet kolunun milli gelir, ödemeler bilançosu, istihdam, katma değer üzerine olumlu etkileri, pek çok ülkeyi, turizm sektörünü geliştirmeye zorlamıştır. Özellikle az gelişmiş ülkelerin gelişebilmeleri için sanayileşmeleri zorunluluğu vardır. Ancak, sanayinin ve dış ticaretin finansmanı problemi ihracatı ve diğer döviz kazandırıcı faaliyetleri önemli hale getirmiştir. Turizm, gelişmekte olan döviz kazandırıcı özelliği nedeniyle, sanayinin finansmanında en etkili sektörlerden biri olarak görülmüştür. Dünyada iktisadi refah düzeyi yükseldikçe, turizm ile ilgili ihtiyaçların giderek artması, döviz ihtiyacının karşılanmasında çok güçlü bir alternatif olarak ortaya çıkmaktadır.

Turizm sektörünün gelişmesinin ekonomik ve sosyal sonuçlarının önemi, bir çok devletin bu endüstriye özel ilgi göstermesine ve çeşitli finansal kolaylıklar sağlanmasına neden olmuştur. Ülkeler, uluslararası turizme katılarak, gittikçe daha büyük pay elde etmek için büyük çaba harcamaktadırlar. Bu çabanın nedeni ise, turizmin bir yandan ulusal ekonominin gelişmesine, öte yandan toplumsal refah düzeyinin yükselmesine katkı sağlamasıdır.

Dünyada olduğu gibi Türkiye’de de turizm faaliyetlerinde hızlı gelişmeler kaydedilmiştir. Türkiye’nin doğal güzellikleri, uygun tabiat şartları, arkeolojik değerler, tarihi ve kültürel zenginlikler yanında, turizmin etkinliğini artıracak pek çok özelliğe sahip bulunması, bu fırsatların en iyi biçimde değerlendirilmesini gerektirmektedir.

Devletin desteği ve politikaları neticesinde 1980’li yıllarda turizm, Türkiye ekonomisinin en gözde sektörü haline gelirken, bu gelişmenin sosyal, kültürel ve toplumsal etkileri önemli boyutlara ulaşmıştır. Özellikle 1982 yılında çıkarılan 2634 sayılı Turizmi Teşvik Yasası ve 1985 yılında turizmi “Öncelikli Sektör” durumuna getiren yasa ile turizm

büyük ivme kazanmıştır. 1980'li yıllardaki turizm politikaları ile 1960'lı yıllardan beri tüm planlı dönem boyunca gerçekleştirilemeyen kitle turizmi gerçekleştirilmiştir.

1963'lerde yatak sayısı 10,226 adet, turizm yatırımlarının toplam yatırımlar içindeki payı % 0.66, turizm gelirlerinin GSMH içindeki payı % 0.01, turizm gelirlerinin ihracat içindeki payı % 2.1'dir. 1980'li yıllara kadar, turizmin bu göstergeleri 20 yılı aşmasına rağmen çok büyük değişimler göstermemiştir. 1982 yılında çıkarılan yasa ve uygulanan ekonomi politikaları sonucunda turizmdeki bu göstergeler, özellikle 1985 yılından sonra hızla yükselmiştir. 1997 yılında turist sayısı 9,689,004 kişiye, turizm gelirlerinin ihracat içindeki payı % 30.8'e, turizm gelirleri 8,089 milyon dolara, turizm yatırımlarının toplam yatırımlar içindeki payı % 2.0'ye, yatak sayısı 504,000 adete, turizm gelirlerinin GSMH içindeki payı da % 4.2'ye yükselmiştir. Bu göstergeler, uluslararası turizmin Türkiye'nin ödemeler bilançosunda belirgin bir yere sahip olduğunu ve turizm gelirlerinin ulusal gelir içindeki yerinin gelişmiş turizm ülkelerindeki düzeye çıktığını göstermesi bakımından anlamlıdır.

Dünyada ve Türkiye'de; nüfus ve sosyal-kültürel gelişme çok hızlı olarak gerçekleşmektedir. Bunun sonucunda da ihtiyaçlar da çok büyük artış göstermişlerdir. Özellikle az gelişmiş ülkeler bu hızlı gelişmeyi takip etmekte zorlanmaktadırlar. Bu gelişmeyi takip edebilmek için diğer ülkelere göre daha hızlı ekonomik büyümeyi gerçekleştirmek zorunluluğu vardır. Ekonomik büyüme ve gelişmenin en önemli göstergelerinden biri ise, reel milli gelirdeki artıştır. Ayrıca, yatırımlardaki artış, katma değerdeki artış, tüketimdeki artış, ihracattaki artış ve döviz girdisindeki artışlar da ekonomik büyümeyi sağlayan en önemli kriterlerdir. Ekonomik büyümeyi ve gelişmeyi sağlayacak tüm bu etkenler, turizm sektöründeki gelişmeye paralel olarak sağlanması mümkün olabilir. Bu nedenle gelişmekte olan ülkeler turizm sektörünü bir lokomotif sektör olarak seçmektedirler. Böylece turizmdeki gelişmeyle birlikte ekonomik büyüme gerçekleşmektedir. Turizmin yatırımlar, istihdam ve diğer sektörlerle reel etki yaparken milli gelir, katma değer, devlet harcamaları ve devlet gelirleri ve ödemeler bilançosu üzerine moneter ekonomik etki yapmaktadır. Bu çalışmadaki amacımız, Türkiye'de planlı dönem içerisinde turizmin sadece yukarıda bahsedilen moneter ekonomik etkilerini yıllar itibarıyla incelemek ve değerlendirmektir. Bu amaca ulaşabilmek için tez üç bölüm halinde incelenmiştir.

Birinci bölüm, turizmi tanımlamaya, konu ile ilgili bir takım kavramları açıklamaya, turizmin etkilerinin belirlenmesi açısından, Türkiye ve dünya turizminin bugünkü durumunu

genel olarak değerlendirmeye yöneliktir. Bu amaçla bu bölümde, turizmin tanımı, turizm sektörü, turizmin eşitleri, turizmin fonksiyonları ve turizmin ekonomik kalkınma ile ilişkisi kurulmaya gayret edilmiştir.

Çalışmamızın ikinci bölümünde, turizmin ekonomik etkilerinin kalkınmaya katkıları teorik bazda irdelenmiştir. Turizmin ekonomik etkileri reel ve moneter olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Reel etkileri, yatırım, istihdam ve diğer sektörler üzerine etkileri olarak sayılabilir. Moneter ekonomik etkiler ise, demeler bilançosu üzerine, milli gelir üzerine, i fiyatlar üzerine, milli paranın dış değeri üzerine, katma değer üzerine ve devlet harcama ve gelirler üzerine etkilerdir. Bu bölümde sadece turizmin moneter ekonomik etkileri teorik bazda analiz edilmiştir.

nc bölümde ise turizm sektörünün Türkiye açısından ekonomik etkileri, ekonometrik modellerle analiz edilmiştir. Girdi-ıktı analizi ile 1985-1990-1995 yıllarında turizm sektörünün milli gelir ve diğer sektörlere yayılma etkisi llmştir. Bunun için ise, girdi-çıktı akım tablosunda, girdi matrisi tablosu elde edilerek turizm sektörünün doğrudan ileri geri bağlantı katsayıları elde edilerek hem tüm ekonomiye hem de diğer sektörler üzerine etkileri değerlendirilmiştir. Ayrıca Leontief matrisinin tersi tablosundan faydalananarak, turizmin toplam ileri-geri bağlantı katsayıları ile milli ekonomi üzerine etkileri değerlendirilmiştir.

Bu bölümde yine girdi-çıktı analizinden faydalananarak elde edilen katma değer katsayıları yöntemiyle 1963-1997 yılları arasındaki turizmin ekonomiye sağladığı toplam katma değerleri hesaplanmıştır. Yine bu bölümde, turizm gelirleri, turist sayısı, turizm yatırımları, döviz kuru, TEFE, yatak sayısı gibi turizm ile ilgili değişkenlerin birbirleri ile ilişkileri ortaya koyabilmek için regresyon ve korelasyon analizleri yapılmıştır. Gelecekle ilgili palanlar yapabilmek için de, yine turizmle ilgili bu değişkenlerin trend analizleri yapılmıştır.

Bu çalışmada turizmin, özellikle gelişmekte olan ülkeler için çok önemli olduğu ve kalkınma içinde turizmin sektörünü geliştirmek zorunda olduğu vurgulanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TURİZM EKONOMİSİNE GENEL YAKLAŞIM ve TÜRKİYE'DE TURİZMİN PLANLI DÖNEMDEKİ GELİŞMELERİ

1.1. Turizm Kavramına Genel Yaklaşım

Ekonomi biliminin amacı; sınırlı kaynak ve olanakları iyi organize ederek insanların sonsuz gereksinimlerini gidermeye çalışmaktır. Bu amaçla günümüz insanı ve toplumları, üretmek ve tüketmek gibi iki temel fonksiyonu yerine getirmeye çalışmaktadırlar. En iyiyi tüketebilmek, kuşkusuz en iyiyi üretmekle olanaklı olmaktadır. Bu iki temel fonksiyonu gerçekleştirmenin ölçüsü ülkenin gelişmişlik düzeyini belirler.

Toplumlar bu iki fonksiyonu daha iyi gerçekleştirmeye çalışırlar. Yani gelişmeyi isterler. Gelişme, sınırlı kaynak ve olanaklara karşın bir zorunluluk olmakta, belli politikalar saptanarak, uygulamayı gerektirmektedir. Bu politikalar; sanayileşmeyi ve kalkınmayı amaçlamakta ve hedeflemektedir.

Kalkınma mücadelesinde, büyüme ve gelişmeye en uygun sektör olarak sanayi sektörü kabul edilmiştir. Kalkınmayı gerçekleştirmek için toplumlar, sanayileşme yolunda büyük adımlar atmışlardır.

Sanayileşen toplumlarda verimlilik artışıyla birlikte; demokratik gelişim, teknolojinin getirdiği yenilikler, kitle iletişim araçlarının örgün ağı, eğitim-kültür düzeyinin yükselmesi, gelir artışı, gelirin adil biçimde dağılımı, çalışma koşullarının iyileşmesi, refah düzeyinin artması, sosyal haklar elde edilmesi ve boş zamanın artması gibi olumlu değişimler turizmin gelişmesine neden olmuştur.

Turizm, II. Dünya Savaşı'ndan sonra bu nedenlerden dolayı hızla gelişirken, ülke ekonomilerine büyük katkılarda bulunmuştur. Turizm, özellikle ödemeler bilançosu üzerine olumlu katkılar yapar. Bu da toplumların ekonomik gelişmesinde önemli bir yer tutar.

Toplumların ekonomik gelişmesine katkıda bulunan turizm ile ilgili tanım, tarif ve kavramların tezimizin daha iyi anlaşılması açısından incelenmesi yararlı olacaktır.

1.1.1. Turizm Tanımları

Turizm tanımları incelendiğinde, gelişim süreci içerisinde farklılık gösterdiği görülmüştür. Bu farklılığın nedeninin, turizmin gelişmesine paralel olarak, boyutunun değişmesinden kaynaklandığını söylemek mümkündür. Turizmin ilk tanımlanmaya çalışıldığı yıllarda önemli iki boyutu vardır: Bunlar; seyahat ve konaklama idi. Daha sonraki tanımlar turizmin çok yönlü boyutuna göre değişiklik göstermiştir.

Turizmin iki boyutu olan konaklama ve seyahat tanımlarında yer verenlerden biri Hubert Golden'dir. Golden'e göre "Turizm, insanları herhangi bir maksatla, herhangi bir mahalde asli kazanç sağlama faaliyetine girişmemek kaydıyla geçici konaklamalarını içeren bir çeşit insan ulaştırmasıdır."¹ Walter Hunziker de aynı boyutta, turizmi şöyle tanımlamaktadır; "Turizm, kazanç sağlama amacına yönelik olmamak ve sürekli yerleşmemek koşuluyla, kişilerin bir yere seyahatleri ve oradaki konaklamaları sonucunda ortaya çıkan ilişkilerin tümüdür."² Bu her iki tanım da önemli unsur, seyahat ve konaklamadır. Ancak ikinci tanım turizmin daha geniş boyutları olduğunu altını çizmektedir.

Aynı içerikte bir tanım AIEST tarafından yapılmıştır. Bu tanıma göre; "Turizm, yabancıların seyahat ve geçici veya devamlı, asli kazanç elde etme faaliyeti için yerleşmeye dönüşmemek koşuluyla konaklamalarından doğan, ilişkilerin ve olayların tümüdür."³

Daha sonraları, turizmin insan psikolojisinin bir gereği olarak ortaya çıktığını düşünenler, tanımın içeriğini genişleterek bu olguyu da işlemeye başlamışlardır. Bu boyuta göre Mayer, turizmi şöyle tanımlamıştır; "Turizm, insan psikolojisinin bir tezahürü olarak ortaya çıkan yer değiştirme, değişiklik, kaçma, uzaklaşma isteğidir."⁴

Bundan sonraki tanımlarda ise, insan psikolojisinin gereksinimleri üzerinde durulmuştur. Özellikle sanayileşmenin sonucunda toplumların refahında ve boş zamanındaki

¹ Tunca Toskay, **Turizm, Turizm Olayına Genel Yaklaşım**, Derya Yayınları, 3. Baskı, No:26, İstanbul, 1989, s.29

² Tunay Akoğlu, **Dünyada ve Bizde Turizmin Dünü ve Bugünü**, Varlık Yayınları, İstanbul, 1971, s. 10

³ Tunca Toskay, **Turizm, Turizm Olayına Genel Yaklaşım**, s. 30

artış, insanların dinlenme, eğlenme ve merak dürtülerini ön plana çıkarmış ve böylece turizmin iki boyutunun nedenleri üzerinde durularak boş zaman kavramı tanıma katılmıştır.

Bu içerikte Ernst Spatt'a göre turizm, "Dinlenme ve onunla ilgili gereksinimlerin tatmini sebebiyle boş zaman harcamasında ortaya çıkan tüketim harcamaları ile belirlenen geçici yer değiştirmeye bağlı olan ilişkilerin ve olayların toplamıdır."⁵ Benzer içerikli başka bir tanıma göre "Turizm, evrensel olarak sanayileşmenin yarattığı koşulların ortaya çıkarttığı dinlenme gereksiniminin, gene aynı çalışmanın yarattığı para ve zaman olanakları ile kişinin yaşadığı kent ya da ülkenin dışında karşılanması olgusudur."⁶

Yukarıdaki açıklamalardan görülmektedir ki, turizmin boyutu ilk tanımlara göre biraz daha genişlemiştir, boş zaman ve harcama kavramları tanıma girmektedir.

Bu süreç içerisinde turizmi ortaya çıkaran nedenlerin içine; araştırma, merak, macera, doğa sevgisi, kültür-eğitim ve öğrenme gibi unsurlar girmiş ve turizmin içeriği genişlemiştir. Bu bağlamda "Turizm; gittikçe artan hava değişimi ve dinlenme gereksinmesine, doğa ve sanatla beslenen göz alıcı güzellikleri tanıma isteğine, doğanın insanlara mutluluk verdiği inancına dayanan ve özellikle ticaret ve sanayinin gelişmesi ve ulaşım araçlarının kusursuz hale gelmelerinin bir sonucu olarak ulusların ve sınıfların birbirlerine daha çok yaklaşmasına neden olan modern zamanların bir olayıdır."⁷ şeklinde tanımlanmaktadır.

Tanımlar incelendiğinde görülen, önceleri turizm süreci içerisinde, turizmin iki boyutu olan seyahat, konaklama ve bunların nedenleri arasındaki ilişkiler ele alınmış, daha sonraki aşamalarda ise bu olayların sonuçlarına dikkat çekilmiş olduğunu saptarız. Bunlar, bu iki boyutun sonucunda yapılan harcamalar ve kazançlardır. Böylece turizmin ekonomik yönü önem kazanmaya başlamıştır.

⁴Tunay Akoğlu, **Turizm Olayına ve Ekonomisine Toplu Bakış**, Türkiye Turing Kurumu Yayını, İstanbul, 1971, s.13

⁵Tunca Toskay, **Turizm, Turizm Olayına Genel Yaklaşım**, s. 32

⁶Mehmet Çubuk, **Turizmin Dinlenme-Eğlenme ve Boş Zamanları Değerlendirme İle Bütünleşmesi Yeniden Tanıtım Denemesi ve Turizm Planlamasında Sistemli Bir Yaklaşım**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Mimar Sinan Üniversitesi Yayınları, No:7, İstanbul, 1980, s. 40

⁷Ziya Eralp, **Genel Turizm**, TC Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 1982, s. 46

Özellikle gelişmekte olan ülkelerin, gelişebilmek için gerekli dvız girdisini turizmin faaliyetlerinden sağlamak istemeleri, turizm olayını önemli bir olgu haline getirmiştir. Turizm faaliyetlerinde ekonomik ynn ortaya çıkması sonucu tanımlar bu boyut çerçevesinde değişim göstermiştir.

Bu değişime göre, "Turizm, geçici olarak yer değiştirilmesinden veya doğrudan doğruya buna bağlı olarak ortaya çıkan diğer gereksinimleri tatmin için yapılan bir iktisadi üretimdir."⁸ şeklinde tanımlanmıştır. Alp Timur yaptığı bir tanımlamada turizmin ekonomik yönünü "yabancıların belli bir bölge veya bölgelere doğru, bu yerler içinde veya bu yerlerden başka yerlere doğru seyahatleri ve gittikleri yerlerde konaklamaları olan ekonomik olayların bütünü"⁹ olarak belirlemiştir.

Turizm faaliyetinin temel nedeninin ekonomik olduğunu açıklayan Edman Picard, turizmi şöyle tanımlamaktadır: "Turizmin ana fonksiyonunu, ülkeye yabancı dvız kaynaklarının akmasını sağlamak ve turist harcamalarının ekonomiye yaptığı katkıları araştırmaktır."¹⁰ Buraya kadar yapılan turizm tanımlarında ele alınan yönlerini içeren, turizmi çok yönlü bir olay ve endüstri olarak ortaya koyan Hasan Olalı'ya göre; "Turizm :

- İnsanların sürekli konutlarının bulunduğu yer dışında sürekli olarak yerleşmemek,
- Yalnızca para kazanmak veya politik ya da askeri bir amaç izlememek üzere,
- Serbest bir ortam içinde,
- İş, merak, din, sağlık, spor, dinlenme, eğlence, kültür, deneyim kazanma, snobik amaçlarla veya dost ve akraba ziyareti, kongre ve seminerlere katılmak gibi sebeplerle,
- kişisel veya
- toplu olarak yaptıkları seyahatlerden

⁸ Tunca Toskay, **Turizm, Turizm Olayına Genel Yaklaşım**, s. 31

⁹ Alp Timur, **Turizmin Ekonomik Etkileri ve Türkiye Bakımından Bir Değerlendirme**, (Yayınlanmamış Doçentlik Tezi), E.. İşletme Fakültesi, İzmir, 1982, s. 4

¹⁰ Z. Mithat Dinçer, **Turizm Ekonomisi ve Türkiye Ekonomisinde Turizm**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1993, s. 7

- gittikleri yerlerde 24 saati aşan veya o yerin bir konaklama tesisinde en az bir geceleme (ünite) süre ile konaklamalarından ortaya çıkan iş ve ilişkileri kapsayan,
- Bir tüketim olayı,
- Sosyal bir olay,
- Ağır ve bütünleşmiş bir hizmet ve kültür endüstrisidir.”¹¹

Bu tanım, turizm olayını ortaya koyabilmek ve analiz edebilmek için, tarihsel gelişimi içerisinde turizmi bütün boyutlarıyla ele alan en kapsamlı tanımdır. Bu örnekleri çoğaltmak mümkündür.

Son yıllarda turizmin ekonomik yönünün ağır basması ile turizm tanımları da ekonomik boyutlarda yoğunlaşmıştır. Çünkü turizm, ekonomik gelişme için gerekli döviz girdisi sağlayan en önemli sektörlerden biri haline gelmiştir. Özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde ekonomik gelişme için bir fırsat olarak kabul edilmekte ve değeri gün geçtikçe artmaktadır.¹²

1.1.2. Turizmin Temel Özellikleri

Buraya kadar, turizmin tanımlanması konusundaki çalışmalar incelenerek bu tanımların tarihsel süreç içerisindeki gelişmeleri ele alınmıştır. Bu tanımlardan esinlenerek turizmin temel özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

- 1) Turizm, insanların toplu ya da tek başlarına kendi yerleşim yerleri dışında, sürekli yerleşmemek amacıyla yaptıkları seyahat ve konaklamaları içerir.
- 2) Turizm toplumun içerisinde meydana gelmektedir ve toplumu psikolojik olarak katılıma zorlayan ölçülebilir ve sürekli bir sosyal olaydır.¹³
- 3) Turizm, faaliyete katılan kişilerin ticari ve politik amaç taşımaksızın yaptıkları seyahat ve konaklamalardır.

¹¹Hasan Olalı-Alp Timur, **Turizm Ekonomisi**, Ofis Tic. Matbaası, İzmir, 1988, s. 35

¹²A. Hamdi Dereköy, **Turizm Endüstrisinde Kamu Desteği ve Türkiye Örneği**, HDTM, Ankara, 1993, s. 2

¹³Faik Küçüktopuzlu, **Turistik Yatırımların Yoğunlaşmasına Paralel Rekreasyon İmkanlarının Geliştirilmesi Bakımından Güney Antalya Yatırım Projesi Uygulaması**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), DEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 1991, s. 3

- 4) Turizm olayına seyahat acentaları, ulaştırma araçları ve turizm şletmeleri gibi kuruluşlar da girmekte ve bunlar turizmin ekonomik yönünü oluşturmaktadır.¹⁴
- 5) Turizmde seyahat edilecek yeri, konaklama yerini ve seyahat aracını insanlar kendi özgür iradeleriyle belirler. Bu nedenle turizm, özgür bir ortamda yapılan bir faaliyettir.¹⁵
- 6) Turizm; altyapı, üstyapı ve tamamlayıcı yatırımları gerektiren bütünleştirilmiş ağır bir hizmet ve kültür endüstrisidir. Bu da turizmin üretim yönünü oluşturmaktadır.
- 7) Turizm, insanların gezmek, eğlenmek, dinlenmek, spor yapmak, kültür, snobik vb. amaçlarla yaptıkları tüketim harcamalarını kapsar. Bu nedenle turizm bir tüketim olayıdır.¹⁶

Turizmin temel özelliklerinden çıkarılan sonuç; "Turizm, çok yönlü, karmaşık, sosyal, ekonomik ve kültürel bir olaydır."

1.1.3. Turizm Sektörü

Ülke ekonomilerinin analizinde plan, program ve geleceğe yönelik çalışmalarda, ekonomileri sektörlere ayırarak bir değerlendirme yapmak gerekmektedir. Bu amaçla Allan B. Fischer sektörleri; tarımsal faaliyetler, sınai faaliyetler ve ticari faaliyetler olmak üzere üçe ayırmıştır.

Bir başka ayırım Colin Clark tarafından yapılmıştır. Clark, çeşitli ülkelerde yaptığı araştırmalara dayanarak, ekonomik faaliyetleri üç sektörde toplamıştır:¹⁷

- 1) Tarım, ormancılık ve madencilik birinci sektör,
- 2) İnşaat ve imalat sanayi ikinci sektör,
- 3) Ticaret, ulaştırma, bankacılık gibi hizmetleri üçüncü sektör olarak açıklamıştır.

¹⁴Hasan Olalı, **Turizm Dersleri**, İstiklal Matbaası, İzmir, 1983, s. 26

¹⁵Hasan Olalı, Alp Timur, **Turizm Ekonomisi**, s. 36

¹⁶Hasan Olalı, **Turizm Dersleri**, s. 26

¹⁷Koray Başol, **Türkiye Ekonomisi**, Anadolu Matbaası, 3. Baskı, İzmir, 1992, s. 105

Bu ayrımlar, ülkenin ekonomik yapısına göre değişebilmektedir. Türkiye’de IV. BYKP ekonomiyi dar anlamda 10 sektöre ayırmıştır.¹⁸

1) Tarım,	6) Banka-Sigorta-Ticaret,
2) Madencilik,	7) Konut,
3) İmalat Sanayi,	8) Eğitim,
4) Enerji,	9) Sağlık,
5) Ulaştırma-Haberleşme,	10) Turizm,

Daha önceleri turizm, hizmetler sektörü içerisinde yer alırken, son yıllarda turizmin ekonomik fonksiyonlarının artması ve özellikle gelişmekte olan ülkelerin gelişme kaynağını turizm olarak seçmeleri, turizmin ayrı bir sektör olarak kabul edilmesini sağlamıştır.¹⁹

Yarattığı ekonomik, sosyal, kültürel, siyasi ve benzeri sonuçlar; çok sayıda mal ve hizmet üretmesi ve bunları üreten işletmelerin temel ürünlerine göre işletmelerin bütün oluşturması; ülkelerin politika ve programlarında yer alması ekonomik kalkınmada sürükleyici ve öncü (lokomotif) sektör kabul edilen sanayi sektörüne karşın yarattığı ekonomik etkinlikler ve diğer sektörler için çok büyük önem taşıması turizmin ayrı bir sektör olarak ortaya çıkmasına neden olmuştur.²⁰

1.1.3. Turizm Sektörünün Tanımı

Turizm sektörünün tanımı, Devlet Planlama Teşkilatı tarafından şöyle yapılmaktadır: “Turizm sektörü; Türkiye’ye gelen yabancıların sayısını ve turizm gelirlerini artırmak, iç turizm hareketlerini geliştirmek ve yurt dışına çıkan vatandaşların seyahatlerini düzenlemekle ilgili tüm faaliyetleri kapsar.”²¹ Buradaki faaliyetler, turizmle ilgili yatırımlar, tedbirler, planlamalar ve uygulama faaliyetleridir.

¹⁸ A.g.e., s. 106

¹⁹ Orhan İçöz, **Turizmin Bölgesel Ekonomik Etkileri ve Kuşadası Örneği**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), DEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 1987, s. 7

²⁰ A.g.e., s. 9

²¹ DPT, **İBYKP Turizm Sektörü Raporu (1968 - 1972)**, İktisadi Planlama Dairesi Sektör Program Şubesi, Ankara, 1968, s. 7

Daha kapsamlı ve ayrıntılı bir tanım ise, Alp Timur tarafından yapılmıştır: "Turizm sektörü, ulusal-uluslararası düzeyde turizm kavramı tanımındaki fonksiyonları; hizmetler sektöründen geniş ölçüde, tarım ve sanayi sektörlerinden belli ölçülerde yararlanarak yerine getiren girişimleri, serbest malları da değerlendiren bir turizm endüstrisi oluşturmak için genel ekonominin belli bir kesiminde ortaya çıkan yatırım, tedbir, planlama ve faaliyetlerinin bir bütünüdür."²²

Turizm sektörü, diğer sektörlerden bazı özelliklerinden dolayı farklılık göstermektedir. Örneğin; diğer sektörlerde sunulan ürün, tüketicinin ayağına götürülüp satılma olanağına sahipken turizm sektöründe ürünün, tüketicinin ayağına değil, tüketicinin ürünün üretildiği yere gelmesi gibi büyük farklılık doğmaktadır. Bu sektörü analiz edebilmek için önce bu sektörün özelliklerini açıklamak gerekmektedir.

1.1.3.2. Turizm Sektörünün Genel Özellikleri

Turizm sektörünün başlıca özellikleri şu şekilde sıralanabilir;

1) Turizm sektörü, hizmetler sektörü içerisinde yer almasına karşın diğer sektörlerle de ilişki içerisindedir. Turizmin diğer sektörlerle ilişki ve bağımlılığında gösterdiği karmaşık durum, turizm sektörünün ekonomik boyutlarının ve etkilerinin tam olarak ortaya koymasını zorlaştırmaktadır.²³

Turizm - Tarım ilişkisi; Turiste sunulan ürünler içinde tarımsal ürünler önemli bir paya sahiptir. Özellikle tarımsal yapılarını koruyan gelişmekte olan ülkeler açısından bu olay ayrı bir önem taşımaktadır.

Turizm hareketlerinin artması, tarımsal ürünlere ek talep yaratması, tarımsal ürünlerde kısa süreli bölgesel fiyat artışı sonucu tarım sektörünün gelişmesine neden olacaktır.²⁴

Sonuçta tarım üreticileri üretim kapasitesini genişleterek, gelir etkisinin artmasına neden olmaktadır. Ayrıca, tarım sektöründe belli dönemlerde ortaya çıkan mevsim işsizliği sorunu, turizmin yaratacağı istihdam olanaklarıyla çözülebilecektir.

²² Alp Timur, *Turizmin Ekonomik Etkileri ve Türkiye Bakımından Bir Değerlendirme*, s. 12

²³ İsmet S. Barutçugil, *Turizm Ekonomisi ve Turizmin Türk Ekonomisindeki Yeri*, İstanbul, 1986, s.31.

²⁴ Hasan Olalı-Alp Timur, *Turizm Ekonomisi*, s. 156

Turizm yatırımları içinde en büyük pay da konaklama yatırımlarına aittir. Konaklama yatırımlarının artması, inşaat malzemeleri üretiminde bir harekete yol açabileceği gibi, bu alanda istihdam edilenlerin gelirlerindeki artış sonucu yeniden sanayi sektöründe ek bir talep artışına neden olabilecektir. Turizm ile sanayi sektörü arasındaki ilişki, sanayi sektörünün değişik alt sektörlerine göre farklılık göstermektedir. Bazı alt sektörler doğrudan turizm sektörüne yönelik ürün üretmesine karşın bazıları dolaylı yönden turizm tüketimine yönelik ürünler üretmektedir.

2) Turizm sektörü emek-yoğun üretim yapısına sahip olması nedeniyle istihdam sorununun çözümünde önemli bir yer tutmaktadır.

Turizm sektörü bir hizmet endüstrisi olması nedeniyle mekanizasyona uygun olmayan işletmelerden oluşmaktadır. Genelde hizmet, yüz yüze ilişkiler sonucu üretildiğinden emeğin ikamesini zorlaştırmaktadır.

3) Turizm sektöründe faaliyet gösteren firmalar, eksik rekabet piyasasının özelliğini taşırlar. Özellikle konaklama, yiyecek-içecek, ulaştırma gibi alanlarda faaliyet gösteren firmalar eksik rekabet piyasası özelliklerini gösterirler.²⁵

4) Turizm sektörü diğer sektörlerle göre sabit sermaye yoğunluğu fazla olan bir sektördür.²⁶ Turizm sektöründe bir konaklama tesisinin inşasının toplam yatırım harcaması içindeki payı büyüktür. Diğer sektörlerde sabit sermaye yüzdesi ortalama % 50 olmasına karşın, turizm sektöründe % 94'e yaklaşmaktadır.²⁷

5) Fiziki olarak ihracı olanaklı olmayan bazı değerler, turizm yoluyla döviz kaynağı haline gelmektedir. Özellikle tabii ve kültürel bir takım varlıklar değerlendirilmiş olmaktadır.²⁸

²⁵ A.g.e., s. 250

²⁶ Nüzhet Kahraman, *Turizmde Yatırım Projeleri*, Çağlayan Kitabevi, İstanbul, 1986, s. 9

²⁷ A.g.e., s. 9

²⁸ Yüksel Akkaya, *Turizmin Türkiye Ekonomisindeki Yeri*, Enka Vakfı, İstanbul, 1985, s. 169

6) Turizm sektörünün talep yapısı diğer sektörlerle göre farklılık göstermektedir. Turizm sektörünün talep özelliklerini kısaca özetlemek olanaklıdır.²⁹

- a- Turistik tüketim otonom, yani bağımsızdır,
- b- Turistik tüketim heteronomdur,
- c- Turizm talebi mutlaka kişisel gelirin kullanılmasını ifade eder,
- d- Turizm talebinin fiyat esnekliği birden büyüktür,
- e- Turistik mal ve hizmetlerin ikame olanağının yüksek olması nedeniyle, sektörde rekabet ve yarış çok fazladır,
- f- Turizm talebi mevsimlik özelliğe sahiptir,

7) Diğer sektörlerde üretilen malların stoklama olanağı varken, turizm sektöründe üretilen mal ve hizmetlerin stoklama olanağı yoktur. Üretildikleri anda tüketilmeleri zorunluluğu vardır.³⁰

8) Turizm sektörü, ülkenin ekonomik ve politik istikrarına, dünyada gelişen ekonomik ve politik olaylara karşı çok duyarlıdır. Bu nedenle risk oranı çok yüksek olan bir sektördür.

9) Turizm sektörünün arzı inelastik özelliğe sahiptir. Yani çok kısa ve kısa dönemde fiyat değişimleri karşısında arzı artırması çok zordur. Ancak uzun dönemde esnek bir arza sahiptir.

10) Turizm sektörünün ülke ekonomisine katkısı oldukça büyüktür. İthalata gerek duymadan ya da daha az ithalat ile döviz arzının artmasında katkısı, bölgeler arası dengesizliğin giderilmesindeki katkısı, katma değer katkısı ve finansman kaynağı gibi katkılar turizmin ekonomik önemini ortaya koymaktadır.³¹ Turizm sektörünün özellikleri kısaca özetlendikten sonra turizmin çeşitleri üzerinde durmakta yarar vardır.

²⁹Hasan Olalı, **Turizm Pazarlama**, Ege Üniversitesi İktisadi ve Ticari Bilimler Fak. Yayınları, No:64/2, İzmir, 1969, s. 35/36

³⁰Alp Timur, **Turizmin Ekonomik Etkileri ve Türkiye Bakımından Bir Değerlendirme**, s. 19

³¹A.g.e., s. 20

1.1.4. Turizmin Sınıflandırılması

Turizmi değişik ölçütlere göre sınıflandırmak olanaklıdır. Turizm konusunda çalışmalar yapan araştırmacılar turizmin sınıflandırılmasını çeşitli şekillerde yapmışlardır. Bunlardan birisi turizmi tipleri açısından diğeri ise şekil açısından sınıflandırmış olanıdır.

1.1.4.1. Turizmin Tip Açısından Sınıflandırılması

Bu sınıflamada turizmin seyahat nedenleri göz önüne alınarak yapılmış ve üç grupta toplanmıştır.

1.1.4.1.1. Rekreasyon Turizmi

Rekreasyonun kelime anlamı, dinlendirmek, eğlendirmek, canlandırmak, hayat vermek ve eğlenmektir. Rekreasyon faaliyeti ise, insanların boş zamanlarında eğlence ve tatmin dürtüleri ile gönüllü olarak katıldıkları faaliyetlerdir.³² Rekreasyon turizmi ise rekreasyon amacıyla yapılan turizm faaliyetleridir. Bunlar kültürel turizm, avcılık turizmi, dost ve akraba ziyareti turizmi, dağ turizmi ve boş zamanları değerlendirmek amacıyla yapılan tüm turizm tipleridir.³³

1.1.4.1.2. İş Turizmi

İşletmelerin gerek ülke içinde gerekse ülke dışında gelişen ekonomik koşullara uyum sağlayabilmek için, işletme yöneticilerinin ve sahiplerinin seyahat ve toplantılara katılma faaliyetleridir. Örneğin kongre turizmi, seminer turizmi, fuar ve sergi turizmi gibi.³⁴

1.1.4.1.3 Sağlık Turizmi

Eskiden beri yapıla gelmekte olan bu turizm faaliyeti iklim tedavisi, su tedavisi, deniz banyoları ve bazı kutsal yerlerin ziyaretlerinden şifa bekleyen kişilerin yaptıkları ziyaretlerdir. Bu amaçla gelen kişiler turistik tüketim faaliyetine de katılırlar (Termal Turizm).

³²Mustafa Sağcan, *Rekreasyon ve Turizm*, Cumhuriyet Basımevi, İzmir, 1986, s. 5

³³Hasan Olalı-Alp Timur, *Turizm Ekonomisi*, s. 64/65

³⁴A.g.e., s. 65

1.1.4.2. Turizmin Şekil Açısından Sınıflandırılması

Turizmin en önemli unsurlarından seyahat şekli ve etkileri dikkate alınarak yapılan sınıflandırma da şu şekilde özetlenebilir:³⁵

1) Ulaştırma Araçları Bakımından Turizm

- Demiryolu ile turizm,
- Karayolu ile turizm,
- Denizyolu ile turizm,
- Havayolu ile turizm.

2) Mevsimler Bakımından Turizm

- Yaz turizmi,
- Kış turizmi,
- Sezon dışı turizmi,

3) Kişilerin Yaş Durumuna Göre Turizm

- Gençlik turizmi,
- Üçüncü yaş turizmi

4) Turistik Tüketim Aşamalarına Göre Turizm

- Aktif turizm (seyahat)
- Reseptif turizm (konaklama)

5) Kişilerin Ekonomik Güçlerine Göre Turizm

- Lüks turizm,
- Sosyal turizm,
- Geleneksel
- Gençlik turizmi.

6) Turizme Katılanların Sayısına Göre Turizm

- Ferdi turizm,
- Kolektif turizm,
- Kitle turizmi,
- Aile turizmi.

7) Konaklama Süresine Göre Turizm

- Kısa süreli turizm,
- Uzun süreli turizm.

8) Turistik Hareketlerin Öznesine Göre Turizm: İç ve dış turizm diye ikiye ayrılır;

- Dış Turizm; yabancıların bir ülkeye, bir ülke vatandaşlarının yabancı bir ülkeye seyahatlerini kapsar.³⁶
- İç Turizm; bir ülke vatandaşlarının kendi ülkeleri içindeki turizm faaliyetlerini kapsar.

9) Ödemeler Bilançosu Üzerindeki Etkilerine Göre Turizm; özellikle dış turizme katılan kişilerin faaliyetleri sonucu ortaya çıkan bir etkidir. Bunlar dış aktif turizm ve dış pasif turizmi olarak ikiye ayrılır.

- Dış Aktif Turizm (Incoming turizm); Bir ülkeye yabancı ülke vatandaşlarının yaptığı turizm faaliyetleridir. Ülkeye gelen yabancı turistlerin turizm faaliyeti sonucu yapacağı harcamalar nedeniyle, ülkeye döviz arzı ile ödemeler bilançosu üzerine olumlu etki ederler.
- Dış Pasif Turizm (Outgoing); Bir ülke vatandaşlarının dış ülkelere yapmış olduğu turizm faaliyetleridir. Burada yurtdışına çıkanların yapacağı harcamalar nedeniyle, döviz talebinde bulunması ve ülke dışına çıkarması nedeniyle ödemeler bilançosuna olumsuz etki etmesi söz konusudur.

Ayrıca, kano, safari, rafting, av, kongre gibi turizmi çeşitlendirmek mümkündür. Ancak konu gereği bu sınıflandırmayla yetinilecektir.

³⁵ A.g.e., s. 65

³⁶ Tunca Toskay, **Turizm Olayına Genel Yaklaşım**, s. 160

1.1.5. Turizmin Fonksiyonları

Ülkelerin turizmi desteklemeleri ve teşvik etmeleri, turizmin ödemeler bilançosundaki açığı azaltıcı, istihdam olanaklarını artırıcı, ekonomik yapıyı çeşitlendirici, ekonomik kalkınmayı hızlandırıcı, üst ve alt yapıyı geliştirici fonksiyonlarına dayanmaktadır.³⁷

Ancak turizm yukarıdaki gibi yalnızca ekonomik fonksiyonu olan bir sektör değildir. Turizmin sosyo-kültürel fonksiyonlarını da unutmamak gerekir. Bu fonksiyonları gruplandırmak yoluyla kısaca açıklamak yerinde olacaktır.

1.1.5.1. Turizmin Sosyal - Kültürel Fonksiyonu

Turizm olayının öznesini, insan unsuru ve insan toplulukları oluşturmaktadır. Turizm insandan insana, insandan topluma geçen bir sosyal olaydır.³⁸ Bu bağlamda turizmin sosyal-kültürel etkileri şu şekilde özetlenebilir:

- 1) Tarihi ve kültürel mirasın korunması,
- 2) Kùltürler arası değiş tokuşun yapılabilmesi,
- 3) Yerli halk için yeni rekreasyon olanaklarının yaratılması,

Sosyal ve politik olan demokrasinin gelişmesine katkıda bulunması gibi olumlu fonksiyonlarının yanı sıra olumsuz fonksiyonları da şöyle özetlenebilir:

- 1) Sosyal-kültürel değerlerin istenilmeyen yönde değişmesi,
- 2) Kültürel kimliğin kaybolması,
- 3) İnsan davranışlarında aşırı ticarileşme,
- 4) Yöresel dil üzerindeki etkisi,
- 5) Kalabalıklaşmanın ortaya çıkardığı yeni durumlar,
- 6) Kötü alışkanlıkların artması.

³⁷Perver Korça, **Halkın Turizmin Çevresel Etkilerini Algılaması ve Değerlendirmesi**, TUGEV (Turizm Geliştirme ve Eğitim Vakfı) Yayınları, No:31, Mayıs 1994, s. 1

³⁸Yıldırım Acar, Mesut Sezgin, **Turizm (Tanıtım-Pazarlama-Ekonomi)**, Baştam Yayınları, No:1, Ankara,1991,s.19

Görüldüğü gibi turizm alanında ziyaretçilerin varlığı, yerli halkın yaşam biçimini doğrudan etkilemektedir. Özellikle turizmin çok hızlı gelişmesi turizm alanında yaşayan halkın kültürel yaşam biçimi ve dünya görüşü üzerindeki etkileri çok büyüktür. Bu etkiler şu şekilde sıralanabilir:³⁹

- Değer yargıları,
- Kişisel davranışlar,
- Toplumsal yaşam biçimi,
- Güvenlik düzeyi,
- Toplumun organizasyonuna katkıda bulunduğu değişiklikler.

Sonuç olarak, turizmin olumlu ve olumsuz sosyal etkilerinin tüm turizm alanlarında aynı olmaması, turizmin sosyal-kültürel etkilerini genelleştirmemizi engellemektedir.

1.1.5.2. Sağlık Fonksiyonu

Günümüzde gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin sanayileşme ve şehirleşme sonucunda oluşan çevre sorunları ve hava kirlenmesi insan sağlığını bozarak, işgücü verimini azaltmaktadır.⁴⁰

Turizm, sağlığı bozulan ve verimliliği azalan kişilerin, şifalı sular, kaplıcalar ve doğal güzellikler içerisinde dinlendirerek ve spor yaptırarak sağlığına kavuşmasını sağlar. Bir ülke dinç ve sağlıklı nesillere, dinlenmiş ve verimli çalışan nüfusa ancak tatil ve boş zamanlarında turizm faaliyetine katılmalarıyla sahip olabilir.⁴¹ Kısacası, turizm faaliyeti sonucunda sağlam ve dinlenmiş bir vücuda sahip olabilmek turizmin sağlık fonksiyonunu ifade etmektedir.

³⁹A. Wall Mathieson, **Tourism: Economic, Physical and Social Impacts**, London, Longman, 1982,s.21

⁴⁰İsmet Ülker, **Türkiye’de Sağlık Turizmi ve Kaplıca Planlaması**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, No: 1006/129, Ankara, 1988, s. 17

⁴¹Tunay Akoğlu, **Turizm Olay ve Ekonomisine Toplu Bakış**, s. 44

1.1.5.3. Politik Fonksiyonu

Turizmin uluslararası bir fikir ve kültürel değişim aracı olması, dünya barışının gerçekleşmesine yardımcı olmaktadır.⁴² Komşu ve uzak ülkeleri görmek, yabancı insanlarla tanışmak, onlarla dost olmak ancak turizm faaliyetleri ile olanaklıdır.⁴³

Ülkeler arasındaki insan ilişkilerinin gelişmesi, devletlerarası ilişkilerin (politik, ekonomik vb.) iyileşmesi sonucunu doğurur. Bu sonuç, ilişkide bulunan ülkelerin lehine bir gelişme olarak ülkelerin birbirlerine yaklaşmalarını sağlar.

1.1.5.4. Turizmin Ekonomik Fonksiyonu

Turizmin yarattığı sosyal-kültürel, sağlık ve politik fonksiyonu yanında yaratmış olduğu ekonomik fonksiyonu da vardır. Yirminci yüzyılın ikinci yarısından sonra ülkeler, karşılaştıkları ekonomik sorunların çözümünde turizmin ekonomik etkilerini kullanmaya çalışmışlardır. Turizmin ekonomik fonksiyonu moneter ekonomik etkiler ve reel ekonomik etkiler olmak üzere iki grupta incelenebilir.⁴⁴

- Turizmin reel ekonomik etkileri: istihdamı, sektörler üzerine etkisini ve alt yapı etkilerini kapsamaktadır.
- Turizmin moneter etkileri ise, dış ödemeler bilançosuna etkisini, gelir etkisini, iç fiyatlara etkisini, devlet gelirlerine etkisini ve katma değer etkisini kapsamaktadır. Turizmin moneter ekonomik etkileri tezin diğer bölümlerinde ayrıntılı olarak incelenecektir.

1.1.6. Turizmin Ekonomik Kalkınmadaki Rolü

Ekonomik kalkınma, ekonomide belli bir zaman dilimi içerisinde meydana gelen miktar artışlarının yanında, iktisadi ve sosyal yapıda meydana gelen değişimleri kapsayan geniş bir kavramdır. Burada önce “ekonomik kalkınma” kavramının ve modellerinin kısaca analiz edilmesi gerekmektedir.

⁴²Hasan Olalı, **Turizm Dersleri**, s. 63

⁴³Mesut Sezgin, Yıldırım Acar, **Turizm**, s. 21

⁴⁴Hasan Olalı, Alp Timur, **Turizm Ekonomisi**, s. 88

1.1.6.1. Ekonomik Kalkınma Kavramı

Ekonomik kalkınma, ekonomik büyüme ve ekonomik gelişme kavramlarını da içine almaktadır. Ekonomik büyüme konusu özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra çok gündeme gelmiştir. Ekonomik büyüme, ekonominin bünyesi değişmeden, temel göstergelerin sayı ve hacim itibarıyla yıldan yıla genişlemesi olarak tanımlanabilir.⁴⁵ Yani ekonomik büyüme fiziksel ya da sayısal bir gelişmedir. Bu anlamda ekonomik büyüme, sabit fiyatlarla ifade edilmiş milli gelirin, bir önceki yıla göre meydana gelen fiziksel artışıdır. Bir ekonomi büyümekte iken, o ekonomide mutlaka yapısal bir değişikliğin ortaya çıkması beklenmez.⁴⁶

Ekonomik gelişme ise, büyüme kavramını da içine alan ve daha uzun bir dönemdeki gelişmeleri konu alan bir kavramdır.⁴⁷ Ekonomik gelişme, ekonomi yanında sosyal, kültürel, politik bazı gelişmelerin de birlikte oluşmasıyla meydana gelir. Kısacası ekonomik ve sosyal yapıda bir değişikliğin yaşanmasıdır.

Büyüme ve gelişmeyle birlikte ortaya çıkan bu değişimin toplamına ekonomik kalkınma denir. Bu da;

Ekonomik Kalkınma = Ekonomik Büyüme + Yapısal Değişiklik şeklinde formüle edilebilir.

Bu formülden çıkarılacak sonuç ekonomik kalkınma, ekonomik büyüme ile birlikte, bir toplumda eğitim, sağlık ve beslenme hizmetlerinin yaygınlaştırılması ve iyileştirilmesi, mevcut üretim faktörlerinin miktarının yanı sıra kalitesinin artması, toplumun temel gereksinimlerinin karşılanması, bölgesel gelişmişlik farklılığının giderilmesi, ekonomik kararlarda duygusallık yerine akılcılığın ön planda tutulması, sosyal-kültürel dokunun değişmesi ve sektörler arası ilişkilerin geliştirilmesini kapsamaktadır. Turizm de kalkınmayı sağlayacak ekonomik sektörlerden birisidir.

⁴⁵Sabri F. Ülgener, **Milli Gelir, İstihdam ve İktisadi Büyüme**, Der Yayınları, 6.Baskı, İstanbul, 1983, s. 409

⁴⁶Erol Manisalı, **Gelişme Ekonomisi**, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1985, s. 12

⁴⁷Cemal Şanlı, **İktisadi Kalkınmada Önemi Bakımından Türkiye'de Turizm Sektöründeki Gelişmelerin Değerlendirilmesi**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul, 1988, s. 32

1.1.6.2. Ekonomik Kalkınma ve Sanayileşme

Bir ekonomide daha fazla mal ve hizmet üretimi sonucu oluşacak yapı değişikliğini ifade eden ekonomik kalkınma kavramı, sanayileşme ile eşanlamlı kullanılmaktadır.⁴⁸

Kalkınma sürecinin hızı, ülkenin sanayileşmek için sahip bulunduğu avantajlara ve dezavantajlara bağlıdır. Eğer ülkenin kaynakları sanayileşmeye uygun ise kalkınma hızlı, değilse kalkınma yavaş olmaktadır.⁴⁹

Kalkınmada, özellikle sanayiye dayanan kalkınmada ödenen bedeller söz konusudur. Bunlar şu şekilde sıralanabilir:⁵⁰

- 1) Doğa kirlenmekte ve doğanın dengesi bozulmaktadır,
- 2) İnsan toplum içinde toplumdan uzak hale gelmekle kendine ve topluma yabancılaşmaktadır,
- 3) İnsanın gözünde madde değerlenmekte, bencillik artmaktadır,
- 4) İnsanlar giderek büyük bir üretim makinesinin birer küçük parçaları haline dönüşmektedir,
- 5) Sanayileşme süreci sonunda kent merkezleri büyük şirketlerin büroları tarafından işgal edilmekte, oturma yerleri olmaktan çıkmaktadır,
- 6) İnsanlar, sürekli olarak güvensizlik duygusu içinde yaşamaktadır,
- 7) Toplum mesleki başarıya, onun ölçütü olan paraya ve onun göstergesi olan tüketime büyük önem verdiği için meslekte başarısızlığa uğramak, başkalarından daha az kazanmak ve tüketmek olasılığı insanlara büyük korku vermektedir.

Görüldüğü üzere kalkınmanın bedeli çok yüksektir. Ancak kalkınmayı adeta zorunlu kılan şeyler vardır. Bunlar,⁵¹

⁴⁸ Aydın Gürkan, *Ekonomik Gelişme ve Sorunları*, AİTİA Yayınları, No:129, Ankara, 1979, s. 159

⁴⁹ Akın İlkin, *Kalkınma ve Sanayi Ekonomisi*, İ.Ü. İktisat Fak. Yayınları, No:498, İstanbul, 1983, s. 148

⁵⁰ Aydın Gürkan, *Ekonomik Gelişme ve Sorunları*, s. 161

⁵¹ A.g.e., s. 160

1) Ulusların daha fazla mal ve hizmet üretmeleri, onların bilimsel araştırmalara, sanatsal uğraşlara daha fazla para ve zaman ayırmalarına olanak tanımıştır,

2) Yapılan bilimsel araştırmalar sonucu insanlığa büyük acılar veren pek çok şey önlenmiştir,

- Birçok hastalıklar önlenmiş,
- Çocuk ölümleri azaltılmış,
- İnsan ömrü uzatılmış,
- Doğal felaketlerin hiç değilse kısmen önüne geçilmiş, vb.

3) Birçok yeni tüketim malı günlük yaşamı kolaylaştırmış ve bu sayede insanlığa büyük rahatlık ve zaman tasarrufu sağlamıştır,

4) Çağdaş ulaşım araçları rahatlık ve zaman tasarrufu sağlamıştır,

5) Etkin haberleşme araçları sayesinde insanlar kapalı toplum olmaktan çıkmışlardır,

Bütün bunlar kalkınmayı zorunlu kılan kalkınmanın çekici taraflarıdır. Ancak görüldüğü gibi kalkınmanın küçümsenmeyecek bedeli de vardır. Bu bedelin niteliği ve niceliği ülkeden ülkeye ya da kalkınmanın hızına bağlıdır.

Sonuç olarak, en iyi kalkınma, bedeli topluma en az ödetilenidir.

1.1.6.3. Turizm ve Ekonomik Kalkınma

Hızlı teknolojik gelişmeler ve ticaretin globalleşmesi sonucu ortaya çıkan rekabet ortamı, ülkeleri ekonomik açıdan güçlü olmaya zorlamaktadır. Gelişmişlik düzeyine ulaşmaya çalışan, gelişmekte olan ülkeler bu rekabet ortamında gelişmiş ülkeler karşısında yeni kaynaklar bulmak zorundadırlar.

Kalkınma sürecinde olan gelişmekte olan ülkelerin birçoğu ihracata dayalı kalkınma ve büyüme modellerine yönelmektedir. İhracata dayalı kalkınma modeli en uygun yöntemlerden birisi olmasına karşın, bu ülkelerin sanayi ürünleri payının, toplam ihracatları içinde düşük olması nedeniyle yatırımları finanse edecek düzeyde döviz girdisi sağlamalarına yetmemektedir.

Yatırımlarını finanse edecek gerekli kaynakları sağlayamayan ülkeler çözümü ya dış borçlanma ya da mevcut değerlerini ve potansiyellerini kullanıma sokmakta bulmaktadır. Bunların başında ise, turizm gelmektedir.

Turizm sektörünün, gelişmekte olan ülkelerin kalkınma çabalarında çözüm olmasının nedenleri; yatırımların geri dönüş süresinin kısalığı, istihdam yaratma potansiyeli, döviz kazandırma gücü ve katma değerinin yüksek olmasındandır.

Turizm sektörünün, yalnızca kendi içindeki birimlere ekonomik katkı sağlamasının yanında, diğer sektörlerle de ekonomik katkı sağlaması açısından taşıdığı önem büyüktür.

Turizm sektörünün emek-yoğun bir sektör olması, turizm potansiyeline sahip gelişmekte olan birçok ülkede, kalkınmada öncü sektör görevi görmektedir. Yapılan tüm bu açıklamalar, gelişmiş ya da gelişmekte olan tüm ülkelerin turizm sektörüne giderek daha fazla önem vereceklerini göstermektedir. Çünkü tüm bu ülkeler turizm sektörünün kalkınmadaki rolünü anlamışlardır.

1.2. Türkiye’de Turizmin Gelişimi

Türkiye, gerek doğal gerekse kültürel ve tarihi varlıkları ile dünyanın şanslı ülkelerinden biri olarak kabul edilmektedir. Türkiye, kalkınmış ve gelişmiş ülkeler arasında yerini alabilmek için sahip olduğu bu varlıkları değerlendirmek ve bu varlıkları ekonomiye katmak için kullanmaya karar vermiş ve özellikle 1984 yılından itibaren turizm sektörünü geliştirmek için alt ve üstyapı yatırımlarını hızlandırmıştır. Tüm bu gelişmeler, Planlı Dönem öncesi ve Planlı Dönem süreci içerisinde incelenecektir.

1.2.1. Planlı Dönem Öncesi (1963 Öncesi)

Bu dönem teorik ve rakamsal olarak aşağıda incelenecektir.

1.2.1.1. Planlı Dönem Öncesi Gelişmelerin Teorik Açıklaması

Planlı döneme kadar, Türkiye’de turizm sektöründe kayda değer bir politika ve mevzuat söz konusu değildir.⁵² Turizmle ilgili mevzuatın ve bu konudaki politikaların

⁵²Öcal Usta, **Turizm, Turizm Olayına ve Türk Turizm Politikalarına Yapısal Yaklaşım**, Sömbül Basımevi, İstanbul, 1988, s. 199

oluşturulması faaliyetleri, Turizm ve Tanıtma Bakanlığı'nın kurulmasından sonra hızlanmıştır.

Bu dönemde Türkiye'de turizmle ilgili ilk hareketin 1923 yılında kurulan Seyyahin Cemiyeti ile başladığını görmekteyiz. Bu cemiyet daha sonra Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu adını almıştır. 1934 yılından itibaren turizm işlerinin yürütülmesiyle ilgili ilk teşebbüsler, İktisat Vekaleti Teşkilat ve Görevleri hakkında 2450 sayılı yasayla başlamıştır. 1939 yılında Ticaret Bakanlığı'na bağlı bir Turizm Müdürlüğü kurulmuştur. 1943 yılında Turizm İşleri, Başbakanlığa bağlı olarak kurulan Basın Yayın Genel Müdürlüğü'ne devredilerek bu kurum görevleri arasında kabul edilmiştir. 1949 yılında ise, Basın Yayın Turizm Genel Müdürlüğü, Turizm Dairesi'ne bırakılmıştır. Bu kuruluş bünyesinde Turizm Danışma Kurulu Aralık 1949'da Turizm ana programını hazırlayarak 6086 sayılı Turizm Endüstrisini Teşvik Kanunu ile ilgili çalışmalara başlamıştır.⁵³

Tüm bu çabalara karşın 1950 yılına kadar turizm sektöründe önemli bir gelişme görülmemiştir. 1949 yılında başlatılan turizmi geliştirme ve bir turizm politikası oluşturmaya yönelik mevzuat ve teşkilat değiştirilmesi çabaları, 1950'den sonra etkisini göstermeye başlamıştır. Bu olumlu gelişmeleri dört grupta ele almak mümkündür.⁵⁴

a- 1953'te yürürlüğe giren Turizm Endüstrisi Teşvik Kanunu ile turizm yatırımlarında 10 yıl süreyle vergi muafiyetinden faydalanması ile özel teşebbüslerin yatırımlarını turizm alanına yapmaları için teşvik unsuru olmuştur. Türkiye'de turizm alanında yapılacak yatırımların özendirilmesi konusu bundan önce de 24.3.1950 tarihli Turizm Müesseselerini Teşvik Kanunu ile ele alınmış ve Türkiye Emlak Kredi Bankası'nda 1 milyon TL'lik bir Turizm Kredisi Fonu oluşmuştur.⁵⁵

1957'de Basın Yayın ve Turizm Vekaleti adı altında bakanlık kurulmuştur. Bu durum, turizmin Bakanlık düzeyinde ilk defa ele alınışıdır.

b- 1950den sonra Türkiye, Batı ile işbirliğini artırmak için çaba harcamıştır. Özellikle NATO üyeliğinin ardından ekonomide liberalleştirme konusu ağır basmış ve bunun

⁵³İsmet S. Barutçugil, *Turizm Ekonomisi ve Turizmin Türk Ekonomisindeki Yeri*, s. 67/70

⁵⁴HDTM, *Turizm Endüstrisinde Kamu Desteği ve Türkiye Örneği*, s.1

⁵⁵İsmet S. Barutçugil, *Turizm Ekonomisi ve Turizmin Türk Ekonomisindeki Yeri*, s. 70

sonucunda Batı ile insan ilişkileri de artmıştır. Bu sonuç turizm faaliyetlerinin artmasına katkıda bulunmuştur.

c- Bu gelişme sürecinde Türkiye'ye turist gelmesine karşın, onları barındırmaya uygun tesislerin olamaması turizm yatırımlarını artırmayı zorlamıştır. Ancak turistik yatırımlar için ayrılan kaynakların yetersiz kalışı, Devletin ek finansman kaynakları aramasına neden olmuştur.

Özel sektörün henüz turistik yatırımlara hazır olmaması, yatırımları devletin özellikle Emekli Sandığı'nın yapmasına neden olmuştur. Bu dönemde açılan tesisler; İstanbul Hilton, Büyük Tarabya, Maçka, Ankara'da Büyük Ankara, Stad, İzmir'de Büyük Efes, Bursa'da Çelik Palas, Eskişehir'de Porsuk Otelleri ile Kuşadası ve Foça tatil köyleridir. Bununla birlikte Türkiye Emlak Kredi Bankası turistik tesis yatırımlarına başlamış ve İstanbul Ataköy'de B ve C kamplarını inşa etmiştir.⁵⁶

d- Plan öncesi dönemde yapılan altyapı yatırımları, turizm yatırımlarına bir ivme vermiştir. Ancak bu dönemde turizm yalnızca devlet teşkilatı içinde yerini almıştır.⁵⁷

1.2.1.2. Planlı Dönem Öncesi Gelişmelerin Rakamsal İncelemesi

1950 – 1962 yılları arasındaki dönemde, Türkiye'de turizm ile ilgili veriler incelendiğinde, yatak sayısının ve gelen yabancı turist sayısının sürekli bir artış göstermesine rağmen elde edilen turizm gelirlerinin dalgalı bir seyir izlediği görülmektedir. Özellikle 1957, 1958 ve 1960 yıllarında turizme yapılan yatırımların azalması ve ülke vatandaşlarının yurtdışına çıkışlarının engellenmesi turizm giderlerinin düşük seyretmesine neden olmuştur. Bu nedenle, bu yıllarda gelir – gider dengesi elde edilen gelir az olmasına rağmen yüksek çıkmıştır.

⁵⁶HDTM, *Turizm Endüstrisinde Kamu Desteği ve Türkiye Örneği*, s. 51/52

⁵⁷Adem Şahin, *İktisadi Kalkınmadaki Önemi Bakımından Türkiye'de Turizm Sektöründeki Gelişmelerin Değerlendirilmesi*, TOBB, Ankara, 1990, s. 102/108

Tablo 1. 1 : Planlı Dönem Öncesinde (1950-1962) Türkiye’de Turizm

YIL	TURİZME UYGUN YATAK SAYISI	GELEN TURİST SAYISI	TURİZM GELİRLERİ 1000 \$	TURİZM GİDERLERİ 1000 \$	GELİR- GİDER DENGESİ
1950	3,300	28,625	---	---	---
1951	---	31,377	4,317	573	3,744
1952	6,219	38,837	2,287	721	1,566
1953	---	70,055	2,350	612	1,738
1954	---	71,331	1,771	612	1,159
1955	9,000	79,369	1,979	625	1,354
1956	---	99,414	2,495	1,266	1,229
1957	---	100,803	1,041	270	771
1958	---	114,744	1,537	23	1,512
1959	12,326	126,610	4,756	1,156	3,600
1960	14,200	94,077	5,460	673	4,787
1961	---	129,104	6,880	3,977	2,903
1962	22,050	172,867	7,316	8,658	-1,337

Kaynak : İsmet S. Barutçugil, **Turizm Ekonomisi ve Türk Ekonomisindeki Yeri**, Beta Basın Yayın, 1.Baskı, No: 84, Ekonomi Dizisi: 8, İstanbul, 1986, s. 71

Planlı Dönem öncesinde yani 13 yıllık dönem içinde yatak sayısı 3,300 iken % 568.2 artışla 22,050’ye; gelen turist sayısı 28.625 iken % 503.9 artışla 172,867’ye; turizm gelirleri 4,317,000 \$ iken % 169.5 artışla 7,316,000 \$’a; turizm giderleri ise 573,000 \$’dan % 1110 artışla 8,658,000 \$’a yükselmiştir. Görüldüğü gibi bu dönemde gelir-gider dengesi yalnızca 1962 yılında negatif değer vermiştir. Çünkü bu yılda turizm yatırımları için yapılan dış kaynaklı harcama diğer yıllara göre daha fazla olmuştur.

1.2.2. Türkiye’de Planlı Dönemde Turizm (1963-1994)

1963 yılında başlayan Planlı Dönemde devletin ekonomik, sosyal hayata müdahalesinin Beş Yıllık Kalkınma Planları çerçevesinde gerçekleşmesi hedeflenmiştir. Dayanağını Anayasa’ dan alan kalkınma planları kamu sektörü için emredici, özel sektör için yol gösterici özelliğe sahiptir.⁵⁸

1961 Anayasası’nın ekonomik ve sosyal hayatı düzenlemesi ile ilgili 41. maddesi; “İktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı demokratik yollarla gerçekleştirmek; bu maksatla,

⁵⁸HDTM, **Turizm Endüstrisinde Kamu Desteği ve Türkiye Örneği**, s. 52

milli tasarrufu artırmak, yatırımları toplum yararının gerektirdiği önceliklere göre yönetmek ve kalkınma planlarını yapmak devletin ödevidir” hükmünü getirmiştir.⁵⁹

1961 Anayasası’nın 129. maddesi de ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmayı belirli bir plana bağlamıştır. Bunu organize etmek için de DPT’yi görevlendirmiştir.

İktisadi planlama, çağdaş ekonomi biliminin kalkınma için ortaya koyduğu bir yöntem, bir araç ve bir tekniktir.⁶⁰ Türk kalkınma planları 15 yıllık bir perspektife dayanılarak, beşer yıllık süreler için hazırlanmaktadır. Beşer yıllık hazırlanan kalkınma planları ile her yıl hazırlanan yıllık programlar, o yıl için ulaşılacak amaçlar ve izlenecek politikaları belirler.

Ekonomik kalkınma için çaba gösteren ülkeler kaynaklarını etkin bir şekilde dağıtmak zorundadır. Bu zorunluluk; kalkınmanın finansmanında ekonomik, sosyal ve kültürel bir takım dengelerin muhafaza ve tesis edilmesinde bazı tercihlerin yapılmasını gerekli hale getirmektedir.⁶¹

Turizm sektörünün kalkınmadaki yerinin ne olacağı tahmin edilip, kalkınma planlarında; turizmin hedefleri ile turizm sektörünün geliştirilmesi için gerekli tedbirlerin bir uyum çerçevesinde yer alması gerekmektedir. Aşağıda kalkınma planları, turizmle ilgili olarak dönemler halinde analiz edilmiştir.

1.2.2.1. I. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967)

1963-1967 yıllarını içeren I. Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda turizm politikasının hedefi, potansiyel turizm talebini artırmak, Türkiye’nin ödemeler bilançosu açığının kapatılmasında turizmden faydalanmak, konaklama tesisleri yanında propaganda işlerine, hizmet tesislerine ve hatıra eşya sanayiine de ağırlık vermek, Türkiye’ye yönelen turizm talebini daha iyi değerlendirmek amacıyla zengin tarih ve doğa kaynaklarını da geliştirecek biçimde yatırımlar yapmak, turist çekme kabiliyeti yüksek olan yerler ele alınarak geliştirmek ve turizm yönünden gelişmiş ve gelişmekte olan yerleri ele almaktır. Ayrıca turist gelen ve

⁵⁹Adem Şahin, İktisadi Kalkınmadaki Önemi Bakımından Türkiye’de Turizm Sektöründeki Gelişmelerin Değerlendirilmesi, s. 139

⁶⁰Aslan Eren, Türkiye’nin Ekonomik Yapısının Analizi, Bilgehan Basımevi, Muğla, 1989, s. 102

⁶¹Adem Şahin, İktisadi Kalkınmadaki Önemi Bakımından Türkiye’de Turizm Sektöründeki Gelişmelerin Değerlendirilmesi, s. 111

potansiyel turist gelebilecek ülkelerde bir turist eğilimleri araştırması ve turizmle ilgili diğer konularda araştırmalar yapılması öngörülmüştür.⁶²

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda belirtilen bir takım hedefleri gerçekleştirmek için gerekli kıldığı bazı tedbirleri şu şekilde özetlemek mümkündür.⁶³

- Turistleri çekmek üzere Türkiye'nin çok iyi propagandası yapılacaktır,
- Yetkili ve olanakları yeterli bir teşkilat Türkiye'nin bütün turizm işlerini yürütmek üzere kurulacaktır,
- Gümrük ve Kambiyo işlemi basitleştirilecek, Turizm Danışma Büroları açılacaktır,
- Turizm Bankası ıslah edilecek, uygun kredi vermesi sağlanacaktır,
- Personel eğitimine önem verilecek,
- Turizme elverişli yerlerin kullanılması için ilgili makamlara yetki veren yasal hükümler getirilecek,
- Kamuya ait dinlenme tesislerinden faydalanılması olanakları aranacaktır,
- Yapılacak otel ve motellere bina vergisi muafiyeti araştırılacaktır,
- Festivaller ve olimpiyat tertiplenmesi için inceleme ve araştırma yapılacaktır.

Görüldüğü gibi Birinci Beş Yıllık Plan'ın ağırlığı dış aktif turizme verilmiştir. Daha önce de belirtildiği gibi bu plan, aynı zamanda turizm faaliyetlerinin düzenlenmesinde örgütlenme getirmiş ve uygulanan planlı kalkınma stratejisi, turizmi daha çok, ülkenin dış ödemeler bilançosundaki açığını kapatıcı bir döviz kaynağı olarak görmüştür.

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planında rakamsal hedefler, Tablo 1.2'de anlaşılabileceği üzere Türkiye'ye gelen yabancı sayısı, hedeflerin üzerinde gerçekleşmiştir. Örneğin, 1963 yılında 200,000 gelen yabancı hedeflenirken % 99.4 gerçekleşme oranı ile 198,841 yabancı gelmiştir. 1967 yılında 500,000 hedeflenirken 574,055 olarak gerçekleşmiştir.

⁶²DPT, I. BYKP (1963-1967), DPT, Ankara, 1963, s. 425

⁶³A.g.e., s. 428

Tablo 1.2: I. BYKP Döneminde Planlanan ve Gerçekleşen Yabancı Turist Sayısı

YILLAR	PLAN HEDEFİ (1)	GELEN TOPLAM YABANCI (2)	GERÇEKLEŞMİŞ ORAN (2/1x 100)
1963	200,000	198,841	99.4
1964	---	229,347	120.7
1965	232,000	361,758	155.9
1966	461,000	440,534	95.5
1967	500,000	574,055	110.4
TOPLAM	1,603,000	1,804,535	112.6

Kaynak : TC Kültür ve Turizm Bakanlığı, Turizm İstatistikleri Bülteni 1986, Ankara, 1987, s. 75

Bu dönemde turizm gelirleri analiz edildiğinde planlanan hedeflere ulaşılamadığı görülmektedir. Toplam turizm gelirleri 139 Milyon \$ hedeflenirken, 55.1 Milyon \$ gerçekleşmiştir. Özellikle kişi başına harcama tutarlarında hedeflenen ile gerçekleşen arasındaki açık giderek artmıştır.

Tablo 1.3: I. BYKP Döneminde Planlanan ve Gerçekleşen Turizm Gelirleri

Yıllar	Turizm Gelirleri Milyon \$			Yabancı Başına Ortalama Harcama		
	Planlanan	Gerçekleşen	Ger.Oranı %	Planlanan	Gerçekleşen	Ger.Oranı %
1963	13.0	7.7	59.2	65.0	38.5	59.5
1964	18.0	8.3	46.1	75.0	36.3	42.9
1965	25.0	13.8	55.2	86.0	38.0	43.9
1966	35.0	12.1	34.6	101.4	27.5	27.1
1967	48.0	13.2	27.5	115.7	23.0	19.9
Toplam	139	55.1	39.6	443.1	163.3	36.9

Kaynak: İsmet S. Barutçugil, Turizm Ekonomisi ve Turizmin Türk Ekonomisindeki Yeri, s. 75

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın turizm yatırımları açısından (Tablo4) incelendiğinde, toplam turizm yatırımları 4,952 milyon TL. hedeflenirken, 2,943 milyon TL. gerçekleşmiştir ve gerçekleşme oranı % 59.4'tür. Dikkat çeken turizm yatırımları içindeki özel sektörün payı kamuya göre daha çok artmıştır. Turizm yatırımlarının toplam yatırımlar içindeki payının oldukça küçük olduğu Tablo 1.4'te görülmektedir.

Tablo 1.4 : I. BYKP Döneminde Gerçekleşen Turizm Yatırımları ve Toplam Yatırım İçindeki Payları (1976=100)

YILLAR	Turizm Yatırımları (milyon TL)			Turizm Yatırımlarının Toplam Oranı (%)		
	KAMU	ÖZEL	TOPLAM	KAMU	ÖZEL	TOPLAM
1963	95.0	163.0	258.0	0.49	0.84	0.66
1964	130.0	241.0	371.0	0.61	1.31	0.94
1965	167.0	451.0	618.0	0.75	2.38	1.49
1966	234.0	634.0	868.0	0.86	2.87	1.76
1967	201.0	627.0	828	0.70	2.59	1.56
Toplam	827.0	2,116	2,943	0.69	2.05	1.32

Kaynak : İsmet Barutçugil, Turizm Ekonomisi, s. 73

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın başlangıcında 10,226 olan yatak sayısı dönem sonu olan 1967'de 18,158'e yükselmiştir. Böylece bu dönemde yatak sayısı % 78 artmıştır. Bu dönem içerisinde, yatak sayısındaki en yüksek artış oranı ise 1964 yılında % 21.6 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 1.5 : I. BYKP Döneminde Türkiye'de Gerçekleşen İşletme Belgeli Yatak Kapasitesi

YILLAR	YATAK SAYISI	YILLIK ARTIŞ	ENDEKS 1963=100
1963	10,226	—	100
1964	12,436	21.6	122
1965	14,297	14.9	140
1966	16,151	12.9	158
1967	18,158	12.4	178

Kaynak: Alp Timur ve diğerleri; Ege Bölgesi Turizm Sektörel Analizi ve Gelişme Stratejileri, SEGES, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar-7, ESİAD Yayınları, No: 94, İzmir, 1994, s. 32

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminde turizm gelirlerinin GSMH içindeki payı ortalama %1 olarak gerçekleşmiştir. Bunun yanında turizm giderlerinin ithalat içindeki payı ise dönemin başında % 3 iken, 1967 yılında % 3.9'a yükselmiştir. Ancak turizm sektörünün gelişmesi için gerekli olan kaynakların, bu sektör yerine imalat sanayiine kaydığı gözlenmektedir.⁶⁴

Tablo 1.6 : 1. BYKP Döneminde Turizm Gelirlerinin GSMH, İhracat İçindeki Payları ve Turizm Giderlerinin İthalat İçindeki Payları

YILLAR	Turizm Gelirlerinin GSMH İçindeki Payı (%)	Turizm Gelirlerinin İhracat İçindeki Payı (%)	Turizm Giderlerinin İthalat İçindeki Payı (%)
1963	0.1	2.1	3.0
1964	0.1	2.0	4.1
1965	0.2	3.0	4.2
1966	0.1	2.5	3.7
1967	0.1	2.5	3.9

Kaynak: TB, Turizm İstatistikleri Bülteni 1994, Turizm Bakanlığı Yatırımlar Genel Müdürlüğü Araştırma Daire Bşk. Yayınları, No: 1995/4, Ankara, 1995, s. 26

⁶⁴İsmet Barutçugil, Turizm Ekonomisi, s. 72

1.2.2.2. II. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda Turizm (1968-1972)

1968-1972 yıllarını içeren İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı dönemi, "Turizmin ekonomik, sosyal ve kültürel fonksiyonlarından tam olarak yararlanmak ve turizm gelirlerini, yabancı turist sayısını ve ortalama tüketimlerini artırmayı amaçlamaktadır."⁶⁵

Bu dönemde ayrıca dış turizmle beraber iç turizmin de gelişmesi hedeflenmektedir. Bu hedeflere ulaşmak için:

- Turizm endüstrisindeki yatırım politikasında altyapı tesisleri ve buna yardımcı hizmetleri, kamu sektörü ele almalı, diğer turistik yatırımlar özel sektörcce yapılmalıdır.
- Turizm yatırımları turistik potansiyeli yüksek bölgeler içindeki belli yörelerde yoğunlaştırılarak, kitle turizmine uygun, konaklama ve ulaşım olanakları sağlanarak, bu yatırımlar kredi yoluyla, mali ve hukuki tedbirlerle desteklenerek, fiziki plana göre yapılmaları gerekmektedir.
- Turistlerle ilgili bütün hizmetler (giriş, gümrük, kambiyo, enformasyon, gezi, dinlenme olanakları) kolaylaştırılacak, rekreasyon olanakları artırılacak, kamu kamplarından turistlerin faydalandırılması çareleri aranacaktır.
- Turizm ve Tanıtma Bakanlığı'nın yalnızca turizm sektörüyle uğraşması amacıyla teşkilatlanması sağlanacak kuruluş konusunda değişiklikler yapılacaktır.
- Turizm kredileri artırılarak, bu konuda bir teşekkül kurulacaktır.
- "Turizm Eğitimi ve Öğretimi Milli Merkezi" kurulacaktır.
- Deneyimli dış reklam firmaları ile işbirliğine gidilerek Türkiye'nin turistik propagandası yapılacaktır.⁶⁶

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın, Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'ndan farkı, kitle turizmi ve turizmin fiziki planı üzerinde durmasıdır. Ancak tüm bunlar yeterli kaynak bulunamamasından dolayı tam olarak gerçekleştirilememiştir. İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda planlanan ve gerçekleşen gelişmeler rakamsal olarak aşağıda incelenmiştir. 1968

⁶⁵DPT, İBYKP (1968-72), Ankara, 1968, s. 637/646

⁶⁶A.g.e., s. 637/646

yılında Türkiye'ye gelen yabancı turist sayısı 602,996 kişi iken bu rakam 1972 yılında 1,034,995 kişiye yükselmiştir. Gerçekleşme oranı ise 103.8'dir.

Tablo 1.7 : II. BYKP Döneminde Planlanan ve Gerçekleşen Yabancı Turist Sayısı

YILLAR	PLAN HEDEFİ (1)	GELEN TOPLAM YABANCI (2)	GERÇEKLEŞME ORANI (%) (2/1x100)
1968	500,000	602,996	120.6
1969	675,000	694,229	102.8
1970	794,000	724,784	91.3
1971	908,000	926,019	102.0
1972	960,000	1,034,995	107.8

Kaynak: TB, Turizm İstatistikleri Bülteni 1986, Ankara, 1987, s. 75

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminde gerçekleşen turizm gelirleri ise Tablo 1.8'de gösterilmiştir. Tablo incelendiğinde, 1968 yılında 24.1 milyon dolar olan turizm gelirleri % 330,3'lük bir artışla 1972 yılında 103.7 milyon dolara yükselmiştir. İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminde turizm gelirlerinin gerçekleşme oranı % 66.1 olmuştur. Yani hedeflenen toplam turizm gelirleri 422.0 milyon dolar iken, 278.9 milyon dolar olarak gerçekleşmiş ve hedeflerin gerisinde kalmıştır.

Tablo 1.8 :II. BYKP Döneminde Planlanan ve Gerçekleşen Turizm Gelirleri

YILLAR	TURİZM GELİRLERİ			YABANCI BAŞINA ORTALAMA HARCAMA \$		
	Planlanan	Gerçekleşen	Gerç. Oranı (%)	Planlanan	Gerçekleşen	Gerç. Oranı (%)
1968	45.0	24.1	53.6	76.0	39.9	52.3
1969	55.0	36.6	66.5	74.8	52.7	70.5
1970	77.0	51.6	67.0	83.1	71.2	85.1
1971	110.0	62.9	57.2	95.7	67.9	71.0
1972	135.0	103.7	76.8	94.1	100.2	106.5
Toplam	422.0	278.9	66.1	---	---	---

Kaynak: TB, Turizm İstatistikleri Bülteni 1987, Ankara, 1988, s. 76

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı dönemi başında toplam turizm yatırımları 1,453 milyon TL iken, %15.5 oranında düşerek 1,228 milyon TL olmuştur. Turizmin toplam yatırımlar içindeki payı da bu dönem içinde % 2.34'ten % 1.65'e düşmüştür.

Tablo 1.9 : II. BYKP Dönemde Gerçekleşen Turizm Yatırımları ve Bunun Toplam Yatırım İçindeki Payı (1976=100)

YILLAR	Turizm Yatırımları (milyon TL)			Turizm Yatırımlarının Toplam Yatırımlara Oranı (%)		
	KAMU	ÖZEL	TOPLAM	KAMU	ÖZEL	TOPLAM
1968	507	946	1,453	1.46	3.44	2.34
1969	477	1,048	1,525	1.27	3.33	2.21
1970	510	1,081	1,591	1.28	3.11	2.13
1971	537	1,022	1,559	1.48	2.95	2.20
1972	391	897	1,288	0.99	2.32	1.65
Toplam	2,422	4,994	7,416	1.29	2.99	2.09

Kaynak: II. BYKP, s. 169/172

II. BYKP dönemi içerisinde yatak sayısı % 54.7 artışla 24,907'den 38,528'e yükselmiştir. I. BYKP döneminde ise bu rakam % 78 idi. Görüldüğü gibi, (Tablo 1.10) bu dönemde yatak kapasitesindeki artışın yeterli olmadığı söylenebilir.

Tablo 1.10 : II. BYKP Döneminde Türkiye'de Gerçekleşen Turistik İşletme Belgeli Yatak Kapasitesi

YILLAR	YATAK SAYISI (ADET)	YILLIK ARTIŞ (%)	ENDEKS (1968=100)
1968	24,907	15.1	100
1969	28,354	13.8	113.8
1970	32,114	13.2	128.9
1971	34,628	7.8	139.0
1972	38,528	11.3	154.7

Kaynak: Alp Timur ve Diğerleri, Ege Bölgesi Turizmin Sektörel Analizi ve Gelişme Stratejileri, s. 32

Bu dönemde, diğer döneme göre turizm gelirlerindeki artış, turizm gelirlerinin GSMH içindeki payının % 0.2'lerden % 0.6'lara yükseltmesine neden olmuştur. Bu dönemde ihracattaki artışın %68, turizm gelirlerindeki artışın % 330 olması nedeniyle, ihracat içindeki payı da % 12.4'e yükselmiştir. Turizm yatırımlarındaki azalması nedeniyle de turizm giderlerinin ithalat içindeki payı % 4.4'ten % 3.8'e düşmüştür.

Tablo 1.11 : II. BYKP Turizm Gelirlerinin GSMH, İhracat İçindeki Payları ve Turizm Giderlerinin İthalat İçindeki Payları

YILLAR	Turizm Gelirlerinin GSMH İçindeki Payları (%)	Turizm Gelirlerinin İhracat İçindeki Payı (%)	Turizm Giderlerinin İthalat İçindeki Payı (%)
1968	0.2	4.9	4.4
1969	0.3	6.8	5.3
1970	0.5	8.8	5.0
1971	0.5	9.3	3.6
1972	0.6	12.4	3.8

Kaynak: TB, Turizm İstatistikleri Bülteni 1994, Ankara, 1995, s. 100/101

Sonuç olarak büyük umutlar bağlanan turizm sektöründe, bu dönemde beklenen gelişme sağlanamamıştır. Çünkü gerekli altyapı ve turistik yatak kapasitesi artırılmamıştır.

1.2.2.3. III. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda Turizm (1973-1977)

Bu dönemin temel hedefi, iç-dış turizmi, sosyal turizmi geliştirmek, tanıtmak, organizasyon, denetim faaliyetlerini kitle turizmi esaslarına göre yürütmektir.⁶⁷ Bu hedefleri gerçekleştirebilmek için alınan tedbirler şunlardır:⁶⁸

- Organizasyon ve kamu denetiminin kitle turizmine uygun hale getirilecektir,
- Kamu yatırımı, öncü örnek tesislere veya yabancı yatırımlara eşlik şeklinde olacaktır,
- Alt ve üst yapılar fiziksel planlara uygun olacak; Türkiye'nin fiziksel planı çalışmasına devam edilecek, planların yapılmasında ve uygulamasında İmar ve İskan Bakanlığı ile işbirliği yapılacaktır,
- Fiziksel planları yapılmış kıyıların toplum yararına kullanılması sağlanacaktır,
- Krediler turistik önceliği olan yerlere ve merkezlere yönlendirilecektir,
- Kamuya ait konaklama tesislerinin dış turizme hitap etmesi sağlanacaktır,
- Turistik eğitim, akademik eğitim yerine beceriye dayanan eğitime dönüştürülecek, turistik tesislerde resmi eğitim görmüş personel istihdamı sağlanacak, personelin turistik tesislerde yıl boyunca istihdamı için gerekli tedbirler alınacaktır,

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminde turist sayısı, turizm gelirleri, turizm yatırımları ve yatak kapasitesindeki hedef ve gerçekleşen rakamlar aşağıda Tablolar halinde incelenmiştir. Bu dönemde Türkiye'ye gelen turist sayısı % 23.8 artarak 1977 yılında 1,661,416 kişiye yükselmiştir. Toplam 7,290,000 Turist hedeflenirken 7,329,991 kişi gelmiş ve gerçekleşme oranı %100.5 olmuştur.

⁶⁷DPT, III. BYKP, Ankara, 1972, s. 620/621

⁶⁸ A.g.e., s. 600/601

Tablo 1.12 : III. BYKP Döneminde (Planlanan ve Gerçekleşen) Türkiye'ye Gelen Turist Sayısı

Yıllar	Plan Hedefi (Kişi)	Gelen Toplam Turist Sayısı	Gerçekleşme Oranı (%)
1973	1,243,000	1,341,527	107.9
1974	1,217,000	1,110,298	91.2
1975	1,440,000	1,540,904	107.2
1976	1,540,000	1,675,846	108.8
1977	1,850,000	1,661,416	89.8
TOPLAM	7,290,000	7,329,991	100.5

Kaynak: TB Turizm İstatistikleri Bülteni 1986, Ankara, 1987, s. 78

Bu dönemde toplam 771.7 milyon dolarlık turizm geliri öngörülmüşken gerçekleşen turizm geliri 951.5 milyon dolardır. Yabancı başına ortalama 82 dolar harcama hedeflenmişken beş yılın ortalaması 133 dolar olmuştur.

Tablo 1.13: III. BYKP Döneminde Planlanan ve Gerçekleşen Turizm Giderleri

Yıllar	Turizm Gelirleri (milyon TL)			Yabancı Başına Ortalama Harcama (\$)		
	Planlanan	Gerçekleşen	Gerç. Oranı (%)	Planlanan	Gerçekleşen	Gerç. Oranı (%)
1973	90.0	171.5	190.6	72.4	127.8	176.5
1974	108.0	193.7	179.4	76.9	174.4	226.8
1975	129.6	200.9	155.0	81.7	130.4	159.6
1976	255.5	180.5	116.1	86.8	107.7	124.1
1977	188.6	204.9	109.8	92.1	123.3	133.9
Toplam	771.7	951.5	123.3	---	---	---

Kaynak: TB, Turizm İstatistikleri Bülteni 1989, Ankara, 1990, s. 79

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminde toplam 7,416 milyon TL. turizm yatırımı yapılırken, bu dönemde yatırımlar % 15.4 azalarak 6,275 milyon TL olmuştur. Yine bu dönemde turizmin toplam yatırımlar içindeki payı giderek azalmıştır.

Tablo 1.14 : III. BYKP Döneminde Gerçekleşen Turizm Yatırımları ve Toplam Yatırımlar İçindeki Payları (1976=100)

Yıllar	Turizm Yatırımları (Milyon TL)			Toplam Yatırımlara Oranı (%)		
	Kamu	Özel	Toplam	Kamu	Özel	Toplam
1973	626	957	1,583	1.42	2.01	1.72
1974	468	805	1,273	0.93	1.50	1.23
1975	457	692	1,167	0.73	1.09	0.91
1976	554	610	1,164	0.74	0.86	0.80
1977	643	445	1,088	0.75	0.63	0.70
Toplam	2,766	3,509	6,275	0.87	1.15	1.00

Kaynak: III. BYKP, s. 169/172

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminde yatak sayısı 40,895 adet iken bu oran % 23.2 artışla 50,379 adet olmuştur. Özellikle 1976 ve 1977 yıllarındaki % 0 oranındaki

yatak sayısı artışı, bu dönemde turizm sektöründeki yatak sayısındaki gelişmenin olumsuzluğunun göstergesidir.

Tablo 1.15 : III. BYKP Döneminde Türkiye'de Gerçekleşen Turistik İşletme Belgeli Yatak Sayısı

Yıllar	Yatak Sayısı	Yıllık Artış (%)	Endeks (1973=100)
1973	40,895	6.1	100
1974	44,957	9.9	109.9
1975	47,307	5.2	115.7
1976	50,379	6.4	123.2
1977	50,379	0.0	123.2

Kaynak: Alp Timur ve Diğerleri, **Ege Bölgesi Turizmin Sektörel Analizi ve Gelişme Stratejileri**, s. 32

Bu dönemin başında başlayan ekonomik durgunluk ve petrol bunalımı, dünyada olduğu gibi Türkiye'de de turizm faaliyetlerinin sınırlandırılması, turizm gelirlerinin hem GSMH içindeki payının azalmasına hem de ihracat içindeki payının istikrarsızlaşmasına neden olmuştur. Aynı nedenlerden dolayı, turizm giderlerinin ithalat içindeki payında fazla bir değişme gerçekleşmemiştir.

Tablo 1.16 :III. BYKP Döneminde Turizm Gelirlerinin GSMH, İhracat İçindeki Payları ve Turizm Giderlerinin İthalat İçindeki Payları

Yıl	Turizm Gelirlerinin GSMH İçindeki Payı (%)	Turizm Gelirlerinin İhracat İçindeki Payı (%)	Turizm Giderlerinin İthalat İçindeki Payı (%)
1973	0.8	13.0	4.5
1974	0.6	12.6	4.0
1975	0.5	14.3	3.3
1976	0.4	9.2	4.1
1977	0.4	11.7	4.6

Kaynak: Turizm Bakanlığı, **Turizm İstatistikleri Bülteni 1994**, s.100/101

1.2.2.4. IV. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda Turizm (1979-1983)

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma dönemi 1979-1983 yıllarını kapsamaktadır. 1978 yılında plan hazırlanamadığından bu yıl geçiş yılı olarak ele alınmıştır. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminde turizmin temel hareketleri şu şekilde sıralanabilir:⁶⁹

- Dış turizm gelirlerini hızla artırmak,
- Kitle turizmini geliştirmek,
- Bu gelişmelere uygun tesis ve olanakları yaratmak,

⁶⁹DPT, **IV. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983)**, Ankara, 1987, s. 169/172

- Turizm istatistiklerini geliştirmek.

Bu hedeflere ulaşmak için gerekli tedbirler ise;

- Bu dönemde fiziksel planlama çalışmaları ile birlikte bu çalışmaların istenilen yönde ve sürede sonuçlanmasını da sağlamak üzere Organize Turizm Bölgeleri'nin geliştirilmesine başlanmalı,

- Fiziksel planların yapılması ve uygulanmasında İmar ve İşkan Bakanlığı ile Turizm ve Tanıtma Bakanlığı arasında işbirliği sağlanmasının esas olacağı belirtilmiştir,

- Turizm sektörünün işleyişi öncelikle kitle turizmi ilkesine göre düzenlenecektir. Kitle turizmi, özellikle turistik öncelikli yerlerde ülkenin alt yapı ve turistik st yapılarına koşut olarak gerçekleştirilecek altyapı ve turistik altyapı, kitle turizminin gereklerini karşılayacak düzeyde oluncaya kadar bireysel turizm ile kitle turizmi bir arada değerlendirilecektir,⁷⁰

- Pazarlamadan etkinlik sağlamak amacıyla TC Turizm Bankası A.ř ve Limanlar Genel Müdürlükleri arasında işbirliği yapılacaktır,

- Deniz, gl ve nehir kıyılarına ikinci konut yapımı önlenecektir,

- Bireysel dış turizmin gereksinimleri göz önüne alınarak ana güzergahlar üzerinde belirli aralıklarla servis çekirdekleri oluşturulacak ve bunlarla Turizm Bakanlığı'nın sürekli denetimi altında işlerliği sağlanacaktır,

- Çalışanların tatil gereksinimini karşılamak için gerekli önlemler alınacaktır,

- Nazım planı, genel ve mesleki eğitim çerçevesinde turizm eğitimi politikasının yeniden gözden geçirilerek ülke gereksinimini karşılayacak biçimde yönlendirilmesi ile ilgili kuruluşlar arasındaki eşgüdümün Turizm Bakanlığı'nca sağlanması planlanmıştır,

- Turizm yatırım ve işletmeciliğinde kamunun etkinliği artırılacak; özel kesim, yabancı sermaye ve küçük tasarrufların yatırımlara dönüştürülmesi zendirilecektir. Bu yolla özellikle konaklama kapasitesinin artırılmasına çalışılacaktır,

-

⁷⁰Mehmet ubuk, **Turizmin, Dinlenme-Eğlence ve Boş Zamanları Değerlendirme İle Bütünleşmesi, Yeniden Tanım Denemesi ve Turizm Planlamasında Sistemli Bir Yaklaşım**, (Doktora Tezi), M Yay.,No.7,İstanbul,1981,s.203

- Uluslararası optimal büyüklüklerin altında olmamak koşuluyla yabancı turizm yatırımcılarının yatırımlarının, sermaye paylarına bakılmaksızın özendirilmesi öngörülmüştür,

- İşletme aşamasında önemli ölçüde döviz girdisi sağlayacak yabancı işleticilerin ülkedeki turistik tesisleri işletmesine izin verilmesi ve yabancı uyruklu personel çalıştırılmasında kolaylıklar getirilmesi planlanmıştır,

- Her turiste ve günübirlikçilere, Türkiye’de kalacağı gün başına, önceden belirlenecek miktarlarda döviz bozdurma zorunluluğu getirilmesi öngörülmüştür.⁷¹

IV. Beş Yıllık Kalkınma döneminde hedeflenen ve gerçekleşen rakamlar tablolar halinde aşağıda incelenmiştir. IV. Plan dönemi sonunda ülkeye gelecek yabancı turist sayısı 13,942,000 kişi olarak hedeflenirken, Tablo 1.17’de görüldüğü gibi gelen kişi sayısı 7,233,845 olmuştur. Bu dönemde gerçekleşme oranı % 51.9 gibi çok düşük değerde kalmıştır. Bunun nedenlerinden birisi 12 Eylül 1980 hareketinin olumsuz etkisidir.

Tablo 1.17 : IV. BYKP Döneminde (Hedeflenen ve Gerçekleşen) Türkiye'ye Gelen Yabancı Sayısı

Yıllar	Plan Hedefi	Gelen Toplam Yabancı Sayısı	Gerçekleşme Oranı (%)
1978	1,910,600	1,644,177	86.1
1979	2,178,100	1,523,658	70.0
1980	2,461,300	1,288,060	52.3
1981	2,756,600	1,405,311	51.3
1982	3,087,700	1,391,717	45.0
1983	3,458,300	1,625,099	46.9
TOPLAM	13,942,000	7,233,845	51.9

Kaynak: TC Turizm Bakanlığı Turizm İstatistikleri Bülteni 1987, Ankara, s. 75

Tablo 1.18’de görüldüğü üzere bu dönem sonunda toplam turizm gelirleri 2,418,1 milyon dolar olarak hedeflenmiştir. Ancak % 73.2 gerçekleşme oranı ile toplam 1,770.1 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Ancak bu dönemde tüm olumsuzluklara karşın yabancı başına ortalama harcama diğer döneme göre artarak 245.6 dolar olmuştur.

⁷¹Mehmet Çubuk, a.g.e.,s.204

Tablo 1.18 : IV. BYKP Döneminde Hedeflenen ve Gerçekleşen Turizm Gelirleri

YILLAR	Turizm Gelirleri (Milyon \$)			Yabancı Başına Ortalama (\$)		
	Planlanan	Gerçekleşen	Gerç. Oranı (%)	Planlanan	Gerçekleşen	Gerç. Oranı (%)
1978	248.4	230.4	92.8	130.0	140.1	107.8
1979	315.8	280.7	88.9	145.0	184.2	127.0
1980	369.2	326.7	88.5	150.0	253.6	169.1
1981	454.8	381.3	83.8	165.0	271.3	164.9
1982	586.7	370.3	63.1	190.0	266.1	140.0
1983	619.6	411.1	59.1	200.0	253.0	126.5
Toplam	2,418.1	1,770.1	73.2	-----	-----	-----

Kaynak: TB, Turizm İstatistikleri Bülteni 1987, Ankara, 1988, s. 71

Tablo 1.9'da görüldüğü gibi, bu dönemde 1988 yılı fiyatlarıyla toplam 466,708 milyon TL turizm yatırımı yapılmıştır. Toplam yatırımlar içindeki payı ise diğer dönemlere göre daha düşük, ortalama % 0.60 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 1.19 : IV. BYKP Döneminde Gerçekleşen Turizm Yatırımları ve Toplam Yatırımlar İçinde Payları (1988 Fiyatlarıyla Milyon TL)

Yıllar	Turizm Yatırımları (Milyon TL)			Turizm Yatırımlarının Toplam Yatırımlar İçindeki Payları %		
	Kamu	Özel	Toplam	Kamu	Özel	Toplam
1978	68,155	43,265	114,420	0.73	0.52	0.62
1979	56,177	44,452	100,629	0.66	0.60	0.64
1980	37,428	46,404	83,832	0.43	0.76	0.57
1981	43,889	47,397	91,286	0.48	0.85	0.62
1982	35,854	50,397	86,251	0.41	0.86	0.54
1983	53,537	51,173	104,710	0.49	0.86	0.64
TOPLAM	226,885	239,823	466,708	-----	-----	-----

Kaynak: TOBB, Planlı Dönemde Rakamlarla Türkiye Ekonomisi, Ankara, 1990, s. 20/28

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminde Turistik İşletme Belgeli yatak sayısı yaklaşık % 26 artarak 65,934 adete ulaşmıştır. Elbette ki bu artışın yeterli olmadığını söylemek mümkün olabilir.

Tablo 1.20 : IV. BYKP Döneminde Türkiye'de Gerçekleşen Turistik İşletme Belgeli Yatak Sayısı

YILLAR	YATAK SAYISI	YILLIK ARTIŞ %	ENDEKS (1978=100)
1978	52,385	3.9	100
1979	53,956	3.0	103
1980	56,044	3.9	107
1981	58,242	3.9	111
1982	62,372	7.1	119
1983	65,934	5.7	126

Kaynak: Alp Timur ve Diğerleri, Ege Bölgesi Turizmin Sektörel Analizi ve Gelişme Stratejileri, SEGES, s.32

Bu plan döneminde turizm gelirlerinin GSMH içindeki payı % 0.4'ten % 0.8'e yükselmiştir. Ancak turizm gelirlerinin ihracat içindeki payı ise, bu dönemde hızla tırmanan

terör eylemleri ekonomik ve siyasi istikrarsızlığa neden olduğundan % 10.1'den % 7.2'ye düşmüştür. Aynı nedenlerden dolayı da turizm giderlerinin ithalat içindeki payı da düşmüştür.

Tablo 1.21 : IV. BYKP Döneminde Turizm Gelirlerinin GSMH, İhracat İçindeki Payları ve Turizm Giderlerinin İthalat İçindeki Payları

Yıllar	Turizm Gelirlerinin GSMH İçindeki Payı (%)	Turizm Gelirlerinin İhracat Gelirleri İçindeki Payı (%)	Turizm Giderlerinin İthalat Giderleri İçindeki Payı (%)
1978	0.4	10.1	2.2
1979	0.5	12.4	1.9
1980	0.6	11.2	1.5
1981	0.8	8.1	1.2
1982	0.7	6.5	1.2
1983	0.8	7.2	1.4

Kaynak: TB Turizm İstatistikleri Bülteni 1994, Ankara, 1995, s. 100/101

1.2.2.5. V. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda Turizm (1985-1989)

1984-1989 dönemini kapsayan Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı dönemi boyunca belirlenen hedefler şu şekilde sıralanabilir:⁷²

- Dış turizm gelirlerini artırmak,
- Gelen dış turist sayısını artırmak,
- Belgeli turistik konaklama tesis kapasitesini artırmak.

Bu hedefleri yakalayabilmek için alınan tedbirler ise şunlardır:⁷³

- Bu plan dönemi boyunca Devlet özellikle alt yapıyı geliştirmeye ağırlık verecek,
- Turizm Bankası'nın doğrudan yatırım yapması yerine fonların kredi olarak kullandırılması geliştirilecek,
- Türkiye, OECD ve OPEC ülkelerinin yanı sıra Balkan ve Üçüncü Dünya ülkeleri ile turistik ilişkilerini geliştirecek,
- Kitle turizmine öncelik verilecek, ancak bireysel turizm de ihmal edilmeyecek,
- Türkiye'nin doğal, tarihi, arkeolojik ve kültürel varlığı, kış, av ve su sporları, festival, sağlık ve gençlik turizmi ile mevcut turizm potansiyeli, ekolojik dengeyi koruma, çevreyi temiz ve sağlıklı tutma ve güzelleştirme ilkeleri doğrultusunda değerlendirilecektir,

⁷²TC. Resmi Gazete, 23 Temmuz 1984, s. 82

⁷³TC Resmi Gazete, 23 Temmuz 1984, s. 82/83

- Turizm hareketleri ile ilgili istatistik verilerin yetersizliği dikkate alınarak, yurda gelen yabancılar ve işçi aileleri ile yurtdışına çıkan vatandaşlar konusunda ayrıntılı ve güncel bilgilerin toplanmasında modern teknik olanaklardan yararlanılacak, iç turizm hareketleriyle ilgili bilgiler de sağlanmaya çalışılacaktır,

- Doğal ve kültürel çevre değerlerinin turizm amaçlı kullanımında koruma stratejileri ile turizm geliştirme stratejilerinin entegrasyonu sağlanacaktır. Turizm kaynakları envanteri ile fiziksel planlama çalışmalarında ilgili kamu kuruluşları, bilim kurulları, gönüllü kuruluşlar ve özel sektör kurumları arasında işbirliği sağlanacaktır.

Bu planın hazırlanmasında ülkenin, ihracata dayalı büyüme ve liberal ekonomik modelin benimsenmesi zihniyeti etkili olmuştur. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı dönemi boyunca Türkiye'ye gelen yabancıların yıllara göre dağılımı Tablo 1.22'de gösterilmiştir.

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı dönemi sonunda Türkiye'ye gelecek yabancı sayısının yılda % 10.8 artışla 3,000,000 kişi olması tahmin edilmektedir. Beşinci Beş Yıllık Plan döneminde turizmde hedeflenen amaçların biri de gelen yabancı turist sayısını artırmaktır. Tablo 1.22'den de görüldüğü gibi bu dönemde Türkiye'ye gelen turist sayısı, hedeflenen toplam yabancı sayısının üzerinde gerçekleşmiştir. Bu dönemde turizm arzının çeşitlenmesi ile turist sayısında artış gözlenmiştir. Ancak 1985-86 yılları arasında Çernobil krizi nedeniyle turist sayısında düşüş gözlenmiştir.

Tablo 1.22 : V. BYKP Döneminde (Planlanan ve Gerçekleşen) Türkiye'ye Gelen Yabancı Sayısı

Yıllar	Plan Hedefi	Toplam Yabancılar	Gerçekleşme Oranı (%)
1984	1,800,000	2,117,094	117.6
1985	2,000,000	2,614,924	130.7
1986	2,200,000	2,391,085	108.7
1987	2,400,000	2,855,546	119.0
1988	2,700,000	4,172,727	154.5
1989	3,000,000	4,959,151	148.6
TOPLAM	12,300,000	16,493,433	134.0

Kaynak: TB Turizm İstatistikleri Bülteni 1994, Ankara, 1995, s. 90

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'na kadar geçen sürede; turizm gelirleri ve kişi başına harcama, plan ve programlarda belirlenen hedeflerin gerisinde kalmıştır. Ancak 1985-89 yılları arasında gerçekleşen Beşinci Beş Yıllık Plan döneminde ilk kez her yıl gerçekleşen turizm gelirleri plan hedefinin üzerinde seyretmiştir. 1985 yılında 1,482 milyon dolar olan turizm gelirleri % 72 artışla 1989 yılında 2,556.5 milyon dolara yükselmiştir. Bu dönemin

diğer bir özelliği de yabancı başına ortalama harcamadaki artıştır. Bu dönemde kişi başına ortalama harcama 555.06 dolar olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 1.23 : V. BYKP Döneminde Planlanan ve Gerçekleşen Turizm Gelirleri

Yıllar	(1) TURİZM GELİRLERİ MİLYON \$			YABANCI BAŞINA ORTALAMA \$		
	Planlanan	Gerçekleşen	Gerç. Oranı %	(2) Planlanan	Gerçekleşen	Gerç. Oranı %
1984	452.4	840.0	185.7	251.3	396.8	68.3
1985	510.0	1,462.0	290.6	255.0	566.7	222.2
1986	579.2	1,215.0	209.8	263.3	508.1	193.0
1987	661.6	1,721.1	260.1	275.7	562.7	204.1
1988	759.4	2,355.3	310.2	281.3	567.5	201.7
1989	878.0	2,556.5	291.2	292.7	570.3	194.8
Toplam	3,388.2	9,329.9	275.4	-----	-----	-----

Kaynak: (1) TB Turizm İstatistikleri Bülteni 1994, Ankara, 1995, s.83
(2) TC Resmi Gazete, 23 Temmuz 1984, Sayı: 18487, s. 92

Tablo 1.24 incelendiğinde, görüldüğü gibi Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın sona erdiği 1983 yılından itibaren turizm yatırımları geçmiş dönemlere göre daha hızlı artmıştır. Turizm yatırımlarında özel sektörün payı 1963-1983 yılları arasında genel olarak % 1'lerin altında kalmıştır. 1984 yılından itibaren bu payın % 1.6 arasında gerçekleştiğı görülür. Kamu sektörünün, turizm yatırımları içindeki payı ise ortalama % 1.5 düzeyinde gerçekleşmiştir. Bu dönemde sağlanan bu gelişme, Turizm Teşvik ve Tedbirleri'nin* özel sektörcce yararlanılması sonucu gerçekleşmiştir.

Tablo 1.24 : V. BYKP Döneminde Gerçekleşen Turizm Yatırımları ve Toplam Yatırımlar İçindeki Payı (1988 Fiyatlarıyla Milyon TL)

Yıllar	Turizm Yatırımları			Turizm Yatırımlarının Toplam Yatırımlar İçindeki Payları (%)		
	Kamu	Özel	Toplam	Kamu	Özel	Toplam
1984	7,911	96,590	174,501	0.78	1.28	0.99
1985	98,988	175,924	274,912	1.07	2.16	1.50
1986	239,151	283,939	523,089	2.41	3.03	2.66
1987	226,350	420,800	647,150	2.39	3.80	3.03
1988	180,600	607,600	788,200	1.6	4.8	3.2
1989	151,900	832,700	984,600	1.5	6.4	4.2

Kaynak: TOBB, Planlı Dönemde Rakamlarla Türkiye Ekonomisi, Ankara, 1990, s. 20/28

* - Teşvik belgelerinin sağladığı teşvik tedbirleri; yatırım indirimi, gümrük muafiyeti, kaynak kullanımı destekleme primi, teşvik primi, bina inşaat harcı, vergi, resim ve harç istisnası.

- 2634 sayılı Turizm Teşvik Kanunu' nun sağladığı teşvik tedbirleri; ihracatçı sayılma, ucuz kredi ve döviz kredisi tahsis, Orman Fonu'na katkının taksitlendirilmesi, ucuz elektrik, havagazı ve su ücretleri, haberleşme kolaylıkları, yabancı uzman personel çalıştırma, turizm geliştirme fonu, kredilerinden yararlanma vb.

1985-1989 yılları arasında dünyada turizm sektöründe büyük gelişmeler kaydedilmiştir. Bu dönemde Türkiye de bu gelişmelerden payını almıştır. 1985 yılında yatak kapasitesinde yıllık artış Türkiye turizm tarihinde ilk kez % 26 olarak gerçekleşmiş ve bu artışlar 1989 yılında 1984 yılına göre % 114'e yükselmiştir.

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı dönemi Türkiye'de turizm açısından en parlak dönem olmuştur.

Tablo 1.25 : V. BYKP Döneminde Türkiye'deki Turistik Belgeli Yatak Sayısı

Yıllar	Yatak Sayısı	Yıllık Artış	Endeks (1983=100)
1984	68,266	3.5	100.0
1985	85,995	26.0	126.0
1986	92,129	7.1	135.0
1987	106,306	15.4	155.7
1988	122,306	15.0	179.2
1989	146,086	19.4	214.0

Kaynak: Alp Timur, Ege Bölgesi Turizmin Sektörel Analizi ve Gelişme Stratejileri, SEGES, s. 32

Bu plan döneminde turizme verilen önemin artmasıyla turizm gelirlerinin GSMH içindeki payı %1.7'den %2.3'e, ihracat içindeki payı da %11.8'den %22.0'a yükselmiştir. Turizm teşviklerinin artmasıyla turizm yatırımları da artmıştır. Dolayısıyla turizm giderlerinin ithalat giderleri içindeki payının % 2.6'dan % 3.6'ya yükseldiği görülür.

Tablo 1.26 : V. BYKP Döneminde Turizm Gelirlerinin GSMH, İhracat İçindeki Payları ve Turizm Giderlerinin İthalat İçindeki Payları

Yıllar	Turizm Gelirlerinin GSMH İçindeki Payı %	Turizm Gelirlerinin İhracat Gelirleri İçindeki Payı %	Turizm Giderlerinin İthalat Giderleri İçindeki Payı %
1984	1.7	11.8	2.6
1985	2.8	18.6	2.9
1986	2.1	16.3	2.8
1987	2.0	16.9	3.2
1988	2.6	20.2	2.5
1989	2.3	22.0	3.6

Kaynak: TB Turizm İstatistikleri Bülteni 1994, Ankara, 1995, s. 100/101

1.2.2.6. VI. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda Turizm (1990-1994)

1990-1994 yıllarını kapsayan VI. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda turizm sektörü ile ilgili yer alan temel hedefler şunlardır:⁷⁴

⁷⁴DPT, Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı 1990-1994, Yayın No: 2174, Ankara, s. 281

- Turizmden elde edilen net döviz gelirlerini artırmak (VI. Plan dönemi sonunda net döviz gelirlerini 4,488 milyon dolara yükseltmek),

- Türkiye'ye gelecek turist ve ziyaretçi sayısını artırmak (%8.2 artırarak 7.4 milyon kişiye yükseltmek),

- Belgeli konaklama tesislerinin kapasitesinin artırılması, inşa halindeki ve proje aşamasındaki tesislerin tamamlanarak yatak kapasitesinin 350,000 yatağı aşması hedeflenmektedir.

Bu temel hedeflere ulaşmak için ilke ve politikalar ise şunlardır:⁷⁵

- Sektörde kış, av ve su sporları ile festival, sağlık, gençlik, kongre, termal, golf ve üçüncü yaş turizmini daha cazip hale getirecek teşvik politikaları geliştirilecektir,

- Turizm sektörüne doğrudan ve dolaylı olarak hizmet verenlerin sayıca yeterli düzeye getirilmesi ve eğitilmeleri suretiyle bilgi ve becerilerinin artırılması sağlanacaktır,

- Turizm alt ve üstyapısının nitelik ve niceliğinin yükseltilmesine önem verilecektir,

- İnsanlığın kültür ve tabiat mirası durumundaki değerler etkin şekilde korunacak, çevre ile kültür peyzajı ilkeleri esas alınarak turizm faaliyet ve yatırımları planlanacak ve uygulanacaktır,

- Charter taşımacılığı geliştirilecek ve yerli seyahat acentalarının tur operatörlüğü teşvik edilecektir,

- Mevcut tesislerde doluluk oranlarını artırıcı, faaliyet mevsimini uzatıcı ve nitelik yükseltici önlemler alınacaktır,

- Doğal güzelliklerin ve kültürel değerlerin korunmasına öncelik verilecek, belirli sahaların korunmaya alınarak turizme açılması teşvik edilecektir,

- Turistik tesis işletmeciliği geliştirilecek, küçük kapasiteli tesisler ve aile işletmeciliği teşvik edilecektir, toplumun en sağlıklı ve uygun koşullarda tatil yapması sağlanacaktır. VI. Beş Yıllık Kalkınma Planı dönemindeki gelişmeler rakamsal olarak aşağıda incelenmiştir. Tablo 1.27'de görüldüğü gibi, Türkiye'ye gelecek turist ve ziyaretçi sayısının VI. Plan döneminde yılda % 8.2 artarak 5.3 milyon kişiden 7.4 milyon kişiye yükselterek toplam

⁷⁵ A.g.e., s. 281/282

31,830,000 kişiye ulaşılması hedeflenmiştir. Bu hedefler, 1994 yılında % 90.1 gerçekleşme oranı ile 6,670,618 kişi ve toplam 31,154,557 kişi olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 1.27 : VI. BYKP Döneminde Türkiye'ye Gelen Yabancı Sayısı

Yıllar	Plan Hedefi	Toplam Yabancılar	Gerçekleşme Oranı (%)
1990	5,410,000	5,389,308	99.6
1991	5,850,000	5,517,897	94.3
1992	6,330,000	7,076,096	111.8
1993	6,840,000	6,500,638	95.0
1994	7,400,000	6,670,618	90.1
TOPLAM	31,830,000	31,154,557	97.9

Kaynak: TB Turizm İstatistikleri Bülteni 1994, Yayın No: 1995/4, Ankara, s. 90

1994 yılında 5,514 milyon dolar olacağı tahmin edilen turizm gelirleri % 78.4 gerçekleşme oranı ile 4,321 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Net döviz geliri ise, 4,448 milyon dolar olarak beklenirken, 3,455 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir.⁷⁶ Ayrıca bu dönemde, 1990-1991 yılları içinde dünya turizmini olumsuz bir şekilde etkileyen Körfez krizi, Türkiye'de de turizm gelirlerinin %17.7 oranında düşmesine neden olmuştur. Ancak 1992 yılındaki gelişmeler ümit vericidir. Yabancı başına ortalama harcama ise 603.2 dolar olarak gerçekleşmiştir. Bu oran, rakip ülkelerin ortalamasından yüksektir.⁷⁷

Tablo 1.28 : VI. BYKP Döneminde Planlanan Gerçekleşen Turizm Gelirleri

Yıllar	Turizm Gelirleri (Milyon \$)			Yabancı Başına Ortalama Harcama (\$)
	Planlanan	Gerçekleşen	Gerç. Oranı %	
1990	3,306.9	3,225.0	97.5	621.3
1991	3,757.9	2,654.0	70.6	519.7
1992	4,270.5	3,639.0	85.2	533.0
1993	4,853.0	3,959.0	81.6	668.1
1994	5,514.0	4,321.0	78.4	674.0
Toplam	21,702.3	17,798.0	82	---

Kaynak: TB Turizm İstatistikleri Bülteni 1994, Yayın No: 1995/4, Ankara, 1995, s. 89/92

Turizm sektöründe V. BYKP döneminde yaşanan parlak gelişme, bu dönemin başlarında da devam etmiştir. Ancak, yaşanan ekonomik kriz ve 5 Nisan istikrar paketinin uygulanması, Tablo 1.29'da görüldüğü gibi turizm yatırımlarının diğer yatırımlar içindeki payının düşmesine neden olmuştur.

⁷⁶TB Turizm İstatistikleri Bülteni 1994, s. 96

⁷⁷Alp Timur, ve diğerleri, Ege Bölgesi Turizmin Sektörel Analizi ve Gelişme Stratejileri, s.36

Tablo 1.29 : VI. BYKP Döneminde Gerçekleşen Turizm Yatırımları ve Toplam Yatırım İçindeki Payları (Cari Fiyatlarla Milyon TL)

Yıllar	Turizm Yatırımları	Turizm Yatırımlarının Toplam Yatırımlar İçindeki Payı (%)
1990	2,587	4.0
1991	4,068	4.0
1992	5,915	3.4
1993	10,813	2.2
1994*	19,487	2.3

Kaynak: Maliye Bakanlığı, 1994 Yıllık Ekonomik Rapor, Ankara, 1995, s. 113

*Gerçekleşme Tahmini

1990-1994 plan döneminde sektörde 314,000 yatak sayısı mevcuttur. Yatırımları devam eden 280,000 yatak,⁷⁸ belediye belgeli oteller ve ikinci konutlarla birlikte bir milyonun üzerinde toplam yatak kapasitesine ulaşılması beklenmektedir. Bu dönemde yatak sayısı 173,227'den % 81.3 artışla 314,000'e yükselmiştir.

Tablo 1.30: VI. BYKP Döneminde Türkiye'de Gerçekleşen İşletme Belgeli Yatak Sayısı

Yıllar	Yatak Sayısı	Yıllık Artış (%)	Endeks (1990=100)
1990 (1)	173,227	18.58	100.0
1991 (1)	200,678	15.85	115.8
1992 (1)	219,940	9.59	127.0
1993 (1)	235,238	6.96	135.8
1994 (2)	314,000	33.4	181.3

Kaynak: (1). Turizm Bakanlığı Belgeli Turizm İşletmeleri İstatistik Yıllığı 1993, s. 23

(2). Resmi Gazete, 25 Temmuz 1995, Sayı: 22354, s. 134

V. Plan döneminde yaşanan olumlu gelişmeler, bu dönemde de devam etmiştir. Ancak 1991 yılında ortaya çıkan Körfez Savaşı, 1990-1991 yıllarındaki turizm gelirlerinin GSMH ve İhracat içindeki paylarının düşmesine neden olmuştur. Diğer yıllarda ise hep artış gözlenmiştir. Turizm giderlerinin ithalat giderleri içindeki payı ise % 2.3'den % 3.8'e yükselmiştir.

Tablo 1.31 : VI. BYKP Döneminde Turizm Gelirlerinin GSMH, İhracat İçindeki Payları ve Turizm Giderlerinin İthalat İçindeki Payları

Yıllar	Turizm Gelirlerinin GSMH İçindeki Payı %	Turizm Gelirlerinin İhracat Gelirleri İçindeki Payı %	Turizm Giderlerinin İthalat Giderleri İçindeki Payı %
1990	2.1	24.9	2.3
1991	1.8	19.5	2.8
1992	2.4	24.7	3.4
1993	2.2	25.8	3.2
1994	3.3	23.9	3.8

Kaynak: Turizm Bakanlığı, Turizm İstatistikleri Bülteni 1994, s. 100/101

⁷⁸Turizm Bakanlığı, Belgeli Turizm İşletmeleri İstatistiği Yıllığı 1993, Ankara, 1994, s. 22

1.2.2.7. VII. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda Turizm (1996-2000)

1996-2000 yıllarını kapsayan bu dönemde, geçmiş dönemdeki gelişmelere karşın hala alt yapı eksikliği ve turizmin çeşitlendirilememesinden kaynaklanan sorunlar devam etmektedir. VII. Plan döneminin turizm sektörü ile ilgili amaç, ilke ve politikaları şöyle özetlenebilir:⁷⁹

- Rekabet gücü yüksek ve verimli bir turizm ekonomisinin geliştirilmesi, yerel halkın ve turistlerin turizmden beklentilerinin karşılanması, doğal ve kültürel değerlerin zenginleştirilerek sürekliliğin sağlanması sektörün temel amaçlarıdır,

- Türkiye'ye gelecek turist ve ziyaretçi sayısının bu plan döneminin sonunda 13-17 milyon kişiye, turizm gelirlerinin 10.3-13.8 milyar dolara, net turizm gelirlerinin 8.5-11.9 milyar dolara, yatak sayısının 800 bini belediyeden belgeli tesislerle birlikte toplam yatak sayısının 1.3 milyon yatağa ulaşılması hedeflenmiştir,

- Turizmin mevsimlik ve coğrafi dağılımını iyileştirmede ve dış pazarda değişen tüketici tercihleri de dikkate alınarak yeni potansiyel alanlar yaratmak amacıyla golf, kış, dağ, yayla, termal, yat, karavan, kruvaziyer, kongre ve eğlence turizmini geliştirme faaliyetlerine devam edilecektir,

- Akdeniz-Ege Turizm Alt yapısı ve Kıyı Yönetimi (ATAK) projesinin hızla uygulanması için gerekli düzenlemeler yapılacaktır,

- Turizm hareketlerinin yoğunlaştığı bölgelerde yerel yönetimlerin ve halkın turizm ile ilgili kararlara katılması sağlanacaktır,

- Yerli tur operatörlüğünün yaygınlaştırılmasına çalışılacak, tanıtma ve pazarlama faaliyetlerinin geliştirilmesi ve uygulanması için yeni finansman kaynaklarının oluşturulmasına kamu kesiminin yanı sıra özel sektörün katılımı da sağlanacaktır,

- Talep yapısındaki yeni eğilimlere bağlı olarak sektörde küçük ölçekli işletmelerin gelişmesine öncelik verilecektir,

- Turizm sektörünün uzun vadeli ve sağlıklı gelişmesini sağlamak amacıyla yönelik dinamik ve stratejik TUSAP ana planı uygulamaya geçirilecektir,

⁷⁹Resmi Gazete, 25 Temmuz 1995, Sayı: 22354, s. 135/136

- İkincil konutlara önem verilecektir,
- Hizmetin daha kaliteli hale getirilmesi için sertifikasyon sistemi getirilecektir,
- 1995 yılında yurda gelen toplam yabancı sayısının 7,750,000, turizm gelirinin 4,500 milyon dolara ulaşacağı beklenmektedir.

Bu plan döneminde yeni hukuki ve kurumsal düzenlemeler ise şunlardır:⁸⁰

- Turizm Bakanlığı Teşkilat Kanunu çıkarılacak, Gümrük Birliği'nin getireceği koşullar içinde, uluslararası pazarda rekabet edilebilmesi için Türkiye Seyahat Acentaları ve Seyahat Acentaları Birliği yasası günün koşullarına uygun hale getirilecektir.
- Türkiye Turistik Otelciler ve İşletmecileri Birliği yasası çıkarılacaktır,
- Deniz Turizmi Birliği yasası çıkarılacaktır,
- Pansiyon İşletmeleri ve Türkiye Pansiyon İşletmecileri Birliği Yasası çıkarılacaktır,
- Rehberler Birliği Yasası çıkarılacaktır.

VII. Beş yıllık kalkınma planı dönemindeki gelişmeler rakamsal olarak aşağıda incelenmiştir. Yalnız VII. Plan döneminin bir yıl gecikmeli başlaması nedeniyle, 1995 yılı bu dönem içerisinde değerlendirilmiştir.

1995 yılı dahil VII. Plan döneminde, 1996 ve 1997 yıllarında Türkiye'ye gelen toplam turist sayısı 26,026,975 kişidir. 1995 yılında 7,726,886 kişi olan yabancı turist sayısı 1997 yılında % 25.4 oranında artarak 9,689,004'e yükselmiştir.

Tablo 1.32 : VII. B.Y.K.P, Döneminde Türkiye'ye Gelen Yabancılar

Yıllar	Gelen Yabancılar
1995	7,726,886
1996	8,614,085
1997	9,689,004
Toplam	26,026,975

Kaynak: TB, Turizm İstatistikleri Bülteni 1997, Mayıs 1997, s.73

Turizm gelirleri 1995 yılında 4,957 milyon dolar iken, 1997 yılında 8,088.5 milyon dolara yükselmiştir. VI. Plan dönemi ile karşılaştırıldığında VII. Döneminde turizm gelirlerinin toplamı VI. Plan dönemi turizm gelirlerinin toplamına yaklaşmıştır.

⁸⁰ A.g.e., s. 136

Tablo 1.33 : VII. BYKP Döneminde Gerçekleşen Turizm Gelirleri

Yıllar	Turizm Gelirleri (Milyon Dolar)
1995	4.957,0
1996	5.962,1
1997	8.088,5
Toplam	19.007,6

Kaynak: TB, Turizm İstatistikleri Bülteni 1997, Mayıs 1998, s.73.

Bu dönem içerisinde yabancı başına ortalama harcama miktarı da yükselmiştir. 1995 yılında 684 dolar olan ortalama harcama 1997 yılında 876 dolara yükselmiştir.

Tablo 1.34 : VII BYKP Döneminde Yabancı Başına Ortalama Harcama Miktarı

YILLAR	YABANCI BAŞINA ORTALAMA HARCAMA (DOLAR)
1995	684
1996	748
1997	876

Kaynak: TB, Turizm İstatistikleri Bülteni 1997, Mayıs 1998, s.73.

1990'lı yılların başında başlayan turizm yatırımlarındaki yavaşlama, bu dönemde de kendisini göstermiştir. 1995 yılında turizm yatırımlar içindeki payı % 2,4 iken, 1997 yılında % 1,65'e düşmüştür. 5 Nisan kararları bu yavaşlamanın nedenlerinden biri olarak gösterilebilir.

Tablo 1.35 : VII. BYKP Döneminde Gerçekleşen Turizm Yatırımlarının Toplam Yatırımlar İçindeki Payları

Yıllar	Turizm Yatırımlarının Toplam Yatırımlar İçindeki Payı (%)
1995	2,4
1996	1,85
1997	1,65

Kaynak: TB, Turizm İstatistikleri Bülteni 1997, s. 73.

1995 yılında yatak ve VII. Plan dönemi içerisinde yatak sayısı 340.000'den 504.000 adete yükselmiştir.

Tablo 1.36 :VII. BYKP Döneminde Gerçekleşen Yatak Sayısı

Yıllar	Yatak Sayısı
1995	340.000
1996	380.000
1997	504.000

Kaynak: TB, Turizm İstatistikleri Bülteni 1997, s.73

Turizm Gelirlerinin GSMH içindeki payı 1995'de % 3,0 iken, 1997 yılında % 4,2'ye yükselmiştir. Turizm gelirlerinin ihracat içindeki payı da bu dönemde yükselmiştir. 1995 yılında % 22,9 iken 1997'de % 30,8 olmuştur. Ancak bu dönemde turizm giderlerinin

ithalat içindeki payı da yükselmiştir. Bu pay 1995 yılında % 2,6 iken, 1997 yılında % 3,5 olmuştur.

Tablo 1.37 : VII. BYKP Döneminde Turizm Gelirlerinin GSMH, İhracat İçindeki Payları ve Turizm Giderlerinin İthalat İçindeki Payları

Yıllar	Turizm Gelirlerinin GSMH İçindeki Payı (%)	Turizm Gelirlerinin Toplam İhracat İçindeki Payı (%)	Turizm Giderlerinin Toplam İthalat İçindeki Payı (%)
1995	3,0	22,9	2,6
1996	3,2	25,8	3,0
1997	4,2	30,8	3,5

Kaynak: TB Turizm İstatistikleri Bülteni 1997,a.g.e. s.73.

5 Nisan kararlarının arkasından alınan genişletici politikalar ile bu üç yıl içerisinde turizm sektöründe bir genişleme gözlenmektedir. Planlı dönemi ayrı ayrı kendi dönemleri içerisinde inceledik. Öte yandan şimdi bu değişimleri 1980 öncesi ve sonrası olarak Tablo 1.38’de inceleyeceğiz. Çünkü bu dönemlerde uygulanan ekonomi politikaların farklılığının turizm üzerindeki etkilerinin başarısını test etme olanağına sahip olacağız. 1980 öncesi ithalat ikameli sanayileşme politikası, 1980 sonrası ise ihracata yönelik bir sanayileşme politikalarına geçiş, ekonominin yapısal değişimine yönelik olmuştur.

Aşağıdaki Tablo 1.38’e göre planlı dönemde turizmin gelişimi (1963-1997 yılları arasındaki gelişim) incelendiğinde; yatak sayısında % 4858,6 artış, turizm gelirlerinde % 104,945.5 artış, turizm yatırımlarının sabit sermaye yatırımları içindeki payında % 150 artış ve turist sayısında % 4,772.7 artış olduğu gözlenmektedir.

Tablo 1.38 : Türkiye’de Planlı Dönemde Turizm Sektöründeki Değişimler (1980 Öncesi Ve Sonrası)

Yıllar	Yatak Sayısı	Turizm Gelirleri Milyon \$	Turizm Yatırımlarının Sermaye Yatırımları İçindeki Payı %	Turist Sayısı
1963	10,226	7.7	0.66	198,841
1983	65,934	411.1	0.64	1,625,099
1997	504,000	8,088.5	1.65	9,689,004
1963-83 % Değişim	544.7	5,239	-3.0	717.3
1983-97 % Değişim	664.4	1,867.5	157.8	496.2
1963-97 % Değişim	4,828.6	104,945.5	150	4,772.7

Kaynak: TB Turizm İstatistikleri Bülteni 1997,a.g.e. s.73.

Tablo 1.38’de eksik olan yatak sayısı verileridir. Çünkü yatak sayısı 504,000’den fazladır. Burada belirtilen yalnızca turistik işletme belgeli yatak sayısıdır. Bunun yanı sıra yatak sayısı, gelecekte devreye girecek yatırım belgeli, belediye belgeli yatak sayısı ve ikincil konutlardaki yatak sayısı ile toplam bir milyona yaklaşmıştır. Bu rakam dikkate alındığında

planlı dönemdeki yatak sayısındaki artış % 9,679'dur. Bu durumda yatak sayısındaki artış ile turist sayısındaki artış arasında dengesizlik olduğu göze çarpmaktadır. Bu dengesizliğin en önemli nedenleri, tanıtım ve organizasyon yetersizliğidir.

Bu verilere göre ilk dört plan döneminde turizm açısından önemli gelişmeler olduğunu söylemek olası değildir. Ancak 80'li yıllarda yani Beşinci ve Altıncı Plan dönemlerinin, diğer dönemlere göre oldukça başarılı olduğu anlaşılmaktadır. Bunun nedenleri şu şekilde özetlenebilir:⁸¹

- 1) 12 Eylül sonrası ülkede sağlanan huzur ortamı ve halkın turizm bilincinin gelişmesi yabancı turistler için teşvik unsuru olmuştur.
- 2) 24 Ocak istikrar önlemlerinden sonra, ihracata yönelik sanayileşme yanında turizme de önem verilmeye başlanmıştır. 1982 yılında çıkarılan yasa ile turizme verilen teşvik ve krediler artırılmıştır.
- 3) 24 Ocak istikrar kararları ile birlikte esnek kur sistemi uygulanmaya başlatılmış ve TL'nin yabancı paralara karşı değerinin sürekli düşürülmesi gerçekleştirilmiştir. Böylece turistlerin bozdurdukları dövizlerle kendi yaşama standartlarına göre oldukça ucuz mal ve hizmet satın alabilme olanağına sahip olmuştur.
- 4) Uluslararası hava taşımacılığında sağlanan önemli oranlardaki indirimler uzaklığın dezavantajını bir ölçüde gidermiştir.
- 5) 1984 yılından sonra turist sayısında sağlanan gelişmelerin nedenlerinden biri de Arap ülkelerinde bu yıllarda görülen ekonomik ve politik gelişmelerdir.

1.3. Dünya'da Turizmin Gelişimi

Türkiye'de olduğu gibi Dünyada da turizm sektörü hızlı bir gelişme trendine girmiştir. Dünya turizmindeki bu gelişmeyi, turist sayısı ve turizm gelirleri çerçevesinde değerlendirildiğinde gözlenmektedir.

⁸¹Aslan Eren, **Türkiye'nin Ekonomik Yapısının Analizi**, Bilgehan Basımevi, Muğla, 1989, s.222

Tablo:1.39 : Dünya' da Turist Sayısı ve Turizm Gelirleri

YILLAR	TURİST SAYISI (Bin Kişi)	TURİZM GELİRLERİ (Milyon Dolar)
1961	75,200	7,200
1970	165,787	17,900
1975	222,290	40,702
1980	287,771	103,356
1985	328,634	116,149
1986	340,800	140,556
1987	366,743	172,334
1988	402,123	198,839
1989	431,327	213,153
1990	457,954	257,810
1991	456,502	260,535
1992	481,672	296,375
1993	500,142	324,080
1994	537,400	340,700
1995	561,000	381,000
1996	594,100	435,069
1997	616,600	448,265

Kaynak: WTO, WTO's 1996 International Tourism Overview, Madrid, 1997, s. 12

Tablo 1.39'da görüldüğü gibi 1970 yılında 165,787 turist var iken, 1997 yılında 616.6 milyon turiste yükselmiştir. Bunun yanında turizm gelirleri de hızla yükselmiştir. 1971 yılında 17.9 milyon dolar iken, 1997 yılında 448,265 milyon dolara yükselmiştir.

Turist sayısının ülkeler arasındaki karşılaştırılması aşağıdaki Tablo 1.40'da incelenmiştir. Buna göre, 1990 yılında en fazla turist alan ülke Fransa'dır. İkinci olarak ABD ve üçüncü ülke İspanya'dır. Türkiye ise 24. sıradadır. 1996 Yılında ise dünyada ilk üç sıra değişmezken Türkiye % 1,65 ile 19. Sıraya yükselmiştir. Fransa'nın dünyadaki turist payı % 10,39, ABD'nin % 7,57 ve İspanya'nın % 6,98'dir. Türkiye'nin payı ise 1.34'dür.

Tablo 1.40 : Dünyada En Fazla Turist Kabul Eden Ülkelerin Sıralaması (1996 Yılı)

Sıra (1990)	Sıra (1996)	Ülke	Gelen Turist Sayısı(000) (1996)	Değişim Katsayısı (%) 1996/1990	Payı (%) (1996)
1	1	Fransa	61,500	1.23	10.39
2	2	ABD	44,791	1.13	7.57
3	3	İspanya	41,295	1.20	6.98
4	4	İtalya	35,500	1.33	6.00
12	5	Çin Halk Cumhuriyeti	26,055	2.48	4.40
7	6	İngiltere	25,800	1.43	4.36
8	7	Meksika	21,732	1.26	3.67
5	8	Macaristan	20,670	1.00	3.49
28	9	Polonya	19,420	5.71	3.28
10	10	Kanada	17,345	1.14	2.93
16	11	Çek Cumhuriyeti	17,205	2.36	2.91
6	12	Avusturya	16,641	0.87	2.81
9	13	Almanya	15,070	0.88	2.55
19	14	Hong Kong	11,700	1.77	1.98
11	15	İsviçre	11,097	0.84	1.87
14	16	Portekiz	9,900	1.23	1.67
13	17	Yunanistan	9,725	1.09	1.64
-	18	Rusya Federasyonu	9,678	—	1.64
24	19	Türkiye	7,935	1.65	1.34
15	20	Malezya	7,742	1.04	1.31

Kaynak: WTO, WTO's 1996 International Tourism Overview, Madrid, 1997, s. 12

Tablo 1.41'de turizm gelirlerinin ülkeler arasındaki karşılaştırması yapılmıştır. Tabloya göre, 1990 yılında dünyada turizm gelirinden en çok payı olan ülkeler ABD, Fransa ve İtalya şeklinde sıralanmaktadır. Türkiye ise 21. Sırada yer almaktadır. 1996 yılında ise, ABD 64,373 milyon dolar ile birinci sırada yer alırken, 28,428 milyon dolar ile İspanya ikinci, 28,241 milyon dolar ile Fransa üçüncü sırada yer almaktadır. Aynı yıl Türkiye 6,536 milyon dolar ile 17. Sıraya yükselmiştir.

Tablo 1.41 : Dünya’da En Fazla Turizm Geliri Elde Eden Ülkelerin Sıralaması (1996)

Sıra (1990)	Sıra (1996)	Ülke	Turizm Geliri (Milyon Dolar) (1996)	Değişim (%) 1996/1990	Payı (%) (1996)
1	1	ABD	64,373	1.49	15.22
4	2	İspanya	28,428	1.52	6.72
2	3	Fransa	28,241	1.40	6.68
3	4	İtalya	27,349	1.36	4.83
5	5	İngiltere	20,415	1.36	6.47
6	6	Avusturya	15,095	1.12	3.57
7	7	Almanya	13,168	1.14	3.11
11	8	Hong Kong	11,200	2.22	2.65
25	9	Çin Halk Cumh.	10,500	4.73	2.48
8	10	İsviçre	9,892	1.33	2.34
12	11	Singapur	9,410	2.04	2.22
9	12	Kanada	8,727	1.36	2.06
13	13	Tayland	8,600	1.98	2.03
14	14	Avustralya	8,264	2.02	1.95
65	15	Polonya	7,000	19.55	1.65
10	16	Meksika	6,898	1.26	1.63
21	17	Türkiye	6,536	2.02	1.55
18	18	Kore Cumhuriyeti	6,315	1.77	1.49
15	19	Belçika	5,893	1.58	1.39
16	20	Hollanda	5,877	1.61	1.39

Kaynak: WTO, WTO’s 1996 International Tourism Overview, Madrid, 1997, s. 6-12

1996 Yılında bazı ülkelerin Turizm gelirlerinin GSMH ile ihracat içindeki payları aşağıdaki Tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1.42 : Seçilmiş Bazı Ülkelerin TG/GSMH VE TG/İhracat Değerleri(1996)

Ülkeler	Turizm Gelirleri/GSMH (%)	Turizm Gelirleri/İhracat (%)
Yunanistan	4.1	37.0
İspanya	5.1	27.2
Portekiz	4.3	17.9
G. Kıbrıs	19.3	121.4
Avusturya	6.1	23.3
İsviçre	3.0	11.7
Polonya	6.2	34.4
Çek Cumhuriyeti	7.3	18.6
Mısır	6.4	91.4
Tunus	8.2	27.3
Tayland	4.8	15.7
Malezya	4.6	5.0
Türkiye	3.2	25.8

Kaynak: WTO, WTO’s 1996 International Tourism Overview, Madrid, 1997, s. 12-16

Tablodan da görüldüğü gibi 1996 yılında Turizm gelirlerinin ihracat içindeki en yüksek pay alan ülke % 121.4 ile Güney Kıbrıs’tır. Çünkü, mal ihracatında daha fazla turizm geliri elde etmektedir. İkinci sırada ise % 91.4 ile Mısır, üçüncü sırada % 37,0 ile Yunanistan yer almaktadır. Türkiye’nin turizm gelirlerinin ihracat içindeki payı da % 25.8’dir.

Turizm gelirlerinin GSMH içindeki payları incelendiğinde, yine % 19.3 ile Güney Kıbrıs birinci sırada, % 8.2 ile Tunus ikinci ve % 7.3 ile Çek Cumhuriyeti yer almaktadır. (Tablo 1.42'ye göre). Türkiye'nin ise % 3.2'dir.

Tablo 1.43 :Turizm Gelirlerinin Dünya Ekonomisindeki Yeri

	1980	1996	Yıllık Ortalama Artış (%)
Uluslararası Turizm Geliri (Milyar Dolar)	105	434	9.3
Dünya' da Toplam Gelir (Milyar Dolar)	10,700	28,600	6.3
Turizm Gelirleri/ Toplam Gelir (%)	1.0	1.5	50
Dünya'da Toplam Mal İhracatı (%)	1,900	5,400	6.7
Turizm Geliri/ Mal ihracatı (%)	5.5	8.0	45.5
Dünyada Toplam Hizmet İhracatı (Milyar Dolar)	414	400	7.9
Turizm Gelirleri/Hizmet İhracatı (%)	25.3	31.0	22.5

Kaynak: WTO, WTO's 1996 International Tourism Overview, Madrid, 1997, s. 6-12

Tablo 1.43'de görüldüğü gibi, uluslararası turizm gelirleri 1980 yılında 105 milyar dolar iken % 9.3 artarak 1996 yılında 434 milyar dolara yükselmiştir. Dünyada ise 1980 yılında toplam gelir 10,700 dolar iken % 6.3 artışla 28,600 dolar olmuştur. Turizm gelirlerinin toplam gelir içindeki payı da 1980 yılında % 1 iken % 1.5'e yükselmiştir. Tablo tümüyle incelendiğinde dünya da turizmin ekonomi içindeki ağırlığının artışı gözlenmektedir.

Tablo 1.44 : Dünya Turizminde Yatak Kapasitesi(1990-1996)

Yıllar	Toplam Yatak Sayısı (000 Adet)	Yatak Sayısında Artış (%)
1990	22,120	-
1991	22,510	1.8
1992	23,370	3.8
1993	24,000	2.7
1994	24,680	2.8
1995	25,390	2.9
1996	26,240	3.3

Kaynak: WTO, WTO's 1996 International Tourism Overview, Madrid, 1997, s. 6-12

Dünya Turizm Örgütü verilerine göre düzenlenen Tablo 1.44'de 1996 yılında tüm dünyada yatak kapasitesi 26 milyon 240 bindir. 1996 yılında tüm dünyada 850 bin yatak kapasitesi artmıştır.

Türkiye, gerek dünya genelinde, gerekse kendi bölgesine göre yatak kapasitesini hızla arttırmıştır. Tablo1.45'de seçilmiş bazı ülkelerin 1990 ve 1996 yıllarının yatak kapasiteleri gösterilmiştir.

Tablo 1.45 :Seçilmiş Ülkelerde Yatak Kapasitesinin Gelişimi

Ülkeler	1990	1996	% Artış
Yunanistan	438,355	548,785	25.2
İspanya	929,533	1,087,529	17.0
Portekiz	179,337	208,205	16.1
Mısır	94,035	140,741	49.7
Tayland	337,186	531,084	57.5
Malezya	90,064	152,676(1)	59.0
Türkiye	173,227	380,000	119.4
Toplam Dünya	22,120,000	26,240,000	18.6

Kaynak: WTO, WTO's 1996 International Tourism Overview, Madrid, 1997, s. 6

(1): 1995 Yılı Değeri.

Tablodan görüldüğü gibi 1990 yılında en yüksek yatak kapasitesine sahip olan ülke İspanya'dır. Toplam Dünya içindeki payı ise % 4.2'dir. Türkiye'nin ise 173,227 adet yatak kapasitesi mevcuttur. Dünya içindeki payı ise % 0,8'dir. 1996 yılında ise İspanya % 17 artışla yatak kapasitesini 1,087,529 adete çıkararak ilk sırada yer almaktadır. (Tablo içindeki ülkeler arasında). Toplam Dünya içindeki payı da yaklaşık % 4.1'dir. Türkiye' de 1996 yılında ülkeler arasında en yüksek artışı gerçekleştirerek 380,000 sayısına ulaşmıştır. Dünyadaki payı da % 1.4 yükselmiştir.

Yapılan incelemeler sonucunda dünyada turizm hareketinin hızla arttığı gözlenmektedir. Gelecek yıllarda turizmde gelişmelerin daha büyük boyutlara ulaşacağı tahmin edilmektedir. Dünya turizm örgütünün en son tahminlerine göre uluslararası turist hareketlerinin turist sayıları bakımından 1990-2010 yılları arasında ikiye katlanacağı tahmin edilmektedir. Buna göre turizm hareketine katılan turist sayısının 2000 yılında 702 milyon, 2010 yılında 1 milyar ve 2020 yılında 1.6 milyar kişi olması beklenmektedir. Dünya turizm örgütü tarafından yapılan diğer bir tahmin ise uluslararası turizm harcamalarıdır. WTO' ya göre; turizm harcamaları 2000 yılında 621 milyar dolar, 2010 yılında da 1.5 trilyon dolara yükselecektir.

Görüldüğü gibi II. Dünya Savaşı'ndan sonra dünyada ve Türkiye'de turizm hareketlerinde bir gelişme görülmüştür. Özellikle gelişmekte olan ülkeler, turizmin ekonomik fonksiyonlarından yararlanarak kalkınmayı amaçlamaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

TURİZMİN MONETER EKONOMİK ETKİLERİ

Turizm, insanların sürekli konutlarının bulunduğu yer dışında yaptıkları seyahat ve gittikleri yerlerde geçici konaklamalarından doğan gereksinmelerin karşılanması ile ilgili ekonomik ve sosyal faaliyetleri içerir. İnsanların, tarihin her çağında değişik nedenlerden dolayı seyahat ettiklerini biliyoruz. Ancak, günümüzde sanayinin gelişmesi, ulaşımın ve haberleşmenin çok ileri düzeye ulaşması, gelir düzeyinin artması, refah düzeyinin yükselmesi, boş zamanlarının artması turizmin boyutunu genişletmiştir.

Boyutunun bu derece gelişmesi ile birlikte turizmin ülkeler üzerindeki hem ekonomik hem de kültürel yönden etkileri artmıştır. Özellikle gelişmekte olan birçok ülkenin en önemli sorunu, kalkınmayı gerçekleştirecek dövizin nasıl temin edileceğidir.

I. ve II. Dünya Savaşı'ndan sonra, devletler ödemeler bilançosu açıklarını kapatmak için, aktif turizm politikaları izlemeye başlamışlardır. Özellikle gelişmekte olan ülkeler izledikleri bu politikaları ile, turistik faaliyetlerini artırarak döviz arzının artmasını hedeflemektedir.

Döviz arzının artması ile aşağıdaki moneter ekonomik etkiler oluşacaktır.⁸² Bunlar:

- Ödemeler bilançosu açıklarını kapatmak,
- Milli paraya değer kazandırmak,
- Turizm gelirinin yeniden dağılımı yoluyla ekonominin canlanması,
- Milli gelir üzerindeki katma değer etkisi,
- Devletin vergi gelirlerini artırıcı etkisi,
- İç fiyatlar üzerindeki etkisi,

Turizmin başlıca moneter ekonomik etkilerini bu bölümde incelemeye çalışacağız.

⁸² Alp Timur, **Turizmin Ekonomik Etkileri ve Türkiye Bakımından Bir Değerlendirme**, s., 22.

2.1. Turizmin Ödemeler Bilançosu Üzerine Etkileri

Turizm denince ilk akla gelen konu, döviz kazandırıcıdır. Ve turizmin ekonomik açıdan en önemli etkisi de uluslararası seyahatlerin sonucunda ülkenin ödemeler bilançosu üzerine olumlu etkisi olmaktadır.⁸³

Gelişmekte olan ülkelerin ödemeler bilançosu açıklarının kapatılmasında turizm gelirleri önemli yer tutmaktadır. Turizmin ödemeler bilançosu üzerine etkilerini analize başlamadan önce, ödemeler bilançosu konusunu incelemek yerinde olacaktır.

2.1.1. Dış Ödemeler Bilançosu Kavramı

Ödemeler bilançosu genellikle, bir ülkede yerleşik kişilerin (ülke sakinleri) belirli bir dönem içinde yabancı ülkede yerleşik kişilerle yaptıkları tüm ekonomik işlemlerin sonucunu gösteren sistematik bir kayıt şeklinde tanımlanabilir.⁸⁴ IMF'ye göre ödemeler bilançosu, "belirli bir süre içinde ülkenin yerlileri ile yabancılar arasında meydana gelen ekonomik akımlara bağlı değerlerin, transfer ödemelerinin ve rezervlerden meydana gelen değişikliklerin sistematik ve muhasebe kayıtlarına uygun olarak tespit edildiği istatistik bir belgedir."⁸⁵ Başka bir tanımla, ödemeler bilançosu, ülkenin belirli bir zaman süresi içindeki bütün ekonomik işlemlerine ait bilanço şeklindeki istatistiki kayıtları ifade eder.⁸⁶

Ödemeler Bilançosu şöyle de tanımlanabilir; ödemeler Bilançosu, bir ülkenin belli bir dönemde diğer bütün ülkelerle yaptığı ihracat ve ithalat dolayısıyla bütün borçlarını ve alacaklarını ifade eder.⁸⁷

Ülkenin döviz girişini ya da döviz çıkışını gerçekleştiren işlemlerin başında dış ticaret gelmektedir. İhracat yoluyla ülkeye döviz girişi sağlanırken, ithalat ise döviz çıkışına neden olmaktadır. İhracat ile ithalat arasındaki dengesizlikler ödemeler bilançosunu, ya dış açık verdirilecek ya da dış fazlalık verdirecektir. Ödemeler Bilançosu, bu dengesizliklerin

⁸³ Tunay Akoğlu, *Turizm Olay ve Ekonomisine Toplu Bakış*, s. 47.

⁸⁴ Halil Seyidoğlu, *Uluslararası İktisat*, AÜ Yayınları, No, 828, Eskişehir, 1994, s. 156.

⁸⁵ IMF, *Balance of Payments Manual*, 1961, s. 13.

⁸⁶ Gottfried Haberler, *Dış Ticaret Teorisine Bir Bakış*, (Çev. Necati Mumcu), İstanbul Ün. İktisat Fak.İktisadi Gelişme Enstitüsü Yay., İstanbul, 1970, s. 72.

⁸⁷ Ali Özgüven, *İktisat Bilimine Giriş*, Bursa Üniversitesi Basımevi, Bursa, 1979, s. 436.

sermaye hareketleri ile nasıl dengelendiğini gösterir.⁸⁸ Uluslararası denge açısından ülkelerin ödemeler bilançolarının açık ve fazlaları birbirine eşit olmak zorundadır. Çünkü bir ülkenin açığı diğer bir ülkenin fazlası ile kapatılır

Ödemeler Bilançosu ikiye ayrılır:⁸⁹

1- Aktif veya Gelirler Bölümü: Bu bölümde yer alan kalemler dengeyi gerçekleştiren, yani döviz girdisi sağlayan kalemlerden oluşur. Bunlara “pozitif kalemler” denir.

2- Pasif veya Giderler Bölümü: Bu bölümde yer alan kalemler dengeyi bozan, yani döviz çıkışına neden olan kalemlerdir. Bunlara da “negatif unsurlar” denir. Bir ülkenin dış ticaretten doğan ekonomik işlemler sonucunda toplam döviz girdileri, toplam döviz çıktılarından fazla ise, ödemeler bilançosunun lehte (fazla) veya tersi ise aleyhte (açık) olduğu söylenir.

Ödemeler bilançosunun açık nedenleri, talebin yapısı ile sermaye stoku arasındaki dengesizlik ise, temel açıklar; kısa dönemdeki talebin dalgalanmasından kaynaklanıyor ise; konjonktürel açıkları denilmektedir.⁹⁰

Her iki açık durumun da düzeltilmesi için izlenecek politikalar, üretimi artırmaya ve harcamaları azaltmaya yönelik olmalıdır.⁹¹

Ödemeler bilançosunun temel hesap grupları şunlardır: Cari işlemler hesabı, sermaye hesabı ve resmi rezervler hesabı. Bunların yanında istatistik fark (net hata ve unutmalar) kalemi vardır.⁹²

Şimdi de ödemeler bilançosunun bu kalemlerini inceleyelim:

⁸⁸ Erdoğan Alkin, **Uluslararası Ekonomik ilişkiler**, İstanbul Üniversitesi Yay. No: 2389, Elektronik Ofset, İstanbul, 1978, s. 7.

⁸⁹ Hasan Olalı – Alp Timur, **Turizm Ekonomisi**, s. 90.

⁹⁰ Joan O’Connel, **An International Adjustment Mechanism With Fixed Exchange Rates**, *Economica*, August, 1968, s. 283.

⁹¹ Harry G. Jhonson, **Toward a General of Balance of Payments**, Goerge Allan and Unwin Ltd., London, 1977, s. 55.

⁹² Halil Seyidoğlu, **Uluslararası İktisat**, Anadolu Ün. Yay. No: 828, Eskişehir, 1994, s. 159.

2.1.1.1. Cari İşlemler Hesabı

Ülkenin ihraç ve ithal ettiği mal ve hizmetler bu hesaba kaydedilir. Cari işlemler bilançosu, ülkenin milli geliriyle yakından ilgilidir. O nedenle cari işlemler bilançosundaki açık veya fazlalık ülkenin milli gelir ve istihdam düzeyi, enflasyon oranı, büyüme hızı, yatırımlar gibi temel makro değerlerle yakından ilgilidir. Cari işlemler kendi içinde üç alt gruba ayrılır. Bunlar; mal ticareti, hizmet ticareti ve tek yanlı transfer işlemleridir.

2.1.1.1.1. Mal Ticareti

Mal ihracatı yoluyla ülkeye döviz kazandıran bir kalemdir. O nedenle ödemeler bilançosunun aktif kısmına, alacaklandırılarak kaydedilir. Bunun aksine, mal ithalatı ile ülkeden döviz çıkması ödemeler bilançosunun pasif kısmına borçlandırılarak kaydedilir. Bu iki kalem arasındaki farka “dış ticaret bilançosu” adı verilir.

2.1.1.1.2. Uluslararası Hizmetler

Görünmez ticaret adı verilen bu kısımda, daha çok fiziki mal ticareti dışında hizmet ithal ve ihracatından doğan kalemler yer almaktadır. Bu kalemlerin başlıcaları;

- Dış turizm: Ülke vatandaşlarının yabancı ülkelere yapmış olduğu harcamalar ile yabancı turistlerin ülkede yaptıkları harcamaları içerir.⁹³

- Uluslararası Taşımacılık Hizmetleri,

- Uluslararası Bankacılık ve Sigortacılık Faaliyetleri,

- Yabancı Sermaye Yatırımlarının Gelir ve Giderleri: Ülkede faaliyet gösteren yabancı sermaye şirketlerinin yurt dışına transfer ettikleri karlar, uluslararası tahvillerin faiz ödemeleri ve resmi borç faizleri bu grupta yer alır. Ancak uluslararası dolaysız yatırımlar ve portfolyo sermayesi yatırımları bu kalemde değil, sermaye hesabında yer alır

- İşçi Gelirleri,

- Özel Hizmetlerin Bedelleri: Lisans bedelleri, leasing bedelleri, danışmanlık ve mühendislik ücretleri, yabancı film kiralari, uluslararası telsiz, telefon ve radyo hizmetlerinin karşılıkları gibi örnekler verilebilir.

Toplam uluslararası hizmet gelir ve gideri arasındaki dengeye hizmetler veya görünmez işlemler bilançosu denir. Ya da toplam mal ve hizmet akımlarının gelir ve gider dengesine de mal ve hizmet bilançosu denir.

2.1.1.1.3. Tek-Yanlı Transferler

Karşılığında hiçbir ödeme gerektirmeyen ve ülkeler arasında yapılan bağış, hibe, hediye ve transferleri içeren kalemlerdir. Tek-yanlı transferler resmi ve özel diye ikiye ayrılabilir.

Resmi tek-yanlı transferler; hükümetlerin yapmış oldukları mali yardımlar, gıda ve ilaç yardımları; eğitim, sağlık, kültür vs. gibi kuruluşlara ödenen aidatlar vb. yardımları içerir.

Özel tek-yanlı transferler ise, özel kişi ve işletmelerin yabancı ülkelere yaptıkları bağışlar ve hediyeleri kapsar.

Görüldüğü gibi ödemeler bilançosunun cari işlemler hesabı üç ana bölümden oluşmaktadır. Cari işlemler hesabının alacaklı ve borçlu kısımları toplamı arasındaki farka “Cari İşlemler Bilançosu” adı verilir.⁹⁴

2.1.1.2. Sermaye Hesabı

Sermaye hesabı genellikle, cari işlemler hesabının açığının nasıl kapatıldığını ve fazlalıklarının nasıl eritildiğini göstermektedir.⁹⁵ Sermaye hesabı işlemleri, uluslararası ve kısa dönemli yatırım ve kredi akımını göstermektedir. Uzun dönemli sermaye hareketleri bir yıl veya daha uzun süreli işlemlere ilişkin olup, doğrudan yatırımları, portföy yatırımları ve bir yıl veya daha uzun süreli uluslararası kredileri kapsamaktadır.⁹⁶ Uluslararası sermaye işlemleri, ayrıca resmi ve özel, likit ve likit olmayan sermaye işlemleri şeklinde ayrılabilir. Şimdi başlıca sermaye çıkış ve girişlerini görelim:

⁹³ Halil Seyidoğlu, *Uluslararası İktisat*, Anadolu Ün.Yay. No: 828, a.g.e., s. 161-164

⁹⁴ A.g.e., 163.

⁹⁵ Hüseyin Avni Egeli, *Ödemeler Dengesi Bakımından Planlı Dönemde Türk Turizmi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), DEÜ, SBE, İzmir, 1984, s. 5.

⁹⁶ Salvatore Dominic, *Uluslararası İktisat, Teori ve Problemler*, (Çev: Tamer İşgüden), Bilim Teknik Yayınevi, İstanbul, 1986, s. 98.

2.1.1.2.1. Uzun Süreli Sermaye

Süresi bir yıldan daha fazla olan uluslararası sermaye işlemleri sermaye kalemine kaydedilir. Uzun süreli sermaye hareketlerini, özel kişi veya kuruluşlar tarafından gerçekleştirilir.

Uzun süreli sermaye yatırımları bölümünde; yabancıların ülkede yaptıkları ya da yerli firmaların dışarıdan gerçekleştirdikleri dolaysız sermaye yatırımları ve dış bankalarda açtırılan vadeli mevduat hesapları yer alır.⁹⁷

Daha önce de belirtildiği gibi, bu tür sermaye işlemleri sonucu elde edilen faiz, kar ve temettü gelirleri cari işlemler hesabının hizmetler bölümünde yer alır.

2.1.1.2.2. Kısa Süreli Sermaye:

Genellikle 30, 60 ve 90 gün şeklinde olan yani süresi bir yıldan daha az olan sermaye hareketleri bu gruba girer. Kısa süreli yatırımlar arasında ticari bonolar, finansman bonoları, kısa vadeli banka mevduat hesapları, mevduat sertifikaları, ihracatçı ülkedeki ihracat bankasının ithalatçıya açtığı krediler, prefinansman kredileri, muhabir açıklar gibi kalemler yer alır.

2.1.1.3. Resmi Rezervler Hesabı

Resmi rezervler hesabı, ülkenin resmi yabancı kurumlara karşı, likit ve likit olmayan borçlarını ve resmi rezerv aktiflerinde bir yıl içinde meydana gelen bir değişmeyi ölçer. Kısacası, Merkez Bankasının yapmış olduğu net rezerv işlemlerini gösterir. Diğer bir deyişle, resmi rezervler hesabı otonom işlemlerin doğurduğu dengesizlikler nedeniyle, döviz piyasasına yapılan müdahaleler sonucunda, Merkez Bankasının dış rezervlerindeki değişimleri gösteren bir hesaptır. Döviz, altın, net alacaklı rezerv pozisyonları ve özel çekme hakları (SDR) ülkenin uluslararası rezervlerini oluşturur.

Resmi rezervler hesabı bir denkleştirici işlemdir. Cari işlemler ve sermaye hesabı işlemlerinin toplam alacaklı ve borçlu kısımlarının eşitlenmesi durumunda Merkez Bankası döviz piyasasına müdahale ederek resmi rezervlerde bir değişme yaratır. Eğer her iki hesabın borçlu ve alacaklı kısmı birbirine eşit ise resmi rezervlerde bir değişmeyi gerektirmeyecektir.

⁹⁷ Söz konusu sermaye akımlarına uluslararası portfolyo yatırımları denir.

2.1.1.4. İstatistik Farklar (Net Hata ve Unutma)

Çift yanlı işleme yöntemi teorik olarak, ödemeler bilançosunun üç ana hesabı birlikte incelendiğinde, borçlar toplamının alacaklar toplamına eşit olması zorunluluğu vardır. Ancak bu eşitliği uygulamada sağlamak her zaman olanaklı olmayabilir. İşte bu nedenle, hata ve unutma kalemi zorunludur.⁹⁸

Bu kalemde, ihracat ve ithalatla ilgili formlarında yapılan yanlış kayıtlar, kaydedilmeyen bazı kaçakçılık gibi kalemler, tahmini yapılan kayıtlardaki (turizm gelirleri) yanlışlıkları içerir. Bunların başlıca nedenleri şunlardır: Döviz işlemlerinin serbest olduğu ülkelerde özellikle yabancılardan alınan royatly, kira ve ücret gelirleri, yabancı ülkelerde yapılan taşınır ve taşınmaz mal alım ve satım işlemleri konularında tam bir bilgi edinmenin güç olması, ithalat ve ihracat mallarının farklı değerlendirilmesi, kambiyo kontrolü uygulayan ülkelerde yurda getirilen ihracat gelirlerinin pek çok değerinin altında gösterilmesi veya ithalat karşılığı diye yurt dışına çıkartılan fonların gerçek değerinden daha büyük olmasıdır.⁹⁹ Özetle bu kalemin kullanılmasındaki amaç, yukarıdaki nedenlerden dolayı ortaya çıkan dengesizlikleri gidermektir.

Ekonomik, gelişmekte olan ülkelerde mevsimlik veya kronik olarak Ödemeler Bilançosu problemi vardır. Bu ülkelerde ihracatla ve diğer döviz kazandırıcı faaliyetlerle elde edilen döviz girdisi, ithalatın tamamını karşılayamamaktadır. Böylece döviz darboğazı ortaya çıkmaktadır. Dış ticarete görülen bu problemi çözmenin bir yolu da turizm sektörüne önem vermektir. Turizmin geliştirilmesi ile ödemeler bilançosuna olumlu yönde katkıda bulunulacaktır.

Turizmin döviz kazandırma yönü bir nevi ihracat şekli olması ile ilgilidir. Zira turizmden elde edilen gelirler görünmeyen ihracat, turistlere satılan her türlü mal ve hizmet ek ihracat olarak kabul edilmektedir.¹⁰⁰ Incoming turizmdeki döviz arzının tersine Outgoing turizmde döviz talebi söz konusu olması ülkenin döviz kaybına neden olmaktadır. Outgoing turizm nedeniyle yapılan harcamalar, görünmeyen ithalat, vatandaşların diğer ülkelerden aldığı her türlü mal ve hizmetle ek ithalata girmektedir.

⁹⁸ A.g.e., s. 99.

⁹⁹ Halil Seyidoğlu, *Uluslararası İktisat*, 5.Basım, Turhan Kitabevi, Ankara, 1986, s. 143.

¹⁰⁰ Hasan Olalı – Alp Timur, *Turizm Ekonomisi*, s. 97.

Bir ülkenin turistik döviz kazançları, turistik döviz kayıplarından daha fazla olduğu sürece turizm ödemeler bilançosuna olumlu katkıda bulunacaktır. Aksine bir durum söz konusu olduğunda ise Ödemeler Bilançosu olumsuz yönde etkilenecektir. Turizmin ödemeler bilançosu açıklarını kapatmadaki etkisini incelerken dikkat edilmesi gereken unsurlar şunlardır:¹⁰¹

Birinci olarak; turistik dövizleri elde etmek için katlanılan giderler (döviz giderleri) ile döviz gelirleri arasındaki oran birin altında olmalıdır.

İkinci olarak; turizm faaliyeti sonucu kazanılan bir birimlik dövizin milli para cinsinden değerinin birden büyük olması gerekmektedir. Yani elde edilecek net döviz kazancının, bu kazancı elde etmek için yapılan toplam giderlerden (milli para cinsinden) büyük olması gerekmektedir.

Üçüncü olarak da; turizm sektörünün döviz kazancı payının, söz konusu ülkede turizm sektörünün bulunmaması durumunda getireceği dövizden fazla olması gereklidir. Bu durum ancak;

- Turizm sektörünün değişim oranının ihracat sektörlerinden yüksek olması veya bir mahalli ürünün turistlere satılması sonucu sağlanacak dövizin, fiilen ihracında getireceği dövizden fazla olması,

- Turizm sektöründe elde edilen net döviz gelirlerinin diğer sektörlerde kazanılan ya da ithal ikamesi etkisi meydana getiren sektörlerde sağlanan döviz tasarruflarından fazla olması halinde gerçekleşebilir.

Turizmin ödemeler bilançosu üzerindeki etkisini daha iyi görebilmek için dış turizm bilançosu kavramını incelemek yararlı olacaktır.

2.1.2. Dış Turizm Bilançosu Kavramı

Daha önce incelediğimiz gibi ödemeler bilançosu, bir ülkenin belli bir dönemde diğer ülkelerle yapmış olduğu ticareti ana başlıklarla ifade etmekteydi. Ödemeler bilançosunda, turizmin ekonomik etkilerini iyi analiz edebilmek için dış turizm bilançosunu ortaya koymak gerekmektedir.

¹⁰¹ Alp Timur, *Turizmin Ekonomik Etkileri ve Türkiye Bakımından Bir Değerlendirme*, s. 22.

Dış turizm bilançosu genel anlamda, bir ülkenin diğer ülkelerle olan turistik ilişkilerden doğan döviz hareketlerini yıllık olarak ifade eden bir bilançodur.¹⁰²

Dış turizm bilançosu kavramını dar ve geniş anlamda da tanımlamak mümkündür. Dar anlamda dış turizm bilançosu, yalnızca turistlerin hareketlerinden doğan döviz transferlerini ifade eder.¹⁰³ Dış ticaret bilançosunun aktifinde diğer ülkelerden gelen turistlerin yaptıkları her türlü turistik harcamalar yer alırken, pasifinde vatandaşların dış ülkelerdeki turistik harcamaları yer almaktadır.

Geniş anlamda dış turizm bilançosu ise, turizme ilişkin işlemlerden doğan tüm döviz transferlerini içerir.¹⁰⁴ Bu anlamda dış turizm bilançosunun aktif döviz arzını, pasifi de döviz talebini göstermektedir. Geniş anlamda dış turizm bilançosunun aktif ve pasifinde yer alan kalemler Tablo 2.1’de gösterilmiştir

¹⁰² Alp Timur, **Turizmin Ekonomik Etkileri ve Türkiye Bakımından Değerlendirme**, s. 31.

¹⁰³ A.g.e., s. 31.

¹⁰⁴ A.g.e., s. 31.

Tablo 2.1. Uluslararası Turizm Bilançosu

Borç (Döviz Çıktıları) (-)

Alacak (Döviz Girdileri) (+)

İŞLEMLER	TUTAR		İŞLEMLER	TUTAR	
	TL.	US \$		TL.	US \$
-Ülke sakinlerinin dış ülkelerdeki konaklama giderleri -Ülke sakinlerinin dış seyahatlerde yabancı ulaştırma işletmelerine yaptıkları ödemeler -Ülke sakinlerinin yurt dışında yeme-içme ödemeleri -Turistik tüketim malları dışalımını -Turistik yatırım amacıyla yurtdışına çıkan sermaye -Yabancı turizm yatırımlarının kendi ülkelerine kar transferi -Yabancı ülkelerde kiralanan turizm amaçlı tesislerin kira ödemeleri -Yurt dışında eğitilen turizm personelinin eğitim ve diğer giderleri -Dış ülkelerde yapılan turist amaçlı reklam ve tanıtma giderleri -Yabancı turizm işletmelerine yapılan komisyon ödemeleri -Dış ülkelerde açılan ulusal turizm ve tanıtma bürolarının tüm giderleri -Dış ülkelerde yerli işletmelerin büro giderleri -Ülke sakinlerinin dış ülkelerdeki banka ve turizm sigorta işletmelerine yaptığı çeşitli komisyon ve prim ödemeleri -Ülke sakinlerinin dış ülkelerde rehberlik hizmetleri için yaptığı ödemeler -Ülke sakinlerinin yurt dışında eğlence yerlerinde yaptığı harcamalar -Ülke sakinlerinin yurt dışında park, müze ve benzeri yerler için ödedikleri giriş ücretleri -Hediyelik ve hatıra eşya satın alımları -Diğer döviz çıktıları			-Yabancı turistlerin konaklama harcamaları -Turistlerin ulaştırma işletmelerine yaptığı ödemeler -Turistlerin yeme-içme için yaptıkları ödemeler -Turistik tüketim malları dışsatımı -Turistik yatırım amacıyla gelen yabancı sermaye -Dış ülkelerdeki turizm yatırımlarından kar transferi -Yabancılar kiralanan turizm tesislerinin kira gelirleri -Yurt içinde eğitilen yabancı turizm personelinin eğitim ödemeleri ve diğer harcamaları -Yabancıların yaptıkları turizm amaçlı reklam ve tanıtma harcamaları -Yabancı turizm işletmelerinden alınan komisyonlar -Dış ülkelerin ulusal turizm ve tanıtma bürolarının yaptığı tüm harcamalar -Yabancı seyahat bürolarının giderleri -Yabancıların ulusal banka ve sigorta kuruluşlarına yaptıkları komisyon ve prim ödemeleri -Yabancıların rehberlik hizmetleri için yaptığı ödemeler -Turistlerin eğlence yerlerindeki harcamaları -Turistlerin park, müze ve benzeri yerler için ödedikleri giriş ücretleri -El sanatları ve hediyelik eşya satışları -Diğer döviz girdileri		
Alacak bakiyesi= Fazlalık			Borç bakiyesi= Açık		
TOPLAM			TOPLAM		

Kaynak: Harun Erdoğan, Ekonomik, Sosyal, Kültürel, Çevresel Uluslararası Turizm, s.219.

Dış turizm bilançosu uluslararası karşılaştırmalara olanak vermesi bakımından daha özlü bir biçimde Tablo 2.2’de yeniden düzenlenmiştir.¹⁰⁵

Tablo 2.2 : Ülkenin Ödemeler Dengesine Esas Olabilecek Standart Turizm Bilançosu

HESAPLAR	TUTARLAR			
	BORÇ KIYMET		ALACAK KIYMET	
	Milli Para	USA \$	Milli Para	USA \$
BORÇLU HESAPLAR (Döviz Çıktıları) 1.Satın alınan mallar (Ülke sakinleri) 2.Satın alınan hizmetler (Yabancılardan) - Personel eğitimi - Yabancı işgücü 3.Yerel olmayan taşıma masrafları (yabancı ulaştırma şirketlerine dövizle yapılan ödemeler) 4.Yabancı ülkelere yapılan turistik yatırımlar 5.Borç/ Yabancı sermaye masrafları - Faiz - Kapitalin geri dönmesi 6.Alacak bakiyesi = Fazlalık				
ALACAKLI HESAPLAR (Döviz Girdileri) 1. Satılan mallar (Ziyaretçilere) 2.Satılan hizmetler - Yabancı personel eğitimi alıntıları - Turizm personelinin yurt dışından gönderdikleri havaleler 3.Taşıma harcamaları - Yerel - Yerel olmayan 4.Ülkedeki yabancı turizm yatırımları 5.Yurt dışına giden sermayenin gelirleri - Faiz - Kapitalin geri dönmesi 6.Borç bakiyesi: Açık				
TOPLAM	XXXXXXXX	XXXXXX	XXXXXXXXXX	XXXXXXXXXX

Kaynak: Harun Erdoğan, Ekonomik, Sosyal, Kültürel, Çevresel Uluslararası Turizm, s.219.

Ülkelerarası karşılaştırmalarının yapılabilmesi için, dış turizm bilançosundaki aktif ve pasif değerlerin bilanço dönemi içindeki ulusal paranın USA doları karşısındaki uluslararası

¹⁰⁵ Harun Erdoğan, Ekonomik Sosyal, Kültürel, Çevresel Uluslararası Turizm, Uludağ Üniv. Basımevi, Bursa, 1996, s. 219.

değerine göre miktarlarının açıklanması gerekmektedir. Karşılaştırmanın yapılabilmesi için bilançoya hem ulusal para cinsinden hem de USA \$ cinsinden geçirilmesi gerekmektedir.¹⁰⁶

Ülkelerin yıl sonunda turizm bilançolarının düzenlenmesi ile birlikte üç durumdan biri söz konusu olabilir. Bunlar,¹⁰⁷ pasif dış turizm bilançosu, aktif dış turizm bilançosu ve denk dış turizm bilançosudur.

- Pasif Dış Turizm Bilançosu:

Pasif dış turizm bilançosunun oluşabilmesi için, yapılan turizm faaliyetleri sonucunda döviz çıkışının döviz girişinden fazla olabilmesi ile olanaklıdır. Böyle bir bilanço istenilmeyen bir bilançodur. Bu istenilmeyen durumun giderilmesi için, turistik döviz talebinin azaltılması gerekmektedir. Dış turistik döviz talebini azaltmak için de dış seyahatlerin sınırlandırılması, dış seyahat vergilerinin artırılması, kişi başına turist miktarının sınırlandırılması gibi önlemler alınabilir.

-Aktif Dış Turizm Bilançosu:

Dış turizm bilançosu da aktifin fazla vermesini ifade eder. Yani, turizm faaliyeti sonucu ülkeye giren dövizin, çıkışından fazla olması halidir. Turizm faaliyeti sonucunda oluşması çok istenilen bir durumdur. Çünkü bu durumla ülkeler ödemeler bilançosu açıklarını kapatabilirler.

- Denk Dış Turizm Bilançosu:

Turizm faaliyeti sonucunda elde edilen döviz girdisi ile döviz çıkışının birbirine eşit olmasını ifade eder. Yani, dış ticaret bilançosunun aktif ve pasif değerlerinin birbirine eşit olmasıdır. Böyle bir durumun ödemeler bilançosu üzerine etkisi nötrdür.

2.1.3.Turizmin Döviz Arz ve Talebine Etkisi

Bir ekonomide belli bir dönemde milli gelir düzeyi gayrisafi ihracat artarsa ya da ithalat azalırsa yükselir. Çünkü bunların ikisi de net ihracatı artırır. Ya da bir ekonomide belli bir dönemde milli gelirin azalışı ihracatın düşmesine, ithalatın artışına bağlıdır.¹⁰⁸ Ülkelerin

¹⁰⁶ A.g.e., s. 221.

¹⁰⁷ Hasan Olalı; Alp Timur, **Turizm Ekonomisi**, s. 95.

¹⁰⁸ İlker Parasız, **Makro Ekonomi, Teori ve Politika**, Ezgi Kitabevi Yay., 6B., Bursa, 1996, s. 83.

yapmış olduğu turistik faaliyetler, ödemeler bilançosu üzerine mal ihracat ve mal ithalatının yapmış olduğu etkisi ile aynıdır. Yani her ikisinde de ülkeye döviz girişi ve döviz çıkışı söz konusudur. Bu anlamda konuyu turizmin döviz arz ve döviz talebi etkisi açısından incelemek yararlı olacaktır.¹⁰⁹

2.1.3.1. Turizmin Döviz Arzına Etkisi

Turizm faaliyeti nedeniyle ülkeye gelen turistlerin gereksinmelerini karşılamak için yapmış olduğu her türlü harcama o ülkenin dış turizm geliri olarak kabul edilir. Dış turizm, o ülkenin yaptığı ihracat ile aynı etkiyi doğurur. Yani her ikisi de o ülkede döviz arzı yaratır. Bir ihracat şekli olarak turizmin döviz arzı yaratıcı fonksiyonu, ülke ekonomisi açısından görünmeyen ihracat ve ek ihracat olarak nitelendirilmesinin nedeni, dış turizm gelir ve giderlerinin ödemeler bilançosunun cari işlemler hesabı içinde ve görünmeyen kalemler arasında yer almasındandır.

2.1.3.1.1. Görünmeyen İhracat

Mal ticaretinin fiziki, görünür bir niteliği olmasına karşılık, hizmet ihracatı ve ithalatı görünmez bir karakter taşımaktadır.¹¹⁰ Bu nedenle buna “görünmeyen ticaret” adı verilmektedir. Turizmden elde edilen gelir aynen mal ihracatına benzemesinden dolayı bu kalem içinde yer almaktadır. Ancak, görünmeyen ihracat olarak turizm ile mal ihracatı arasında farklılıklar vardır. Bu farklılıklar görünmeyen ihracat olarak turizmin taşıdığı özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Bu özellikleri şu şekilde özetleyebiliriz:

Ticari malların ihracatında, mallar, ihraç edilen ülkeye gönderildiğinden, doğrudan navlun ve benzeri ihracat gideri ödenirken, turizm de, tüketicinin servis personelini ürünün üretildiği yerde fiilen bir araya topladığı ve ürünün üretildiği yerde tüketildiği az sayıdaki endüstrilerden biri olması nedeniyle doğrudan bir navlun gideri söz konusu değildir.¹¹¹ Ancak, turistlerin taşınmasında kullanılan ulaşım olanaklarından dolayı alınan ücreti, turist gelen

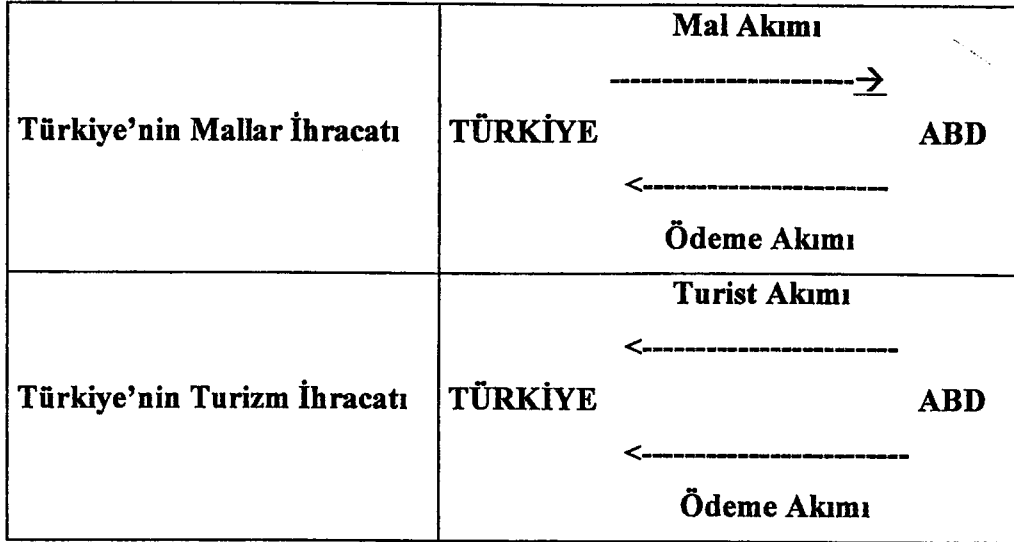
¹⁰⁹ Hasan Olalı; Alp Timur, *Turizm Ekonomisi*, s. 94.

¹¹⁰ Rıdvan Karluk, *Uluslararası Ekonomi, Teori, Politika ve Sistem Kurumlar*, Z.B. Bilim Teknik Yay., İstanbul, 1987, s. 368.

¹¹¹ Harun Erdoğan; *Ekonomik Sosyal, Kültürel, Çevresel Uluslararası Turizm*, s. 196.

ülke tarafından ödenenleri ayrı tutmak gerekmektedir. Yukarıda bahsedilen konuyu şekil yardımıyla açıklayalım.

Şekil: 2.1. Ticari Mal Akımları ve Turist Akımlarının Karşılaştırılması

Kaynak: Harun Erdoğan; *Ekonomik Sosyal, Kültürel, Çevresel Uluslararası Turizm*, s. 196.

Şekil 2.1'de görüldüğü gibi mal ihracatında, ihracat yapan ülkeden diğer ülkeye mal akımı gerçekleşirken, turizmde turist akımı ile birlikte ihracat yapan ülkede mal akımı gerçekleşmektedir. Ancak değişmeyen, ödeme akımıdır. Çünkü her ikisinde de ödeme akımı ihracat eden ülkeye doğrudur.

- Turizm faaliyeti ülkenin ihracatı olası olmayan doğal, tarihi, kültürel, folklorik değerlerden ve jeo-ekonomik varlıklardan döviz kazanmamıza yardımcı olur.¹¹²

- Turizm yoluyla ihraç edilen ürün, ekonominin diğer birçok sektörünün tamamladığı ve doğrudan etkilediği bir ürün olması, milli ekonomi içerisinde bir çok sektörü etkilemekte ve turistik tüketim harcamalarının ekonomiye etkisinin diğer sektörler göre fazla olmasına neden olmaktadır.

- Görünmeyen ihracatın milli ekonomiye avantajlarından bir diğeri de, doğrudan mal ihracı ile elde edilen bir gelirin, turistik ürün ihracatının gelirinden az olmasıdır. Örneğin, bir doların 250,000 lira olduğu ekonomimizde, bir kg.'mı 25,000 liradan ihraç edilen karpuzdan, 10 kg. satıldığında bir dolar döviz geliri elde edilmektedir.

¹¹² Öcal Usta, *Turizm*, s. 20.

Oysa görünmeyen ihracat ile turistin konakladığı restorana masasına geldiğinde bir porsiyonu 250,000 liraya satılmaktadır. Bir porsiyon karpuzun 1/2 kg olduğunu kabul edelim. Bu durumda bir kg. Karpuz sattığımızda iki dolar gelir elde etmiş oluruz. Aradaki avantajın katsayısını aşağıdaki formül yardımıyla hesaplayabiliriz.¹¹³

$$K_v = \frac{F_2 - F_1}{F_1}$$

Formülde;

K_v : katsayı

F_1 : ürünün ihraç satış fiyatı

F_2 : ürünün görünmeyen ihracat olarak fiyatı

$F_1=25,000$ TL

$F_2=500,000$ TL ise

$$K_v = \frac{500000 - 25000}{25000} = 19$$

Görüldüğü gibi görünmeyen ihracat geliri, doğrudan ihracat gelirinden 19 kat daha fazladır. Ayrıca doğrudan ihracatta yapılan navlun, sigorta, ambalaj ve depolama gibi giderler de eklenirse bu katsayının daha büyük olma olasılığı fazladır.

- Turizmde ihraç edilen ürün, tek elden çıkmış veya nihai tüketiciye bir bütün olarak sunulan geleneksel maldan farklılık taşır. Turizm ürünü farklı özellikler taşıyan parçalardan oluşan bir bütünü oluşturur. Yani turiste sunulan ürün tek bir üründen oluşmamaktadır. Örneğin oteller, mağazalar, lokantalar vb. ürünlerden oluşmaktadır. Bu özellikten dolayı, yapılan turistik harcamalar bir çok kişinin ve kurumun gelirini artırdığı gibi, yörenin alt yapısının iyileşmesine, kamusal hizmetlerin gelişmesine ve ek istihdam olanakları sağlar.

Turizmin görünmeyen ihracatının ekonomik boyutu ve etkisi arttıkça, ülkeler turizme büyük önem vermeye başlamışlardır.

¹¹³ Ziya Eralp, **Turizm Politikası**, Teksir, Ankara, 1978, s. 36.

2.1.3.1.2. Ek İhracat

Ülkelerin gelir düzeylerinin yükselmesi, kişilerin turizm faaliyetlerini artıran etkenlerden biridir. Ayrıca gelir düzeyinin yükselmesi, kişilerin turizm faaliyetinin niteliğinin değişmesine etken olmuştur. İlk yıllarda seyahat (aktif) ve konaklama (reseptif) turistik tüketim harcamaları ağırlık kazanmıştı. Ancak gelir düzeyinin yükselmesi “minimum veri gelir”¹¹⁴ kavramının sınırlarını genişletmiş ve kişilerin seyahat bütçelerini artırmıştır. Seyahat bütçelerinin artması, turizme katılan kişilerin, gittikleri yerlerde perakende fiyatlarla yiyecek- içecek, hatıra eşya ve benzeri mal alımlarının artmasına neden olmuştur. Yapılan bu harcamalardaki artış, turizmin ödemeler bilançosu üzerinde olumlu etki yaratmıştır. Döviz arzını artıran bu kaynağa ek ihracat denilmektedir.

2.1.3.2. Turizmin Döviz Talebine Etkisi

Bir ülkenin döviz talebinin artmasına neden olan unsurlar çeşitlidir. Bunlardan bir tanesi, dış pasif turizme katılan kişilerin gittikleri ülkelerde yapacakları harcamalar için döviz talebinde bulunmalarıdır. Diğer ise, ülkedeki turizm sektörünün gelişimini sağlayacak, turistik mal ve hizmet ithalatı için yapılan döviz talepleridir. Tüm bu unsurlar, ülkedeki döviz talebini etkileyerek ödemeler bilançosu üzerine olumsuz etki yapacaktır. Döviz çıkışını artıran bu talepleri, görünmeyen ithalat ve ihracat olarak iki grupta inceleyebiliriz.

2.1.3.2.1. Görünmeyen İthalat Olarak Turizm

Görünmeyen ithalat, dış pasif turizme katılan kişilerin gittikleri ülkelerde, turistik faaliyetleri sonucu yapmış oldukları ödemeleri kapsamaktadır. Kişilerin dış pasif turizme katılmaları, aynı dış ülkelere mal ithalatı gibi döviz çıkışına neden olmaktadır. Kişilerin dış pasif turizme katılmaları sonucunda, ülkelerin ödemeler bilançosu olumsuz bir şekilde etkilenecektir. O halde bu etkiyi azaltmanın yolu, dış pasif turizme katılan kişilerin sayılarını azaltmaktır. Bunun için de dış pasif turizme katılmanın nedenlerini azaltmak ya da ortadan kaldırmak gerekecektir.

¹¹⁴ Minimum Veri Gelir Kavramı, değişik sosyal sınıflardaki kişilerin turizme katılmasına imkan verecek gelir düzeyini ifade eder.

Dış pasif turizme katılmanın nedenleri¹¹⁵ : Özellikle gelişmekte olan ülkelerde fiyatlar genel düzeyinin sürekli yüksek olması iç turizmin dış turizme göre daha pahalı olmasına neden olmaktadır. Bu nedenle kişiler dış turizme yönelmektedir.

Ayrıca enflasyon nedeniyle iç ve dış turizmin marjinal zahmetlerinin eşit olması durumunda dahi, dış turizmin marjinal faydasının yüksek olması (yabancı ülke görme merakı) kişileri dış turizme yöneltmektedir.

Kişileri dış turizme yönelten diğer bir neden; yine enflasyonun sonucunda kişilerin paranın değerinin düşeceğini hesaplayarak gelecek dönemlerdeki seyahatlerini öne almalarıdır (antipasyan konjoktürü).

Görüldüğü gibi az gelişmiş ülkelerin en büyük problemi döviz sıkıntısıdır. Az gelişmiş ülkelerin enflasyon sonucunda, dış turizme katılanların sayısının artması, döviz sıkıntısını daha da artırmaktadır. Az gelişmiş ülkeler bu gibi durumlarda dış ülkelere olan seyahatleri sınırlandırmalar getirdikleri gibi, dış turizme katılacak kişilere döviz tahsisinde sınırlandırmalar yaparak dış turizme olan talebi azaltma yoluna gideceklerdir.

2.1.3.2.2. Ek İthalat

Ek ithalat; devlet veya özel sektörün, turizmin gelişmesi için gerekli girdi giderleri ile ülke vatandaşların turistik amaçlı mal ithalatı için yapmış olduğu tüm ödemelerdir. Turizmin gelişmesi için gerekli girdiler ile turistik amaçlı mal ithalatından bazıları şunlardır:¹¹⁶

- Turistik yatırım amacıyla yurt dışına çıkarılan milli sermaye,
- Ülkedeki yabancı sermayenin yurt dışına transfer ettiği turizm karları,
- Turistik tesisler, oteller, moteller ve alt yapı için ithal edilen tüm inşaat ve donanım malzemeleri,
- Yurt dışında eğitilen turizm personelinin eğitim ve benzeri giderleri,
- Ülkenin yabancı ülkelerde turizme yaptığı her çeşit reklam, propaganda ve tanıtma giderleri,
- Yabancı kuruluşlara, turizm amaçlı ödenen her çeşit ödemeler,

¹¹⁵Hasan Olalı, Alp Timur, **Turizm Ekonomisi**, s. 99.

- Ülkenin diğer ülkelerde açtığı turizm bürolarının giderleri,
- Ulusal turizm kuruluşlarının yabancı ülkelerdeki giderleri,
- Yabancı ülkeleri ziyaret eden ülke vatandaşlarının ziyaret ettikleri ülkelerde banka ve sigorta şirketlerine ödedikleri komisyonlar ve primler,
- Ülke vatandaşlarının ve ulusal kuruluşların yurt dışında rehberlik ve benzeri hizmetlere yaptıkları ödemeler,
- Ülke vatandaşlarının yurt dışından satın aldıkları hediyelik ve hatıra eşyalara yaptıkları harcamalar,
- Ülke vatandaşlarının gittikleri ülkelerde müze, park, milli park, fuar gibi yerler için yaptıkları harcamalar,
- Turistlerin tükettikleri mal ve hizmetler için yurt dışından satın alınan mallar,
- Turizm sektöründe çalışan her türlü yabancı personele yapılan ödemelerin hepsi ek ithalat olarak değerlendirilir.

Turizm sektörünün gelişmesi ve oluşan sektörün faaliyetlerinin devamı için gerekli bu ithalat, dış ödemeler bilançosunu olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Bu etkinin ne derecede olduğunu “ithal malı kullanım oranı” ile saptamak olanaklıdır..¹¹⁷

$$\text{İthal Malı Kullanım Oranı} = (\text{Döviz Çıkışı} / \text{Döviz Girişi}) \times 100$$

İthal malı kullanım oranının düşük olması, dış ödemeler bilançosunu olumlu bir şekilde etkilerken, yüksek olması da olumsuz bir şekilde etkileyecektir. Bu oranın düşük olmasının bir yolu, turistik ithal ikamesi üretecek endüstrinin kurulmasıdır.

Ödemeler bilançosunu etkilerinin ölçülmesinde kullanılacak diğer bir kıstas ise, ithal mallarının talep esnekliğidir.

¹¹⁶ Harun Erdoğan; *Ekonomik Sosyal, Kültürel, Çevresel Uluslararası Turizm*, s. 217.

¹¹⁷ Alp Timur; *Turizmin Ekonomik Etkileri ve Türkiye Bakımından Değerlendirilmesi*, s. 53.

İthal mallarının talep esnekliği, fiyat değişimleri karşısında, ithal edilen malların talebindeki duyarlılıktır.¹¹⁸ İthal mallarının talep esnekliğinin düşük olması, döviz kaybını azaltmayacaktır. İthal mallarının talep esnekliğinin yüksek olması döviz tasarrufunu artıracaktır.

İthal mallarının talep esnekliğinin büyüklüğünü belirleyen en büyük etken, turizm sektöründe ithal edilen malın temel girdi olup olmadığıdır. Eğer ithal edilen mal temel girdi ise, ithal edilen malların talep esnekliği düşük olacağından döviz tasarrufu sağlanamayacaktır. Ancak bu temel girdileri ülke içinde üretebilen endüstri mevcut ise, bu durumda ithal edilen malların talep esnekliği yüksek olacağından, fiyat yükselmeleri durumunda döviz tasarrufu sağlanabilecektir.

Döviz çıkışını etkileyen diğer kriter ise, kurulacak tesisin niteliğidir. Eğer kurulacak tesis lüks ise, ithal malı kullanım oranı yüksek olacağından döviz çıkışı fazla olabilir. Bunun yanında orta standart özellik, yani kitle turizmine yönelik tesislerde ise ithal kullanım oranı düşük olacağından bu tür yatırımlar dış ödemeler bilançosunu olumlu bir şekilde etkileyecektir.

2.1.4. Turizmin Milli Paranın İç ve Dış Değerine Etkisi

Turizm faaliyeti sonucunda oluşan döviz arz ve talebinin diğer bir etkisi de milli paranın iç ve dış değerine olan etkisidir. Daha önce de açıklandığı gibi, turizm faaliyeti sonucunda ülkeye giren döviz ödemeler bilançosunun açıklarının azaltılmasını etkilemekteydi. Bir ülkenin ödemeler bilançosu açıklarının azaltılması, kapatılması veya ödemeler bilançosunun açık vermesi diğer ülkeler karşısında ekonomik açıdan güçlenmesine neden olacaktır. Bunun sonucunda da milli paranın dış ülkelerin paraları karşısında değeri artacaktır.

Turizm faaliyeti ile birlikte ülkeye giren dövizin, milli paranın dış değerine olumlu diğer etkisi ise; gelen turistlerin ülkede yapacakları harcamalar için milli paraya karşı taleplerini artırması, milli paranın dış değerinin yükselmesine neden olacaktır.

¹¹⁸ Robert M. Stern, *The Balance of Payments: Theory and Economic Policy*, The Macmillan Ltd. London, 1976, s. 5.

Madalyonun diğer yüzü ise; turizm faaliyeti nedeniyle dış ülkelere giden vatandaşların yapmış oldukları döviz talebi, milli paranın dış değeri üzerine olumsuz etki yapacaktır.

Turizm milli paranın iç değeri üzerine de etki yapmaktadır. Turizm faaliyeti nedeniyle gelen turistlerin, ülkedeki arz esnekliği az olan bir mala olan aşırı talepleri, malların fiyatlarını hızla artıracaktır. Bunun sonucunda da ülkedeki fiyatlar genel düzeyi artma eğilimine girecektir. Fiyatlar genel düzeyindeki artış paranın iç değerini kısmen düşürecektir. Ayrıca turistlerin harcama eğilimlerinin yüksek olması paranın dolaşım hızını etkileyecektir. Bu ise paranın iç değerini artırarak ekonominin canlanmasına neden olacaktır.

Özetle; turizm faaliyeti sonucunda ülkeye giren döviz, paranın dış değerini artırırken ; turistlerin mallara olan taleplerinin artması ve fiyat artışı paranın iç değerini düşürmektedir. Özellikle paranın iç değerine olan olumsuz etkisini azaltmak için; fiyat istikrarını sağlayıcı politikalar ve diğer ülkelerle rekabet etme olanakları korunmalıdır. Turizm faaliyetinin ödemeler bilançosu üzerine olumlu etkilerinin artması için, döviz arzının artırması için politikalar oluşturulmalı ve turizm faaliyeti nedeniyle artacak döviz talebini kontrol altına almak gerekmektedir.

2.2. Turizmin Gelir Yaratıcı Etkileri

20. yüzyılın başında turizmin bilimsel, ekonomik temelini atılması ve II. Dünya Savaşı'ndan sonra da turizm gelirlerinin her ülkede artan trend göstermesi, turizmin ekonominin diğer sektörlerinde meydana gelecek dalgalanmalar karşısında bir emniyet sektör olmasını sağlamıştır. Emniyet sektör görevini yerine getirmedeki en önemli unsur turizmin gelir yaratıcı etkisidir.

Turizm, hem tüketimi hem de yatırımı içermektedir. Yani turizm harcaması kavramı turistlerin yapmış oldukları doğrudan tüketim harcamaları ile turizm yatırım harcamalarından oluşmaktadır. Turizm harcamaları sonucunda oluşan turizm geliri kavramı, günlük dilde daha çok yabancı turistlerin ülke içinde yaptıkları turistik tüketim harcamaları sonucunda meydana gelen geliri ifade etmektedir.¹¹⁹ Ancak turistlerin yapmış oldukları turistik tüketim harcamaları turizm gelirinin bir bölümünü oluşturur. Turizm gelir kavramı içerisinde, yabancı

¹¹⁹ Orhan İçöz, *Turizmin Bölgesel Ekonomik Etkileri ve Kuşadası Örneği*, s.34

turistler gibi bir ülke vatandaşlarının ülke içindeki turistik tüketim harcamalarının da, turistik mal ve hizmetleri sunan kişilerin gelirlerini meydana getirdiğini ve bu kişilerle ilgili diğer sektörlerinde harcama- gelir akımı ile hızlanarak ekonominin tümünün dinamizmini sağlayarak elde edilecek gelirleri de kapsamaktadır.¹²⁰

Aktif ve pasif dış turizm nedeniyle yapılan tüketim harcamaları ile turizm için yapılan alt ve üst yapı yatırım harcamaları milli geliri doğrudan ve dolaylı olarak etkilemektedir.

2.2.1. Milli Gelir İçerisinde Turizm

Turizm harcamalarının milli gelir hesapları içerisindeki yerini milli gelir eşitliği ile açıklayabiliriz. Harcama yaklaşımı ile milli gelir tüketim, yatırım, devlet harcamaları ve net dış alan harcamalarının toplamına eşittir.¹²¹

$$Y = C + I + G + (X - M)$$

eşitlik halinde yazılabilir.

Y= Gayri Safi Milli Hasıla

I= Yatırım Harcamaları

C= Tüketim Harcamaları

G= Devlet Harcamaları

X= İhracat

M= İthalat

Turizm harcamaları yukarıdaki eşitlikle farklı kalemlerde yer alır. İç turizm harcamaları tüketim harcamaları içerisinde hesaplanırken; (denklemden “ C” içerisinde) yatırım harcamaları içerisinde ise (I), devlet ve özel sektör tarafından yapılan alt yapı, bina, ekipman, turizm amaçlı her türlü yatırımlar hesaplanmaktadır. Ülke vatandaşlarının diğer ülkelerde yapmış oldukları turizm amaçlı harcamaları, diğer ülkelere satın alınacak turizm

¹²⁰ Orhan İçöz, Metin Kozak, **Turizm Ekonomisi**, s.199

¹²¹ Lipsey G. Richard, P. O. Stener, D.D. Purvis; (Çeviri: Ahmet Çakmak, yayın sorumlusu)

İktisat 2, Bilim Teknik Yay., İstanbul, 1985, s.27

amaçlı harcamalar milli gelirde ithalat kaleminde hesaplanır. Yabancı turistlerin bir ülkede yapmış oldukları her türlü turistik amaçlı harcamalar da ihracat kaleminde yer alır.¹²²

Özetle turizm amaçlı yapılan her türlü harcamalar para-gelir akımının gerçekleşmesini sağlayarak milli gelirin artmasına neden olmaktadır. Bu ilişki daha sonra ayrıntılı bir şekilde açıklanacaktır.

2.2.2. Turizmin Milli Gelire Etkisini Belirleyen Etkenler

Turizm sektörünün ülkeye döviz kazandırması yanında, istihdama katkısı, katma değer yaratması, dış borçların ödenmesine yardımcı olması, kamu gelirlerinin artması ve çoğaltan etkisi yoluyla ülkedeki ulusal gelir düzeyini arttırması gibi önemli fonksiyonları vardır. Bu fonksiyonların etkinliği ise, ülkenin kaynak stokları, teknolojik bilgi, ülkedeki toplumsal ve politik istikrar, toplumdaki bireylerin davranış ve alışkanlıkları, yatırım düzeyi olarak sıralanabilir.¹²³ Turizmin çarpan yoluyla gelir düzeyini belirleyen bu etkenleri kısaca açıklamak yararlı olacaktır.

2.2.2.1. Teknoloji Düzeyi

Bilindiği gibi turizm sektörünün emek-yoğun olması, diğer sektörlerle göre az teknoloji gerektirmesi, onun lokomotif sektör olarak kabul edilmesini sağlamıştır. Ancak, turizmin hızla gelişmesi ve karmaşık hale gelmesi teknolojiyi kullanma zorunluluğunu getirmektedir. Çünkü turizmin ulusal gelir üzerindeki etkisinin artması için teknoloji kullanmak gerekmektedir. Örneğin, “ hava yollu yer hizmetleri ve rezervasyon teknolojisine uyumlu, maliyeti daha düşük geniş kapasiteli uçakların işletilmesinden, turistler için daha ilginç özellikler taşıyan ve tüm sezona yayılan çekiciliklerin sağlanmasındaki teknik yeniliklere kadar değişik alanlardan oluşabilir.”¹²⁴ Yani teknolojinin kullanılmasıyla turizm sektöründe verimlilik artışı sağlanarak, turizmin milli gelire olan etkisi artırılabilir.

¹²² Orhan İçöz, Metin Kozak, **Turizm Ekonomisi**, s.154

¹²³ A. Bull, **The Economics of Travel and Tourism**, Longman, second Edition, Melbourne, 1995, s.116

¹²⁴ Orhan İçöz, Metin Kozak, **Turizm Ekonomisi**, s.156

2.2.2.2. Yatırım düzeyi

Turizm için gerekli yatırımları yapan ve yapmakta olan ülkeler, turizmin ekonomik etkilerinden gereği kadar faydalanma şansına kavuşabilmektedir. Yapılan turizm yatırımlarının düzeyi ne kadar yüksek ise ekonomik etkileri de derece yüksek olur.

Özellikle alt yapı yatırımlarının gerçekleşmesi, turizmin milli gelir üzerine olan etkileri bakımından önemlidir. Örneğin ulaşımın sağlanması için gerekli havayolu ve karayolunun yapılması, kanalizasyon, çevrenin korunması için gerekli yatırımlar gibi.

Turizm sektörünün diğer sektörlerle göre çok büyük yatırımlar gerektirmemesi bir avantaj olarak görülebilir. Ancak turizmde rekabeti sağlayabilmek için de sürekli yenileme ve genişleme yatırımlarına gitme zorunluluğu vardır.

Kısacası turizm yatırım düzeyinin yüksekliğinin turizmin gelir etkisi üzerinde olumlu etkisi bir gerçektir. Turizm yatırım düzeyi ise; ülkedeki kişilerin tasarruf eğilimine, finansal pazarların yapısına ve diğer sektörlerle oranla turizm sektöründe yatırımın karlılığına bağlıdır.¹²⁵

2.2.2.3. Toplumsal Davranış ve Alışkanlıklar

Turizmin milli gelire olan etkisinin gerçekleşmesi için önce turistin gelmesi, sonra harcama yapması gerekmektedir. Bunun için de gelen turistlerin ev sahibi ülke sektörü tarafından gereksinmelerinin iyi karşılanması edilmesi gerekmektedir. Özellikle hizmet sektöründe çalışan kişilerin kalifiye olması, moral tutum ve davranışları turizmin gelir kazandırma üzerindeki etkilerinde oldukça önemli rol oynar.

Turizmin milli gelir kazandırmada turizmin arzının önemi kadar, turizm talebinin de önemli bir yeri vardır. Gelen turistlerin kültürlerinin, alışkanlıklarının, harcama eğilimlerinin, seyahat eğilimlerinin vb özelliklerinin bilinmesi turizmin gelir kazandırma etkisi üzerinde etkisi önemli yer tutmaktadır.

¹²⁵ A.g.e. s.157-158

2.2.2.4. Toplumsal ve Politik İstikrar

Turistler önce gidecekleri ülkede huzur ve can güvenliği isterler. Eğer ülkede politik istikrar yoksa ve bunun sonucu olarak da sürekli toplumsal çatışmalar ve politik çekişmeler yaşanmaktaysa, turistin gelmesi söz konusu olamaz. Bu nedenle de turizmin gelir kazandırıcı etkisinden söz etmek olası değildir.

Turizmin istenen etkilerinin gerçekleşmesi için her şeyden önce toplumsal ve politik istikrarın sağlanması söz konusudur.

2.2.2.5. Kaynaklar

Ekonomide kaynakların kullanımının önemi kadar kullanılacak kaynakların arlığı da önemli bir olgudur. Özellikle turizmde doğal kaynakların varlığı çok önemlidir. Turist bekleyen ülkede benzeri bulunmayan doğal güzelliklerin bulunması turizm sektörü açısından önemli bir avantajdır. Daha önce de açıklandığı gibi, turizm sektörü insana hizmet veren bir sektör olması nedeniyle bu sektörde çalışacak işgücünün yeteri kadar ve istenilen düzeyde olması da önemlidir.

Doğal güzelliğe sahip olunması, fakat gerekli alt ve üst yapı gibi sermaye yatırımlarının olmaması da turizmden yeterince yararlanılamayacağını göstergesidir. Sektör için gerekli alt yapı, konaklama tesisleri, teçhizat, ulaştırma vb sermaye yatırımlarının yeterli düzeyde olması da turizmin gelir yaratıcı etkisini belirleyecektir.¹²⁶

Turizm harcamalarının milli gelire etkisi, turistik tüketim harcamaları ve turistik yatırım harcamaları şeklinde incelenecektir.

2.2.3. Turistik Tüketim Harcamalarının Milli Gelir Üzerine Etkisi

Turistler; turizm faaliyetine katıldığı andan başlayarak; ulaşım, konaklama, yeme-içme, eğlence vb işletmelere mal ve hizmet talebinde bulunarak para harcarlar. Turistlerin yapmış oldukları bu harcama, talep ettikleri mal ve hizmet sektörünün gelirini oluşturmaktadır. Turizm sektöründe yapılan harcama, turizm sektörü ile ilişkili olan diğer sektörlerin de gelirini artırmış olmaktadır. Yani turizm sektörüne girdi veren sektörlerin mallarına olan talebin artmasına neden olmaktadır. Turistlerin taleplerinin artması ülke

¹²⁶ Orhan İçöz, Metin Kozak; "Turizm Ekonomisi", s.156.

içerisinde harcama-gelir akımı yaratarak paranın el değıştirme sayısının artmasına ve böylece milli gelirin yükselmesine neden olmaktadır. Sonuç olarak ekonominin gelişmesine katkıda bulunmaktadır.

Turistik tüketim harcamalarının milli gelir üzerindeki etkisinin daha iyi anlaşılabilmesi için turistik tüketim harcamalarının bazı özelliklerini açıklamak yerinde olacaktır.

Turistik Tüketim Harcamalarının Genel Özellikleri :

Turistik tüketim harcamaları, turistik mal ve hizmetlerin belirli bir miktar tüketimi amacına yönelik olması nedeniyle belirli bir tüketim miktarından sonra doyuma ulaşır ve harcama düzeyi düşer. Ancak, karşılandıkça artan şekilde çıkar. Turistik tüketim harcamalarının genel özelliklerini şu şekilde sıralamak mümkündür.¹²⁷

-Turistik tüketim harcamaları, genellikle hizmet tüketimidir.

-Turistik tüketim harcamalarında para akımı, genelde gelişmiş ekonomilerden, gelişmekte olan ekonomilere döviz olarak akmaktadır.

-Turistler, kendi konaklama yerleri dışında harcama yaptıklarından, gittikleri yerlerde gereksinimlerini en iyi şekilde gidermeye çalışırlar. Bu nedenle de normal tüketimlerinden daha fazla tüketim eğilimleri vardır.

-Turistik tüketim harcamalarının talep esnekliği yüksektir. Yani, fiyata karşı duyarlıdır. Çünkü, turistik tüketim harcamaları, lüks tüketim harcamalarına benzerlik gösteren harcamalardır.

-Turizm, mevsimlik faaliyet gösteren bir sektördür. Bu nedenle, turistik tüketim harcamaları da mevsimlik harcama özelliğine sahiptir. Ancak ülkeler, turizmin ekonomik etkilerinden daha fazla yararlanabilmek için bu olguyu tüm yıla yaymanın uğraşı içerisinde dir.

¹²⁷ Orhan İçöz, **Turizmin Bölgesel Ekonomik Etkileri ve Kuşadası Örneği**; s. 97.

Bu özelliklere sahip turistik tüketim harcamalarını aşağıdaki gibi sınıflandırmak mümkündür¹²⁸.

Ulaştırma Harcamaları; akaryakıt, araba kiralama, tren, gemi, uçak ve otobüs biletleri, şehir içi kamu ulaşımı, yerel gezi bedeli, taksi ücreti.

Konaklama Harcamaları; Otel, motel, pansiyon, tatil köyü, özel konut, apartman, bungalov vb tesislerde konaklama harcamaları, kamp yeri geceleme ücreti.

Yiyecek-İçecek Harcamaları; konaklama tesisinde yapılan yiyecek-içecek harcamaları, restoranlarda yapılan harcamalar, doğrudan doğruya yiyecek- içecek maddeleri satın alınması.

Eğlence ve Kültürel Nitelikteki Harcamalar; sinema ve tiyatro harcamaları, tarihi yer ve müze ziyareti giriş ücretleri, sportif ve folklorik gösterilere katılma harcamaları, rehberlik ücreti ve diğer kültürel harcamalar.

Çeşitli Hizmetler Karşılığı Olarak Yapılan Harcamalar; sağlık, sigorta, banka muamele masrafları, iletişim masrafları, enformasyon ve seyahat acenteleri hizmetleri için yapılan harcamalar, sınır kapısı, gümrük gibi idari hizmet ödemeleri, çamaşır yıkatma ve ütöletme, ayakkabı tamir ve boyatma gibi harcamaları.

Çeşitli Mal Alımları İçin Yapılan Harcamalar; tütün, sigara, puro, ayakkabı, giysi, deri ve diğer konfeksiyon malları, el sanatları ürünleri, hatıra armağan eşyaları, halı, oyun malzemeleri, gazete, dergi, kitap, oyuncak, spor malzemeleri alım harcamaları vb.

Turizm faaliyetine katılan turistler (aileler, devlet ve özel sektör kuruluşları) bu tür harcamalar yaparak, mal ve hizmetleri arz eden, ulaştırma ve seyahat şirketleri, konaklama ve restoran işletmeleri, eğlence yerleri, anı ve armağan eşya satıcılarının gelirini artırmış olmaktadır. Yani, yerli ve yabancı turistlerin turizme katılımları sırasında gereksinmelerini karşılaması ile; turizm sektörü, doğrudan doğruya turizm sektörüne girdi sağlayan tarım, sanayi ve bazı hizmetler sektörüne dolaylı olarak gelir sağlar¹²⁹. Turizm harcamalarının diğer sektörlerle etkilerini göstermek için Tunus'da yapılan bir çalışmanın sonucu aşağıdaki Tabloda gösterilmiştir.

¹²⁸ Mehmet Dikkaya, **Turizm Harcamalarının Milli Gelire Etkisi**, s. 41.

Tablo 2.3: Tunus'ta Turizm Harcamalarının Yarattığı Ek Talep Artışı

Turizmden Etkilenen sektör	Sıra No	Turizm Nedeniyle Artan Talep (%)
Tarım, Tarımsal ve Gıda Sanayi	7	2.20
Petrol Ürünleri	11	0.72
Elektrik	9	1.89
Diğer Enerji Ürünleri	8	2.08
İnşaat Malz., Seramik, Cam	1	18.35
Mekanik ve Elektrik Sanayi	10	1.70
Kimya	12	0.49
Tekstil, giyim	4	4.71
Kereste, Mobilya	2	7.46
Kağıt, Baskı	6	2.81
Ulaşım, Haberleşme	3	5.91
Hizmetler	5	3.26

Kaynak: Mehmet Dikkaya, **Turizm Harcamalarının Milli Gelire Etkisi**, s. 101.

Tunus'ta turistik tüketim harcamalarının en çok etkilendiği sektör; inşaat malzemeleri, seramik ve cam sektörüdür. Bunun nedeni ise, turizm sektörüne yapılan yeni yatırım harcamaları olabilir. Yine, aynı nedenle ikinci sektör kereste, mobilya; üçüncü sektör haberleşme ve ulaşım; dördüncü sektör tekstil, giyim; beşinci sektör hizmetler şeklinde sıralanmaktadır. Turistik tüketim harcamalarının yüzde dağılımını toplu bir şekilde aşağıdaki şekilde göstermek mümkündür.

Tablo 2.4: Turistik Tüketim Harcamalarının Yüzde Dağılımı

Turistik Tüketim Tipi	Harcamaların (%) Dağılımı
Konaklama	20.1
Yiyecek-İçecek	29.9
Yerel Ulaştırma	15.0
Alışveriş	19.9
Eğlence	15.1
Toplam	100

Kaynak: Hasan Olalı, Timur Alp; **Turizm Ekonomisi**, a.g.e. s.113.

Tablo 2.4'de görüldüğü gibi, turistlerin yapmış olduğu 1000 dolarlık bir harcamanın, 201 dolarını konaklamaya, 299 dolarını yiyecek-içeceğe, 150 dolarını yerel ulaştırmaya, 199 dolarını alışverişe ve 151 dolarını eğlenceye verdiklerini göstermektedir. Buradan da, turizm harcamalarının özellikle tarım sektörünü daha çok etkilediği sonucuna varılmaktadır. Bu, turistin çalışma esnasında düzenli ve istediği şekilde gideremediği beslenme ihtiyacını, turizme katıldığı anda en iyi şekilde gidermek isteğinden kaynaklanmaktadır. Öte yandan

¹²⁹ R. Cleverdun, The Economic and Social Impact at International Tourism on Developing Countries, Special Reports No. 60, **The Economist**, Intelligence Unit, London 1979 s.32

tarım sektöründe yaratılan ek talep sektörde bazı değişimlere neden olacaktır. Bunları şu şekilde özetleyebiliriz :

Yaratılan ek talebi karşılayabilmek için, tarımda verimlilik artışının gerçekleşmesi gerekmektedir. Bu, tarımda ilkel üretimden modern üretim sistemine geçilmesini yani makineleşmeyi sağlayacaktır.

Tarım sektöründe sağlanacak bu gelir artışı ile turizmden daha fazla pay alma yarışına girilecektir. Bunun sonucunda da, tarımsal ürünlerde kalite ve standardizasyon sağlanmış olacaktır.

Tarımsal ürünlere olan talep, tarımsal ürünlerin değerlerinin artmasına, yani tarımsal ürünlerin fiyatlarının artmasına neden olacaktır. Böylece, tarımsal ürünleri üreten kişilerin gelirlerinde de artış sağlanmış olacaktır.

Turizm sayesinde kullanılmayan bazı boş araziler kullanılarak yöre halkına ek bir gelir sağlama olanağı yaratılmış olacaktır. Turizm harcamalarının tarım sektöründe yeni iş olanakları yaratması nedeniyle, kırsal kesimden şehirlere göç engellenmiş olacaktır. Böylece şehirlerde yaşanacak olumsuz demografik yapılanma engellenmiş olacaktır. Turizm sektörünün, girdi aldığı tüm sektörlerle ek talep artışı ile aynı etkiyi göstermesi mümkündür.

Turistik tüketim harcamalarının, milli gelir üzerine etkilerini ölçmek için çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Bu araştırmalar yapılırken, en büyük sorun verilerin yetersizliği ve yöntem çeşitliliğidir. Ancak, en çok üç temel yöntem kullanılmaktadır. Bunlar; çarpan, yapısal analiz ve fayda/maliyet analizidir¹³⁰.

2.2.3.1. Turistik Gelir Çarpanı

Turizme katılan yerli ve yabancı turistlerin gereksinimlerini karşılamak için yapmış oldukları tüketim harcamaları ile artan turizm talebini karşılamak, turistik alt yapı ve üst yapı oluşturmak, hizmet kalitesini yükseltmek amacıyla yapılan turistik harcamaları gerek turizm sektörünün, gerekse sektöre girdi veren diğer sektörlerin gelirlerini oluşturmaktadır¹³¹.

¹³⁰ R. Cleverdon, *International Tourism to 1990*, Abt Books, EIU, Ltd., Special Series, No 4, Cambridge, Mass, 1982, s.146.

¹³¹ Alp Timur; *Turizm Yılı 1980*, "Turizmin Gelir Yaratıcı Etkisi", Turizm Bankası, Ankara. 1986, s.189.

Turizm harcamaları, üç etki ile gelir üzerine etki yaratmaktadır. Bunlar; doğrudan, dolaylı ve uyarılmış etkilerdir.

Turistlerin, turistik işletmelere turistik tüketim için yaptıkları ödemeleri dolaysız gelir etkisidir. Bu harcama otelcilere, dükkan sahiplerine ve diğer hizmet birimlerine ilave dolaysız gelir etkisi yaratmaktadır¹³².

Dolaysız turizm gelirlerini elde eden turistik işletmeler, bu gelirin hepsini kendi hesaplarına geçiremezler. Bu elde edilen gelir, turizm işletmelerinin personeline ücret ve maaş, vergiler, diğer sektörlerden alımlar için yapılan ödemeler şeklinde ekonomi içinde devir ederek dolaylı gelirin oluşmasını sağlayacaktır. Yani, işletmeler arası ilişkilerin birbirlerini izlemesi sonucu yaratılan gelir dolaylı gelirdir¹³³.

Dolaylı gelirin milli gelire etkisi, birbirlerine mal ve hizmet sağlayan işletmelerin ilişkilerine bağlıdır. Genellikle, bölge küçüldükçe firmalar arası bağ azalır ve satın almaların bölge dışından ya da ülke dışından yapılması olasılığı doğar. İlk defa, turistik harcamaların o bölgeye ya da ülkeye olan gelir etkisi azalmaktadır. Dolaylı gelirin etkisi, harcanan paranın bölgede ya da ülkede kalması ile ilişkilidir.

Ülke içinde kalan para, daha fazla ekonomik faaliyet yaratmayı sürdürür. Bölgedeki ücret ve maaşlar yükseldikçe yerel tüketim harcamaları artar, bölgesel iş hacmi genişler. Tüketim harcamalarının artması ve iş hacminin genişlemesi paranın ekonomideki devir hızının artmasına neden olmaktadır. Yani, tüketim harcamalarının artışı yoluyla ek kişisel gelir yaratılmaktadır. İşte yaratılan bu gelire uyarılmış gelir denilmektedir¹³⁴.

Uyarılan bu gelir süreci yaratılan katma değer tümüyle sıfır oluncaya kadar devam edecektir. İşte ekonomide bu sürecin ne düzeyde olacağını ölçmek için **çarpan** konusundan yararlanacağız. Turistik gelir çarpanı konusunda önce çarpan kavramını incelemek yararlı olacaktır.

¹³² Öznur Yüksel, **Turizm Dergisi**, "Turizm Çarpanı", E.Ü. İİBF, Nevşehir Turz. İş. Ve Otelcilik Y.O. Sayı: 1. Yıl.1989, s.79.

¹³³ Brian Archer, Shella Shea, Richardde Vane (Çev:Selim Bekçioğlu), "Turizm Harcamalarının Bölgesel Gelir Çoğaltıcı; Kavramı ve Anlamı", **AİTİA Muğla İşletmecilik Y.O. Dergisi**, Sayı.1, 1978, s.139.

¹³⁴ A.g.e., s.139.

2.2.3.1.1. Çarpan Kavramı

Çarpan, milli gelirdeki değişimin kendisini meydana getiren otonom harcamadaki değişmeye bölünmesi şeklinde tanımlanabilir¹³⁵. Çarpanı daha iyi anlamak için, denge gelir düzeyinin iki sektörden oluştuğunu varsaydığımızda, $Y = C + I$ denklemini yazabiliriz. (Y: Denge gelir düzeyi, C: Toplam tüketim, I: Yatırım)

Kısa dönemde Keynes'in tüketim fonksiyonunu

$C = C_0 + cY$ biçiminde yazılabilir.

(C_0 : Otonom tüketim, c: Marjinal tüketim eğilimi: $\frac{\Delta C}{\Delta Y}$)

$Y = C + I$ denkleminde C yerine $C_0 + cY$ yazalım.

$$Y = C_0 + cY + I \quad (2.1)$$

elde edilir. Yukarıdaki (1.1) nolu denklemden şu sonuca ulaşabiliriz. $Y - cY = C_0 + I$ $Y(1-c) = C_0 + I$ denklemin her iki tarafı $(1-c)$ ile bölünürse, sonuç olarak şu denkleme ulaşılır.

$$Y = (C_0 + I) / (1-c) \quad (2.2).$$

Bu denklemdeki otonom tüketim harcaması ve otonom yatırım harcamasında bir değişme gerçekleştiğinde, milli gelir de değişecek, ancak değişim aynı oranda olmayacaktır. (2.2) nolu denklemde değişimleri yazacak olursak;

$$Y + \Delta Y = \frac{1}{1-c} (C_0 + I + \Delta I) \quad (2.3)$$

elde edilir. (3.3) nolu denklemde (2.2) nolu denklemi çıkararak;

$$Y + \Delta Y - Y = \frac{1}{1-c} (C_0 + I + \Delta I) - \frac{1}{1-c} (C_0 + I), \quad \Delta Y = \frac{1}{1-c} \Delta I$$

elde ederiz.

¹³⁵R.G. Lipsey, P. O. Steiner, D.D. Purvis, (Yayın sorumlusu: Ahmet Çakmak), İktisat, Bilim Teknik yayınevi, İstanbul, 1985, s.54.

Bu durumda, otonom yatırım harcamasında bir değişme gerçekleştiğinde, milli gelirde $\frac{1}{1-c}$ katsayısı kadar bir değişme gerçekleşmiş olacaktır. Buradaki $\frac{1}{1-c}$ çarpan katsayısıdır. Buna basit çarpan denilmekte ve k ile sembolize edilmektedir.

Bu durumda; $k = \frac{\Delta Y}{\Delta I} = \frac{1}{1-c} = \frac{1}{s}$ (MPC+MPS=1) şeklinde formüle edilebilir.

Basit çarpan katsayısı ile marjinal tüketim eğilimi doğru orantılıdır. Yani bir ekonomide marjinal tüketim eğilimi yüksek ise çarpan katsayısı da yüksek çıkacaktır. Marjinal tüketim eğilimi düşükse çarpan küçük çıkacaktır.

Örneğin marjinal tüketim eğilimi 0,50 olan bir ekonomide çarpan katsayısı; $k = \frac{1}{1-0,50} = 2$ olacaktır. Marjinal tüketim eğilimi 0,90 ise bu durumda çarpan katsayısı $k = \frac{1}{1-0,90} = 10$ olacaktır.

Ekonomide yalnızca otonom yatırım harcamaları söz konusu değildir. Uyarılmış yatırımlar da vardır. Bu durumda çarpan formülü değişmektedir. Bunun sonucu olarak da yatırım fonksiyonu; $I = I_0 + eY$ şeklini alır (e:marjinal yatırım eğilimi).

$Y=C+I$ denklemi de; $Y = C_0 + cY + I_0 + eY$ şekline dönüşür.

$$Y - cY - eY = C_0 + I_0$$

$$Y(1 - c - e) = C_0 + I_0 \text{ her iki taraf } (1-c-e)'ye \text{ bölünürse;}$$

$$Y = \frac{1}{1-c-e}(C_0 + I_0) \quad (2.4) \text{ denklemi elde edilir.}$$

$$\text{Yatırımlarda bir değişimin etkisini ölçmek için } Y + \Delta Y = \frac{1}{1-c-e}(C_0 + I_0 + \Delta I_0) \quad (2.5)$$

(2) nolu denklemden (1) nolu denklemi çıkarırsak;

$$Y + \Delta Y - Y = \frac{1}{1-c-e}(C_0 + I_0 + \Delta I_0) - \frac{1}{1-c-e}(C_0 + I_0 + \Delta I_0)$$

$$\Delta Y = \left(\frac{1}{1-c-e} \right) \Delta I_0 \quad (2.6)$$

Buradaki $\left(\frac{1}{1-c-e}\right)$ katsayısına, uyarılmış yatırım çarpanı ya da süper çarpan denir.

Burada çarpan katsayısını belirleyen yalnızca marjinal tüketim eğilimi değil, marjinal yatırım eğilimi de belirlemektedir. Süper çarpan katsayısının değeri, basit çarpan katsayısı değerine göre yüksek çıkmaktadır.

Şimdiye kadar olan açıklamalarımız kapalı bir ekonomi varsayımı ile yapılmaktaydı. Eğer açık ekonomi söz konusu ise milli gelir denklemi; $Y=C+I+G+X-M$ (1) şeklinde ifade edilir.

Burada; C: Harcamaları,

I : Harcamaları,

G : Devlet harcamalarını,

X : İhracatı,

M : İthalatı ifade etmektedir.

Milli gelir denklemindeki kelimelerin tümünün açık fonksiyonlarını yazalım. (2.1) nolu denklem; $Y = C_0 + cY + I_0 + G_0 + X_0 - M_0 - mY$ şeklinde ifade edilir. Burada $M=M_0 + mY$

ithalat fonksiyonundaki m, marjinal ithalat eğilimini ifade etmektedir $\left(\frac{\Delta Y}{\Delta M}\right)$.

$$Y - cY + mY = C_0 + I_0 + G_0 + X_0 - M_0$$

$$Y(1 - c + m) = C_0 + I_0 + G_0 + X_0 - M_0$$

$$Y = \left(\frac{1}{1 - c + m}\right) (C_0 + I_0 + G_0 + X_0 - M_0) \quad (2.7) \text{ şeklinde yazılabilir.}$$

Buradaki $\left(\frac{1}{1 - c + m}\right)$ formülü açık ekonomideki çarpanı ifade etmektedir. Bu

çarpanın büyüklüğünü belirleyen ikinci etken görüldüğü gibi marjinal ithal eğilimidir. Marjinal ithal eğilimi ne kadar büyükse (ekonomide sızıntı ne kadar çoksa) çarpan katsayısı küçük, ne kadar küçük ise çarpan katsayısı o kadar büyük olmaktadır.

2.2.3.1.2. Turistik Gelir Çarpanının İşleyişi

Turistik gelir çarpanı turizmin gelir etkisinin ölçülmesinde en çok kullanılan yöntemlerden biridir. Turizm faaliyeti sonucunda oluşan harcama-gelir akımı ekonomiyi hareketlendirir. Bu hareket bir defa değil birkaç defa olabilir ki, buna çarpan etkisi denilmektedir. Ünlü İngiliz ekonomisti J. M. Keynes ve R. K. Kohn, yatırımlar sonucu ekonomik gelişmenin sağlandığını ve bu sayede gelecekte gelir ve istihdam yaratıldığını iddiasını ortaya koymuşlardır.

İhracat, ülkeye dışarıdan döviz akımı sağlar. Ekonomik olarak yabancı turistlerin harcama yapması ile sağlanan döviz de ülkenin ihracatı gibi bir etki yapacaktır. Keynes ihracatı, ekonomik büyümeye yapılan bir şırınga olarak ifade etmektedir¹³⁶. İşte böylece ekonomiye giren yeni para, ya harcanacak ya da elde tutulacaktır. Turizm sayesinde giren paranın bir kısmı yatırım, tasarruf, ithalat üçgeninde dolanır. Tasarruf (iddihar) ve ithalat, ekonominin sızıntısıdır. Büyük sızıntı, ekonomide daha küçük çarpan anlamına gelmektedir. Tasarruflar, mal ve hizmet talebini sağlayacak yatırımlara çok hızlı dönüşümü engellemektedir. İthalat ve bu tarzdaki sızıntılar içsel ekonomideki hareketliliği azaltmaktadır. Keynes'e göre ekonomiye yapılan şırınga, sızıntıdan daha fazla ise ekonominin büyümesini sağlayacaktır¹³⁷. Turizm faaliyeti sonucunda yapılan turistik tüketim harcamasının ekonomiyi nasıl etkilediği ve çarpan etkisini oluşturduğu aşağıdaki Tablo 2.5'den izlenebilir.

Tabloda görüldüğü gibi, birinci aşamada turizm gelirini elde edenler elde ettikleri gelirin bir bölümünü tasarruf edecek, bir bölümünü mal ve hizmet alımı için harcayacaklardır. Bazı gelir sahipleri ise ithalat giderlerine ve yabancı kuruluşlara olan kredi borcuna veya faize ödemeler yapacaklardır. İthalat, kredi borcu ve faiz ödemeleri ekonomideki sızıntıları oluşturacaktır.

İkinci aşamada, mal ve hizmetlerin satışı sonrasında elde ettikleri kazançlarının belli bir kısmını tasarruf ettikten sonra geri kalanını harcayacaklardır. Ayrıca, artan turistik tüketim talebinin karşılanabilmesi için yeni istihdam olanakları olanağı yaratılacaktır. Buna

¹³⁶D.E. Lundberg, M. Krishnamoorthy, M.H. Stagenva; *Tourism Economics*, John Wiley-Sons, Inc, New York, 1995, s.136.

¹³⁷A.g.e., s.136.

bağlı olarak da kişisel gelir artacak ve yine tüketim harcamaları artarak ekonomi canlanacaktır. Tablodan da görüldüğü gibi her aşamada, artan tüketim harcaması diğerinin gelirini artıracaktır. Bu süreç, ilk elde edilen gelirin giderek azalan etkisi sıfır oluncaya kadar devam edecektir. Burada çarpan mekanizmasının işleyebilmesi, ekonomide her aşamada atıl işgücü ve kapasitenin bulunmasına bağlıdır. Bu mekanizmanın işleyebilmesi için gerekli ham madde ve yardımcı malların kolaylıkla bulunması gerekmektedir. Aksi takdirde toplam arz fonksiyonu esnekliğini kaybedeceğinden, harcama-gelir akımı yalnızca fiyatları ve dolayısıyla parasal geliri artıracaktır¹³⁸.

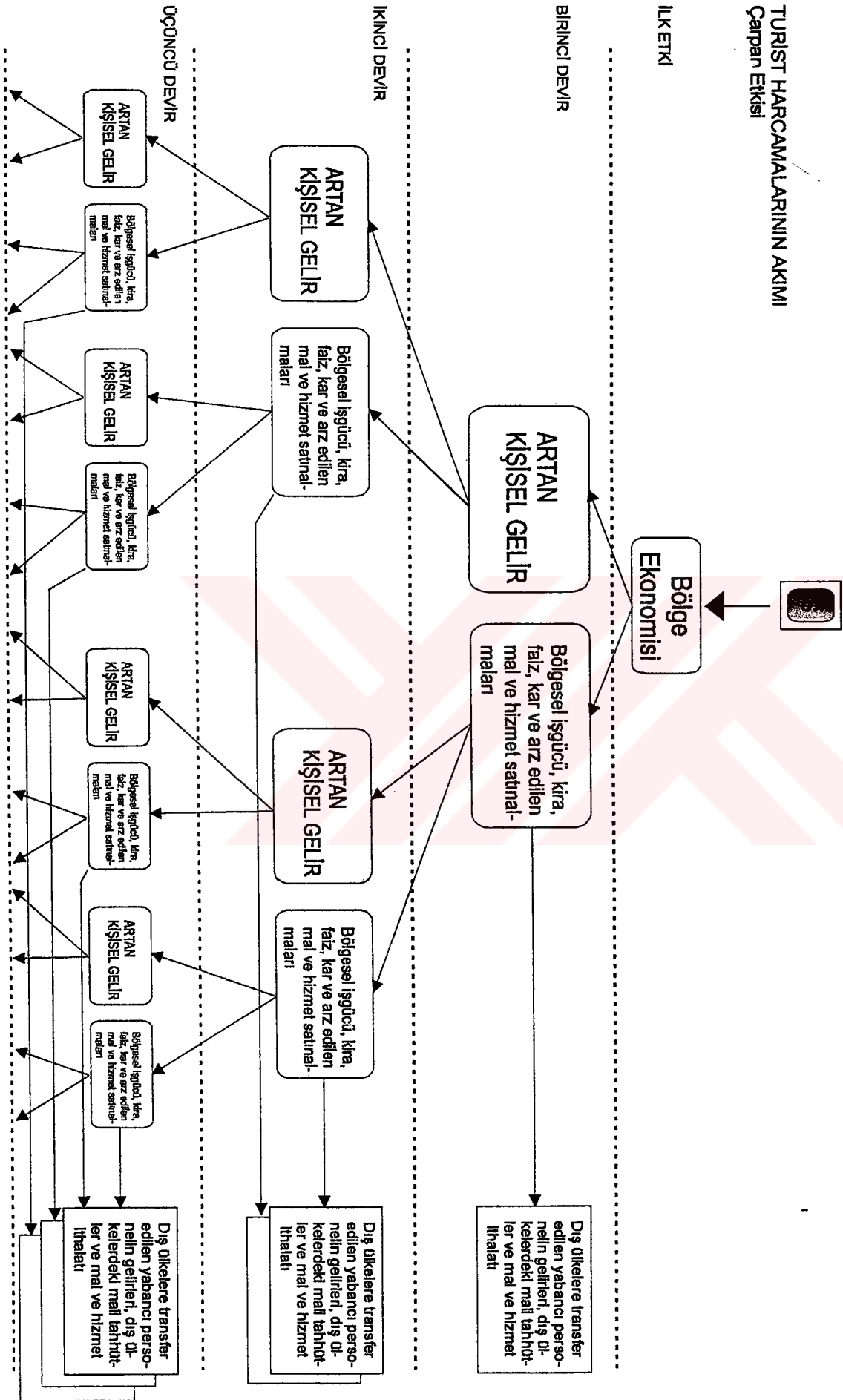
Turistik faaliyetler sonucu oluşan turizm gelirleri büyük bir hızla el değiştirerek tüm topluma yayılır ve ekonomik canlanmayı gerçekleştirir.

¹³⁸ Akın İlkin, Zeki M. Dinçer, **Turizm Kesiminin Türk Ekonomisindeki Yeri ve Önemi**, TOBB Ankara, 1991, s.33.

Tablo 2.5: Turist Harcamalarının Akımı

Turistlerin İlk Harcamaları

Tablo 2.6: Turizm Gelirlerinin Yayılma Özelliği

Turistlerin Para Harcadığı Yerler	Turizm Sektörünün Para Harcadığı Yerler	Nihai Yarar Sağlayanlar
Konaklama		Muhasebeciler, Reklamcılık ve Halkla İlişkiler, Alet-edevat
Yemek	Ücretler ve maaşlar Bahşiş ve Hediye Bordro Vergileri Komisyonlar	Dükkanları, Mimarlar, El sanatları üreticileri, Avukatlar, Otomobil Acenteleri, Postacılar, Bankalar, Kasaplar, Dülgerler, Kasacılar, Hayır Cemiyetleri, Kimyager, Memurlar, Giysi Dükkanları, Klüpler,
İçecekler	Müzik ve Eğlence İdari ve Genel Giderler	Konfeksiyon Mağazaları, Müteahhitler, Aşçılar, Kültür Teşkilatı, Mandıralar, Dış işler, Süper
Eğlence	Yasal ve Mesleki Hizmetler Yemek ve İçecek vb. Alımı	Marketler, Doktorlar, Kuru Temizlemeciler, Elektrikçiler, Mühendisler, Çiftçiler, Balıkçılar,
Giyim	Satılan Malların Alımı Malzeme ve Mal Alımı	Navlun Firmaları, Garaj ve Oto Tamir, Bahçıvanlar, Hediyelik Eşya Dükkanları, Devlet, Eğitim, Sağlık, Yollar ve Demiryolları, Kamu Hizmet Kurumu Geliştirme ve Diğerleri, Manavlar, Bakkalıye Mağazaları, Finansörler, Mobilyacılar, İthalatçılar, Sigorta Acenteleri, Toprak Sahipleri, Çamaşırhaneler, İmalat Acenteleri, Yöneticiler, Sinemalar, Gazeteler, Radyo vb., Gece Klüpleri, Büro Malzemesi Satıcıları, Boyacılar, Pastoralistler, Benzin İstasyonları, Su Tesisatçıları, Hamallar, Basımcılar, Tabela Ressamları, Yayınevleri, Arsa Komisyoncuları ve Geliştiricileri, Resortlar, Lokantalar, Oda Hizmetçileri, Ulaşım Seyahat Simsarları, Taksi ve Kiralık Araba Servisleri, Birlikler, Toptancı Kuruluşlar
Hediye ve Hatıra Eşya		
Fotoğrafçılık	Bakım ve Onarım Reklam ve Tanıtım ve Duyurma Kamu Hizmetleri Elektrik, Gaz, Su, vb.	
Kişisel Bakım ve Kozmetik İhtiyaçlar	Ulaşım Lisanlar Sigorta Primleri	
İç Ulaşım	Tesislerin ve Teçhizatların Kiralanması Borç Alınan Fonların Anapara ve Faiz Ödemeleri	
Turlar ve Çevre Gezileri	Gelir ve Diğer Vergiler Sermaye Değerlerinin Replasmanı Yatırımcılara Getiri (Return)	
Müteferrik		

Kaynak: Harun Erdoğan, *Ekonomik, Sosyal, Kültürel, Çevresel Uluslararası Turizm*, s.236.

Tablo 2.6’da turizm gelirlerinin hızla ekonomiye yayılışını ve turizmden faydalanan sektörleri görmekteyiz. Turistlerin para harcadığı yaklaşık on bir ana sektör vardır. Turizm sektörünün para harcadığı yerler ile turizm sektörünün harcaması ile en son fayda sağlayacak sektör örnekleri ise oldukça fazladır. Bu Tablodan da anlaşılacağı üzere yapılan bir turistik harcama ekonominin geniş bir kitlesine yayılarak (çarpan etkisi yaratarak) ekonominin büyümesini sağlamaktadır.

2.2.3.1.3. Turistik Gelir Çarpan Formülleri (Turizm Çarpanının Elde Edilmesi)

Turistik gelir çarpanının en basit formülü Keynes'in kapalı ekonomiler için kullandığı formüldür. Bu formül ile turistik gelir çarpanının nasıl elde edildiği Robert W. McIntosh ve Charles R. Goeldner'in *Turizmin Temelleri, Uygulamaları ve Felsefesi* adlı kitabında açıklanmıştır¹³⁹. Buna göre; yıllık zaman periyodunda paranın yedi defa dolanımında olduğu, tasarrufların iddihar edildiği varsayımı altında çarpan katsayısı aşağıdaki gibi gösterilmiştir.

$$\text{Çarpan} = \frac{1}{1 - \text{MPC}} \quad (2.7)$$

$$\text{MPC} = \text{Marjinal tüketim eğilimi} = \frac{\Delta C}{\Delta Y}$$

Örneğin 1,000 dolarlık turist harcaması gerçekleşsin ve MPC=0.5 olsun. Bu durumda turistik harcamanın etkisini iki şekilde hesaplayabiliriz:

İlk olarak¹⁴⁰;

1,000			
+			
500	(½)	×	1,000
+			
250	(½) ²	×	1,000
+			
125	(½) ³	×	1,000
+			
62.50	(½) ⁴	×	1,000
+			
31.25	(½) ⁵	×	1,000
+			
15.63	(½) ⁶	×	1000
+			
7.81	(½) ⁷	×	1,000

2,000	(Yaklaşık)		

ya da

¹³⁹ Robert W. McIntosh ve Charles R. Goeldner, *Tourism Principles, Practices, Philosophies*, New York, John Wiley and Sons, 1990, ss.282-283.

¹⁴⁰ D.E. Lunderborg, M. Krishnamoorthy, M.H. Stagenva, *Tourism Economics*, s.140.

$$\text{Çarpan} = \frac{1}{1 - \text{MPC}} = \frac{1}{1 - \frac{1}{2}} 1000 = 2 \times 1,000 = \$2,000$$

Bu sayede 1,000 \$ olan turist harcaması bir yılda 2,000 \$ olarak ekonomiye yansımıştır. Ekonomi tasarruflarla, ithalat harcamalarıyla, vergilerle ve diğer nedenlerden dolayı küçülmektedir. Örnekte görüldüğü gibi 1,000 \$'lık turist harcaması gelir akımı yaratarak ekonomiye 2,000 \$'lık bir gelir yaratmıştır. Burada çarpan etkisi ikidir.

Çok sayıda turizm çarpanları üzerinde yapılan çalışmada bu basit formül kullanılmaktadır. Ancak genelde (ülke dışından gelen) dışsal harcamalar ya da ithalat nedeniyle yapılmış harcama birimlerinin bölümüyle de hesaplanabilir. Diğer bir ifadeyle çarpan, birin sızıntılara bölümüyle elde edilebilir. Bu matematiksel ifade ile;

$$\text{Çarpan} = \frac{1}{(1 - c - m)} \quad (2.8)$$

Bu formülde;

c: marjinal tüketim eğilimini

m: marjinal ithalat eğilimini, ifade etmektedir.

Burada çarpan katsayısı ile marjinal tüketim eğilimi arasında pozitif, marjinal ithal eğilimiyle negatif bir ilişki bulunmaktadır. Büyük ekonomilerde ekonomi içinde harcanan para genelde ekonominin kendi içinde değerlendirilip dışa kaçmamaktadır (sızıntı olarak). Bu nedenle büyük ekonomilerdeki çarpan katsayısı küçük ekonomilerdeki çarpan katsayısından büyük olmaktadır.

1990 yılında Amerika'nın genelinde çarpan katsayısı hesaplanmıştır. Buna göre Amerika'da ortalama marjinal tüketim eğilimi 0.9 ve kullanılabilir gelirin milli gelire oranı 0.070'tir. (Milli gelirin marjinal tüketim eğilimi = $0.9 \times 0.070 = 0.063$) İthalat yaklaşık olarak milli gelirin 0.15'i olduğuna göre marjinal ithalat eğilimi 0.15'tir¹⁴¹.

Bu durumda;

$$\text{Çarpan} = \frac{1}{1 - 0.63 + 0.15} = \frac{1}{1 - 0.48} = \frac{1}{0.52} = 1.92$$

Çarpan katsayısı 1.92'dir. Yani Amerika'da 1,000 dolarlık bir turist harcaması ekonomiyeye 1,920 dolarlık bir kazanç sağlayacaktır.

Keynezyen gelir çarpanı formülünden faydalanarak Michael Peter yeni bir formül geliştirmiştir. Bu formülde marjinal ithalat eğiliminin yerine ülke vatandaşlarının yurt dışı seyahatlerindeki marjinal tüketim eğilimini almıştır¹⁴².

$$\text{Buna göre formül; } k = \frac{1}{1 - MPC + MPM} \quad (2.9) \text{ şekline dönüşmüştür. Formülde; } k:$$

turistik gelir çarpımı

Mpc: Marjinal tüketim eğilimi

Mpm: Ülke vatandaşlarının yurt dışındaki marjinal tüketim eğilimini ifade etmektedir.

Turistik gelir çarpanı, ekonomik karlılık açısından önemlidir. Çünkü çarpan her turistin harcamış olduğu doların, değişik sızıntılardan süzülerek ekonomide elden ele dolaşacağını ve ekonomiyi büyüteceğini gösterir. Çarpanın büyüklüğü bölge ekonomisinin yapısına, turizm sektörüne, bölge halkının ithal malları gereksinimine, gelir elde eden halkın tasarruf eğilimine ve ülkeye gelen turistlerin ithal malı satın alma eğilimlerine bağlıdır. Bu faktörleri göz önüne alarak Donald E.Lunderborg bir formül geliştirmiştir¹⁴³.

Ya da;

$$\text{Turistik Gelir Çarpanı} = \frac{\text{1-Turistlerin İthal edilmiş Mal ve Hizmetleri Satın Alma İsteği}}{\text{Bölge Halkının Marjinal Tasarruf Eğilimi + Bölge Halkının Marjinal İthal Eğilimi}}$$

¹⁴¹ A.g.e., s.141.

¹⁴² Alp Timur, Turizmin Ekonomik Etkileri ve Türkiye Bakımından Değerlendirilmesi, s.68.

¹⁴³ Peter E. Murphy, Tourism, A Community Approach, Routledge, New York, 1985, s.9.

$$k = \frac{1 - tpm}{1 - mpc + mpm} \quad (2.10) \quad \text{şeklinde sembolleştirilebilir.}$$

Formüldeki;

k: Turistik gelir çarpanı

tpm: Ülkeye gelen turistlerin ithal malı tüketim eğilimi

mpc: Marjinal tüketim eğilimi

mpm: Ülke vatandaşlarının yurt dışındaki marjinal tüketim eğilimini ifade etmektedir.

Marion Clawson-Jack L. Knotsch tarafından yapılan diğer turistik gelir çarpanı aşağıdaki şekilde formülleştirilmiştir¹⁴⁴.

$$k = A \frac{1}{1 - BC} \quad (2.11)$$

Formülde;

A: Birinci aşamada; ülke dışına sızan turistik harcamalar çıkarıldıktan sonra ülkede kalan gelir oranı,

B: Ülke vatandaşlarının ülkede üretilen mal ve hizmetlere yaptıkları harcamaların toplam gelire oranı,

C: Ülke halkına gelir olarak kalan bölümün harcamalara oranı, olarak ifade edilmektedir.

Örneğin, A=0.5 B=0.6 ve C=0.4 ise çarpan katsayısı;

$$k = 0.5 \frac{1}{1 - 0.6 * 0.4} = 0.65 \text{ 'tir.}$$

Marion Clawson-Jack L. Knotsch'in geliştirdiği bu çarpan modeli daha çok bölgesel gelir çarpanının hesaplanmasında kullanılmaktadır. Ancak, daha gelişmiş bölgesel turizm çarpanı modeli Brian H. Archer tarafından geliştirilmiştir. Kullanılan model şöyledir¹⁴⁵.

¹⁴⁴ John Lea, **Tourism and Development in the Third World**, (Series Editors: John Bale and Davit Drakakis-Smith), Routledge, London, 1988, s.41.

$$\sum_{j=1}^N \sum_{i=1}^n Q_j K_{ji} V_i \left[\frac{1}{1 - L \sum_{i=1}^n X_i Z_i V_i} \right] \quad (2.12)$$

Denklemdaki değişkenlerin tanımları şöyledir;

j: Turistik konaklama tesislerinin cinsi (1.....N)

i: Tüketicie hizmet eden kuruluşların cinsi (1.....n)

Q: Konaklama tesislerinden yararlananların harcama oranları

K: Her kategorideki turist tarafından her tüketiciye hizmet eden kuruluşta yapılan harcama oranı

V: Her kategori harcamanın yarattığı gelir

L: Marjinal tüketim eğilimi

X: Tüketici harcama kalıbı

Z: Bölge sakinlerince bölgede harcanan gelir oranını, ifade etmektedir.

Modelin payı, bölgede yaşayanlarca gerçek geliri oluşturan bir liralık başlangıç turist harcamasını gösterir. Yani, geleneksel yöntemde gösterilen A'nın değerini ölçmek için pratik bir yöntemdir. Payda ise, aynı eşitlikteki B ve C'nin daha gerçekçi açıklamasıdır¹⁴⁶.

Basitleştirilmiş bir teknikle birbirinden farklı turizm harcamalarının dolaylı etkilerinin ölçülebildiği ve karşılaştırmalara olanak sağlayan bu modelde sızıntı elemanlarını ve farklı tüketim tiplerinin yarattığı bölgesel katma değeri hesaplamak için ayrı formüller geliştirilmiştir.

Her bir kategorideki konaklama yerinde kalanlar, örneğin, otelde kalanlar için formül şöyle basitleştirilmiştir:

¹⁴⁵ Alp Timur, *Turizmin Ekonomik Etkileri ve Türkiye Bakımından Değerlendirilmesi*, s.71.

¹⁴⁶ Öznur Yüksel, *Turizm Dergisi*, s.82.

h kategorisi için çarpan¹⁴⁷:

$$1 + \sum_{i=1}^n K_i V_i \left[\frac{1}{1 - L \sum_{i=1}^n X_i Z_i V_i} \right] \quad (2.13)$$

Formül, prensip olarak aynı formül olmakla beraber, verilerin uygulanması kolaylığını sağlar. Ancak, formülün diğer kısımları da açıklama gerektirmektedir.

- Her bir harcama kategorisinin yarattığı gelir (V_i)

Her bir kategorideki harcama farklı miktarlarda bölgesel gelir yaratır ve bu nedenle ayrı ayrı incelenmeleri gerekir. Temel sorun, kullanılacak formülü kararlaştırmaktır. Bunun için de her bir kategoriyi kendi ölçüleri içinde düşünmek gerekir. Eğer harcama otel, karavan yerleri, hediyelik dükkanlarda olduğu gibi turist harcamalarına dayanıyorsa, ortalama değerler ele alınmalıdır. Eğer turist harcamaları üniteye marjinal önemde ve ünitenin var oluşu, bakkal dükkanı gibi bu harcamalardan bağımsız ise başka bir formül kullanılmalıdır. Bu ikinci şekilde bazen ilave işçilik ve sermaye maliyetleri de ele alınmakla beraber, daha çok malın brüt kar sınırı önemlidir.

Turist harcamaları başlıca konaklama seyahat, yiyecek ve hatıra eşyasına dönüktür. Ancak paydaki V_i elemanının bölgede oturanlarca yaratılan geliri de kapsaması amacıyla, diğer harcama kategorileri için de hesaplanmalıdır.

Bu hesaplamalar otel, misafirhane, pansiyon, çiftlik evi, kamp, karavan gibi yerlerde kalan turistlerin harcamaları için kalınan yerin özelliklerine göre ayrı ayrı hesaplanmalıdır. Ayrıca dükkan, garaj gibi turizm sektörüyle doğrudan ilişkili olmayan yerlerde yaratılan gelir de hesaplamalarda göz önüne alınmalıdır¹⁴⁸.

- Turistlerce her bir tüketim tipine yapılan harcama oranları (K_{ij})

Her bir turist kategorisinde harcama kalıpları farklılıklar gösterir. Örneğin, otelde kalanlar, kamçılara oranla konaklama için daha çok, bakkaliye için daha az harcamada

¹⁴⁷ B. H. Archer and Christine B. Owen, "Towards a Tourist Regional Multiplier", **Regional Studies**, Vol.5, (Pergamon Press, 1971), s.294.

¹⁴⁸ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz., Öznur Us, **Turizm Çarpanı Konusunda Bir Ön Çalışma** (Teksir), Ankara: TTB, 1978, ss.7-12.

bulunacaklardır. Bu nedenle her bir turist kategorisi için oranlanmış harcama indeksleri gereklidir. Konaklama, seyahat, yiyecek, hatıra eşya ve benzerine harcanan miktarlar her bir turist kategorisi için bir TL'nin bölümleri olarak gösterilmelidir. Sonra bu bölümlerle ilgili (V_i) ile çarpılarak her bir tip turistin harcadığı bir TL'nin yarattığı gelir indeksi bulunur.

- Her Bir Tip Konaklama Yerinde Kalanlarca Yapılan Harcamaların Oranı (Q_i)

Tek bir çarpana ulaşmak için değişik kategorilerdeki turistlerin sayılarının ve değişik harcama miktarlarının ağırlıklarının hesaplanması gerekir. Daha anlamlı bir Q_i 'ye ulaşabilmek amacıyla her bir tip konaklama yerinde kalan turistlerin sayıları, ilgili kategorideki kişinin toplam harcamasıyla çarpılmalı ve toplam harcama rakamına bölünmelidir. Böylece, örneğin iki bin kişi karavanda kalıyor ve toplam on milyon TL'lik harcama yapıyorsa ve bir kişi otelde kalıyor ve her biri on beş milyon TL harcıyorsa,

$$Q_c = \frac{2000 * 1000000}{2000 * 1000000 + 1000 * 15000000} = 0.57$$

$$Q_n = \frac{1000 * 15000000}{1000 * 15000000 + 2000 * 1000000} = 0.43$$

olacaktır.

Q_i her bir kategori için hesaplandıktan sonra $K_i V_i$ ile çarpılır.

-Tüketim Eğilimi (L)

Genellikle ortalama tüketim eğilimi kullanılır ve ortalama tüketim eğilimi toplam tüketici harcamalarının toplam kişisel gelire bölünmesiyle elde edilir.

Archer modeline bağlı olarak turistlerin bölgesel harcama miktarlarını aşağıdaki formülle hesaplamak olanaklıdır.

$$\sum_{j=1}^m \frac{N_j H_j D_j E_j}{S_j} + F_j \quad (2.14)$$

j: Her tip turist konaklaması (1.....m)

N: Her gün konaklayabilecek turist sayısı

H: Turizm sezonunda ortalama doluluk oranı

D: Turizm sezonunun uzunluğu (gün olarak)

E: Turist başına ortalama harcama miktarı

S: Turistin ortalama konaklama süresi

F: Turistik konaklama işletmelerinin sahiplerinin ödedikleri ücretler.

Bu modellerin uygulama maliyetleri çok yüksek ve uygulama örneklemeye dayandığından, bu formüllerin kullanılması güçtür. Daha az örneklemeye dayanan bir formülü Juanito C. Liu 1979 yılında geliştirmiştir. Liu'nun geliştirdiği formülün diğerlerinden farkı yalnızca, konaklama tesislerinin endüstri yapısını dikkate almasıdır. Yani zincir veya birey endüstriyel yapılar, ayrı ayrı incelenmektedir.

Juanito C. Liu'nun turistik tüketim çarpanı aşağıdaki gibidir:

$$\sum_{j=1}^J \sum_{i=1}^I \sum_{h=1}^H O_j K_{ji} F_{ih} V_{ih} \left\{ \frac{1}{1 - L \sum_{i=1}^I x_i z_i v_i} \right\} \quad (2.15)$$

j: Turist kategorisi

i: İşletme cinsi

h: endüstrinin yapısı

O_j : j turist tipi tarafından yapılan harcamaların toplam turist harcamalarına oranı

K_{ji} : i tipindeki işletmelerin her birinde j tipi turistin yapmış olduğu harcamaların oranı

F_{ih} : i tipinde işletmelerin her birinde j tipi turistin yapmış olduğu konaklama giderlerinin oranı

V_{ih} : Turist harcamaları olan i tipi işletmelerin, h endüstriyel yapısına sahip tesisinde bir dolarlık hasıladan yaratılan doğrudan ve dolaylı gelir

x_i : i tipi işletmede turistik bölge sakinlerinin toplam harcamalarının oranı

z_i : Bölge içinde i tipinde işletmelerde bölge sakinin yaptığı harcama oranı.

Ekonomide yaratılan gelirin yaklaşık üçte biri ile beşte biri kadarı vergi, ithalat ve tasarruf vb. yollarla, ekonomide dönüşüme girmez ve bu nedenle çoğaltan etkisi çalışmaz.

Bunun sonucunda sızıntıları da modele dahil eden turistik gelir çarpanı şöyle ifade edilebilir¹⁴⁹: Turistik gelir çarpanı = 1 / Sızıntılar Oranı

$$k_t = \frac{1}{T + S + M} \quad (2.17)$$

T: Vergilerin gelire oranı

S: Tasarrufların gelire oranı

M: İthalatın gelire oranı

Örneğin; turistlerin başlangıç harcaması 1,000 dolar, vergiler 200 dolar, tasarruf 100 dolar, ithalat 200 dolar ise, sızıntılar oranı şöyledir:

Vergi	= 200/1,000=0.20
Tasarruf	= 100/1,000=0.10
İthalat	= 200/1,000=0.20
Sızıntılar Oranı	= 500/1,000=0.50

$$k_t = \frac{1}{0.20 + 0.10 + 0.20} = \frac{1}{0.50} = 2 \text{ bulunur.}$$

Görüldüğü gibi sızıntı oranı ile çarpan katsayısı ters orantılıdır. Yani, sızıntıların oranı artar ise çarpan katsayısı küçülür, sızıntıların oranı azalırsa çarpan katsayısı büyür. Buradan anlaşılacağı gibi çarpan katsayısı sızıntıların bir fonksiyonudur.

$k_t=f(S,T,M,D)$ şeklinde yazılabilir (S: tasarruf, T: Vergiler, M: İthalat, D: Diğer sızıntılar).

Turistik gelir çarpanını, turistlerin başlangıçta yapmış oldukları harcamaların o ekonomide yarattığı doğrudan, dolaylı ve uyarılmış etkilerin bir rasyosu olarak da almak mümkündür. Böyle bir gelir çarpanı üç tip turist harcamaları etkisinin olduğunu ifade eder. Bunlar; doğrudan, dolaylı ve uyarılmış harcama¹⁵⁰.

Doğrudan harcama: Turistlerin otellere, restoranlara ve diğer turistik işletmelere yaptıkları doğrudan ödemelerdir. Yani birincil harcamalardır.

¹⁴⁹ Harun Erdoğan., Ekonomik, Sosyal, Kültürel, Çevresel Uluslar arası Turizm, s.259.

¹⁵⁰ Orhan İçöz., Turizmin Bölgesel Ekonomik Etkileri ve Kuşadası Örneği, s.42.

Dolaylı Harcamalar: Turistik işletmelerde çalışanlara ücret ve maaş olarak yapılan ödemeler ve turistik işletmelerin kendi stoklarını yenilemek için yaptıkları harcamalar doğrudan turistik harcamalarının dolaylı olanlarıdır.

Uyarılmış Harcamalar: Ekonomide ücret ve maaş ödemelerinin artmasıyla artan tüketim talebi kişilere ek kazanç sağlar. Bu ise, ekonomik faaliyetleri uyatarak ekonominin canlanmasını ve büyümesini sağlar.

Bu yönüyle gelir çarpanı iki farklı yöntemle hesaplanabilir:

Birinci Yöntem:

$$\text{Çarpan} = \frac{\text{Birincil Gelir} + \text{İkincil Gelir}}{\text{Birincil Gelir}} \quad (2.18)$$

Sözle ifade edecek olursak, çarpan, başlangıç harcamasının yarattığı toplam gelirin ilk aşama gelirine oranlanmasıyla hesaplanır.

İkinci Yöntem:

Gelir çarpanı, başlangıç harcamasıyla yaratılan toplam gelirin (birincil+ikincil), başlangıç harcamasına oranı şeklinde ifade edilebilir.

$$\text{Çarpan} = \frac{\text{Birincil Gelir} + \text{İkincil Gelir}}{\text{Başlangıç Harcaması}} \quad (2.19)$$

Karaib Adaları için yapılan bir araştırmada bu yöntem kullanılmıştır. Bu yöntem için önce turistlerin harcamaları gruplandırılmıştır. Bu araştırmada harcamalar dört grupta toplanmıştır¹⁵¹.

	Toplam Harcama İçindeki Yaklaşık Yüzde Değeri	İthalat Oranı (Yaklaşık % Olarak)
Konaklama Harcamaları	20-35	11
Yiyecek ve İçecek	20-35	18
Yerel Ulaşım ve Alışveriş Harcamaları	10-15	
Gezi, Eğlence	10-15	5
Diğer Harcamalar	5-10	

¹⁵¹ Harun Erdoğan., Ekonomik, Sosyal, Kültürel, Çevresel Uluslararası Turizm, s. 262-265.

Yiyecek-içecek grubunda 1,000 dolarlık bir turist harcamasının akımı aşağıdaki Tablo 2.7’de gösterilmiştir.

Tablo 2.7 : Yiyecek-İçecek İçin Turist Harcamalarını Tahmin Modeli
(Ok işaretleri el değiştiren dövizleri göstermektedir) İŞLEM SAYISI

	BİR	İKİ	ÜÇ	
El değiştiren dolarlar	\$385.00	\$258.70	\$154.58	
		134.75	20.21 Yerel arz	7.00 Yerel etki
		Satılan malların maliyetleri		13.21 Sızıntı
			33.69 İthalat depolama servisi	12.00 Yerel etki
				21.69 Sızıntı
		96.25 (%25)	80.85 İthalat	9.63 Sızıntı
			Maaşlar, Ücretler, Bahşişler	14.40 Kira
				9.63 Giyim
				33.70 Gıda
				28.90 Muhtelif sabit gid.
		23.10 Sigorta	13.10 Sızıntı	
		Faiz, Değer kaybı (%6)	10.00 Yerel etki	3.30 Yerel Etki
				6.70 Sızıntı
		23.10 Yatırımın geri dönüşü (%6)	11.55 Sızıntı	
			11.55 Yerel etki	3.85 Yerel etki
				7.70 Sızıntı
		77.00 %20	Vergiler	38.50 Sızıntı
				38.50 Yerel etki
		30.80 Diğerleri: Özel ve kamusal hizmetler, Promosyon, Hukuki, Bakım-Onarım, Muhtelif Hizmetler %8	20.80 Sızıntı	
			10.00 Yerel etki	3.30 Yerel etki
				6.70 Sızıntı
Harcama Grubu				
Yiyecek ve İçecekler	\$385.00 (Turistlerin harcadıkları her 1,000 doların)			

Tahmin edilen toplam harcama

\$858.00

1 doların tahmin edilen yıllık dolaşımı

2.22 defa

Kaynak: Harun Erdoğan, Ekonomik, Sosyal, Kültürel, Çevresel Uluslararası Turizm, s.254.

Bu tabloya göre yiyecek-içecek için 1,000 dolarlık dövizin ekonomideki el değiştirmesi şöyledir: İlk aşamada 1,000 dolarlık harcamanın 385 doları yiyecek-içeceğe, ikinci aşamada (maaş, ücret+satın alınan mal ve hizmete ödenen miktar+vergi, sigorta, faiz, değer kaybı+özel ve kamusal hizmetler) 258.7 dolar, üçüncü aşamada

(kira+giyim+gıda+muhtelif sabit giderler+ücret ve maaş alanların satın aldığı mal ve hizmetler, yerel satıcıların diğer mal ve hizmetlerin alımı için yaptığı ödemeler, devletin yerel ekonomide harcadığı vergi) 154.58 dolar, dördüncü aşamada (üçüncü aşamadaki işlemlerin devamı) 59.72 dolar. Toplam 858 dolar gelir yaratmıştır.

Benzer şekilde 1,000 dolarlık turistik harcamada konaklama için yapılan 315 dolarlık harcama, ikinci aşamada 248.37 dolar, üçüncü aşamada 151.91 dolar, dördüncü aşamada 61 dolar ve toplam 776.28 dolar gelir yaratmıştır. Yukarıdaki verilere göre çarpan katsayısı toplam gelirin, turistin birincil harcamasına bölünerek hesaplanır. Buna göre yiyecek-içecek harcamalarının çarpan katsayısı şöyledir:

$$k_t = \frac{385 + 258.7 + 154.58 + 59.72}{385} = 2.46$$

Aynı şekilde konaklama harcamalarının çarpan katsayısı ise şöyledir:

$$k_t = \frac{315 + 248.37 + 151.90 + 61}{315} = 2.46$$

Her harcama çarpanının katsayılarının ortalaması turizm sektörünün gelir çarpanı olarak değerlendirilebilir. Bu yöntemin en önemli eksiği, turistik işletmelerin genişletme ve iyileştirme harcamalarının hesap dışı bırakılması ve yalnızca yabancı turistlerin harcamalarının dikkate alınmasıdır.

Turistik gelir çarpanının hesaplanmasında kullanılan diğer bir yöntem girdi-çıktı tekniğidir. V. Leontief 1973'te yapmış olduğu çalışmada girdi-çıktı analiziyle ekonominin sektörleri arasındaki bağlantıların (ilişki) etkilerini incelemiştir. Bu teknik, bir ekonomik sektörün diğerini nasıl etkilediğini açıklamada yardımcı olmaktadır. Bir girdi-çıktı Tablosu, ekonomide belli bir yılda gerçekleşen işlem akışını göstermektedir.

Bu matriste satırlar, bir sektörün diğer sektörlerle yaptığı satışların toplam değerini gösterir. Sütunlar ise, her sektörün diğer sektörlerden yaptığı satın almaları gösterir. Çarpanlar, her sektörün diğeri üzerindeki etkisini göstermek için hesaplanır. Turizm gelirinden etkilenen her sektör diğeri ile ilişkilendirilebilir. Genelde yapılan ise endüstrilerin sektörlerle indirgenmesi ve sektörler arasındaki ilişkilerin belirlenmesidir.

Girdi-çıktı analizinde çarpan etkisi, her hangi bir sektöre yönelik olan ve dışsal olarak beliren nihai talep artışlarının diğer sektörler üzerindeki genişletici üretim etkilerini ifade

eder¹⁵². Örneğin, turizm sektörüne yönelik 1,000 dolarlık bir nihai talep artışı bu sektörün üretimini doğrudan ve dolaylı etkileri sonucu 1,002 dolar artırmaktadır. Çarpan katsayısı $1.002/1.000=1.002$ 'dir. Bu değer girdi katsayısı matrisinin tersi olan (R)'nin turizm sektörünün kolon ve sütununun kesiştiği yerdeki katsayıdır.

Turistik gelir çarpanı, turistik harcamaların kısa vadeli ekonomik etkilerini ölçmede kullanılmaktadır. Özellikle, ekonomideki zayıf sızıntıların neler olduğu, gelir ve istihdamı en çoklama ve döviz kayıplarını minimize etmek için gerekli bilgileri edinmede, yatırımların özendirilmesi gereken yerleri belirlemede ve kısa dönem ekonomik planlamada kullanılmaktadır¹⁵³.

2.2.3.1.4. Turistik Gelir çarpanını Etkileyen Faktörler

Turistik çarpan katsayısının değerini belirleyen faktörleri aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür:

- Çarpan katsayısının büyüklüğü ve ekonomiye etkisi; ülkelerin ithal ettikleri mal ve hizmet miktarı ile; turizmdeki ithalat eğilimi belirlemektedir. Eğer ülkenin ithal eğilimi yüksek ise yapılan turistik harcamanın milli gelire etkisi daha az olacaktır¹⁵⁴.

- Çarpan katsayısını belirleyen diğer bir faktör turizm faaliyeti yapılan bölgenin büyüklüğüdür. Eğer bölge büyük ise çarpan büyük, küçük ise çarpan küçük olacaktır. Ayrıca bölgenin ticaretinin gelişmişliği de önemlidir. Bölge ticari olarak gelişmiş ise harcaman turist dolarının o bölge içinde kalma olasılığı daha fazla olacağından çarpan katsayısı büyük olacaktır. Bölge az gelişmiş ise, ekonomiye giren doların o bölgeden sızması olası olduğundan çarpan katsayısı da küçük olacaktır¹⁵⁵.

- Diğer bir faktör ise, bölge halkının ve turistik işletmelerin tasarruf eğilimleridir. Eğer elde edilen gelir ekonomik dolaşımdan çekilirse, turizm harcamasının ekonomiye etkisi

¹⁵² TYD, *Turizm Yatırımlarının Ekonomiye Katkıları*, İstanbul, 1992, s.44-45.

¹⁵³ Harun Erdoğan, *Ekonomik, Sosyal, Kültürel, Çevresel Uluslararası Turizm*, s 265.

¹⁵⁴ D.E. Lunderborg, M. Krishnamoorthy, M.H Stagenva, *Tourism Economics*, s.137.

¹⁵⁵ A.g.e., s.138.

azalacaktır. Ancak oluşan tasarrufun yeniden yatırıma dönüşmesi gerçekleştirilirse, çarpan katsayısı yüksek olacağından, ekonomiye etkisi yüksek olacaktır¹⁵⁶.

- Ülke dışından gelen büyük turistik işletmelerin, elde ettikleri gelirleri merkeze transfer etmeleri turistik çarpan katsayısının değerini küçültür. Aynı şekilde bölge ya da ülke dışından çalışmak amacıyla gelen kişilerin elde ettikleri kazançları kendi bölge ya da ülkelerine transfer etmeleri de aynı olumsuz etkiyi yaratmaktadır.

- Ülkeye ya da bölgeye gelen turistlerin gereksinimlerini karşılamak için bölgede ya da turistik işletmeleri kullanma oranları da çarpan katsayısının değerini etkiler. Özellikle ikinci konutlarda tatil yapanlar ya da bir kampta tatil yapanlar; bölgedeki tesislerden daha az yararlanmaktadırlar. Bu nedenle bölge ekonomisine etkisi azalacaktır.¹⁵⁷.

- Vergi oranlarının yüksek olduğu ekonomilerde sızıntının çok olması, uyarılmış ve dolaylı gelirlere etkilerinin az olması çarpan değerini düşürmektedir.

Çarpan etkisi, ekonominin iç yapısından ve turistik harcamalar akımının çeşitli sektörler arasında nasıl dağıldığından da etkilenmektedir¹⁵⁸. Çarpan etkisi, Ekonomideki ürün çeşitliliğine ve turizm sektörünün diğer sektörlerle bütünleşme derecesine bağlı bulunmaktadır.

Çarpan katsayısı turizmin milli gelir üzerindeki etkisini ölçmede en çok kullanılan yöntemlerden biridir. Ancak, turistik gelir çarpanının hesaplanmasında bazı güçlükler vardır. Bunların başında turizm harcamalarının hesaplanmasındaki güçlükler gelir. Bu güçlükler şunlardır¹⁵⁹:

- Turizm kuruluşlarının sayılarının çok ve çeşitli olması, turizmle ilgili güvenilir bilgilere ulaşmayı engellemektedir,

- Maliyetlerin kişisel nitelik kazanmış olması maliyet-verimlilik testini zorlaştırmaktadır,

¹⁵⁶ Orhan İçöz, Metin Kozak, **Turizm Ekonomisi**, s.260.

¹⁵⁷ A.g.e., s.260.

¹⁵⁸ İsmet Barutçugil., **Turizm Ekonomisi ve Turizmin Türk Ekonomisindeki Yeri**, s.33.

¹⁵⁹ Mehmet Özdemir, **Turizmin Türkiye'nin Sosyo-Ekonomik Yapısına Etkileri**, Turban Yayınları, Ankara, 1992, s.43.

- Turizmde küçük ve bağımsız işletmelerin çok olması, düzenli ve standart kayıtların tutulmasını engellemektedir. Bu nedenle, turizm sektörü ile ilgili veri toplamak güçtür,

- Veriler olsa bile, işletmeler rakiplerine bilgi akışı sağlama korkusu nedeniyle bu bilgileri vermekten kaçınmaktadır,

Çarpan katsayısının hesaplanmasında karşılaşılan diğer sorunlar ise şunlardır¹⁶⁰:

- Çarpan katsayısının hesaplanmasında kullanılan marjinal tüketim eğiliminin değişme eğiliminin olması marjinal tüketim eğiliminin hesaplanmasını zorlaştırmaktadır.

- Çarpan katsayısı yalnızca geçmiş döneme ilişkin hesaplar dikkate alınarak hesaplanmaktadır.

Özetle çarpan;

- Sektörler arası bağımlılıkların zayıf noktalarının belirlenmesinde,

- Gelir ve istihdam artırma ve döviz kayıplarını azaltma gibi amaçların ne dereceye kadar karşılanabileceğinin gösterilmesinde,

- Ekonomide uyarılması gereken sektörlerin ve potansiyel faydalarının büyüklüğü nedeniyle geliştirilmesi uygun ekonomik faaliyetlerin belirlenmesinde faydalı olabilecek bilgileri sağlayan bir yöntemdir¹⁶¹.

2.2.3.2. Turizmin Milli Gelir Üzerine Etkilerinin Ölçülmesinde Yapısal Analiz Yöntemleri

Ekonomik büyümenin sonucu oluşacak yapısal değişmelerin izlenmesi için yapılan çalışmalardır. Yani, ekonominin büyümesiyle birlikte ülkenin sosyal, kültürel, teknolojik ve ekonomik anlamda yapısal değişimler geçirmesi söz konusudur. Bu analizde yapısal değişimleri etkileyen faktörler incelenmektedir. Özellikle yapısal değişime neden olan sektörlerin birbirleriyle ilişkileri girdi-çıktı analiziyle ortaya konmaktadır¹⁶².

¹⁶⁰ Orhan İçöz, Metin Kozak, **Turizm Ekonomisi**, s.248.

¹⁶¹ A. Wall, G. Mathieson, **Tourism: Economic Physical and Social Impacts**, Longman, Essex, 1982, s.71.

¹⁶² İsmet Barutçugil, **Turizm Ekonomisi ve Turizmin Türk Ekonomisindeki Yeri**, s.35.

Yapısal analiz tekniğinin turistik tüketim harcamalarının ekonomi üzerine etkilerinin ölçülmesinde ve değerlendirilmesinde etkin bir yöntem olduğu söylenebilir. Bu analiz ile turizmin diğer endüstrilerle ilişkilerinin ölçülmesi olanaklı olmaktadır.

B. M. Renaud tarafından yapılan bir çalışma ile turizmin gelişmesinin kırsal kesime en önemli etkisinin, kırsal kesimde yaşayan insanların iş ve mesleklerinde değişme olduğu saptanmıştır. Tarım sektöründe çalışanlar, tarım dışındaki işlerin çekiciliğinin artması nedeni ile, tarım sektörü dışındaki işleri seçmektedir. Ayrıca tarımsal üretimin yapıldığı topraklar turizm nedeni ile rant sağlamak ve bu arazilerin satışı ile hızla toprak mülkiyeti değişmektedir. Turizm sektörünün gelişmesi ile birlikte tarım nüfusu hızla azalmaktadır. Turizm sektörünün gelişmesi, tarımsal nüfusun gelirinin artacağını ve hayat standardının yükselebileceğini göstermektedir.¹⁶³

2.2.3.3.Turizmin Milli Gelir Üzerine Etkilerinin Ölçülmesinde Fayda-Maliyet Analizi

Fayda-maliyet analizi, turizm ile ilgili yatırım projelerinin gerekli olup olmadığı, kaynakların diğer alternatif yatırım projelerine göre daha fazla katkı sağlayıp sağlamadığının ölçülmesidir¹⁶⁴. Bu analizde, yatırımda kullanılacak üretim faktörlerinin kullanım değerleri, alternatif yatırım projelerindeki marjinal ürün değerleri ölçülür. Bu sayede turizmde kullanılacak kaynaklar ile ikinci en iyi yatırım projesindeki fırsat maliyetleri değerlendirilerek, alınan kararın daha rasyonel ve ekonomik olması sağlanmış olur¹⁶⁵.

Turizm sektöründe yapılan bir yatırım projesinin fayda-maliyet analizi ile değerlendirilmesinde bazı güçlükler vardır. Özellikle yapılan turizm yatırım projelerinin özel ve kamu sektörü tarafından yapılmış olması fayda-maliyetleri oluşturan kalemlerin saptanmasını zorlaştırmaktadır.

¹⁶³ A.g.e., s.37.

¹⁶⁴ Nüzhet Kahraman, *Turizmde Yatırım Projeleri*, s.81.

¹⁶⁵ Sevim Görgün, *Maliye Politikası*, Varlık Yayınları, İstanbul, 1973, s.46.

OECD'nin yapmış olduğu fayda-maliyet analizinde, analize dahil edilecek kalemler belirlenmiştir.¹⁶⁶

Tablo 2.8 Fayda-Maliyet Analizlerinde Analize Dahil Edilen Kalemler

	Faydalar	Maliyetler
Doğrudan	Kamu ve Özel sektör gelirleri (turistik konaklama, eğlenme, beslenme vb. giderlerden oluşan kalemler)	-Turizm konaklama işletmelerinin maliyetleri -Proje işletme maliyeti; Tanıtma ve pazarlama
Dışsal	-Projenin bölge için kamusal faydası -Taşınmaz değerlerin değer artışına uğraması -Turizm tesislerinden faydalananların daha ucuz tatil ücreti ödeyerek tüketici rantı elde etmeleri	-Ekolojik dengenin bozulması; çevrenin kirlenmesi, gürültünün artması ve doğa yapısının bozulması -Aynı bölgede tesislerin artması, rekabetin artması ve karların azalması
Ek	Yerel işletmelerin gelirlerinin yükselmesi	Diğer bölgelerdeki tesislerin rekabet nedeniyle kaybedilen karlar

Kaynak: OECD, Nouelles Considerations Surles Coutset Benefices du Tourism, DAF/TOU/73.389, Paris, 1973, s.38.

Fayda-maliyet analizinin sağlıklı bir biçimde yapılabilmesi; turizmdeki yatırımların büyüklüğüne ve karşılaştırılabilir nitelikte ve nicelikte fayda-maliyet unsurlarını içermesine bağlıdır. Parametrelerin büyümesi durumunda, makro düzeyde fayda-maliyet analizinin güvenilirliği azalmaktadır.

Bu analiz, turizmin, ekonominin diğer sektörlerine kıyasla ne miktarda döviz getirdiği, istihdam ve milli gelir artış etkisi ve devlete gelir etkisi yarattığını karşılaştırma olanağı vermektedir. Bu analiz ile bir ülke tarıma, sanayileşmeye, ticarete ve turizme ne kadar ağırlık vereceğine karar verebilecektir.

2.2.4. Turistik Yatırım Harcamalarının Milli Gelir Üzerine Etkisi

Daha önce de açıkladığımız gibi, denge gelir düzeyini belirleyen faktörlerden birisi de yatırım harcamalarıdır. Yatırım, belli bir dönemde bir ekonomide mevcut sermaye malları ve teçhizat stokuna yapılan net ilavelere denir¹⁶⁷.

¹⁶⁶OECD, Nouelles Considerations Surles Coutset Benefices du Tourism, DAF/TOU/73.389, Paris, 1973, s.38.

¹⁶⁷ Tefik Pekin, Makro Ekonomi, Bilgehan Basımevi, İzmir, 1993, s.155.

Diğer bir tanım, ekonominin üretim araçları stokuna yapılmış ilaveler ve bu olanağı veren harcamalara yatırım denir¹⁶⁸.

Yatırım harcamaları şu şekilde özetlenebilir¹⁶⁹:

- Teçhizat (alet, makine, kanalizasyon vb),
- İnşaat (bina, yol, köprü ve benzeri inşaatlar),
- Firmaların, depolarında bulundurdıkları ham, yarı mamul ve mamul mallara yapılan harcamalara yatırım harcamaları denir.

Ekonomi ve üretim kapasitesini artırmak amacıyla yapılan ilaveler, reel anlamda yatırımı ifade ederken; yeni kurulan veya kurulmuş bulunan bir şirketin hisse senedi ya da tahvilinin satın alımı mali yatırımı ifade etmektedir¹⁷⁰.

Turistik yatırım ise, yerli ve yabancı ziyaretçilerin konaklamaları, yeme-içmeleri, eğlenme ve dinlenme gereksinimlerini giderecek tesis, arazi ve teçhizatın tümüne denir¹⁷¹. Söz konusu tesis, arazi ve teçhizata yapılan harcamalara da yatırım harcaması denir. Turistik yatırım harcamaları çok geniş bir alanı kapsamaktadır. R. Erbes tarafından turistik yatırımlar, bir buz dağına benzetilmektedir. Buz dağının suyun üzerinde kalan kısmı otel, motel, restoran ve dinlenme yerleri vb üst yapı yatırımlarını, denizin altında kalan kısmı ise yol, elektrik, kanalizasyon, ulaşım vb alt yapı yatırımlarını kapsamaktadır¹⁷².

Alt yapı yatırımlarının maliyetlerinin çok yüksek olması turizm sektörünün gelişimini etkilemektedir. Bu nedenle devlet, turizmin gelişmesini sağlamak için alt yapı yatırımlarını üstlenebilmektedir.

¹⁶⁸ Besim Üstünel, **Makro Ekonomi**, Ofset 5. Baskı, İstanbul, 1990, s.42.

¹⁶⁹ Tefik Pekin., **Makro Ekonomi**, s.157.

¹⁷⁰ A.g.e., s.159.

¹⁷¹ Tunay Akoğlu., **Dünyada ve Bizde Turizm**, Varlık Yayınları, İstanbul, 1971, s.119.

¹⁷² Robert Erbes; "Le Tourism International et l'Economie des Pays en Voie de Developpment" OECD CD/e/71/20, Paris, 1971, s.5.

Turizm yatırımlarının kendine özgü bazı özellikleri vardır. Bunlar¹⁷³;

- Ülke içerisindeki bazı serbest mallar, turizm yatırımlarının gerçekleşmesi sonucunda ekonomik mal olma özelliği kazanmaktadır. Örneğin; güneş, deniz, hava, tarihi ve kültürel eserlerimiz vb gibi,

- Turizm yatırımlarının içerisinde inşaat harcamaları yüzde olarak büyük bir yer almaktadır. Turizm yatırımlarının artması inşaat sektörünün gelişmesini sağlamaktadır. İnşaat sektörünün hız kazanması dış ülkelerde müteahhitlik hizmetlerinin gelişmesine, dolayısıyla ülkeye döviz girişinin artmasına neden olmaktadır,

- Turizm yatırımlarının gerçekleşmesi, ülkede işsizlik sorununun çözülmesine yardımcı olmaktadır,

- Turizm yatırımları alt ve üst olmak üzere iki grupta incelenmektedir. Özellikle turizm yatırımları nedeniyle alt yapı yatırımlarının oluşması bölgenin ekonomik, kültürel ve sosyal gelişmesine katkıda bulunmaktadır,

- Turizmin gelişmesi ve turizm gelirlerinin artması, özellikle az gelişmiş ülkelerin en önemli sorunlarından biri olan sermaye birikimi oluşumuna katkıda bulunmaktadır. Bu sayede ülkenin ithalat gücünü artırarak sanayileşme ve ekonomik büyümenin hızlanmasına neden olmaktadır,

- Bazı turizm yatırımları dış ülkeden mal ve hizmet alımı olmadan gerçekleştirilebilmektedir. Bu hem turistik yatırımların maliyetinin düşük olmasına ve ödemeler bilançosunun olumlu şekilde etkilenmesine neden olmaktadır.

Yapılacak turizm yatırımlarının ülke ekonomisine ne derece faydalı olacağı turizmin yatırım özelliklerinden görünmektedir. Turizm yatırımının tanımına paralel turizm yatırımlarını aşağıdaki şekilde tablolastırmak mümkündür¹⁷⁴.

¹⁷³ Mehmet Dikkaya, *Turizm Harcamalarının Milli Gelire Etkisi*, s.49.

¹⁷⁴ A.g.e., s.51.

Tablo 2.9 : Turizm Yatırımları

Altyapı Tesis Yatırımları			
Genel Altyapı Yatırımları	Spesifik Altyapı Yatırımları	Konaklama Tesis Yatırımları	Tamamlayıcı Tesis Yatırımları
Ulaştırma Yolları Su, Elektrik ve Haberleşme Sistemleri Lağım ve kanalizasyon sistemleri Halk sağlığı ve eğitim kuruluşları	Turistik yörelerde turizm amaçlı ulaşım olanakları Arazinin turizm amaçlı düzenlenmesi Turistik yörelerdeki su, elektrik ve haberleşme, lağım ve kanalizasyon sistemleri, turizmden doğan ek sağlık, eğitim vb. kuruluşlar	- Tüm Motel, Otel, Pansiyon, Tatil Köyü, Kamping vb.	Plaj Tesisleri Lokanta, Kafeterya, Kahvehane Dans ve Gece Klüpleri Spor Tesisleri Milli Parklar ve Tesisleri Anı ve Armağan Eşyası Üreten Atölyeler, El Sanatları Yapım Yerleri

Turizm yatırımlarının gerçekleşmesi sonucu oluşan turizm yatırım harcamalarını ise iki ana grupta toplayabiliriz. Bunlar¹⁷⁵:

- Turistik alt yapı harcamaları (plan, proje, arazi düzenlemesi, yol, su, elektrik, kanalizasyon, haberleşme, eğitim vb),
- Turistik üst yapı yatırım harcamaları (konaklama tesisi yatırım harcamaları, beslenme tesisleri yatırım harcamaları, eğlence, boş zaman değerlendirme yatırım harcamaları, turizm ile ilgili diğer hizmet tesisleri yatırım harcamaları).

Turistik yatırım harcamalarının artması ekonomi içerisindeki harcama-gelir akımını hızlandıracaktır. Yapılan ilk yatırım harcaması daha fazla gelir yaratmaktadır. Turizm yatırım harcaması ilk önce, turistik alt yapı ve üst yapı inşaatlarında kullanılan üretim faktörlerine gelir yaratacaktır. Bu durumda turizm yatırım harcamasından ilk önce gelir elde edecekler şunlardır¹⁷⁶:

- Turizmle ilgili plan ve projelerde görev alanlar,
- Turistik tesis yatırımı yapılacak arazinin sahipleri,
- Turizm yatırımları sırasında çalışan personel,
- İnşaat işlerinde kullanılacak her türlü malzeme satıcıları ve üreticileri,

¹⁷⁵ A.g.e., s.52.

- Turizm yatırım harcamaları esnasında vergi, resim, harç gibi kamu gelirlerinin artması nedeniyle, kamu idari ve yerel yönetimler.

Turistik tüketim harcamasında açıkladığımız gibi, turizm yatırım harcamaları sonucunda elde edilen gelirin bir kısmı tasarruf edilmekte, kalan kısım ise harcanmakta ve bu harcamalar sonucunda gelirin yeniden dağılımı ile birlikte yapılan yatırım harcamasından daha fazla gelir elde edilmektedir. Yatırım harcaması sonucu oluşan gelir artışının büyüklüğünü, daha önce de açıklandığı gibi, marjinal tüketim eğilimi ile marjinal tasarruf eğilimi belirlemektedir. Yapılan yatırım harcamasının milli geliri ne kadar artırdığını ifade eden katsayı yatırım çarpanı katsayısıdır. Yatırım çarpanı, bir ekonomide belli bir dönemde gerçekleştirilen belli miktardaki otonom yatırım artışının, bir katsayı ile çoğaltılmış olarak gelir ve istihdam düzeyinde birkaç kat artışa yol açmasına denir¹⁷⁷.

Turizm yatırım harcamalarının yarattığı gelir artışını ifade eden turistik yatırım çarpanını şu şekilde formüle edebiliriz.¹⁷⁸

$$k=1 / 1-mpc \quad (220)$$

Formülde; k : Yatırım çarpanı katsayısı

Mpc : marjinal tüketim eğilimi

Daha önce açıklandığı gibi, turizm yatırım harcamalarının bu çarpan katsayısı otonom yatırım harcamaları için geçerlidir. Böyle bir otonom turizm yatırım harcaması gerçekleştiğinde milli gelire etkisini aşağıdaki formül ile göstermek mümkündür.¹⁷⁹

$$\Delta Y = \frac{1}{1-mpc} \Delta I \quad (2.21)$$

Formülde; ΔY : Milli gelirdeki değişme,

Mpc: marjinal tüketim eğilimi

ΔI : Turizm yatırım harcamalarındaki artışı ifade etmektedir.

¹⁷⁶ Orhan İçöz, *Turizmin Bölgesel ekonomik Etkileri ve Kuşadası Örneği*, s.50.

¹⁷⁷ Tevfik Pekin, *Makroekonomi*, s.179.

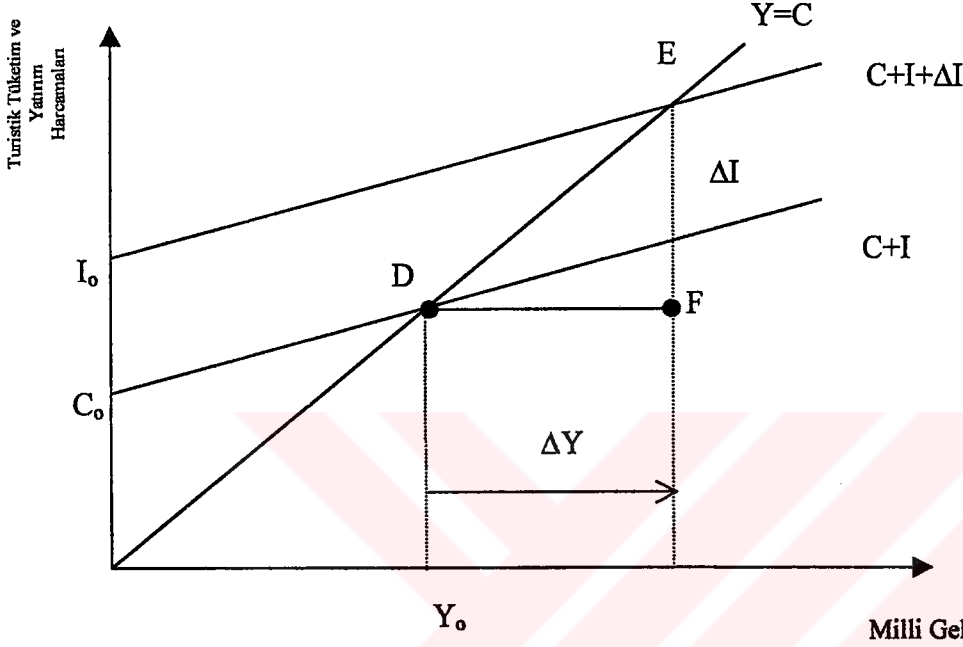
¹⁷⁸ Orhan İçöz, *Turizmin Bölgesel ekonomik Etkileri ve Kuşadası Örneği*, s.51.

¹⁷⁹ Alp Timur, *Turizmin Ekonomik Etkileri ve Türkiye Bakımından Değerlendirilmesi*, s.126.

Örneğin; yapılan bir çalışmada Türkiye için katsayının 1.96 olduğu hesaplanmıştır¹⁸⁰. Buna göre turizm yatırımlarında bir milyar dolarlık bir gerçekleşmenin milli gelire etkisi;
 $\Delta Y = 1.96 * 1 \text{ milyar dolar} = 1960\ 000\ 000 \text{ dolar}$ olacaktır.

Yatırım harcamalarındaki artışın milli gelir üzerine etkilerini bir grafikte açıklayabiliriz.

Grafik 2.1 : Turistik Yatırım Çarpanı

Grafikte görüldüğü gibi C+I doğrusu turistik yatırım ve tüketim harcamalarını göstermektedir. Turizm yatırım harcamalarındaki ΔI kadarlık bir artış denge gelir düzeyimizi Y_0 'dan Y_1 'e yükseltmiştir. Görüldüğü gibi DF aralığı milli gelirdeki artışı ifade etmektedir. Buradan çarpan katsayısını bulmak için milli gelirdeki değişimi, yatırım harcamalarındaki değişime $(\Delta Y/\Delta I)$ bölmemiz yeterli olacaktır. Son olarak turistik yatırım harcamalarının artması milli geliri artırmaktadır. Bununla beraber turizm yatırım harcamaları, diğer sektörlerin mal ve hizmetlerini girdi olarak alması nedeniyle onların da gelişmesine katkıda bulunmaktadır.

¹⁸⁰ B. Harrison, "Tourism to Less Developed Countries: The Social Consequences", in D.Harrison(Ed) *Tourism and the Less Developed Countries*, Baihaxen Press, 1992/2.

2.3. Turistik Harcamaların Katma Değer Üzerine Etkisi

Turizm yatırımlarının ekonomi üzerindeki diğer bire etkisi de katma değer etkisidir. Turizm yatırımlarının katma değer etkisini açıklamadan önce, katma değer kavramını açıklamak faydalı olacaktır.

2.3.1. Katma Değer Kavramı

Katma değer, üretim yolu ile yeniden yaratılan değere denir¹⁸¹. Daha geniş bir anlatımla katma değer; toprak, emek, sermaye, teşebbüs gibi üretim faktörlerinin üretim süreci içinde yarattıkları değerdir¹⁸². Yani yaratılan her birim katma değer milli gelir artışına ve ekonomik büyümeye neden olmaktadır. Buradan katma değerın milli gelirle ilişkili olduğu anlaşılmaktadır. Gerçekten de bir ülkede ekonomik ünitelerin mal ve hizmet üretimi sonucunda oluşan katma değer toplamı, milli gelirin ana kaynağı olan milli hasılayı oluşturmaktadır¹⁸³.

“Katma değerin, sektördeki üretim değerinden her türlü ara malı alışlarını gösteren girdi değerlerinin düşürülmesi ile bulunduğu ifade edildi. Üretim, hizmet süresince ödenen maaş ve ücretler, faizler, kiralar, kar, amortisman payları ve net dolaylı vergiler brüt katma değeri verir. Bu kalan içerisinde ödenen maaş ve ücretler, faiz, kira ve kar toplamı net katma değeri oluşturur. Bütün sektörlerde yaratılan katma değer toplamı da milli geliri vermektedir¹⁸⁴ (Gelir Yöntemi).”

Turizm yatırımlarının ekonomi üzerinde katma değer oluşumu, turistik yatırımların ortaya koydukları turistik ürünlerin değeri ile diğer üretim sektörlerinden satın alınan girdiler arasındaki farkın hesaplanmasıyla belirlenir¹⁸⁵. Diğer bir deyişle turizm sektörü açısından

¹⁸¹ Şevket Kaya, **Turizm Ekonomisi**, Varlık Yay., İstanbul, 1971, s.14.

¹⁸² H. Hasan Doğan, **Konaklama Tesislerinde Katma Değer Araştırması**, T.C. Turizm Bakanlığı, Ankara, 1978, s.4.

¹⁸³ Alp Timur, **Turizmin Ekonomik Etkileri ve Türkiye Bakımından Değerlendirilmesi**, s.86.

¹⁸⁴ TB, **Turizm Katma Değeri ve Çoğaltan Katsayısı**, TB Yayın No:1993/11, Ankara, 1993. s.32.

¹⁸⁵ Öcal Usta, **Turizm: Turizm Olayına ve Türk Turizm Politikalarına Yapısal Yaklaşım**, s.37

katma değer, ekonomide kullanılan girdilere sektörün net katkısı olarak tanımlanabilir¹⁸⁶. Turizm sektöründe turistik mal hizmetlerin üretimi için ekonominin tüm sektörlerinden mal ve hizmet alınmakta, üretim süreci sonunda elde edilen ürün belirli bir fiyatla turistlere satılmaktadır. Sunulan turistik mal ve hizmetin fiyatı ile diğer sektörlerden sağlanan girdi maliyetleri arasındaki fark katma değeri verir.

2.3.2. Turizm Sektöründe Oluşan Katma Değerin Milli Gelir Üzerine Etkisi

Turizm sektöründe katma değer oluşumunu, milli gelire etkisi açısından iki grupta inceleyebiliriz.

2.3.2.1. İşgücü Olarak Katma Değer

Gelişmekte olan ülkeler açısından turizm sektörünün yarattığı katma değer ayrı bir önemi vardır. Çünkü az gelişmiş ülkelerdeki işsizlik sorunu, turizm sektörünün hizmet sektörü olma özelliği nedeniyle kısmi olarak çözülebilmekte ve katma değer en önemli unsurlarından biri olan maaş ve ücret geliri yaratılmaktadır¹⁸⁷. Ayrıca diğer sektörlerle göre daha yüksek bir katma değer oluşması, ücret gelirinin toplam içinden büyük bir pay almasına yol açmaktadır¹⁸⁸.

Turizm sektöründe, turistlerin gereksinimlerini karşılamak için diğer sektörlerden girdi alımına ve bu girdileri gereksinimi giderecek mal ve hizmetlere dönüştürmeye çalışılmaktadır. Bu süreç sonunda ortaya çıkan mal ve hizmetler, kendine özgü kaynak kullanımı gerektirdiğinden diğer sektörlerle göre yüksek katma değer yaratmaktadır. Bu sektördeki katma değeri şu şekilde formüle edebiliriz¹⁸⁹:

$$V_i = X_i - Y_i \quad (2.22)$$

Formülde;

¹⁸⁶ Ziya Eralp, *Turizm Politikası*, s.3.

¹⁸⁷ Alp Timur, *Turizmin Ekonomik Etkileri ve Türkiye Bakımından Değerlendirilmesi*, s.87.

¹⁸⁸ Orhan İçöz, Metin Kozak, *Turizm Ekonomisi*, s.205.

V_i : Turizm sektörünün oluşturduğu katma değer,

X_i : Turizm sektörünün tüketicilere verdiği çıktı,

Y_i : Turizm sektörünün diğer sektörlerden aldığı girdileri, ifade etmektedir.

Örneğin, tarım, gıda, sanayi, enerji ve benzeri sektörlerden aldığı Bir milyar TL karşılığı elde edilen girdiler, konaklama tesisinin mutfağında üretim faaliyetinin sonucunda yemek olarak turistlere 1.5 milyar TL' ye satıldığında konaklama tesisinin yarattığı katma değer;

$V_i = 1.5 \text{ milyar} - 1 \text{ milyar} = 0.5 \text{ milyar TL'dir.}$

Turistik tüketim harcamaları katma değeri belirlemektedir. Turistik tüketim harcama düzeyi ne kadar yüksek ise katma değer de o kadar yüksek gerçekleşmektedir. Yani, tüketim harcaması ile katma değer arasında pozitif bir ilişki vardır. Turistik tüketim harcamasını ise, turist sayısı ile turistik mal ve hizmetlerin fiyatları belirlemektedir.

2.3.3. Döviz Geliri Olarak Katma Değer

Turizm ve mal ihracatı az gelişmiş ülkelerin döviz kaynaklarıdır. Ancak, turizm faaliyetinin özelliklerinden kaynaklanan işleyişinden dolayı tarımsal bir ürüne göre turizm sektörü daha fazla döviz getirme olanağına sahiptir. Çünkü, turizmde tüketicinin, ülkeye gelmesine karşın mal ihracatında ürün tüketicinin ülkesine gitmektedir. Az gelişmiş ülkelerde enflasyon, mal ve hizmet fiyatlarının dünya fiyatları üzerine çıkmasına neden olmaktadır. Bu nedenle az gelişmiş ülkeler mal ihracatı için maliyet değerinin altında bir fiyatla satmak zorunda kalmaktadır. Turizmde ise, tüketici ülkeye gelerek tükettiği için, öz kaynakların erimesi engellenmiş olmaktadır. Bu durum, ithalatın finansmanı için gerekli döviz girdilerini, katma değer kadar ucuz temin ederken, ayrıca iç ekonomik fiyatları dengelemektedir¹⁹⁰.

Turizm faaliyeti sonucu elde edilen bu ek gelir için, mal ihracatında olduğu gibi taşıma ücreti, sigorta primi, ambalaj, depolama vb. giderler söz konusu değildir. Turizmde

¹⁸⁹ A.g.e., s.205.

¹⁹⁰ A.g.e., s.206.

tüketici, ülkede tükettiği için mal ihracatında olduğu gibi , yolda bozulma, değer kaybı ve standarda uymadığı gerekçesiyle geri gönderme riski söz konusu değildir¹⁹¹.

Bir malın normal ihracattaki satışı ile, turizm faaliyeti sonucunda satışından elde edilecek döviz kazancı arasındaki farkı bir formülle açıklayabiliriz.¹⁹².

$$K_v = \frac{P_2 - P_1}{P_1} \quad (2.23)$$

Bu formülde;

P_1 : Ürünün ihracat satış fiyatı,

P_2 : Ürünün turizm sektöründeki fiyatı,

K_v : Katma değer katsayısı.

Örneğin, normal ihracat fiyatı beş dolar olan bir ürünün turizm sektöründeki fiyatı 15 dolar ise katma değer katsayısı;

$$K_v = \frac{15 - 5}{5} = 2$$

Buradaki katsayının anlamı; turizm sektörü, ürün ihracatına göre iki kat daha fazla döviz sağlamaktadır. Bu katsayının büyüklüğü, özellikle gelişmekte olan ülkelerde turizmin normal ihracattan daha fazla döviz kazandırdığını ifade etmektedir. Bu katsayının yüksek olması, ülkelerin az gelişmişliğin kısır döngüsünden kurtulmalarını sağlayacak önemli bir araçtır.

2.3.4. Turizm Sektöründe Katma Değer Hesaplama Yöntemleri

Turizm sektöründe oluşacak katma değer hesaplamalarını mikro, makro ve bölgesel olmak üzere üç değişik şekilde hesaplamak mümkündür.

2.3.4.1. Katma Değer Hesaplamasında Makro Yaklaşım

Makro yaklaşımla turizm sektöründe katma değer hesaplanmasında, dış turizm gelirlerinden hareket edilmekte ve yaklaşık da olsa turizm katma değerini hesaplamak

¹⁹¹Ziya Eralp, *Turizm Politikası*, s.37.

olanaklı olmaktadır. Burada turizm gelirleri üretim olarak kabul edilerek sektörel katma değer oranı (sektördeki katma değer / sektördeki toplam çıktı) üretim değerine uygulanarak katma değer hesaplanır¹⁹³.

Bu yöntemin bazı sınırlandırıcı varsayımları vardır. Bunlar; yabancı turistlerin yapmış olduğu harcamaların türlerine göre dağılımı ve sektörel katma değer oranlarının, incelenen dönemin uzunluğu ne olursa olsun değişmediği varsayımdır. Elbette, zaman içinde bu katsayıların değişmesi, yapılan araştırmanın sonuçlarında sapmalara neden olabilmektedir¹⁹⁴.

Makro yaklaşımda turizm sektörü katma değerinin hesaplanmasında şu yol izlenir:

1-Turistik tüketim tipleri ve yüzde dağılımları saptanır (konaklama, yiyecek içecek, ulaştırma, alış-veriş, eğlence vb),

2-Turistlerin harcamaları sektör ve alt sektörlerle göre gruplandırılır. Bu gruplandırma aşağıdaki gibi yapılabilir¹⁹⁵.

a. Konaklama harcamaları (otel, pansiyon),

b. Yiyecek-içecek harcamaları (lokanta, meyhane, birahane, kebabçı, köfteci, pastacı, tatlıcı, börekçi, kahvecilik),

c. Ulaştırma harcamaları (havayolu taşıması, denizyolu taşıması, demiryolu taşıması ve kara taşımacılığı),

d. Eğlence harcamaları (kişisel ve mesleki hizmetler),

Alış-veriş ve çeşitli tüketim mallarına ilişkin harcamalar (toptan ve perakende ticaret),

1- Ülkenin girdi-çıkıtı Tablolarından girdi-çıkıtı oranları¹⁹⁶ ve katma değer oranları hesaplanır,

2- İç ve dış gelirlerin üretim değeri alınarak turizm harcamalarının yarattığı katma değer hesaplanır.

¹⁹² Mehmet Dikkaya, **Turizm Harcamalarının Milli Gelire Etkisi**, s.128.

¹⁹³ Alp Timur, Hasan Olalı, **Turizm Ekonomisi**, s.131.

¹⁹⁴ TB, **Turizm Katma Değeri ve Çoğaltan Katsayısı**, s.33.

¹⁹⁵ Alp Timur, Hasan Olalı, **Turizm Ekonomisi**, s.131.

¹⁹⁶ Girdi-çıkıtı oranı = sektördeki katma değer / sektördeki çıktılar toplamı

$$K_v = \sum_{p=1}^N (R_x T_{px} K_D) \quad (2.24)$$

Formülde;

K_v : Turizm sektörünün toplam katma değeri

R : Dış turizm geliri

T_p : Turistik harcamaların yüzde dağılımı

K_D : Sektörün katma değer oranı

P : Turistik harcama tipi (konaklama, yiyecek-içecek, alış-veriş vb)

2.3.4.2. Katma Değer Hesaplanmasında Mikro Yaklaşım

İşletme düzeyinde yapılan katma değer hesaplamalarını kapsamaktadır. Mikro düzeyde yapılan hesaplamalarda işletme ile ilgili değişkenler belirlenir ve işletmenin üretim değeri arasında bir ilişki kurulur. Örneğin, bir konaklama işletmesi için yapılacak bir katma değer hesaplanmasında dikkate alınacak değişkenleri; dolu oda sayısı, toplam geceleme sayısı, personel sayısı, yatak sayısı ve oda sayısı şeklinde sınırlamak mümkündür¹⁹⁷.

Her işletme için yıllık katma değer hesaplamaları yapıldıktan sonra, değişkenler ile katma değer verileri arasındaki ilişkiler saptanır. Ayrıca bu verilerin dışında işletme düzeyinde örneğin gelir-gider Tabloları gibi diğer değişkenler de dikkate alınmalıdır. Yöntemin en büyük problemi veri bulma zorluğu ve anket yoluyla yapılan çalışmalarda güçlüklerdir.

2.3.4.3. Katma Değer Hesaplamasında Bölgesel Yaklaşım

Bölgesel katma değer yöntemi mikro yaklaşımla hesaplanan işletme düzeyindeki katma değerlerin birleştirilmesi sonucu elde edilmektedir. Brian H. Archer tarafından geliştirilen bu model, her sektör ve alt sektörler için katma değeri ifade etmektedir. Bu model aşağıdaki gibi formüle edilebilir¹⁹⁸:

¹⁹⁷ Alp Timur, Hasan Olalı, *Turizm Ekonomisi*, s.135.

¹⁹⁸ Alp Timur, *Turizmin Ekonomik Etkileri ve Türkiye Bakımından Değerlendirilmesi*, s.90-91.

$$V = \frac{W(1-h-tw) + P(1-tp) + R(1-tR) - \sum_{i=1}^I M_i V_i}{S} \quad (2.25)$$

Formülde;

V: Her işletme için bölgesel gelir katsayısı

W: Bölge sakinlerine ödenen brüt maaş ve ücretler

h: Sosyal sigorta ve benzeri prim ödemeleri

tw: Ücret ve maaşlardaki vergi kesintileri

P: Bölge sakinlerinin karları

R: Bölge sakinlerinin kira gelirleri

M_i : i Sayıdaki işletme tipine yapılan maliyetler

tR: kira gelirinden kesilen vergiler

tp: Karlardan yapılan vergi kesintileri

V_i : i sayıdaki işletme tiplerinin yarattığı bölgesel gelir

S: İşletmenin toplam satış hacmi

Formül incelendiğinde iki katma değer görülmektedir: Doğrudan ve dolaylı bölgesel katma değer. Doğrudan bölgesel katma değer, bölge halkının tüm gelirini kapsamaktadır. Yani, bir birimlik satış miktarındaki değişimin ücret, maaş, kira, faiz ve diğer bölgesel gelirlerdeki ek kazancı ifade etmektedir. Dolaylı katma değer ise, turistik işletmelerin bölgedeki diğer sektörlerden girdi alması sonucu oluşan ekonomik faaliyetlerin getirdiği ek katma değeri ifade etmektedir. Bölge dışından alımlar ve ödemeler "sızıntılar" olarak kabul edilmektedir.

İncelenen üç hesaplama yönteminin uygulama olanağı vardır. Bunlar makro yaklaşım varsayımlardan kaynaklanan hata payları sonucunda hesaplanabilmektedir. Mikro yaklaşımda ise bilgi alma ve bilginin güvenilirliğinden kaynaklanan sorunlar mevcuttur. Bölgesel katma değer yaklaşımı, bölgesel düzeyden ülke çapına çekilerek, makro düzeyde hesaplama olanağına sahip olabilir.

2.4. Turizmin İç Fiyatlara Etkisi

Turizm sektörünün gelişmesi sonucunda ülke ekonomisinde ithal malına olan talep, bölgede üretilen ürüne olan talep ve üretim faktörlerine olan talebin artması söz konusudur. Ayrıca, artan talebi karşılayabilmek için yatırım talebinin artması da mümkündür. Tüm bu gelişmeler ülke içindeki fiyatların artmasına neden olabilir.

Ekonomideki genel fiyat artışlarının elbette ki turistik mal ve hizmet fiyatlarını etkilemesi mümkündür. Fiyat gerek iç gerekse dış piyasada turizm talebini belirleyen en önemli faktörlerden birisidir. Turizm talebinin artmasına ya da azalmasına neden olan turistik mal ve hizmet fiyatı ile talebi arasındaki ilişkiyi açıklamak faydalı olacaktır.

2.4.1. Turistik Mal ve Hizmet Fiyatı ile Turistik Tüketim Talebi

Fiyat, bir malın mübadele değeridir. Yani malın talebinde önemli bir değişkendir. Elbette malın talebini belirleyen değişken yalnızca kendi fiyatı değildir. Bunun yanında rakip ve tamamlayıcı malların fiyatı, tüketicilerin geliri, nüfus, tüketicilerin beğeni ve alışkanlıkları da talebi belirleyen bağımsız değişkenlerdir¹⁹⁹. Malın fiyatı ile talebi arasında negatif bir ilişki söz konusudur. Yani malın fiyatı yükselirse talebi azalacak; malın fiyatı düşerse talebi yükselecektir.

Turistik mal ve hizmetin fiyatı da, gerek iç gerekse dış piyasada turistik tüketim talebini belirleyen değişkenlerden biridir. Ancak tek faktör değildir. Fiyat değişkeni dışında turistik talebi belirleyen diğer değişkenler şunlardır²⁰⁰:

a. Alışkanlık: Bazı insanlar tatillerini genellikle bildikleri, tanıdıkları aynı yörede yapmak isterler. Örneğin, bazı aileler her yıl aynı ormana çadır kampına giderler. Alışkanlığın yanında iklim, kişisel ilişkiler, o yörenin coğrafi yapısı turistik talebi etkileyen değişkenlerdir,

b. Bölgesel Rant: Bazı turistik işletmeler ya da bölgeler, işletmenin ya da bölgenin popülaritesinin yüksek olması nedeniyle, yüksek fiyat belirlerler. Bölgenin ya da işletmenin

¹⁹⁹ Erdoğan Alkin, *Fiyat Teorisi*, İstanbul Üniversitesi Yay. No:2991, İstanbul, 1982, s.17.

²⁰⁰ Cemal Şanlı, *İktisadi Kalkınmadaki Önemi Bakımından Türkiye’de Turizm Sektöründeki Gelişmelerin Değerlendirilmesi*, s. 68.

özelliği, kişilerin özel tatminini sağladığından, yüksek fiyat kişilerin talebini olumsuz bir şekilde etkilemeyecektir,

c. Gösteriş Arzusu: Kişiler bazı tüketimlerini doğrudan gereksinimleri olduğu için değil, dolaylı olarak yaparlar. Bu tüketim biçiminde gösteriş ağırlık kazanır. Yani bu tüketimi, başkaları da yaptığı için dolaylı yaparlar. Bu nedenle, bu tüketimi yaparken turistik mal ve hizmetin fiyatı ikinci plana itilebilmektedir. Gelir düzeyi yeterli olmasa bile borçlanarak yapması da mümkündür

d. Harcama Eğilimleri Yüksek: Kişiler yıllar içerisinde yoğun çalışmaları sonucunda yorulmaktadır. Yeni çalışma dönemine dinamik girebilmeleri için tatile çıkarlar. Tatile çıktıklarında amaç, dinlenmek ve gereksinimlerini en iyi şekilde gidermektir. Bu nedenle mal ve hizmetlerin fiyatlarından çok onların gereksinimlerini gidermeleri önemlidir. Yani turistik faaliyete katılırken harcama eğilimleri yüksektir.

e. Bilgilendirme Yetersizliği: Turistik ülkeler, bölgeler ya da işletmeler kendilerini tam olarak tanıtamamaktadır. Bu durumda turizme katılacak tüketiciler bu yörelerden habersizdirler. Tüketiciler kendi bildikleri yere bağlanır ve diğer yörelerin fiyatlarının daha düşük olmasına karşın talep etmesi söz konusu olmayacaktır,

f. Geleneklere Aşırı Bağlılık: Turistlerin kendi yaşadıkları bölgedeki alışkanlıklarını gittikleri yerlerde sürdürme isteği fiyatın etkinliğini azaltmaktadır. Bu durumda turistler gittikleri yerlerde kendi yaşam düzeylerine uygun yerleri seçeceklerdir.

g. Ulaştırma: Turist gönderen ülkenin turizm merkezlerine olan uzaklığı turistik tüketim talebini etkileyen faktörlerden biridir,

h. Tersine Talep Modelinin Etkinliği: Bazı tüketicilerin mal ve hizmetlerin kalitesini fiyatı ile değerlendirmesi söz konusu olabilir. Bu durumda turist, fiyatı yüksek olan mal için kaliteli, düşük olan için ise kalitesiz olarak değerlendirebilecektir. Böyle bir piyasada fiyat düşüren bir turistik tesis, talep kaybı ya da talebe cevap vermesi gibi kaygılar taşıyorsa, ülke veya tesis promosyonda fiyattan çok geliştirici reklam kampanyası gerçekleştirmek isteyecektir. Bu durumda tersine talep etkinliğinden söz edilebilir²⁰¹,

²⁰¹ Meral Korzay, Otel-Motel İşletmelerinin Pazarlaması, (Teksir), İzmir, 1986, s.78.

1. Etkin Reklam: Ülkenin, yörenin ya da tesisin çok iyi tanıtımının turistik tüketim talebini artırması mümkündür. İyi tanıtılan ve yüksek fiyatlı bir yöre, tanıtımı iyi yapılamayan aynı kalite ve düşük fiyatlı bir yöreye tercih edilebilecektir. Bu durumda etkin bir reklam, fiyatın oransal önemini azaltabilmektedir.

i. Gelir Düzeyi : Gelir düzeyi yüksek olan grupların turizm talebi fiyat karşısında çok duyarlı değildir. Yani bu tür gruplarda fiyat çok önemli değildir.

Görüldüğü gibi turizm talebini belirleyen turistik mal ve hizmetin fiyatı dışında bir çok faktör bulunmaktadır. Bir ülkenin dış turizm talebi şu şekilde formüle edilebilir²⁰²:

$$D_{ij} = f(Y_j, F_{ij}, P_i, P_i/P_j, K_j, P_j, A_{ij}, L_{ij}, R_j) \quad (2.26)$$

Formülde:

i: Turist kabul eden ülkenin göstergeleri

j: Turist gönderen ülkenin göstergeleri

D_{ij} : i ülkesinin j ülkesinden gelen turist talebi

Y_j : j ülkesindeki turistlerin gelir düzeyi

P_i : i ülkesindeki turistik mal ve hizmetlerin fiyatı

F_{ij} : Ulaşım maliyeti

P_i/P_j : Turist gönderen ülke ile turist gittiği ülke arasındaki nispi fiyatları

K_j : Gelir dağılımı

P_j : Nüfusu

A_{ij} : Reklam ve tanıtma faaliyetleri

L_{ij} : Turistlerin amaçları

R_j : Diğer değişkenleri ifade etmektedir.

Turizm talebini etkileyen değişkenler çok olmasına karşın, turistik mal ve hizmetin fiyatı ile talebi arasındaki duyarlılık, talep esnekliği ile ölçülmektedir. Talep esnekliği,

²⁰² Robert W. McIntosh, "Tourism: Giant at World Trade, The Science Art and Business of Tourism," *Economic Import*, Number Eleven, 1975, s.121.

talepteki nispi değişimin, fiyattaki nispi değişime oranıdır. Yani fiyattaki değişimin talepteki duyarlılığının ölçülmesidir²⁰³. Turistik talep esnekliği ise şu şekilde formüle edilebilir²⁰⁴:

$$\varepsilon_T = \frac{\frac{\Delta Q_T}{Q_T}}{\frac{\Delta P_T}{P_T}} \quad (2.27)$$

Formülde:

Π_T : Turistik talep esnekliği

$\Delta Q_T / Q_T$: Turistik talep miktarındaki % değişim

$\Delta P_T / P_T$: Turistik mal ve hizmet fiyatında % değişimi, ifade etmektedir.

Turistik talep esneklik katsayısı;

$\Pi_T > 1$ ise esnek talep (fiyata karşı duyarlıdır)

$0 < \Pi_T < 1$ ise esnek olmayan talep (fiyata karşı fazla duyarlı değil)

ifade etmektedir.

Turist talebi ile turistik mal ve hizmet fiyatı arasındaki ilişkiyi pratik yardımıyla göstermek olanaklıdır. Bu durumda talebi belirleyen diğer değişkenlerin sabit olduğu varsayılarak, yalnızca turistik mal ve hizmet fiyatındaki değişme ile talep arasında ilişki incelenir.

Turistik talep eğrisi negatif eğilimli bir eğridir. Yani turistik mal ve hizmet fiyatı P_1 iken OD_1 kadar talep edilmektedir. Fiyat P_2 'ye yükseldiğinde ise talep OD_2 'ye düşmektedir. Görüldüğü gibi fiyat yükseldikçe talep düşmektedir. Fiyattaki değişimin talep miktarını belirlediği pratikte de görülmektedir.

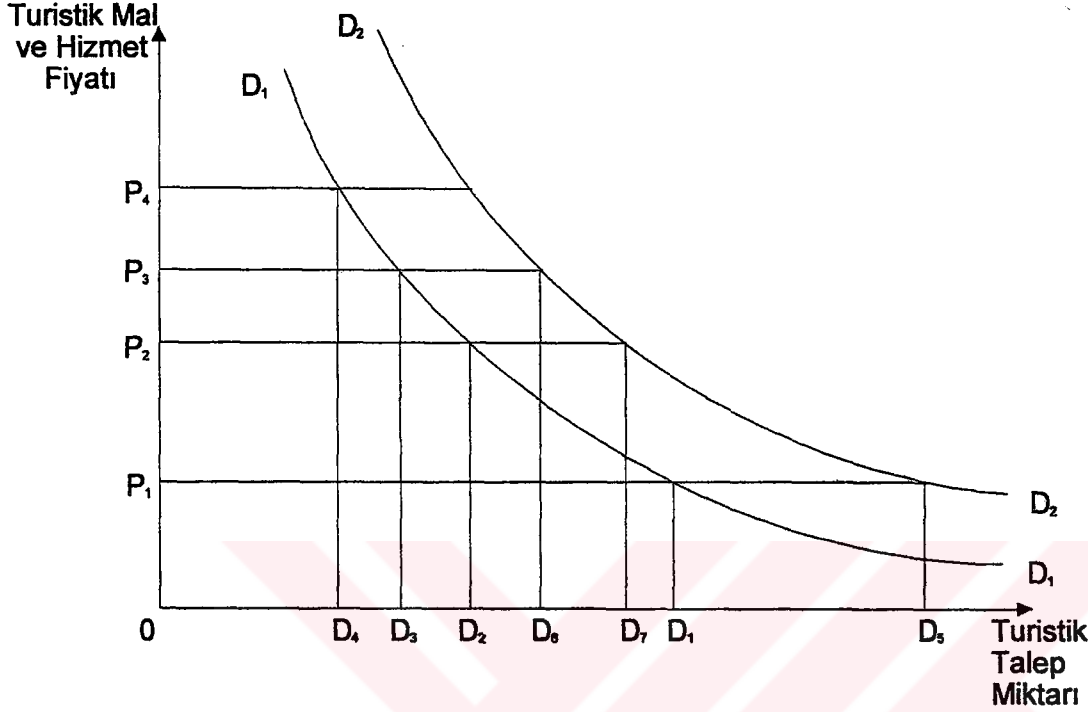
Talebi belirleyen diğer etkenlerden örneğin, turistlerin geliri yükselirse, bu durumda talep eğrisi D_2D_2 eğrisi olacaktır. Yani talep eğrisi sağa kayacaktır. Bu durumda aynı fiyattan,

²⁰³Paul A. Samuelson, İktisat, (Çeviren: Demir Demirgil), Menteş Kitabevi, İstanbul, 1987, s.114.

²⁰⁴Orhan İçöz., Turizmin Bölgesel Ekonomik Etkileri ve Kuşadası Örneği, s.17.

daha fazla turistik mal ve hizmet talebi söz konusu olacaktır. Örneğin, daha önce OP_3 fiyatında OD_3 talep edilirken OD_6 kadar talep edilecektir.

Grafik 2.2 : Turist Talep Eğrisi

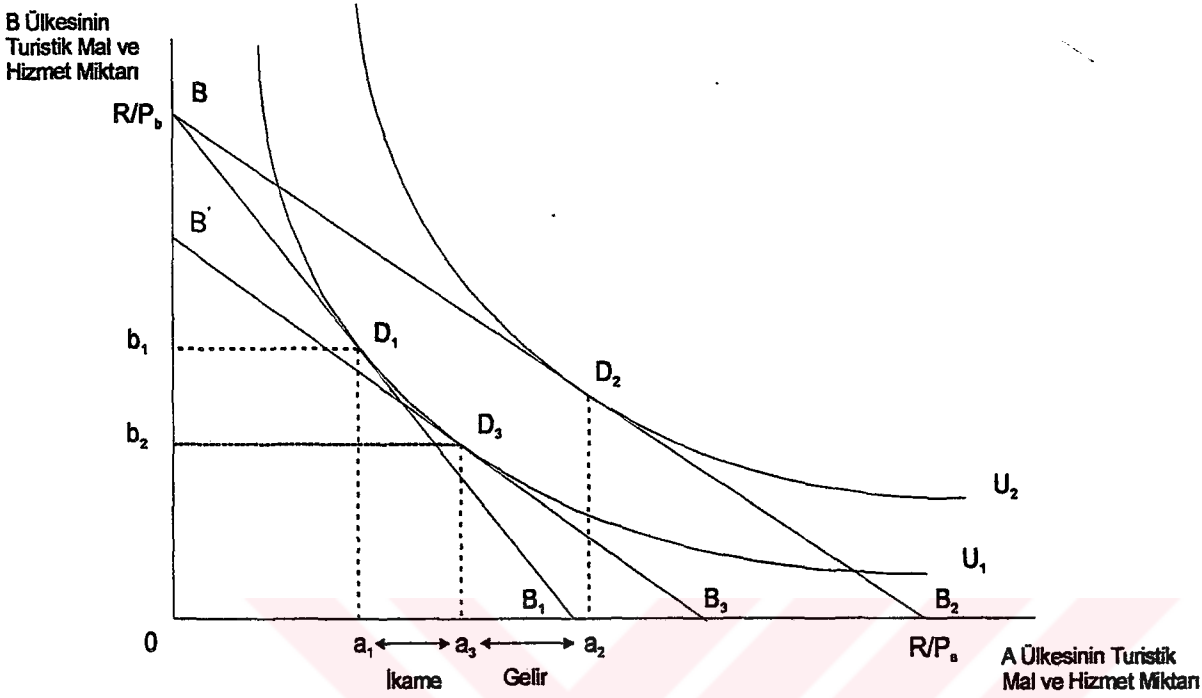
Turistik mal ve hizmet fiyatlarındaki değişimin, turistik talebe tepkisinin nasıl olacağını gelir ve ikame etkileriyle açıklamak mümkündür. Tüketicinin, fiyatı düşen bir maldan daha fazla satın almak istemesinin temelinde gelir ve ikame etkileri yatmaktadır. Gelir etkisi, “satın aldığı malın fiyatının düşmesi sonucu, nominal geliri değişmeyen tüketicinin reel gelirinin yükselmesi nedeniyle her maldan ve bu arada fiyatı düşen maldan daha çok satın almasıdır”²⁰⁵. İkame etkisi ise, “tüketicinin satın aldığı mallardan birinin fiyatının düşmesi sonucu, mallar arasındaki nispi fiyat ilişkisinin bozulması ve tüketicinin nispi olarak daha ucuz hale gelen malı öteki mallara yeğleyerek, öteki mallardan satın aldığı miktarları azaltarak, fiyatları düşen mallardan daha çok satın almasıdır”²⁰⁶. Fiyatın düşmesi sonucu oluşan bu etkilerin toplamına ise “toplam etki” ya da “fiyat etkisi” adı verilmektedir. Hicks ve Slutsky tarafından yapılan grafik analizlerle gelir ve ikame etkileri incelenmiştir. Bu çalışmada Hicks’in yapmış olduğu analizi turistik mal ve hizmet fiyatına uyarlanarak

²⁰⁵ Zeynel Dinler, *Mikro İktisat*, Ekin Kitabevi, Bursa, 1996, s.68.

²⁰⁶ A.g.e., s.69.

inceleme yapılmıştır.

Grafik 2.3 : Gelir ve İkameye Hicks'ci Yaklaşım

Herhangi bir turistin geliri R , satın aldığı A ve B ülkelerinin turistik mal ve hizmet fiyatları sırasıyla P_a ve P_b iken turist D_1 noktasında tüketici dengesini sağlamaktadır. B ülkesinin turistik mal ve hizmetinden Ob_1 , A ülkesinin turistik mal ve hizmetinden ise Oa_1 kadar tüketmektedir.

A ülkesinin turistik mal ve hizmet fiyatının P_{a1} 'e düştüğünü varsayalım, bu durumda turistin reel geliri artacak ve bütçe doğrusu BB_1 'den BB_2 konumuna geçecektir. Bu fiyat değişimi sonucunda turistin tüketim dengesi D_1 'den D_2 'ye ve tatmin düzeyi U_1 'den U_2 'ye yükselecektir. Bu durumda A ülkesinden satın alınan turistik mal ve hizmet miktarı a_1a_2 kadar olacaktır.

A ülkesinin turistik mal ve hizmet fiyatındaki düşme nedeniyle artan a_1a_2 kadar mal ve hizmet talebi toplam etki sonucu oluşmaktadır. Oluşan bu etkinin ne kadarının ikame ne kadarının gelir etkisi olduğunu ise Marshall ve Hicks analizleriyle yapmak mümkündür²⁰⁷.

²⁰⁷ A.g.e., s.68-70.

A ülkesindeki mal ve hizmet fiyatının düşüşü turistin reel gelirinin artmasına neden olmaktadır. Turistin artan reel gelirini ortadan kaldıracak bir gelir azalışı sağladığımızı varsayalım (Reel gelirin ortadan kaldırılması, turistin fiyat düşüşü nedeniyle ulaştığı daha yüksek fayda düzeyinin (U_2), ilk fayda düzeyine (U_1 'e) indirilmesi anlamını ifade etmektedir). Bu durumda U_1 kayıtsızlık eğrisine teğet olacak şekilde B_1B_2 bütçe doğrusuna paralel bir şekilde kaydırılır. Çizilen “hayali bütçe doğrusu” ($B'B_3$) U_1 kayıtsızlık eğrisine D_3 noktasında teğet olur. Turist bu durumda D_3 noktasında dengeye gelir. Bu durumda turist A ülkesinde satın aldığı turistik mal ve hizmet miktarını a_1a_3 kadar artırmaktadır. Şekilde de görüldüğü gibi bu artışı sağlayabilmek için B ülkesinde turistik mal ve hizmet miktarının tüketimini b_1b_2 kadar azaltmıştır. Yani, ikame etmiştir. Buna ikame etkisi denir. İkame etkisi fiyat ile ters ilişkilidir.

Gelir etkisinde ise, turistin reel gelirini yeniden artırdığımızda denge D_3 'ten yeniden D_2 'ye geçecektir. Bu durumda reel geliri artan turist hem A ülkesinden hem B ülkesinden satın aldığı mal ve hizmet miktarını artırmaktadır. A ülkesinden satın alınan mal ve hizmet miktarının a_3a_2 kadar artmasının nedeni “gelir etkisinden” kaynaklanmaktadır. Sonuç olarak turist, fiyatı düşen mal ve hizmetten, ikame ve gelir etkileri ile daha çok almaktadır. ,

Turistik tüketimin lüks ve kültürel nitelik taşıması nedeniyle, turizm talebi diğer satın aldığı mal ve hizmetlere olan talep ile rekabet içerisindedir. Turistin satın aldığı mal ve hizmet rekabetini iyi sürdürebilmek için turizm talebinin özelliklerini iyi bilmek gerekmektedir. Turizm talebinin özellikleri şu şekilde özetlenebilir²⁰⁸:

- Turizm talebi otonom (bağımsız) taleptir,
- Turizm talebi heteronomdur,
- Turizm talebi kişisel gelirin kullanılması sonucunda oluşur,
- Turizm talebi sürekli rekabet ve yarışma içerisindedir,
- Turizm talebi aşırı esnekliğe sahiptir,

- Turizm talebinde rekabet kişisel tercihlere bağlı olarak ortaya çıkar. Turistlerin geldiği yer ile turistik istasyon arasında rekabet vardır. Mesafe uzadıkça konaklama süresi azalır,

²⁰⁸ Alp Timur, Hasan Olalı, **Turizm Ekonomisi**, s.196-197.

- Turizm talebi mevsimsel bir özellik taşır ve turizm faaliyeti belli dönemlerde yoğunlaşır.

2.4.2. Enflasyon Kavramı

Turizm talebinin bu özelliklerinden dolayı turizm faaliyetinin olduğu ülkelerde, enflasyon yaratabildiği gibi, turizmin oluşan enflasyondan etkilenmesi de söz konusu olabilmektedir.

2.4.2.1. Enflasyon Tanımı ve Nedenleri

Gelişmekte olan ülkelerin en önemli iktisadi problemleri içinde yer alan enflasyon, içinde bulunduğumuz yüzyılın en çok kullanılan kavramlarından birisidir. Genellikle enflasyon kavramı, fiyatlar genel düzeyinin sürekli ve hızlı artması şeklinde tanımlanmaktadır:

Fiyatlar genel düzeyi ile paranın değeri arasında ters bir ilişki söz konusudur. Bu bağlamda enflasyon fazla miktarda para ile az miktarda malın alınabildiği durumu ifade eder. Yani enflasyon toplam talebin toplam arzdan fazla olması durumudur²⁰⁹.

Fiyatlar genel düzeyinde artışlara yol açan nedenler ülkelerin gelişmişlik düzeylerine göre farklılık göstermektedir. Fiyat artışlarına neden olan genel faktörleri şu şekilde sıralayabiliriz.²¹⁰:

- Toplam arzın toplam talebi karşılayamaması,
- Ülkenin tasarruf olanaklarının yetersiz olması,
- Sübvansiyonlar,
- Vergi gelirlerinin devlet harcamalarını karşılayamaması,
- Devalüasyonlar,
- Devletin elindeki kuruluşların rasyonel bir şekilde işletilmemesi,

²⁰⁹H. Frisch, *Enflasyon Teorileri*, (Çev. E. Oktay ve A. Yiğidim), Elif Matbaacılık, Ankara, 1989, s.2.

²¹⁰ Osman Peker, *Türkiye’de 1980 Sonrası Enflasyon Siyaset İlişkisi*, Adnan Menderes Üniv., Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aydın, 1998, s.9.

- Faiz oranlarının yüksekliği,
- Emisyon hacminin hızla artması,
- Popülizm.

2.4.2.2. Enflasyon Çeşitleri

Yapılan enflasyon tanımlarında görüldüğü üzere, enflasyonu üç gruba ayırmak mümkündür: Talep enflasyonu, maliyet enflasyonu ve yapısal enflasyon²¹¹.

a- Talep Enflasyonu: Toplam talebin toplam arzdan fazla olmasına bağılı olarak fiyatlar genel düzeyindeki artış talep enflasyonu olarak ifade edilmektedir. Başka bir deyişle, talep enflasyonu, toplam harcamalardaki (bireysel tüketim harcamaları, yatırım harcamaları ve kamu harcamaları) fazlalıktan doğar²¹². Toplam harcamaların fazla olmasının nedenleri ise;

- Kamu harcamalarının açık bütçelerle, devletin mülk gelirleri (partrimuan) ve vergi geliri dışındaki gelirleriyle finanse edilmesi,
- Banka kredileriyle beslenen özel yatırım harcamalarında artış,
- Devletin, gereksiniminden fazla para emisyon etmesi,
- Dış ödemeler bilançosunun fazlalığından doğan gelir artışları,
- Toplam yatırımların toplam tasarrufları aşması

gibi nedenler toplam talebi artırmaktadır. Ancak, artan talebi arz karşılayamadığından fiyatlar genel düzeyi yükselme eğilimi göstermektedir.

Açık bir ekonomide denge milli geliri;

$$Y=C+I+G+(X-M) \text{ dir.}$$

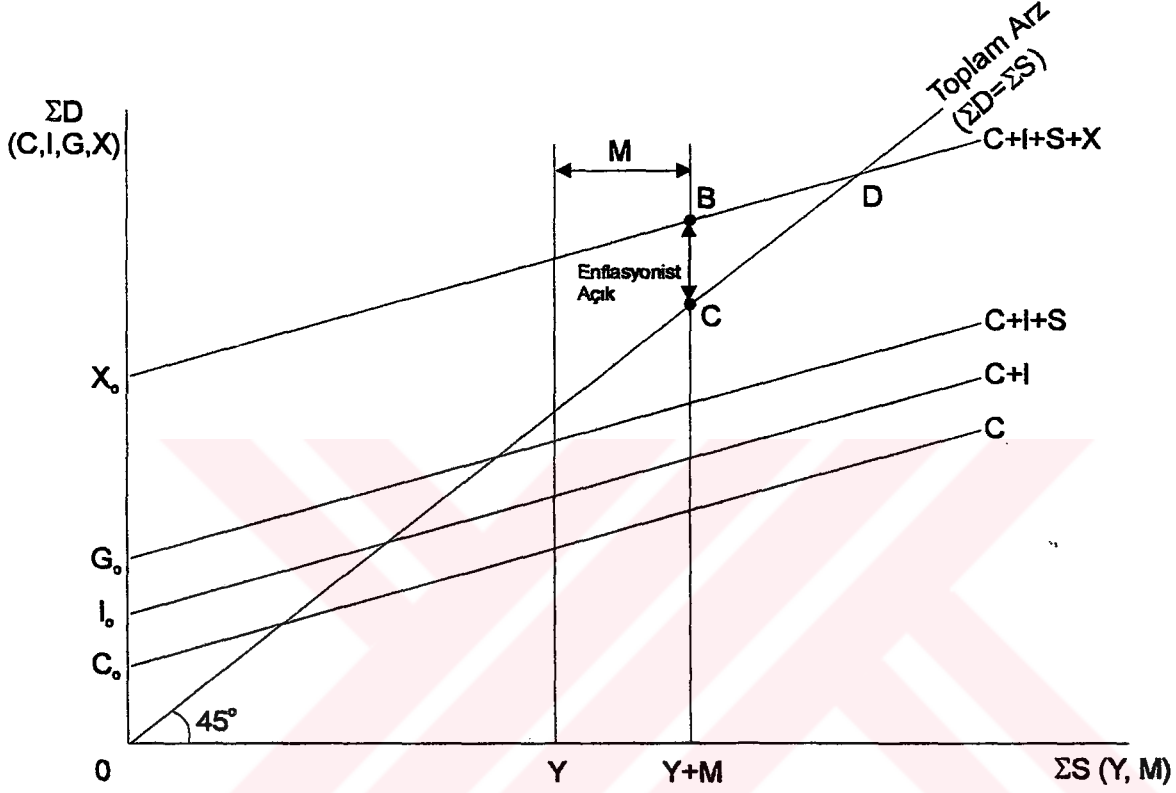
²¹¹ Tezer Öcal, **İktisat (Giriş, Mikro-Makro Ekonomik Analiz)**, Gazi Üniv. Yay. No:156, Ankara, 1990, s.603.

²¹² Hüseyin Karakayalı, **Makro Ekonomi**, Bilgehan Basımevi, Üçüncü Baskı, İzmir, 1995, s.267.

$Y+M=C+I+G+X$ bu eşitlikte $(Y+M)$ toplamı toplam arzı, $(C+I+G+X)$ toplamı ise toplam talebi vermektedir²¹³.

Toplam talebin toplam arzdan fazla olması nedeniyle ortaya çıkan talep enflasyonunu grafikte göstermek mümkündür.

Grafik 2.4 : Tam İstihdam Düzeyinde Seviyesinde Enflasyonist Açık

Grafikte 45°'lik açı ortay üzerinde toplam arz toplam talebe eşittir. $Y+M$ doğrusu toplam arzı, $C+I+G+X$ toplam talep doğrusu ise toplam talebi ifade etmektedir. Eğer bu iki doğru B noktasında kesişmiş olsalardı, toplam arz toplam talebe eşit olacaktı. Ancak bu iki doğru D noktasında kesişmişlerdir. Bu durumda BC kadarlık bir talep fazlalığı oluşacağından, fiyatlar genel düzeyinin yükselmesine neden olacaktır.

b- Maliyet Enflasyonu: Üretim faktörlerinin fiyatlarının artması sonucu nihai ürünlerin fiyatlarındaki artışa maliyet enflasyonu denir. Yani, fiyatlar genel düzeyindeki

²¹³ Orhan İçöz, *Turizmin Bölgesel Ekonomik Etkileri ve Kuşadası Örneği*, s.62.

artışın nedeni üretim faktörleri olan işgücü, doğal kaynaklar, sermaye ve girişim payının yükselmesidir²¹⁴.

Maliyet enflasyonunun oluşabilmesi için gerekli koşullar şunlardır:

- Ücret artışlarının verimlilik artışından fazla olması,
- Girişimcilerin karlarını muhafaza etmek istemeleri,
- Fiyat artışları malın sürümüne engel olmamalıdır,
- Artan fiyatlar karşısında para emisyonu artırılmalıdır.

c- Yapısal Enflasyon: Piyasaların yapıları da enflasyona neden olabilir. Bu durumda fiyatlar genel düzeyindeki yükselme, bazı piyasalarda veya ekonominin bazı kesimlerinde fiyat oluşumu koşullarından doğar²¹⁵.

Çağdaş ekonomilerde fiyatın oluşumu arz ve talebe bağlı olarak değil firmalar tarafından saptanmaktadır. Özellikle monopolcü ve oligopolcü firmalar, fiyat belirlerken karlarını maksimize etmek istemektedir. Bu nedenden dolayı piyasalarda fiyat yüksek oluşmaktadır. Bu ise enflasyona neden olmaktadır.

Bir çok piyasalarda tarım ürünleri fiyatları arz ve talep koşullarına göre değil, hükümetler tarafından belirlenmektedir. Hükümetlerin popülist politikalarından dolayı fiyatlar yüksek belirlenebilmektedir. Tarımsal ürünlerin fiyatlarının yükselmesi diğer ürünlerin fiyatlarına yansıtacaktır. Tarım ürünlerinin fiyatlarının yükselmesi, hayat pahalılığına neden olmakta ve ücret artırma taleplerini ortaya çıkarmaktadır. Böylece enflasyon süreci devam etmektedir²¹⁶.

2.4.2.3. Turistik Mal ve Hizmet Fiyatlarının Fiyatlar Genel Düzeyine Etkisi

Turistik faaliyetler belirli dönem ve yörelerde yoğunlaşmaktadır. “Zaman ve mekan içinde talep yoğunlaşması, dalga dalga gelişen turizm talebini kısa sürede düzenlenmesi olanaksız ve esnek olmayan bir arz ile karşı karşıya getirmektedir. Böyle durumlarda turistik mal ve hizmetlerde piyasa koşullarına göre hızlı fiyat artışları görülecektir. Bu durum, talebin

²¹⁴ Hüseyin Karayalı, **Makroekonomi**, s.269.

²¹⁵ A.g.e., s.270.

²¹⁶ Tezer Öcal, **İktisat**, s.605.

zaman ve mekan yönünden yoğunlaşmasına bağlı olarak artacaktır. Bu koşullar içinde turizmi bir enflasyon unsuru olarak görmek mümkündür²¹⁷.

Turistik tüketim harcamalarının fiyatlar genel düzeyine (enflasyona) etkisi iki değişik şekilde oluşmaktadır²¹⁸:

- Genel olarak fiyatlar genel düzeyini etkiler; turizm talebinin ve turistik tüketim harcamalarının artması, ülke ekonomisinde genel olarak enflasyonun artmasına neden olabilir.

- Kısa süreli kısmi fiyatlar genel düzeyinin artmasına neden olması; turizmin mevsimlik özelliğinden dolayı belli dönemlerde talebin yoğunlaşması, yoğunlaşılan dönemde ve bölgede enflasyona neden olmaktadır. Ancak turizm mevsimi sona erdiğinde ise, fiyatlar eski düzeyine düşme eğilimi göstermektedir.

Enflasyona neden olan turistik mal ve hizmet fiyatlarındaki artış aşağıdaki nedenlerle açıklanabilir:

a- Gelen turistlerin gelir düzeylerinin yüksek olması, bu turistlerin pahalı şeyleri satın almalarına olanak tanır ve yüksek fiyatla mal ve hizmet alımına yönelebilirler. "Satıcılar doğrudan satış yaptıkları turistlerin yiyecek-içecek gereksinimlerini karşılarken, ellerindeki ürünlerin fiyatlarını artırmak ve onlara pahalı mallar ve hizmetler sunmak suretiyle, kendi kar marjlarını artırmaktadır. Ayrıca yerel satıcılarla da rekabet etmektedirler"²¹⁹. Tüm bunlar turistik mal ve hizmet fiyatlarında artışa neden olmaktadır,

b- Turistik yörelerde arsa veya arazi talebinin artması, arsa veya arazi fiyatlarının artmasına neden olabilir. Turistik yörede daha fazla otel, yazlık ev ve turistik tesis talebi yöredeki müteahhitlerin, emlakçıların ve gayri menkul sahiplerinin gelirlerini artırmaktadır. Bununla beraber yöre halkı bu gelişmelerden çoğu zaman zarar görmektedir. Çünkü bu gelişmeler yöre halkını daha fazla kira ve vergi ödemek zorunda bırakmaktadır²²⁰.

²¹⁷ Özen Dalli, **Turizmde Talep ve Maliyet Enflasyonu**, İktisadi Coğrafya ve Turizm Enstitüsü Konferansları (1979-1980), İstanbul Üniv. Yay., İstanbul, 1980, s.34.

²¹⁸ Alp Timur, "Turizm Sektöründe Enflasyon Sorunu," **Ege Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi**, Yıl.1, Sayı 1-2, İzmir, 1981, s.22.

²¹⁹ Harun Erdoğan, **Ekonomik, Sosyal, Kültürel, Çevresel Uluslararası Turizm**, s.293.

²²⁰ A. Mathieson, G. Wall, **Tourism: Economic, Physical and Social Impacts**, s.86.

c- Fiyat yükselmesi, üretim maliyetlerinin yükselmesi sonucu oluşabilir. Daha önce de açıklandığı gibi bu tür fiyat yükselmesi maliyet enflasyonu olarak tanımlanmaktadır. Turizmin neden olduğu maliyet enflasyonu, turistik mal ve hizmet üretiminde kullanılan üretim faktörleri (ücret, kar vb) otonom bir değer artışıdır. Üretim faktörlerinin fiyatlarındaki bu artış karşısında girişimciler kar marjlarını muhafaza etmek isteyeceklerinden enflasyon olgusu yaşanacaktır²²¹. Bu tür enflasyonun nedenleri aşağıdaki gibi sıralanabilir²²²:

- Sektördeki işgücü talebinin işgücü arzından fazla olması,
- Sektörde kullanılan kredilerin faiz oranlarının yükselmesi,
- Kötü hava koşullarının tarım ürünlerinin maliyetini yükseltmesi,
- Devalüasyon nedeniyle ya da ülke parasının değer kaybetmesi,
- İşçi sendikalarının güçlenmesi nedeniyle sektördeki ücret artışları,
- Sektörde kullanılan girdi fiyatlarının yükselmesi,
- Kamu yönetimlerinin sektörde yeni vergi koyması ya da vergi oranlarının artması.
- Turizmle ilgili reklam ve tanıtım giderlerinin ve sektörel yatırımlar için finansman harcamalarının yükselmesi.

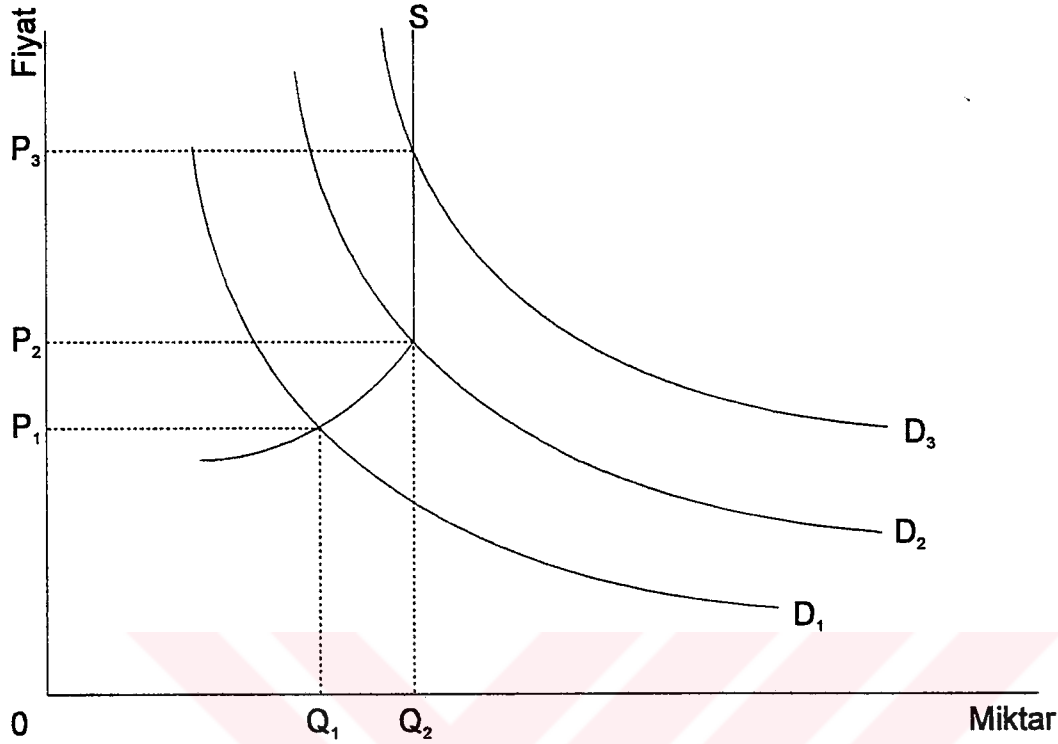
d- Fiyat yükselmesi tüketimdeki artıştan kaynaklanabilir; “Özellikle kısa dönemlerde artan, turizm arzını karşılamak mümkün olmadığı için enflasyonist fiyat artışları meydana gelecektir ve turizm de ülkedeki genel enflasyon oranının artmasına neden olacaktır”²²³. Konuyu grafik yardımıyla açıklayabiliriz²²⁴.

²²¹ Hasan Olalı., **Turizm Politikası ve Planlaması**, Ege Üniv., Matbaası, İzmir, 1982, s.222.

²²² Orhan İçöz, Metin Kozak, **Turizm Ekonomisi**, s.212.

²²³ A.g.e., s.211.

Grafik 2.5 : Turizm Sektöründe Talep Enflasyonu

Grafikte P turistik mal ve hizmet fiyatlarını, D turistik mal ve hizmet talebini, S turistik mal ve hizmet arzını göstermektedir. Talep eğrisi D_1 , D_2 'ye kayarak fiyatın P_2 'ye, üretimin Q_2 'ye yükselmesine neden olmuştur. Talep D_3 'e yükseldiğinde ise turistik mal ve hizmet arzını kısa dönemde artırmak olanaksız olduğundan, talep artışının etkisi yalnızca fiyat artışına neden olmuştur. İşte talep artışının yalnızca fiyat artışına neden oluşuna Keynes “gerçek enflasyon” demektedir²²⁵.

e- Fiyat yükselmesi talepteki ve üretim maliyetindeki artışların ortak sonucu olabilir. Özellikle yurt dışına çıkışın maliyetleri yükseldiği dönemlerde, yerli halkın gelir düzeyinin yükselmesi durumunda iç turizme olan talebin artması, bu bölgelerde enflasyona neden olabilmektedir,

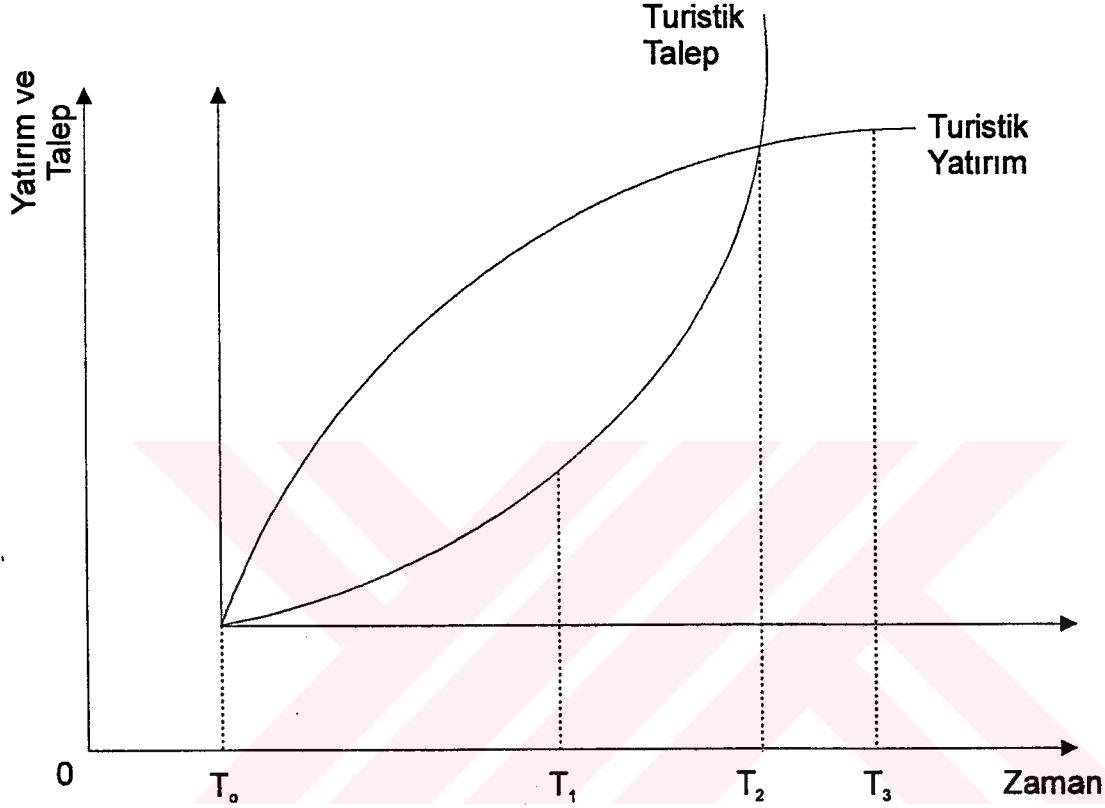
f- Turizm yatırımları ile turizm talebi arasındaki dengesizlik fiyatların yükselmesine neden olabilir.

²²⁴ A.g.e., s.211.

²²⁵ Özhan Uluatam, **Makro İktisat**, S. Yayınları, Ankara, 1980, s.260.

Turizm arzının inelastik özelliğinden dolayı kısa sürede arzın artırılması çok güçtür. Çünkü diğer sektörlerle göre turizm sektöründe birim maliyetler oldukça yüksektir. Bu nedenle yatırımlar turizm talebini karşılayamamakta ve talebin arzı aşması enflasyona neden olmaktadır.

Grafik 2.6 : Yatırım-Talep Dengesizliklerinden Doğan Enflasyon

Yatırım ile talep arasındaki dengesizliğin sonucu oluşan enflasyonu yukarıdaki şekil yardımıyla açıklayabiliriz²²⁶.

T_0 noktası bir durgunluk dönemidir. Ekonomiyi canlandırmak için, kamu kaynakları ile finanse edilen kamu yatırım harcamaları yapılmaktadır. Yapılan yatırım harcamaları ile istihdam hacmi ve toplumun gelir düzeyi yükselmektedir. Bu nedenle ekonomide tüketim mallarına olan talep artacaktır.

T_0 - T_1 döneminde tüketim mallarına olan talep artışı nedeniyle ticaret sektörünün geliri artacak ve müteşebbisler stok yatırımlarını artıracaktır.

²²⁶ İsmet Barutçugil., *Turizm Ekonomisi ve Türk Turizm Ekonomisindeki Yeri*, s.49-51.

T_1T_2 döneminde ise, artan özel teşebbüs yatırımları, talebi yeniden artıran bir itici güç olmaktadır. Ekonomideki bu canlanma tüm diğer sektörlerle de yansiyarak, üretim hacminde gelişmeye, işsiz sayısında azalmaya ve gelir düzeyinde yükselmeye neden olmaktadır.

T_2-T_3 döneminde; hızlanan yatırımların meydana getirdiği gelir artışıyla ek talep yaratılmaktadır. Yapılan yatırımların artan ek talebi karşılaması için yatırımların gerçekleşmesi ve üretime başlaması daha önce açıklandığı nedenlerden dolayı uzun bir zaman dilimin gerektirmektedir. Grafikte görüldüğü gibi, talep ile yatırımın arasında, belirli bir zaman diliminden sonra denge bozulmaktadır. Turistik yatırımlardaki bu gelişme aynı süreç içinde gelişmekte olan ekonominin sistemine katılarak enflasyon unsuru olabilmektedir²²⁷.

g- Turizm bilançosunun meydana getirdiği enflasyon: Bir ülkenin diğer ülkelerle olan turistik ilişkilerinden doğan döviz hareketlerini gösteren bilançoya dış turizm bilançosu denir. Bir ülkenin dış turizm bilançosu yıllık olarak düzenlendiği için, yıl sonunda üç durumla karşılaşılmaktadır.

- Denk dış turizm bilançosu: Bir yıl içinde turistik faaliyetlerden doğan döviz girişi ve çıkışının eşit olmasını ifade eder.

- Aktif dış turizm bilançosu: Turistik faaliyetlerden doğan döviz girişinin döviz çıkışından fazla olmasını ifade eder.

- Pasif dış turizm bilançosu: Turistik faaliyetlerden doğan döviz çıkışının döviz girişinden büyük olmasını ifade eder.

Bu üç durumdan, pasif dış turizm bilançosu olma hali enflasyonist baskı yaratır. Çünkü, bu durumda döviz talebi artacağından döviz fiyatının yükselmesine neden olacaktır. Döviz fiyatlarındaki yükselme ise bir anlamda milli paranın dış ödeme araçları karşısında değer kaybetmesine yol açacaktır²²⁸.

²²⁷ A.g.e., s.50.

²²⁸ Alp Timur, **Turizmin Ekonomik Etkileri ve Türkiye Bakımından Değerlendirilmesi**, s.108.

Tüm bu açıklamalara karşın turizm sektörünün herhangi bir ülkede enflasyon yaratıcı etkiye sahip bulunup bulunmadığı aşağıda belirtilen kriterlere bağlıdır²²⁹:

Turizm sektörünün elde ettiği net döviz kazançları, turizm sektörünün dağıttığı gelirden az ise turizm sektörü enflasyonist bir etki yaratabilecektir. Ancak, turizm sektörünün elde ettiği net kazanç, dağıttığı kazançtan büyük ise enflasyonist bir etki yaratmayacaktır. Birinci durumda, turizm sektörünün ürettiği turizm ürünü tarafından emilmiş olmaktadır.

- Gerçek döviz kuru birden küçük ise turizm sektörü enflasyonist bir baskı yaratabilir.

Yani, turizm faaliyetleri nedeniyle harcanan ulusal paranın net döviz kazançlarından büyük olması gerçek döviz kurunun birden küçük olmasını ifade edecektir. Örneğin, dolar kurunun 1 dolar 450,000 TL olduğunu varsayalım. Ülkenin konaklamaya gelen turistten bir dolar elde etmek için 450,000 TL'den daha fazla harcama yapması, gerçek döviz kurunun birden küçük olmasını gösterir ve enflasyon etkisi yaratır. 450,000 TL'den daha az harcama yapması durumunda, gerçek döviz kurunun birden büyük olduğunu ifade etmektedir. Bu durumda turizm faaliyeti, enflasyonist bir etki yaratmayacaktır.

- Diğer sektörlerde çalışan işgücünün, turizm sektörünün çalışma koşullarını daha avantajlı görüp, bu sektöre doğru bir iş akımı gerçekleşirse, bu durumda turizm sektöründe enflasyonist bir baskı meydana gelme olasılığı söz konusu olur. Turizm sektörünün geleneksel sektörlerle göre daha fazla gelir elde etme şansına sahip olması, turizm sektörünün pilot sektör olma şansını artırmaktadır. Tüm bunlar; turizm sektörüne enflasyonist bir özellik kazandırıyorsa, turizm sektörü diğer sektörler üzerine enflasyonist etki yaratma olasılığına sahiptir. Bu enflasyonist baskı ise, turizm sektörünün ekonomi içerisindeki ağırlığına bağlı olarak büyüyecektir.

Turizm sektörünün ekonomi içindeki ağırlığını, bu sektörün milli gelir içindeki payını, diğer sektörlerden aldığı girdi miktarı ve yatırımlar içindeki payının büyüklüğü belirlemektedir. Turizm sektörünün ekonomi içindeki payının büyük olması durumunda, turizm sektöründe oluşacak bir enflasyonun genel enflasyon üzerine etki yapması olanaklı olur.

²²⁹ Z. Erbes, *International Tourism and Developing Countries*, OECD Publication, Paris, 1974, s.63.

2.4.3. Enflasyonun Turizm Sektörü Üzerine Etkisi

Yapılan tüm bu açıklamalar, turizm faaliyetinin, enflasyonun oluşmasında etkide bulunduğu görüşünü ortaya çıkarmaktadır. Acaba turizm sektörü enflasyondan nasıl etkilenmektedir? Elbette turizm sektörü de enflasyondan olumsuz bir şekilde etkilenmektedir. Turizm sektöründe satılan mal ve hizmetler; konaklama, yeme-içme, ulaştırma, eğlence gibi faktörlerden oluşmaktadır.²³⁰ Bu mal ve hizmetlerin fiyatlarındaki değişme, tüketim kalıbını, toplam arz ve toplam talebi değiştirmektedir. Fiyat değişimlerinin talep üzerindeki etkilerinin gelir ve ikame etkileri ile açıklandığını daha önce belirtmiştik.

Turizm sektörü enflasyon dönemlerinden büyük ölçüde etkilenmektedir. Bu etkileri şu şekilde sıralayabiliriz²³¹:

a- Enflasyonun turizm sektörü üzerine etkisini dış ve iç turizm açısından incelemek gerekmektedir. İç turizm açısından, artan fiyatlar kişilerin satın alma gücünü olumsuz bir şekilde etkileyecektir. İç turizm talebinde bir azalma olacaktır. Dış turizm de ise, eğer enflasyon oranına paralel bir devalüasyon yapılırsa, enflasyondan etkilenilmeyecektir. Ancak, enflasyon oranından daha az bir devalüasyon yapılırsa elbette ki dış turizm olumsuz bir şekilde etkilenecektir.

Enflasyon dönemlerinde, talep açısından iç ve dış turizme katılmanın marjinal zahmeti arasındaki fark azalmaktadır. Bu durumda, dış turizmin marjinal faydasının yüksek olması kişileri dış turizme yöneltecektir²³².

b- Genellikle turizmin en fazla etkilendiği enflasyon türleri, talep ve maliyet enflasyonudur. Turistik mal ve hizmet üretiminde kullanılan girdi fiyatların, maliyet enflasyonundan etkilenecek artması faktör maliyetlerini yükselterek turizm sektörünün enflasyondan etkilenmesine neden olur,

c- Lüks turizme yönelik yatırımlar için dışarıdan gerekli olan dışalım yardımıyla, dışarıda oluşan enflasyonu ithal etmek mümkündür (ithal edilen enflasyon). Ayrıca devalüasyon nedeniyle ithal mallarının fiyatının yükselmesi de girdi fiyatlarının artmasına neden olacak ve dolayısıyla turizm sektöründe fiyat artışlarını gündeme getirecektir,

²³⁰ Orhan İçöz, "Enflasyon-Turizm İlişkisi", *Post Otel*, Ağustos-Eylül, 1992/2, s.48.

²³¹ Alp Timur., "Turizm Sektöründe Enflasyon Sorunu", s.22.

d- Enflasyonun yoğun yaşandığı ekonomilerde, turizm talebinin belirli dönemlerde düştüğü görülmektedir. Bu dönemlerde turistik işletmelerin doluluk oranının düşmesi, büyük maliyetlerle inşa edilen turistik yatırımların geri dönme süresinin uzamasına ve karlılık oranlarının düşmesine neden olmaktadır. Bu olumsuz süreç, turizm yatırımların caydırıcı etki yaratmasına yol açmaktadır,

e- Enflasyon nedeniyle yaşanan fiyat istikrarsızlığı, dış turizm açısından güvensiz bir ortamın oluşmasına neden olacaktır. Bu güvensiz ortam, potansiyel dış turizm talebi üzerine olumsuz etki yaratacaktır,

f- Enflasyonist bir ortamda, çalışanların nominal ücretleri artmasına karşın, reel ücretlerinin düştüğü bir gerçektir. Reel ücretlerinin düşmesi, çalışanlar üzerinde tatminsizlik ve hoşnutsuzluk yaratarak iş verimliliğinin ve hizmet kalitesinin düşmesine neden olabilmektedir. Turizm de, insanın, önemli bir unsur olması ve turizmin insana hizmet edilen bir sektör olması nedeniyle, çalışanların verimliliğinin düşmesi önem verilmesi gereken bir konudur,

g- Bilindiği üzere enflasyonun olumsuz etkilerinden birisi de, tasarrufların verimli yatırımlar yerine kısa süreli kazanç sağlayan spekülâtif amaçlı yatırımlara yönelmesidir²³³. Bu nedenle, turizm yatırımları da azalmakta ve ekonomide kaynak dağılımı bozulmaktadır,

h- Enflasyonun diğer bir olumsuz etkisi de, ülkenin dış ticaretini bozmasıdır²³⁴. Döviz kurunun sabit olması durumunda bir ülkenin fiyatlarının sürekli yükselmesi, ihracatı azaltırken, ithalatın artmasına neden olur. Turizm sektöründe fiyatların sürekli yükselmesi, dış turizm talebinin olumsuz bir şekilde etkilenmesine neden olacaktır. Bu olumsuzluktan kurtulabilmek için ülkeler, devalüasyona başvururlar.

2.4.4. Devalüasyonun Turizm Sektörüne Etkisi ve Başarı Koşulları

Turizm talebi ile fiyatlar genel düzeyi arasında ters bir ilişki olduğunu bilen ülkeler, fiyatlar genel düzeyini düşürme olanağı bulunmaması nedeniyle, dış turizm talebini artırabilmek için devalüasyon yapma gereği duyabilirler.

²³² Orhan İçöz, Metin Kozak, *Turizm Ekonomisi*, s.214.

²³³ Tefik Pekin, *Mikroekonomi*, s.33.

²³⁴ A.g.e., s.33.

Devalüasyon, “milli paranın diğer ülkelerin paraları karşısında düşürmesini” ifade eder²³⁵. Ülkenin devalüasyon yapması sonucunda, bekledikleri faydaları şu şekilde sıralamak mümkündür.

a- Dış ticaret açıklarını kapatmayı planlar. Yani, ihracatın ucuzlatılması ve ithalatın pahalandırılarak, ihracatın artmasına ve ithalatın azaltılmasına çalışılır.

b- Devalüasyon sonucunda, ülkenin parasının resmi dış değerini gerçek dış değerine çekerek, işçi dövizlerinin ve diğer döviz kaynaklarının ülkeye getirilmesi planlanır,

c- İhracatın artması ile iç piyasada istihdam hacminin genişletilmesi beklenir,

d- Kısa süre içinde fiyatın etkin olacağı düşünülerek turizm sektörünün canlanması ve dış turizm gelirinde artış beklenir.

Tüm bu olumlu beklentilerin gerçekleşmesi, aşağıdaki şartların oluşmasına bağlıdır. Bu koşullar şunlardır²³⁶:

a- Devalüasyon, turizm sektöründe fiyatların saptandığı zamanda yapılması gerekir. Genellikle, tur ve tatil programlarının daha önce yapıldığı düşünülürse, devalüasyonun turistlerin karar aşamasından önce yapılması başarı şansını artıracaktır,

b- Devalüasyon, dış turizmin pahalı hale gelmesini sağlar. Bu nedenle ülke vatandaşları dış turizm yerine iç turizme yöneleceklerdir. İç turizme olan talebin artması, fiyatların artmasına neden olabilir. Bu da devalüasyonun başarısını azaltacağından, iç turizm talebinin kısılması gerekecektir,

c- Devalüasyonun başarı şartlarından en önemlisi, iç fiyat artışlarının önlenmesidir. Fiyatlar genel düzeyindeki artışların, devalüasyon oranına paralel olmaması gerekmektedir. Çünkü ülke yine pahalı hale geleceğinden, turistler bu ülkeyi tercih etmeyeceklerdir,

d-Turizm sektöründe devalüasyonun başarı şartlarından biri de, seyahat acentaları ile anlaşmalarını ülke parası cinsinden ve yine konaklama tesislerinin fiyatlarını da ülke parası cinsinden saptanması zorunludur.

²³⁵ A.g.e., s.36.

²³⁶ Cemal Şanlı, *İktisadi Kalkınmadaki Önemi Bakımından...a.g.e.*, s.70.

Yukarıda sıralanan şartların gelişmiş ekonomilerde uygulanma ve başarı şansı vardır. Ancak, fiyatlar genel düzeyinin sürekli yükseldiği ve fiyat istikrarının olmadığı az gelişmiş ülkelerde ise bu şartların oluşması ve uygulanma zorlukları vardır. Özellikle, enflasyonun ikili ve üçlü rakamlara ulaştığı ekonomilerde, turistik mal ve hizmetin fiyatını milli para ile belirlemek oldukça güçtür. Çünkü, her gün artan girdi fiyatları, maliyetlerin artmasına ve nihai ürün fiyatlarının artmasına neden olacaktır. Turistik mal ve hizmet fiyatlarındaki artış, esnek olan turizm talebini olumsuz bir şekilde etkileyecektir.

Fiyatların sürekli yükselmesi, sabit fiyatlarla anlaşılan tarafları zor durumda bırakacaktır. Ayrıca fiyat istikrarının olmadığı bu ülkelerde, turistin güvenini kaybetmesine neden olacağından, dış piyasadaki seyahat acentaları üzerinde olumsuz bir etki yaratacaktır.

Sonuç olarak, turizm sektörü bir enflasyon unsuru olmakla beraber, enflasyondan da olumsuz bir şekilde etkilendiği bir gerçektir.

2.5.Turizmin Devlet Harcama ve Gelirine Etkisi

Turizmin moneter ekonomik etkilerinden biri de devlet harcama ve gelirleri üzerine etkisidir. Turizmin devlet gelir ve harcamalarına etkisini gelir ve harcama yönünden ayrı ayrı incelemek gerekmektedir.

2.5.1. Turizmin Devlet Gelirlerine Etkisi

Turizm sektörü devletin önemli gelir kaynaklarından birisidir. Turizm faaliyetinin yoğun olduğu dönemlerde, devletin diğer kaynaklarından daha etkili vergi ve kamusal gelir elde etmesi mümkündür. Devletin turizm sektöründen elde ettiği başlıca gelirleri aşağıdaki şekilde gruplandırabiliriz²³⁷:

a- Devlet, turistik işletmelerin gelirlerinden, turizm faaliyeti sırasında elde edilen diğer gelirlerden ve özellikle turizm faaliyeti sırasında turistik işletmelerde kullanılan üretim faktörlerinden bazı dolaysız vergiler almaktadır. Bunlar kurumlar vergisi, gelir vergisi, belediye harç ve rejimler, pul resmi, stopaj, dış harcamalar vergisi, konut fonu vergisi bina vergisi, çalışan personelin sosyal sigorta primleri, işçilerden alınan gelir vergisi, satılan mallardan katma değer vergisi gibi vergilerdir,

²³⁷ Hasan Olalı, Alp Timur, **Turizm Ekonomisi**, s.140

b- Devlet, dışarıdan gelen turistten ve yurt dışına çıkan vatandaşından turizme katılmalarından dolayı gelir elde etmektedir. Devlet ülkeye gelen yabancı turistlerin yaptıkları tüketimden dolayı vergiler olmakta, ayakbastı parası, vize ücreti, oyun harçları, lisanslar, resimler, liman vergisi, gümrük vergisi ve benzeri gelirler elde etmektedir. Bunun yanında, ülke dışına giden kendi vatandaşlarından, dış harcamalar vergisi ve dışarıdan ithal ettiği bazı eşyalardan gümrük vergisi almaktadır.

c- Dış turizm gelirleri yanında iç turizm faaliyeti sonucunda, yukarıdakilere benzer gelirler elde etmektedir.

d- Devlet, turizm faaliyeti nedeniyle oluşan, haberleşme ve ulaşımdan sağlanan gelirler, yükleme ve iskele resimleri, su ve temizlik harçlarından gelirler elde etmektedir. Ayrıca kamu hizmetlerinden alınan vergi, resim ve harçları dahil etmek mümkündür (örneğin, milli parklara, müzelere, tarihi yerlere giriş ücretleri vb).

Turizmin devlete kazandırmış olduğu vergi gelirine olan etkisini ölçmek güçtür. Eğer dışarıdan gelen turistlerin yapmış oldukları harcama sonucunda devlete ödedikleri vergi gelirlerini elde etmek için yapmış olduğu harcama ile, kamu gelirleri fayda-maliyet rasyosunu hesaplamak mümkün olabilir. Vergi gelirlerini aşağıdaki formülle ifade edilebilir²³⁸.

$$T = E_f \cdot K_t \cdot P \dots\dots\dots (\quad)$$

Formülde;

T : Vergi geliri

E_f : Uluslar arası turistlerin harcamaları

K_t : Turizm çarpanı

P : Dolaylı ve dolaysız tüm vergilerin milli gelire oranı

Örneğin, 1997 yılında Türkiye’de dış turizm geliri yaklaşık sekiz milyar dolar, turizm çarpanının da yaklaşık 2,8 ve ortalama vergi oranının da % 20 olduğunu kabul edersek, 1997 yılında turizmden sağlanan gelir hesaplanabilir.

$$T = 8 \text{ milyar} \cdot 2.8 \cdot 0.20 = 4.48 \text{ milyar dolar}$$

²³⁸ Harun Erdoğan, Ekonomik, Sosyal, Kültürel, Çevresel Uluslararası Turizm, s.271-272.

1997 yılında turizmin devlet gelirlerine yaklaşık brüt 4.5 milyar dolar katkısı olmuştur. Görüldüğü gibi turizmin devlet gelirlerini artırıcı bir etkisi vardır.

2.5.2.Turizmin Devlet Harcamalarına Etkisi

Gelişmeleri için gerekli dövizli turizm sektöründen elde edecek olan az gelişmiş ekonomiler, turizm sektörünün gelişmesi için harcama yapmaktadır. Devlet turizmin gelişmesi için vermiş olduğu teşvikler ile, turizm için gerekli her türlü alt ve üst yapı yatırımları yaparlar. Bu harcamaları altı grupta toplayabiliriz²³⁹.

a- Vergisel Önlemler

Turizm sektörünü geliştirmek için devlet, turizme yönelik yatırımlarda yatırım indirimi, bazı vergilerde tamamen veya kısmen vergi muafiyeti, vergi istisnası, taksitlendirme, ithalat vergilerinin azaltılması ve vergi iadesi gibi uygulamalar yapılmaktadır.

b- Mali Önlemler

Turizm yatırımları ve işletmelerine devlet tarafından yapılan en önemli mali önlem kredilerdir. Kredilerin amacı; sermaye birikimi olmayan girişimcilerde sermaye birikimi yaratmak, atıl bulunan sermayenin turizm sektörüne akmasını sağlayarak, turizm sektörünün gelişmesini ve milli ekonomiye katkı gerçekleştirmesini sağlamaktır.

Ayrıca, turistlerin tüketimini kolaylaştırmak için yapılan ücretsiz hizmetler, turizm sektöründe yatırım yapanlara gümrük muafiyeti tanınması ve turistik teçhizat girdileri ithalinden alınan vergilerin kaldırılması gibi sübvansiyonlar da mali önlemler içerisinde değerlendirilebilir.

c- Turizm Geliştirme Fonu

Turizm sektörüne yatırım yapan girişimcilere uzun süreli fon sağlayan bir finansman kuruluşudur. Fonun amacı turizm sektörüne yapılan yatırımların % 15' ine kadar en çok yirmi yıl süreli kredi olanağı yaratmak ve turizmde dış pazarlama olanaklarını artırıcı faaliyetlere parasal destek sağlamaktır. Görüldüğü gibi, turizm sektörünün arz yönü

²³⁹ A.g.e., s.275-280.

desteklenmekle beraber, son yılların en büyük problemi olan pazarlama konusunda da desteklenmektedir. Fonun gelir kaynağı, Turizm Bakanlığı'nın bütçesi ve kanun, kararname ve diğer yasal düzenlemelerle elde edilen gelirlerdir.

d- Temel Alt ve Üst Yapı Harcamaları

Devletin turizm sektörünün gelişmesine katkıda bulunacak en önemli harcamalarının başında alt ve üst yapı harcamaları gelmektedir. Yapılan bazı harcamaları turizm ve diğer sektörler bazında ayırmak güçtür. Örneğin, su, ulaştırma, enerji, kanalizasyon vb. Ancak, yalnızca turizm sektörüne yapılan yatırımlar vardır. Bunlar yol, marina, hava limanı, park, devlet otelleri vb. yatırım harcamalarıdır.

e- Yönetimsel Harcamalar

Devlet, turizmin gelişmesi ve kalitesinin yükseltilmesi için bazı kamusal hizmetler yapacaktır. Yani devletin, turizmi geliştirme, yönetme, kontrol, araştırma, reklam ve tanıtma, eğitim projeleri, güvenlik ve yönetim görevini yapabilmek için harcama yapması gerekmektedir.

f-Diğer Özendirme Önlemleri Harcamaları

Devlet, turizm sektöründen daha fazla gelir elde edebilmek için, turizm yatırımlarının artmasını sağlamak ve yatırımları özendirmek için bir takım önlemler alır. Bu önlemleri:

- Ön bilgi sağlama kolaylığı,
- Yabancı personel çalıştırma olanağı,
- Orman fonuna katkının taksitlendirilmesi,
- Kamusal hizmetlerden daha düşük ücretlerle faydalandırmak,
- İletişim hizmetlerini kullanmada öncelik vermek,
- Yatırım için gerekli ithal girdi kullanım kolaylığı gibi,

sıralamak mümkündür. Turizm yatırımcılarına sağlanan bu olanaklar elbette devlete bir mali yük getirmektedir.

2.5.3. Turizmin Sağladığı Net Devlet Gelirlerinin Etkisi

Turizm sektörünün devlet gelirlerine etkisini ölçmek oldukça güç olmasına karşın, kamusal kar-masraf yöntemiyle değerlendirmek mümkün olabilmektedir. Özellikle turizmde kullanılan girdiler sonucu elde edilen kazançtan, turizmde kullanılan bu tüm girdilerin aynı koşullarda başka sektörde kullanım sonucu elde edilen kazanç çıkarılarak net kazanç hesaplanır. Ancak bu net kazanç, turizmden sağlanan dolaylı vergiler eklenip, turizme sağlanan sübvansiyonlar çıkarılırsa, turizmin devlet gelirleri üzerine net etkisi hesaplanmış olur.

Kamusal kar-masraf analizinden üç sonuç çıkarılabilir:

- Kar-masraf oranının bire eşit olması: Turizm sonucu devletin elde ettiği kamusal gelirin ancak turizm için harcanan kamusal girdiye eşit olmasını ifade eder. Bu durumda, turizm devlet üzerine ek bir mali yük getirmemiştir. Ancak, turizm genel ekonomi üzerine bir katkı da yaratmamıştır.
- Kamusal kar-masraf oranının birden büyük olması: Devlet, turizm sektörü için yapmış olduğu kamusal harcamalarından fazla kamusal gelir elde etmiştir. Kamusal kar-masraf oranının üç olduğunu varsayalım. Bunun anlamı, devlet tarafından yapılan her bir dolarlık harcamanın, devlete üç dolarlık bir kamusal gelir yarattığını ifade etmektedir.
- Kamusal kar-masraf oranının birden küçük olması: Devletin yapmış olduğu harcamadan daha az gelir elde ettiğini ifade eder. Yani devlet, yapmış olduğu bir dolarlık harcama için bir dolardan daha fazla kamusal gelir elde etmektedir.

Devletin turizm sektörüne yapmış olduğu harcamayı yalnızca kamusal gelire katkısı ile değerlendirmek yerine, genel ekonomiye katkısı açısından değerlendirmek yerinde olur. Turizm sektörünün, bilindiği gibi genel ekonomiye reel ve moneter karakterli etkileri söz konusudur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE TURİZMİN MONETER EKONOMİK ETKİLERİNİN ANALİZİ

Sağladığı döviz girdileriyle özellikle ödemeler bilançosu açıklarının kapatılmasına ciddi katkılar sağlayan turizm sektörünün, kalkınma modeli içerisinde önemli bir yere sahip olduğu bir gerçektir²⁴⁰. Özellikle gelişmiş ülkelerdeki gelir artışı, küreselleşme, seyahat talebinin artması ve teknolojik gelişmelerin sonucu ulaştırmada sağlanan kolaylıklar gibi nedenler turizm sektörüne önemli bir ivme kazandırmıştır. Türkiye'nin ödemeler bilançosunda, katma değerde, milli gelirde, istihdam yapısında, yapısal rahatsızlıkları olduğu bilinmektedir. Bu noktada turizm sektörünün bu rahatsızlıkların çözümündeki önemi özellikle, özelleştirme uygulamalarının hız kazanacağı önümüzdeki dönem için daha fazla artacaktır.

Bu bölümde turizm sektörünün Türkiye açısından ne kadar önemli bir sektör olduğu yapılan ekonometrik analizlerle gösterilmeye çalışılacaktır.

3.1. Amaç

Araştırmanın amacı, turizmin Türkiye'de planlı dönem içerisinde yapmış olduğu moneter ekonomik katkılarını ortaya koyabilmektir. Daha açık bir deyişle çalışma, belirli bir dönemde (1983-1997) devletin turizm sektörüne yapmış olduğu harcamalar karşılığında, sektörün ülke ekonomisine doğrudan ve dolaylı etkileri yoluyla katma değere etkisini, ödemeler bilançosu üzerine etkilerini, iç fiyatlar ve milli gelir üzerine etkilerine benzer somut katkılarını hesaplamaya çalışmaktır.

3.2. Yöntem

Yukarıda bahsedilen amaca ulaşabilmek için çalışmada, üretilmiş verilerin kullanılmasının yanı sıra üretilmesi gereken veriler de kullanılmıştır. Bu çalışma için gerekli bazı verilerin toplanması ve bunların tutarlı zaman serilerinin elde edilmesi ampirik çalışmalarla gerçekleştirilmiştir.

²⁴⁰ K. Mustafa Aydın, "Türkiye'nin Dış Aktif Turizm Gelirleri Tarafından Yaratılan Katma Değerin Gayri Safi Milli Hasılaya Katkısı", *Banka ve Ekonomik Yorumlar*, Ocak 1998, s.41.

Turizmle ilgili makro veriler DİE, DPT ve Turizm Bakanlığı'nın yapmış olduğu istatistiklerden elde edilmiştir.

Çalışmanın en önemli bölümü girdi-çıktı analizindeki veriler, 1985-1990 yılı DİE'nin yapmış olduğu çalışmalardan. 1995 yılı girdi-çıktı tablosunda ise, Mesut Çakır²⁴¹ tarafından RAS* yöntemiyle hesaplanan tablo kullanılmıştır.

Analizimizin ilk bölümünde turizmin diğer sektörlerle olan ileri ve geri bağlantı etkilerini ve ayrıca çarpan katsayısını hesaplayabilmek için, girdi-çıktı analizi kullanılmıştır. Girdi-çıktı analizi 1985, 1990, 1995 yılları itibarıyla yapılmıştır. Ayrıca bu bölümde turizm sektöründe alt sektörlerin girdi-çıktı tablolarından elde edilen katma değer yaratma katsayısından faydalanılarak 1963-1997 yılları arasındaki toplam katma değer hesaplanmıştır.

Analizin ikinci bölümünde turizm ve ekonomiyle ilgili makro değişkenlerin aralarındaki ilişkiler regresyon analizi ile açıklanmaya çalışılmıştır.

Üçüncü bölümde ise turizmle ilgili makro değişkenlerin gelecekle ilgili tahminlerini yapmak için trend analizi yapılmıştır.

3.2.1. Girdi-Çıktı Analizi

Girdi-çıktı analizi, endüstriler arası ekonomide kullanılan önemli bir yöntemdir. Endüstriler arası ekonomi, modern bir ekonomide üretim ve tüketim yerleri arasındaki karşılıklı bağınlaşmanın kantitatif analizi ile ilgilidir. Özellikle birbirinin ürettiği malları kullanarak üretimde bulunmaları tüketicilere mal satmaları dolayısıyla üreticiler arasındaki ilişkileri incelemektedir²⁴².

Girdi-çıktı analizi, bir ekonomide sektörler arasındaki teknolojik ilişkilerin belirlenmesi ve olası yeni ilişkilerin tahmini için kullanılan bir yöntemdir²⁴³.

Girdi-çıktı tablolarını belli bir ekonominin tümü için, gerek milli ekonominin belli bir dönemde geçirdiği yapısal değişme ve gelişim analizi gibi statik analiz aracı olarak gerekse

²⁵⁴ Mesut Çakır, *Türkiye'de İmalat Sanayiinin Sektörel Bazda İncelenmesi; Girdi-Çıktı*

Yaklaşımı, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), ADÜ SBE, Aydın, 1999, s.XXII-XXXI

* RAS yöntemiyle ilgili geniş bilgi için bkz. Mesut Çakır, a.g.e.

²⁴² Mesut Çakır., a.g.e., s.8.

²⁴³ TYD, *Turizm Yatırımlarının Ekonomiye Katkıları*, İstanbul, 1992, s.5.

ileriye tahmin amacıyla geleceğe dönük planlama çalışmalarında kullanılmak üzere düzenlenen “Endüstriler Arası Girdi-Çıktı Akım Tablosu”, “Kesimler Arası İşlemler Tablosu” ve “Sektörler Arası Mübadele Tablosu” ifadeleri kullanılmaktadır²⁴⁴.

“Milli bir ekonominin planlanması için her şeyden önce, ekonominin yapısını tanımlamak ve çeşitli endüstri veya üretim kolları arasındaki ilişkileri bilmek gerekir. Endüstriler arası ilişkiler ise çok yönlü ve karmaşıktır. Örneğin, ekonomide inşaat sektörüne olan talep artışını karşılayabilmek için daha fazla çelik üretilmesi gerekir. Çelik üretimi için kömüre, kömür üretimi için enerjiye gereksinim vardır. Böylece belli bir faaliyet dalındaki bir talep artışını, ekonominin diğer dallarına yansıyan talep artışları sağlayabilecektir. Endüstriler arası ayrıntılı ilişkileri anlayabilmek için bu ilişkileri gösteren modellere gereksinim vardır. İşte, girdi-çıktı, analizi matematik ve istatistik yardımı ile ekonominin endüstriler arası yapısını dikkatli ve tutarlı bir biçimde inceleyen bir modeldir”²⁴⁵.

3.2.1.1. Endüstriler Arası Girdi-Çıktı Akım Tablosu

Girdi-çıktı analizi, girdi-çıktı akım tablosuna dayanılarak yapılmaktadır. Girdi-çıktı akım Tablosu, milli ekonominin yapısıyla ilgili istatistiki verilerin, belirli varsayımlar altında ve belirli usullere göre kaydedilmektedir²⁴⁶. Girdi-çıktı veya endüstriler arası işlemler tablosunda, firmalara ait kısmi hesapların belli ölçütlere ve çözümlemenin amaçlarına uygun bir şekilde sınıflandırılıp toplulaştırılmasıyla elde edilen sektörler bir kere satır bir kere de sütun olmak üzere iki kere yer alır²⁴⁷.

Girdi-çıktı tabloları genelde parasal değerlerle hazırlanır. Ancak, fiziksel büyüklükler cinsinden hazırlanması da mümkündür. Girdi-çıktı analizinde, ekonomide üretilen bütün mal ve hizmetler ile bunların sektörler arası ilişkilerini kapsamaktadır. Girdi-çıktı akım Tablosu Tablo 3.1’de düzenlenmiştir.

²⁴⁴ Mustafa Özateşler, *İktisadi Planlama Teorisi ve Genel Üretim Modeli*, Güloğlu

Matbaacılık, İzmir, 1989, s.309.

²⁴⁵ Erden Öney, *İktisadi Planlama*, Savaş Yayınları, Beşinci Baskı, Ankara, 1987, s.39.

²⁴⁶ Mesut Çakır, *Türkiye’de İmalat Sanayiinin Sektörel Bazda İncelenmesi...*, a.g.e., s.14.

²⁴⁷ Osman Aydoğuş, *Girdi-Çıktı Modellerine Giriş: Teori ve Uygulama*, Yayınlanmamış Ders Notları, Ankara, 1990, s.21.

Ekonomide (n) sektör varsayımıyla her sektör, tabloda hem çıktı üreticisi hem girdi kullanıcısı olarak yer almıştır. Bu durumda, herhangi bir sektörün sırasına ait elemanlar, o sektörün dönem içerisinde yapmış olduğu üretimin, diğer sektörlerle girdi olarak verdiği değeri, sütun (kolon) elemanları ise, aynı sektörün diğer sektörlerden girdi olarak aldığı değeri ifade etmektedir.

Girdi-çıktı akım Tablosunda kullanılan sembollerin tanımları aşağıda yapılmıştır:

Z_i : i malının toplam arzı

X_i : i' ninci sektörün çıktı (üretim) düzeyi

M_i : i malı ithalatı

X_{ij} : j endüstrisi tarafından kullanılan i malı

Y_i : i' ninci mala olan toplam yurtiçi nihai talep

W_i : i malının endüstrilerce kullanılan kısmı, yani i malının toplam ara talebi

U_j : j endüstrisinin diğer endüstrilerden satın aldığı toplam ara girdi miktarı

V_j : j endüstrisinin temel girdilere yaptığı ödemeler (j sektörünün katma değeri)

I: Yatırım

C: Tüketim

G: Devlet harcamaları

E: İhracat

Y: Nihai talep toplamı

Görüldüğü gibi girdi-çıktı Tablosu dört bölümden oluşmaktadır. Tablonun bölümleri aşağıda açıklanmıştır²⁴⁸. Tablo; malların, ara mal ve nihai mallar, girdilerinde üretilmiş veya ara girdi ve temel girdiler olarak iki ana bölüme ayrılmıştır. Bu ise girdi-çıktı sisteminin açık bir model olduğunu göstermektedir. Açık bir modelde nihai mal ve hizmet talebi, sektörler arası yapı dışında tutulur ve böylece nihai talepteki değişmelerin sektörler arası yapı üzerindeki etkilerini tahmin etme olanağına sahip olunur. Kapalı modellerde ise, sektörler arası içerisine alındığından, tahmin etme olanağı söz konusu olmamaktadır.

²⁴⁸ Erden Öney, *İktisadi Planlama*, s.99-103.

Tablo 3.1 : Sektörler İşlem Tablosu

(Milyon TL)

Kullanılan Sektörler	Ara Mal Talebi						Nihai Talep					Toplam Talep = Toplam Arz		Arz			
	1	2		j		n	Toplam Ara Mal Talebi	Tüketim	Yatırım	Devlet	İhracat	Stok Değişmeleri	Nihai Talep Toplamı				
Üreten Sektörler	1	X_{11}	X_{12}		X_{1j}		X_{1n}	W_1	C_1	I_1	G_1	E_1	S_1	Y_1	Z_1	M_1	X_1
	2	X_{21}	X_{22}		X_{2j}		X_{2n}	W_2	C_2	I_2	G_2	E_2	S_2	Y_2	Z_2	M_2	X_2
	.	.	.		.		.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	.	.	.		.		.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	.	.	.		.		.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	Ara Girdiler	X_{i1}	X_{i2}		X_{ij}		X_{in}	W_i	C_i	I_i	G_i	E_i	S_i	Y_i	Z_i	M_i	X_i
	.	.	.		.		.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	.	.	.		.		.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	.	.	.		.		.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	BÖLME I							.	BÖLME II					.	.	.	.
.	.	.		.		.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
n	X_{n1}	X_{n2}		X_{nj}		X_{nn}	W_n	C_n	I_n	G_n	E_n	S_n	Y_n	Z_n	M_n	X_n	
Ara Girdi Toplamı	U_1	U_2		U_j		U_n	$U=W$	BÖLME IV									
Temel Girdiler (Katma Değer)	V_1	V_2		BÖLME III		V_n		V_c	C_i	V_g	V_e	V_s					
Toplam Üretim	X_1	X_2				X_n		C	I	G	E	S	Y	Z	M	X	

Kaynak: Öney, Erden., İktisadi Planlama, a.g.e., s.100'den yararlanılmıştır.

Tablodaki bölme I, ekonomideki endüstriler arası ilişkileri analiz etmektedir. Bölme I'de endüstriler arasındaki ilişkiler iki değişik şekilde incelenebilir. Endüstriler arası ilişkiler sıra ya da sütun olarak incelenir. Sıralardan herhangi biri, sıranın gösterdiği endüstrinin diğer endüstrilere üretilip verdiği malları gösterirken, sütunlar ise endüstrinin üretim yapabilmek için, diğer sektörlerden satın aldığı girdi miktarını göstermektedir. Açıklamalara göre bölme I'deki X_{ij} , (j sütun, i sıraları gösterirken) j endüstrisi tarafından talep edilen i malını ifade etmektedir. Sektörlerin kendi mallarını talep etmeleri halinde ise Tablodaki gösterimi; birinci sektör için X_{11} , ikinci Sektör için X_{22} ... şeklindedir. Tabloda herhangi bir i malının ara talep toplamı W_i ile gösterilirse, buna göre;

$$W_i = X_{i1} + X_{i2} + \dots + X_{ij} + \dots + X_{in} = \sum_{j=1}^n X_{ij} \quad (i = 1, \dots, n) \quad (3.1)$$

olacaktır. Tabloda j'nin bütün değerleri için i sırasındaki değerlerin toplanması gerekmektedir.

Herhangi bir endüstrinin kullandığı ara girdiler de U_j ile ifade edilmiştir. Buna göre ara girdilerin toplamı;

$$U_j = X_{1j} + X_{2j} + \dots + X_{ij} + \dots + X_{nj} = \sum_{i=1}^n X_{ij} \quad (j = 1, \dots, n) \quad (3.2)$$

şeklinde formüle edilebilir. Burada i'nin bütün değerleri için j sütununun elemanları toplanmıştır. Herhangi bir endüstrinin malına olan ara taleplerin toplamı (W_i), endüstrinin diğer sektörlerden satın aldığı ara girdilerin toplamının (U_j) birbirine eşit olma zorunluluğu söz konusu değildir ($W_i \neq U_j$). Ancak tüm endüstrinin ara malı taleplerinin toplamının, ara girdilerin toplamına eşit olma zorunluluğu vardır (sıraların toplamı = sütunların toplamı). Bu açıkladığımız eşitliği formül olarak aşağıdaki gibi gösterebiliriz:

$$\sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^n X_{ij} = \sum_{i=1}^n W_i \quad (\text{Sıraların veya ara taleplerin toplamı}) \quad (3.3)$$

$$\sum_{j=1}^n \sum_{i=1}^n X_{ij} = \sum_{j=1}^n U_j \quad (\text{Sütunların veya ara girdilerin toplamı}) \quad (3.4)$$

$$W = U \quad (3.5)$$

olma zorunluluğu vardır.

Bölme II, endüstrilerin mallarına olan nihai taleplerini gösterir. Yani, mallara olan ara talep çıkarıldıktan sonraki nihai olarak kullanılan malların değerini göstermektedir. Burada tüketim, yatırım, devlet harcamaları, ihracat ve gerekirse stok değişimleri vardır.

Bölme III, her endüstrinin yaratmış olduğu katma değerleri ifade etmektedir. Yani, endüstrilerin toplam üretimlerinden ara malları için yapılan ödemeler çıktıktan sonra kalan kısımlar yer almaktadır. Emek, toprak, sabit sermaye gibi üretim faktörlerine yapılan ödemeler bu bölmede yer almaktadır. Burada belirtilmesi gereken konu, tablonun faktör fiyatları esas alınarak düzenlenmesi halinde, dolaylı vergilerin katma değer dışında tutulması gereğidir.

Bölme IV, nihai talep tarafından kullanılan temel girdileri içermektedir. Devletin kullandığı işgücü, ev hizmetleri ve dış alem faktör ödemeleri bunlara örnek olarak gösterilebilir. Bu bölüm, yalnızca milli gelir toplamıyla eşitlik sağlama açısından önemlidir. Yoksa, endüstriler arası modeller açısından önem arz etmemektedir.

Girdi-çıkıtı akım tablosunun son iki sütunu toplam arzı ifade etmektedir. Toplam arz ise ithalat ve yerli üretim olmak üzere iki unsurdan oluşmaktadır. Burada herhangi bir i malının arzı, j endüstrisinin üretimiyle, bu malın ithalatının toplamına eşit olacaktır. Ara mal talebi ile nihai talep toplamı ise, toplam talebi verecektir.

3.2.1.2. Endüstriler Arası Girdi-Çıkıtı Tablosunun Matematiksel İfadesi

Buraya kadar yapılan açıklamalar doğrultusunda girdi-çıkıtı Tablosundan, temel girdi-çıkıtı modeli oluşturulabilir. Temel girdi-çıkıtı modelinin matematiksel ifadesi, girdi-çıkıtı Tablosunun sıralarından hareketle, temel girdi-çıkıtı modelinin miktar sistemi oluşturulabilir²⁴⁹. Bu denklemlerden birincisi sıralarla ilgilidir. Üretim ve ithalattan oluşan toplam arz, o malın ara malı ve nihai talep, malın toplam talebine eşittir. Ekonomide bir malın arz ve talebinin dengede olduğu varsayımından hareketle i malı için genel denge denklemlerini aşağıdaki şekilde yazabiliriz²⁵⁰.

$$\text{Arz} = \text{Talep}$$

²⁴⁹ Osman Aydoğuş, *Girdi-Çıkıtı Modellerine Giriş; Teori ve Uygulama*, s.1.

$$X_i + M_i = \sum_{j=1}^n X_{ij} + Y_i \quad (3.6)$$

(3.6) nolu denklemde i endüstrisinin üretim denklemi;

$$X_i = \sum_{j=1}^n X_{ij} + Y_i - M_i \quad (i = 1, \dots, n) \quad (3.7)$$

elde edilir. (3.7) nolu denklemde her tarafın toplamı alınır, bütün endüstri için üretim denkleminde ulaşabiliriz.

$$\sum_{i=1}^n X_i = \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^n X_{ij} + \sum_{i=1}^n Y_i - \sum_{i=1}^n M_i \quad \text{elde edilir.} \quad (3.8)$$

İkinci denklem ise, sütunlarla ilgilidir. Yani, herhangi bir j endüstrisinin üretim değeri, diğer endüstrilerden aldığı girdiler ve katma değer toplamına eşittir. Bu ifadeyi aşağıdaki şekilde formüleştirebiliriz²⁵¹.

$$X_j = \sum_{i=1}^n X_{ij} + V_j \quad (i = 1, \dots, n) \quad (3.9)$$

$$\sum_{j=1}^n X_{ij} : \text{Ara girdi Toplamı}$$

V_j : Katma değer

Bütün endüstrinin üretim düzeyini hesaplayabilmek için, (3.9) nolu denklemin eşitliğin her iki tarafının toplamını almak yeterlidir.

$$\sum_{j=1}^n X_j = \sum_{j=1}^n \sum_{i=1}^n X_{ij} + \sum_{j=1}^n V_j \quad (3.10)$$

(3.8) ve (3.10) nolu denklemlerin sağ tarafları ekonominin toplam üretim değerini vermektedir.

$$\sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^n X_{ij} + \sum_{i=1}^n Y_i - \sum_{i=1}^n M_i = \sum_{j=1}^n \sum_{i=1}^n X_{ij} + \sum_{j=1}^n V_j \quad (3.11)$$

²⁵⁰ Mesut Çakır, Türkiye’de İmalat Sanayiinin Sektörel Bazda İncelenmesi..., a.g.e., s. 24.

²⁵¹ A.g.e., s. 25.

şeklinde yazılabilir. Diğer taraftan tüm endüstriler ele alındığında, ara mal talebi toplamı ile toplam kullanımlar için eşitlik,

$$\sum_{i=1}^n Y_i - \sum_{i=1}^n M_i = \sum_{j=1}^n V_j \quad (3.12)$$

biçiminde yazılabilir. Bu denklem milli gelir eşitliğidir. Denklemin sağ tarafı gelir yönüyle GSMH'yi, sol tarafı da harcama yönüyle GSMH'yi vermektedir.

3.2.1.3. Girdi Katsayıları (Teknoloji Katsayısı, a matrisi)

Girdi katsayıları, girdi-çıktı sisteminde yer alan herhangi bir endüstrinin bir birim çıktı üretebilmek için kullanmak zorunda olduğu ara girdilerin değerini gösterir. Başka bir ifade ile, girdi katsayıları matrisi, nihai talepte meydana gelecek otonom bir talep artışının, yöneldiği endüstride ortaya çıkacak doğrudan etkileri gösterir.²⁶⁵ Ayrıca girdi katsayıları, her bir endüstrinin üretimde teknolojik ilişkilerini açıklar. Bu nedenle girdi katsayısı ekonominin yapısıyla ilgili bilgileri de ifade eder. Girdi katsayılarındaki bir değişme endüstrinin yapısında ve teknolojisinde bir değişme olduğunu ifade etmektedir. Girdi katsayıları zamanla değişebilir. Bu değişime yol açan faktörler şunlardır²⁵² :

- Girdilerin nispi fiyatlarındaki değişme,
- Yeni endüstrilerin doğuşu,
- Teknolojik değişmeler.

Girdi katsayısının matematiksel yapısını ekonomide (n) tane üretim sektörü ve (n) tane nihai talep olduğuna ve ithalatın olmadığını varsayarak açıklamaya çalışalım.

Herhangi bir sektörün üretimi, ekonomide o mala olan ara malı ve nihai talep toplamına eşit olduğunu daha önce açıklanmıştı. Yani i üretimin toplam üretimi;

$$X_i = \sum_{j=1}^n X_{ij} + Y_i \quad (i = 1, \dots, n) \quad (3.13)$$

olacaktır. (3.13) nolu denklem açık bir şekilde ifade edilebilir. Bu durumda,

²⁵² A.g.e., s.31.

$$\begin{aligned}
X_1 &= X_{11} + X_{12} + \dots + X_{1j} + \dots + X_{1n} + \dots + Y_1 \\
X_2 &= X_{21} + X_{22} + \dots + X_{2j} + \dots + X_{2n} + \dots + Y_2 \\
&\vdots \\
X_i &= X_{i1} + X_{i2} + \dots + X_{ij} + \dots + X_{in} + \dots + Y_i \\
&\vdots \\
X_n &= X_{n1} + X_{n2} + \dots + X_{nj} + \dots + X_{nn} + \dots + Y_n
\end{aligned} \tag{3.14}$$

denklem sistemi elde edilir. Bu eşanlı denklem sisteminde, girdi-çıktı analizinin amacı (olan) nihai talebi tahmin etme olanağına sahip olmaktır. Bu tahmin ile sektörlerin yapacakları üretim miktarları saptanır. (3.14) numaralı denklem sisteminde Y'ler yalnız bırakılırsa;

$$\begin{aligned}
Y_1 &= X_1 - X_{11} + X_{12} + \dots + X_{1j} + \dots + X_{1n} + \dots + Y_1 \\
Y_2 &= X_2 - X_{21} + X_{22} + \dots + X_{2j} + \dots + X_{2n} + \dots + Y_2 \\
&\vdots \\
Y_i &= X_i - X_{i1} + X_{i2} + \dots + X_{ij} + \dots + X_{in} + \dots + Y_i \\
&\vdots \\
Y_n &= X_n - X_{n1} + X_{n2} + \dots + X_{nj} + \dots + X_{nn} + \dots + Y_n
\end{aligned} \tag{3.15}$$

denklem sistemi elde edilir. Elde edilen (3.15) nolu denklem sisteminde Y'ler veri olduğundan n sayıda bilinen, X_j ile n^a kadara aramalı ve n sayıda üretim düzeyi bilinmeyen olarak denklem sisteminde yer almaktadır. Daha sonra açıklanacak, girdi-çıktı analizinin temel varsayımlarına göre; herhangi bir j sektörünün bir i malına olan talebi, j endüstrisinin kendi üretim düzeyinin doğrusal bir fonksiyonudur.

$$X_{ij} = \bar{x}_{ij} + a_{ij}X_j \tag{3.16}$$

şeklinde ifade etmek mümkündür. Bu fonksiyonda, X_{ij} j sektörünün kendi üretimine bağlı olmaksızın i sektöründen aldığı girdileri, yani üretim söz konusu olmadan yapmış olduğu sabit maliyetleri kabul edilirse, girdi fonksiyonu;

$$X_{ij} = \bar{x}_{ij} + a_{ij}X_j \tag{3.17}$$

şekline dönüşecektir. Yine bu denklemde a_{ij} katsayısına, girdi katsayısı adı verilir. Girdi katsayısı;

$$a_{ij} = \frac{X_{ij}}{X_j} \tag{3.18}$$

şeklinde formüle edilmiştir. Bu katsayılara, herhangi bir j sektörünün bir birim çıktı üretimi için, i malından kullanması gereken miktarı ifade etmektedir. Ayrıca bu katsayıya "teknoloji katsayısı" da denilmektedir. Girdi-çıkıtı Tablosunda, girdi katsayıları yerlerine yazıldığında oluşan Tablo girdi katsayılar matrisi olarak ifade edilmektedir.

3.2.1.4. Leontief Matrisi

Leontief matrisi, girdi katsayıları matrisinden birim matrisin çıkarılması sonucu elde edilen matristir $(1-A)$ Leontief matrisinin diyagonal elemanları ²⁵³ pozitif, diğer elemanları negatif işaretlidir²⁵⁴.

3.2.1.5. Leontief Ters Matrisi

$(1-A)^{-1}$ Leontief ters matris, nihai talep birimi başına sektörlerin doğrudan ve dolaylı olarak artırmaları gereken üretim miktarlarını göstermektedir. Daha geniş anlatımla, herhangi bir i sektörünün nihai talebinde bir birimlik bir artış olduğunda, i sektöründeki üretim artışı ile birlikte, bu sektöre girdi veren diğer sektörlerdeki üretim artışının ne miktarda olacağını gösterir.

Leontief ters matrisinde bulunması gereken özellikler:

- Ters matrisin köşegen elemanları bire eşit veya birden büyük olmalıdır,
- Ters matrisin elemanlarının hiçbirinin negatif olmaması (Hawkins-Simon şartı) gereklidir,
- Leontief matrisinin tüm ana köşegenlerinin ve $(1-A)^{-1}$ 'nın determinant değerinin pozitif olması gerekmektedir.

²⁵³ Diyagonal matris: Köşegenindeki elemanları sıfırdan farklı ve diğer bütün unsurları sıfır olan matrise denir. Birim matris ise, köşegen unsurlarının tümü 1 olan matrise denir.

²⁵⁴ Ersan Bocutoğlu, *Endüstrilerarası İktisat, Teori ve Türkiye Uygulamaları*, Trabzon, 1990, s.113.

3.2.1.6. Leontief Ters Matrisi ile Genel Denge Çözümü

(3.18) nolu eşitlikteki a_{ij} (yani girdi katsayıları), (3.14) nolu denklem sisteminde yerine konulunca; Y_i ve a_{ij} 'ler bilinip, X 'ler bilinmediğine göre, yeni düzenleme sonucunda Y_i yalnız bırakıldığında aşağıdaki denklem sistemi elde edilir:

$$\begin{aligned} (1-a_{11})X_1 - \dots - a_{12}X_2 - \dots - a_{1j}X_j - \dots - a_{1n}X_n &= Y_1 \\ -a_{i1}X_1 - \dots - a_{i2}X_2 - \dots + (1-a_{ij})X_j - \dots - a_{in}X_n &= Y_i \\ -a_{n1}X_1 - \dots - a_{n2}X_2 - \dots - a_{nj}X_j - \dots + (1-a_{nn})X_n &= Y_n \end{aligned} \quad (3.19)$$

Bu denklem sisteminde a_{ij} 'ler, j sektöründe bir birim üretim için dolaysız olarak gerekli i malının toplam üretime oranıdır. (3.19) nolu denklem sistemini matris notasyonu ile ifade edilecek olursa;

$$\begin{pmatrix} (1-a_{11}) & -a_{12} & -a_{1j} & -a_{1n} \\ -a_{i1} & -a_{i2} & (1-a_{ij}) & -a_{in} \\ -a_{n1} & -a_{n2} & -a_{nj} & (1-a_{nn}) \end{pmatrix} \begin{pmatrix} X_1 \\ X_i \\ X_n \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} Y_1 \\ Y_i \\ Y_n \end{pmatrix} \quad (3.20)$$

şeklinde ifade edilebilir. (3.20) nolu denklem sistemi genel bir gösterim olarak eşitlik haline getirilirse;

$$(1-A)X = Y \quad (3.21)$$

şeklinde yazılabilir.

(3.21) nolu denklemin her iki tarafı $(1-A)$ matrisinin tersi olan $(1-A)^{-1}$ ifadesi ile çarpılırsa;

$$X = (1-A)^{-1} Y \quad (3.22)$$

denklemini elde edilir. Bu denklemde X , sektörel üretim vektörünü; Y nihai talep vektörünü; A ise girdi katsayılar matrisini göstermektedir. Burada nihai talep dışsal, sektöre üretim değişkenleri ise içsel değişken olarak kabul edilmektedir. (3.22) nolu denklem Leontief sisteminin bir genel denge çözümüdür. Bu denklemde, A matrisi veri olarak kabul edilirse, gelecek geniş zaman dilimi söz konusu olmadığında, nihai talep unsurlarının ulaşacağı düzeye bağlı olarak ekonominin bütün sektörlerinde ayrı ayrı üretim düzeylerini tahmin olanağı sağlamaktadır.

$(1-A)^{-1}$ Leontief ters matrisi, nihai talep birimi başına sektörlerin doğrudan ve dolaylı olarak artırmaları gereken üretim miktarlarını göstermektedir. Ayrıca ters matris bir "çarpan matrisi"dir. Her sektörün kendisine ait sütun ve satırların kesiştiği noktadaki katsayı o

sektörün çarpan katsayısıdır. Yani o sektörün birim nihai çıktısını artırdığında ekonomideki üretimin kaç kat artacağını ifade etmektedir.

3.2.1.7. Doğrudan İleri ve Geri Bağlantı Etkileri

Ekonomilerde, üretimde sektörler arasında karşılıklı bir bağımlılık ortaya çıkmıştır. Hiçbir sektör diğer bir sektörden bağımsız durumda değildir. Ekonominin çeşitli üretken sektörleri arasında mal ve hizmet alış verişinden kaynaklanan karşılıklı bağımlılıklar, “endüstriyel bağınlaşma” olarak ifade edilmektedir²⁵⁵.

Endüstriyel bağınlaşmanın iki sonucu vardır. Birinci sonucu, her sektör kendi üretimini yapabilmek için, diğer sektörlerden ve kendisinden ara girdi almak zorunluluğu; diğeri ise, her sektörün çıktısını diğer sektörlerin ara girdi olarak kullanma zorunluluğudur. Bu sonuçların birincisi sektörlerin ekonomi üzerindeki geri bağlantı etkileri, ikincisi ise ileriye doğru bağlantı etkilerini ifade etmektedir.

3.2.1.7.1. Doğrudan Geriye-Doğru Bağlantı

Hirschman tarafından yapılan tanıma göre, geriye doğru bağlantı etkileri; her birincil olmayan ekonomik faaliyet kendi gereksinimi olan girdileri yurtiçi üretimle sağlama girişimlerini uyacaktır²⁵⁶. Yani, bir sektörün diğer sektörlerin çıktılarına olan talebinin büyüklüğünün göstergesi olarak, bu sektörün diğer sektörlerden ve kendisinden doğrudan aldığı ara girdilerin toplamının sektörün çıktısına oranına, sektörün doğrudan geri bağlantı etkisi denir²⁵⁷.

Doğrudan geriye-doğru bağlantı etkisini ölçmek için girdi katsayıları matrisinin (A teknoloji matrisi) sütun elemanlarını toplamak gerekmektedir. Burada A matrisinin yerli girdi katsayılarını oluşturmak gerekmektedir. A matrisinin herhangi bir sütunundaki katsayıları, ilgili sektörün üretim düzeyi yükselirken diğer sektörlerden alacağı girdi miktarını gösterir. Bu durumda, A matrisinin j sütunundaki hücre sayısı çok ve değerleri yüksekse, j sektörünün üretim düzeyi yükselirken, kendisine girdi veren bu sektörleri uyarma gücünün yüksek olacağını ifade etmektedir.

²⁵⁵ Mesut Çakır, *Türkiye’de İmalat Sanayiinin Sektörel Bazda İncelenmesi...*, a.g.e., s.73.

²⁵⁶ TYD, *Turizm Yatırımlarının Ekonomiye Katkıları*, s.25.

Doğrudan geriye-doğru bağlantı etkisini girdi-çıkıtı sistemi içinde aşağıdaki şekilde formülleştirebiliriz²⁵⁸:

$$D.G.B.E. = \frac{\sum_i X_{ij}}{X_j} = \sum_i a_{ij} \quad (3.23)$$

Formül j sektörünün doğrudan bağlantı etkisini ifade etmektedir.

3.2.1.7.2. Doğrudan İleriye-Doğru Bağlantı Etkileri

Hirschman ileriye-doğru bağlantı etkilerini; “yapısı gereği bütünüyle nihai talebe yönelmemiş her ekonomik faaliyet, bazı yeni faaliyetlerde çıktısının kullanılması için girişimleri uyaracaktır”, şeklinde yorumlamaktadır²⁵⁹. Yani, bir sektörün çıktısının doğrudan ara malı olarak kullanılan kısmının sektörün toplam çıktısına oranı, sektörün doğrudan ileriye-doğru bağlantı etkisi olarak tanımlanmaktadır. Bir sektörün çıktısının ekonominin diğer sektörleri açısından ne kadar önemli olduğunu ifade etmektedir.

Girdi-çıkıtı sistemindeki terminoloji ile doğrudan ileriye-doğru bağlantı etkisi, i sektörünün A matrisinin i satırını toplamakla bulunur. Buna göre;

$$D.İ.B.E. = \frac{\sum_j X_{ij}}{X_i} \quad (3.24)$$

şeklinde gösterilebilir.

²⁵⁷ Osman Aydoğuş, *Girdi-Çıkıtı Modellerine Giriş: Teori ve Uygulama*, s.154.

²⁵⁸ A.g.e., s.154.

²⁵⁹ TYD, *Turizm Yatırımlarının Ekonomiye Katkıları*, s.26.

3.2.1.7.3. Toplam Bağlantı Etkileri

Doğrudan etkiler ile birlikte dolaylı etkileri içine alan toplam etkiler de vardır. Çünkü üretimde sektörler arasında doğrudan ilişkiler yanında dolaylı ilişkiler de söz konusudur. Örneğin, konaklama tesisleri mal ve hizmet üretmek için gübre sanayinden girdi kullanmamaktadır. Yani, doğrudan bir bağınlaşma söz konusu değildir. Fakat, turizm sektörüne olan nihai mal talep artışı dolaylı olarak gübre üretiminin artmasına neden olmaktadır. Çünkü, konaklama tesislerinde yemek üretimi için bitkisel üretim girdileri kullanılmaktadır. Bitkisel üretimde de gübre kullanımına bağlı olarak gübre kullanımında bir artış olacaktır. Bu nedenle turizm sektörüyle gübre sanayii arasında dolaylı bir ilişki vardır.²⁶⁰. Toplam geriye-doğru bağlantı etkisi, belli bir sektördeki bir birimlik nihai talep artışının yol açtığı toplam üretim artışına denir. Toplam geriye-doğru bağlantı etkileri Leontief ters matrisinin sütun elemanlarının toplamıyla ölçülmektedir. Leontief ters matrisinin j sütunun elemanlarının her biri j sektörü çıktısına olan bir birimlik nihai talep artışının sıralardaki sektörlerin her birinde yaratacağı üretim artışını göstermektedir.

$$T.G.B.E. = \sum_i r_{ij} \quad (3.25)$$

Burada, r_{ij} Leontief ters matrisinin tipik bir elemanıdır.

Toplam ileriye-doğru bağlantı etkisi, tüm sektörlerdeki birer birimlik nihai talep artışlarının belli bir sektörün üretiminde yol açtığı artışı göstermektedir. Toplam ileriye-doğru bağlantı katsayısı, Leontief ters matrisinin sıra elemanlarının toplamıyla bulunur.

$$T.İ.B.E. = \sum_j r_{ij} \quad (3.26)$$

Formül, i'ninci sektörün toplam ileri bağlantı etkisini ifade etmektedir. Bu değer yüksek olması, bir sektörün çıktısının diğer sektörler tarafından girdi olarak ne kadar çok kullanıldığını gösterir. Toplam ileriye-doğru bağlantı katsayısı ne kadar yüksek ise bu sektörlerde kapasitenin genişletilmesi, kullanıcı sektörlerde girdilerin elde edilmesini, en azından daha fazla mal ve daha düşük fiyat açısından avantaj sağlayacak ve ilgili sektörlerde kapasite genişletmesini uyacaktır.

²⁶⁰ A.g.e., s.26-27.

3.2.1.8. Girdi-Çıktı Analizinin Varsayımları

Leontief'in girdi-çıktı analizlerinde üzerinde durulan konu yalnızca üretimde endüstriler arasındaki ilişkidir. Bu çalışma yapılırken, verilerin toplanmasında ve hesaplama zamanında basitleştirici bazı varsayımlar yapılır. Bu varsayımların özü üretimin anlamı ile ilgilidir.

Girdi-çıktı analizlerinin genelde fiyat sisteminin işleyişi üzerine oturtulmuş olması nedeniyle, burada neo-klasik fiyat teorisinin ve genel denge modellerinin bazı temel varsayımları geçerlidir. Bu varsayımların en önemlilerini aşağıdaki gibi sıralanabilir²⁶¹:

- Ekonomide tüm sektörlerde ve piyasalarda tam rekabet geçerlidir,
- Ekonomide n tane endüstri vardır ve üretim miktarı ne olursa olsun üretimde kullanılan girdilerle üretim arasında sabit oranda bir ilişki vardır. Buna göre herhangi bir sektörün girdisi yalnızca o sektör üretiminin doğrusal ve homojen bir fonksiyonudur. Bu varsayıma doğrusallık ve homojenlik varsayımı denir,
- Ölçeğe göre sabit getiri söz konusudur. Bu varsayıma orantılılık varsayımı denir,
- Dışsal tasarruf ve kayıplara yer vermeyen toplanabilirlik varsayımı geçerlidir,
- Endüstrilerin üretim fonksiyonlarında girdiler arası ikame söz konusu değildir,
- Endüstrilerin üretim fonksiyonları ile firmaların üretim fonksiyonları özdeşir.
- Her mal veya mal grubunun tek bir endüstri veya sektör tarafından üretildiği varsayımı nedeniyle, her malın üretiminde yalnızca bir üretim tekniği kullanılmakta ve her sektör yalnızca bir mal üretmektedir (birleşik ürün ve yan ürün yoktur),
- Toplulaştırma sonucu ortaya çıkan girdi-çıktı modelinde ortalama üretim tekniği geçerlidir,
- Girdi katsayıları ve faktör yoğunluğu katsayıları sabittir ve zaman içinde değişmez.

Yukarıda açıklanan varsayımların bazılarının pratikte geçerliliğini yitirmesi, girdi-çıktı modelinde baz yılının seçilmesi, akım Tablosuna hangi endüstrilerin girmesi gerektiği, endüstrinin ürettiği yan ürünler problemi, kullanılmış mallar ve piyasada satılmayan mallar gibi bazı pratik sorunları vardır.

3.2.1.9. Girdi-Çıktı Analizinde Toplulaştırma

Teorik olarak, mal ve hizmetleri üreten faaliyetlerin her birini ayrı bir sektör olarak düşünmek mümkündür. Marshall ve Walras'ın piyasa kavramı gibi Leontief modelinin ilk teorik biçimindeki sektör kavramı, tek bir homojen mal üreten bir birim olarak varsayılmıştır. Teorik olarak, mal ve hizmetleri üreten faaliyetlerin her birini ayrı bir sektör olarak düşünmek mümkün iken, uygulamaya dönük modellerde bunun geçerli olmayacağı ve çözümü neredeyse mümkün olmayan sorunlarla karşılaşacağı ve bu nedenle benzer mal veya faaliyetleri birleştirmektedir. Girdi-çıktı analizinde bu işleme "toplulaştırma" denir²⁶².

Sektörlerin birleştirilmesinde çeşitli kriterler söz konusudur. Bunlar²⁶³:

- Sektörlerin üretim fonksiyonlarına,
- Mal içeriklerinin benzerliğine,
- İkame edilebilir veya tamamlayıcı olmasına,
- Bir sektörün ürününün diğer bir sektör tarafından bütünü ile girdi olarak kullanılması durumuna göre birleştirilebilir.

Bu çalışmada mal içeriklerinin benzerliğine göre on bir sektörde toplulaştırılma yapılmıştır. Toplulaştırma anahtarı aşağıdaki gibidir:

Tablo 3.2. Toplulaştırma Anahtarı

	Sektör No	Sektör Adı
1	(1-4)	Tarım
2	(5-10)	Maden
3	(11-51)	İmalat
4	(52-53)	İnşaat
5	(54)	Ticaret
6	(55)	Turizm
7	(59-69)	Ulaştırma
8	(60)	Haberleşme
9	(61)	Bankacılık
10	(62-63)	Hizmetler
11	(64)	Konut

²⁶¹ Osman Aydoğuş, **Girdi-Çıktı Modellerine Giriş: Teori ve Uygulama**, s.39

²⁶² A.g.e., s.41.

²⁶³ G. Hadley, **Linear Programming Addison**, Wesley Publishing Company, London, 978, s.494.

3.2.2. Katma Değer Analizi

Turizm sektöründe katma değerın hesaplanmasında dış turizm gelirlerinden hareketle, yaklaşık da olsa katma değeri hesaplayabiliriz. Bu yöntemde turizm gelirleri "üretim değeri" olarak kabul edilmekte, daha sonra turistik tüketim harcamalarının alt sektörlerle göre (konaklama, yiyecek-içecek, ulaştırma, alış-veriş ve eğlence) dağılımı bulunmaktadır. Turistik tüketim harcamalarının dağılımı, ülkenin girdi-çıktı akım Tablosunda yer alan alt sektörlerle ilişkin "girdi-çıktı" oranları ve "katma değer oranları"na dayanılarak katma değer hesaplanmaktadır²⁶⁴.

Bu yöntemin varsayımı; yabancı turistlerin tüketim harcamalarının dağılımı ve sektörel katma değer oranlarının sabit olmasıdır. İncelenen dönemin uzunluğu ne olursa olsun değişmemesi pratikte zordur. Çünkü, zaman içerisinde katma değer oranı, tüketim türleri ve eğilimleri değişebilmektedir. Bu nedenle, yapılan hesaplamalarda sapma söz konusu olabilir.

Bu analizde, turistik tüketim harcamalarının alt sektörleri, yüzdeleri ve katma değer oranları aşağıdaki Tablodaki gibi alınmıştır.

Tablo 3.3. Turistik Tüketim Tiplerinin (%) Dağılımı - Katma Değer Yaratma Katsayısı

Turistik Tüketim Tipleri	Harcamaların Dağılımı	Katma Değer Yaratma Katsayısı
Konaklama	23.1	0.6353
Yiyecek-İçecek	23.3	0.4417
Yerel Ulaştırma	14.7	0.6473
Alış-Veriş	20.6	0.8131
Eğlence	18.3	0.8808

Kaynak: Akın İlkin, M. Zeki Dinçer, **Turizm: Türk Ekonomisindeki Yeri ve Önemi**, TOBB, Ankara, 1991, s.32.

Turizm gelirlerine (R), harcamaların (%) dağılımının H, katma değer yaratma katsayısına (KYK) ve katma değere de KD dersek, katma değer formülünü aşağıdaki gibi yazabiliriz.

$$KD_K = R \times H_K \times KD \text{ konaklama sektörü için}$$

$$KD_Y = R \times H_Y \times KD \text{ yiyecek-içecek sektörü için}$$

$$KD_U = R \times H_U \times KD \text{ ulaştırma sektörü için}$$

$$KD_A = R \times H_A \times KD \text{ alış-veriş sektörü için}$$

$KD_E = R \times H_E \times KD$ eğlence sektörü için

$$TKD = KD_K + KD_Y + KD_U + KD_A + KD_E \quad (3.27)$$

şeklinde toplam katma değeri hesaplayabiliriz. Bu çalışmada 1963-1997 yılları arasındaki toplam katma değerler hesaplanmıştır.

3.2.3. Regresyon ve Korelasyon Analizi

Belli bir iktisadi sorun teorik açıdan incelenip ilişki matematiksel bir modele oturtulduktan sonra sıra, matematiksel modelin parametrelerinin tahminine, ilgili değişkenler arasında ne derece sıkı bir ilişkinin var olduğunun saptanmasına ve tahmin edilen parametrelerin hipotez testinin yapılmasına gelir²⁶⁵.

Bir bağımsız değişken ve buna bağlı bulunduğu varsayılan bağımlı değişken arasındaki ilişki geçmişteki gözlemler yardımıyla saptanınca, iki değişken arasında matematiksel bir ilişki bulunup bulunmadığı, var ise bunun ne biçimde olduğu ve daha sonra, bağımsız değişken bilindiği takdirde buna bağlı bulunan değişkenin ne olacağı tahmin olunabilir. Bu analizi regresyonla yapmak mümkündür²⁶⁶.

Regresyon iki değişken arasındaki bağıntının şekline denir. Regresyon bir doğru, parabol veya başka bir matematik fonksiyon grafiğine benzer olabilir²⁶⁷.

Görülüyor ki, regresyon analizi, değişkenler arasındaki fonksiyonel bağıntıyı elde ettikten sonra bir değişkene dayanılarak diğer değişkenleri hesaplamak veya tahmin etmektir. Tahminlemeye temel olan değişkene bağımsız değişken, onun fonksiyonuna da bağımlı değişken denir²⁶⁸. Y bağımlı ve X bağımsız olan iki değişkenin regresyon denklemi aşağıdaki gibidir:

$$Y = a + bX \quad (3.28)$$

²⁶⁴ TBYGM, **Turizm Katma Değeri ve Çoğaltan Katsayısı**, s.33.

²⁶⁵ Tümay Ertek, **Ekonometriye Giriş**, ODTÜ Yay. No: 22, Ankara, 1978, s.114.

²⁶⁶ Zeyyad Hatipoğlu, **Temel İstatistik**, Beta Yayınları, İstanbul, 1994, s.188.

²⁶⁷ Necati İşçil, **İstatistik Metotları ve Uygulamaları**, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi, Yay. No: 100, Ankara, 1973, s.258.

²⁶⁸ Hasan Olalı, Alp Timur, **Turizm Ekonomisi**, s.219.

Bu denklem b X'teki bir ünitelik değişme durumunda Y'deki ortalama değişmeyi ölçer. Burada a ve b değerlerini 3.29 ve 3.30 nolu formüllerle aşağıdaki gibi hesaplamak mümkündür:

$$a = \frac{(\sum X^2 \sum Y) - (\sum X \sum XY)}{n \sum X^2 - (\sum X)^2} \quad (3.29)$$

$$b = \frac{n \sum XY - \sum X \sum Y}{n \sum X^2 - (\sum X)^2} \quad (3.30)$$

Hesaplanan a ve b değerleri $Y = a + bX$ denkleminde yerine yazılarak regresyon denklemi elde edilir.

Korelasyon ise iki değişken arasındaki ilişkinin sıklılığını (bağıntının derecesini) gösterir. Korelasyon katsayısı (r) ise;

$$r = \frac{n \sum XY - \sum X \sum Y}{\sqrt{[n \sum Y^2 - (\sum Y)^2][n \sum X^2 - (\sum X)^2]}} \quad (3.31)$$

formülü yardımıyla hesaplanabilir.

Yukarıda da belirtildiği gibi iki değişken arasındaki ilişkinin derecesini gösteren katsayıya korelasyon katsayısı adı verilir. Genel olarak (k) harfi ile, örnek korelasyon katsayısı ise (r) ile gösterilir. İki değişken arasındaki ilişki (0) ile (-1) ve (+1) arasında değişmektedir. (r)'nin aldığı değerlere göre aşağıdaki sonuçları çıkartmak mümkündür:

(r) = 0 ise hiçbir ilişki olmadığı,

(r) = 0-0.20 arasında ise çok zayıf korelasyonu,

(r) = 0.20-.40 arasında ise zayıf korelasyonu,

(r) = 0.40-0.70 arasında ise orta korelasyonu,

(r) = 0.70-0.90 arasında ise yüksek korelasyonu,

(r) = 0.90-1.00 arasında ise çok yüksek korelasyonu ifade eder.

Korelasyon katsayısı (0) ile (+1) arasında çıkıyorsa pozitif korelasyon, (0) ile (-1) arasında çıkıyorsa negatif korelasyon söz konusudur. Burada iki değişkenin değişmelerinde

yönleri belirlenmektedir. Negatif korelasyonda, iki değişken arasında ters ilişki, pozitif korelasyonda ise doğru yönlü bir ilişki olduğu söylenir.

Bu çalışmada turizmle ilgili bazı değişkenler arasında regresyon ve korelasyon analizi yapılmıştır.

3.2.4. Trend Analizi

Herhangi bir ekonomik modelin gelecek yıllarda nasıl bir gelişme göstereceği ve bu gelişmeye paralel nasıl bir genişleme politikası izlenmesi gerektiğine karar verirken trend analizi yardımcı olur. Trend, ekonomik olayların ana eğilimi demektir. Zaman dizilerini, devri, periyodik ve düzensiz dalgalanmaların etkisinden arındırabilmek için trend analizi kullanılır.

Trend analizinin denklemi aşağıdaki gibidir.

$$Y = a + bX \quad (3.32)$$

Formülde;

Y: Bağımlı değişken (tahmini yapılan değişken),

X: Zaman (yıllar, gün, ay, saat vb)

Bu bölümdeki çalışmamızda turizmle ilgili bazı değişkenlerin 1963-1997 yıllarına ait verilerle 1998-2015 yıllarına ait trendi hesaplanmıştır.

3.2.5. Hipotez Testi

$Y = a + bX + \Sigma$ denkleminde, Y bağımlı değişken, X bağımsız değişken arasında doğrusal kesin bir bağlantıyı göstermektedir. Ancak X değişkeninin Y değişkenini istatistiksel bakımdan önemli derecede etkileyip etkilemediğini test etmek mümkündür. Bunun için b ile ilgili hipotez testi yapmak gerekmektedir.

b ile ilgili hipotez testi için;

1. hata teriminin standart sapması (S_e) ve b'nin standart sapması bulunur.

$$S_e = \sqrt{\frac{\sum Y^2 - a \sum Y - b \sum XY}{n-2}}$$

2. Hesaplanan tablo değeri aşağıdaki formül yardımı ile bulunur (t_h):

$$t = \frac{b}{S_b}$$

3. Serbestlik derecesi ($n-2$)'dir. Serbestlik derecesinden tablo değeri bulunur (t_t):

4. Hipotez kurulur:

$$H_0 ; b = 0$$

$$H_a ; b > 0$$

5. Eğer $t_h > t_t$ ise, H_a hipotezi kabul edilir. Yani regresyon denklemindeki X ve Y değişkenleri arasındaki ilişkinin doğruluğu ispatlanır (H_0 hipotezi reddedilir).

Eğer $t_h < t_t$ ise H_0 hipotezi kabul edilir. Yani regresyon denklemindeki X ve Y değişkenleri arasındaki ilişkinin doğru olmadığını ifade eder (H_a hipotezi reddedilir).

3.3. Uygulama

Uygulama bölümünde, girdi-çıktı analizi ile turizmin 1985-1990-1995 yıllarında doğrudan ileri-geri bağlantı katsayıları ve toplam ileri-geri bağlantı katsayıları, 1963-1997 yılları arasında turizmin yaratmış olduğu katma değerler ve turizm ile ilgili değişkenlerin turizm ile ilişkileri ve trendleri hesaplanmıştır.

3.3.1. Girdi-Çıktı Analizi ile Turizm sektörünün Doğrudan ve Toplam, İleri ve Geri Bağlantı Etkilerinin Hesaplanması

Girdi-çıktı analizi ile turizm sektörünün sayısal analizini gerçekleştirebilmek için kullanılan yöntem ve materyal 3.2.1 ile başlayan ve devam eden bölümlerde anlatılmıştır. Bu bölümde ise bahsedilen yöntem ve materyal çerçevesinde, turizm sektöründe 1985 yılından,

1995 yılına kadar olan dönemde mevcut durum (diğer sektörlerle olan ilişkiler, katma değer yaratımı,...) incelenecektir.

1985 yılı itibarıyla toplulaştırılmış sektörler itibarıyla turizm sektörünün ara girdi kullanım değerleri ve bağlantı etkileri aşağıdaki tablolarda görülmektedir.

Tablo 3.4 : Toplulaştırılmış Sektörler İtibariyle 1985 Yılı Girdi Çıktı Tablosu (Milyon TL)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1 Tarım	953,947	17,377	2,189,936	36	9,269	30,193	2,852	523	337	2,212	1,156
2 Maden	12	1,874	2,319,706	92,082	2,384	3,423	3,804	118	254	2,888	3,652
3 İmalat	1,043,330	122,162	7,573,267	1,320,505	266,688	259,681	2,046,330	19,162	38,106	255,892	45,427
4 İnşaat	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5 Ticaret	52,154	3,052	1,312,356	90,833	68,811	56,731	198,884	4,367	7,254	54,093	5,650
6 Turizm	646	5	0	0	3,406	13,549	23,783	1,025	15,600	1,984	0
7 Ulaştırma	236,140	32,832	845,116	217,824	115,067	39,910	388,920	2,562	12,445	32,266	9,083
8 Haberleşme	324	586	36,571	0	68,412	8,646	17,444	5,436	48,220	15,685	40
9 Bankacılık	140,929	14,183	398,870	25,963	287,682	2,267	9,438	13,986	2,513	9,465	6,741
10 Hizmetler	43,406	7,693	320,390	0	92,210	7,467	95,721	1,473	35,465	40,497	0
11 Konut	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Kaynak: DİE, 1985 yılı girdi-çıkı Tablosu kullanılarak toplulaştırılmıştır.

Yukarıdaki Tablo incelendiğinde, turizm sektörünün 259,681 milyon TL'lik bir girdiyi imalat sanayiinden kullandığı görülmektedir. Tablodan da anlaşıldığı üzere turizm sektörü, en fazla girdiyi imalat sanayiinden almıştır. İkinci olarak, 56,731 milyon TL girdi ile ticaret sektörü gelmektedir. Bunun yanında turizm sektörü en çok girdiyi, 23,783 milyon TL ile ulaştırma sektörüne verirken, ikinci en çok girdiyi ise 15,600 milyon TL ile bankacılık sektörüne vermiştir. Diğer sektörler ile yaptığı alış-verişler Tablo 3.4'de detaylı olarak yer almaktadır. Yöntem bölümünde bahsedilen bağlantı etkileri açısından turizm sektörünün 1985 yılındaki diğer sektörlerle olan bağlantıları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 3.5 : Turizmin Diğer Sektörlerle Olan Doğrudan ve Toplam Bağlantı Etkileri

	Sektörler	1985 Yılı Doğrudan İBE	1985 Yılı Doğrudan GBE	1985 Yılı Toplam İBE	1985 Yılı Toplam GBE
1	Tarım	0.00001	0.03775	0.00081	0.10732
2	Maden	0.00001	0.00428	0.00070	0.06129
3	İmalat	0.00000	0.32468	0.00103	0.57541
4	İnşaat	0.00000	0.00000	0.00090	0.00000
5	Ticaret	0.00060	0.07093	0.00168	0.10992
6	Turizm	0.01694	0.01694	1.01805	1.01805
7	Ulaştırma	0.00359	0.04990	0.00433	0.08532
8	Haberleşme	0.00296	0.01081	0.00387	0.01496
9	Bankacılık	0.01625	0.00283	0.01692	0.02219
10	Hizmetler	0.00067	0.00934	0.00094	0.02277
11	Konut	0.00000	0.00000	0.00011	0.00000
	TOPLAM	0.04103	0.52745	1.04935	2.01724

Kaynak: 1985 yılı DİE Girdi-Çıktı tablosundan yararlanılarak tarafımızdan hesaplanmıştır.

Tablo 3.5 incelendiğinde, 1985 yılı itibarıyla sektörün doğrudan ileri bağlantı etkisi, yani, nihai talepteki bir birimlik artışı karşılayabilmek için diğer sektörlerle verdiği girdi miktarını göstermektedir.

Nihai talepteki bir birimlik artışı karşılayabilmek için, diğer sektörlerle kendi ara kullanımları için verdiği girdi miktarı 0,0169, bankacılık sektörüne verdiği 0,0162, ulaştırma sektörüne verdiği 0,0035 tir.

Tablo 3.5 incelendiğinde, 1985 itibarı ile sektörün doğrudan geri bağlantı etkileri, yani, nihai talepte bir birimlik artış olması durumunda diğer sektörlerden alacağı girdi miktarını göstermektedir. Turizm sektöründe nihai talepteki bir birimlik artış, söz konusu olduğunda sırasıyla imalat sanayii sektöründen 0,325 birim, ticaret sektöründen 0,071 birim, ulaştırma sektöründen 0,0499 birim girdi almaktadır. Diğer sektörler Tablo 3.5’de ayrıntılı bir şekilde gösterilmiştir.

Toplam bağlantı etkilerine, yani, sektörün diğer sektörlerle olan doğrudan ve dolaylı alış-verişine bakıldığında ise durum şöyledir;

Tablo 3.5’de turizm sektörünün 1985 yılında, toplam ileri ve geri bağlantı etkileri gösterilmiştir. Buna göre toplam ileri bağlantı etkisi en yüksek turizm sektörünün kendisidir. Yani en çok girdi-çıktı alış-verişi kendi sektörü ile gerçekleşmiştir. Bu oran 1.018’dir. Yani, bir birimlik nihai talep artışı için, diğer sektörlerle girdi olarak verdiği girdi oranı 1,018’dir. Toplam ileri bağlantı etkisi en yüksek olan sektör, 0.016 ile bankacılık sektörüdür. Üçüncü en yüksek ise, 0.0043 ile ulaştırma sektörüdür.

1985 yılında turizm sektörünün toplam geri bağlantı etkisi, yani, doğrudan ve dolaylı olarak sektörün diğer sektörlerden aldığı girdi oranları ise şöyledir;

Toplam bağlantı etkisi en yüksek olan sektör 1.018 ile turizm sektörü yani kendisidir. İkinci olarak TGBE en yüksek olan sektör, 0.7 ile imalat sanayiidir. Üçüncü sektör ise 0.10 ile tarım sektörüdür.

1990 yılında ise turizm sektörünün toplulaştırılmış sektörler itibarıyla kullanım değerleri ve bağlantı etkileri aşağıdaki Tabloda görülmektedir.

Tablo 3.6 : Toplulaştırılmış Sektörler İtibariyle 1990 Yılı Girdi Çıktı Tablosu (Milyon TL)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	14,926,387	58,962	22,120,437	660	20,173	2,786,121	107,244	0	2,156	36,203	2,312
2	12,621	14,410	14,104,079	1,227,334	33,939	46,126	303,768	4,960	1,191	27,095	0
3	8,640,734	1,050,822	87,372,984	22,727,396	2,800,358	4,390,048	18,115,760	1,267,415	448,544	4,501,545	665,663
4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5	1,663,125	161,238	13,280,307	3,563,907	1,170,295	1,320,731	3,570,348	316,799	61,733	832,354	93,834
6	2,505	0	0	0	668,616	151,056	130,131	1,923	113,208	335,461	0
7	2,653,528	212,666	10,786,740	3,500,713	2,525,425	1,149,433	3,389,022	156,034	117,082	751,867	96,220
8	7,445	5,828	651,901	94,157	1,016,900	287,634	294,366	93,051	763,486	409,678	0
9	2,629,808	163,265	2,823,984	1,175,908	4,550,574	345,347	409,532	34,903	1,069,097	124,874	150,270
10	479,233	61,691	5,176,209	438,208	2,211,782	723,511	2,306,796	4,086	529,703	1,201,094	419,557
11	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Kaynak: DİE, 1990 yılı girdi-çıktı Tablosu kullanılarak toplulaştırılmıştır.

Tablo 3.6'da görüldüğü gibi turizm sektörü, en çok imalat sanayii sektöründen, 4,390,048 milyon TL girdi almaktadır. İkinci sırada tarım sektörü 2,786,121 milyon TL, üçüncü sırada ticaret sektöründen 1,320,731 milyon TL girdi almaktadır. Bunun yanında turizm sektörü sırası ile, ticaret sektörüne 668,616 milyon TL, hizmetler sektörüne 335,461 milyon TL ve kendisine 151,056 milyon TL girdi vermektedir. Diğer sektörler ile ilişkiler Tabloda ayrıntılı olarak yer almaktadır.

* Sektörlerin ismi için bkznz. Tablo 3.5

Tablo 3.7 :Turizmin Diğer Sektörlerle Olan Doğrudan ve Toplam Bağlantı Etkileri

	Sektörler	1990 Yılı Doğrudan İBE	1990 Yılı Doğrudan GBE	1990 Yılı Toplam İBE	1990 Yılı Toplam GBE
1	Tarım	0.00003	0.13254	0.00084	0.20253
2	Maden	0.00000	0.00219	0.00075	0.02636
3	İmalat	0.00000	0.20885	0.00163	0.41261
4	İnşaat	0.00000	0.00000	0.00172	0.00000
5	Ticaret	0.00922	0.06283	0.01041	0.09726
6	Turizm	0.00719	0.00719	1.00891	1.00891
7	Ulaştırma	0.00169	0.05468	0.00295	0.08829
8	Haberleşme	0.00031	0.01368	0.00133	0.01923
9	Bankacılık	0.00769	0.01643	0.00882	0.03685
10	Hizmetler	0.00609	0.03442	0.00665	0.05270
11	Konut	0.00000	0.00000	0.00046	0.00000
	TOPLAM	0.03221	0.53281	1.04448	1.94474

Kaynak: DİE, 1990 yılı Girdi-Çıktı tablosundan faydalanılarak hesaplanmıştır.

Tablo 3.7’de ise turizm sektörünün 1990 yılına ait doğrudan ve toplam ileri-geri bağlantı etkileri hesaplanmıştır. Bu hesaplama göre, doğrudan ileri bağlantı etkisi, katsayı değer büyüklüklerine göre sırasıyla; ticaret, bankacılık ve kendisidir. Buna göre, turizm sektöründeki bir birimlik nihai çıktı artışı, ticaret sektörüne 0.00922 birim, bankacılık sektörüne 0.00769 birim ve kendisine 0.0719 birim girdi verdiğini göstermektedir.

Doğrudan geri bağlantı etkileri açısından değerlendirildiğinde, sırası ile imalat sanayii, turizm sektörü ve ulaştırma gelmektedir. Yani, 1990 yılında turizm sektöründe bir birim nihai çıktı talebi arttığında imalat sanayiinden 0.2088 birim, tarım sektöründen 0.1325 birim ve ulaştırma sektöründen 0.0547 birim girdi almaktadır.

1990 yılında turizm sektörü toplam geri bağlantı etkileri incelendiğinde, sırası ile turizm, imalat ve tarım sektörü en yüksek değerleri almaktadır. Tablo 3.7’ye göre turizm sektörü bir birim nihai çıktı için kendisinden 1.0089 birim, imalat sanayi sektöründen 0.4126 birim, tarım sektöründen 0.2025 birim girdi almaktadır.

Toplam ileri bağlantılarında ise; birinci sırada kendisine 1.00891 birim, ikinci sırada bankacılık sektörüne 0.00882 birim ve üçüncü sırada hizmetler sektörüne 0.00665 birim girdi vermektedir. Burada turizm sektörünün kendisinin toplam geri ve ileri bağlantı katsayısı aynı zamanda çarpan katsayısıdır. -1990 yılında çarpan katsayısı 1.00891’dir.

1990 yılında turizm sektöründe toplam geri bağlantı etkisini genel ekonomi üzerinde değerlendirdiğimizde, sektörün toplam geriye doğru bağlantı toplamı 1.944’tür. Yani, turizm

sektörü hizmetlerine karşı nihai talep 1,000 TL artarken, ekonominin diğer sektörlerine olan mal ve hizmet talebi 1,944 TL artacaktır.

Görüldüğü gibi sektörün ileriye-doğru bağlantı etkileri geriye-doğru bağlantı katsayılarına göre zayıftır. Bu nedenle, turizm sektöründeki genişlemenin geriye besleme etkisinden, yani girdi aldığı sektörleri uyarma etkisi, ileriye besleme etkisinden, yani girdi verdiği sektörü uyarma etkisinden daha yüksektir.

1995 yılında ise turizm sektörünün toplulaştırılmış sektörler itibarıyla, kullanım değerleri ve bağlantı etkileri aşağıdaki Tablolarda analiz edilerek incelenmiştir.

Tablo 3.8 : Toplulaştırılmış Sektörler İtibarıyla 1995 Yılı Girdi Çıktı Tablosu (Milyar TL)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	451,085.84	499.01	400,425.26	23.53	148.23	5,627.58	2,089.81	0.00	49.80	1,331.45	146.34
2	430.84	513.19	266,914.52	22,864.13	340.58	86.98	66,101.07	173.27	37.57	1,360.95	0.00
3	235,446.06	26,137.72	1,696,671.41	672,616.07	31,072.49	35,813.25	443,227.27	41,084.06	13,047.56	175,891.47	42,381.00
4	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
5	7,406.84	411.32	49,527.59	16,875.14	1,195.42	253.51	9,960.70	1,126.47	198.23	4,255.62	924.72
6	130.09	0.00	0.00	0.00	6,555.75	278.31	2,819.83	65.63	3,489.45	16,463.27	0.00
7	59,566.16	5,199.34	140,772.38	76,371.63	18,768.38	1,109.82	55,684.81	2,821.52	3,771.90	25,274.12	4,585.68
8	162.65	95.97	12,010.03	2,700.75	6,108.42	324.67	4,324.63	1,945.73	14,417.36	12,317.49	0.00
9	82,291.01	3,203.13	60,961.55	37,794.07	32,739.92	466.90	5,807.90	874.15	24,180.35	4,496.89	10,430.60
10	14,970.81	1,479.29	107,178.80	13,100.30	10,195.13	1,418.47	36,642.25	94.37	12,900.10	0.00	29,181.86
11	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00

Kaynak: Çakır, Mesut., a.g.e., 1995 yılı girdi-çıktı tahmininden faydalanılarak toplulaştırılmıştır.

1995 yılı turizm sektörü, aynı çerçeve ile değerlendirildiğinde, imalat sanayiinden 35,813 milyar TL' lik girdi kullanırken, 1,718 liralık girdi hizmetler sektöründen satın almıştır. Turizm sektörü en fazla girdiyi 16,463 milyar TL ile hizmetler sektörüne vermiştir. İkinci olarak ise 6,555 milyar TL ile ticaret sektörüne girdi vermiştir.

* Satır ve sütun numaraları Tablo 3.7'de verilen sektörleri göstermektedir.

Tablo 3.9 : Turizmin Diğer Sektörlerle Olan Doğrudan ve Toplam Bağlantı Etkileri

	Sektörler	1995 Yılı Doğrudan İBE	1995 Yılı Doğrudan GBE	1995 Yılı Toplam İBE	1995 Yılı Toplam GBE
1	Tarım	0.00007	0.01359	0.00140	0.03312
2	Maden	0.00000	0.00021	0.00076	0.00839
3	İmalat	0.00000	0.08647	0.00121	0.14587
4	İnşaat	0.00000	0.00000	0.00151	0.00000
5	Ticaret	0.00540	0.00061	0.00601	0.00231
6	Turizm	0.00067	0.00067	1.00088	1.00088
7	Ulaştırma	0.00191	0.00268	0.00291	0.00872
8	Haberleşme	0.00054	0.00078	0.00120	0.00154
9	Bankacılık	0.01203	0.00113	0.01406	0.00506
10	Hizmetler	0.01529	0.00342	0.01566	0.00734
11	Konut	0.00000	0.00000	0.00417	0.00000
	TOPLAM	0.03591	0.10957	1.04977	1.21322

Kaynak: Mesut Çakır, a.g.e., 1995 yılı Girdi-Çıktı verilerinden yararlanılarak hesaplanmıştır.

Turizm sektörünün 1995 yılı doğrudan ileri bağlantı katsayıları incelendiğinde, en çok girdi verdiği sektörler hizmetler, bankacılık ve ticaret sektörü şeklinde sıralanırken, doğrudan geri bağlantı katsayılarında ise imalat, tarım ve hizmetler şeklinde sıralanmaktadır.

Toplam ileri bağlantı katsayılarında turizm, hizmetler ve bankacılık; toplam geri bağlantı katsayılarında ise, turizm, tarım ve imalat sanayii olarak sıralanmaktadır. Turizm sektörünün genel ekonomi üzerindeki toplam etkileri incelendiğinde, toplam ileri bağlantı katsayısı 1.0497 iken toplam geri bağlantı katsayısı 1.2132'dir.

1985-1990-1995 yılları karşılaştırıldığında en yüksek toplam geri bağlantı etkisi 1985 yılında görülmektedir. Bunun nedeni 1984 yılında turizme sağlanan teşvik ve kredilerdir.

1985, 1990 ve 1995 yılları incelendiğinde ikinci olarak göze çarpan nokta, turizm sektörünün toplam geri bağlantı katsayılarının toplam ileri bağlantı katsayılarına göre sürekli yüksek çıkmasıdır. Buna karşılık, ileriye bağlantı etkilerinin oldukça zayıf olduğu gözlenmiştir. Bunun nedeni, turizm sektörünün yapısı gereği önemli miktarlarda ara malları kullanmakla birlikte, ara malları/hizmetleri üretme yerine çoğunlukla nihai mal/hizmet üretmesidir. O halde, turizm sektörünün belirgin yapısal özelliği, nihai talep artışlarına bağlı olarak ortaya çıkan geriye doğru bağlantı etkileridir.

Bu durum turizm sektörünün çıktı kapasitesini genişletmesinin, ekonomide genişletici etki yaratacağının göstergesidir. Sonuç olarak, turizm sektörünün genişlemesinden bir çok sektör olumlu yönde etkilenmektedir. Tersine, bu sektörün durgunluğa sürüklenmesinden aynı

sektörler önemli derece zarar görmekte, bu sektörlerin üretim ve istihdam düzeyleri düşmekte, gelir yaratma kapasiteleri zayıflamaktadır²⁶⁹.

Turizm sektörünün Türkiye ekonomisi genelindeki 64 sektör ile mevcut durum ve bağınlaşma etkileri Ek 10.'da incelenmiştir.

3.3.2. Turizm Sektörünün Yaratmış Olduğu Katma Değer Analizi

(1963-1997)

Turizm sektörünün yaratmış olduğu katma değerın hesaplaması, yöntem bölümünde açıklandığı gibi 1963'ten 1997 yılına kadar yapılmıştır. Yönteme uygun olarak yapılan hesaplama Ek:11'dedir. Yapılan bu çalışmaya göre yıllara göre toplam katma değerlerin gelişimi tablo 3.10 ve grafikte 3.1 gösterilmiştir.

Buna göre; Türkiye'de 1963 yılında dış aktif turizm gelirlerinin yaratmış olduğu katma değer 5.2 milyon dolardır. Bu değer, 1973 yılında 115.5 milyon dolar iken, 1983 yılında 276.9 milyon dolara yükselmiştir. Ancak 1984 yılında, turizm sektörüne yönelik olarak yoğun bir biçimde uygulanan teşvik ve krediler, müteşebbislerin dikkatini bu sektöre çekmeyi başarmış ve sonuçta turizm yatırımları hızla artmaya başlamıştır. Turizm yatırımlarının toplam yatırımlar içindeki payı, birinci plan döneminde yalnızca % 0.5 iken, beşinci plan döneminde % 3.5 düzeyine yükselmiştir. Bu nedenle, Türkiye'nin dış turizm gelirlerinin yaratmış olduğu katma değerın GSMH'ya yaptığı katkı, beşinci plan döneminin başından itibaren artmıştır. Tablodan da görüldüğü gibi bu katkılar 1985 yılında 998.1 milyon dolar, 1990 yılında 2.172 milyon dolar ve 1997 yılında 5.447 milyon dolara yükselmiştir. Dördüncü plan döneminde, devletin ulaştırma ve haberleşme sektörlerine yaptığı sabit sermaye yatırımları, hem genel ekonomiyi uyarmış hem de turizm sektörünün üst yapı yatırımlarını uyarmış ve dış turizm gelirlerinin artmasına neden olmuştur. Sonuç olarak bu dönemden itibaren turizmin yaratmış olduğu katma değerda önemli atışlar kaydedilmiştir.

²⁶⁹ TYD, a.g.e., s.44.

Tablo 3.10 : Analiz Turizm Gelirlerinin Yarattığı Katma Değer

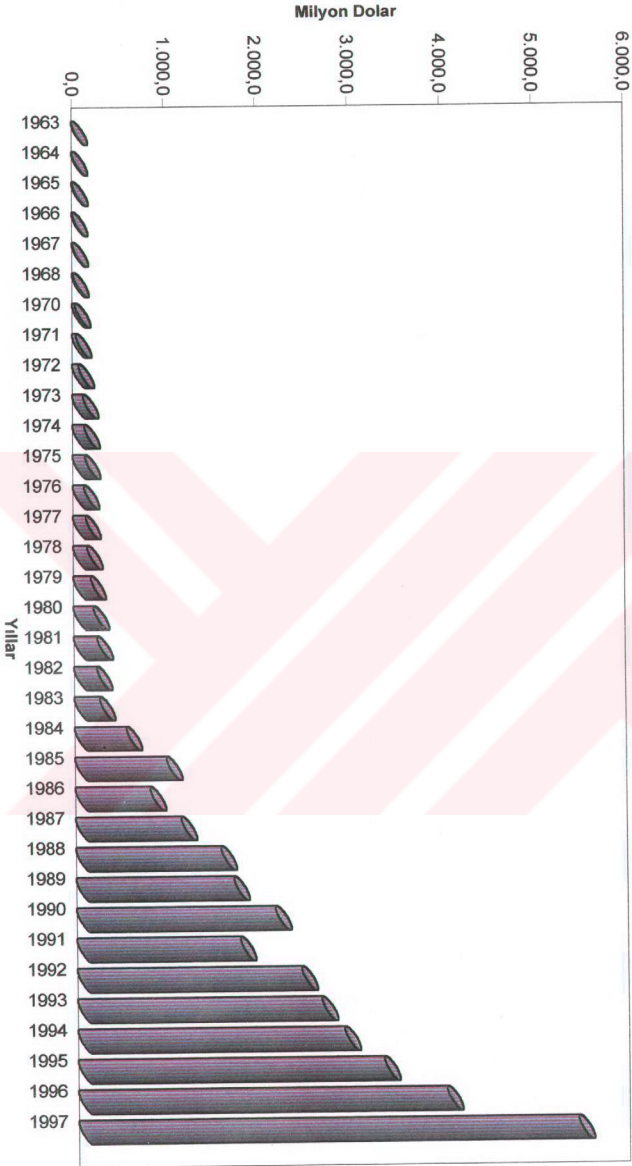
Yıllar	Katma Değer		Yıllar	Katma Değer
1963	5.2		1981	256.8
1964	5.6		1982	249.4
1965	9.3		1983	276.9
1966	8.1		1984	565.7
1967	8.9		1985	998.1
1968	16.2		1986	818.3
1970	34.8		1987	1,153.2
1971	42.4		1988	1,586.3
1972	69.8		1989	1,721.8
1973	115.5		1990	2,172.1
1974	130.5		1991	1,787.5
1975	135.3		1992	2,450.9
1976	121.6		1993	2,666.4
1977	138.0		1994	2,910.2
1978	155.2		1995	3,338.6
1979	189.1		1996	4,015.5
1980	220.0		1997	5,447.7

Kaynak: Ek II'den elde edilmiştir.

3.3.3. Turizm Sektörü İçin Yapılan Regresyon, Korelasyon ve Trend Analizi

Yöntem bölümünde yapılan açıklamalar ışığında, turizm sektöründeki bazı değişkenlerin arasındaki ilişkileri ortaya koyabilmek için aşağıdaki çalışmalar yapılmıştır.

Grafik 3.1 Turizm Gelirlerinin Yaratığı Katma Değer

3.3.3.1. Turizm Gelirleri, Turist Yatak Sayısı ve Gelen Yabancı Turist Sayısı Arasındaki İlişkinin Analizi

Türkiye'deki yatak sayısı ve gelen yabancı turist sayısının, turizm gelirleri üzerine etkisinin en küçük kareler yöntemi ile parametreleri tahmin edildiğinde, regresyon denklemi ve korelasyon katsayısı aşağıdaki gibidir (regresyon analizi yıllara göre turistik belgeli yatak sayısı grafiği, turist sayısı grafiği ve turizm gelirleri grafiği Ek: 12'de incelenmiştir).

$$Y=0,0147672X_1 + 0,000016X_2 \quad (3.3.3)$$

$$R=0,98$$

Denklemden; Y:Turizm gelirleri

X_1 :Yatak sayısını

X_2 :Turist sayısını

r : Korelasyon katsayısını ifade etmektedir.

Yaptığımız çalışmada, korelasyon katsayısının 0.98 çıkması bu denklemden değişkenler arasında yüksek bir korelasyon olduğunu ortaya koymaktadır. Regresyon denklemine göre; yatak sayısında 1,000 adetlik bir artış söz konusu olduğunda turizm gelirleri 14,767,200 dolar artmaktadır. Turist sayısında 1,000 kişilik artış ise 16,000 dolarlık bir artışa neden olmaktadır.

3.3.3.2. Turizm Gelirleri ile Turizm Yatırımlarının Toplam Yatırımlar İçindeki Payı Arasındaki İlişkinin Analizi

Yapılan regresyon analizi sonucunda turizm yatırımlarının toplam yatırımlar içindeki payı ise, turizm gelirleri arasındaki ilişkiyi ifade eden regresyon denklemi aşağıdaki gibidir (yapılan analizler Ek: 13'de yer almaktadır).

$$Y=-54,71 + 828,06X \quad (3.3.4)$$

$$r : 0,437$$

Denklemden; Y:Turizm gelirleri,

X:Turizm yatırımlarının toplam yatırımlar içindeki payını ifade eder.

Korelasyon katsayısının 0.44 çıkması bu iki değişken arasında ilişki yoğunluğunun çok yüksek olmadığını ifade etmektedir. Buna karşın regresyon denklemini şu şekilde açıklayabiliriz :

Turizm gelirleri ile turizm yatırımlarının toplam yatırım içindeki payı arasında doğrusal bir ilişki vardır. Yani, turizm yatırımlarının toplam yatırımlar içindeki payı yükseldikçe turizm gelirleri artmaktadır. Doğrusal ilişki ancak 0,44 oranında açıklanabilmektedir. Regresyon denklemine göre, turizm yatırımlarının toplam yatırımlar içindeki payı % 1 arttığında, turizm gelirleri 828,060,000 dolar artmaktadır. Yıllar itibarıyla turizm yatırımlarının toplam yatırımlar içindeki payındaki değişim Grafik 3.2'de gösterilmektedir. Grafik incelendiğinde özellikle 1984 yılından sonra, turizme verilen teşvik ve kredilerin etkisiyle bu pay % 4'lere kadar yükselmiştir. Turizm gelirlerinin de aynı yıllarda yükselmesi, bu iki değişken arasındaki ilişkinin doğruluğunu kanıtlamaktadır.

Turizm gelirleri (Y) ile turizm yatırımlarının toplam yatırımlar içindeki payı (X) arasındaki iki değişkenin istatistiksel bakımdan önemli derecede etkilenip etkilenmediğini anlamak için $H_0: b = 0$ hipotezini test ederiz. X değişkeni Y değişkeni üzerinde etkili değilse, bu durumda $b = 0$ olarak belirtilebilir. Nitekim $Y = a + bX + \Sigma$ bağıntısında $b = 0$ olduğunda X her ne değer alsın Y bundan etkilenmez ve $Y = a + \Sigma$ olur. X değişkeni Y değişkeni üzerinde etkili ise, $b \neq 0$ (pozitif etki için $b > 0$, negatif etki için $b < 0$) olur. Ek 13'de yapılan b ile ilgili hipotez testi sonucu aşağıdaki şekilde özetlenebilir.

Hipotezimiz;

$$H_0: b = 0$$

$$H_a: b > 0 \quad \% 95'lik \text{ güven aralığında;}$$

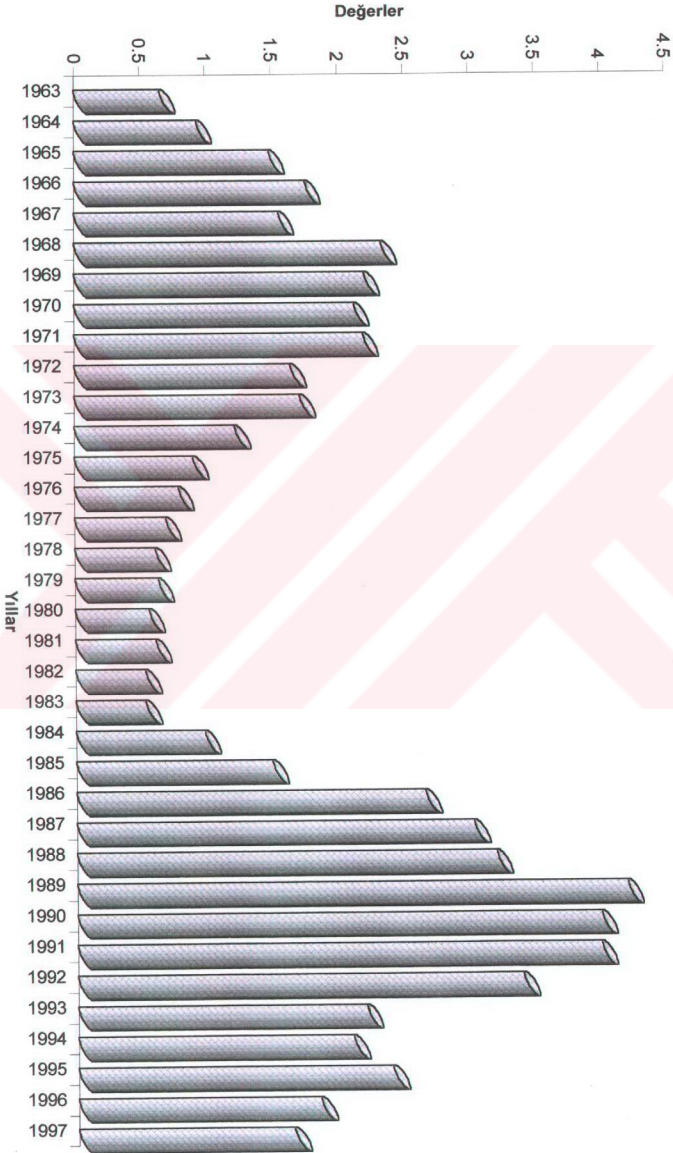
$$t_{0.05} (n-2) \rightarrow t_{0.05} (35-2);$$

$$t_{0.05} (33) = 1.65 \text{ (tablo değeri)}$$

$$t = \frac{b}{sb} = 2.79 \quad (t \text{ hesaplanan})$$

Sonuç; $t_{\text{hesaplanan}} (2.79) > t_{\text{tablo}} (1.65)$ olduğundan $H_0 (b = 0)$ hipotezi reddedilip, $H_a (b > 0)$ hipotezi kabul edilir. Dolayısıyla, turizm yatırımlarının turizm gelirlerini pozitif olarak etkilediğini ve regresyon testimizin doğruluğunu ispatlamaktadır.

Grafik 3.2: Turizm Yatırımlarının Toplam Yatırımlar İçerisindeki Payı

1963 1964 1965 1966 1967 1968 1969 1970 1971 1972 1973 1974 1975 1976 1977 1978 1979 1980
 1981 1982 1983 1984 1985 1986 1987 1988 1989 1990 1991 1992 1993 1994 1995 1996 1997

3.3.3.3. GSMH ile Turizm Gelirleri Arasındaki İlişkinin Analizi

Turizmin GSMH üzerine olumlu etkilerinin olduğu daha önceki bölümlerde açıklanmıştır. Bu etkinin göstergesi olarak, turizm gelirlerinin GSMH içindeki payının (grafik 3.3'de görüldüğü gibi) sürekli yükseldiğini göstermek mümkündür. Bu iki değişken arasındaki ilişkinin sıklığı ve durumunu görebilmek için regresyon, korelasyon ve hipotez testi analizleri yapılmıştır. Yapılan tüm bu çalışmalar EK: 14'de gösterilmiştir. Çalışmanın sonucunda aşağıdaki denklem elde edilmiştir.

$$Y = 28,133 + 27.3X \quad (3.35)$$

$$r : 0.935$$

Denklemden;

Y :GSMH,

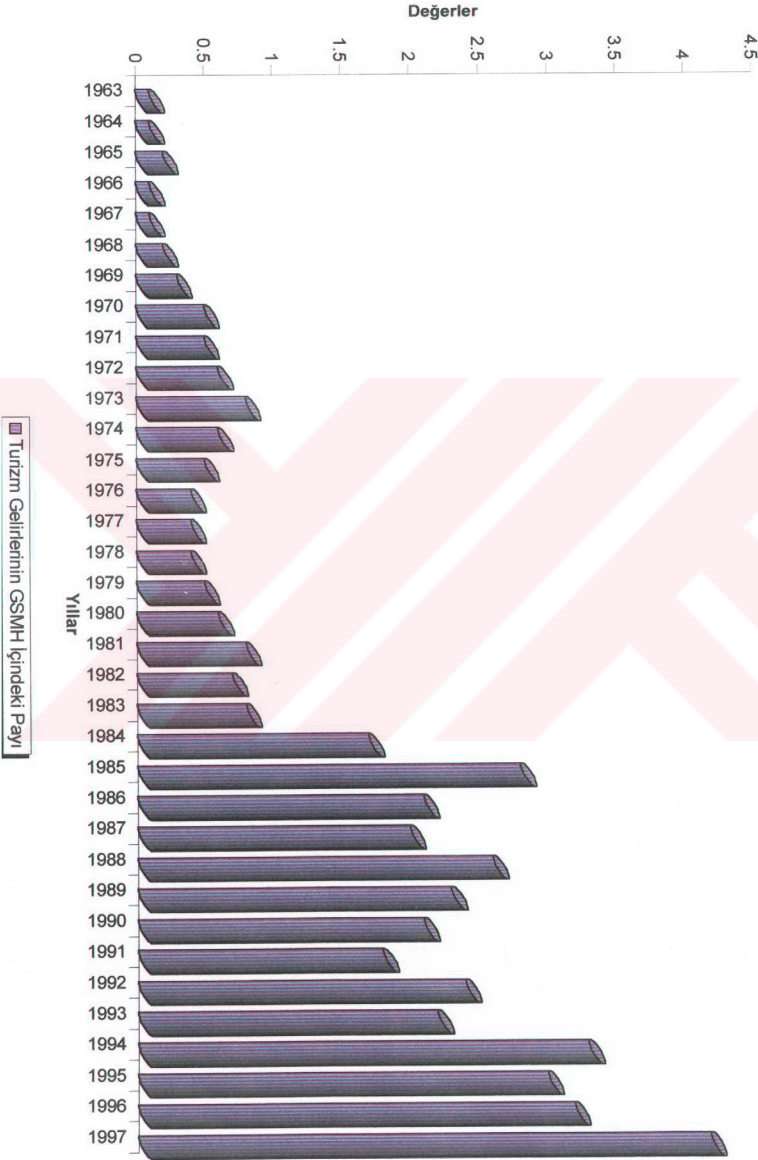
X :Turizm gelirleri,

r : Korelasyon katsayısını göstermektedir.

Korelasyon katsayısının 0.935 olması bu iki değişken arasında çok yüksek korelasyon olduğunu ifade etmektedir. Regresyon denklemine göre, turizm gelirinde 1,000 dolarlık bir artış olduğunda, GSMH 27,300 dolarlık bir artışa ulaşmaktadır.

Yapılan b hipotez testi sonucunda (% 95'lik güven aralığında); $t_h (15.08) > t_t (1.65)$ olduğundan $H_0 (b=0)$ hipotezi reddedilip, $H_a (b>0)$ hipotezi kabul edilir. Dolayısıyla, turizm gelirlerinin GSMH'yi pozitif etkilediğini ve regresyon testimizin doğruluğunu ispatlamaktadır.

Grafik 3.3: Turizm Gelirlerinin GSMH İçindeki Payı

Bu bölümde yapılan diğer bir çalışma da GSMH ve turizm gelirlerinin gelişme trendlerinin analiz edilmesidir. Daha önceki oluşan verilerin koşulları sabit kalmak şartı ile, GSMH' nin 1998-2015 yılları arasındaki gelişimi aşağıdaki Tabloda gösterilmiştir.

Tablo 3.11: Türkiye'nin GSMH'ında ve Turizm Gelirlerinde Beklenen Gelişme Trendi

Yıllar	Beklenen Gelişmeler	
	GSMH (Milyon \$)	Turizm Gelirleri (Milyon \$)
1998	205,909	13,270
2000	216,437	13,925
2005	242,757	15,561
2010	290,133	18,505
2015	316,453	20,141

Tablo 3.11'e göre GSMH 1999 yılında 211,173 milyon dolardan 2015 yılında 316,453 milyon dolara yükselecektir. Ancak daha önce de açıklandığı gibi, geçmiş verilerin elde edilme koşullarının değişmeyeceği varsayılmıştır. Bu koşulların değişmesi ile GSMH' deki tahminlerin değişmesi mümkündür. Yine aynı tabloda, Türkiye'nin 1963-1997 yılları arasında gerçekleşen turizm gelirleri ışığında, 1998-2015 yılı turizm gelirleri tahmin edilmiştir. Ancak, turizm sektöründe yaşanan olumsuz dönemsel bir takım gelişmelerin tahmin rakamlarının ön görülenden farklı çıkabileceği göz ardı edilmemelidir. Eğilim veri iken, turizm gelirleri 2015 yılında 20,141 milyon dolara yükselecektir. Bu durumda tahminin GSMH içindeki payı % 6.4 yükselecektir.

3.3.3.4. Turizm Gelirlerinin Ödemeler Bilançosu Üzerine ve Döviz Kuru Üzerine Etkileri

Turizm, ödemeler bilançosunda sürekli açık veren Türkiye gibi ülkeler için son derece önemli bir sektördür. Sektör, 1973 yılında dış ticaret açığının % 22'sini karşılarken, bu oran 1983 yılında % 11'e gerilemiştir. 1984 yılında turizm sektörüne verilen teşviklerle bu oran yükselme eğilimine girmiştir. Şöyle ki, 1993 yılında turizm dış ticaret açıklarının % 28.5'ni, 1995 yılında % 35.7'sini ve 1997 yılında da % 39'unu karşılar duruma gelmiştir (Tablo 3.12'de görülmektedir).

Tablo 3.12 : Turizm Gelirlerinin Dış Ticaret Açığını Karşılama Oranı

Yıllar	Turizm Gelirleri / Dış Ticaret Açığı
1973	22.0
1983	11.0
1993	28.5
1994	84.0
1995	35.7
1996	31.5
1997	39.1

Kaynak : TYD, Turizm Yatırımlarının Ekonomiye Katkısı II, İstanbul, Mayıs 1999, s. 16

Turizm sektörünün ödemeler bilançosu üzerindeki etkisi kapsamında turizm gelirlerinin ihracat içindeki payının gelişimini de görmek mümkündür. Tablo 3.13 ve Grafik 3.4'de görüldüğü gibi, 1963 yılında turizm gelirlerinin toplam ihracata oranı % 2.1 iken, 1973 yılında % 13, 1983 yılında % 7.2'ye yükselmiştir.

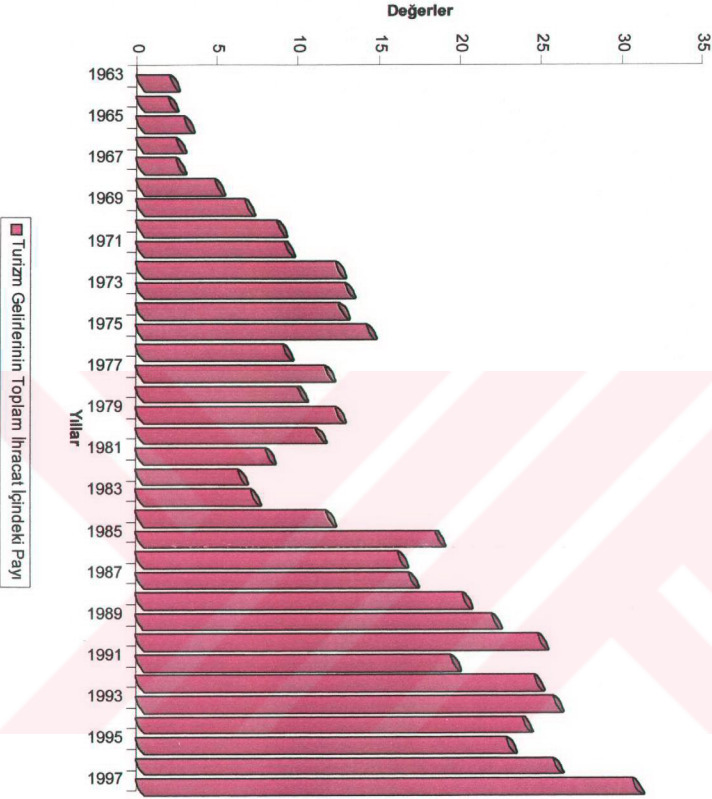
1983 yılından sonra bu pay hızla yükselerek 1988 yılında % 20.2, 1990 yılında %24.9 ve 1997 yılında % 30.8 olmuştur. Bununla birlikte turizm giderlerinin toplam ithalat giderlerine oranı ise % 3 ile % 5 arasında değişmiştir.

Tablo 3.13: 1963- 1997 Yılları Arasında İhracat, İthalat, Turizm Gelirlerinin Toplam İhracata Oranı, Turizm Giderlerinin Toplam İthalat Oranı ve Turizm Giderleri

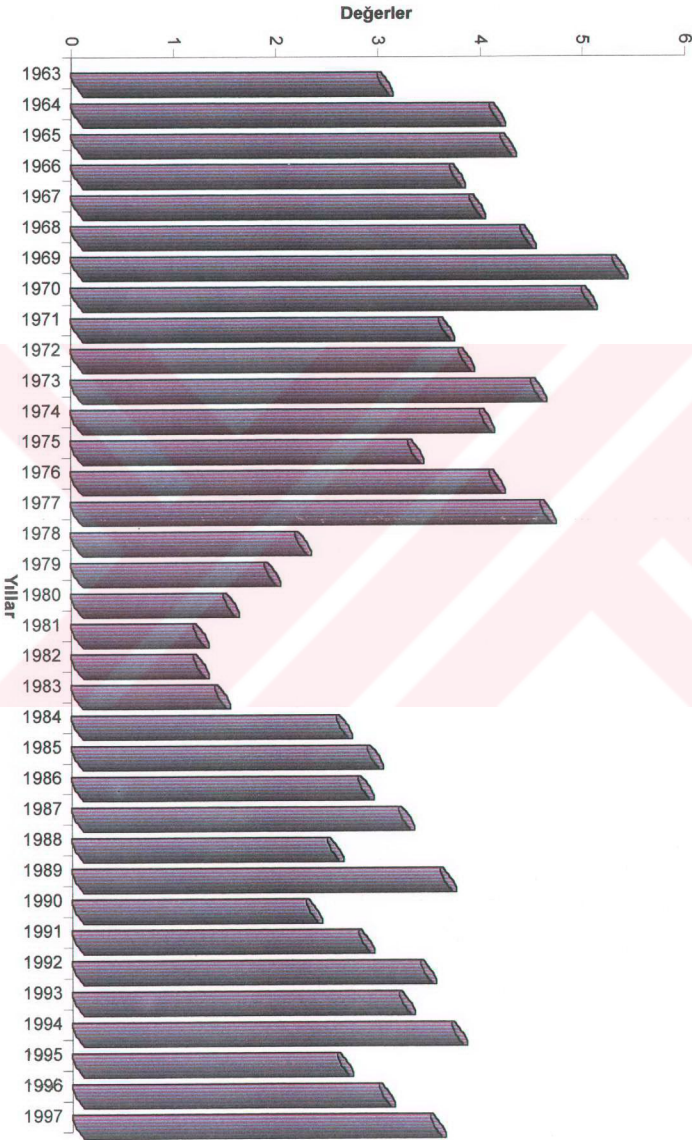
Yıllar	İhracat (Milyon \$)	Turizm Gelirlerinin İhracata Oranı (%)	İthalat (Milyon \$)	Turizm Giderleri (Milyon \$)	Turizm Giderlerinin İthalata Oranı (%)
1963	368	2,1	688	20,5	3
1964	411	2	537	21,8	4,1
1965	464	3	572	24,3	4,2
1966	490	2,5	718	26,3	3,7
1967	523	2,5	685	26,8	3,9
1968	496	4,9	764	33,4	4,4
1969	537	6,8	801	42,2	5,3
1970	588	8,8	948	47,7	5
1971	677	9,3	1171	42,2	3,6
1972	835	12,4	1563	59,3	3,8
1973	1317,1	13	2086	93	4,5
1974	1532,2	12,6	3777,6	151,8	4
1975	1401,1	14,3	4738,7	155	3,3
1976	1960	9,2	5128	207,9	4,1
1977	1735	11,7	5796,3	268,5	4,6
1978	2288	10,1	4599	102,5	2,2
1979	2261,2	12,4	5069,4	95,1	1,9
1980	2910,1	11,2	7909,4	114,7	1,5
1981	4702,9	8,1	8933,4	103,3	1,2
1982	5746	6,4	8842,7	108,9	1,2
1983	5727,8	7,2	9235	127,3	1,4
1984	7133,6	11,8	10756,9	276,8	2,6
1985	7958	18,6	11343,4	323,6	2,9
1986	7456,7	16,3	11104,8	313,6	2,8
1987	10190	16,9	14158	447,7	3,2
1988	11662,1	20,2	14335	358	2,5
1989	11625	22	15792	565	3,6
1990	12960	24,9	22302	520	2,3
1991	13593	19,5	21047	592	2,8
1992	14715	24,7	22871	776	3,4
1993	15345	25,8	29428	934	3,2
1994	18106	23,9	23270	866	3,7
1995	21636	22,9	35709	912	2,6
1996	23082,1	25,8	42463,8	1265	3
1997	26246	30,8	48657	1716	3,5

Kaynak: TB, Turizm İstatistikleri Bülteni 1997, Ankara, 1998, s. 74

Grafik 3.4 : Turizm Gelirlerinin Toplam İhracata Oranı

Grafik 3.5 : Turizm Giderlerinin Toplam İthalata Oranı

Turizm sektörünün, milli paranın dış değerini etkilediğini daha önceki bölümlerde açıklamıştık. Özellikle hükümetler devalüasyon yapma gereğini duymaktadırlar. Aşağıdaki ikili regresyon denklemi, turizm gelirleri ve gelen yabancı turist sayısı ile döviz kuru arasındaki ilişkiyi açıklayan regresyon analizi ve t testi Ek 15'de yapılmıştır. Turizm gelirleri ile döviz kuru arasında yapılan regresyon analizi ve t testi sonucunda aşağıdaki regresyon denklemi elde edilmiştir.

$$Y : 883.04 + 0.05708 X \quad Y = \text{Turizm gelirleri}$$

$$r = 0.83 \quad X = \text{Döviz kuru} \quad (3.36)$$

$$r = \text{korelasyon katsayısı}$$

Bu denklemde, iki değişken arasında yüksek bir korelasyon vardır. Yani, turizm gelirlerindeki değişmelerin, döviz kuru ile açıklanma oranı 0.83'dür. Bu durumda Türk Lirası dolar karşısında 1000 TL değer kaybederse, turizm gelirinde 57,080,000 dolar artış sağlanmaktadır. Bu analizin doğruluğu için yapılan t testi sonucu ise;

Hipotezimiz;	%95'lik güven aralığında	
$H_0 : b=0$	$t_t = 1.65$	
$H_a : b>0$	$t_h = 6.43$	elde edilmiştir.

Buna göre; $t_h > t_t$ olduğundan H_a ($b>0$) kabul edilir. Dolayısıyla döviz kurunun turizm gelirlerini pozitif olarak etkilediğini ve regresyon testimizin doğruluğunu ispatlamıştır.

Döviz kuru ile turist sayısı arasındaki ilişkiyi gösteren regresyon denklemi aşağıdaki gibidir (Ek : 15'de elde edilmiştir).

$$Y = 2,151,142.34 + 66,361 X \quad Y = \text{Turist sayısı}$$

$$r : 0.73 \quad X = \text{Döviz kuru}$$

$$r = \text{Korelasyon katsayısı}$$

Denklemden de görüldüğü turist sayısı ile döviz kuru arasında doğrusal bir ilişki söz konusudur. Bu iki değişken arasındaki ilişkinin sıklığı ise 0.73'dür. Yani aralarında yüksek bir korelasyon vardır. Türk lirası dolar karşısında 1,000 TL bir değer kaybettiğinde turist sayısında 66,361 kişilik bir artış söz konusudur. Döviz kurunun, turist sayısının ve turizm gelirlerinin bu dönem içerisindeki değişimleri, EK : 15'de grafik ve tablolarla incelenmiştir. Ayrıca yapılan hipotez testine göre; $t_h (6.15) > t_t (1.65)$ olduğundan $H_0 (b=0)$ reddedilip, $H_a (b>0)$ kabul edilir. Dolayısıyla döviz kurunun turist sayısını pozitif olarak etkilediği ve regresyon testimizin doğruluğu ispatlanmıştır.

Türkiye'de ihracatta, döviz kurunda, turizm gelirlerinin ihracata oranında beklenen gelişmeler şöyledir;

Elde edilen $Y = 4867,48 + 65214X$ regresyon denklemine göre; ihracatın 1998'den 2015 yılına kadar alacağı değerler aşağıdaki Tablo 3.14'de belirtilmiştir.

Tablo 3.14 : Türkiye'de İhracatta, Döviz Kurunda ve Turizm Gelirinin İhracata Oranında Beklenen Gelişme Trendi

Yıllar	İhracat (Milyon \$)	Döviz Kuru	Turizm Gelirlerinin İhracata Oranı
1998	28,340	545,906	27.49
1999	28,992	560,607	28.28
2000	29,644	575,308	29.07
2001	30,296	590,009	29.86
2002	30,948	604,710	30.65
2003	31,600	619,411	31.44
2004	32,252	634,112	32.23
2005	32,904	648,813	33.02
2006	33,556	663,514	33.81
2007	34,208	678,215	34.60
2008	37,468	751,720	38.55
2009	38,120	766,421	39.34
2010	38,772	781,122	40.13
2011	39,424	795,823	40.92
2012	40,076	810,524	41.71
2013	40,728	825,225	42.50
2014	41,380	839,926	43.29
2015	42,032	854,627	44.08

Tablo 3.14 incelendiğinde, 1998 yılında ihracatın 28,340 milyon dolar, 2015 yılında ise 42.032 milyon dolar olacağı tahmin edilmektedir.

Aynı şekilde elde edilen $Y=16670,77 + 1471X$ regresyon denklemine göre, dolar döviz kurunun 1998'den 2015 yılına kadar alacağı değerler aşağıdaki Tablo 3.14'de belirtilmiştir.

Tabloya göre 1998 yılında doların 545,906, 2015 yılında ise 854,627 lira olacağı tahmin edilmektedir.

Aynı şekilde elde edilen $Y=-0,9584 + 0,7031X$ denklemine göre turizm gelirlerinin ihracata oranı 1998'den 2015 yılına kadar alacağı değerler aşağıdaki gibidir.

Tablo incelendiğinde 1998 yılında turizm gelirlerinin ihracat içindeki payı % 27.49 iken, 2015 yılında % 44.08 olacağı tahmin edilmektedir.

Turizm sektörünün bir enflasyon unsuru olduğunu daha önceki bölümde açıklamıştık. Yani, turistik mal ve hizmetlere olan talep artığında, hem turizm sektörünün mal ve hizmet fiyatı hem de fiyatlar genel düzeyi yükselmektedir. TEFE, turist sayısı ve turizm gelirinin 1963-1997 yılları arasındaki gelişmesi aşağıdaki grafikler yardımı ile gösterilmektedir.

TEFE, Grafik 3.6 görüldüğü gibi 1978 yılından sonra toptan eşya fiyat endeksi hızla yükselmiştir. 1978 yılından sonra, askeri ihtilal dönemi hariç diğer yıllarda enflasyon oranı %50'nin üzerinde seyretmiştir.

Turist sayısındaki değişmelerin TEFE üzerine etkisini,

$$Y = 14.08 + 0.00009 X \quad (3.37)$$

$$r = 0.73 \quad (Y = \text{TEFE}, X = \text{Turist sayısı})$$

regresyon denklemi ile açıklamak mümkündür (EK.16) Bu iki değişken arasında pozitif bir ilişki vardır. Yani turist sayısındaki artış, toptan eşya fiyatlarını da artırmaktadır. Regresyon denklemine göre, turist sayısında 10,000 kişilik bir artış, toptan eşya fiyatlarında % 0.9 oranında bir artışa neden olmaktadır. Ek 16.'da yapılan t hipotez testine göre; % 95'lik güven aralığında $t_h (11.62) > t_t (1.65)$ olduğuna göre H_0 hipotezi reddedilip, H_a hipotezi kabul edilmektedir. Buna göre, turist sayısının TEFE'yi pozitif olarak etkilediğini ve regresyon denkleminin doğruluğunu ispatlamaktadır.

Turizm gelirlerinde bir artış gerçekleştiğinde TEFE üzerine etkilerini de (yine EK.16'da yapılan analiz sonucunda) aşağıdaki regresyon denklemi ile açıklamak mümkündür.

$$Y = 23.04 + 0.011 X$$

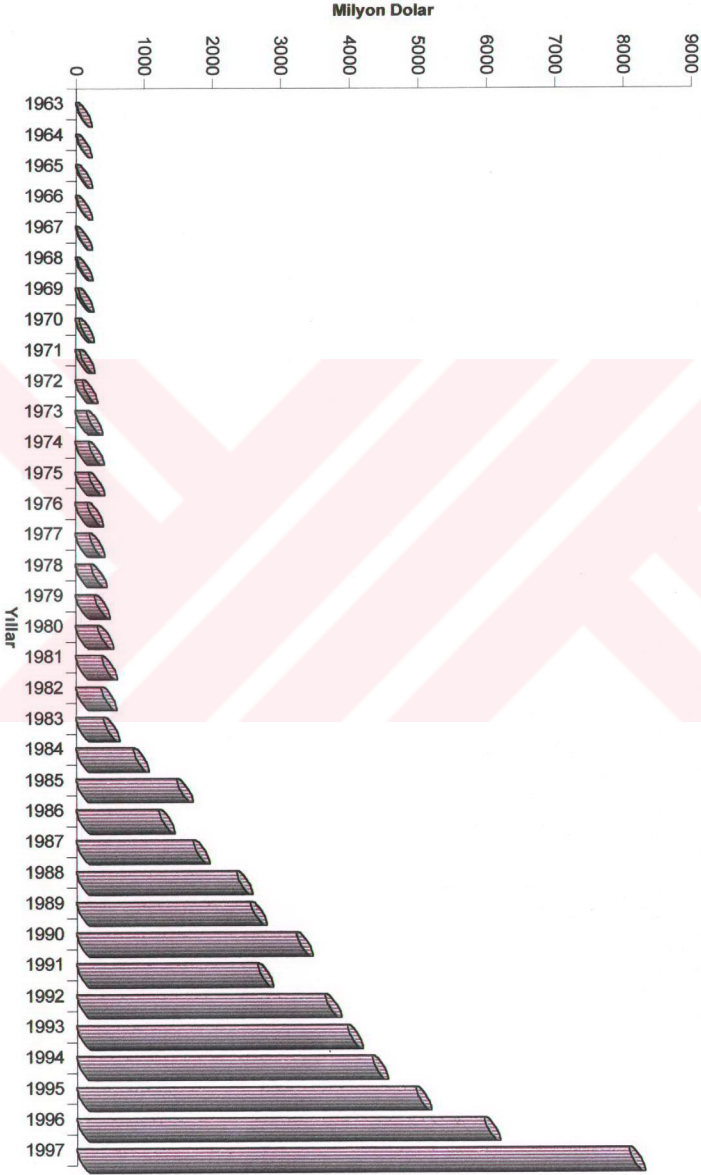
$$r = 0.71 \text{ (Y=TEFE, X=Turizm geliri)}$$

Bu denklemde turizm gelirinde bir milyon dolarlık bir artış gerçekleştiğinde TEFE'de 0.011'lik bir artış söz konusu olabilmektedir. Yine turizm gelirlerinin TEFE üzerindeki etkisini ölçmek için yapılan analizin t hipotez testi sonucunda da, $t_h (5.17) > t_t (1.65)$ olduğundan $H_0 (b=0)$ hipotezi red, $H_a (b>0)$ kabul edilmektedir. Dolayısıyla turizm gelirlerinin TEFE'yi pozitif olarak etkilediği ve regresyon denklemimizin doğruluğu ispatlanmıştır.

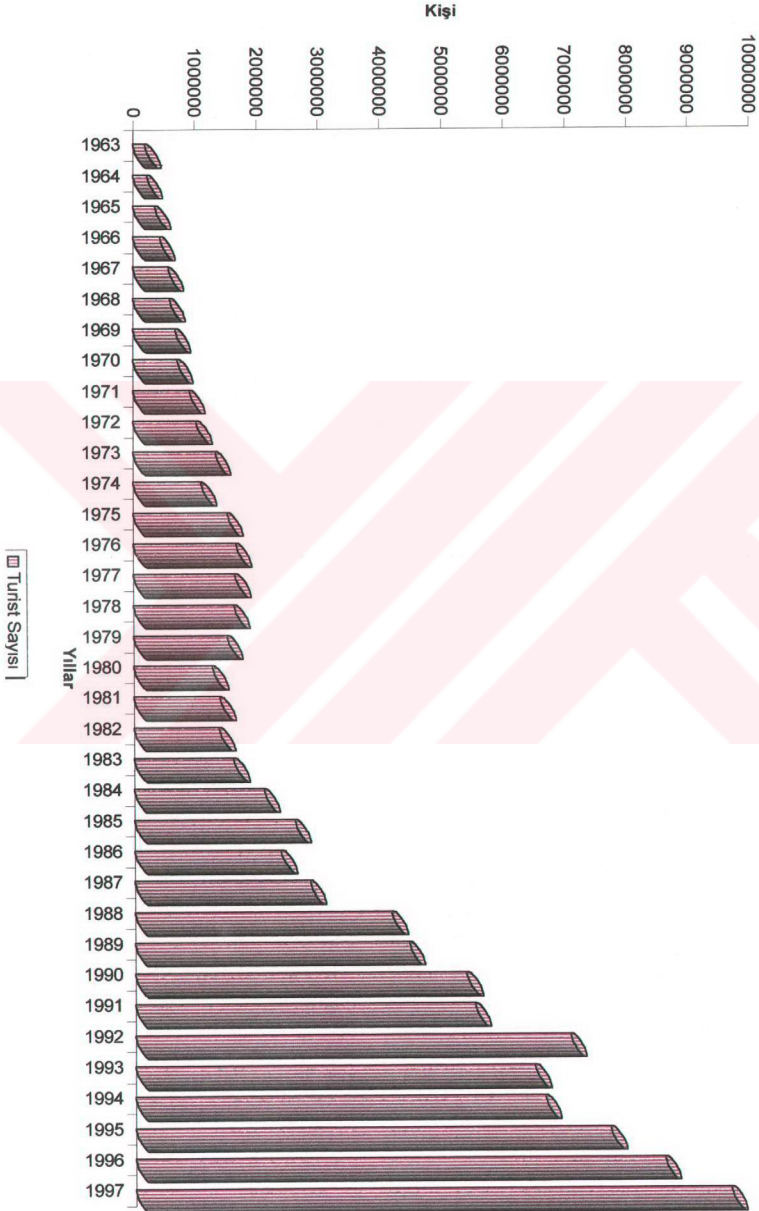
Grafik 3.6: 1963-1996 Yılları arasında TEFE

Grafik 3.7 : Turizm Gelirleri

Grafik 3.8 : Gelen Yabancı Turist Sayısı

$Y = 1320210,57 + 229581,2X$ regresyon denklemine göre 1998 ile 2015 yılları arasında gelen yabancı turist sayısı tahmini aşağıdaki Tabloda yer almaktadır.

Tablo 3.15 : Gelen Yabancı Turist Sayısı Trendi

Yıllar	Turist Sayısı
1998	9,585,158
1999	9,814,740
2000	10,044,322
2001	10,273,904
2002	10,503,486
2003	10,733,068
2004	10,962,650
2005	11,192,232
2006	11,421,814
2007	11,651,396
2008	12,799,305
2009	13,028,887
2010	13,258,469
2011	13,488,051
2012	13,717,633
2013	13,947,215
2014	14,176,796
2015	14,406,378

Buna göre 1998 yılında 9,585,158 olacak olan gelen yabancı turist sayısının 2015 yılında 14,406,378 olacağı tahmin edilmiştir.

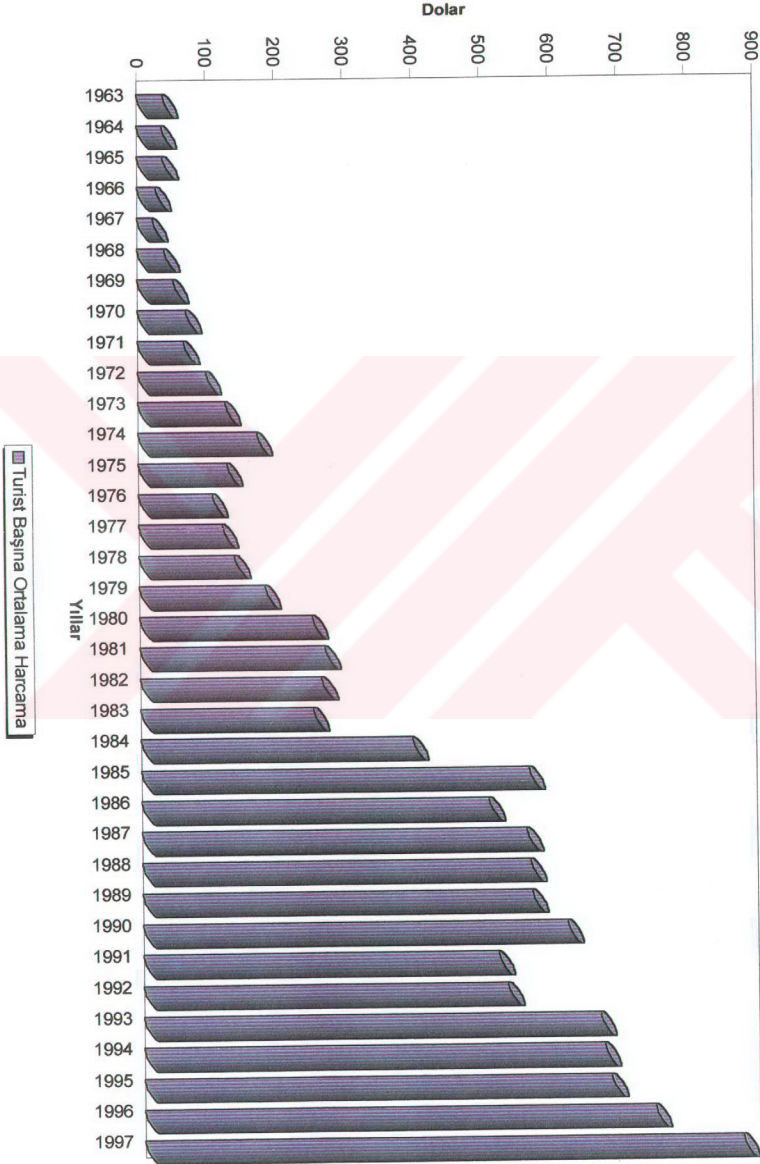
Sonuç olarak, turist sayısı, turizm gelirlerini artıran bir etken ise de, yabancı başına ortalama harcama miktarı da turizm gelirlerini etkileyen diğer bir etkendir. 1963-1997 yılları arasında gelen yabancı turist sayısı, yabancı başına ortalama harcama, yurt dışına çıkan vatandaş sayısı ve kişi başına harcama miktarı aşağıdaki Tabloda yer almaktadır. Ayrıca 1963-1997 yılları arasında turist başına harcama miktarının grafiği de verilmiştir.

Tablo 3.16 : 1963- 1997 Yılları Arasında Gelen Yabancı Turist Sayısı, Yabancı Başına Ortalama Harcama, Yurtdışına Çıkan Vatandaş Sayısı ve Vatandaş Başına Ortalama Harcama

Yıllar	Gelen Yabancı Turist Sayısı	Yabancı Başına Ortalama Harcama (\$)	Yurtdışına Çıkan Vatandaş Sayısı	Vatandaş Başına Ortalama Harcama (\$)
1963	198841	39	41833	490
1964	229347	36	113083	193
1965	361758	38	186520	130
1966	440534	28	155293	170
1967	574055	23	130140	206
1968	602996	40	186449	179
1969	694229	53	270417	156
1970	724784	71	515992	93
1971	926019	68	719668	59
1972	1034955	100	904605	66
1973	1341527	128	1004821	93
1974	1110298	174	1186228	128
1975	1540904	130	1397425	111
1976	1675846	108	1412391	147
1977	1661416	123	1545801	174
1978	1644177	140	1498345	68
1979	1523658	184	1534872	62
1980	1288060	253	1794808	64
1981	1405311	271	1783891	58
1982	1391717	266	1899377	57
1983	1625099	253	1998162	64
1984	2117094	397	2071189	134
1985	2614924	567	1806163	179
1986	2391085	508	16222237	193
1987	2855546	563	1921681	233
1988	4172727	568	2114780	169
1989	4459151	570	2464318	229
1990	5389308	621	2917118	178
1991	5517897	520	2770758	214
1992	7076096	533	2997318	259
1993	6500638	668	3311313	282
1994	6670618	674	3446618	251
1995	7726886	684	3981391	229
1996	8614085	748	4260701	297
1997	9689004	876	4632876	372

Kaynak: TB, Turizm İstatistikleri Bülteni 1997, Ankara, 1998, s. 73

Grafik 3.9 : Turist Başına Ortalama Harcama

$Y=115,19 + 24X$ regresyon denklemine göre, 1998-2015 yılları arasındaki yabancı başına ortalama harcama tahmini aşağıdaki Tabloda verilmiştir.

Tablo 3.17 : Yabancı Turistlerin Ortalama Harcama Miktarı Trendi (\$)

Yıllar	Harcama
1998	979
1999	1,003
2000	1,027
2001	1,051
2002	1,075
2003	1,099
2004	1,123
2005	1,147
2006	1,171
2007	1,195
2008	1,315
2009	1,339
2010	1,363
2011	1,387
2012	1,411
2013	1,435
2014	1,459
2015	1,483

Buna göre, 1998 yılında 973 dolar olan yabancı başına ortalama harcama miktarının 2015 yılında 1,483 dolara ulaşacağı tahmin edilmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Turizm, insanların sürekli konakladığı yer dışında yaptıkları seyahat ve gittikleri yerlerde geçici konaklamaları sırasında ortaya çıkan gereksinmelerin karşılanması ile ilgili faaliyetler bütünüdür. Ancak, tarihsel süreç içerisinde turizm kavramı daha kompleks bir hale gelmiştir. Özellikle azgelişmiş ülkeler açısından ekonomik yönü ön plana çıkmıştır. Dünyadaki gelişmelere paralel olarak turizm sektörü de hızla gelişmiştir. Gelişmenin nedenlerini aşağıdaki gibi sıralayabiliriz;

- Nüfus yapısındaki ve sosyal statülerdeki değişimler,
- Esnekleşen çalışma koşulları,
- Emeklilik koşullarının iyileşmesi,
- İletişim ve haberleşmenin gelişmesi,
- Uçak teknolojisinin gelişmesi,
- Bilgisayar kullanımının hızla artması,
- Ulaşım altyapısının iyileştirilmesi,
- Ekonomik gelişme ve gelir artışı,
- Ticaret hacmindeki genişleme, globalleşme, ekonomik ve bankalar arası anlaşmalar, liberal fiyat ve kur politikaları,
- Yatırım sermayesinin artışı,
- Siyasi anlaşmalar,
- Doğu ve batı bloğunun yıkılışı,
- Çevreci akımlar v.b.

II. Dünya savaşı sonrası dünyada turizm sektörü hızlı bir gelişme göstermiştir. 1960 Yılında 69 milyon olan turist sayısı, 1970’de 166 milyon, 1980’de 284 milyon, 1990’da 457 milyon ve 1998 yılında 616.6 milyon kişiye yükselmiştir. Turizm gelirleri ise, 1960 yılında 7 milyar dolar iken, 1970 yılında 18 milyar dolara, 1980 yılında 103 milyar dolara, 1990 yılında 260 milyar dolara ve 1997 yılında 448.2 milyar dolara yükselmiştir. Dünya ticaret

örgütü (WTO)'nun yaptığı bir çalışmada 2010 yılında turist sayısının 1 milyar kişi, turizm gelirlerinin 1.5 trilyon dolar olacağı tahmin edilmektedir.

Dünyada en fazla turist çeken ülke Fransa'dır. Türkiye ise 19. sırada yer almaktadır. Turizm gelirlerinde ise ABD birinci sırada yer alırken, Türkiye 17. Sırada bulunmaktadır (1996 Yılı Verilerine Göre). Ortalama harcama olarak en fazla döviz bırakan ülkeler arasında Türkiye 10'uncu sırada yer almaktadır (1994).

Türkiye'de planlı dönemde turizm sektöründeki gelişmeleri 1963-1979 dönemi ve 1980-1997 dönemi olarak ikiye ayırarak incelemek daha uygun olmaktadır.

1963-1979 Dönemi; turizmde sektörel örgütlenmenin gerçekleştirildiği teknik altyapı yatırımlarının yapıldığı, bölgesel arazi kullanım planlarının hazırlandığı ve özel sektörü teşvik amacıyla devlet eliyle turizm tesislerinin yapıldığı (TURBAN), yılları kapsamaktadır.

Bu dönemde hem sermaye birikiminin yetersizliği, hem de özel sektörün turizmde teşvik edilmemesi, turizm sektörünün yeterince gelişmesini engellemiştir. Turizm sektörünün bu dönem içerisindeki gelişmeleri ise: Turist sayısı, 1979 yılında 1,523,658 kişiye; turizm geliri, 280.7 milyon dolar; turizm yatırımlarının toplam yatırımlar içindeki oranı % 0.64; yatak sayısı, 53,956 adet; turizm gelirlerinin GSMH içindeki payı % 0.5; turizm gelirlerinin ihracata oranı, % 12.4 olduğu saptanmıştır.

1980-1997 döneminde, özellikle 24 Ocak kararlarıyla birlikte turizm sektörü bir dinamizm kazanmıştır. Bu dönemde, turizm yatırımlarının teşviki için 1980'li yılların başında hazırlanan genel çerçeveye ilişkin düzenleme, 1982 yılında 2634 sayılı "Turizm Teşvik Kanunu" ile yaşama geçirilmiştir. Yasa, bir yandan, turizm bölgeleri, turizm alanları ve turizm merkezlerinin saptanması ve geliştirilmesi ile alt yapıya ağırlık verirken, bir yandan da turizm yatırım ve işletmelerinin teşvik edilmesine ilişkin hükümleri düzenlemektedir. 2634 Sayılı yasa ile getirilen düzenlemeler, 1983-1985 döneminde, turizmde beklenen ivmeyi sağlayamamıştır. Bu nedenle, turizm sektörü 1985 yılında "Kalkınmada özel önem taşıyan sektör" kapsamına alınmıştır. 1985 Yılı sonrası ve 1986-1989 döneminde Kaynak Kullanımı Destekleme Primi, Teşvik Primi ve uygun şartlarda verilen kamu kaynaklı kredilerin yanında, yatırım indirimi, gümrük muafiyeti, bina inşaat harç istisnası, orta ve uzun vadeli kredi kullanımında, resim ve harç istisnası, katma değer vergisi erteleme, kamu arazilerinin turizm yatırımlarına tahsisi ve özellikle hibe niteliğinde kapsamlı teşvik olanakları getirilerek yatırımların hızla gerçekleştirilmesi sağlanmıştır.

Turizm sektöründe beklenen gelişmenin 1983-1997 dönemi içerisinde gerçekleştiği gözlenmektedir. 1982 yılında ve 1985 yılından sonra gerçekleşen düzenlemeler turizm yatırımlarına bir ivme kazandırmıştır. Bu dönem sonunda, Türkiye'ye gelen yabancı turist sayısı 9,689,004 kişi, turizm gelirleri 8,008,500,000 dolar, yabancı ortalama harcama 876 dolar, turizm yatırımlarının toplam yatırımlar içindeki payı (% 4.2'ye kadar yükselmiş) %1.65, yatak sayısı 504,000 adet, turizm gelirlerinin GSMH içindeki payı % 4.2, turizm gelirlerinin dışsattım içindeki payı % 30.8 ve dış ticaret açığını karşılama oranı % 39.1 olarak gerçekleşmiştir. Bu dönem içerisinde sektör, 1986 yılında Çernobil kazası, 1991'de Körfez Savaşı, 1992'den itibaren turizmi hedef alan bölücü terör ve petrol krizi gibi önemli sorunlar ile birlikte büyümeye çalışmıştır.

Türkiye'de son yıllarda, turizm, yarattığı doğrudan ve dolaylı etkilerle özel bir önem kazanmış, hızla lokomotif sektör durumuna gelmiştir. Turizm ödemeler bilançosu açıklarının kapatılması için gerekli döviz kazandırmanın yanında, istihdama katkısı, katma değer yaratması, gelir ve harcama akımına yol açması, dış borçların ödenmesi ve kamu geliri sağlaması gibi fonksiyonları da üstlenerek önemli bir sektör durumuna gelmiştir.

Turizm sektörü, sektörler arası bağımlılık açısından incelendiğinde, 64 sektörlü turizmin doğrudan bağlantı tablosunda, turizmin; 1985 yılında 34 sektörden, 1990 ve 1995 yılında da 38 sektörden girdi aldığı görülmektedir. Yani toplulaştırılmış sektörler itibariyle 1985 yılı doğrudan geri bağlantı katsayısı imalat sektörü, ticaret sektörü ve ulaştırma sektörü olarak sıralanmıştır. Turizm sektörü en yüksek bu üç sektörden girdi almaktadır. 1985 yılı doğrudan ileri geri bağlantı katsayıları değerleri ise; turizm, bankacılık ve ulaştırma sektörü olarak sıralanmıştır. Yani, en çok bu sektörlerle girdi vermektedir. 1990 yılında ise, turizm sektörünün en çok girdi aldığı sektörler; imalat sektörü, tarım sektörü ve ticaret sektörleridir. En çok girdi verdiği sektör ise, ticaret, bankacılık ve turizm sektörüdür. Turizm sektörünün 1995 yılında en çok girdi aldığı sektörler imalat, tarım ve hizmet sektörleridir. En çok girdi verdiği sektörler ise hizmetler, bankacılık ve ticaret sektörleridir.

Toplam bağlantı katsayıları açısından değerlendirildiğinde, turizmin genel ekonomiye etkileri aşağıdaki gibidir:

<u>YILLAR</u>	<u>TOPLAM GBE</u>	<u>TOPLAM İEB</u>
1985	2,01724	1,04935
1990	1,94474	1,04448
1995	1,21322	1,04977

Yıllar itibariyle toplam GBE katsayılarını topladığımızda; turizm sektörünün tüm ekonomiye katkısını ölçmekteyiz. Yani 1985 yılında turizmin nihai talebi 1,000 dolar yükseldiğinde çarpan etkisiyle ekonomide 2,017 dolarlık bir gelir artışı gerçekleşecektir. Bu katkı, 1990 yılında 1,944 dolara, 1995 yılında 1,213 dolara düşmüştür. Yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi, turizm sektörünün geri bağlantı etkileri daha yüksektir. Bu nedenle, turizm sektörünün uyarma etkisi daha yüksektir.

Turizm sektörünün yaratmış olduğu katma değer, turizm sektörünün gelişmesine paralel olarak yükselmiştir. Yapılan hesaplamalar sonucunda, 1963 yılında katma değer 3,2 milyon dolar iken, 1982 yılında 249,9 milyon dolara ve 1997 yılında 5,447,7 milyon dolara yükselmiştir.

Turizm, ödemeler bilançosunda sürekli açık veren Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler için son derece önemli bir sektördür. Sektör, 1973 yılında dış ticaret açığının % 22'sini karşılarken, 1997 yılında bu oran, % 39'a yükselmiştir. Aynı şekilde turizm gelirlerinin dış satım içindeki payı da sürekli yükselmiştir. 1963 yılında bu rakam % 2.1 iken, 1997 yılında % 30,8 gibi yüksek bir orana ulaşarak, ödemeler bilançosu üzerine olumlu katkılar yapmıştır.

1996 rakamlarını incelediğimizde, Türk turizm gelirlerinin GSMH içindeki oranının rakiplerine göre düşük olduğunu görmekteyiz. Yunanistan, İspanya, Portekiz, Güney Kıbrıs, Tayland, Malezya gibi bazı ülkelerin turizm gelirlerinin milli gelire oranı Türkiye'den yüksektir. Türkiye'nin 1963 yılında turizm gelirlerinin GSMH içindeki payı % 0.1 iken, 1997 yılında % 4.2'ye yükselmiştir.

Turizm gelirlerinin yatak sayısı ile gelen yabancı turist sayısı arasında pozitif bir ilişki söz konusudur. Yine turizm gelirlerinin turizm yatırımları ile doğrusal bir ilişkisi olduğunu söyleyebiliriz.

GSMH ile turizm gelirleri arasında da doğru yönlü bir ilişki vardır. Yani, turizm gelirlerinde bir artış olduğunda, GSMH'da bir artış gözlenmektedir. Döviz kurundaki değişimin turizm gelirleri ve turist sayısı üzerinde etkisi söz konusudur. Yani, döviz kuru

yükseldikçe, turizm gelirlerinde ve turist sayısında artış gözlenmiştir. Ayrıca, turizm gelirlerinde de turist sayısındaki artışın TEFE'yi etkilediğini ve aralarında pozitif yönlü bir ilişkinin olduğunu söyleyebiliriz.

Çalışmada, 2015 yılında Türkiye turizminin ve ekonomisinin bazı tahmini değerleri şöyle beklenmektedir. GSMH 316,453 milyon dolar, turizm gelirler 20,141 milyon dolar, dışsattım 42,032 milyon dolar, turizm gelirlerinin dışsattım içindeki payı % 44.08, gelen yabancı turist sayısı 14,416,378 kişi ve ortalama yabancı başına ortalama 1,483 dolar olacaktır.

21'inci yüzyıla girerken değişen dünya düzeninde ülkelerin büyümelerini sürdürmek için, siyasal, sosyal ve ekonomik alanlardaki gelişmelerini izleme zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Uluslararası rekabet yapısı, ülkeleri rekabette avantajlı olabilecekleri alanlara yönlendirmektedir. Türkiye diğer ülkelere göre turistik arz açısından avantajlı bir ülkedir. Yani, Türkiye'deki turizm sektörü diğer gelişmiş ülkelerin turizm sektörleriyle rekabet edecek düzeye ulaşmıştır. Yukarıda bahsedilen ekonomik sorunların çözümlenebilmesi, belirlenen hedeflere ulaşılabilmesi, turizm sektörünü bekleyen sorunların çözümü ile mümkündür.

Türkiye'nin turizm sektörünün başlıca önemli sorunları şunlardır:

1-İmaj Sorunu: Türkiye'nin en önemli sorunu imaj sorunudur. Çünkü, ülkemizde, sürekli rahatsızlık veren anti-demokratik uygulamalar, insan hakları ihlali iddiaları, son zamanlarda yaygınlaşan kökten dinci akımlar, terör, tarihi ön yargılar ve evrensel boyutlara göre çözümlenememesi maalesef dış turizm açısından negatif bir tanıtım yapmaktır. Ayrıca bu imajın oluşması sırasında, devlet kuruluşları arasındaki koordinasyon eksikliği, enformasyon ağının eksikliği, bilgi teknolojisi (okur-yazar) eksikliği, kar amaçları olmayan kuruluşların olmaması ve kamu, özel sektör, sivil toplum örgütlerinin imajlarının oluşturulmasında birbirinden bağımsız çalışmaları gibi eksiklikler olumlu imajın oluşmasını engellemektedir.

2- Pazarlama ve Tanıtım Sorunu: Tanıtım yalnızca turizmin değil, Türkiye'nin genel bir sorunudur. Ancak turizm, yapısı gereği tanıtım ile iç içe olan bir sektördür. Dolayısıyla tanıtım konusu Türkiye'nin her zaman gündeminde olan bir sorunu olması itibarıyla bugün yaşanan sorunlar nedeniyle daha da önem kazanmıştır. Türkiye'nin tanıtımını yeterince yapamaması nedeniyle yatak arzına uygun talep yaratamamaktadır. Bu

durumda, Türkiye'nin sorunu zaten yeterince değerlendirilmeyen arzı daha da arttırmak değil varolan arz fazlasını ve doğabilecek yeni arza talep yaratabilmektir.

Türkiye'nin tanıtımındaki etkinliğinin yetersiz olmasının nedeni ise, Türkiye'nin dış ülkelerdeki negatif imajı, koordinasyon eksikliği, tanıtımda parasal kaynakların yetersizliği ve kamu tanıtım fonlarının etkin ve verimli kullanılmamasıdır.

3- Hizmet Kalitesi Sorunu: Turizmde sunulan hizmetin kalitesi, teknolojinin de yardımıyla sürekli yükselmektedir. Böylece turizmde özne insan olduğuna göre, gelen turistin rahatı, konforu ve güvenliği önem kazanmıştır. Turiste hizmet veren ise turizm personeli olduğundan personelin niteliği, eğitim durumu, daha sonra ise tesislerin konfor düzeyi, temizliği, sunulan hizmetin çeşitliliği ve ileri teknolojinin kullanılması gibi özellikler turizm sektörünün en önemli sorunlarıdır. Ayrıca, tüketici haklarındaki uygulama sorunları, kamunun kontrol mekanizması çalıştıramamasından doğan sorunlar üçüncü kişilere karşı sigorta, sağlık sigortası, mali sorumluluk sigortasının oluşturulmamış olması, toplumun turizm konusunda bilinçsizliği, ulaştırma alanında alternatif ve tamamlayıcı ulaşım sistemlerinin eksikliği, varış noktasında tüketici hizmetlerinin uzaması, fiyat dalgalanmalarının olumsuz etkileri ve yeterince ürün çeşitlerinin yapılamaması gibi sorunlar da söz konusudur.

4- Uluslararası Gelişmelerdeki Sorunlar: Dünya ekonomisinin küreselleşmesi sonucu da, diğer ülkelerde gelişen her türlü ekonomik, sosyal ve siyasal değişimler tüm ülkeleri etkiler duruma gelmiştir. Turizmde bu değişimlerden en çok etkilenen sektörlerin başında gelmektedir. Turizm sektörünü etkileyen uluslararası muhtemel gelişmelerin yarattığı sorunlar şunlardır: küresel ekonomik krizler, dikey ve yatay entegrasyonların rekabet koşullarını güçleştirmesi (turizm şirketlerinin kendi içinde dikey ve yatay entegrasyonlara giderek karteller yaratması ve bunun neden olduğu risk ve rekabet sorunları) Euro'ya uyum sorunları AB'nin sübvansiyondan doğacak sorunlar, AB üyelerinin birey bazında turizm teşvikini birlik içindeki ülkeler için almaları yine rekabet sorunu yaratması ve dünyadaki (sosyal) turizm gelişmelerine uyum sağlayamama vb.

Günümüzde sosyal, ekonomik, kültürel ve teknolojik alanda meydana gelen değişimler, özellikle gelişmiş ülkelerde turizm talebini arttırmıştır. Bu gelişmelere paralel olarak turizm ile uğraşan ülke sayısı artmakta ve benzer ürünleri pazarlayan ülkeler arasında rekabet artmaktadır. Türkiye'nin turizm potansiyeli dünyada önemli bir yere sahiptir. Ancak,

Türkiye'nin bu potansiyelini yeterli bir düzeyde kullanmadığı gözlemlenmektedir. Ülkemiz ekonomisi içinde turizm sektörünün ciddi ölçülerde payının artırılarak arzu edilen seviyeye çıkarılabilmesi için aşağıdaki önlemlerin alınması gerekmektedir.

1- Turizm Politikasının Oluşturulması: Turizm sektörünün ülke ekonomisine kazandırdığı dinamizmin devamı ve amaçlanan gelişmenin sağlanması, turizm sektöründe uygulanacak politikaların bir ekonomik ana plana ve ona paralel hazırlanacak fiziksel planlara dayandırılmasına ve istikrarlı olmasına bağlıdır. Özellikle, turizm politikasının çeşitli siyasal ve ekonomik görüşlere göre sık sık değiştirilmemesi; bir devlet politikası niteliğinde olması ve uygulanması zorunluluğu vardır. Ana plan, öncelikli gelişme bölgelerini, alt yapı ihtiyaçlarını tespit eden, planlayıp örgütleyen, dünya turizm pazarından aldığı payı artırmaya yönelik stratejik analizleri yapan ve uzmanlık gerektiren bir plandır.

Turizm sektörünün planlanan hedeflere ulaşması ancak devlet ve sektörün birlikte güçlü bir planlama, örgütleme yapmasına ve devletin bu sektörü desteklemesine bağlıdır. Turizm politikası ekonomi politikasının bir parçasıdır. Temel ekonomik faaliyet olarak ulusal ekonomi politikası içinde yer alır. Bu nedenledir ki, turizm ekonomisi kalkınma ile paralel götürülmelidir ve devlet politikası olmalıdır. Turizm politikası, iç ve dış talebi teşvik eden etkili bir araçtır.

2- Turizmde Tanıtım ve Pazarlama: Günümüzde Türk turizminde özellikle pazarlama promo ve tanıtım sorunları en önemli sorunlardandır. Bu sorunun çözümü için öncelikle tanıtım konseptisinin değişmesi gerekmektedir. Bu bağlamda yapılması gerekenleri şu şekilde özetlemek mümkündür:

- Tanıtım yalnız turizm sektörü ve Turizm Bakanlığı'nın işi olmadığı için, bu konuyla ilgili bütün birim ve sektörlerin ciddi bir katkı sağlaması gerekir. Ancak, yapılacak çalışmada tüm birimler arasında koordinasyonun sağlanması zorunluluğu vardır. Böylece, hem kaynakların etkinliği, hem de çalışanların verimi sağlanmış olur.

- Başbakanlık Tanıtma Fonunun belirli bir yüzdesi, ülke tanıtımında Turizm Bakanlığı'na belirlenecek öncelikli projelerde kullanılabilir.

- Ülke tanıtımının etkin bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için özel sektörün yurt dışı satışlarından elde edilen gelirlerin belli bir oranın tanıtıma tahsis edilmesi gerekmektedir. Ayrıca kamu yönetiminin tanıtım için aldığı bütçenin yüzde oranlar ile değil, katkıları ile arttırılması gerekmektedir.

- Tanıtım sürekli olmalıdır. Bu nedenle Türkiye yalnız kriz dönemlerinde değil olağan koşullarda da bilinçli bir biçimde tanıtılmalıdır.

- Gerek tanıtma ve pazarlama faaliyetlerinde, gerekse ürün oluşturulmasında tutarlı ve etkili stratejiler belirleyip kararlar alabilmek için her şeyden önce turizmin öznesi olan turistin profiline, seyahat motivasyonlarına, beğeni ve beklentilerine ilişkin sağlıklı bilgileri ortaya koyabilecek pazar araştırmalarına gereksinim vardır.

- Sektörün ve yerel yönetimlerin tanıtıma katılımları sadece parasal katkı olarak düşünülmemelidir. Son yıllarda gelişen pazarlama yöntem ve stratejileri içinde ülkesel tanıtma yanında onu tamamlayan ve yerel özellikleri ön plana çıkaran bölgesel ve yöresel pazarlama etkinliklerinde sektörün ve yerel yönetimlerin aktif olarak katılımları gereksinimi ortaya çıkmaktadır.

- Dış pazarlarda değişen tüketici tercihleri göz önüne alınarak turizmin çeşitlendirilmesi zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Bu kapsamda Türkiye’de turizmin yıl boyu yapılabilmesi ve eko turizm anlayışına uygun olarak kongre, golf, trekking, dağ, kış, yayla, sağlık, av ve spor turizmine önem verilmesi gerekmektedir. Büyük ölçüde yaz tatillerini kapsayan kitle turizmi daha çok deniz-güneş-kum turizmine yönelmektedir. Kış tatillerinde ise, dağ-kar-kayak turizmine ağırlık verilmelidir.

- Dış pazarlarda önemi giderek artan bir potansiyel oluşturan üçüncü yaş turizmi özendirilmelidir.

- Gelirleri daha yüksek düzeydeki turist gruplarına hitap edecek özellikteki turizm türlerinin geliştirilmesi gerekmektedir (Yatçılık, kruvaziyer, golf, av turizmi).

- Turizm pazarlarında dışa bağımlılığı asgariye indirmek ve kriz dönemlerinde riski azaltmak amacıyla tek destinasyon “Türkiye” pazarlayacak Türk girişimcilerinin tur operatörlüğü özendirilmelidir.

- Turizm sektörüne pazarlamayı ve tanıtımı daha etkin kılacak teknolojik yeniliklerin kazandırılması ve bilgisayar iletişim sisteminin tüm sektörlerde kullanımının yaygınlaştırılması gerekmektedir.

- Gerek ülkenin imajını gerekse turizmin imajını yükseltmek için, özellikle gelişmiş batı ülkelerindeki yayınevleri, yazılı, sözlü ve görsel basın, film yapımcıları, ekonomik ,politik, sosyal ve kültürel alanlarda kamuoyu oluşturan unsurlar ile sıkı ilişkiler ve işbirliği

olanakları yaratmak gerekmektedir. Bu bağlamda, belgesel ve konulu film yapımı, kitap yayımı ve TV yayınları gibi etkinlikler yapılmalıdır. Bunun yanında Türkiye ile ilgili biloblerin oluşturulması faaliyeti de tanıtım için önem arz etmektedir.

- Her yıl gündeme getirilen Türkiye'ye yönelik olumsuz propagandaların etkinliklerini kırmak üzere gerekli ve uygun karşı propaganda çalışmaları, yerinde ve zamanında yapılmalıdır.

Bu tanıtımla ilgili önerilerin hayata geçirilmesi için kamu ve özel sektörün katılımları ile Ulusal Turizm ve Tanıtım Konseyi kurulmalıdır.

3. Turizmde Eğitim: Turizmdeki hızlı gelişme, turizmde nitelikli personel açığını gündeme getirmektedir. Turizm bir hizmet sektörü olması nedeniyle, hizmetin kalitesi ön plana çıkmakta dolayısıyla, personelin yetişmiş, nitelikli olmasını zorunlu hale getirmiştir. Turizm yatırımları planlanırken, eğitilmiş personelinde düşünülmesi gerekmektedir. Turizmde nitelikli personelin eğitimi için gerekli çözüm önerilerini aşağıdaki şekilde özetleyebiliriz:

- Türkiye'deki turizm eğitimi kurumlarında makro düzeyde bir planlama yapılmalı ve program birliği sağlanmalıdır.

- Turizm sektöründe faaliyet gösteren kurumları, seyahat ve konaklama işletmelerinin eğitim için fon ayırmalarına teşvik etmeli ve uygulama ağırlıklı olarak bu kurumlarda yapılmalıdır.

- Ülkemizin nitelikli personel sayısını artırabilmesi için yaygın eğitime özel önem verilmesi gerekmektedir. Yaygın eğitimin finansmanı için mevcut yasalarla düzenlenmiş kaynaklarından pay alınması sağlanmalıdır. Yaygın eğitimin koordinasyonu ve önerilen kaynaklardan elde edilecek fonun yönetimi; TUGEV, tüm eğitim kuruluşların temsilcileri, sektör temsilcileri ve sendika temsilcilerinden oluşan bir "Turizm Eğitim Yüksek Koordinasyonlar Komisyonu" oluşturularak, komisyon tarafından yürütülmesi sağlanmalıdır.

- Turizm potansiyelinin yüksek olduğu bölgelerde "Otel-Okul" modeli örnek alınarak, gerekli donanımların sağlanması şartı ile, YÖK, Milli Eğitim ve Turizm Bakanlıklarının işbirliği ile yeni eğitim kurumları açılmalıdır.

- Özellikle bireysel turizm faaliyetinde, turist-ev sahibi ilişkisi önemli bir konudur. İşletme sahiplerine ve yerel halka, gelen turistlerin geldikleri ülkeler, onların yaşayış biçimleri, örf ve adetleri, alışkanlıkları konularında bilgiler verilmeli, mümkünce yaygın

eğitim yapılmalı, hoşgörünün önemi, hasmane davranışlardan kaçınılması, turistin güvenliğinin turist için çok önemli olduğu vurgulanmalıdır.

- İnsan gücü kaynakları ile istihdamın planlanması ve geliştirilmesinde önemli bir araç olan meslek standartları ve belgelendirme sisteminin, turizm sektöründe de etkin olarak uygulanması gerekmektedir. Bu etkinliğin sağlanabilmesi için Turizm Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İş ve İşçi Bulma Kurumu ve Meslek Standartları Komisyonu arasında işbirliğinin ve koordinasyonun sağlanması ile mümkündür.

- Turizm mesleki sertifikasyon yasasının bir an önce çıkartılması gerekmektedir.

4. Turizm Yatırımlarının Finansmanı ve Çevre: Turizmde yatırım kararı verilirken beraberinde pazarlama sorunu getireceği dikkate alınmalı ve turizm yatırımına verilecek teşvikle talebin hangi türde ve ölçeklerde oluşacağını tespit etmek gerekmektedir.

- Kültürel ve doğal kaynak envanterleri ile bunu takiben eko sistemin taşıma kapasitesi esas alınarak ülke ve bölge ekolojik master planları hazırlanmalıdır. Turizm yatırım kararlarında bu planlar dikkate alınmalıdır.

- Yatırım belgelerinde yer alan teşviklerin tamamı uygulanmalı, süre uzatmaları kısıtlayıcı süreler (inşaat yasakları, bürokraside beklemler, kredi tahsisinde gecikmeler gibi) dikkate alınarak verilmelidir.

- Teşvik işlemleri kolaylaştırılmalıdır.

- Sektöre ayrılan finans kaynakları artırılmalı, zamanında ödemelere, düşük faiz ve öncelikli hibe gibi imkanlar sağlanmalıdır.

- Altyapı yatırımları teşvik kapsamına alınarak, altyapı eksikliklerinin tamamlanması sağlanmalıdır.

- Dış pazarlarda seyahat acentaları, sivil havacılık şirketleri, bankaların bir araya gelmesi suretiyle Tur Operatörlüğü yapacak kuruluşların gelişmesi teşvik edilmelidir.

- Turizm sektörüne hizmet verecek bankacılık sektörü güçlendirilmelidir.

- Turizmin yoğun olduğu bölgelerde altyapı hizmetlerinin yapımı ve işletilmesi, Turizm Bakanlığı ve özel sektörün temsil edildiği, altyapı hizmet birlikleri aracılığı ile yapılmalıdır.

- Milli parklar ve ören yerlerinden gelen gelirler yine bu yerlerin bakımı, imarı ve altyapı ihtiyaçlarında kullanılmalıdır.

- Denizlerin ve sahillerin temizlik ve kalitesinin simgesi olan ve Türkiye’de uygulanması 1992 yılında başlayan “Mavi Bayrak” ödülü yoluyla, turizm pazarlamasında turizmcıyı özendirmek gerekmektedir. Bütün planların ve marinaların Mavi Bayrak kriterine uygun hale getirilmesi sağlanmalıdır.

- İleri teknoloji destekli tanıtma ve pazarlama faaliyetlerine yönelik yatırım ve teknolojilerin kurulması desteklenmelidir.

- Yarım kalmış turizm yatırımlarının bir an önce tamamlanıp hizmete girebilmesi için, yöre farkı gözetilmeden, gerekli finansman desteğinin sağlanması gerekmektedir.

- Hava ve deniz limanlarında uygulanan tüm vergi e hizmet bedellerinin, hafta sonu dahil olmak üzere, en kısa zamanda, Avrupa Birliği normlarına göre düzenlenmesi gerekir.

- Turizm yatırımlarının finansmanında, yöre parkı gözetilmeksizin, sektörün özelliğine uygun kredi, vade ve faiz oranının uygulanması sağlanmalıdır.

- Turizmin en önemli kaynak kullanım alanı doğal ve fiziksel çevre değerleridir. Bu bakımdan fiziksel çevre değerlerinin koruma, kullanma yasasına uygun olarak kullanılması sağlanmalıdır. Eğer Türkiye 2000’li yıllarda sürdürülebilir turizm kalkınma olgusunu yaşatmak istiyorsa, eko turizm dediğimiz doğanın otantik özelliğini bozmadan yapılanma ve bu suretle turizmi geliştirme olanaklarını araştırmalıdır.

- Çevre, ulaşım, enerji, su, atık su sorunlarının üstesinden gelinmesi için gerekli yatırımlar yapılmalıdır. Bu yatırımları ilave yük gibi görmek, kısa dönemde sektörün temel kaynakları olan doğa, temizlik, tarih ve kültür gibi tüm değerleri de yitirmeyi beraberinde getirebilir.

- Turistik gelişmenin yarattığı çevresel bozulmayı önlemek için, ortaya atılan Çevresel Etki, değerlendirilmesi yaklaşımının, projelerde uygulanması şarttır.

- Yeşil alanların çoğaltılmasını, doğal güzelliklerin, millî parkların korunmasını, tarihi eserlerin restore edilmesini, turistik yatırımların doğayla uyum içinde geniş ve uzun bir alana düzenli olarak yayılmasını içeren master plan getirmeli ve plan doğrultusunda projeler denetlenmelidir.

Ekonomik, sosyal ve kültürel yönleriyle turizm, dünyada ve Türkiye’de önemli sektörlerin başında gelmektedir. Dünya Turizm Örgütü’nün (WTO) verilerine göre, önümüzdeki 2020 yılında turist sayısının 1,5 milyar kişi ve turizm gelirlerinin 2 trilyon dolar olacağı tahmin edilmektedir. Türkiye’nin gelecekteki hedefi ise 25 milyon turist, 1 milyon yatak kapasitesi ve 20 milyar dolar gelirdir. Turizmde, belirlenen hedeflere ulaşabilmek ve daha çok insanı Türkiye’ye çekebilmek için, Türkiye’yi turistler açısından daha cazip hale getirmemiz gerekmektedir. Öyle olmalıdır ki, gelen turist gördüğü şeylerin cazibesinden kurtulamamalıdır.

Sonuç olarak Türkiye’nin, turizmin ekonomik etkilerinden daha çok faydalanabilmesi için, turizm 12 ay devam eden bir olay olmalıdır. Bunun için de sektörün ve hükümetlerin, turizmi geliştirilmesi, etkin tanıtım yapması, turizm personelinin eğitimine önem vermesi, altyapı eksikliklerini gidermesi, eko-sistemin bozulmasına özen göstermesi ve turizm yatırımlarını teşvik etmesi gerekmektedir. Türkiye’nin, içinde bulunduğu ekonomik sorunlardan kurtulabilmesinin bir yolu da dünya turizm pastasından daha büyük pay alabilmesine bağlıdır. Bunun için de hedefimiz, dünyada ilk 10 ülke arasına girebilmek olmalıdır.

KAYNAKLAR

- Acar, Y.; Sezgin, O.M.; Turizm (Tanitim-Pazarlama- Ekonomi), Baştan Yay., No:1, Ankara, 1991
- Akkaya, Yüksel; Turizmin Türkiye Ekonomisindeki Yeri, Enka Vakfı, İstanbul, 1985
- Akoğlu, Tunay; Dünyada ve Bizde Turizmin Dünü ve Bugünü, Varlık Yay., İstanbul, 1971
- Akoğlu, Tunay; Turizm Olayına ve Ekonomisine Toplu Bakış, Türkiye Turing Kurumu Yay., İstanbul, 1971
- Alkin, Erdoğan; Uluslararası Ekonomik İlişkiler, İstanbul Üniversitesi Yay., No:2389, İstanbul, 1978
- Aydoğuş, Osman; Girdi-Çıktı Modellerine Giriş; Teori ve Uygulama, (yayınlanmamış ders notları), Ankara, 1990
- Barutçugil, S.İsmet; Turizm Ekonomisi ve Turizmin Türk Ekonomisindeki Yeri, Beta Basım Yay., İstanbul, 1986
- Başol, Koray; Türkiye Ekonomisi, Anadolu Matbaası, 3. Baskı, İzmir, 1992
- Bocutoğlu, E.; Endüstriler Arası İktisat, Teori ve Türkiye Uygulamaları, Trabzon, 1990
- Bull, A.; The Economics of Travel and Tourism, Longman, Second Edition, Melbourne, 1995
- Çakır, Mesut; Türkiye'de İmalat Sanayinin Sektörel Bazda İncelenmesi: Girdi-Çıktı Yaklaşımı, (Yayınlanmamış Doktora Tezi) ADÜ, Aydın, 1999
- Çubuk, Mehmet; Turizmin Dinlenme-Eğlence ve Boş Zamanları Değerlendirme İle Bütünleşmesi, Yeniden Tanım Denemesi ve Turizmin Planlamasında Sistemli Bir Yaklaşım, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Mimar Sinan Üniv. Yay., No:7, İstanbul, 1981
- Dallı, Özen; Turizmde Talep ve Maliyet Enflasyonu, İktisadi ve Coğrafya ve Turizm Enstitüsü Konferansları (1979-1980), İstanbul Üniv. Yay., İstanbul, 1980
- Dereköy, A. Hamdi; Turizm Endüstrisinde Kamu Desteği ve Türkiye Örneği, HDTM, Ankara, 1991

- Dikkay, Mehmet; Turizm Harcamalarının Milli Gelire Etkisi, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), DEÜ, İzmir, 1984
- Dinçer, Z. Mithat; Turizm Ekonomisi ve Türkiye Ekonomisinde Turizm, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1993
- Dinler, Zeynel; Mikro İktisat, Etkin Kitabevi, Bursa, 1996
- Doğan, H. Hasan; Konaklama Tesislerinde Katma Değer Araştırması, TC Turizm Bakanlığı, Ankara, 1978
- Egeil, H. Avni; Ödemeler Dengesi Bakımından Planlı Dönemde Türk Turizmi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), DEÜ, İzmir, 1984
- Eralp, Ziya; Genel Turizm, TC Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 1982
- Eralp, Ziya; Turizm Politikası, AİTİA, (teksir), Ankara, 1978
- Erbes, Robert; Le Tourisme International Et l'Economie Des Payonvoie De Development, ORDE/CD/R 171/20, Paris, 1982
- Erbes, Z.; International Tourism And Developing Countries, OECD Pub., Paris, 1979
- Erdogan, Harun; Ekonomik Sosyal Kültürel Çevresel Uluslararası Turizm , Uludağ Üniv. Basımevi, Bursa, 1986
- Eren, Aslan, Türkiye'nin Ekonomik Yapısının Analizi, Bilgehan Basımevi, Muğla, 1989
- Ertek, Tümay; Ekonomiye Giriş, ODTÜ Yay., No: 22, Ankara, 1978
- Freisch, H.; Enflasyon Teorileri (Çeviren, E. Oktay ve A. Yiğidim), Elif Matbaası, Ankara, 1982
- Görgün, Sevim; Maliye Politikası, Varlık Yay, İstanbul, 1973
- Gürkan, Aydın; Ekonomik Gelişme Ve Sorunları, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yay. No: 129, Ankara, 1979
- Haberler, G. Fred; Dis Ticaret Teorisine Bakış (Çev. Necati Mumcu), İstanbul Üniv. İktisat Fakültesi İktisadi Gelişme Ens. Yay., İstanbul, 1970
- Hadley, G.; Linear Programming, Addison-Wesley Publishing Company, London, 1978
- Haritiboğlu, Zeyyat; Temel İstatistik, Beta Yay., İstanbul, 1994

- IMF, Balance of Payments, Manual, 1961
- İçöz, Orhan; Kozak, Metin; Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara, 1998
- İçöz, Orhan; Turizmin Bölgesel Ekonomik Etkileri ve Kuşadası Örneği, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), DEÜ, SBE, İzmir, 1987
- İlkin, Akın; Dincer, N.Zeki; Turizm Kesiminin Türk Ekonomisindeki Yeri ve Önemi; TOBB, Ankara, 1991
- İlkin, Akın; Kalkınma Ve Sanayi Ekonomisi, İÜ, İktisat Fakültesi Yay., No: 498, İstanbul, 1983
- İşıl, Necati; İstatistik Metodları ve Uygulamaları, ALTİA Yay. No:100, Ankara, 1973
- Johnson, Harry G.; Toward A General Theory of Balance of Payments, George Allen and Unwin Ltd. London, 1978
- Kahrarman, Nüzhet; Turizm Yatırım Projeleri, Çağlayan Kitabevi, İstanbul, 1986
- Karayalı, Hüseyin; Makroekonomi, Bilgehan Basımevi, 3. Baskı, İzmir, 1995
- Karlık, Rıdvan; Uluslararası Ekonomi (Teori, Politika ve Sistem Kurumlar), 2. Baskı, Bilim Teknik Yay., İstanbul, 1987
- Kaya, Şevket; Turizm Ekonomisi, Varlık Yay., İstanbul, 1971
- Korça Perver; Halkın Turizmin Çevresel Etkilerini Algılaması ve Değerlendirilmesi, TÜGEV Yay., No: 31, İstanbul, 1994
- Koray, Meral; Otel-Motel İşletmelerinin Pazarlaması, (Teksir), İzmir, 1980
- Küçüktopuzlu, Faik; Turistik Yatırımların Yoğunlaşmasına Paralel Rekreasyon İmkanlarının Geliştirilmesi Bakımından Güney Antalya Yatırım Projesi Uygulaması, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), DEÜ, SBE, İzmir, 1992
- Lea, John; Tourism and Development In The Third World, (Series Ed.: John Bale and Davit Drakakis), Routledge, London, 1988
- Lipsey, R.G.; Steiner, P.O.; Purvis, D.; İktisat 2, (Çev. Ahmet Çakmak), Bilim Teknik Yay., İstanbul, 1985

- Lundberg, D.; Krishnamoorthy, E.; Stagenue, M.H.; *Tourism Economics*, John Wiley Sons Inc., New York, 1995
- Manisalı, Erol; *Gelişme Ekonomisi*, İÜ İktisat Fak. Yay., İstanbul, 1985
- Mathieson, A.Wall; *Tourism, Economic, Physical and Social Impacts*, Longman, London, 1982
- OECD, *Nouvelles Considerations Sur les Coûts et Benefices Du Tourism*, DAF / TOU/ 73, Paris, 1973
- Olalı, Hasan; Timur, Alp; *Turizm Ekonomisi*, Ofis Tic. Mat. , İzmir, 1988
- Olalı, Hasan; *Turizm Pazarlaması*, EÜ, ITBF, Yay., No: 64/2, İzmir, 1969
- Olalı, Hasan; *Turizm Politikası ve Planlaması*, EÜ Matbaası, İzmir, 1982
- Ocal, Tezer; *İktisat (Giriş, Mikro-Makro Ekonomik Analiz)*, GÜ, Yay. No: 156, Ankara, 1990
- Oney, Erden; *İktisadi Planlama*, Savaş Yay. 5. Baskı, Ankara, 1987
- Ozatesler, Mustafa; *İktisadi Planlama ve Genel Üretim Modeli*, Güloğlu Matbaası, İzmir, 1989
- Ozdemir, Mehmet; *Turizmin Türkiye'nin Sosyo-Ekonomik Yapısına Etkileri*, Turban Yay., Ankara, 1992
- Özgüven, Ali; *İktisat Bilimine Giriş*, Bursa Üniv. Yay. Bursa, 1979
- Parasız, İlker; *Makro Ekonomi, Teori ve Politika*, Ezgi Kitabevi, 6. Baskı, Bursa, 1996
- Peker, Osman; *Türkiye'de 1980 Sonrası Enflasyon Siyaseti İlişkisi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) ADÜ, Aydın, 1998
- Pekin, Tevfik; *Makro Ekonomi*, Bilgehan Basımevi, İzmir, 1993
- Peter, E. Murph; *Tourism, A Community Approach*, Routledge, New York, 1985
- Robert, W; Mc Intosh; Goeldner, R.; *Tourism Principles, Practices, Philosophies*, John Wiley and Sons, New York, 1990
- Sağcan, Mustafa; *Rekreasyon ve Turizm*, Cumhuriyet Basımevi, İzmir, 1980

- Salvatore, Dominic; Uluslararası İktisat, Teori ve Problemleri, (Çev: Taner İsgüden), Bilim Teknik Yay., İstanbul, 1980
- Samuelson, Paul A.; İktisat, (Çev: Demir Demirel), Mentek Kitabevi, İstanbul, 1985
- Seyidoğlu, Halil; Uluslararası İktisat, 5. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 1986
- Seyidoğlu, Halil; Uluslararası İktisat, Anadolu Üniv. Yay., No: 828, Eskişehir, 1994
- Stern, Robert, M.; The Balance Of Payments Theory and Economic Policy, The McMillan Ltd., London, 1976
- Şahin, Adem; İktisadi Kalkınmadaki Önemli Bakımından Türkiye'de Turizm Sektöründeki Gelişmelerin Değerlendirilmesi, TOBB, Ankara, 1990
- Şanlı, Cernai; İktisadi Kalkınmadaki Önemli Bakımından Türkiye'de Turizm Sektöründeki Gelişmelerin Değerlendirilmesi, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul, 1988
- TB; Turizm Katma Değeri ve Çoğaltan Katsayısı, Turizm Bakanlığı Yay., No: 1993/11, Ankara, 1993
- Timur, Alp vd; Ege Bölgesi Turizm Sektörel Analizi ve Gelişme Stratejileri, SEGES, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar, ESİAD Yay., No:94, İzmir, 1994
- Timur, Alp; Turizmın Ekonomik Etkileri ve Türkiye bakımından Bir Değerlendirilmesi, (Yayınlanmamış Doçentlik Tezi), Ege Üniversitesi, İF İzmir, 1982
- Toskay, Tunca; Turizm, Turizm Olayına Genel Yaklaşım, Derya Yay., 3. Baskı, No: 26, İstanbul, 1989
- TYD, Turizm Yatırımlarının Ekonomiyeye Katkıları II, İstanbul, 1999
- TYD; Turizm Yatırımlarının Ekonomiyeye Katkıları, İstanbul, 1992
- Uluatam, Özhan; Makro İktisat, 5. Say. Ankara, 1980
- Usta, Öcal; Turizm, Turizm Olayına ve Türk Turizm Politikalarına Yapısal Yaklaşım, Sümül Basımevi, İstanbul, 1988
- Ülgener, F.Sabri; Milli Gelir, İstihdam ve İktisadi Büyüme, Der. Yay., 6. Baskı, İstanbul, 1983

- Ülker, İsmet; Türkiye'de Sağlık Turizm ve Kapsilca Planlaması, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., No: 1006/129, Ankara, 1988
- Üstünel, Besim; Makroekonomi, Ofset 5. Baskı, İstanbul, 1990.
- Makaleler ve İstatistikler**
- Alp Timur; "Turizmin Gelir Yaratıcı Etkisi", *Turizm Yıllığı 1980*, Turizm Bankası, Ankara. 1986.
- Archer, B. H.; Owen, Christine B.; "Towards a Tourist Regional Multiplier", *Regional Studie*, Vol 5., Pergaman Press, 1971.
- B. Harrison, "Tourism to Less Developed Countries: The Social Consequences", in B. Harrison (ed.), *Tourism and Less Developed Countries*, Balhaxan Press, 1992/2.
- Brian Archer, Shella Shea, Richardde Vane (Çev:Selim Bekçioğlu), "Turizm Harcamalarının Bölgesel Gelir Çoğaltımı; Kavramı ve Anlamı", AİTİA Müğla İşletmecilik Y.O. Dergisi, Sayı.1, 1978.
- DPT, III. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977), Ankara, 1972.
- DPT, IV. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983), Ankara, 1987.
- DPT, İBYPKP Turizm Sektörü Raporu (1968 - 1972), İktisadi Planlama Dairesi Sektör Program Şubesi, Ankara, 1968.
- DPT, V. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972), Ankara, 1968.
- DPT, VI. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994), Yayın No: 2174, Ankara, 1989.
- DPT, I. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967), DPT, Ankara, 1963.
- DPT, II. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972), DPT, Ankara, 1967.
- Joan O'Connell, "An International Adjustment Mechanism With Fixed Exchange Rates", *Economica*, August, 1968.
- K. Mustafa Aydın, "Türkiye'nin Dış Aktif Turizm Gelirleri Tarafından Yaratılan Katma Değerin Gayri Safi Milli Hasılaya Katkısı", *Banka ve Ekonomik Yorumlar*, Ocak 1998

- Orhan İçöz, "Enflasyon-Turizm İlişkisi", *Post Otel*, Ağustos-Eylül, 1992/2.
- Öznur Yüksel, "Turizm Çarpanı", *Turizm Dergisi*, E.Ü. İİBF, Nevşehir Turz. İş. Ve Otelcilik Yüksekokulu, Sayı: 1, Nevşehir, 1989.
- R. Cleverdun, The Economic and Social Impact at International Tourism on Developing Countries. Special Reports No. 60, *The Economist*, Intelligence Unit, London, 1979.
- Resmî Gazete, 25 Temmuz 1995, Sayı: 22354
- Resmî Gazete, 23 Temmuz 1984, Sayı: 18487
- Robert W. McIntosh, "Tourism: Giant at World Trade, The Science Art and Business of Tourism", *Economic Import*, Number: 11, New York, 1975.
- TB, Belgeli Turizm İşletmeleri İstatistiği Yılı 1993, Ankara, 1994.
- TB, Turizm İstatistikleri Bülteni 1986, Ankara, 1987.
- TB, Turizm İstatistikleri Bülteni 1987, Ankara, 1988.
- TB, Turizm İstatistikleri Bülteni 1994, Ankara, 1995.
- TB, Turizm İstatistikleri Bülteni 1994, Ankara, 1995.
- TB, Turizm İstatistikleri Bülteni 1997, Ankara, 1998.
- Timur, Alp; "Turizm Sektöründe Enflasyon Sorunu," *Ege Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, Yıl: 1 Sayı: 1-2, İzmir, 1981.
- TOBB, Planlı Dönemde Rakamlarla Türkiye Ekonomisi, Ankara, 1990.
- WTO, WTO's 1996 International Tourism Overview, Madrid, 1997.

1985 INPUT-OUTPUT TABLOSU		(Üretici Fiyatlarıyla)		Milyon TL	
		1	2	3	4
1	TARIM	187644	712163	0	0
2	HAYVANCILIK	54124	0	0	0
3	ORMANCILIK	0	0	16	0
4	BAKICILIK	0	0	0	0
5	KOMUR MADENCILIGI	0	0	0	0
6	HAM PETROL ÇIKARIMI VE TABII GAZ ÜRETİMİ	0	0	12	0
7	DEMİR ÇEVHERİ ÇIKARIMI	0	0	0	0
8	DEMİR ÇEVHERİ DİS. DİĞER METALLİK ÇEVHER ÇIKARIMI	0	0	0	0
9	METALLİK OLMAYAN MADENLER ÇIKARIMI	0	0	0	0
10	TAS OCAKÇILIGI	0	0	0	46
11	MEZBAHA ÜRÜNLERİ	0	0	0	0
12	SERZE VE MEVVE İŞLEME SANAYİ	0	0	0	0
13	BİTKİSEL VE HAYVANSAL YAĞLAR İMAL	0	1974	0	0
14	OĞUTULMUS TAHIİL ÜRÜNLERİ İMAL	0	16159	0	53
15	SEKER ÜRETİMİ	0	8865	0	0
16	DİĞER BESİN MADDELERİ	0	146568	1	99
17	ALKOLLÜ İÇKİLER	0	0	0	0
18	ALKOLSUZ İÇKİLER	0	0	0	0
19	TUTUN SANAYİ	0	0	0	0
20	CİRCİRLAMA	0	0	0	0
21	DOKUMA SANAYİ	911	0	0	18
22	ELBİSE, GİYİM EŞYASI VE DOKUMADAN HAZİR ES	0	0	0	713
23	DERİ VE KURK ÜRÜNLERİ	0	0	0	0
24	AYAKKABI SANAYİ	0	0	0	272
25	AGAC VE MANTAR ÜRÜNLERİ(MOBİLYA HARİC)	322	0	0	0
26	AGAC MOBİLYA VE MEFRUAT SANAYİ	0	0	0	0
27	KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ	0	275	0	10
28	BASIM, YAYIM VE CİLTÇİLİK	0	251	0	2
29	KİMYASAL GÜBRELER İMAL	360021	0	0	0
30	İLAÇ SANAYİ	0	11416	0	0
31	DİĞER KİMYASAL MADDELER İMAL	37315	0	481	3488
32	PETROL ARITIMI	313144	0	5086	17338
33	DİĞER PETROL VE KOMUR ÜRÜNLERİ	22413	0	413	0
34	KAUCUK VE KAUCUK ÜRÜNLERİ	25455	0	1544	0
35	PLASTİK ÜRÜNLERİ	1305	0	0	0
36	CAM VE CAMDAN MAMUL EŞYA SANAYİ	0	0	0	0
37	CİMENTO SANAYİ	0	0	0	57
38	DİĞER TAS VE TOPRAĞA DAYALI SANAYİ	0	0	58	143
39	DEMİR, ÇELİK ANA SANAYİ	0	0	0	10067
40	DİĞER METAL ANA SANAYİ	0	0	0	792
41	METAL EŞYA SANAYİ	15573	5093	131	1751
42	ELEKTRİKSİZ MAKİNALAR(OVARİM DAHİL)	0	0	0	479
43	TARİMSAL MAKİNA VE TECHİZAT(OVARİM DAHİL)	22830	0	91	0
44	ELEKTRİKLİ MAKİNALAR	0	0	0	1309
45	DENİZ ULASIM ARACLARI (ONARİM DAHİL)	0	0	0	2312
46	DEMİR YOLLARI ULASIM ARACLARI(OVARİM DAHİL)	0	0	0	1232
47	MOTORLU KARA ULASIM ARACLARI (ONARİM DAHİL)	324	0	332	177
48	DİĞER TASİMA ARACLARI (ONARİM DAHİL)	0	0	0	0
49	DİĞER İMALAT SANAYİ	0	0	0	28
50	ELEKTRİK	8649	1757	198	20515
51	GAZ VE SU	13222	0	0	134
52	BİNA İNSAATI	0	0	0	0
53	BİNA DİSİ İNSAAT	0	0	0	0
54	TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET	29509	21108	89	1448
55	OTELCİLİK, LOKANTACILIK, KAHVEÇİLİK, vs.	0	0	646	0
56	DEMİR YOLU TASİMASI	292	385	246	355
57	KARAYOLU TASİMASI	95498	112954	19950	1824
58	DENİZ YOLU TASİMASI	1449	3421	90	0
59	HAVA YOLU TASİMASI	10	0	21	0
60	HABERLEŞME	0	0	324	0
61	BANKACILIK, SİĞORTACILIK VE KOOPERATİFÇİLİK	114405	23853	57	2614
62	KİSİSEL VE MESTLEKİ HİZMETLER	19105	4157	18585	1559
63	KAMU HİZMETLERİ	0	0	0	0

EK: 1	1985 INPUT-OUTPUT TABLOSU	(Üretici Fiyatlarıyla)	Milyon TL	29	30	31	32	33	34	35
1	TARIM	0	0	0	5425	0	0	0	0	0
2	HAYVANCILIK	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3	ORMANCILIK	0	0	0	1691	0	0	2	16976	40
4	BALIKÇILIK	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5	KOMUR MADENCİLİĞİ	0	0	26	1017	0	0	531	91	21
6	HAM PETROL ÇIKARIMI VE TABİİ GAZ ÜRETİMİ	0	0	0	0	0	1952602	0	0	0
7	DEMİR CEVHERİ ÇIKARIMI	0	0	0	2	0	0	0	0	0
8	DEMİR CEVHERİ DİS.DİĞER METALİK CEVHER ÇIKARIMI	0	0	0	2396	0	0	0	0	0
9	METALİK OLMAYAN MADENLER ÇIKARIMI	21436	0	0	16154	0	0	43	0	4
0	TAS OCAKÇILIĞI	277	0	0	808	0	0	48	41	269
1	MEZBAHA ÜRÜNLERİ	0	0	0	7846	0	0	1	0	0
2	SEBZE VE MEYVE İŞLEME SANAYİ	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3	BITKİSEL VE HAYVANSAL YAĞLAR İMALİ	0	0	0	27150	0	0	0	0	0
4	OGUTULMUŞ TAHİL ÜRÜNLERİ İMALİ	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5	SEKER ÜRETİMİ	0	0	33	835	0	0	1	0	0
6	DİĞER BESİN MADDELERİ	0	0	13	1096	0	0	3	0	0
7	ALKOLÜ İÇKİLER	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8	ALKOLSUZ İÇKİLER	0	0	0	0	0	0	0	0	0
9	TUTUN SANAYİ	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	CİRCİRLAMA	0	0	0	1	0	0	0	0	0
1	DOKUMA SANAYİ	1	88	4994	0	0	0	7	24416	8007
2	ELİBİSE, GİYİM EŞYASI VE DOKUMADAN HAZİR EŞYALAR	0	0	0	0	0	0	0	71	0
3	DERİ VE KURK ÜRÜNLERİ	0	0	0	0	0	0	0	32	0
4	AYAKKABI SANAYİ	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5	AGAC VE MANTAR ÜRÜNLERİ(MOBİLYA HARIC)	0	0	0	637	0	0	532	472	205
6	AGAC MOBİLYA VE MEFRUSAT SANAYİ	0	0	0	0	0	0	0	0	3
7	KAGIT VE KAGIT ÜRÜNLERİ	9877	2807	14757	0	0	0	759	2138	1232
8	BASIM, YAYIM VE CİLTÇİLİK	0	104	852	0	0	0	0	2	17
9	KİMYASAL GÜBRELER İMALİ	62288	0	2981	0	0	0	0	0	3286
0	İLAC SANAYİ	0	59964	0	0	0	0	0	77	9
1	DİĞER KİMYASAL MADDELER İMALİ	59927	7745	233040	3026	11381	46273	84946		
2	PETROL ARIITIMI	35281	1777	125641	38396	101486	15741	2622		
3	DİĞER PETROL VE KOMUR ÜRÜNLERİ	109	0	2740	0	0	19480	145	1379	38
4	KAUÇUK VE KAUÇUK ÜRÜNLERİ	0	93	542	0	0	3	14765	1379	
5	PLASTİK ÜRÜNLERİ	6666	146	10421	0	1006	14916	10300		
6	CAM VE CAMDAN MAMUL EŞYA SANAYİ	0	10886	1646	0	45	0	136		
7	CİMENTO SANAYİ	0	0	0	0	0	57	0		
8	DİĞER TAS VE TOPRAĞA DAYALI SANAYİ	0	14	1797	0	50	45	18		
9	DEMİR, ÇELİK ANA SANAYİ	0	3	350	0	5249	3387	577		
0	DİĞER METAL ANA SANAYİ	0	43	5604	0	0	171	1199		
1	METAL EŞYA SANAYİ	0	478	7640	0	3574	57	702		
2	ELEKTRİK SİZ MAKİNALAR(ONARIM DAHİL)	0	0	128	0	0	522	0		
3	TARIMSAL MAKİNA VE TEÇHİZAT(ONARIM DAHİL)	0	0	0	0	0	0	0		
4	ELEKTRİK MAKİNALAR	0	0	95	0	0	90	30		
5	DENİZ ULASIM ARACLARI(ONARIM DAHİL)	0	0	0	0	0	0	0		
6	DEMİRYOLLARI ULASIM ARACLARI(ONARIM DAHİL)	0	0	0	0	0	0	0		
7	MOTORLU KARA ULASIM ARACLARI(ONARIM DAHİL)	0	0	0	0	0	0	0		
8	DİĞER TASIMA ARACLARI(ONARIM DAHİL)	0	0	0	0	0	0	0		
9	DİĞER İMALAT SANAYİ	0	0	331	0	0	0	0		
0	ELEKTRİK	16760	1859	42895	13094	582	7543	15990		
1	GAZ VE SU	116	1512	410	0	2	14	257		
2	BİNA İNSAATI	0	0	0	0	0	0	0		
3	BİNA DİSİ İNSAAT	0	0	0	0	0	0	0		
4	TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET	1271	27056	59777	98715	21666	29621	29035		
5	OTELÇİLİK, LOKANTACILIK, KAHVEÇİLİK, vs.	0	0	1261	469	3200	137	5		
6	DEMİRYOLU TASIMASI	1338	0	0	0	0	0	0		
7	KARAYOLU TASIMASI	29469	1804	35398	115935	1689	28491	15735		
8	DENİZ YOLU TASIMASI	17409	768	2199	4811	2270	8	38		
9	HAVA YOLU TASIMASI	0	66	113	0	0	11	3		
0	HABERLEŞME	225	553	1352	19	9	1290	375		
1	BANKACILIK, SİĞORTACILIK VE KOOPERATİFÇİLİK	5472	9911	15832	13233	20339	4792	6092		
2	KİŞİSEL VE MESLEKİ HİZMETLER	313	4463	12350	219	1621	10253	9472		
3	KAMU HİZMETLERİ	0	0	0	0	0	0	0		
4	KONUT SAHİPLİĞİ	0	0	0	0	0	0	0		
5	TOPLAM GİRDİLER	268264	132362	650233	2240551	195612	223018	192077		
6	VERGİLİ TOPLAM ÜRETİM DEĞERİ	408127	216424	1080504	3491268	235949	343008	259434		
7	GAYRİ SAFİ KATMA DEĞER (ÜRETİCİ FİYATLARIYLA)	139863	84062	430271	1250717	40337	119990	67357		

[illegible]

EK : 1							
1985 INPUT-OUTPUT TABLOSU							
(Üretici Fiyatlarıyla)							
* Milyon TL	57	58	59	60	61	62	63
1 TARIM	0	718	93	325	0	378	0
2 HAYVANCILIK	0	484	11	79	0	0	0
3 ORMANCILIK	618	0	0	119	337	1834	0
4 BALIKCILIK	0	863	2	0	0	0	0
5 KOMUR MADENCILIGI	686	661	5	114	244	2709	0
6 HAM PETROL CIKARIMI VE TABII GAZ URETIMI	151	0	0	0	0	0	0
7 DEMIR CEVHERI CIKARIMI	0	0	0	0	0	0	0
8 DEMIR CEVHERI DIS.DIGER METALIK CEVHER C	0	0	0	0	0	0	0
9 METALIK OLMAYAN MADENLER CIKARIMI	0	0	0	0	0	0	0
10 TAS OCAKCILIGI	0	0	0	4	10	179	0
11 MEZBAHA URUNLERI	0	1472	329	257	0	198	0
12 SEBZE VE MEYVE ISLEME SANAYI	0	483	1	170	0	126	0
13 BITKISEL VE HAYVANSAL YAGLAR IMALI	0	322	52	111	0	1	0
14 OGUTULMUS TAHIL URUNLERI IMALI	0	353	23	78	0	773	0
15 SEKER URETIMI	0	873	25	1122	0	15	0
16 DIGER BESIN MADDELERI	0	56	575	0	0	1108	0
17 ALKOLLU ICKILER	0	71	185	0	0	72	0
18 ALKOLSUZ ICKILER	0	124	235	3	0	249	0
19 TUTUN SANAYI	0	93	155	0	0	0	0
20 CIRCIRLAMA	0	0	0	0	0	212	0
21 DOKUMA SANAYI	14772	0	1	185	124	4291	0
22 ELBISE,GIYIM ESYASI VE DOKUMADAN HAZIR ES	11	0	1970	377	0	0	0
23 DERI VE KURK URUNLERI	0	0	0	1	1	1354	0
24 AYAKKABI SANAYI	0	0	1021	212	0	0	0
25 AGAC VE MANTAR URUNLERI(MOBILYA HARIC)	0	214	1	250	410	8618	0
26 AGAC MOBILYA VE MEFRUSAT SANAYI	0	0	0	1	1	48	0
27 KAGIT VE KAGIT URUNLERI	81	696	282	584	6456	10533	0
28 BASIM, YAYIM VE CILTCILIK	2265	1261	453	636	2258	2789	0
29 KIMYASAL GUBRELER IMALI	0	0	0	0	0	0	0
30 ILAC SANAYI	0	30	5	0	0	4207	0
31 DIGER KIMYASAL MADDELER IMALI	44	1608	335	984	4714	64112	0
32 PETROL ARITIMI	1386331	70718	33723	3855	5690	17338	0
33 DIGER PETROL VE KOMUR URUNLERI	83099	4509	72	766	1334	4390	0
34 KAUCUK VE KAUCUK URUNLERI	224113	0	53	1335	560	7661	0
35 PLASTIK URUNLERI	0	132	310	187	222	3995	0
36 CAM VE CAMDAN MAMUL ESYA SANAYI	19	13	4	351	599	601	0
37 CIMENTO SANAYI	0	0	0	235	689	0	0
38 DIGER TAS VE TOPRAGA DAYALI SANAYI	0	32	2	448	1257	2312	0
39 DEMIR, CELIK ANA SANAYI	820	294	0	509	474	3489	0
40 DIGER METAL ANA SANAYI	0	1	0	10	17	11876	0
41 METAL ESYA SANAYI	8827	314	92	696	598	21848	0
42 ELEKTRIKSIZ MAKINALAR(ONARIM DAHIL)	50	12	270	123	112	5739	0
43 TARIMSAL MAKINA VE TECHIZAT(ONARIM DAHIL)	0	0	0	1	0	0	0
44 ELEKTRIKLI MAKINALAR	3	62	68	112	280	16492	0
45 DENIZ ULASIM ARACLARI (ONARIM DAHIL)	0	11749	0	0	0	0	0
46 DEMIRYOLLARI ULASIM ARACLARI(ONARIM DAHIL)	0	0	0	0	0	0	0
47 MOTORLU KARA ULASIM ARACLARI (ONARIM DAHIL)	117750	133	210	2335	1104	29595	0
48 DIGER TASIMA ARACLARI (ONARIM DAHIL)	0	0	4213	0	0	0	0
49 DIGER IMALAT SANAYI	0	160	30	16	1433	11754	0
50 ELEKTRIK	4015	182	153	2640	6883	11313	0
51 GAZ VE SU	1319	3958	215	572	2890	8783	0
52 BINA INSAATI	0	0	0	0	0	0	0
53 BINA DISI INSAAT	0	0	0	0	0	0	0
54 TOPTAN VE PERAKENDE TICARET	174238	9416	10726	4367	7254	54093	0
55 OTELCILIK, LOKANTACILIK, KAHVECILIK, vs.	20195	492	2540	1025	15600	1984	0
56 DEMIRYOLU TASIMASI	9146	519	71	110	2043	1084	0
57 KARAYOLU TASIMASI	271094	6694	2775	2284	7546	29088	0
58 DENIZ YOLU TASIMASI	9783	39368	126	166	577	2013	0
59 HAVA YOLU TASIMASI	8	31	45145	2	2279	81	0
60 HABERLESME	14045	1524	1777	5436	48220	15685	0
61 BANKACILIK, SIGORTACILIK VE KOOPERATIFCILIK	1547	5654	558	13986	2513	9465	0
62 KISISEL VE MESLEKI HIZMETLER	85442	7551	1233	1473	35465	40497	0
63 KAMU HIZMETLERI	0	0	0	0	0	0	0
64 KONUT SAHIPLIGI	0	0	0	0	0	0	0
65 TOPLAM GIRDILER	2430529	173958	110184	48712	160255	415044	63
66 VERGILI TOPLAM URETIM DEGERI	5839443	420239	253086	346675	960149	1162134	1787838
67 GAYRI SAFI KATMA DEGER (URETICI FIYATLARIYLA)	3408914	246281	142902	297963	799894	747090	1787775

EK : 1								
1985 INPUT-OUTPUT TABLOSU			ARA			GAYRI SAİ SABİT		
(Üretici Fiyatlarıyla)			TÜKETİM			SERMAYE TESEKKÜL STOK		
Milyon TL	64	TOPLAMI	OZEL	KAMU	OZEL	KAMU	DEĞİŞİMİ	
1 TARIM	866	29052089	29895301	260858	0	0	4105657	
2 HAYVANCILIK	290	7738081	20403211	69558	87131	18100	-996324	
3 ORMANCILIK	0	3031011	999564	183489	0	0	-387357	
4 BALIKÇILIK	0	239474	2319415	151	0	0	-13075	
5 KOMUR MADENCİLİĞİ	0	2140949	1173994	293011	0	0	118810	
6 HAM PETROL ÇIKARIMI VE TABİİ GAZ ÜRETİMİ	0	11212988	0	0	0	0	573441	
7 DEMİR CEVHERİ ÇIKARIMI	0	378518	0	0	0	0	-6461	
8 DEMİR CEVHERİ DİS. DİĞER METALİK CEVHER Ç.	0	211885	0	0	0	0	280659	
9 METALİK OLMAYAN MADENLER ÇIKARIMI	0	206289	0	0	0	0	390360	
10 TAS OCAKÇILIĞI	3652	1624894	0	0	0	0	109225	
11 MEZBAHA URUNLERİ	0	1104708	1837428	562548	0	0	58151	
12 SEBZE VE MEYVE İŞLEME SANAYİ	0	242214	216663	99182	0	0	102741	
13 BİTKİSEL VE HAYVANSAL YAĞLAR İMALİ	0	1906348	2640885	50882	0	0	-260673	
14 OGUTULMUS TAHİL URUNLERİ İMALİ	0	3205896	3439743	59203	0	0	-586539	
15 SEKER ÜRETİMİ	0	1119910	2171045	42996	0	0	662237	
16 DİĞER BESİN MADDELERİ	0	4999570	10665177	298870	0	0	521634	
17 ALKOLLÜ İÇKİLER	0	581669	1505380	391	0	0	27066	
18 ALKOLSUZ İÇKİLER	0	452335	642789	7165	0	0	133541	
19 TUTUN SANAYİ	0	84573	6544957	26	0	0	170933	
20 CİRCİRLAMA	0	1747596	0	0	0	0	1201178	
21 DOKUMA SANAYİ	0	11419878	9637590	70991	35913	52047	-109660	
22 ELBİSE, GİYİM ESYASI VE DOKUMADAN HAZİR ES	0	181172	5290217	407456	6922	2358	648305	
23 DERİ VE KURK URUNLERİ	0	1909813	327067	1229	0	0	270782	
24 AYAKKABI SANAYİ	0	96128	1202328	175455	0	0	222363	
25 AĞAC VE MANTAR URUNLERİ(MOBİLYA HARİC)	2250	6140563	2309043	17493	0	0	-140222	
26 AĞAC MOBİLYA VE MEFRUSAT SANAYİ	0	895444	1096586	361	165729	109481	137161	
27 KAGİT VE KAGİT URUNLERİ	0	4651473	914862	133269	0	0	182093	
28 BASIM, YAYIM VE CİLTÇİLİK	0	811839	2398371	29818	0	0	47672	
29 KİMYASAL GÜBRELER İMALİ	0	2610815	0	0	0	0	-9762	
30 İLAC SANAYİ	0	1564487	2860463	73354	0	0	12684	
31 DİĞER KİMYASAL MADDELER İMALİ	9285	12167777	8017145	103283	0	0	-101102	
32 PETROL AĞITIMI	0	22151169	5450523	1371083	0	0	-4232055	
33 DİĞER PETROL VE KOMUR URUNLERİ	0	2107706	724436	123072	0	0	-580780	
34 KAUCUK VE KAUCUK URUNLERİ	0	3509667	1860469	35679	0	0	-23174	
35 PLASTİK URUNLERİ	373	1779168	1272378	8065	0	0	43426	
36 CAM VE CAMDAN MAMUL ESYA SANAYİ	3414	971362	1178810	36061	0	0	-11710	
37 CİMENTO SANAYİ	10006	4665146	0	27550	0	0	-33089	
38 DİĞER TAS VE TOPRAĞA DAYALI SANAYİ	7686	3837557	571834	41275	0	0	-366385	
39 DEMİR, ÇELİK ANA SANAYİ	0	17320720	0	23981	0	0	940162	
40 DİĞER METAL ANA SANAYİ	754	8013826	0	1413	0	0	1648807	
41 METAL ESYA SANAYİ	2796	3898687	5322526	73267	680576	332741	402857	
42 ELEKTRİK SİZ MAKİNALAR(ONARIM DAHİL)	0	2574819	3376884	584770	7189385	3533191	445301	
43 TARİMSAL MAKİNA VE TEÇİZAT(ONARIM DAHİL)	0	656426	0	53	1189441	18390	268894	
44 ELEKTRİK Lİ MAKİNALAR	832	5606007	3878609	205177	2175603	1031478	1191720	
45 DENİZ ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0	262961	0	0	364568	196770	104098	
46 DEMİR YOLLARI ULASIM ARAÇLARI(ONARIM DAHİL)	0	114398	0	0	45498	344702	-128027	
47 MOTORLU KARA ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0	6472569	3696177	34613	4827147	603828	408411	
48 DİĞER TASİMA ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0	91513	0	0	838246	72564	-33849	
49 DİĞER İMALAT SANAYİ	291	950350	4391250	98423	1194243	547240	11368	
50 ELEKTRİK	5630	7858736	1279216	408135	0	0	0	
51 GAZ VE SU	2130	1244273,7	816279,34	341870	0	0	0	
52 BİNA İNSAATI	0	0	0	203957	37429628	5682723	0	
53 BİNA DİSİ İNSAAT	0	0	0	19043	152279	14012799	0	
54 TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET	5650	26034671	32169544	1067762	4039910	1632311	2146012	
55 OTELÇİLİK, LOKANTACILIK, KAHVECİLİK, vs.	0	1402900	17027687	283111	0	0	0	
56 DEMİR YOLU TASİMASI	67	235333	454441	167449	4952	4759	11811	
57 KARAYOLU TASİMASI	8522	22110699	31733513	822386	1197034	364663	2604507	
58 DENİZ YOLU TASİMASI	489	2076924	1636485	53968	40094	3085	196927	
59 HAVA YOLU TASİMASI	5	915774	2156797	65095	0	0	0	
60 HABERLEŞME	40	3624446	2135389	452390	0	0	0	
61 BANKACILIK, SİĞORTACILIK VE KOOPERATİFÇİLİK	6741	13477562	485366	637225	0	0	0	
62 KİSİSEL VE MESLEKİ HİZMETLER	0	13551870	8126228	430241	0	0	0	
63 KAMU HİZMETLERİ	0	0	0	32525313	0	0	0	
64 KONUT SAHİPLİĞİ	0	0	13951871	0	0	0	0	
65 TOPLAM GİRDİLER	71813	291247626	262205936	43083466	61664299	28563230	12380750	
66 VERGİLİ TOPLAM ÜRETİM DEĞERİ	1950547	668775659						
67 GAYRİ SAFİ KATMA DEĞER (ÜRETİCİ FİYATLARIYLA)	1878734	377528033						

EK : 1							
1985 INPUT-OUTPUT TABLOSU		NİHAİ			YURTIÇİ		
(Üretici Fiyatlarıyla)		TÜKETİM		TOPLAM	İTHALAT	VERGİLER	ÜRETİM
Milyon TL	İHRACAT	TOPLAMI	TALEP	İTHALAT	VERGİLER	ÜRETİM	
1 TARIM	2050603	36312419	65364508	1803781	316866	63243861	
2 HAYVANCILIK	343342	19925018	27663099	362781	103667	27196851	
3 ORMANCILIK	26322	822018	3853029	431230	46676	3375123	
4 BALIKÇILIK	92772	2399263	2638737	12031	1850	2624856	
5 KOMUR MADENCİLİĞİ	1157	1586972	3727921	808029	36044	2883848	
6 HAM PETROL ÇIKARIMI VE TABİİ GAZ ÜRETİMİ	4368	577809	11790797	9916285	16954	1857558	
7 DEMİR CEVHERİ ÇIKARIMI	0	-6461	372057	182008	9228	180821	
8 DEMİR CEVHERİ DİS. DİĞER METALİK CEVHER ÇIKARIMI	116205	396864	608749	67038	3925	537786	
9 METALİK OLMAYAN MADENLER ÇIKARIMI	356691	747051	953340	51197	27213	874930	
10 TAS OCAKÇILIK	31503	140728	1765622	152594	5388	1607640	
11 MEZBAHA URUNLERİ	259846	2717973	3822681	476375	53712	3292594	
12 SEBZE VE MEYVE İŞLEME SANAYİ	1472287	1890873	2133087	46222	9102	2077763	
13 BİTKİSEL VE HAYVANSAL YAĞLAR İMALİ	437395	2868489	4774837	722480	92093	3960264	
14 OGUTULMUS TAHİL URUNLERİ İMALİ	165590	3077997	6283893	166720	45392	6071781	
15 SEKER ÜRETİMİ	8049	2884327	4004237	800558	69335	3134344	
16 DİĞER BESİN MADDELERİ	2217334	13703015	18702585	638594	143049	17920942	
17 ALKOLLÜ İÇKİLER	314695	1847532	2429201	110280	32189	2286732	
18 ALKOLSUZ İÇKİLER	97603	881098	1333433	30052	5900	1297481	
19 TUTUN SANAYİ	113513	6829429	6914002	921663	968353	5023986	
20 CİRCİRLAMA	307979	1509157	3256753	353145	243673	2659935	
21 DOKUMA SANAYİ	5906112	15592993	27012871	1733049	83712	25196110	
22 ELBİSE, GİYİM EŞYASI VE DOKUMADAN HAZIR EŞYALAR	4814394	11169652	11350824	576415	11390	10763019	
23 DERİ VE KURK URUNLERİ	399217	998295	2908108	483727	17745	2406636	
24 AYAKKABI SANAYİ	86779	1686925	1783053	40384	25361	1717308	
25 AĞAC VE MANTAR URUNLERİ(MOBİLYA HARİC)	65866	2252180	8392743	120866	43180	8228697	
26 AĞAC MOBİLYA VE MEFRUSAT SANAYİ	60384	1569702	2465146	39284	16050	2409812	
27 KAGIT VE KAGIT URUNLERİ	120163	1350387	6001860	763397	258028	4980435	
28 BASIM, YAYIM VE CİLTÇİLİK	48837	2524698	3336537	109424	24102	3203011	
29 KİMYASAL GÜBRELER İMALİ	164344	154582	2765397	657720	125984	1981693	
30 İLAC SANAYİ	165518	3112019	4676506	814910	81328	3780268	
31 DİĞER KİMYASAL MADDELER İMALİ	1262253	9281579	21449356	6860025	1983591	12605740	
32 PETROL ARITIMI	748899	3338450	25489619	1638866	1778532	22072221	
33 DİĞER PETROL VE KOMUR URUNLERİ	14140	280868	2388574	200998	33024	2154552	
34 KAUCUK VE KAUCUK URUNLERİ	157892	2030866	5540533	416909	202917	4920707	
35 PLASTİK URUNLERİ	114583	1438452	3217620	261741	112030	2843849	
36 CAM VE CAMDAN MAMUL EŞYA SANAYİ	410073	1613234	2584596	163599	84099	2336898	
37 CİMENTO SANAYİ	157571	152032	4817178	118169	10139	4688870	
38 DİĞER TAS VE TOPRAĞA DAYALI SANAYİ	206627	453351	4290908	414893	175308	3700707	
39 DEMİR, ÇELİK ANA SANAYİ	2746167	3710310	21031030	4523768	339912	16167350	
40 DİĞER METAL ANA SANAYİ	558113	2208333	10222159	5312953	135886	4773320	
41 METAL EŞYA SANAYİ	391085	7203052	11101739	1036569	382380	9682790	
42 ELEKTRİKSİZ MAKİNALAR(ONARIM DAHİL)	409966	15539497	18114316	9218325	1404191	7491800	
43 TARIMSAL MAKİNA VE TECHİZAT(ONARIM DAHİL)	23512	1500290	2156716	122852	42781	1991083	
44 ELEKTRİKLİ MAKİNALAR	831563	9314150	14920157	4374944	1267468	9277745	
45 DENİZ ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	129814	795250	1058211	507632	67186	483393	
46 DEMİRYOLLARI ULASIM ARAÇLARI(ONARIM DAHİL)	201	262374	376772	61248	5100	310424	
47 MOTORLU KARA ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	439066	10009242	16481811	3446311	1960928	11074572	
48 DİĞER TASİMA ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	4163	881124	972637	844168	32075	96394	
49 DİĞER İMALAT SANAYİ	366138	6608662	7559012	2017629	460756	5080627	
50 ELEKTRİK	85375	1772726	9631462	12619	1049	9617794	
51 GAZ VE SU	29126	1187275,3	2431549	948	0	2430601	
52 BİNA İNŞAATI	0	43316308	43316308	0	0	43316308	
53 BİNA DİŞİ İNŞAAT	0	14184121	14184121	0	0	14184121	
54 TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET	5410832	46466371	72501042	0	0	72501042	
55 OTELCİLİK, LOKANTACILIK, KAHVECİLİK, vs.	3527011	20837809	22240709	1220198	0	21020511	
56 DEMİRYOLU TASİMASI	246228	889640	1124973	31671	0	1093302	
57 KARAYOLU TASİMASI	3766886	45488989	67599688	1039202	0	66560486	
58 DENİZ YOLU TASİMASI	2865266	4795825	6872749	610699	0	6262050	
59 HAVA YOLU TASİMASI	597148	2819040	3734814	445995	0	3288819	
60 HABERLEŞME	58133	2645912	6270358	77613	0	6192745	
61 BANKACILIK, SİĞORTACILIK VE KOOPERATİFCİLİK	128391	1250982	14728544	5145	0	14723399	
62 KİŞİSEL VE MESLEKİ HİZMETLER	1126465	9682934	23234804	656434	0	22578370	
63 KAMU HİZMETLERİ	0	32525313	32525313	0	0	32525313	
64 KONUT SAHİPLİĞİ	0	13951871	13951871	0	0	13951871	
65 TOPLAM GİRDİLER	52061555	459959236	751206862	69034362	13396841	668775659	
66 VERGİLİ TOPLAM ÜRETİM DEĞERİ							
67 GAYRİ SAFİ KATMA DEĞER (ÜRETİCİ FİYATLARIYLA)							

EK. 2							
1985 INPUT KATSAYILAR MATRİSİ							
	1	2	3	4	5	6	7
1 TARIM	0,039940	0,317946	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
2 HAYVANCILIK	0,011520	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
3 ORMANCILIK	0,000000	0,000000	0,000050	0,000000	0,044417	0,000000	0,001339
4 BALIKÇILIK	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
5 KOMUR MADENCİLİĞİ	0,000000	0,000000	0,000037	0,000000	0,000067	0,000000	0,003879
6 HAM PETROL ÇIKARIMI VE TABİİ GAZ ÜRETİMİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
7 DEMİR CEVHERİ ÇIKARIMI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
8 DEMİR CEVHERİ DİS.DİĞER METALİK CEVHER ÇIKARIMI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
9 METALİK OLMAYAN MADENLER ÇIKARIMI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
0 TAS OCAKÇILIGI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000129	0,000000	0,000000
1 MEZBAHA URUNLERI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
2 SEBZE VE MEYVE İSLEME SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
3 BİTKİSEL VE HAYVANSAL YAĞLAR İMALİ	0,000000	0,000881	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
4 OGUTULMUS TAHİL URUNLERI İMALİ	0,000000	0,007214	0,000000	0,000000	0,000149	0,000000	0,000000
5 SEKER ÜRETİMİ	0,000000	0,003958	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
6 DİĞER BESİN MADDELERİ	0,000000	0,065435	0,000003	0,000000	0,000278	0,000000	0,000000
7 ALKOLLÜ İÇKİLER	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
8 ALKOLSUZ İÇKİLER	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
9 TUTUN SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
0 CİRCİRLAMA	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
1 DOKUMA SANAYİ	0,000194	0,000000	0,000000	0,004442	0,000050	0,000000	0,000000
2 ELBİSE, GİYİM EŞYASI VE DOKUMADAN HAZIR EŞYALAR	0,000000	0,000000	0,000000	0,004009	0,001881	0,000000	0,001801
3 DERİ VE KURK URUNLERI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000763	0,000000	0,000000
4 AYAKKABI SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,005311
5 AĞAC VE MANTAR URUNLERI(MOBİLYA HARİC)	0,000069	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
6 AĞAC MOBİLYA VE MEFRUSAT SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
7 KAGİT VE KAGİT URUNLERI	0,000000	0,000000	0,000859	0,000000	0,000028	0,002166	0,001201
8 BASIM, YAYIM VE CİLTÇİLİK	0,000000	0,000000	0,000784	0,000000	0,000006	0,001667	0,001201
9 KİMYASAL GÜBRELER İMALİ	0,076631	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
0 İLAC SANAYİ	0,000000	0,005097	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
1 DİĞER KİMYASAL MADDELER İMALİ	0,007943	0,000000	0,001502	0,000000	0,009780	0,009506	0,014223
2 PETROL ARITIMI	0,066653	0,000000	0,015880	0,097484	0,048981	0,054021	0,062341
3 DİĞER PETROL VE KOMUR URUNLERI	0,004771	0,000000	0,001290	0,000000	0,003867	0,000000	0,009374
4 KAUCUK VE KAUCUK URUNLERI	0,005418	0,000000	0,004821	0,000000	0,000903	0,000410	0,000000
5 PLASTİK URUNLERI	0,000278	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
6 CAM VE CAMDAN MAMUL EŞYA SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
7 CİMENTO SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000160	0,000629	0,000000
8 DİĞER TAS VE TOPRAĞA DAYALI SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000181	0,000000	0,000401	0,000000	0,000000
9 DEMİR, ÇELİK ANA SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,028227	0,019927	0,006003
0 DİĞER METAL ANA SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,002221	0,000000	0,000000
1 METAL EŞYA SANAYİ	0,003315	0,002274	0,000409	0,000000	0,004910	0,000123	0,005264
2 ELEKTRİKSİZ MAKİNALAR(ONARIM DAHİL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,001343	0,004360	0,033664
3 TARİMSAL MAKİNA VE TEÇİZAT(ONARIM DAHİL)	0,004859	0,000000	0,000284	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
4 ELEKTRİKLİ MAKİNALAR	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,003670	0,000424	0,001570
5 DENİZ ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,012999	0,000000	0,000000	0,000000
6 DEMİRYOLLARI ULASIM ARAÇLARI(ONARIM DAHİL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,003454	0,000000	0,000000
7 MOTORLU KARA ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,000069	0,000000	0,001037	0,000000	0,000496	0,001162	0,015978
8 DİĞER TASİMA ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
9 DİĞER İMALAT SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000059	0,000191	0,000000
0 ELEKTRİK	0,001841	0,000784	0,000618	0,000000	0,057522	0,000895	0,016671
1 GAZ VE SU	0,002814	0,000000	0,000000	0,000000	0,000376	0,005194	0,002678
2 BİNA İNŞAATI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
3 BİNA DİŞİ İNŞAAT	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
4 TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET	0,006281	0,009424	0,000278	0,008142	0,004228	0,000048	0,002401
5 OTELÇİLİK, LOKANTACILIK, KAHVECİLİK, vs.	0,000000	0,000000	0,002017	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
6 DEMİRYOLU TASİMASI	0,000062	0,000172	0,000768	0,000000	0,000995	0,000000	0,007527
7 KARAYOLU TASİMASI	0,020327	0,050428	0,062291	0,010256	0,026216	0,050673	0,025906
8 DENİZ YOLU TASİMASI	0,000308	0,001527	0,000281	0,000000	0,005358	0,017187	0,013022
9 HAVA YOLU TASİMASI	0,000002	0,000000	0,000066	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
0 HABERLEŞME	0,000000	0,000000	0,001012	0,000000	0,000050	0,001620	0,008682
1 BANKACILIK, SİĞORTACILIK VE KOOPERATİFÇİLİK	0,024351	0,010649	0,000178	0,014697	0,011434	0,000253	0,012976
2 KİŞİSEL VE MESLEKİ HİZMETLER	0,004067	0,001856	0,058029	0,008766	0,004475	0,021513	0,032002
3 KAMU HİZMETLERİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
4 KONUT SAHİPLİĞİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
5 TOPLAM GİRDİLER	0,281712	0,477646	0,152673	0,160795	0,266895	0,191969	0,285015

EK . 2							
1985 INPUT KATSAYILAR MATRİSİ							
	8	9	10	11	12	13	14
1 TARIM	0,000000	0,000000	0,000015	0,000602	0,454555	0,174248	0,652077
2 HAYVANCILIK	0,000000	0,000000	0,000000	0,528369	0,000000	0,000053	0,000000
3 ORMANCILIK	0,013611	0,011459	0,000540	0,000001	0,000129	0,000453	0,000944
4 BALIKCILIK	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000103	0,000413	0,000000
5 KOMUR MADENCİLİĞİ	0,002023	0,001637	0,000664	0,000038	0,000004	0,002047	0,000355
6 HAM PETROL ÇIKARIMI VE TABİİ GAZ ÜRETİMİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
7 DEMİR CEVHERİ ÇIKARIMI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
8 DEMİR CEVHERİ DİS.DİĞER METALİK CEVHER ÇIKARIMI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
9 METALİK OLMAYAN MADENLER ÇIKARIMI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000034	0,000063	0,000041	0,000000
10 TAŞ OCAKÇILIĞI	0,000000	0,000000	0,010374	0,000000	0,000004	0,000289	0,000000
11 MEZBAHA URUNLERİ	0,000000	0,000000	0,000088	0,030774	0,000000	0,002292	0,000000
12 SEBZE VE MEYVE İŞLEME SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000007	0,000008	0,000912	0,000000	0,000000
13 BİTKİSEL VE HAYVANSAL YAĞLAR İMALİ	0,000000	0,000000	0,000007	0,000213	0,001359	0,251389	0,000450
14 OGUTULMUŞ TAHİL URUNLERİ İMALİ	0,000000	0,000042	0,000015	0,000057	0,000103	0,000152	0,000617
15 SEKER ÜRETİMİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000006	0,002736	0,000000	0,000083
16 DİĞER BESİN MADDELERİ	0,000000	0,000099	0,000037	0,002802	0,005837	0,003797	0,000041
17 ALKOLLÜ İÇKİLER	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
18 ALKOLSUZ İÇKİLER	0,000000	0,000000	0,000000	0,000003	0,000000	0,000000	0,000000
19 TUTUN SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
20 CİRCİRLAMA	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,032421	0,000000
21 DOKUMA SANAYİ	0,000924	0,001679	0,000000	0,000129	0,001086	0,004481	0,042118
22 ELBİSE, GİYİM EŞYASI VE DOKUMADAN HAZIR EŞYALAR	0,000792	0,002413	0,000044	0,000005	0,000000	0,000000	0,000000
23 DERİ VE KURK URUNLERİ	0,001495	0,002131	0,000058	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
24 AYAKKABI SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000066	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
25 AĞAÇ VE MANTAR URUNLERİ(MOBİLYA HARİC)	0,000000	0,000000	0,000088	0,000043	0,004124	0,000019	0,000000
26 AĞAÇ MOBİLYA VE MEFRUSAT SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
27 KAGİT VE KAGİT URUNLERİ	0,000000	0,000564	0,000029	0,000255	0,009149	0,002216	0,011082
28 BASIM, YAYIM VE CİLTÇİLİK	0,000000	0,000014	0,000037	0,000005	0,001255	0,000053	0,000014
29 KİMYASAL GÜBRELER İMALİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000292	0,000000	0,000000
30 İLAÇ SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000048	0,000000	0,000033	0,000039
31 DİĞER KİMYASAL MADDELER İMALİ	0,013237	0,003119	0,005600	0,000061	0,004002	0,006949	0,000134
32 PETROL ARITIMI	0,042789	0,035549	0,114723	0,001915	0,019277	0,008243	0,002356
33 DİĞER PETROL VE KOMUR URUNLERİ	0,006135	0,002145	0,013222	0,000020	0,000277	0,000522	0,000002
34 KAUCUK VE KAUCUK URUNLERİ	0,000022	0,009723	0,007673	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
35 PLASTİK URUNLERİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000028	0,000908	0,004363	0,019186
36 CAM VE CAMDAN MAMUL EŞYA SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000886	0,001190	0,000000
37 CİMENTO SANAYİ	0,000022	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
38 DİĞER TAŞ VE TOPRAĞA DAYALI SANAYİ	0,000000	0,000056	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
39 DEMİR, ÇELİK ANA SANAYİ	0,002243	0,000819	0,002862	0,000000	0,014230	0,010186	0,000000
40 DİĞER METAL ANA SANAYİ	0,000000	0,000028	0,000000	0,000000	0,000044	0,000282	0,000000
41 METAL EŞYA SANAYİ	0,005893	0,000452	0,002051	0,000100	0,024967	0,019927	0,001578
42 ELEKTRİKSİZ MAKİNALAR(ONARIM DAHİL)	0,015897	0,020533	0,016945	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
43 TARIMSAL MAKİNA VE TECHİZAT(ONARIM DAHİL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,000103	0,000000	0,000000	0,000000
44 ELEKTRİKLİ MAKİNALAR	0,002836	0,002978	0,001183	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
45 DENİZ ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
46 DEMİRYOLLARI ULASIM ARAÇLARI(ONARIM DAHİL)	0,000088	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
47 MOTORLU KARA ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,017854	0,012659	0,019069	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
48 DİĞER TAŞIMA ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
49 DİĞER İMALAT SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000041	0,000000
50 ELEKTRİK	0,047319	0,040714	0,008191	0,002590	0,006450	0,016551	0,032792
51 GAZ VE SU	0,000000	0,000113	0,000314	0,003165	0,007772	0,000000	0,000087
52 BİNA İNŞAATI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
53 BİNA DIŞI İNŞAAT	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
54 TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET	0,030476	0,000014	0,000715	0,110656	0,101591	0,139925	0,041170
55 OTELÇİLİK, LOKANTACILIK, KAHVECİLİK, vs.	0,000000	0,000071	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
56 DEMİRYOLU TAŞIMASI	0,000000	0,001637	0,000000	0,000012	0,000174	0,000002	0,000000
57 KARAYOLU TAŞIMASI	0,000374	0,027463	0,049849	0,058842	0,007041	0,001550	0,030850
58 DENİZ YOLU TAŞIMASI	0,007102	0,006647	0,004227	0,000118	0,000000	0,000187	0,006600
59 HAVA YOLU TAŞIMASI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000017	0,000000	0,000000	0,000000
60 HABERLEŞME	0,000748	0,000226	0,000679	0,000619	0,001045	0,000268	0,000905
61 BANKACILIK, SİĞORTACILIK VE KOOPERATİFÇİLİK	0,196134	0,007691	0,002351	0,001906	0,015640	0,009276	0,009009
62 KİŞİSEL VE MESLEKİ HİZMETLER	0,004288	0,011925	0,008878	0,000161	0,015057	0,007097	0,005727
63 KAMU HİZMETLERİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
64 KONUT SAHİPLİĞİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
65 TOPLAM GİRDİLER	0,412300	0,204601	0,270601	0,743704	0,701072	0,700935	0,858216

EK. 2

1985 INPUT KATSAYILAR MATRİSİ

	15	16	17	18	19	20	21
TARIM	0,413108	0,192398	0,119564	0,011898	0,249136	0,560305	0,066704
HAYVANCILIK	0,000000	0,016226	0,000000	0,000000	0,000000	0,000004	0,017809
ORMANCILIK	0,000000	0,002719	0,000000	0,000076	0,000001	0,000000	0,000113
BALIKÇILIK	0,000000	0,003996	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
KOMUR MADENCİLİĞİ	0,021608	0,003296	0,000878	0,000342	0,000094	0,000000	0,001646
HAM PETROL ÇIKARIMI VE TABİİ GAZ ÜRETİMİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
DEMİR CEVHERİ ÇIKARIMI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
DEMİR CEVHERİ DIS.DİĞER METALİK CEVHER ÇIKARIMI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
METALİK OLMAYAN MADENLER ÇIKARIMI	0,000376	0,002537	0,000000	0,000589	0,000000	0,000000	0,000001
TAS OCAKÇILIGI	0,000909	0,000049	0,000000	0,000019	0,000000	0,000004	0,000000
MEZBAHA URUNLERİ	0,000000	0,014420	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
SEBZE VE MEYVE İŞLEME SANAYİ	0,000000	0,000196	0,029352	0,076233	0,000000	0,000000	0,000000
BITKİSEL VE HAYVANSAL YAĞLAR İMALİ	0,000100	0,018981	0,000020	0,000019	0,000000	0,000223	0,000009
OGUTULMUS TAHİL URUNLERİ İMALİ	0,000000	0,118500	0,000166	0,000190	0,000000	0,000129	0,000018
SEKER ÜRETİMİ	0,000007	0,032183	0,007305	0,178010	0,000000	0,000000	0,000000
DİĞER BESİN MADDELERİ	0,000000	0,102908	0,000000	0,002737	0,000000	0,000045	0,000474
ALKOLLÜ İÇKİLER	0,000000	0,000056	0,024021	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
ALKOLSUZ İÇKİLER	0,000000	0,000927	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
TUTUN SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
CİRCİRLAMA	0,000000	0,000045	0,000000	0,000000	0,000000	0,005095	0,070162
DOKUMA SANAYİ	0,027057	0,002536	0,000198	0,000076	0,000854	0,005749	0,146699
ELBİSE, GİYİM EŞYASI VE DOKUMADAN HAZIR EŞYALAR	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000004
DERİ VE KURK URUNLERİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000779	0,000001
AYAKKABI SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
AGAC VE MANTAR URUNLERİ(MOBİLYA HARİC)	0,000000	0,000216	0,000949	0,004694	0,000362	0,000040	0,000575
AGAC MOBİLYA VE MEFRUSAT SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
KAGIT VE KAGIT URUNLERİ	0,004293	0,004842	0,000553	0,003801	0,035569	0,000049	0,001232
BASIM, YAYIM VE CİLTÇİLİK	0,000000	0,000174	0,000929	0,001463	0,001548	0,005896	0,000236
KİMYASAL GÜBRELER İMALİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
İLAC SANAYİ	0,000000	0,000666	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
DİĞER KİMYASAL MADDELER İMALİ	0,000346	0,039751	0,007376	0,036244	0,001594	0,001135	0,084337
PETROL ARITIMI	0,061690	0,033533	0,015894	0,020013	0,001536	0,000943	0,016808
DİĞER PETROL VE KOMUR URUNLERİ	0,007920	0,001956	0,000000	0,000000	0,000007	0,000000	0,000840
KAUCUK VE KAUCUK URUNLERİ	0,000000	0,000000	0,000675	0,000000	0,000000	0,000000	0,000393
PLASTİK URUNLERİ	0,000030	0,001493	0,000619	0,000893	0,000000	0,001055	0,002063
CAM VE CAMDAN MAMUL EŞYA SANAYİ	0,000000	0,002155	0,041966	0,027692	0,000000	0,000000	0,000000
CİMENTO SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
DİĞER TAS VE TOPRAĞA DAYALI SANAYİ	0,000000	0,000027	0,000030	0,000019	0,000000	0,000000	0,000063
DEMİR, ÇELİK ANA SANAYİ	0,000000	0,001107	0,000041	0,000000	0,000000	0,001313	0,000000
DİĞER METAL ANA SANAYİ	0,000000	0,000528	0,000279	0,000000	0,004040	0,000000	0,000240
METAL EŞYA SANAYİ	0,000000	0,000512	0,008153	0,075834	0,000000	0,003240	0,000535
ELEKTRİKSİZ MAKİNALAR(ONARIM DAHİL)	0,000000	0,000102	0,000147	0,000000	0,002052	0,009510	0,001273
TARIMSAL MAKİNA VE TECHİZAT(ONARIM DAHİL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
ELEKTRİKLİ MAKİNALAR	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000494	0,000083
DENİZ ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
DEMİRYOLLARI ULASIM ARAÇLARI(ONARIM DAHİL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
MOTORLU KARA ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,000000	0,000020	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
DİĞER TASİMA ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
DİĞER İMALAT SANAYİ	0,000000	0,000006	0,000020	0,000000	0,000000	0,000009	0,000355
ELEKTRİK	0,033871	0,014061	0,009071	0,016193	0,002628	0,008086	0,054671
GAZ VE SU	0,004166	0,000493	0,000858	0,018626	0,000725	0,000970	0,000258
BİNA İNŞAATI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
BİNA DIŞI İNŞAAT	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET	0,036619	0,127172	0,030529	0,128081	0,013292	0,027750	0,057599
OTELÇİLİK, LOKANTACILIK, KAHVECİLİK, vs.	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
DEMİRYOLU TASİMASI	0,000453	0,000334	0,000000	0,000000	0,000156	0,000000	0,000066
KARAYOLU TASİMASI	0,028932	0,030373	0,025047	0,011708	0,003546	0,001037	0,029899
DENİZ YOLU TASİMASI	0,000513	0,000466	0,000112	0,000000	0,000269	0,000022	0,000096
HAVA YOLU TASİMASI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000003	0,000000	0,000006
HABERLEŞME	0,000643	0,000309	0,000924	0,007697	0,005260	0,000360	0,000998
BANKACILIK, SİĞORTACILIK VE KOOPERATİFCİLİK	0,033168	0,011895	0,016757	0,025639	0,007247	0,010613	0,019879
KİŞİSEL VE MESLEKİ HİZMETLER	0,000023	0,018315	0,014620	0,046242	0,002027	0,000218	0,067957
KAMU HİZMETLERİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
KONUT SAHİPLİĞİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
TOPLAM GİRDİLER	0,675832	0,805207	0,357955	0,695030	0,331950	0,645074	0,644102

EK . 2							
1985 INPUT KATSAYILAR MATRISI							
	22	23	24	25	26	27	28
TARIM	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,006621	0,000000
HAYVANCILIK	0,000000	0,110043	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
ORMANCILIK	0,000257	0,000433	0,000181	0,340203	0,000463	0,039471	0,000114
BALIKCILIK	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
KOMUR MADENCILIGI	0,000342	0,000337	0,000081	0,000590	0,000017	0,000751	0,000126
HAM PETROL CIKARIMI VE TABII GAZ URETIMI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
DEMIR CEVHERI CIKARIMI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
DEMIR CEVHERI DIS.DIGER METALIK CEVHER C	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
METALIK OLMAYAN MADENLER CIKARIMI	0,000000	0,001381	0,000000	0,000012	0,000000	0,000020	0,000000
TAS OCAKCILIGI	0,000000	0,000530	0,000000	0,000263	0,000055	0,000937	0,000000
MEZBAHA URUNLERI	0,000000	0,234117	0,022500	0,000047	0,000000	0,000000	0,000000
SEBZE VE MEYVE ISLEME SANAYI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
BITKISEL VE HAYVANSAL YAGLAR IMALI	0,000018	0,000263	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
OGUTULMUS TAHIL URUNLERI IMALI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000362	0,000017	0,000002	0,000000
SEKER URETIMI	0,000000	0,000004	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
DIGER BESIN MADDELERI	0,000000	0,000174	0,000000	0,000000	0,000000	0,002195	0,000000
ALKOLLU ICKILER	0,000000	0,000530	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
ALKOLSUZ ICKILER	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
TUTUN SANAYI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
CIRCIRLAMA	0,000109	0,000000	0,000000	0,000000	0,000126	0,000878	0,000000
DOKUMA SANAYI	0,303582	0,008917	0,008521	0,000021	0,007683	0,000094	0,007175
ELBISE,GIYIM ESYASI VE DOKUMADAN HAZIR ES	0,013756	0,003303	0,000000	0,000000	0,000034	0,000000	0,000000
DERI VE KURK URUNLERI	0,209786	0,099783	0,213265	0,000014	0,000332	0,000017	0,000130
AYAKKABI SANAYI	0,000000	0,000000	0,005968	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
AGAC VE MANTAR URUNLERI(MOBILYA HARIC)	0,000064	0,000185	0,001747	0,146976	0,221385	0,000492	0,000114
AGAC MOBILYA VE MEFRUSAT SANAYI	0,000000	0,000000	0,000000	0,001237	0,116775	0,000000	0,000000
KAGIT VE KAGIT URUNLERI	0,001830	0,001352	0,002702	0,000873	0,000492	0,260878	0,302074
BASIM, YAYIM VE CILTCLIK	0,000247	0,000000	0,000094	0,000000	0,000008	0,002571	0,066717
KIMYASAL GUBRELER IMALI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000010	0,000008	0,000000	0,000000
ILAC SANAYI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
DIGER KIMYASAL MADDELER IMALI	0,007286	0,024580	0,025322	0,013606	0,034675	0,033004	0,032536
PETROL ARITIMI	0,002562	0,022469	0,007950	0,006874	0,000408	0,042452	0,002755
DIGER PETROL VE KOMUR URUNLERI	0,000304	0,000726	0,000000	0,001165	0,000034	0,000599	0,000035
KAUCUK VE KAUCUK URUNLERI	0,000359	0,009350	0,004415	0,000002	0,007367	0,000045	0,000220
PLASTIK URUNLERI	0,001503	0,010553	0,017171	0,006685	0,000614	0,000174	0,001509
CAM VE CAMDAN MAMUL ESYA SANAYI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000093	0,000040	0,000000
CIMENTO SANAYI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000031
DIGER TAS VE TOPRAGA DAYALI SANAYI	0,000013	0,001166	0,000000	0,000061	0,000198	0,000224	0,000004
DEMIR, CELIK ANA SANAYI	0,000000	0,000285	0,000000	0,006349	0,005677	0,000097	0,000047
DIGER METAL ANA SANAYI	0,000000	0,000385	0,000000	0,000146	0,003923	0,000159	0,005352
METAL ESYA SANAYI	0,001122	0,010968	0,005114	0,013780	0,006093	0,000022	0,001992
ELEKTRIKSIZ MAKINALAR(ONARIM DAHIL)	0,000507	0,001129	0,000060	0,000170	0,000118	0,000000	0,001434
TARIMSAL MAKINA VE TECHIZAT(ONARIM DAHIL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
ELEKTRIKLI MAKINALAR	0,000000	0,000000	0,000000	0,000002	0,000046	0,000000	0,000000
DENIZ ULASIM ARACLARI (ONARIM DAHIL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
DEMIRYOLLARI ULASIM ARACLARI(ONARIM DAHIL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
MOTORLU KARA ULASIM ARACLARI (ONARIM DAHIL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,000555	0,000000	0,000000	0,000000
DIGER TASIMA ARACLARI (ONARIM DAHIL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
DIGER IMALAT SANAYI	0,008329	0,000944	0,001129	0,000003	0,000151	0,000000	0,000530
ELEKTRIK	0,013241	0,009831	0,017816	0,026810	0,029175	0,103648	0,017278
GAZ VE SU	0,000073	0,000374	0,000961	0,000957	0,001560	0,000055	0,000004
BINA INSAATI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
BINA DISI INSAAT	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
TOPTAN VE PERAKENDE TICARET	0,110819	0,018155	0,064099	0,067729	0,095304	0,046840	0,107147
OTELCILIK, LOKANTACILIK, KAHVECILIK, vs.	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
DEMIRYOLU TASIMASI	0,000000	0,000000	0,000000	0,001195	0,000000	0,000520	0,000000
KARAYOLU TASIMASI	0,021151	0,134631	0,001142	0,035448	0,024322	0,022152	0,003061
DENIZ YOLU TASIMASI	0,000000	0,000000	0,000000	0,002249	0,000071	0,001151	0,000000
HAVA YOLU TASIMASI	0,000001	0,000015	0,000007	0,000000	0,000000	0,000002	0,000008
HABERLESME	0,003340	0,001252	0,001888	0,002750	0,002086	0,000191	0,003764
BANKACILIK, SIGORTACILIK VE KOOPERATIFCILIK	0,007858	0,008143	0,010491	0,003620	0,009247	0,057083	0,006983
KISISEL VE MESLEKI HIZMETLER	0,014709	0,009905	0,008172	0,004178	0,007384	0,028365	0,039648
KAMU HIZMETLERI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
KONUT SAHIPLIGI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
TOPLAM GIRDILER	0,723166	0,725684	0,420797	0,684942	0,575942	0,651754	0,600787

EK . 2							
1985 INPUT KATSAYILAR MATRISI							
	29	30	31	32	33	34	35
1 TARIM	0,000000	0,000000	0,005021	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
2 HAYVANCILIK	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
3 ORMANCILIK	0,000000	0,000000	0,001565	0,000000	0,000008	0,049492	0,000154
4 BALIKCILIK	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
5 KOMUR MADENCILIGI	0,000000	0,000120	0,000941	0,000000	0,002250	0,000265	0,000081
6 HAM PETROL CIKARIMI VE TABII GAZ URETIMI	0,000000	0,000000	0,000000	0,559282	0,000000	0,000000	0,000000
7 DEMIR CEVHERI CIKARIMI	0,000000	0,000000	0,000002	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
8 DEMIR CEVHERI DIS.DIGER METALIK CEVHER CIKARIMI	0,000000	0,000000	0,002217	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
9 METALIK OLMAYAN MADENLER CIKARIMI	0,052523	0,000000	0,014950	0,000000	0,000182	0,000000	0,000015
10 TAS OCAKCILIGI	0,000679	0,000000	0,000748	0,000000	0,000203	0,000120	0,001037
11 MEZBAHA URUNLERI	0,000000	0,000000	0,007261	0,000000	0,000004	0,000000	0,000000
12 SEBZE VE MEYVE ISLEME SANAYI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
13 BITKISEL VE HAYVANSAL YAGLAR IMALI	0,000000	0,000000	0,025127	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
14 OGUTULMUS TAHIL URUNLERI IMALI	0,000000	0,000152	0,000000	0,000000	0,000004	0,000000	0,000000
15 SEKER URETIMI	0,000000	0,000554	0,000773	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
16 DIGER BESIN MADDELERI	0,000000	0,000060	0,001013	0,000000	0,000013	0,000000	0,000000
17 ALKOLLU ICKILER	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
18 ALKOLSUZ ICKILER	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
19 TUTUN SANAYI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
20 CIRCIRLAMA	0,000000	0,000000	0,000001	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
21 DOKUMA SANAYI	0,000002	0,000407	0,004622	0,000000	0,000030	0,071182	0,030863
22 ELBISE,GIYIM ESYASI VE DOKUMADAN HAZIR ES	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000207	0,000000
23 DERI VE KURK URUNLERI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000093	0,000000
24 AYAKKABI SANAYI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
25 AGAC VE MANTAR URUNLERI(MOBILYA HARIC)	0,000000	0,000000	0,000590	0,000000	0,002255	0,001376	0,000790
26 AGAC MOBILYA VE MEFRUSAT SANAYI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000012
27 KAGIT VE KAGIT URUNLERI	0,024201	0,012970	0,013658	0,000000	0,003217	0,006233	0,004749
28 BASIM, YAYIM VE CILTCILIK	0,000000	0,000481	0,000789	0,000000	0,000000	0,000006	0,000066
29 KIMYASAL GUBRELER IMALI	0,152619	0,000000	0,002759	0,000000	0,000000	0,000000	0,012666
30 ILAC SANAYI	0,000000	0,277067	0,000000	0,000000	0,000000	0,000224	0,000035
31 DIGER KIMYASAL MADDELER IMALI	0,146834	0,035786	0,215677	0,000867	0,048235	0,134904	0,327428
32 PETROL ARITIMI	0,086446	0,008211	0,116280	0,010998	0,430118	0,045891	0,010107
33 DIGER PETROL VE KOMUR URUNLERI	0,000267	0,000000	0,002536	0,000000	0,082560	0,000423	0,000146
34 KAUCUK VE KAUCUK URUNLERI	0,000000	0,000430	0,000502	0,000000	0,000013	0,043046	0,005315
35 PLASTIK URUNLERI	0,016333	0,000675	0,009645	0,000000	0,004264	0,043486	0,039702
36 CAM VE CAMDAN MAMUL ESYA SANAYI	0,000000	0,050299	0,001523	0,000000	0,000191	0,000000	0,000524
37 CIMENTO SANAYI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000166	0,000000
38 DIGER TAS VE TOPRAGA DAYALI SANAYI	0,000000	0,000065	0,001663	0,000000	0,000212	0,000131	0,000069
39 DEMIR, CELIK ANA SANAYI	0,000000	0,000014	0,000324	0,000000	0,022246	0,009874	0,002224
40 DIGER METAL ANA SANAYI	0,000000	0,000199	0,005186	0,000000	0,000000	0,000499	0,004622
41 METAL ESYA SANAYI	0,000000	0,002209	0,007071	0,000000	0,015147	0,000166	0,002706
42 ELEKTRIKSIZ MAKINALAR(ONARIM DAHIL)	0,000000	0,000000	0,000118	0,000000	0,000000	0,001522	0,000000
43 TARIMSAL MAKINA VE TECHIZAT(ONARIM DAHIL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
44 ELEKTRIKLI MAKINALAR	0,000000	0,000000	0,000088	0,000000	0,000000	0,000262	0,000116
45 DENIZ ULASIM ARACLARI (ONARIM DAHIL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
46 DEMIRYOLLARI ULASIM ARACLARI(ONARIM DAHIL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
47 MOTORLU KARA ULASIM ARACLARI (ONARIM DAHIL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000988	0,000000
48 DIGER TASIMA ARACLARI (ONARIM DAHIL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
49 DIGER IMALAT SANAYI	0,000000	0,000000	0,000306	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
50 ELEKTRIK	0,041066	0,008590	0,039699	0,003750	0,002467	0,021991	0,061634
51 GAZ VE SU	0,000284	0,006986	0,000379	0,000000	0,000008	0,000041	0,000991
52 BINA INSAATI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
53 BINA DISI INSAAT	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
54 TOPTAN VE PERAKENDE TICARET	0,003114	0,125014	0,055323	0,028275	0,091825	0,086357	0,111917
55 OTELCILIK, LOKANTACILIK, KAHVECILIK, vs.	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
56 DEMIRYOLU TASIMASI	0,003278	0,000000	0,001167	0,000134	0,013562	0,000399	0,000019
57 KARAYOLU TASIMASI	0,072205	0,008335	0,032761	0,033207	0,007158	0,083062	0,060651
58 DENIZ YOLU TASIMASI	0,042656	0,003549	0,002035	0,001378	0,009621	0,000023	0,000146
59 HAVA YOLU TASIMASI	0,000000	0,000305	0,000105	0,000000	0,000000	0,000032	0,000012
60 HABERLESME	0,000551	0,002555	0,001251	0,000005	0,000038	0,003761	0,001445
61 BANKACILIK, SIGORTACILIK VE KOOPERATIFCILIK	0,013408	0,045794	0,014652	0,003790	0,086201	0,013971	0,023482
62 KISISEL VE MESLEKI HIZMETLER	0,000767	0,020622	0,011430	0,000063	0,006870	0,029891	0,036510
63 KAMU HIZMETLERI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
64 KONUT SAHIPLIGI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
65 TOPLAM GIRDILER	0,657234	0,611448	0,601758	0,641749	0,828904	0,650084	0,740235

EK. 2							
1985 INPUT KATSAYILAR MATRİSİ							
	36	37	38	39	40	41	42
TARIM	0,000000	0,000000	0,000003	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
HAYVANCILIK	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
ORMANCILIK	0,000008	0,000003	0,000201	0,000037	0,000140	0,000245	0,000072
BALIKÇILIK	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
KOMUR MADENCİLİĞİ	0,000043	0,059849	0,016860	0,039558	0,000331	0,000849	0,000314
HAM PETROL ÇIKARIMI VE TABİİ GAZ ÜRETİMİ	0,004500	0,006971	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
DEMİR CEVHERİ ÇIKARIMI	0,000000	0,001664	0,000802	0,030005	0,000000	0,000000	0,000000
DEMİR CEVHERİ DİS.DİĞER METALİK CEVHER ÇIKARIMI	0,000000	0,000000	0,003464	0,000175	0,062545	0,000000	0,000000
METALİK OLMAYAN MADENLER ÇIKARIMI	0,003899	0,000000	0,003573	0,001231	0,000096	0,000033	0,000000
TAS OCAKÇILIĞI	0,007899	0,022891	0,085276	0,001433	0,000487	0,000138	0,000102
MEZBAHA ÜRÜNLERİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
SEBZE VE MEYVE İŞLEME SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
BITKİSEL VE HAYVANSAL YAĞLAR İMALİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
OGUTULMUŞ TAHİL ÜRÜNLERİ İMALİ	0,000004	0,000000	0,000000	0,000000	0,000018	0,000000	0,000000
SEKER ÜRETİMİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
DİĞER BESİN MADDELERİ	0,000000	0,000000	0,000047	0,000008	0,000000	0,000500	0,000000
ALKOLLÜ İÇKİLER	0,004055	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
ALKOLSUZ İÇKİLER	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
TUTUN SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
ÇİRCİRLAMA	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
DOKUMA SANAYİ	0,001202	0,000003	0,000370	0,000063	0,000016	0,002054	0,000508
ELBİSE, GİYİM EŞYASI VE DOKUMADAN HAZIR EŞYALAR	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000056	0,000028
DERİ VE KURK ÜRÜNLERİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,001172	0,000026
AYAKKABI SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
AGAC VE MANTAR ÜRÜNLERİ(MOBİLYA HARİC)	0,008355	0,000000	0,006265	0,001330	0,000588	0,006014	0,002636
AGAC MOBİLYA VE MEFRUSAT SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000365	0,000005
KAGIT VE KAGIT ÜRÜNLERİ	0,010939	0,045002	0,005919	0,000038	0,001582	0,005321	0,003062
BASIM, YAYIM VE ÇİLTÇİLİK	0,000004	0,000000	0,000027	0,000000	0,000000	0,000042	0,000035
KİMYASAL GÜBRELER İMALİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
İLAC SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000278	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
DİĞER KİMYASAL MADDELER İMALİ	0,080595	0,000580	0,015452	0,002593	0,007709	0,020193	0,017364
PETROL ARITIMI	0,067206	0,108135	0,054999	0,038031	0,051460	0,006977	0,006038
DİĞER PETROL VE KOMUR ÜRÜNLERİ	0,000788	0,014681	0,001790	0,001027	0,009493	0,002437	0,003293
KAUCUK VE KAUCUK ÜRÜNLERİ	0,000000	0,000000	0,000624	0,000017	0,000023	0,002527	0,002976
PLASTİK ÜRÜNLERİ	0,001159	0,000006	0,001322	0,000120	0,000106	0,009592	0,009110
CAM VE CAMDAN MAMUL EŞYA SANAYİ	0,107550	0,000000	0,000707	0,000151	0,000264	0,000977	0,000514
CİMENTO SANAYİ	0,000000	0,007234	0,046528	0,000000	0,000000	0,000009	0,000000
DİĞER TAS VE TOPRAĞA DAYALI SANAYİ	0,000340	0,002550	0,021708	0,008469	0,000062	0,002858	0,000526
DEMİR, ÇELİK ANA SANAYİ	0,000086	0,000000	0,015215	0,372912	0,009164	0,322274	0,149560
DİĞER METAL ANA SANAYİ	0,000000	0,000000	0,005037	0,016505	0,382145	0,098132	0,018596
METAL EŞYA SANAYİ	0,001799	0,031823	0,004384	0,000976	0,001313	0,038445	0,041263
ELEKTRİKSİZ MAKİNALAR(ONARIM DAHİL)	0,000000	0,000022	0,003053	0,000239	0,000057	0,001340	0,007340
TARIMSAL MAKİNA VE TEÇİZAT(ONARIM DAHİL)	0,000000	0,000000	0,000411	0,000000	0,000000	0,000000	0,000986
ELEKTRİKLİ MAKİNALAR	0,000203	0,000000	0,000198	0,004160	0,000720	0,006190	0,034595
DENİZ ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
DEMİRYOLLARI ULASIM ARAÇLARI(ONARIM DAHİL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
MOTORLU KARA ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,000000	0,000000	0,030851	0,000000	0,000000	0,000417	0,004683
DİĞER TASİMA ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
DİĞER İMALAT SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000003	0,000992	0,001675
ELEKTRİK	0,026791	0,196666	0,051476	0,071264	0,092122	0,024965	0,017227
GAZ VE SU	0,000304	0,000000	0,001532	0,000170	0,000161	0,000414	0,000168
BİNA İNŞAATI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
BİNA DİŞİ İNŞAAT	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET	0,058659	0,042876	0,050397	0,010088	0,029325	0,033338	0,015460
OTELÇİLİK, LOKANTACILIK, KAHVECİLİK, vs.	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
DEMİRYOLU TASİMASI	0,000297	0,000059	0,000044	0,000849	0,000010	0,000121	0,001598
KARAYOLU TASİMASI	0,078558	0,080154	0,091411	0,050812	0,021521	0,025890	0,034430
DENİZ YOLU TASİMASI	0,008972	0,005315	0,000618	0,005027	0,000606	0,000267	0,003860
HAVA YOLU TASİMASI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000003	0,000012	0,000246
HABERLEŞME	0,002369	0,000827	0,002062	0,000904	0,000223	0,002344	0,002993
BANKACILIK, SİĞORTACILIK VE KOOPERATİFÇİLİK	0,032095	0,038612	0,031079	0,023287	0,023362	0,007371	0,019087
KİŞİSEL VE MESLEKİ HİZMETLER	0,003196	0,003920	0,066103	0,000751	0,001629	0,007946	0,015445
KAMU HİZMETLERİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
KONUT SAHİPLİĞİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
TOPLAM GİRDİLER	0,511873	0,669842	0,620089	0,682232	0,697283	0,632818	0,481820

EK. 2							
1985 INPUT KATSAYILAR MATRİSİ							
	43	44	45	46	47	48	49
TARIM	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
HAYVANCILIK	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
ORMANCILIK	0,000700	0,000071	0,001308	0,000000	0,000281	0,000000	0,000153
BALIKÇILIK	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
KOMUR MADENCİLİĞİ	0,000214	0,000173	0,000533	0,002996	0,000275	0,000490	0,000069
HAM PETROL ÇIKARIMI VE TABİİ GAZ ÜRETİMİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
DEMİR CEVHERİ ÇIKARIMI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
DEMİR CEVHERİ DİS.DİĞER METALİK CEVHER ÇIKARIMI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
METALİK OLMAYAN MADENLER ÇIKARIMI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000463
TAS OCAKÇILIĞI	0,000032	0,000000	0,000000	0,000000	0,000292	0,000000	0,000030
MEZBAHA ÜRÜNLERİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000290
SEBZE VE MEYVE İŞLEME SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
BITKİSEL VE HAYVANSAL YAĞLAR İMALİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
OGUTULMUS TAHİL ÜRÜNLERİ İMALİ	0,000000	0,000003	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
SEKER ÜRETİMİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
DİĞER BESİN MADDELERİ	0,000000	0,000041	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
ALKOLLÜ İÇKİLER	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
ALKOLSUZ İÇKİLER	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
TUTUN SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
CİRCİRLAMA	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,007230
DOKUMA SANAYİ	0,000000	0,000334	0,001235	0,048811	0,001156	0,000000	0,020996
ELBİSE, GİYİM EŞYASI VE DOKUMADAN HAZİR EŞYALAR	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000021	0,000000	0,000000
DERİ VE KURK ÜRÜNLERİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000005	0,000000	0,005163
AYAKKABI SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
AGAC VE MANTAR ÜRÜNLERİ(MOBİLYA HARİC)	0,003553	0,002546	0,018379	0,033485	0,004111	0,000000	0,011453
AGAC MOBİLYA VE MEFRUSAT SANAYİ	0,000000	0,000477	0,000000	0,000000	0,002323	0,000000	0,000059
KAGİT VE KAGİT ÜRÜNLERİ	0,000073	0,003520	0,000000	0,000000	0,001965	0,000898	0,007427
BASIM, YAYIM VE CİLTÇİLİK	0,000000	0,000411	0,000121	0,000000	0,000120	0,000000	0,000030
KİMYASAL GÜBRELER İMALİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
İLAC SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
DİĞER KİMYASAL MADDELER İMALİ	0,005698	0,019484	0,020752	0,034647	0,009340	0,003185	0,032139
PETROL ARITIMI	0,006320	0,004120	0,019831	0,029042	0,006595	0,001715	0,002436
DİĞER PETROL VE KOMUR ÜRÜNLERİ	0,002326	0,001850	0,004819	0,007948	0,001604	0,000000	0,003076
KAUCUK VE KAUCUK ÜRÜNLERİ	0,008033	0,001942	0,000000	0,003954	0,018824	0,006534	0,002830
PLASTİK ÜRÜNLERİ	0,000118	0,013165	0,000000	0,000000	0,001755	0,000000	0,015661
CAM VE CAMDAN MAMUL EŞYA SANAYİ	0,000413	0,009506	0,001211	0,008560	0,004841	0,000000	0,001250
CİMENTO SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
DİĞER TAS VE TOPRAĞA DAYALI SANAYİ	0,000209	0,001870	0,001768	0,000000	0,001013	0,000000	0,001924
DEMİR, ÇELİK ANA SANAYİ	0,253040	0,029729	0,066153	0,076834	0,072125	0,000000	0,020194
DİĞER METAL ANA SANAYİ	0,002908	0,115471	0,037726	0,000000	0,007625	0,002614	0,088369
METAL EŞYA SANAYİ	0,004789	0,019096	0,020970	0,029123	0,016185	0,018458	0,008741
ELEKTRİKSİZ MAKİNALAR(ONARIM DAHİL)	0,001286	0,002959	0,000000	0,002262	0,005914	0,001470	0,000207
TARIMSAL MAKİNA VE TEÇİZAT(ONARIM DAHİL)	0,173211	0,000000	0,000000	0,000000	0,003340	0,000000	0,000000
ELEKTRİK MAKİNALAR	0,003008	0,216666	0,001090	0,059735	0,011990	0,000000	0,009927
DENİZ ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,000000	0,000000	0,021309	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
DEMİRYOLLARI ULASIM ARAÇLARI(ONARIM DAHİL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,127846	0,000000	0,000000	0,000000
MOTORLU KARA ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,141678	0,001812	0,000000	0,004728	0,282632	0,002695	0,000000
DİĞER TASİMA ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,235299	0,000000
DİĞER İMALAT SANAYİ	0,000014	0,001880	0,000000	0,000000	0,001799	0,000000	0,039162
ELEKTRİK	0,010151	0,009397	0,017580	0,021216	0,015183	0,020827	0,020538
GAZ VE SU	0,000654	0,000119	0,000000	0,007602	0,000227	0,013639	0,000153
BİNA İNŞAATI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
BİNA DİŞİ İNŞAAT	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET	0,048972	0,052185	0,024335	0,093219	0,079075	0,002614	0,060138
OTELCİLİK, LOKANTACILIK, KAHVECİLİK, vs.	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
DEMİRYOLU TASİMASI	0,001145	0,000106	0,000000	0,005095	0,000373	0,000490	0,000079
KARAYOLU TASİMASI	0,027276	0,022941	0,010678	0,000774	0,003499	0,000490	0,002845
DENİZ YOLU TASİMASI	0,000177	0,000356	0,005763	0,001365	0,000530	0,000163	0,000015
HAVA YOLU TASİMASI	0,000000	0,000121	0,000073	0,000000	0,000008	0,012333	0,000177
HABERLEŞME	0,000918	0,003924	0,001308	0,000000	0,001257	0,000817	0,002687
BANKACILIK, SİĞORTACILIK VE KOOPERATİFCİLİK	0,050785	0,028652	0,344327	0,001121	0,021702	0,010781	0,024879
KİŞİSEL VE MESLEKİ HİZMETLER	0,009792	0,017665	0,001356	0,000387	0,007108	0,003430	0,025662
KAMU HİZMETLERİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
KONUT SAHİPLİĞİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
TOPLAM GİRDİLER	0,757493	0,582592	0,622621	0,600750	0,585090	0,338942	0,416451

EK . 2

1985 INPUT KATSAYILAR MATRİSİ

	50	51	52	53	54	55	56
TARIM	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,021316	0,000175
HAYVANCILIK	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,007300	0,000000
ORMANCILIK	0,000731	0,000054	0,000017	0,000003	0,001627	0,003641	0,000437
BALIKÇILIK	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,005493	0,000000
KOMUR MADENCİLİĞİ	0,088085	0,020066	0,000042	0,000030	0,000418	0,004280	0,020244
HAM PETROL ÇIKARIMI VE TABİİ GAZ ÜRETİMİ	0,000281	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
DEMİR CEVHERİ ÇIKARIMI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
DEMİR CEVHERİ DIS.DİĞER METALİK CEVHER ÇIKARIMI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
METALİK OLMAYAN MADENLER ÇIKARIMI	0,000000	0,000038	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
TAS OCAKÇILIĞI	0,000000	0,000005	0,031222	0,023881	0,000000	0,000000	0,002076
MEZBAHA ÜRÜNLERİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,005496	0,001232
SEBZE VE MEYVE İŞLEME SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,008988	0,000146
BITKİSEL VE HAYVANSAL YAĞLAR İMALİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,013956	0,000107
TOĞUTULMUS TAHİL ÜRÜNLERİ İMALİ	0,000028	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,017024	0,000087
SEKER ÜRETİMİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,047082	0,000039
İĞER BESİN MADDELERİ	0,000054	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,046174	0,000689
ALKOLLÜ İÇKİLER	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,037167	0,000000
ALKOLSUZ İÇKİLER	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,016046	0,000000
TUTUN SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,006859	0,000000
CİRCİRLAMA	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
DOKUMA SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,005427	0,000262
ELBİSE,GİYİM EŞYASI VE DOKUMADAN HAZİR EŞYALAR	0,000115	0,000016	0,000000	0,000000	0,000022	0,000000	0,000136
DERİ VE KURK ÜRÜNLERİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
AYAKKABI SANAYİ	0,000096	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000078
AGAC VE MANTAR ÜRÜNLERİ(MOBİLYA HARİC)	0,001002	0,000049	0,085219	0,008933	0,003862	0,000000	0,005869
AGAC MOBİLYA VE MEFRUSAT SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
KAGIT VE KAGIT ÜRÜNLERİ	0,000603	0,000288	0,001928	0,000000	0,007236	0,001920	0,001562
BASIM, YAYIM VE CİLTÇİLİK	0,001644	0,000374	0,000000	0,000000	0,005250	0,002312	0,000611
KİMYASAL GÜBRELER İMALİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
İLAC SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,005209
İĞER KİMYASAL MADDELER İMALİ	0,001210	0,006759	0,015721	0,004762	0,000050	0,007387	0,000291
PETROL ARITIMI	0,178162	0,019101	0,045020	0,035224	0,010010	0,012724	0,283992
İĞER PETROL VE KOMUR ÜRÜNLERİ	0,004365	0,005490	0,000000	0,001617	0,000217	0,010564	0,009205
KAUCUK VE KAUCUK ÜRÜNLERİ	0,000965	0,000038	0,000026	0,000010	0,001040	0,000000	0,000000
PLASTİK ÜRÜNLERİ	0,000210	0,000081	0,000419	0,000024	0,003349	0,000000	0,000349
CAM VE CAMDAN MAMUL EŞYA SANAYİ	0,000596	0,000011	0,007068	0,000856	0,000000	0,004021	0,000097
CİMENTO SANAYİ	0,000000	0,000011	0,113776	0,061022	0,000000	0,000000	0,003608
İĞER TAS VE TOPRAGA DAYALI SANAYİ	0,000000	0,000033	0,049203	0,021465	0,000000	0,002903	0,000000
DEMİR, ÇELİK ANA SANAYİ	0,000280	0,001052	0,195995	0,079004	0,000000	0,000000	0,000621
İĞER METAL ANA SANAYİ	0,000000	0,000005	0,007375	0,011746	0,000000	0,000000	0,000000
METAL EŞYA SANAYİ	0,006913	0,000293	0,005979	0,001196	0,000000	0,000289	0,000883
ELEKTRİKSİZ MAKİNALAR(ONARIM DAHİL)	0,004083	0,000136	0,000025	0,000000	0,001627	0,000000	0,004220
TARIMSAL MAKİNA VE TEÇİZAT(ONARIM DAHİL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
ELEKTRİKLİ MAKİNALAR	0,048970	0,000163	0,001374	0,000065	0,000000	0,000000	0,002580
DENİZ ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,002250
DEMİRİYOLLARI ULASIM ARAÇLARI(ONARIM DAHİL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,188532
MOTORLU KARA ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,004346	0,007128	0,000000	0,000000	0,001702	0,000000	0,020933
İĞER TASİMA ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
İĞER İMALAT SANAYİ	0,000115	0,013285	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000679
ELEKTRİK	0,035883	0,177352	0,004985	0,003002	0,008372	0,015043	0,025414
GAZ VE SU	0,000801	0,005175	0,001269	0,002015	0,004069	0,014392	0,001213
BİNA İNSAATI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
BİNA DİSİ İNSAAT	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET	0,020566	0,016708	0,039610	0,012307	0,012077	0,070930	0,043690
OTELÇİLİK, LOKANTACILIK, KAHVECİLİK, vs.	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000598	0,016940	0,005393
DEMİRİYOLU TASİMASI	0,000922	0,000721	0,000557	0,000196	0,000484	0,001277	0,001620
KARAYOLU TASİMASI	0,031436	0,014056	0,077206	0,041833	0,018091	0,043631	0,033912
DENİZ YOLU TASİMASI	0,004488	0,002680	0,005234	0,002892	0,000586	0,004890	0,004472
HAVA YOLU TASİMASI	0,000022	0,000005	0,000008	0,000002	0,001034	0,000101	0,000349
HABERLEŞME	0,001166	0,002023	0,000000	0,000000	0,012007	0,010810	0,000951
BANKACILIK, SİĞORTACILIK VE KOOPERATİFCİLİK	0,022196	0,000179	0,010134	0,005045	0,050491	0,002834	0,016287
KİSİSEL VE MESLEKİ HİZMETLER	0,000062	0,003222	0,000000	0,000000	0,016184	0,009336	0,014502
KAMU HİZMETLERİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
KONUT SAHİPLİĞİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
TOPLAM GİRDİLER	0,460392	0,296599	0,699413	0,317128	0,160404	0,527454	0,704998

EK . 2							
1985 INPUT KATSAYILAR MATRISI							
	57	58	59	60	61	62	63
TARIM	0,000000	0,001709	0,000367	0,000937	0,000000	0,000325	0,000000
HAYVANCILIK	0,000000	0,001152	0,000043	0,000228	0,000000	0,000000	0,000000
ORMANCILIK	0,000106	0,000000	0,000000	0,000343	0,000351	0,001578	0,000000
BALIKCILIK	0,000000	0,002054	0,000008	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
KOMUR MADENCILIGI	0,000117	0,001573	0,000020	0,000329	0,000254	0,002331	0,000000
HAM PETROL ÇIKARIMI VE TABII GAZ ÜRETİMİ	0,000026	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
DEMİR CEVHERİ ÇIKARIMI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
DEMİR CEVHERİ DİS.DİĞER METALİK CEVHER ÇIKARIMI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
METALİK OLMAYAN MADENLER ÇIKARIMI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
TAS OCAKÇILIGI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000012	0,000010	0,000154	0,000000
MEZBAHA URUNLERI	0,000000	0,003503	0,001300	0,000741	0,000000	0,000170	0,000000
SEBZE VE MEYVE İŞLEME SANAYİ	0,000000	0,001149	0,000004	0,000490	0,000000	0,000108	0,000000
BITKİSEL VE HAYVANSAL YAĞLAR İMALİ	0,000000	0,000766	0,000205	0,000320	0,000000	0,000001	0,000000
OGUTULMUS TAHİL URUNLERI İMALİ	0,000000	0,000840	0,000091	0,000225	0,000000	0,000665	0,000000
SEKER ÜRETİMİ	0,000000	0,002077	0,000099	0,003236	0,000000	0,000013	0,000000
DİĞER BESİN MADDELERİ	0,000000	0,000133	0,002272	0,000000	0,000000	0,000953	0,000000
ALKOLLÜ İÇKİLER	0,000000	0,000169	0,000731	0,000000	0,000000	0,000062	0,000000
ALKOLSUZ İÇKİLER	0,000000	0,000295	0,000929	0,000009	0,000000	0,000214	0,000000
TUTUN SANAYİ	0,000000	0,000221	0,000612	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
CİRCİRLAMA	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000182	0,000000
DOKUMA SANAYİ	0,002530	0,000000	0,000004	0,000534	0,000129	0,003692	0,000000
ELBİSE,GİYİM EŞYASI VE DOKUMADAN HAZIR EŞYALAR	0,000002	0,000000	0,007784	0,001087	0,000000	0,000000	0,000000
DERİ VE KURK URUNLERI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000003	0,000001	0,001165	0,000000
AYAKKABI SANAYİ	0,000000	0,000000	0,004034	0,000612	0,000000	0,000000	0,000000
AGAC VE MANTAR URUNLERI(MOBİLYA HARIC)	0,000000	0,000509	0,000004	0,000721	0,000427	0,007416	0,000000
AGAC MOBİLYA VE MEFRUSAT SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000003	0,000001	0,000041	0,000000
KAGIT VE KAGIT URUNLERI	0,000014	0,001656	0,001114	0,001685	0,006724	0,009063	0,000000
BASIM, YAYIM VE CİLTÇİLİK	0,000388	0,003001	0,001790	0,001835	0,002352	0,002400	0,000000
KİMYASAL GÜBRELER İMALİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
İLAC SANAYİ	0,000000	0,000071	0,000020	0,000000	0,000000	0,003620	0,000000
DİĞER KİMYASAL MADDELER İMALİ	0,000008	0,003826	0,001324	0,002838	0,004910	0,055167	0,000000
PETROL ARITIMI	0,237408	0,168280	0,133247	0,011120	0,005926	0,014919	0,000000
DİĞER PETROL VE KOMUR URUNLERI	0,014231	0,010730	0,000284	0,002210	0,001389	0,003778	0,000000
KAUCUK VE KAUCUK URUNLERI	0,038379	0,000000	0,000209	0,003851	0,000583	0,006592	0,000000
PLASTİK URUNLERI	0,000000	0,000314	0,001225	0,000539	0,000231	0,003438	0,000000
CAM VE CAMDAN MAMUL EŞYA SANAYİ	0,000003	0,000031	0,000016	0,001012	0,000624	0,000517	0,000000
CİMENTO SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000678	0,000718	0,000000	0,000000
DİĞER TAS VE TOPRAĞA DAYALI SANAYİ	0,000000	0,000076	0,000008	0,001292	0,001309	0,001989	0,000000
DEMİR, ÇELİK ANA SANAYİ	0,000140	0,000700	0,000000	0,001468	0,000494	0,003002	0,000000
DİĞER METAL ANA SANAYİ	0,000000	0,000002	0,000000	0,000029	0,000018	0,010219	0,000000
METAL EŞYA SANAYİ	0,001512	0,000747	0,000364	0,002008	0,000623	0,018800	0,000000
ELEKTRİKSİZ MAKİNALAR(ONARIM DAHİL)	0,000009	0,000029	0,001067	0,000355	0,000117	0,004938	0,000000
TARIMSAL MAKİNA VE TEÇİZAT(ONARIM DAHİL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,000003	0,000000	0,000000	0,000000
ELEKTRİK MAKİNALAR	0,000001	0,000148	0,000269	0,000323	0,000292	0,014191	0,000000
DENİZ ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,000000	0,027958	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
DEMİRYOLLARI ULASIM ARAÇLARI(ONARIM DAHİL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
MOTORLU KARA ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,020165	0,000316	0,000830	0,006735	0,001150	0,025466	0,000000
DİĞER TASİMA ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,000000	0,000000	0,016647	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
DİĞER İMALAT SANAYİ	0,000000	0,000381	0,000119	0,000046	0,001492	0,010114	0,000000
ELEKTRİK	0,000688	0,000433	0,000605	0,007615	0,007169	0,009735	0,000000
GAZ VE SU	0,000226	0,009418	0,000850	0,001650	0,003010	0,007558	0,000000
BİNA İNŞAATI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
BİNA DİŞİ İNŞAAT	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET	0,029838	0,022406	0,042381	0,012597	0,007555	0,046546	0,000000
OTELCİLİK, LOKANTACILIK, KAHVECİLİK, vs.	0,003458	0,001171	0,010036	0,002957	0,016247	0,001707	0,000000
DEMİRYOLU TASİMASI	0,001566	0,001235	0,000281	0,000317	0,002128	0,000933	0,000000
KARAYOLU TASİMASI	0,046425	0,015929	0,010965	0,006588	0,007859	0,025030	0,000000
DENİZ YOLU TASİMASI	0,001675	0,093680	0,000498	0,000479	0,000601	0,001732	0,000000
HAVA YOLU TASİMASI	0,000001	0,000074	0,178378	0,000006	0,002374	0,000070	0,000000
HABERLEŞME	0,002405	0,003627	0,007021	0,015680	0,050221	0,013497	0,000000
BANKACILIK, SİĞORTACILIK VE KOOPERATİFÇİLİK	0,000265	0,013454	0,002205	0,040343	0,002617	0,008144	0,000000
KİŞİSEL VE MESLEKİ HİZMETLER	0,014632	0,017968	0,004872	0,004249	0,036937	0,034847	0,000000
KAMU HİZMETLERİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
KONUT SAHİPLİĞİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
TOPLAM GİRDİLER	0,416216	0,413812	0,435129	0,140339	0,166843	0,357086	0,000000

EK : 3

1990 INPUT-OUTPUT TABLOSU							
(Üretici Fiyatlarıyla)							
Milyon TL	1	2	3	4	5	6	7
TARIM	4151565	8391510	59	12963	0	0	0
HAYVANCILIK	849051	1473910	209	0	0	0	0
ORMANCILIK	40943	0	4547	21	49117	0	349
BALIKÇILIK	0	0	0	1609	0	0	0
KOMUR MADENCİLİĞİ	5078	0	2523	81	6144	0	916
HAM PETROL ÇIKARIMI VE TABİİ GAZ ÜRETİMİ	0	0	0	0	0	0	0
DEMİR CEVHERİ ÇIKARIMI	0	0	0	0	0	0	0
DEMİR CEVHERİ DIS.DİĞER METALİK CEVHER ÇIKARIMI	0	0	0	0	0	0	0
METALİK OLMAYAN MADENLER ÇIKARIMI	0	0	0	991	0	0	0
TAS OCAKÇILIGI	0	3948	0	0	0	0	0
MEZBAHA URUNLERI	0	0	0	5437	0	0	0
SEBZE VE MEYVE İŞLEME SANAYİ	0	0	0	8076	0	0	0
BITKİSEL VE HAYVANSAL YAĞLAR İMALİ	0	127694	0	3735	0	0	0
OGUTULMUS TAHİL URUNLERI İMALİ	0	92960	0	8656	1367	0	0
SEKER ÜRETİMİ	0	55143	0	4199	0	0	0
DİĞER BESİN MADDELERİ	0	1711776	66	40393	2131	0	0
ALKOLLÜ İÇKİLER	0	0	3	1377	0	0	0
ALKOLSUZ İÇKİLER	0	0	58	2887	0	0	0
TUTUN SANAYİ	0	0	1	0	0	0	0
CİRCİRLAMA	0	0	0	0	0	0	0
DOKUMA SANAYİ	117343	0	1578	14954	63	0	0
ELBİSE, GİYİM EŞYASI VE DOKUMADAN HAZIR EŞYALAR	0	0	0	0	2334	0	167
DERİ VE KURK URUNLERI	0	0	0	0	939	0	0
AYAKKABI SANAYİ	0	0	0	0	0	0	554
AGAC VE MANTAR URUNLERI(MOBİLYA HARİC)	50929	0	0	8682	0	0	0
AGAC MOBİLYA VE MEFRUSAT SANAYİ	0	0	0	0	0	0	0
KAGIT VE KAGIT URUNLERI	14915	18650	1352	60	227	3255	104
BASIM, YAYIM VE CİLTÇİLİK	0	0	1508	41	63	2471	0
KİMYASAL GÜBRELER İMALİ	2395077	0	1484	0	0	0	0
İLAC SANAYİ	0	138420	0	363	0	0	0
DİĞER KİMYASAL MADDELER İMALİ	469838	0	2555	317	26781	24015	3956
PETROL ARITIMI	1943704	24736	24335	221506	152154	31251	19975
DİĞER PETROL VE KOMUR URUNLERI	124178	2821	4882	20925	8732	671	568
KAUCUK VE KAUCUK URUNLERI	287238	0	2174	4152	2908	1018	0
PLASTİK URUNLERI	49529	0	568	1016	0	0	0
CAM VE CAMDAN MAMUL EŞYA SANAYİ	112	0	0	0	0	0	0
CİMENTO SANAYİ	0	0	0	0	688	1879	0
DİĞER TAS VE TOPRAGA DAYALI SANAYİ	175	0	0	0	7	0	0
DEMİR, ÇELİK ANA SANAYİ	0	0	0	0	90544	27691	1203
DİĞER METAL ANA SANAYİ	0	0	0	0	326	0	0
METAL EŞYA SANAYİ	125823	34367	8709	478	34640	293	405
ELEKTRİKSİZ MAKİNALAR(ONARIM DAHİL)	0	0	0	0	2242	5895	6046
TARIMSAL MAKİNA VE TEÇHİZAT(ONARIM DAHİL)	191588	0	1000	0	0	0	0
ELEKTRİKLİ MAKİNALAR	0	0	1	1086	16402	958	486
DENİZ ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0	0	0	27879	0	0	0
DEMİRYOLLARI ULASIM ARAÇLARI(ONARIM DAHİL)	0	0	0	0	15100	0	0
MOTORLU KARA ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0	0	6053	0	2605	2854	4106
DİĞER TAŞIMA ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0	0	0	0	0	0	0
DİĞER İMALAT SANAYİ	0	0	975	6	2182	621	0
ELEKTRİK	68711	25345	1606	380	152642	9481	17069
GAZ VE SU	123626	8805	1249	469	1061	30	34
BİNA İNŞAATI	0	0	0	0	0	0	0
BİNA DİŞİ İNŞAAT	0	0	0	0	0	0	0
TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET	956823	631093	12990	62219	70950	15904	7227
OTELÇİLİK, LOKANTACILIK, KAHVECİLİK, vs.	0	0	2505	0	0	0	0
DEMİRYOLU TAŞIMASI	4420	1085	464	218	898	39	53
KARAYOLU TAŞIMASI	1538474	758008	227436	32154	52980	90176	3494
DENİZ YOLU TAŞIMASI	68500	18288	571	2287	7417	19488	336
HAVA YOLU TAŞIMASI	0	0	1623	0	0	0	0
HABERLEŞME	0	0	5101	2344	2690	743	882
BANKACILIK, SİGORTACILIK VE KOOPERATİFÇİLİK	2376389	240788	3302	9329	73469	26122	3520
KİŞİSEL VE MESLEKİ HİZMETLER	230833	46668	171547	30185	6153	13054	4205
KAMU HİZMETLERİ	0	0	0	0	0	0	0
KONUT SAHİPLİĞİ	0	0	0	0	0	0	0
TOPLAM GİRDİLER	16184862	13806015	493034	531475	785956	277909	75655
VERGİLİ TOPLAM ÜRETİM DEĞERİ	63243861	27196651	3375123	2624856	2883848	1857558	180821
GAYRİ SAFİ KATMA DEĞER (ÜRETİCİ FİYATLARIYLA)	47058999	13390636	2882089	2093381	2097892	1579649	105166

EK : 3							
1990 INPUT-OUTPUT TABLOSU							
(Üretici Fiyatlarıyla)							
Milyon TL	8	9	10	11	12	13	14
TARIM	0	0	0	24691	930468	739614	4339473
HAYVANCILIK	0	0	0	1646671	0	688	1902
ORMANCILIK	4494	4770	232	41	0	22	851
BALIKCILIK	0	0	0	0	0	0	0
KOMUR MADENCILIGI	996	4460	875	1156	1760	10063	1728
HAM PETROL ÇIKARIMI VE TABİİ GAZ ÜRETİMİ	0	0	0	0	0	0	0
DEMİR CEVHERİ ÇIKARIMI	0	0	0	0	0	0	0
DEMİR CEVHERİ DİS.DİĞER METALİK CEVHER ÇIKARIMI	0	0	0	0	0	0	0
METALİK OLMAYAN MADENLER ÇIKARIMI	0	0	0	0	7	828	129
TAS OCAKÇILIGI	0	0	1019	0	12	0	12
MEZBAHA URUNLERİ	0	0	0	218316	3882	7322	0
SEBZE VE MEYVE İŞLEME SANAYİ	0	0	0	12	8389	6558	3397
BİTKİSEL VE HAYVANSAL YAĞLAR İMALİ	0	0	0	13581	4930	964924	12298
OGUTULMUŞ TAHİL URUNLERİ İMALİ	0	0	0	279	2004	5987	12472
SEKER ÜRETİMİ	0	0	0	210	9413	739	401
DİĞER BESİN MADDELERİ	0	0	0	78248	10287	19373	948
ALKOLLÜ İÇKİLER	0	0	0	0	0	0	0
ALKOLSUZ İÇKİLER	0	0	0	0	0	0	0
TUTUN SANAYİ	0	0	0	0	0	0	0
CİRCİRLAMA	0	0	0	0	0	175270	0
DOKUMA SANAYİ	294	130	0	876	1457	31291	67930
ELBİSE,GİYİM EŞYASI VE DOKUMADAN HAZİR EŞYALAR İMALİ	250	160	576	3777	1474	1402	218
DERİ VE KURK URUNLERİ	228	167	17	0	0	0	0
AYAKKABI SANAYİ	0	0	577	18	76	0	41
AGAC VE MANTAR URUNLERİ(MOBİLYA HARİC)	80	0	569	7	4529	0	0
AGAC MOBİLYA VE MEFRUSAT SANAYİ	0	0	0	0	0	0	0
KAGİT VE KAGIT URUNLERİ	0	32	98	1745	27113	11198	1449
BASIM, YAYIM VE CİLTÇİLİK	0	103	646	1559	3307	2089	2907
KİMYASAL GÜBRELER İMALİ	0	0	0	0	8	0	0
İLAC SANAYİ	0	0	0	150	0	741	46
DİĞER KİMYASAL MADDELER İMALİ	9055	2599	9123	16111	2580	12655	433
PETROL ARITIMI	27872	22519	89095	33436	41654	36741	10724
DİĞER PETROL VE KOMUR URUNLERİ	1486	1244	12845	131	1	3305	2
KAUCUK VE KAUCUK URUNLERİ	692	6004	14133	0	11	0	0
PLASTİK URUNLERİ	0	0	0	3828	63579	19174	2590
CAM VE CAMDAN MAMUL EŞYA SANAYİ	22	0	0	0	22974	330	0
CİMENTO SANAYİ	1270	0	0	0	0	0	0
DİĞER TAS VE TOPRAĞA DAYALI SANAYİ	0	64	0	0	0	0	0
DEMİR, ÇELİK ANA SANAYİ	1587	200	1431	1	7616	45426	0
DİĞER METAL ANA SANAYİ	0	8	0	0	3422	16	0
METAL EŞYA SANAYİ	368	239	3477	1523	30755	28349	3565
ELEKTRİKSİZ MAKİNALAR(ONARIM DAHİL)	14287	4474	27257	6555	0	23200	0
TARIMSAL MAKİNA VE TEÇİZAT(ONARIM DAHİL)	0	0	0	0	0	0	0
ELEKTRİKLİ MAKİNALAR	2374	649	992	0	0	0	0
DENİZ ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0	0	0	0	0	0	0
DEMİRYOLLARI ULASIM ARAÇLARI(ONARIM DAHİL)	56	0	0	0	0	0	0
MOTORLU KARA ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	14122	2684	28273	284	0	14	2031
DİĞER TASİMA ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0	0	0	0	0	0	0
DİĞER İMALAT SANAYİ	0	0	0	136	0	0	0
ELEKTRİK	37476	13045	11465	23794	17726	54472	203188
GAZ VE SU	336	212	166	3142,302	631,6587	1535,171	8635,334
BİNA İNŞAATI	0	0	0	0	0	0	0
BİNA DİŞİ İNŞAAT	0	0	0	0	0	0	0
TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET	15826	8684	42647	246882	84535	253785	135779
OTELCİLİK, LOKANTACILIK, KAHVECİLİK, vs.	0	0	0	0	0	0	0
DEMİRYOLU TASİMASI	71	112	165	267	183	620	351
KARAYOLU TASİMASI	6047	10616	18689	229584	96292	183808	222448
DENİZ YOLU TASİMASI	498	450	1137	780	3076	7275	5802
HAVA YOLU TASİMASI	0	0	0	0	0	60	0
HABERLEŞME	624	617	272	3605	3554	5976	12972
BANKACILIK, SİĞORTACILIK VE KOOPERATİFÇİLİK	20674	8163	31317	29462	39688	42473	44993
KİŞİSEL VE MESLEKİ HİZMETLER	21855	4397	12027	21361	24634	186577	58238
KAMU HİZMETLERİ	0	0	0	0	0	0	0
KONUT SAHİPLİĞİ	0	0	0	0	0	0	0
TOPLAM GİRDİLER	183440	96802	309120	2612219	1452028	2883900	5157953
VERGİLİ TOPLAM ÜRETİM DEĞERİ	537786	874930	1607640	3292594	2077763	3960264	6071781
GAYRİ SAFİ KATMA DEĞER (ÜRETİCİ FİYATLARIYLA)	354346	778128	1298520	680374,7	625735,3	1076364	913827,7

EK : 3

1990 INPUT-OUTPUT TABLOSU

(Üretici Fiyatlarıyla)

Milyon TL	15	16	17	18	19	20	21
TARIM	1810785	2256178	207476	28938	1847423	2084553	1167339
HAYVANCILIK	0	1914765	0	0	0	0	86784
ORMANCILIK	0	77132	7	4	67	57	3345
BALIKCILIK	0	47135	0	0	0	0	0
KOMUR MADENCILIGI	105180	34461	345	304	681	2	3535
HAM PETROL CIKARIMI VE TABII GAZ URETIMI	0	0	0	0	0	0	0
DEMIR CEVHERI CIKARIMI	0	0	0	0	0	0	0
DEMIR CEVHERI DIS.DIGER METALIK CEVHER C	0	0	0	0	0	0	0
METALIK OLMAYAN MADENLER CIKARIMI	40	13919	0	0	0	0	0
TAS OCAKCILIGI	1302	217	0	0	0	0	0
MEZBAHA URUNLERI	220	1430	0	0	0	0	0
SEBZE VE MEYVE ISLEME SANAYI	0	16369	5471	124187	0	0	0
BITKISEL VE HAYVANSAL YAGLAR IMALI	31	434214	94	104	0	415	34
OGUTULMUS TAHIL URUNLERI IMALI	0	2844496	6780	56	0	886	0
SEKER URETIMI	88	447131	21520	91743	0	0	0
DIGER BESIN MADDELERI	0	1922621	15445	149	0	10	62
ALKOLLU ICKILER	0	8132	73603	0	0	0	0
ALKOLSUZ ICKILER	0	0	0	0	0	0	0
TUTUN SANAYI	0	0	0	0	0	0	0
CIRCIRLAMA	0	0	0	0	0	13757	1529853
DOKUMA SANAYI	11435	30138	121	0	14780	18365	6714931
ELBISE,GIYIM ESYASI VE DOKUMADAN HAZIR ES	2971	3657	996	1150	2422	146	1184
DERI VE KURK URUNLERI	0	0	0	0	0	16	825
AYAKKABI SANAYI	0	384	3	0	3	13	1
AGAC VE MANTAR URUNLERI(MOBILYA HARIC)	0	105981	2168	6610	44	0	402
AGAC MOBILYA VE MEFRUSAT SANAYI	0	207	0	12	0	0	0
KAGIT VE KAGIT URUNLERI	10652	129652	2074	18471	184832	0	7957
BASIM, YAYIM VE CILTCILIK	848	13687	4207	3185	1533	158	5873
KIMYASAL GUBRELER IMALI	0	4	0	0	0	0	0
ILAC SANAYI	0	6126	0	0	0	0	0
DIGER KIMYASAL MADDELER IMALI	842	510536	49095	33475	2753	49	351273
PETROL ARITIMI	89566	356819	26397	14423	5657	1353	60181
DIGER PETROL VE KOMUR URUNLERI	15842	856	145	0	54	0	2287
KAUCUK VE KAUCUK URUNLERI	0	3257	0	0	0	0	5467
PLASTIK URUNLERI	16904	42271	1661	50720	0	9423	15040
CAM VE CAMDAN MAMUL ESYA SANAYI	0	5267	55156	57167	0	0	0
CIMENTO SANAYI	0	0	0	0	0	0	0
DIGER TAS VE TOPRAGA DAYALI SANAYI	3044	99	7	29	0	0	9
DEMIR, CELIK ANA SANAYI	0	1991	10	33	0	4069	136
DIGER METAL ANA SANAYI	0	14352	274	1103	21907	0	132
METAL ESYA SANAYI	311	22624	22562	41329	587	2609	23125
ELEKTRIKSIZ MAKINALAR(ONARIM DAHIL)	30158	26047	8761	2464	12555	1235	14796
TARIMSAL MAKINA VE TECHIZAT(ONARIM DAHIL)	0	0	0	0	0	0	0
ELEKTRIKLI MAKINALAR	2850	37	0	0	0	12	0
DENIZ ULASIM ARACLARI (ONARIM DAHIL)	0	0	0	0	0	0	0
DEMIRYOLLARI ULASIM ARACLARI(ONARIM DAHIL)	0	0	0	0	0	0	0
MOTORLU KARA ULASIM ARACLARI (ONARIM DAHIL)	157	7625	13	863	79851	0	5877
DIGER TASIMA ARACLARI (ONARIM DAHIL)	0	0	0	0	0	0	0
DIGER IMALAT SANAYI	0	47	0	0	18275	0	2585
ELEKTRIK	93195	180521	21806	21311	11896	12790	851363
GAZ VE SU	10999,15	30056,49	292,9326	1482,835	924,5914	62,51168	26278,89
BINA INSAATI	0	0	0	0	0	0	0
BINA DISI INSAAT	0	0	0	0	0	0	0
TOPTAN VE PERAKENDE TICARET	89292	855505	50447	74329	105301	31603	2005610
OTELCILIK, LOKANTACILIK, KAHVECILIK, vs.	0	0	0	0	0	0	0
DEMIRYOLU TASIMASI	5101	2281	50	40	118	4	252
KARAYOLU TASIMASI	252478	775521	46668	43695	105428	58057	746110
DENIZ YOLU TASIMASI	12668	36661	1836	1912	2544	1383	3255
HAVA YOLU TASIMASI	0	0	0	0	0	0	0
HABERLESME	1266	32998	1150	6517	1680	6998	70267
BANKACILIK, SIGORTACILIK VE KOOPERATIFCILIK	144693	101547	7798	10100	24706	10040	316604
KISISEL VE MESLEKI HIZMETLER	19779	273548	33456	75300	5483	3537	2318984
KAMU HIZMETLERI	0	0	0	0	0	0	0
KONUT SAHIPLIGI	0	0	0	0	0	0	0
TOPLAM GIRDILER	2732697	13588502	667894,9	711205,8	2451505	2261603	16341757
VERGILI TOPLAM URETIM DEGERI	3134344	17920942	2286732	1297481	5023986	2659935	25196110
GAYRI SAFI KATMA DEGER (URETICI FIYATLARIYLA)	401646,9	4332440	1618837	586275,2	2572481	398332,5	8854353

EK : 3

1990 INPUT-OUTPUT TABLOSU

(Üretici Fiyatlarıyla)

Milyon TL	22	23	24	25	26	27	28
1 TARIM	0	0	0	0	0	18078	0
2 HAYVANCILIK	0	256572	0	0	0	0	0
3 ORMANCILIK	433	598	828	1946487	51984	208683	0
4 BALIKCILIK	0	0	0	0	0	0	0
5 KOMUR MADENCILIGI	3701	1098	382	5389	565	11894	187
6 HAM PETROL CIKARIMI VE TABII GAZ URETIMI	0	0	0	0	0	0	0
7 DEMİR CEVHERİ CIKARIMI	0	0	0	0	0	0	0
8 DEMİR CEVHERİ DIS.DIGER METALIK CEVHER C	0	44	0	0	0	0	0
9 METALIK OLMAYAN MADENLER CIKARIMI	0	27	0	0	0	221	0
0 TAS OCAKCILIGI	0	0	0	0	0	394	0
1 MEZBAHA URUNLERI	144448	381783	45944	844	0	0	0
2 SEBZE VE MEYVE ISLEME SANAYI	0	0	0	0	0	0	0
3 BITKISEL VE HAYVANSAL YAGLAR IMALI	0	0	0	0	0	0	0
4 OGUTULMUS TAHIL URUNLERI IMALI	0	0	0	316	1	0	0
5 SEKER URETIMI	0	0	0	0	0	0	0
6 DIGER BESIN MADDELERI	557	215	0	4011	0	11472	2
7 ALKOLLU ICKILER	0	0	0	0	0	0	0
8 ALKOLSUZ ICKILER	0	0	0	0	0	0	0
9 TUTUN SANAYI	0	0	0	0	0	0	0
0 CIRCIRLAMA	8531	0	0	0	0	6809	0
1 DOKUMA SANAYI	3715834	64045	50084	330	49221	4697	1293
2 ELBISE,GIYIM ESYASI VE DOKUMADAN HAZIR ES	1373	302	434	1297	256	3791	1233
3 DERI VE KURK URUNLERI	1053825	340190	502084	0	983	0	0
4 AYAKKABI SANAYI	13	30	80725	64	0	5077	5
5 AGAC VE MANTAR URUNLERI(MOBILYA HARIC)	2832	1949	8087	1616610	823067	6670	0
6 AGAC MOBILYA VE MEFRUSAT SANAYI	0	0	0	898	131791	0	0
7 KAGIT VE KAGIT URUNLERI	13193	3275	5697	23681	1147	1621810	1127171
8 BASIM, YAYIM VE CILTCILIK	9330	1098	880	2836	991	14537	77272
9 KIMYASAL GUBRELER IMALI	0	4	0	38	0	4	0
0 ILAC SANAYI	0	0	0	0	0	0	0
1 DIGER KIMYASAL MADDELER IMALI	47735	86711	47724	107867	69951	262008	121329
2 PETROL ARITIMI	143381	8705	11035	23024	4869	207258	9095
3 DIGER PETROL VE KOMUR URUNLERI	1642	6003	45	1012	8	360	19
4 KAUCUK VE KAUCUK URUNLERI	49	748	51438	5	43753	1164	522
5 PLASTIK URUNLERI	22163	7534	77281	81	5811	3459	8304
6 CAM VE CAMDAN MAMUL ESYA SANAYI	0	0	0	63790	1720	0	0
7 CIMENTO SANAYI	0	0	0	131	0	0	0
8 DIGER TAS VE TOPRAGA DAYALI SANAYI	9	38	154	15504	2072	839	351
9 DEMİR, ÇELİK ANA SANAYI	30	125	0	18741	17428	457	401
0 DIGER METAL ANA SANAYI	0	1844	87	5	382	1919	60790
1 METAL ESYA SANAYI	11180	7571	38408	11606	28143	6930	4036
2 ELEKTRIKSIZ MAKINALAR(ONARIM DAHİL)	19641	1418	418	15937	3985	45092	7608
3 TARIMSAL MAKINA VE TECHIZAT(ONARIM DAHİL)	0	0	0	71	0	0	0
4 ELEKTRIKLI MAKINALAR	0	0	0	25	0	0	0
5 DENİZ ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0	0	0	0	0	0	0
6 DEMİRYOLLARI ULASIM ARAÇLARI(ONARIM DAHİL)	0	0	0	0	0	0	0
7 MOTORLU KARA ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	7	23	0	1560	59	61	0
8 DIGER TASIMA ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0	0	0	0	0	0	0
9 DIGER İMALAT SANAYI	64834	6515	4036	22	541	2602	912
0 ELEKTRİK	77671	10033	15373	433812	36011	254695	23622
1 GAZ VE SU	7936,803	1315,653	1934,228	54378,62	4391,809	19636,66	2439,409
2 BİNA İNŞAATI	0	0	0	0	0	0	0
3 BİNA DIŞI İNŞAAT	0	0	0	0	0	0	0
4 TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET	1406248	165626	150644	146048	131001	221237	228626
5 OTELCİLİK, LOKANTACILIK, KAHVECİLİK, vs.	0	0	0	0	0	0	0
6 DEMİRYOLU TASIMASI	466	121	17	478	220	629	448
7 KARAYOLU TASIMASI	427154	89932	54669	495728	128880	205648	156516
8 DENİZ YOLU TASIMASI	1839	601	808	3088	4864	6017	3310
9 HAVA YOLU TASIMASI	50	0	0	0	184	15	0
0 HABERLEŞME	35506	5613	9991	117738	25624	11588	19899
1 BANKACILIK, SİGORTACILIK VE KOOPERATİFCİLİK	187038	33782	21309	34306	40329	69086	74063
2 KİŞİSEL VE MESLEKİ HİZMETLER	88589	10150	23250	107608	28277	43916	195101
3 KAMU HİZMETLERİ	0	0	0	0	0	0	0
4 KONUT SAHİPLİĞİ	0	0	0	0	0	0	0
5 TOPLAM GİRDİLER	7497239	1495639	1203766	5260367	1638510	3278754	2124554
6 VERGİLİ TOPLAM ÜRETİM DEĞERİ	10763019	2406636	1717308	8228697	2409812	4980435	3203011
7 GAYRİ SAFİ KATMA DEĞER (ÜRETİCİ FİYATLARIYLA)	3265780	910997,3	513541,8	2968330	771302,2	1701681	1078457

EK : 3							
1990 INPUT-OUTPUT TABLOSU							
(Üretici Fiyatlarıyla)							
Milyon TL	29	30	31	32	33	34	35
TARIM	0	10787	7694	0	0	0	0
HAYVANCILIK	0	0	0	0	0	0	0
ORMANCILIK	0	1	4234	0	0	371593	92
BALIKCILIK	0	0	55	0	0	0	0
KOMUR MADENCILIGI	11171	122	18249	0	1450	2569	605
HAM PETROL ÇIKARIMI VE TABİİ GAZ ÜRETİMİ	79980	0	0	10242204	0	0	0
DEMİR CEVHERİ ÇIKARIMI	0	0	0	0	0	0	0
DEMİR CEVHERİ DİS.DİĞER METALİK CEVHER ÇIKARIMI	128	35	2954	0	0	80	0
METALİK OLMAYAN MADENLER ÇIKARIMI	67590	241	64004	0	0	13	1003
TAS OCAKÇILIGI	2079	0	9898	0	2321	81	117
MEZBAHA URUNLERİ	0	0	69812	0	0	0	0
SEBZE VE MEYVE İŞLEME SANAYİ	1147	0	0	0	0	504	0
BITKİSEL VE HAYVANSAL YAĞLAR İMALİ	0	40	116164	0	0	0	139
OGUTULMUS TAHİL URUNLERİ İMALİ	0	286	0	0	0	0	0
SEKER ÜRETİMİ	0	1140	6478	0	0	0	0
DİĞER BESİN MADDELERİ	0	24791	25925	0	0	0	0
ALKOLLÜ İÇKİLER	0	0	0	0	0	0	0
ALKOLSUZ İÇKİLER	0	0	0	0	0	0	0
TUTUN SANAYİ	0	0	0	0	0	0	0
CİRCİRLAMA	0	0	1499	0	0	0	0
DOKUMA SANAYİ	12812	153	7357	0	619	63682	33599
ELBİSE, GİYİM EŞYASI VE DOKUMADAN HAZIR EŞYALAR	1520	3705	8698	1231	1352	1184	1142
DERİ VE KURK URUNLERİ	116	256	0	0	0	7092	59
AYAKKABI SANAYİ	0	0	3	0	5	69	435
AGAC VE MANTAR URUNLERİ(MOBİLYA HARİC)	0	37	13816	0	4069	598	254
AGAC MOBİLYA VE MEFRUSAT SANAYİ	0	0	0	0	0	0	0
KAGIT VE KAGIT URUNLERİ	5	35180	69491	0	1009	4147	6455
BASIM, YAYIM VE ÇİLTÇİLİK	810	5543	17241	489	336	1648	2418
KİMYASAL GÜBRELER İMALİ	212544	0	1500	0	0	0	2
İLAC SANAYİ	0	1183934	0	0	0	0	0
DİĞER KİMYASAL MADDELER İMALİ	531677	107637	3676257	14939	158182	426634	909963
PETROL ARITIMI	43662	41600	1647097	47080	811541	276755	22225
DİĞER PETROL VE KOMUR URUNLERİ	1238	0	22159	0	93017	3025	1994
KAUCUK VE KAUCUK URUNLERİ	0	8743	634	0	0	1003454	37938
PLASTİK URUNLERİ	33729	4192	68943	0	17621	11366	325437
CAM VE CAMDAN MAMUL EŞYA SANAYİ	0	46945	10413	0	0	406	8225
CİMENTO SANAYİ	0	0	0	0	0	0	0
DİĞER TAS VE TOPRAĞA DAYALI SANAYİ	0	470	15610	0	2293	1330	703
DEMİR, ÇELİK ANA SANAYİ	0	86	3546	0	25811	22867	13143
DİĞER METAL ANA SANAYİ	0	295	50661	0	0	593	2823
METAL EŞYA SANAYİ	157	6788	120957	0	22125	8628	10038
ELEKTRİKSİZ MAKİNALAR(ONARIM DAHİL)	9885	4968	81440	7840	0	16257	7799
TARIMSAL MAKİNA VE TEÇİZAT(ONARIM DAHİL)	984	0	0	0	0	0	0
ELEKTRİKLİ MAKİNALAR	0	41	2691	0	0	6	55397
DENİZ ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0	0	0	0	0	0	0
DEMİRYOLLARI ULASIM ARAÇLARI(ONARIM DAHİL)	0	0	0	0	0	0	0
MOTORLU KARA ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0	4	73	0	0	1537	10
DİĞER TASIMA ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0	0	0	0	0	0	0
DİĞER İMALAT SANAYİ	0	758	1150	0	0	66	581
ELEKTRİK	105562	11709	189841	118084	5566	334187	65357
GAZ VE SU	1485,016	2860,273	6387,821	3959,315	206,4339	42254,26	1443,584
BİNA İNŞAATI	0	0	0	0	0	0	0
BİNA DİŞİ İNŞAAT	0	0	0	0	0	0	0
TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET	82086	330492	698253	240085	182375	198845	172233
OTELCİLİK, LOKANTACILIK, KAHVECİLİK, vs.	0	0	0	0	0	0	0
DEMİRYOLU TASIMASI	892	25	1590	12	767	28738	116
KARAYOLU TASIMASI	166476	104171	625064	280379	101192	300679	172378
DENİZ YOLU TASIMASI	7748	2750	27804	12048	9320	8474	4348
HAVA YOLU TASIMASI	0	462	0	0	0	0	0
HABERLEŞME	1562	8515	27338	2085	4813	34504	10036
BANKACILIK, SİĞORTACILIK VE KOOPERATİFÇİLİK	67553	56110	127544	27771	62425	31115	64571
KİŞİSEL VE MESLEKİ HİZMETLER	9837	137902	198154	10700	42649	242836	35512
KAMU HİZMETLERİ	0	0	0	0	0	0	0
KONUT SAHİPLİĞİ	0	0	0	0	0	0	0
TOPLAM GİRDİLER	1454435	2143774	3048679	11008906	1551064	3447816	1968591
VERGİLİ TOPLAM ÜRETİM DEĞERİ	1981693	3780268	12605740	22072221	2154552	4920707	2843849
GAYRİ SAFİ KATMA DEĞER (ÜRETİCİ FİYATLARIYLA)	527258	1636494	4557061	11063315	603487,6	1472891	875258,4

EK : 3

1990 INPUT-OUTPUT TABLOSU

(Üretici Fiyatlarıyla)

Milyon TL	36	37	38	39	40	41	42
TARIM	0	0	0	0	0	0	0
HAYVANCILIK	0	0	0	0	0	0	0
ORMANCILIK	8959	3	123	1432	708	2911	5344
BALIKCILIK	0	0	0	0	0	0	0
KOMUR MADENCILIGI	499	184599	53238	714470	1162	9462	3237
HAM PETROL ÇIKARIMI VE TABİİ GAZ ÜRETİMİ	33604	16815	0	0	0	0	0
DEMİR CEVHERİ ÇIKARIMI	0	5442	3092	369984	0	0	0
DEMİR CEVHERİ DİS.DİĞER METALİK CEVHER ÇIKARIMI	0	0	14981	28877	163742	0	0
METALİK OLMAYAN MADENLER ÇIKARIMI	3225	5012	44747	3263	0	197	0
TAS OCAKÇILIGI	42759	42320	249519	22277	10053	1369	24
MEZBAHA URUNLERI	0	0	0	0	0	0	0
SEBZE VE MEYVE İŞLEME SANAYİ	0	250	0	0	0	0	0
BITKİSEL VE HAYVANSAL YAĞLAR İMALİ	0	0	30	0	0	0	0
OGUTULMUS TAHİL URUNLERI İMALİ	0	0	0	0	106	0	0
SEKER ÜRETİMİ	0	0	0	0	0	0	0
DİĞER BESİN MADDELERİ	0	0	420	44	0	22	0
ALKOLLÜ İÇKİLER	0	0	0	0	0	0	0
ALKOLSUZ İÇKİLER	0	0	0	0	0	0	0
TUTUN SANAYİ	0	0	0	0	0	0	0
CİRCİRLAMA	0	0	0	0	0	0	0
DOKUMA SANAYİ	474	0	1816	516	576	16872	2383
ELBİSE,GİYİM EŞYASI VE DOKUMADAN HAZIR EŞYALAR	1601	2498	4371	10683	2029	342	11320
DERİ VE KURK URUNLERI	0	0	0	0	0	1545	33
AYAKKABI SANAYİ	17	0	93	205	46	21	1244
AGAC VE MANTAR URUNLERI(MOBİLYA HARİC)	474	0	7063	334	6323	38748	14727
AGAC MOBİLYA VE MEFRUSAT SANAYİ	0	0	0	0	0	175	0
KAGIT VE KAGIT URUNLERI	45206	81033	25688	1105	708	34560	37479
BASIM, YAYIM VE CİLTÇİLİK	2990	872	7617	4679	1421	5179	34996
KİMYASAL GÜBRELER İMALİ	150	0	0	0	0	0	0
İLAC SANAYİ	0	0	0	0	0	0	0
DİĞER KİMYASAL MADDELER İMALİ	215010	2141	89295	33461	66364	297135	245292
PETROL ARITIMI	109446	48453	209420	720336	207045	138705	51652
DİĞER PETROL VE KOMUR URUNLERI	502	46010	7306	73037	24632	14119	18561
KAUCUK VE KAUCUK URUNLERI	175	0	72	650	54	29565	2886
PLASTİK URUNLERI	15243	200	3287	3717	1023	111462	104226
CAM VE CAMDAN MAMUL EŞYA SANAYİ	168848	0	4633	574	489	4186	5414
CİMENTO SANAYİ	0	60782	161013	0	0	0	0
DİĞER TAS VE TOPRAĞA DAYALI SANAYİ	7905	495739	154351	55914	4100	15010	6563
DEMİR, ÇELİK ANA SANAYİ	4728	368	64291	5940655	86247	2351862	790562
DİĞER METAL ANA SANAYİ	0	0	3146	231501	1991899	572720	220364
METAL EŞYA SANAYİ	5384	2545	18857	18343	8488	548573	395157
ELEKTRİKSİZ MAKİNALAR(ONARIM DAHİL)	49124	26236	32261	485119	10532	28556	886727
TARIMSAL MAKİNA VE TEÇİZAT(ONARIM DAHİL)	0	0	0	0	0	0	2320
ELEKTRİK MAKİNALAR	1428	39	599	93256	3888	47977	331072
DENİZ ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0	0	0	0	0	0	0
DEMİRYOLLARI ULASIM ARAÇLARI(ONARIM DAHİL)	0	0	0	0	0	0	0
MOTORLU KARA ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0	15	283	10	2374	4314	33884
DİĞER TASİMA ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0	0	0	0	0	0	0
DİĞER İMALAT SANAYİ	88	0	51	174	0	8381	16469
ELEKTRİK	77928	556849	139951	1061977	296439	155896	70367
GAZ VE SU	3557,351	949,3053	5843,388	9948,08	1975,66	16633,92	45584,83
BİNA İNŞAATI	0	0	0	0	0	0	0
BİNA DİŞİ İNŞAAT	0	0	0	0	0	0	0
TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET	128943	158396	207741	1244040	84248	564372	500542
OTELCİLİK, LOKANTACILIK, KAHVECİLİK, vs.	0	0	0	0	0	0	0
DEMİRYOLU TASİMASI	105	8951	2807	40478	354	2071	14943
KARAYOLU TASİMASI	65556	229087	182019	1112972	115245	457555	289721
DENİZ YOLU TASİMASI	3235	20144	13882	227774	11915	103781	36774
HAVA YOLU TASİMASI	0	0	0	0	0	876	0
HABERLEŞME	3488	15026	11094	16653	6034	42217	22243
BANKACILIK, SİĞORTACILIK VE KOOPERATİFCİLİK	25679	90250	56747	178742	108586	85442	34997
KİŞİSEL VE MESLEKİ HİZMETLER	27392	95330	63371	58856	28662	143001	108169
KAMU HİZMETLERİ	0	0	0	0	0	0	0
KONUT SAHİPLİĞİ	0	0	0	0	0	0	0
TOPLAM GİRDİLER	1053722	2196354	1845118	12766056	3247468	5855813	4345277
VERGİLİ TOPLAM ÜRETİM DEĞERİ	2336898	4688870	3700707	16167350	4773320	9682790	7491800
GAYRİ SAFİ KATMA DEĞER (ÜRETİCİ FİYATLARIYLA)	1283176	2492516	1855589	3401294	1525852	3826977	3146523

EK : 3

1990 INPUT-OUTPUT TABLOSU

(Üretici Fiyatlarıyla)

Milyon TL	43	44	45	46	47	48	49
TARIM	0	0	0	0	0	0	0
HAYVANCILIK	0	0	0	0	0	0	17
ORMANCILIK	422	96	493	0	140	0	277
BALIKCILIK	0	0	0	0	0	0	0
KOMUR MADENCILIGI	3471	1659	347	2738	4595	850	213
HAM PETROL ÇIKARIMI VE TABİİ GAZ ÜRETİMİ	0	0	0	0	0	0	0
DEMİR CEVHERİ ÇIKARIMI	0	0	0	0	0	0	0
DEMİR CEVHERİ DIS.DİĞER METALİK CEVHER ÇIKARIMI	0	1044	0	0	0	0	0
METALİK OLMAYAN MADENLER ÇIKARIMI	0	640	0	0	0	0	107
TAS OCAKCILIGI	83	396	0	0	8010	0	16
MEZBAHA URUNLERI	0	0	0	0	0	0	3426
SEBZE VE MEYVE İŞLEME SANAYİ	0	0	0	0	0	0	0
BITKİSEL VE HAYVANSAL YAĞLAR İMALİ	0	0	0	0	0	0	0
OGUTULMUŞ TAHİL URUNLERI İMALİ	0	0	0	0	0	0	0
SEKER ÜRETİMİ	0	0	0	0	0	0	0
DİĞER BESİN MADDELERİ	0	0	0	0	0	0	0
ALKOLLÜ İÇKİLER	0	0	0	0	0	0	0
ALKOLSUZ İÇKİLER	0	0	0	0	0	0	0
TUTUN SANAYİ	0	0	0	0	0	0	0
CİRCİRLAMA	0	0	0	0	0	0	11877
DOKUMA SANAYİ	187	735	16	672	26599	0	23579
ELBİSE, GİYİM EŞYASI VE DOKUMADAN HAZIR EŞYALAR	744	5235	1562	185	5410	9	273
DERİ VE KURK URUNLERI	0	0	0	0	0	0	216
AYAKKABI SANAYİ	219	99	0	0	31	0	22
AGAC VE MANTAR URUNLERI(MOBİLYA HARIC)	1157	15293	17016	4070	11077	0	24407
AGAC MOBİLYA VE MEFRUSAT SANAYİ	0	0	0	0	22812	0	136
KAGIT VE KAGIT URUNLERI	8	27495	0	0	9085	400	4778
BASIM, YAYIM VE CİLTÇİLİK	745	6566	413	326	7047	607	12505
KİMYASAL GÜBRELER İMALİ	0	0	0	0	0	0	0
İLAC SANAYİ	0	0	0	0	0	0	0
DİĞER KİMYASAL MADDELER İMALİ	14412	208994	16705	6207	64970	139	122470
PETROL ARITIMI	12331	33443	7298	2993	64301	80	9051
DİĞER PETROL VE KOMUR URUNLERI	7766	7800	10	1286	4533	0	511
KAUCUK VE KAUCUK URUNLERI	12975	6609	122	2400	57830	571	7272
PLASTİK URUNLERI	1331	142723	23089	0	37468	83	30929
CAM VE CAMDAN MAMUL EŞYA SANAYİ	1671	45241	536	636	15652	0	5233
CİMENTO SANAYİ	0	0	0	0	0	0	0
DİĞER TAS VE TOPRAĞA DAYALI SANAYİ	313	4635	294	0	11685	0	7354
DEMİR, ÇELİK ANA SANAYİ	298639	358302	64269	26350	1032295	0	69866
DİĞER METAL ANA SANAYİ	5465	1698635	6247	0	207830	69	2528974
METAL EŞYA SANAYİ	15392	71234	26024	1175	391710	543	23525
ELEKTRİKSİZ MAKİNALAR(ONARIM DAHİL)	19673	34029	0	343	171345	301	9508
TARIMSAL MAKİNA VE TECHİZAT(ONARIM DAHİL)	460058	0	0	0	405	0	0
ELEKTRİKLİ MAKİNALAR	4992	1920007	1625	8516	16266	0	16433
DENİZ ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0	0	20526	0	0	0	0
DEMİRYOLLARI ULASIM ARAÇLARI(ONARIM DAHİL)	0	0	0	32980	0	0	0
MOTORLU KARA ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	133451	1637	0	0	3049895	0	0
DİĞER TASİMA ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0	0	0	0	0	14060	0
DİĞER İMALAT SANAYİ	96	7739	0	0	2487	0	135480
ELEKTRİK	14997	65513	9489	13703	104665	3030	27977
GAZ VE SU	1436.315	7526.842	1070.694	192.6232	851.1765	0	3864.821
BİNA İNŞAATI	0	0	0	0	0	0	0
BİNA DIŞI İNŞAAT	0	0	0	0	0	0	0
TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET	116339	461702	19655	7046	1170620	749	80386
OTELCİLİK, LOKANTACILIK, KAHVECİLİK, vs.	0	0	0	0	0	0	0
DEMİRYOLU TASİMASI	381	182	39	832	639	40	55
KARAYOLU TASİMASI	63911	293411	14374	9070	425216	2086	259186
DENİZ YOLU TASİMASI	13692	11252	1292	583	29974	90	21360
HAVA YOLU TASİMASI	0	0	0	0	0	0	776
HABERLEŞME	3486	20253	961	302	15657	1299	18247
BANKACILIK, SİĞORTACILIK VE KOOPERATİFCİLİK	31044	161785	25833	8917	142684	2431	57540
KİŞİSEL VE MESLEKİ HİZMETLER	24199	195130	4907	1911	162804	3961	31888
KAMU HİZMETLERİ	0	0	0	0	0	0	0
KONUT SAHİPLİĞİ	0	0	0	0	0	0	0
TOPLAM GİRDİLER	1265086	5817041	264212,7	133433,6	7276588	31398	3549735
VERGİLİ TOPLAM ÜRETİM DEĞERİ	1991083	9277745	483393	310424	11074572	96394	5080627
GAYRİ SAFİ KATMA DEĞER (ÜRETİCİ FİYATLARIYLA)	725996,7	3460704	219180,3	176990,4	3797984	64996	1530892

EK : 3							
1990 INPUT-OUTPUT TABLOSU							
(Üretici Fiyatlarıyla)							
Milyon TL	50	51	52	53	54	55	56
1 TARIM	0	0	0	0	0	997611	163
2 HAYVANCILIK	0	0	0	0	0	1500455	23
3 ORMANCILIK	4459	525	622	38	20173	99878	0
4 BALIKCILIK	0	0	0	0	0	188177	0
5 KOMUR MADENCILIGI	505011	17846	1042	2458	33939	46126	1501
6 HAM PETROL ÇIKARIMI VE TABII GAZ ÜRETİMİ	803625	18889	0	0	0	0	0
7 DEMİR CEVHERİ ÇIKARIMI	0	0	0	0	0	0	0
8 DEMİR CEVHERİ DIS.DİĞER METALİK CEVHER ÇIKARIMI	0	0	0	0	0	0	0
9 METALİK OLMAYAN MADENLER ÇIKARIMI	0	85	0	0	0	0	0
10 TAŞ OCAKÇILIĞI	0	8	951561	272273	0	0	2826
11 MEZBAHA ÜRÜNLERİ	0	0	0	0	0	184614	650
12 SEBZE VE MEYVE İŞLEME SANAYİ	0	0	0	0	0	55699	36
13 BİTKİSEL VE HAYVANSAL YAĞLAR İMALİ	0	0	0	0	0	224158	44
14 OGUTULMUŞ TAHİL ÜRÜNLERİ İMALİ	729	0	0	0	0	212675	56
15 SEKER ÜRETİMİ	0	0	0	0	0	476994	33
16 DİĞER BESİN MADDELERİ	1372	0	0	0	2780	782904	1347
17 ALKOLLÜ İÇKİLER	0	0	0	0	0	489867	0
18 ALKOLSUZ İÇKİLER	0	0	0	0	0	241798	0
19 TUTUN SANAYİ	0	0	0	0	0	76864	0
20 CİRCİRLAMA	0	0	0	0	0	0	0
21 DOKUMA SANAYİ	0	2217	0	0	0	77248	132
22 ELBİSE, GİYİM EŞYASI VE DOKUMADAN HAZIR EŞYALAR İMALİ	3242	1156	0	0	13997	0	72
23 DERİ VE KURK ÜRÜNLERİ	0	0	0	0	0	0	0
24 AYAKKABI SANAYİ	3029	2390	0	0	0	0	0
25 AĞAÇ VE MANTAR ÜRÜNLERİ(MOBİLYA HARIC)	5276	54	2827563	382499	111393	0	0
26 AĞAÇ MOBİLYA VE MEFRUSAT SANAYİ	0	0	739364	0	0	0	0
27 KAGIT VE KAGIT ÜRÜNLERİ	3020	16183	64907	0	612518	179288	1824
28 BASIM, YAYIM VE CİLTÇİLİK	7199	2652	13133	0	26520	76292	443
29 KİMYASAL GÜBRELER İMALİ	0	0	0	0	0	0	0
30 İLAC SANAYİ	0	0	0	0	0	163878	5713
31 DİĞER KİMYASAL MADDELER İMALİ	4159	49794	423875	282625	16630	124564	1589
32 PETROL ARITIMI	146469	75454	317145	842125	846708	246071	220379
33 DİĞER PETROL VE KOMUR ÜRÜNLERİ	10081	6712	35563	241	120249	262754	3345
34 KAUCUK VE KAUCUK ÜRÜNLERİ	2528	38	989	116	19602	0	0
35 PLASTİK ÜRÜNLERİ	641	904	130083	44572	218614	19005	0
36 CAM VE CAMDAN MAMUL EŞYA SANAYİ	3059	9	362054	498	0	12055	0
37 CİMENTO SANAYİ	0	9	3410094	950074	0	0	0
38 DİĞER TAŞ VE TOPRAĞA DAYALI SANAYİ	0	541	2580472	245030	0	57809	88
39 DEMİR, ÇELİK ANA SANAYİ	1510	5003	4580028	1275038	0	0	0
40 DİĞER METAL ANA SANAYİ	0	159	225460	111571	0	0	0
41 METAL EŞYA SANAYİ	75667	9565	468821	56850	38878	102989	0
42 ELEKTRİKSİZ MAKİNELER(ONARIM DAHİL)	21362	157	126773	98166	30051	0	20305
43 TARIMSAL MAKİNA VE TEÇİZAT(ONARIM DAHİL)	0	0	0	0	0	0	0
44 ELEKTRİK Lİ MAKİNELER	277855	651	736985	219103	0	31	2615
45 DENİZ ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0	0	0	0	0	0	0
46 DEMİRYOLLARI ULASIM ARAÇLARI(ONARIM DAHİL)	0	0	0	0	0	0	66262
47 MOTORLU KARA ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	23642	36760	310352	539864	49787	0	0
48 DİĞER TAŞIMA ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0	0	0	0	0	0	7904
49 DİĞER İMALAT SANAYİ	317	54965	99823	10280	23594	5075	188
50 ELEKTRİK	284780	326679	58494	27474	387788	168097	42026
51 GAZ VE SU	4342	16611,39	96742,64	32548,96	281248,8	149319,3	1861
52 BİNA İNŞAATI	0	0	0	0	0	0	0
53 BİNA DIŞI İNŞAAT	0	0	0	0	0	0	0
54 TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET	195643	53018	2738495	825412	1170295	1320731	43889
55 OTELÇİLİK, LOKANTACILIK, KAHVECİLİK, vs.	0	0	0	0	668616	151056	2852
56 DEMİRYOLU TAŞIMASI	23634	905	7806	2182	18846	4961	13119
57 KARAYOLU TAŞIMASI	302608	29985	2462702	564243	2163251	1102146	19670
58 DENİZ YOLU TAŞIMASI	49325	2874	361325	102455	86782	34755	3547
59 HAVA YOLU TAŞIMASI	0	0	0	0	256546	7571	472
60 HABERLEŞME	6324	6822	82873	11284	1016900	287634	1050
61 BANKACILIK, SİĞORTACILIK VE KOOPERATİFÇİLİK	120426	23775	745158	430750	4550574	345347	5828
62 KİŞİSEL VE MESLEKİ HİZMETLER	339	30911	295106	143102	2211782	723511	163870
63 KAMU HİZMETLERİ	0	0	0	0	0	0	0
64 KONUT SAHİPLİĞİ	0	0	0	0	0	0	0
65 TOPLAM GİRDİLER	2891673	794306,4	25255411	7472872	14998062	11200007	635722
66 VERGİLİ TOPLAM ÜRETİM DEĞERİ	9617794	2430601	43316308	14184121	72501042	21020511	1093302
67 GAYRİ SAFİ KATMA DEĞER (ÜRETİCİ FİYATLARIYLA)	6726121	1636295	18060897	6711249	57502980	9820504	457580

EK : 3

1990 INPUT-OUTPUT TABLOSU							
(Üretici Fiyatlarıyla)							
Milyon TL	57	58	59	60	61	62	63
TARIM	0	21381	1408	0	0	0	0
HAYVANCILIK	0	6549	105	0	0	0	0
ORMANCILIK	75117	0	0	0	2156	36203	0
BALIKÇILIK	0	2481	17	0	0	0	0
KOMUR MADENCİLİĞİ	273074	8487	9	4960	1191	27095	0
HAM PETROL ÇIKARIMI VE TABİİ GAZ ÜRETİMİ	17871	0	0	0	0	0	0
DEMİR CEVHERİ ÇIKARIMI	0	0	0	0	0	0	0
DEMİR CEVHERİ DIS.DİĞER METALİK CEVHER ÇIKARIMI	0	0	0	0	0	0	0
METALİK OLMAYAN MADENLER ÇIKARIMI	0	0	0	0	0	0	0
TAS OCAKÇILIĞI	0	0	0	0	0	0	0
MEZBAHA URUNLERİ	0	31937	4643	0	0	0	0
SEBZE VE MEYVE İŞLEME SANAYİ	0	6023	23	0	0	6073	0
BİTKİSEL VE HAYVANSAL YAĞLAR İMALİ	0	3169	520	0	0	30	0
OGUTULMUS TAHİL URUNLERİ İMALİ	0	7456	299	0	0	8029	0
SEKER ÜRETİMİ	0	3815	258	0	0	605	0
DİĞER BESİN MADDELERİ	278262	10281	8161	0	0	45495	0
ALKOLLÜ İÇKİLER	0	6772	1915	0	0	0	0
ALKOLSUZ İÇKİLER	196688	7112	2293	0	0	1499	0
TUTUN SANAYİ	0	6079	1629	0	0	0	0
CİRCİRLAMA	0	0	0	0	0	0	0
DOKUMA SANAYİ	185251	3099	0	168	671	18817	0
ELBİSE,GİYİM ESYASI VE DOKUMADAN HAZIR EŞYALAR	37821	3302	2283	21948	0	687	0
DERİ VE KURK URUNLERİ	0	0	0	0	6	1216	0
AYAKKABI SANAYİ	0	0	446	0	0	170	0
AGAC VE MANTAR URUNLERİ(MOBİLYA HARİC)	0	1094	0	0	2202	11207	0
AGAC MOBİLYA VE MEFRUSAT SANAYİ	0	0	0	0	6	43	0
KAGIT VE KAGIT URUNLERİ	26462	5399	5588	127	80810	34741	0
BASIM, YAYIM VE CİLTÇİLİK	45633	729	1080	14667	74779	283135	0
KİMYASAL GÜBRELER İMALİ	0	0	0	0	0	0	0
İLAC SANAYİ	0	465	0	0	0	64651	0
DİĞER KİMYASAL MADDELER İMALİ	99853	43667	427	5040	33897	1416261	0
PETROL ARITIMI	9850364	793189	351792	33496	53644	228354	0
DİĞER PETROL VE KOMUR URUNLERİ	958571	91666	1455	5064	7230	67205	0
KAUCUK VE KAUCUK URUNLERİ	1845504	0	449	0	6016	37742	0
PLASTİK URUNLERİ	847	221	919	261	1258	19471	0
CAM VE CAMDAN MAMUL EŞYA SANAYİ	5205	0	158	0	3539	596	0
CİMENTO SANAYİ	0	0	0	0	3874	82	0
DİĞER TAS VE TOPRAGA DAYALI SANAYİ	0	438	87	0	7028	3624	0
DEMİR, ÇELİK ANA SANAYİ	56719	1549	0	0	2491	25375	0
DİĞER METAL ANA SANAYİ	2877	512	0	0	89	45369	0
METAL EŞYA SANAYİ	82577	15621	452	280706	4024	524426	0
ELEKTRİKSİZ MAKİNALAR(ONARIM DAHİL)	34288	31949	1642	0	597	47515	0
TARIMSAL MAKİNA VE TEÇİZAT(ONARIM DAHİL)	0	0	0	0	0	0	0
ELEKTRİKLİ MAKİNALAR	118062	6538	5322	315426	1751	874881	0
DENİZ ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0	214556	0	0	0	0	0
DEMİRYOLLARI ULASIM ARAÇLARI(ONARIM DAHİL)	0	0	0	0	0	0	0
MOTORLU KARA ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	1913304	1910	588	0	6009	203744	0
DİĞER TASİMA ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0	0	69549	0	0	0	0
DİĞER İMALAT SANAYİ	132522	3902	242	1838	11179	321168	0
ELEKTRİK	63383	5188	3678	79112	117140	118100	0
GAZ VE SU	22784.78	6349.297	1985.109	9562	30303.63	91234	0
BİNA İNŞAATI	0	0	0	0	0	0	0
BİNA DIŞI İNŞAAT	0	0	0	0	0	0	0
TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET	3224021	230877	71561	316799	61733	832354	0
OTELÇİLİK, LOKANTACILIK, KAHVECİLİK, vs.	76470	4946	45863	1923	113208	335461	0
DEMİRYOLU TASİMASI	31185	2029	101	276	306	6710	0
KARAYOLU TASİMASI	2043891	69523	14395	152404	90428	677103	0
DENİZ YOLU TASİMASI	116035	503610	3320	2310	1304	15128	0
HAVA YOLU TASİMASI	25974	18469	523682	1044	25044	52926	0
HABERLEŞME	188880	87358	17078	93051	763486	409678	0
BANKACILIK, SİĞORTACILIK VE KOOPERATİFÇİLİK	83681	287042	32981	34903	1069097	124874	0
KİŞİSEL VE MESLEKİ HİZMETLER	1896507	183076	63343	4086	529703	1201094	0
KAMU HİZMETLERİ	0	0	0	0	0	0	0
KONUT SAHİPLİĞİ	0	0	0	0	0	0	0
TOPLAM GİRDİLER	24009684	2739815	1241746	1879171	3106200	8220171	0
VERGİLİ TOPLAM ÜRETİM DEĞERİ	66560486	6262050	3288819	6192745	14723399	22578370	32525313
GAYRİ SAFİ KATMA DEĞER (ÜRETİCİ FİYATLARIYLA)	42550802	3522235	2047073	4313574	11617199	14358199	32525313

EK : 3								
1990 INPUT-OUTPUT TABLOSU			ARA			GAYRI SAİ SABİT		
(Üretici Fiyatlarıyla)			TÜKETİM	TÜKETİM	TÜKETİM	SERMAYE TESEKKÜ	STOK	
Milyon TL	64	TOPLAMI	OZEL	KAMU	OZEL	KAMU	DEĞİŞME	
TARIM	1932	29052089	29895301	260858	0	0	4105657	
1 HAYVANCILIK	380	7738081	20403211	69558	87131	18100	-996324	
2 ORMANCILIK	0	3031011	999564	183489	0	0	-387357	
3 BALIKÇILIK	0	239474	2319415	151	0	0	-13075	
4 KOMUR MADENCİLİĞİ	0	2140949	1173994	293011	0	0	118810	
5 HAM PETROL ÇIKARIMI VE TABİİ GAZ ÜRETİMİ	0	11212988	0	0	0	0	573441	
6 DEMİR CEVHERİ ÇIKARIMI	0	378518	0	0	0	0	-6461	
7 DEMİR CEVHERİ DİS.DİĞER METALİK CEVHER ÇIKARIMI	0	211885	0	0	0	0	280659	
8 METALİK OLMAYAN MADENLER ÇIKARIMI	0	206289	0	0	0	0	390360	
9 TAŞ OCAKÇILIĞI	0	1624894	0	0	0	0	109225	
10 MEZBAHA ÜRÜNLERİ	0	1104708	1837428	562548	0	0	58151	
11 SEBZE VE MEYVE İŞLEME SANAYİ	0	242214	216663	99182	0	0	102741	
12 BİTKİSEL VE HAYVANSAL YAĞLAR İMALİ	0	1906348	2640885	50882	0	0	-260673	
13 OĞUTULMUŞ TAHİL ÜRÜNLERİ İMALİ	0	3205896	3439743	59203	0	0	-586539	
14 SEKER ÜRETİMİ	0	1119910	2171045	42996	0	0	662237	
15 DİĞER BESİN MADDELERİ	0	4999570	10665177	298870	0	0	521634	
16 ALKOLLÜ İÇKİLER	0	581669	1505380	391	0	0	27066	
17 ALKOLSUZ İÇKİLER	0	452335	642789	7165	0	0	133541	
18 TUTUN SANAYİ	0	84573	6544957	26	0	0	170933	
19 CİRCİRLAMA	0	1747596	0	0	0	0	1201178	
20 DOKUMA SANAYİ	28438	11419878	9637590	70991	35913	52047	-109660	
21 ELBİSE, GİYİM EŞYASI VE DOKUMADAN HAZIR EŞYALAR	0	181172	5290217	407456	6922	2358	648305	
22 DERİ VE KURK ÜRÜNLERİ	0	1909813	327067	1229	0	0	270782	
23 AYAKKABI SANAYİ	0	96128	1202328	175455	0	0	222363	
24 AĞAÇ VE MANTAR ÜRÜNLERİ(MOBİLYA HARİC)	596	6140563	2309043	17493	0	0	-140222	
25 AĞAÇ MOBİLYA VE MEFRUSAT SANAYİ	0	895444	1096586	361	165729	109481	137161	
26 KAGIT VE KAGIT ÜRÜNLERİ	6964	4651473	914862	133269	0	0	182093	
27 BAŞIM, YAYIM VE CİLTÇİLİK	0	811839	2398371	29818	0	0	47672	
28 KİMYASAL GÜBRELER İMALİ	0	2610815	0	0	0	0	-9762	
29 İLAC SANAYİ	0	1564487	2860463	73354	0	0	12684	
30 DİĞER KİMYASAL MADDELER İMALİ	186146	12167777	8017145	103283	0	0	-101102	
31 PETROL ARITIMI	0	22151169	5450523	1371083	0	0	-4232055	
32 DİĞER PETROL VE KOMUR ÜRÜNLERİ	0	2107706	724436	123072	0	0	-580780	
33 KAUCUK VE KAUCUK ÜRÜNLERİ	0	3509667	1860469	35679	0	0	-23174	
34 PLASTİK ÜRÜNLERİ	5367	1779168	1272378	8065	0	0	43426	
35 CAM VE CAMDAN MAMUL EŞYA SANAYİ	58549	971362	1178810	36061	0	0	-11710	
36 CİMENTO SANAYİ	75250	4665146	0	27550	0	0	-33089	
37 DİĞER TAŞ VE TOPRAĞA DAYALI SANAYİ	135770	3837557	571834	41275	0	0	-366385	
38 DEMİR, ÇELİK ANA SANAYİ	0	17320720	0	23981	0	0	940162	
39 DİĞER METAL ANA SANAYİ	0	8013826	0	1413	0	0	1648807	
40 METAL EŞYA SANAYİ	47956	3898687	5322526	73267	680576	332741	402857	
41 ELEKTRİKSİZ MAKİNALAR(ONARIM DAHİL)	0	2574819	3376884	584770	7189385	3533191	445301	
42 TARİMSAL MAKİNA VE TECHİZAT(ONARIM DAHİL)	0	656426	0	53	1189441	18390	268894	
43 ELEKTRİKLİ MAKİNALAR	16682	5606007	3878609	205177	2175603	1031478	1191720	
44 DENİZ ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0	262961	0	0	364568	196770	104098	
45 DEMİRYOLLARI ULASIM ARAÇLARI(ONARIM DAHİL)	0	114398	0	0	45498	344702	-128027	
46 MOTORLU KARA ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0	6472569	3696177	34613	4827147	603828	408411	
47 DİĞER TASIMA ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0	91513	0	0	838246	72564	-33849	
48 DİĞER İMALAT SANAYİ	7448	950350	4391250	98423	1194243	547240	11368	
49 ELEKTRİK	67211	7858736	1279216	408135	0	0	0	
50 GAZ VE SU	29286	1244273,7	816279,34	341870	0	0	0	
51 BİNA İNŞAATI	0	0	0	203957	37429628	5682723	0	
52 BİNA DİŞİ İNŞAAT	0	0	0	19043	152279	14012799	0	
53 TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET	93834	26034671	32169544	1067762	4039910	1632311	2146012	
54 OTELÇİLİK, LOKANTACILIK, KAHVECİLİK, vs.	0	1402900	17027687	283111	0	0	0	
55 DEMİRYOLU TASIMASI	85	235333	454441	167449	4952	4759	11811	
56 KARAYOLU TASIMASI	91912	22110699	31733513	822386	1197034	364663	2604507	
57 DENİZ YOLU TASIMASI	4223	2076924	1636485	53968	40094	3085	196927	
58 HAVA YOLU TASIMASI	0	915774	2156797	65095	0	0	0	
59 HABERLEŞME	0	3624446	2135389	452390	0	0	0	
60 BANKACILIK, SİĞORTACILIK VE KOOPERATİFÇİLİK	150270	13477562	485366	637225	0	0	0	
61 KİŞİSEL VE MESLEKİ HİZMETLER	419557	13551870	8126228	430241	0	0	0	
62 KAMU HİZMETLERİ	0	0	0	32525313	0	0	0	
63 KONUT SAHİPLİĞİ	0	0	13951871	0	0	0	0	
64 TOPLAM GİRDİLER	1427856	291247626	262205936	43083466	61664299	28563230	12380750	
65 VERGİLİ TOPLAM ÜRETİM DEĞERİ	13951871	668775659						
66 GAYRİ SAFİ KATMA DEĞER (ÜRETİCİ FİYATLARIYLA)	12524015	377528033						

EK : 3						
1990 INPUT-OUTPUT TABLOSU		NIHAI			YURTIÇİ	
(Üretici Fiyatlarıyla)		TÜKETİM		TOPLAM	İTHALAT	VERGİLİ
Milyon TL	İHRACAT	TOPLAMI	TALEP	İTHALAT	VERGİLER	ÜRETİM
TARIM	2050603	36312419	65364508	1803781	316866	63243861
HAYVANCILIK	343342	19925018	27663099	362781	103667	27196651
ORMANCILIK	26322	822018	3853029	431230	46676	3375123
BALIKÇILIK	92772	2399263	2638737	12031	1850	2624856
KOMUR MADENCİLİĞİ	1157	1586972	3727921	808029	36044	2883848
HAM PETROL ÇIKARIMI VE TABİİ GAZ ÜRETİMİ	4368	577809	11790797	9916285	16954	1857558
DEMİR CEVHERİ ÇIKARIMI	0	-6461	372057	182008	9228	180821
DEMİR CEVHERİ DIS.DİĞER METALİK CEVHER Ç.	116205	396864	608749	67038	3925	537786
METALİK OLMAYAN MADENLER ÇIKARIMI	356691	747051	953340	51197	27213	874930
TAS OCAKÇILIĞI	31503	140728	1765622	152594	5388	1607640
MEZBAHA URUNLERİ	259846	2717973	3822681	476375	53712	3292594
SEBZE VE MEYVE İŞLEME SANAYİ	1472287	1890873	2133087	46222	9102	2077763
BITKİSEL VE HAYVANSAL YAĞLAR İMALİ	437395	2868489	4774837	722480	92093	3960264
OGUTULMUŞ TAHİL URUNLERİ İMALİ	165590	3077997	6283893	166720	45392	6071781
SEKER ÜRETİMİ	8049	2884327	4004237	800558	69335	3134344
DİĞER BESİN MADDELERİ	2217334	13703015	18702585	638594	143049	17920942
ALKOLLÜ İÇKİLER	314695	1847532	2429201	110280	32189	2286732
ALKOLSUZ İÇKİLER	97603	881098	1333433	30052	5900	1297481
TUTUN SANAYİ	113513	6829429	6914002	921663	968353	5023986
CİRCİRLAMA	307979	1509157	3256753	353145	243673	2659935
DOKUMA SANAYİ	5906112	15592993	27012871	1733049	83712	25196110
ELBİSE, GİYİM EŞYASI VE DOKUMADAN HAZIR E	4814394	11169652	11350824	576415	11390	10763019
DERİ VE KURK URUNLERİ	399217	998295	2908108	483727	17745	2406636
AYAKKABI SANAYİ	86779	1686925	1783053	40384	25361	1717308
AGAC VE MANTAR URUNLERİ(MOBİLYA HARİC)	65866	2252180	8392743	120866	43180	8228697
AGAC MOBİLYA VE MEFRUSAT SANAYİ	60384	1569702	2465146	39284	16050	2409812
KAGIT VE KAGIT URUNLERİ	120163	1350387	6001860	763397	258028	4980435
BASIM, YAYIM VE CİLTÇİLİK	48837	2524698	3336537	109424	24102	3203011
KİMYASAL GÜBRELER İMALİ	164344	154582	2765397	657720	125984	1981693
İLAC SANAYİ	165518	3112019	4676506	814910	81328	3780268
DİĞER KİMYASAL MADDELER İMALİ	1262253	9281579	21449356	6860025	1983591	12605740
PETROL ARITIMI	748899	3338450	25489619	1638866	1778532	22072221
DİĞER PETROL VE KOMUR URUNLERİ	14140	280868	2388574	200998	33024	2154552
KAUCUK VE KAUCUK URUNLERİ	157892	2030866	5540533	416909	202917	4920707
PLASTİK URUNLERİ	114583	1438452	3217620	261741	112030	2843849
CAM VE CAMDAN MAMUL EŞYA SANAYİ	410073	1613234	2584596	163599	84099	2336898
CİMENTO SANAYİ	157571	152032	4817178	118169	10139	4688870
DİĞER TAS VE TOPRAGA DAYALI SANAYİ	206627	453351	4290908	414893	175308	3700707
DEMİR, ÇELİK ANA SANAYİ	2748167	3710310	21031030	4523768	339912	16167350
DİĞER METAL ANA SANAYİ	558113	2208333	10222159	5312953	135886	4773320
METAL EŞYA SANAYİ	391085	7203052	11101739	1036569	382380	9682790
ELEKTRİKSİZ MAKİNALAR(ONARIM DAHİL)	409966	15539497	18114316	9218325	1404191	7491800
TARIMSAL MAKİNA VE TECHİZAT(ONARIM DAHİL)	23512	1500290	2156716	122852	42781	1991083
ELEKTRİKLİ MAKİNALAR	831563	9314150	14920157	4374944	1267468	9277745
DENİZ ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	129814	795250	1058211	507632	67186	483393
DEMİRYOLLARI ULASIM ARAÇLARI(ONARIM DAHİL)	201	262374	376772	61248	5100	310424
MOTORLU KARA ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	439066	10009242	16481811	3446311	1960928	11074572
DİĞER TASİMA ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	4163	881124	972637	844168	32075	96394
DİĞER İMALAT SANAYİ	366138	6608662	7559012	2017629	460756	5080627
ELEKTRİK	85375	1772726	9631462	12619	1049	9617794
GAZ VE SU	29126	1187275,3	2431549	948	0	2430601
BİNA İNŞAATI	0	43316308	43316308	0	0	43316308
BİNA DIŞI İNŞAAT	0	14184121	14184121	0	0	14184121
TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET	5410832	46466371	72501042	0	0	72501042
OTELCİLİK, LOKANTACILIK, KAHVECİLİK, vs.	3527011	20837809	22240709	1220198	0	21020511
DEMİRYOLU TASİMASI	246228	889640	1124973	31671	0	1093302
KARAYOLU TASİMASI	8766886	45488989	67599688	1039202	0	66560486
DENİZ YOLU TASİMASI	2865266	4795825	6872749	610699	0	6262050
HAVA YOLU TASİMASI	597148	2819040	3734814	445995	0	3288819
HABERLEŞME	58133	2645912	6270358	77613	0	6192745
BANKACILIK, SİĞORTACILIK VE KOOPERATİFCİLİK	128391	1250982	14728544	5145	0	14723399
KİŞİSEL VE MESLEKİ HİZMETLER	1126465	9682934	23234804	656434	0	22578370
KAMU HİZMETLERİ	0	32525313	32525313	0	0	32525313
KONUT SAHİPLİĞİ	0	13951871	13951871	0	0	13951871
TOPLAM GİRDİLER	52061555	459959236	751206862	69034362	13396841	668775659
VERGİLİ TOPLAM ÜRETİM DEĞERİ						
GAYRİ SAFİ KATMA DEĞER (ÜRETİCİ FİYATLARIYLA)						

EK . 4

Tablo 2 INPUT KATSAYILAR MATRİSİ 1990

	1	2	3	4	5	6	7
TARIM	0,065644	0,308549	0,000017	0,004939	0,000000	0,000000	0,000000
HAYVANCILIK	0,013425	0,054195	0,000062	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
ORMANCILIK	0,000647	0,000000	0,001347	0,000008	0,017032	0,000000	0,001930
BALIKÇILIK	0,000000	0,000000	0,000000	0,000613	0,000000	0,000000	0,000000
KOMUR MADENCİLİĞİ	0,000080	0,000000	0,000748	0,000031	0,002130	0,000000	0,005066
HAM PETROL ÇIKARIMI VE TABİİ GAZ ÜRETİMİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
DEMİR CEVHERİ ÇIKARIMI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
DEMİR CEVHERİ DİS.DİĞER METALİK CEVHER ÇIKARIMI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
METALİK OLMAYAN MADENLER ÇIKARIMI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000378	0,000000	0,000000	0,000000
TAS OCAKÇILIGI	0,000000	0,000145	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
MEZBAHA URUNLERI	0,000000	0,000000	0,000000	0,002071	0,000000	0,000000	0,000000
SEBZE VE MEYVE İŞLEME SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,003077	0,000000	0,000000	0,000000
BITKİSEL VE HAYVANSAL YAĞLAR İMALI	0,000000	0,004695	0,000000	0,001423	0,000000	0,000000	0,000000
OGUTULMUŞ TAHİL URUNLERI İMALI	0,000000	0,003418	0,000000	0,003298	0,000474	0,000000	0,000000
SEKER ÜRETİMİ	0,000000	0,002028	0,000000	0,001600	0,000000	0,000000	0,000000
DİĞER BESİN MADDELERİ	0,000000	0,062941	0,000020	0,015389	0,000739	0,000000	0,000000
ALKOLLÜ İÇKİLER	0,000000	0,000000	0,000001	0,000525	0,000000	0,000000	0,000000
ALKOLSUZ İÇKİLER	0,000000	0,000000	0,000017	0,001100	0,000000	0,000000	0,000000
TUTUN SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
CİRCİRLAMA	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
DOKUMA SANAYİ	0,001855	0,000000	0,000468	0,005697	0,000022	0,000000	0,000000
ELBİSE, GİYİM EŞYASI VE DOKUMADAN HAZIR EŞYALAR SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000809	0,000000	0,000924
DERİ VE KURK URUNLERI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000326	0,000000	0,000000
AYAKKABI SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,003064
AGAC VE MANTAR URUNLERI(MOBİLYA HARİC)	0,000805	0,000000	0,000000	0,003308	0,000000	0,000000	0,000000
AGAC MOBİLYA VE MEFRUSAT SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
KAGIT VE KAGIT URUNLERI	0,000236	0,000686	0,000401	0,000023	0,000079	0,001752	0,000575
BASIM, YAYIM VE CİLTÇİLİK	0,000000	0,000000	0,000447	0,000016	0,000022	0,001330	0,000000
KİMYASAL GÜBRELER İMALI	0,037871	0,000000	0,000440	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
İLAC SANAYİ	0,000000	0,005090	0,000000	0,000138	0,000000	0,000000	0,000000
DİĞER KİMYASAL MADDELER İMALI	0,007429	0,000000	0,000757	0,000121	0,009287	0,012928	0,021878
PETROL ARITIMI	0,030733	0,000910	0,007210	0,084388	0,052761	0,016824	0,110468
DİĞER PETROL VE KOMUR URUNLERI	0,001963	0,000104	0,001446	0,007972	0,003028	0,000361	0,003141
KAUCUK VE KAUCUK URUNLERI	0,004542	0,000000	0,000644	0,001582	0,001008	0,000548	0,000000
PLASTİK URUNLERI	0,000783	0,000000	0,000168	0,000387	0,000000	0,000000	0,000000
CAM VE CAMDAN MAMUL EŞYA SANAYİ	0,000002	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
CİMENTO SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000239	0,001012	0,000000
DİĞER TAS VE TOPRAĞA DAYALI SANAYİ	0,000003	0,000000	0,000000	0,000000	0,000002	0,000000	0,000000
DEMİR, ÇELİK ANA SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,031397	0,014907	0,006653
DİĞER METAL ANA SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000113	0,000000	0,000000
METAL EŞYA SANAYİ	0,001989	0,001264	0,002580	0,000182	0,012012	0,000158	0,002240
ELEKTRİKSİZ MAKİNALAR(ONARIM DAHİL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000777	0,003174	0,033436
TARIMSAL MAKİNA VE TEÇİZAT(ONARIM DAHİL)	0,003029	0,000000	0,000296	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
ELEKTRİK MAKİNALAR	0,000000	0,000000	0,000000	0,000414	0,005688	0,000516	0,002688
DENİZ ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,010621	0,000000	0,000000	0,000000
DEMİRYOLLARI ULASIM ARAÇLARI(ONARIM DAHİL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,005236	0,000000	0,000000
MOTORLU KARA ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,000000	0,000000	0,001793	0,000000	0,000903	0,001536	0,022708
DİĞER TASİMA ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
DİĞER İMALAT SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000289	0,000002	0,000757	0,000334	0,000000
ELEKTRİK	0,001086	0,000932	0,000476	0,000145	0,052930	0,005104	0,094397
GAZ VE SU	0,001955	0,000324	0,000370	0,000179	0,000368	0,000016	0,000188
BİNA İNŞAATI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
BİNA DİŞİ İNŞAAT	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET	0,015129	0,023205	0,003849	0,023704	0,024603	0,008562	0,039968
OTELÇİLİK, LOKANTACILIK, KAHVECİLİK, vs.	0,000000	0,000000	0,000742	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
DEMİRYOLU TASİMASI	0,000070	0,000040	0,000137	0,000083	0,000311	0,000021	0,000293
KARAYOLU TASİMASI	0,024326	0,027871	0,067386	0,012250	0,018371	0,048545	0,019323
DENİZ YOLU TASİMASI	0,001083	0,000672	0,000169	0,000871	0,002572	0,010491	0,001858
HAVA YOLU TASİMASI	0,000000	0,000000	0,000481	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
HABERLEŞME	0,000000	0,000000	0,001511	0,000893	0,000933	0,000400	0,004878
BANKACILIK, SİĞORTACILIK VE KOOPERATİFÇİLİK	0,037575	0,008854	0,000978	0,003554	0,025476	0,014063	0,019467
KİŞİSEL VE MESLEKİ HİZMETLER	0,003650	0,001716	0,050827	0,011500	0,002134	0,007028	0,023255
KAMU HİZMETLERİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
KONUT SAHİPLİĞİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
TOPLAM GİRDİLER	0,255912	0,507637	0,146079	0,202478	0,272537	0,149610	0,418397

EK. 4							
Tablo 2 INPUT KATSAYILAR MATRISI 1990							
	8	9	10	11	12	13	14
1 TARIM	0,000000	0,000000	0,000000	0,007499	0,447822	0,186759	0,714695
2 HAYVANCILIK	0,000000	0,000000	0,000000	0,500114	0,000000	0,000174	0,000313
3 ORMANCILIK	0,008356	0,005452	0,000144	0,000012	0,000000	0,000006	0,000140
4 BALIKCILIK	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
5 KOMUR MADENCILIGI	0,001852	0,005098	0,000544	0,000351	0,000847	0,002541	0,000285
6 HAM PETROL CIKARIMI VE TABII GAZ URETIMI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
7 DEMIR CEVHERI CIKARIMI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
8 DEMIR CEVHERI DIS.DIGER METALIK CEVHER C	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
9 METALIK OLMAYAN MADENLER CIKARIMI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000003	0,000209	0,000021
10 TAS OCAKCILIGI	0,000000	0,000000	0,000634	0,000000	0,000006	0,000000	0,000002
11 MEZBAHA URUNLERI	0,000000	0,000000	0,000000	0,066305	0,001868	0,001849	0,000000
12 SEBZE VE MEYVE ISLEME SANAYI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000004	0,004038	0,001656	0,000559
13 BITKISEL VE HAYVANSAL YAGLAR IMALI	0,000000	0,000000	0,000000	0,004125	0,002373	0,243651	0,002025
14 OGUTULMUS TAHIL URUNLERI IMALI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000085	0,000964	0,001512	0,002054
15 SEKER URETIMI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000064	0,004530	0,000187	0,000066
16 DIGER BESIN MADDELERI	0,000000	0,000000	0,000000	0,023765	0,004951	0,004892	0,000156
17 ALKOLLU ICKILER	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
18 ALKOLSUZ ICKILER	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
19 TUTUN SANAYI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
20 CIRCIRLAMA	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,044257	0,000000
21 DOKUMA SANAYI	0,000547	0,000149	0,000000	0,000266	0,000701	0,007901	0,011188
22 ELBISE,GIYIM ESYASI VE DOKUMADAN HAZIR ES	0,000465	0,000183	0,000358	0,001147	0,000709	0,000354	0,000036
23 DERI VE KURK URUNLERI	0,000424	0,000191	0,000011	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
24 AYAKKABI SANAYI	0,000000	0,000000	0,000359	0,000005	0,000037	0,000000	0,000007
25 AGAC VE MANTAR URUNLERI(MOBILYA HARIC)	0,000149	0,000000	0,000354	0,000002	0,002180	0,000000	0,000000
26 AGAC MOBILYA VE MEFRUSAT SANAYI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
27 KAGIT VE KAGIT URUNLERI	0,000000	0,000037	0,000061	0,000530	0,013049	0,002828	0,000239
28 BASIM, YAYIM VE CILTCILIK	0,000000	0,000118	0,000402	0,000473	0,001592	0,000527	0,000479
29 KIMYASAL GUBRELER IMALI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000004	0,000000	0,000000
30 ILAC SANAYI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000046	0,000000	0,000187	0,000008
31 DIGER KIMYASAL MADDELER IMALI	0,016838	0,002971	0,005675	0,004893	0,001242	0,003195	0,000071
32 PETROL ARITIMI	0,051827	0,025738	0,055420	0,010155	0,020048	0,009277	0,001766
33 DIGER PETROL VE KOMUR URUNLERI	0,002763	0,001422	0,007990	0,000040	0,000000	0,000835	0,000000
34 KAUCUK VE KAUCUK URUNLERI	0,001287	0,006862	0,008791	0,000000	0,000005	0,000000	0,000000
35 PLASTIK URUNLERI	0,000000	0,000000	0,000000	0,001163	0,030600	0,004842	0,000427
36 CAM VE CAMDAN MAMUL ESYA SANAYI	0,000041	0,000000	0,000000	0,000000	0,011057	0,000083	0,000000
37 CIMENTO SANAYI	0,002362	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
38 DIGER TAS VE TOPRAGA DAYALI SANAYI	0,000000	0,000073	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
39 DEMIR, CELIK ANA SANAYI	0,002951	0,000229	0,000890	0,000000	0,003665	0,011470	0,000000
40 DIGER METAL ANA SANAYI	0,000000	0,000009	0,000000	0,000000	0,001647	0,000004	0,000000
41 METAL ESYA SANAYI	0,001614	0,000273	0,002163	0,000463	0,014802	0,007158	0,000587
42 ELEKTRIKSIZ MAKINALAR(ONARIM DAHIL)	0,026566	0,005114	0,016955	0,001991	0,000000	0,005858	0,000000
43 TARIMSAL MAKINA VE TECHIZAT(ONARIM DAHIL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
44 ELEKTRIKLI MAKINALAR	0,004414	0,000742	0,000817	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
45 DENIZ ULASIM ARACLARI (ONARIM DAHIL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
46 DEMIRYOLLARI ULASIM ARACLARI(ONARIM DAHIL)	0,000104	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
47 MOTORLU KARA ULASIM ARACLARI (ONARIM DAHIL)	0,026260	0,003068	0,017587	0,000086	0,000000	0,000004	0,000334
48 DIGER TASIMA ARACLARI (ONARIM DAHIL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
49 DIGER IMALAT SANAYI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000041	0,000000	0,000000	0,000000
50 ELEKTRIK	0,069686	0,014910	0,007132	0,007227	0,008531	0,013755	0,033464
51 GAZ VE SU	0,000625	0,000242	0,000103	0,000954	0,000304	0,000388	0,001422
52 BINA INSAATI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
53 BINA DISI INSAAT	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
54 TOPTAN VE PERAKENDE TICARET	0,029428	0,009925	0,026528	0,074981	0,040686	0,064083	0,022362
55 OTELCILIK, LOKANTACILIK, KAHVECILIK, vs.	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
56 DEMIRYOLU TASIMASI	0,000132	0,000128	0,000103	0,000081	0,000088	0,000157	0,000058
57 KARAYOLU TASIMASI	0,011244	0,012134	0,011625	0,069727	0,046344	0,046413	0,036636
58 DENIZ YOLU TASIMASI	0,000926	0,000514	0,000707	0,000237	0,001480	0,001837	0,000956
59 HAVA YOLU TASIMASI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000015	0,000000
60 HABERLESME	0,001160	0,000705	0,000169	0,001095	0,001710	0,001509	0,002136
61 BANKACILIK, SIGORTACILIK VE KOOPERATIFCILIK	0,038443	0,009330	0,019480	0,008948	0,019101	0,010725	0,007410
62 KISISEL VE MESLEKI HIZMETLER	0,040639	0,005026	0,007481	0,006488	0,011856	0,047112	0,009592
63 KAMU HIZMETLERI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
64 KONUT SAHIPLIGI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
65 TOPLAM GIRDILER	0,341102	0,110640	0,192282	0,793362	0,698842	0,728209	0,849496

EK . 4

Tablo 2 INPUT KATSAYILAR MATRİSİ 1990

	15	16	17	18	19	20	21
TARIM	0,577724	0,125896	0,090730	0,022303	0,367721	0,783686	0,046330
HAYVANCILIK	0,000000	0,106845	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,003444
ORMANCILIK	0,000000	0,004304	0,000003	0,000003	0,000013	0,000021	0,000133
BALIKÇILIK	0,000000	0,002630	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
KOMUR MADENCİLİĞİ	0,033557	0,001923	0,000151	0,000234	0,000136	0,000001	0,000140
HAM PETROL ÇIKARIMI VE TABİİ GAZ ÜRETİMİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
DEMİR CEVHERİ ÇIKARIMI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
DEMİR CEVHERİ DIS.DİĞER METALİK CEVHER ÇIKARIMI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
METALİK OLMAYAN MADENLER ÇIKARIMI	0,000013	0,000777	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
TAS OCAKÇILIĞI	0,000415	0,000012	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
MEZBAHA ÜRÜNLERİ	0,000070	0,000080	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
SEBZE VE MEYVE İŞLEME SANAYİ	0,000000	0,000913	0,002392	0,095714	0,000000	0,000000	0,000000
BITKİSEL VE HAYVANSAL YAĞLAR İMALİ	0,000010	0,024229	0,000041	0,000080	0,000000	0,000156	0,000001
OGUTULMUŞ TAHİL ÜRÜNLERİ İMALİ	0,000000	0,158725	0,002965	0,000043	0,000000	0,000333	0,000000
SEKER ÜRETİMİ	0,000028	0,024950	0,009411	0,070709	0,000000	0,000000	0,000000
DİĞER BESİN MADDELERİ	0,000000	0,107283	0,006754	0,000115	0,000000	0,000004	0,000002
ALKOLLÜ İÇKİLER	0,000000	0,000454	0,032187	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
ALKOLSUZ İÇKİLER	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
TUTUN SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
CİRCİRLAMA	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,005172	0,060718
DOKUMA SANAYİ	0,003648	0,001682	0,000053	0,000000	0,002942	0,006904	0,266507
ELBİSE,GİYİM EŞYASI VE DOKUMADAN HAZIR EŞYALAR	0,000948	0,000204	0,000436	0,000886	0,000482	0,000055	0,000047
DERİ VE KURK ÜRÜNLERİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000006	0,000033
AYAKKABI SANAYİ	0,000000	0,000021	0,000001	0,000000	0,000001	0,000005	0,000000
AGAC VE MANTAR ÜRÜNLERİ(MOBİLYA HARİC)	0,000000	0,005914	0,000948	0,005094	0,000009	0,000000	0,000016
AGAC MOBİLYA VE MEFRUSAT SANAYİ	0,000000	0,000012	0,000000	0,000009	0,000000	0,000000	0,000000
KAGIT VE KAGIT ÜRÜNLERİ	0,003398	0,007235	0,000907	0,014236	0,036790	0,000000	0,000316
BASIM, YAYIM VE CİLTÇİLİK	0,000271	0,000764	0,001840	0,002455	0,000305	0,000059	0,000233
KİMYASAL GÜBRELER İMALİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
İLAC SANAYİ	0,000000	0,000342	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
DİĞER KİMYASAL MADDELER İMALİ	0,000269	0,028488	0,021470	0,025800	0,000548	0,000018	0,013942
PETROL ARITIMI	0,028576	0,019911	0,011544	0,011116	0,001126	0,000509	0,002389
DİĞER PETROL VE KOMUR ÜRÜNLERİ	0,005054	0,000048	0,000063	0,000000	0,000011	0,000000	0,000091
KAUCUK VE KAUCUK ÜRÜNLERİ	0,000000	0,000182	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000217
PLASTİK ÜRÜNLERİ	0,005393	0,002359	0,000726	0,039091	0,000000	0,003543	0,000597
CAM VE CAMDAN MAMUL EŞYA SANAYİ	0,000000	0,000294	0,024120	0,044060	0,000000	0,000000	0,000000
CİMENTO SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
DİĞER TAS VE TOPRAĞA DAYALI SANAYİ	0,000971	0,000006	0,000003	0,000022	0,000000	0,000000	0,000000
DEMİR, ÇELİK ANA SANAYİ	0,000000	0,000111	0,000004	0,000025	0,000000	0,001530	0,000005
DİĞER METAL ANA SANAYİ	0,000000	0,000801	0,000120	0,000850	0,004360	0,000000	0,000005
METAL EŞYA SANAYİ	0,000099	0,001262	0,009866	0,031853	0,000117	0,000981	0,000918
ELEKTRİKSİZ MAKİNALAR(ONARIM DAHİL)	0,009622	0,001453	0,003831	0,001899	0,002499	0,000464	0,000587
TARIMSAL MAKİNA VE TEÇİZAT(ONARIM DAHİL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
ELEKTRİKLİ MAKİNALAR	0,000909	0,000002	0,000000	0,000000	0,000000	0,000005	0,000000
DENİZ ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
DEMİRYOLLARI ULASIM ARAÇLARI(ONARIM DAHİL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
MOTORLU KARA ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,000050	0,000425	0,000006	0,000665	0,015894	0,000000	0,000233
DİĞER TASİMA ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
DİĞER İMALAT SANAYİ	0,000000	0,000003	0,000000	0,000000	0,003638	0,000000	0,000103
ELEKTRİK	0,029733	0,010073	0,009536	0,016425	0,002368	0,004808	0,033789
GAZ VE SU	0,003509	0,001677	0,000128	0,001143	0,000184	0,000024	0,001043
BİNA İNŞAATI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
BİNA DİŞİ İNŞAAT	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET	0,028488	0,047738	0,022061	0,057287	0,020960	0,011881	0,079600
OTELÇİLİK, LOKANTACILIK, KAHVECİLİK, vs.	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
DEMİRYOLU TASİMASI	0,001627	0,000127	0,000022	0,000031	0,000023	0,000002	0,000010
KARAYOLU TASİMASI	0,080552	0,043275	0,020408	0,033677	0,020985	0,021826	0,029612
DENİZ YOLU TASİMASI	0,004042	0,002046	0,000803	0,001474	0,000506	0,000520	0,000129
HAVA YOLU TASİMASI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
HABERLEŞME	0,000404	0,001841	0,000503	0,005023	0,000334	0,002631	0,002789
BANKACILIK, SİĞORTACILIK VE KOOPERATİFÇİLİK	0,046164	0,005666	0,003410	0,007784	0,004918	0,003775	0,012566
KİŞİSEL VE MESLEKİ HİZMETLER	0,006310	0,015264	0,014630	0,058036	0,001091	0,001330	0,092037
KAMU HİZMETLERİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
KONUT SAHİPLİĞİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
TOPLAM GİRDİLER	0,871856	0,758247	0,292074	0,548144	0,487960	0,850247	0,648583

EK . 4

Tablo 2 INPUT KATSAYILAR MATRİSİ 1990

	22	23	24	25	26	27	28
TARIM	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,003630	0,000000
HAYVANCILIK	0,000000	0,106610	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
ORMANCILIK	0,000040	0,000248	0,000482	0,236549	0,021572	0,041901	0,000000
BALIKÇILIK	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
KOMUR MADENCİLİĞİ	0,000344	0,000456	0,000222	0,000655	0,000234	0,002388	0,000058
HAM PETROL ÇIKARIMI VE TABİİ GAZ ÜRETİMİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
DEMİR CEVHERİ ÇIKARIMI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
DEMİR CEVHERİ DİS.DİĞER METALİK CEVHER ÇIKARIMI	0,000000	0,000018	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
METALİK OLMAYAN MADENLER ÇIKARIMI	0,000000	0,000011	0,000000	0,000000	0,000000	0,000044	0,000000
TAS OCAKÇILIĞI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000079	0,000000
MEZBAHA ÜRÜNLERİ	0,013421	0,158638	0,026754	0,000103	0,000000	0,000000	0,000000
SEBZE VE MEYVE İŞLEME SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
BİTKİSEL VE HAYVANSAL YAĞLAR İMALİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
OGUTULMUŞ TAHİL ÜRÜNLERİ İMALİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000038	0,000000	0,000000	0,000000
SEKER ÜRETİMİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
DİĞER BESİN MADDELERİ	0,000052	0,000089	0,000000	0,000487	0,000000	0,002303	0,000001
ALKOLLÜ İÇKİLER	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
ALKOLSUZ İÇKİLER	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
TUTUN SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
CİRCİRLAMA	0,000793	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,001367	0,000000
DOKUMA SANAYİ	0,345241	0,028612	0,029164	0,000040	0,020425	0,000943	0,000404
ELBİSE, GİYİM EŞYASI VE DOKUMADAN HAZIR EŞYALAR	0,000128	0,000125	0,000253	0,000158	0,000106	0,000761	0,000385
DERİ VE KURK ÜRÜNLERİ	0,097912	0,141355	0,292367	0,000000	0,000408	0,000000	0,000000
AYAKKABI SANAYİ	0,000001	0,000012	0,047007	0,000008	0,000000	0,001019	0,000002
AGAC VE MANTAR ÜRÜNLERİ(MOBİLYA HARİC)	0,000263	0,000810	0,004709	0,196460	0,341548	0,001339	0,000000
AGAC MOBİLYA VE MEFRUSAT SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000109	0,054689	0,000000	0,000000
KAGIT VE KAGIT ÜRÜNLERİ	0,001226	0,001361	0,003317	0,002878	0,000476	0,325636	0,351910
BASIM, YAYIM VE CİLTÇİLİK	0,000867	0,000456	0,000512	0,000345	0,000411	0,002919	0,024125
KİMYASAL GÜBRELER İMALİ	0,000000	0,000002	0,000000	0,000005	0,000000	0,000001	0,000000
İLAC SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
DİĞER KİMYASAL MADDELER İMALİ	0,004435	0,036030	0,027790	0,013109	0,029028	0,052607	0,037880
PETROL ARITIMI	0,013322	0,003617	0,006426	0,002798	0,002020	0,041614	0,002840
DİĞER PETROL VE KOMUR ÜRÜNLERİ	0,000153	0,002494	0,000026	0,000123	0,000003	0,000072	0,000006
KAUCUK VE KAUCUK ÜRÜNLERİ	0,000005	0,000311	0,029953	0,000001	0,018156	0,000234	0,000163
PLASTİK ÜRÜNLERİ	0,002059	0,003131	0,045001	0,000010	0,002411	0,000695	0,002593
CAM VE CAMDAN MAMUL EŞYA SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,007752	0,000714	0,000000	0,000000
CİMENTO SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000016	0,000000	0,000000	0,000000
DİĞER TAS VE TOPRAĞA DAYALI SANAYİ	0,000001	0,000016	0,000090	0,001884	0,000860	0,000168	0,000110
DEMİR, ÇELİK ANA SANAYİ	0,000003	0,000052	0,000000	0,002278	0,007232	0,000092	0,000125
DİĞER METAL ANA SANAYİ	0,000000	0,000766	0,000051	0,000001	0,000159	0,000385	0,018979
METAL EŞYA SANAYİ	0,001039	0,003146	0,022365	0,001410	0,011679	0,001391	0,001260
ELEKTRİKSİZ MAKİNALAR(ONARIM DAHİL)	0,001825	0,000589	0,000243	0,001937	0,001654	0,000954	0,002375
TARIMSAL MAKİNA VE TECHİZAT(ONARIM DAHİL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,000009	0,000000	0,000000	0,000000
ELEKTRİK MAKİNALAR	0,000000	0,000000	0,000000	0,000003	0,000000	0,000000	0,000000
DENİZ ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
DEMİRYOLLARI ULASIM ARAÇLARI(ONARIM DAHİL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
MOTORLU KARA ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,000001	0,000010	0,000000	0,000190	0,000024	0,000012	0,000000
DİĞER TASIMA ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
DİĞER İMALAT SANAYİ	0,006024	0,002707	0,002350	0,000003	0,000224	0,000522	0,000285
ELEKTRİK	0,007216	0,004169	0,008952	0,052719	0,014943	0,051139	0,007375
GAZ VE SU	0,000737	0,000547	0,001126	0,006608	0,001822	0,003943	0,000762
BİNA İNŞAATI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
BİNA DİŞİ İNŞAAT	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET	0,130656	0,068821	0,087721	0,017749	0,054362	0,044421	0,071378
OTELÇİLİK, LOKANTACILIK, KAHVECİLİK, vs.	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
DEMİRYOLU TASIMASI	0,000043	0,000050	0,000010	0,000058	0,000091	0,000126	0,000140
KARAYOLU TASIMASI	0,039687	0,037368	0,031834	0,060244	0,053481	0,041291	0,048865
DENİZ YOLU TASIMASI	0,000171	0,000250	0,000471	0,000983	0,002018	0,001208	0,001033
HAVA YOLU TASIMASI	0,000005	0,000000	0,000000	0,000000	0,000076	0,000003	0,000000
HABERLEŞME	0,003299	0,002332	0,005818	0,014308	0,010633	0,002327	0,006213
BANKACILIK, SİĞORTACILIK VE KOOPERATİFCİLİK	0,017378	0,014037	0,012408	0,004169	0,016735	0,013871	0,023123
KİŞİSEL VE MESLEKİ HİZMETLER	0,008231	0,004218	0,013539	0,013077	0,011734	0,008818	0,060912
KAMU HİZMETLERİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
KONUT SAHİPLİĞİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
TOPLAM GİRDİLER	0,696574	0,621464	0,700961	0,639271	0,679933	0,658327	0,663299

EK . 4								
Tablo 2 INPUT KATSAYILAR MATRİSİ 1990								
		29	30	31	32	33	34	35
1	TARIM	0,000000	0,002854	0,000610	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
2	HAYVANCILIK	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
3	ORMANCILIK	0,000000	0,000000	0,000336	0,000000	0,000000	0,075516	0,000032
4	BALIKÇILIK	0,000000	0,000000	0,000004	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
5	KOMUR MADENCİLİĞİ	0,005637	0,000032	0,001448	0,000000	0,000673	0,000522	0,000213
6	HAM PETROL ÇIKARIMI VE TABİİ GAZ ÜRETİMİ	0,040359	0,000000	0,000000	0,464031	0,000000	0,000000	0,000000
7	DEMİR CEVHERİ ÇIKARIMI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
8	DEMİR CEVHERİ DİS.DİĞER METALİK CEVHER ÇIKARIMI	0,000065	0,000009	0,000234	0,000000	0,000000	0,000016	0,000000
9	METALİK OLMAYAN MADENLER ÇIKARIMI	0,034107	0,000064	0,005077	0,000000	0,000000	0,000003	0,000353
10	TAS OCAKÇILIĞI	0,001049	0,000000	0,000785	0,000000	0,001077	0,000016	0,000041
11	MEZBAHA URUNLERİ	0,000000	0,000000	0,005538	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
12	SEBZE VE MEYVE İŞLEME SANAYİ	0,000579	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000102	0,000000
13	BİTKİSEL VE HAYVANSAL YAĞLAR İMALİ	0,000000	0,000011	0,009215	0,000000	0,000000	0,000000	0,000049
14	OGUTULMUS TAHİL URUNLERİ İMALİ	0,000000	0,000076	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
15	SEKER ÜRETİMİ	0,000000	0,000302	0,000514	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
16	DİĞER BESİN MADDELERİ	0,000000	0,006558	0,002057	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
17	ALKOLLU İÇKİLER	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
18	ALKOLSUZ İÇKİLER	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
19	TUTUN SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
20	ÇİCİRLAMA	0,000000	0,000000	0,000119	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
21	DOKUMA SANAYİ	0,006465	0,000040	0,000584	0,000000	0,000287	0,012942	0,011815
22	ELBİSE, GİYİM EŞYASI VE DOKUMADAN HAZIR EŞYALAR	0,000767	0,000980	0,000690	0,000056	0,000628	0,000241	0,000402
23	DERİ VE KURK URUNLERİ	0,000059	0,000068	0,000000	0,000000	0,000000	0,001441	0,000021
24	AYAKKABI SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000002	0,000014	0,000153
25	AGAC VE MANTAR URUNLERİ(MOBİLYA HARİC)	0,000000	0,000010	0,001096	0,000000	0,001889	0,000122	0,000089
26	AGAC MOBİLYA VE MEFRUSAT SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
27	KAGIT VE KAGIT URUNLERİ	0,000003	0,009306	0,005513	0,000000	0,000468	0,000843	0,002270
28	BASIM, YAYIM VE CİLTÇİLİK	0,000409	0,001466	0,001368	0,000022	0,000156	0,000335	0,000850
29	KİMYASAL GÜBRELER İMALİ	0,107254	0,000000	0,000119	0,000000	0,000000	0,000000	0,000001
30	İLAC SANAYİ	0,000000	0,313188	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
31	DİĞER KİMYASAL MADDELER İMALİ	0,268294	0,028473	0,291634	0,000677	0,073418	0,086702	0,319976
32	PETROL ARITIMI	0,022033	0,011005	0,130662	0,002133	0,376663	0,056243	0,007815
33	DİĞER PETROL VE KOMUR URUNLERİ	0,000625	0,000000	0,001758	0,000000	0,043172	0,000615	0,000701
34	KAUCUK VE KAUCUK URUNLERİ	0,000000	0,002313	0,000050	0,000000	0,000000	0,203925	0,013340
35	PLASTİK URUNLERİ	0,017020	0,001109	0,005469	0,000000	0,008178	0,002310	0,114435
36	CAM VE CAMDAN MAMUL EŞYA SANAYİ	0,000000	0,012418	0,000826	0,000000	0,000000	0,000083	0,002892
37	CİMENTO SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
38	DİĞER TAS VE TOPRAĞA DAYALI SANAYİ	0,000000	0,000124	0,001238	0,000000	0,001064	0,000270	0,000247
39	DEMİR, ÇELİK ANA SANAYİ	0,000000	0,000023	0,000281	0,000000	0,011980	0,004647	0,004622
40	DİĞER METAL ANA SANAYİ	0,000000	0,000078	0,004019	0,000000	0,000000	0,000121	0,000993
41	METAL EŞYA SANAYİ	0,000079	0,001796	0,009595	0,000000	0,010269	0,001753	0,003530
42	ELEKTRİKSİZ MAKİNALAR(ONARIM DAHİL)	0,004988	0,001314	0,006461	0,000355	0,000000	0,003304	0,002742
43	TARIMSAL MAKİNA VE TEÇİZAT(ONARIM DAHİL)	0,000497	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
44	ELEKTRİK MAKİNALAR	0,000000	0,000011	0,000213	0,000000	0,000000	0,000001	0,019480
45	DENİZ ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
46	DEMİRYOLLARI ULASIM ARAÇLARI(ONARIM DAHİL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
47	MOTORLU KARA ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,000000	0,000001	0,000006	0,000000	0,000000	0,000312	0,000004
48	DİĞER TASİMA ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
49	DİĞER İMALAT SANAYİ	0,000000	0,000201	0,000091	0,000000	0,000000	0,000013	0,000204
50	ELEKTRİK	0,053269	0,003097	0,015060	0,005350	0,002583	0,067914	0,022982
51	GAZ VE SU	0,000749	0,000757	0,000507	0,000179	0,000096	0,008587	0,000508
52	BİNA İNŞAATI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
53	BİNA DİŞİ İNŞAAT	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
54	TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET	0,041422	0,087426	0,055392	0,010877	0,084646	0,040410	0,080563
55	OTELÇİLİK, LOKANTACILIK, KAHVECİLİK, vs.	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
56	DEMİRYOLU TASİMASI	0,000450	0,000007	0,000126	0,000001	0,000356	0,005840	0,000041
57	KARAYOLU TASİMASI	0,084007	0,027557	0,049586	0,012703	0,046967	0,061105	0,060614
58	DENİZ YOLU TASİMASI	0,003910	0,000727	0,002206	0,000546	0,004326	0,001722	0,001529
59	HAVA YOLU TASİMASI	0,000000	0,000122	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
60	HABERLEŞME	0,000788	0,002252	0,002169	0,000094	0,002234	0,007012	0,003529
61	BANKACILIK, SİĞORTACILIK VE KOOPERATİFÇİLİK	0,034089	0,014843	0,010118	0,001258	0,028974	0,006323	0,022705
62	KİŞİSEL VE MESLEKİ HİZMETLER	0,004964	0,036479	0,015719	0,000485	0,019795	0,049350	0,012487
63	KAMU HİZMETLERİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
64	KONUT SAHİPLİĞİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
65	TOPLAM GİRDİLER	0,733936	0,567096	0,638493	0,498767	0,719901	0,700675	0,692228

EK . 4								
Tablo 2 INPUT KATSAYILAR MATRISI 1990								
		36	37	38	39	40	41	42
1	TARIM	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
2	HAYVANCILIK	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
3	ORMANCILIK	0,003834	0,000001	0,000033	0,000089	0,000148	0,000301	0,000713
4	BALIKCILIK	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
5	KOMUR MADENCILIGI	0,000214	0,039370	0,014386	0,044192	0,000243	0,000977	0,000432
6	HAM PETROL CIKARIMI VE TABII GAZ URETIMI	0,014380	0,003586	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
7	DEMIR CEVHERI CIKARIMI	0,000000	0,001161	0,000836	0,022885	0,000000	0,000000	0,000000
8	DEMIR CEVHERI DIS.DIGER METALIK CEVHER C	0,000000	0,000000	0,004048	0,001786	0,034304	0,000000	0,000000
9	METALIK OLMAYAN MADENLER CIKARIMI	0,001380	0,001069	0,012091	0,000202	0,000000	0,000020	0,000000
10	TAS OCAKCILIGI	0,018297	0,009026	0,067425	0,001378	0,002106	0,000141	0,000003
11	MEZBAHA URUNLERI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
12	SEBZE VE MEYVE ISLEME SANAYI	0,000000	0,000053	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
13	BITKISEL VE HAYVANSAL YAGLAR IMALI	0,000000	0,000000	0,000008	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
14	OGUTULMUS TAHIL URUNLERI IMALI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000022	0,000000	0,000000
15	SEKER URETIMI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
16	DIGER BESIN MADDELERI	0,000000	0,000000	0,000113	0,000003	0,000000	0,000002	0,000000
17	ALKOLLU ICKILER	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
18	ALKOLSUZ ICKILER	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
19	TUTUN SANAYI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
20	CIRCIRLAMA	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
21	DOKUMA SANAYI	0,000203	0,000000	0,000491	0,000032	0,000121	0,001742	0,000318
22	ELBISE,GIYIM ESYASI VE DOKUMADAN HAZIR ES	0,000685	0,000533	0,001181	0,000661	0,000425	0,000035	0,001511
23	DERI VE KURK URUNLERI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000160	0,000004
24	AYAKKABI SANAYI	0,000007	0,000000	0,000025	0,000013	0,000010	0,000002	0,000168
25	AGAC VE MANTAR URUNLERI(MOBILYA HARIC)	0,000203	0,000000	0,001909	0,000021	0,001325	0,004002	0,001968
26	AGAC MOBILYA VE MEFRUSAT SANAYI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000018	0,000000
27	KAGIT VE KAGIT URUNLERI	0,019344	0,017282	0,006941	0,000068	0,000148	0,003569	0,005003
28	BASIM, YAYIM VE CILTCILIK	0,001279	0,000186	0,002058	0,000289	0,000298	0,000535	0,004671
29	KIMYASAL GUBRELER IMALI	0,000064	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
30	ILAC SANAYI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
31	DIGER KIMYASAL MADDELER IMALI	0,092007	0,000457	0,024129	0,002070	0,013903	0,030687	0,032741
32	PETROL ARITIMI	0,046834	0,010334	0,056589	0,044555	0,043375	0,014325	0,006894
33	DIGER PETROL VE KOMUR URUNLERI	0,000215	0,009813	0,001974	0,004518	0,005160	0,001458	0,002478
34	KAUCUK VE KAUCUK URUNLERI	0,000075	0,000000	0,000019	0,000040	0,000011	0,003053	0,000385
35	PLASTIK URUNLERI	0,006523	0,000043	0,000888	0,000230	0,000214	0,011511	0,013912
36	CAM VE CAMDAN MAMUL ESYA SANAYI	0,072253	0,000000	0,001252	0,000036	0,000102	0,000432	0,000723
37	CIMENTO SANAYI	0,000000	0,012963	0,043509	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
38	DIGER TAS VE TOPRAGA DAYALI SANAYI	0,003383	0,105727	0,041709	0,003458	0,000859	0,001550	0,000876
39	DEMIR, CELIK ANA SANAYI	0,002023	0,000078	0,017373	0,367448	0,018069	0,242891	0,105524
40	DIGER METAL ANA SANAYI	0,000000	0,000000	0,000850	0,014319	0,417298	0,059148	0,029414
41	METAL ESYA SANAYI	0,002304	0,000543	0,005096	0,001135	0,001778	0,056654	0,052745
42	ELEKTRIKSIZ MAKINALAR(ONARIM DAHIL)	0,021021	0,005595	0,008718	0,030006	0,002206	0,002949	0,118360
43	TARIMSAL MAKINA VE TECHIZAT(ONARIM DAHIL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000310
44	ELEKTRIKLI MAKINALAR	0,000611	0,000008	0,000162	0,005768	0,000815	0,004955	0,044191
45	DENIZ ULASIM ARACLARI (ONARIM DAHIL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
46	DEMIRYOLLARI ULASIM ARACLARI(ONARIM DAHIL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
47	MOTORLU KARA ULASIM ARACLARI (ONARIM DAHIL)	0,000000	0,000003	0,000076	0,000001	0,000497	0,000446	0,004523
48	DIGER TASIMA ARACLARI (ONARIM DAHIL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
49	DIGER IMALAT SANAYI	0,000038	0,000000	0,000014	0,000011	0,000000	0,000866	0,002198
50	ELEKTRIK	0,033347	0,118760	0,037817	0,065687	0,062103	0,016100	0,009393
51	GAZ VE SU	0,001522	0,000202	0,001579	0,000615	0,000414	0,001718	0,006085
52	BINA INSAATI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
53	BINA DISI INSAAT	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
54	TOPTAN VE PERAKENDE TICARET	0,055177	0,033781	0,056135	0,076948	0,017650	0,058286	0,066812
55	OTELCILIK, LOKANTACILIK, KAHVECILIK, vs.	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
56	DEMIRYOLU TASIMASI	0,000045	0,001909	0,000759	0,002504	0,000074	0,000214	0,001995
57	KARAYOLU TASIMASI	0,028053	0,048858	0,049185	0,068841	0,024144	0,047254	0,038672
58	DENIZ YOLU TASIMASI	0,001384	0,004296	0,003751	0,014089	0,002496	0,010718	0,004909
59	HAVA YOLU TASIMASI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000090	0,000000
60	HABERLESME	0,001493	0,003205	0,002998	0,001030	0,001264	0,004360	0,002969
61	BANKACILIK, SIGORTACILIK VE KOOPERATIFCILIK	0,010988	0,019248	0,015334	0,011056	0,022749	0,008824	0,004671
62	KISISEL VE MESLEKI HIZMETLER	0,011722	0,020331	0,017124	0,003640	0,006005	0,014769	0,014438
63	KAMU HIZMETLERI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
64	KONUT SAHIPLIGI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
65	TOPLAM GIRDILER	0,450906	0,468419	0,498585	0,789620	0,680337	0,604765	0,580004

EK. 4								
Tablo 2 INPUT KATSAYILAR MATRİSİ 1990								
		43	44	45	46	47	48	49
1	TARIM	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
2	HAYVANCILIK	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000003
3	ORMANCILIK	0,000212	0,000010	0,001020	0,000000	0,000013	0,000000	0,000055
4	BALIKÇILIK	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
5	KOMUR MADENCİLİĞİ	0,001743	0,000179	0,000718	0,008820	0,000415	0,008818	0,000042
6	HAM PETROL ÇIKARIMI VE TABİİ GAZ ÜRETİMİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
7	DEMİR CEVHERİ ÇIKARIMI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
8	DEMİR CEVHERİ DİS.DİĞER METALİK CEVHER ÇIKARIMI	0,000000	0,000113	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
9	METALİK OLMAYAN MADENLER ÇIKARIMI	0,000000	0,000069	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000021
10	TAS OCAKÇILIGI	0,000042	0,000043	0,000000	0,000000	0,000723	0,000000	0,000003
11	MEZBAHA URUNLERİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000674
12	SEBZE VE MEYVE İŞLEME SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
13	BITKİSEL VE HAYVANSAL YAĞLAR İMALİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
14	OGUTULMUS TAHİL URUNLERİ İMALİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
15	SEKER ÜRETİMİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
16	DİĞER BESİN MADDELERİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
17	ALKOLLU İÇKİLER	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
18	ALKOLSUZ İÇKİLER	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
19	TUTUN SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
20	CİRCİRLAMA	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,002338
21	DOKUMA SANAYİ	0,000094	0,000079	0,000033	0,002165	0,002402	0,000000	0,004641
22	ELBİSE,GİYİM EŞYASI VE DOKUMADAN HAZIR EŞYALAR	0,000374	0,000564	0,003231	0,000596	0,000489	0,000093	0,000054
23	DERİ VE KURK URUNLERİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000043
24	AYAKKABI SANAYİ	0,000110	0,000011	0,000000	0,000000	0,000003	0,000000	0,000004
25	AGAC VE MANTAR URUNLERİ(MOBİLYA HARİC)	0,000581	0,001648	0,035201	0,013111	0,001000	0,000000	0,004804
26	AGAC MOBİLYA VE MEFRUSAT SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,002060	0,000000	0,000027
27	KAGIT VE KAGIT URUNLERİ	0,000004	0,002964	0,000000	0,000000	0,000820	0,004150	0,000940
28	BASIM, YAYIM VE CİLTÇİLİK	0,000374	0,000708	0,000854	0,001050	0,000636	0,006297	0,002461
29	KİMYASAL GÜBRELER İMALİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
30	İLAC SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
31	DİĞER KİMYASAL MADDELER İMALİ	0,007238	0,022526	0,034558	0,019995	0,005867	0,001442	0,024105
32	PETROL ARITIMI	0,006193	0,003605	0,015097	0,009642	0,005806	0,000830	0,001781
33	DİĞER PETROL VE KOMUR URUNLERİ	0,003900	0,000841	0,000021	0,004143	0,000409	0,000000	0,000101
34	KAUCUK VE KAUCUK URUNLERİ	0,006517	0,000712	0,000252	0,007731	0,005222	0,005924	0,001431
35	PLASTİK URUNLERİ	0,000668	0,015383	0,047764	0,000000	0,003383	0,000861	0,006088
36	CAM VE CAMDAN MAMUL EŞYA SANAYİ	0,000839	0,004876	0,001109	0,002049	0,001413	0,000000	0,001030
37	CİMENTO SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
38	DİĞER TAS VE TOPRAĞA DAYALI SANAYİ	0,000157	0,000500	0,000608	0,000000	0,001055	0,000000	0,001447
39	DEMİR, ÇELİK ANA SANAYİ	0,149988	0,038620	0,132954	0,084884	0,093213	0,000000	0,013751
40	DİĞER METAL ANA SANAYİ	0,002745	0,183087	0,012923	0,000000	0,018766	0,000716	0,497768
41	METAL EŞYA SANAYİ	0,007730	0,007678	0,053836	0,003785	0,035370	0,005633	0,004630
42	ELEKTRİKSİZ MAKİNALAR(ONARIM DAHİL)	0,009881	0,003668	0,000000	0,001105	0,015472	0,003123	0,001871
43	TARİMSAL MAKİNA VE TECHİZAT(ONARIM DAHİL)	0,231059	0,000000	0,000000	0,000000	0,000037	0,000000	0,000000
44	ELEKTRİKLİ MAKİNALAR	0,002507	0,206948	0,003362	0,027433	0,001469	0,000000	0,003234
45	DENİZ ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,000000	0,000000	0,042462	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
46	DEMİRYOLLARI ULASIM ARAÇLARI(ONARIM DAHİL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,106242	0,000000	0,000000	0,000000
47	MOTORLU KARA ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,067024	0,000176	0,000000	0,000000	0,275396	0,000000	0,000000
48	DİĞER TASİMA ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,145860	0,000000
49	DİĞER İMALAT SANAYİ	0,000048	0,000834	0,000000	0,000000	0,000225	0,000000	0,026666
50	ELEKTRİK	0,007532	0,007061	0,019630	0,044143	0,009451	0,031433	0,005507
51	GAZ VE SU	0,000721	0,000811	0,002215	0,000621	0,000077	0,000000	0,000761
52	BİNA İNŞAATI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
53	BİNA DİŞİ İNŞAAT	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
54	TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET	0,058430	0,049764	0,040660	0,022698	0,105703	0,007770	0,015822
55	OTELCİLİK, LOKANTACILIK, KAHVECİLİK, vs.	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
56	DEMİRYOLU TASİMASI	0,000191	0,000020	0,000081	0,002680	0,000058	0,000415	0,000011
57	KARAYOLU TASİMASI	0,032099	0,031625	0,029736	0,029218	0,038396	0,021640	0,051015
58	DENİZ YOLU TASİMASI	0,006877	0,001213	0,002673	0,001878	0,002707	0,000934	0,004204
59	HAVA YOLU TASİMASI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000153
60	HABERLEŞME	0,001751	0,002183	0,001988	0,000973	0,001414	0,013476	0,003591
61	BANKACILIK, SİĞORTACILIK VE KOOPERATİFÇİLİK	0,015592	0,017438	0,053441	0,028725	0,012884	0,025219	0,011325
62	KİŞİSEL VE MESLEKİ HİZMETLER	0,012154	0,021032	0,010151	0,006156	0,014701	0,041092	0,006276
63	KAMU HİZMETLERİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
64	KONUT SAHİPLİĞİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
65	TOPLAM GİRDİLER	0,635376	0,626989	0,546579	0,429843	0,657054	0,325726	0,698680

EK . 4

Tablo 2 INPUT KATSAYILAR MATRİSİ 1990

	50	51	52	53	54	55	56
TARIM	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,047459	0,000149
2 HAYVANCILIK	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,071381	0,000021
3 ORMANCILIK	0,000464	0,000216	0,000014	0,000003	0,000278	0,004751	0,000000
4 BALIKCILIK	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,008952	0,000000
5 KOMUR MADENCİLİĞİ	0,052508	0,007342	0,000024	0,000173	0,000468	0,002194	0,001373
6 HAM PETROL ÇIKARIMI VE TABİİ GAZ ÜRETİMİ	0,083556	0,007771	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
7 DEMİR CEVHERİ ÇIKARIMI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
8 DEMİR CEVHERİ DIS.DİĞER METALİK CEVHER ÇIKARIMI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
9 METALİK OLMAYAN MADENLER ÇIKARIMI	0,000000	0,000035	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
10 TAS OCAKÇILIĞI	0,000000	0,000003	0,021968	0,019196	0,000000	0,000000	0,002585
11 MEZBAHA URUNLERİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,008783	0,000595
12 SEBZE VE MEYVE İŞLEME SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,002850	0,000033
13 BİTKİSEL VE HAYVANSAL YAĞLAR İMALİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,010864	0,000040
14 OGUTULMUŞ TAHİL URUNLERİ İMALİ	0,000076	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,010117	0,000051
5 SEKER ÜRETİMİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,022892	0,000030
6 DİĞER BESİN MADDELERİ	0,000143	0,000000	0,000000	0,000000	0,000038	0,037245	0,001232
7 ALKOLLÜ İÇKİLER	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,023304	0,000000
8 ALKOLSUZ İÇKİLER	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,011503	0,000000
9 TUTUN SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,003657	0,000000
10 CİRCİRLAMA	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
11 DOKUMA SANAYİ	0,000000	0,000912	0,000000	0,000000	0,000000	0,003675	0,000121
2 ELBİSE, GİYİM EŞYASI VE DOKUMADAN HAZIR EŞYALAR	0,000337	0,000476	0,000000	0,000000	0,000193	0,000000	0,000066
3 DERİ VE KURK URUNLERİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
4 AYAKKABI SANAYİ	0,000315	0,000983	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
5 AĞAC VE MANTAR URUNLERİ(MOBİLYA HARİC)	0,000549	0,000022	0,065277	0,026967	0,001536	0,000000	0,000000
6 AĞAC MOBİLYA VE MEFRUSAT SANAYİ	0,000000	0,000000	0,017069	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
7 KAGIT VE KAGIT URUNLERİ	0,000314	0,006658	0,001498	0,000000	0,008448	0,008529	0,001668
8 BASIM, YAYIM VE CİLTÇİLİK	0,000749	0,001091	0,000303	0,000000	0,000366	0,003629	0,000405
9 KİMYASAL GÜBRELER İMALİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
10 İLAC SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,007796	0,005225
11 DİĞER KİMYASAL MADDELER İMALİ	0,000432	0,020486	0,009786	0,019925	0,000229	0,005926	0,001453
12 PETROL ARITIMI	0,015229	0,031043	0,007322	0,059371	0,011679	0,011706	0,201572
13 DİĞER PETROL VE KOMUR URUNLERİ	0,001048	0,002761	0,000821	0,000017	0,001659	0,012500	0,003060
14 KAUCUK VE KAUCUK URUNLERİ	0,000263	0,000016	0,000023	0,000008	0,000270	0,000000	0,000000
15 PLASTİK URUNLERİ	0,000067	0,000372	0,003003	0,003142	0,003015	0,000904	0,000000
16 CAM VE CAMDAN MAMUL EŞYA SANAYİ	0,000318	0,000004	0,008358	0,000035	0,000000	0,000573	0,000000
17 CİMENTO SANAYİ	0,000000	0,000004	0,078725	0,066982	0,000000	0,000000	0,000000
18 DİĞER TAS VE TOPRAGA DAYALI SANAYİ	0,000000	0,000223	0,059573	0,017275	0,000000	0,002750	0,000080
19 DEMİR, ÇELİK ANA SANAYİ	0,000157	0,002058	0,105734	0,089892	0,000000	0,000000	0,000000
20 DİĞER METAL ANA SANAYİ	0,000000	0,000065	0,005205	0,007866	0,000000	0,000000	0,000000
21 METAL EŞYA SANAYİ	0,007867	0,003935	0,010823	0,004008	0,000536	0,004899	0,000000
22 ELEKTRİKSİZ MAKİNALAR(ONARIM DAHİL)	0,002221	0,000065	0,002927	0,006921	0,000414	0,000000	0,018572
23 TARIMSAL MAKİNA VE TEÇİZAT(ONARIM DAHİL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
24 ELEKTRİKLİ MAKİNALAR	0,028890	0,000268	0,017014	0,015447	0,000000	0,000001	0,002392
25 DENİZ ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
26 DEMİRYOLLARI ULASIM ARAÇLARI(ONARIM DAHİL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,060807
27 MOTORLU KARA ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,002458	0,015124	0,007165	0,038061	0,000687	0,000000	0,000000
28 DİĞER TASİMA ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,007229
29 DİĞER İMALAT SANAYİ	0,000033	0,022614	0,002305	0,000725	0,000325	0,000241	0,000172
50 ELEKTRİK	0,029610	0,134403	0,001350	0,001937	0,005349	0,007997	0,038440
51 GAZ VE SU	0,000451	0,006834	0,002233	0,002295	0,003879	0,007104	0,001702
52 BİNA İNŞAATI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
53 BİNA DIŞI İNŞAAT	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
54 TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET	0,020342	0,021813	0,063221	0,058193	0,016142	0,062831	0,040144
55 OTELÇİLİK, LOKANTACILIK, KAHVECİLİK, vs.	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,009222	0,007186	0,002609
56 DEMİRYOLU TASİMASI	0,002457	0,000372	0,000180	0,000154	0,000260	0,000236	0,011999
57 KARAYOLU TASİMASI	0,031463	0,012336	0,056854	0,039780	0,029838	0,052432	0,017991
58 DENİZ YOLU TASİMASI	0,005129	0,001182	0,008342	0,007223	0,001197	0,001653	0,003244
59 HAVA YOLU TASİMASI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,003539	0,000360	0,000432
60 HABERLEŞME	0,000658	0,002807	0,001913	0,000796	0,014026	0,013683	0,000960
61 BANKACILIK, SİĞORTACILIK VE KOOPERATİFÇİLİK	0,012521	0,009782	0,017203	0,030368	0,062766	0,016429	0,005331
62 KİŞİSEL VE MESLEKİ HİZMETLER	0,000035	0,012717	0,006813	0,010089	0,030507	0,034419	0,149885
63 KAMU HİZMETLERİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
64 KONUT SAHİPLİĞİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
65 TOPLAM GİRDİLER	0,300659	0,326794	0,583046	0,526848	0,206867	0,532813	0,581470

EK . 4

Tablo 2 INPUT KATSAYILAR MATRİSİ 1990

	57	58	59	60	61	62	63
TARIM	0,000000	0,003414	0,000428	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
HAYVANCILIK	0,000000	0,001046	0,000032	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
ORMANCILIK	0,001129	0,000000	0,000000	0,000000	0,000146	0,001603	0,000000
BALIKÇILIK	0,000000	0,000396	0,000005	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
KOMUR MADENCİLİĞİ	0,004103	0,001355	0,000003	0,000801	0,000081	0,001200	0,000000
HAM PETROL ÇIKARIMI VE TABİİ GAZ ÜRETİMİ	0,000268	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
DEMİR CEVHERİ ÇIKARIMI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
DEMİR CEVHERİ DIS. DİĞER METALİK CEVHER ÇIKARIMI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
METALİK OLMAYAN MADENLER ÇIKARIMI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
TAS OCAKÇILIGI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
MEZBAHA URUNLERI	0,000000	0,005100	0,001412	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
SEBZE VE MEYVE İSLEME SANAYI	0,000000	0,000962	0,000007	0,000000	0,000000	0,000269	0,000000
BITKİSEL VE HAYVANSAL YAGLAR İMALI	0,000000	0,000506	0,000158	0,000000	0,000000	0,000001	0,000000
OGUTULMUS TAHİL URUNLERI İMALI	0,000000	0,001191	0,000091	0,000000	0,000000	0,000356	0,000000
SEKER ÜRETİMİ	0,000000	0,000609	0,000078	0,000000	0,000000	0,000027	0,000000
DİĞER BESİN MADDELERİ	0,004181	0,001642	0,002481	0,000000	0,000000	0,002015	0,000000
ALKOLLÜ İÇKİLER	0,000000	0,001081	0,000582	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
ALKOLSUZ İÇKİLER	0,002955	0,001136	0,000697	0,000000	0,000000	0,000066	0,000000
TUTUN SANAYİ	0,000000	0,000971	0,000495	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
CİRCİRLAMA	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
DOKUMA SANAYİ	0,002783	0,000495	0,000000	0,000027	0,000046	0,000833	0,000000
ELBİSE, GİYİM EŞYASI VE DOKUMADAN HAZIR EŞYALAR	0,000568	0,000527	0,000694	0,003544	0,000000	0,000030	0,000000
DERİ VE KURK URUNLERI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000054	0,000000
AYAKKABI SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000136	0,000000	0,000000	0,000008	0,000000
AGAC VE MANTAR URUNLERI(MOBİLYA HARİC)	0,000000	0,000175	0,000000	0,000000	0,000150	0,000496	0,000000
AGAC MOBİLYA VE MEFRUSAT SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000002	0,000000
KAGIT VE KAGIT URUNLERI	0,000398	0,000862	0,001699	0,000021	0,005489	0,001539	0,000000
BASIM, YAYIM VE ÇİLTÇİLİK	0,000686	0,000116	0,000328	0,002368	0,005079	0,012540	0,000000
KİMYASAL GÜBRELER İMALI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
İLAC SANAYİ	0,000000	0,000074	0,000000	0,000000	0,000000	0,002863	0,000000
DİĞER KİMYASAL MADDELER İMALI	0,001500	0,000673	0,000130	0,000814	0,002302	0,062726	0,000000
PETROL ARI TİMİ	0,147991	0,126666	0,106966	0,005409	0,003643	0,010114	0,000000
DİĞER PETROL VE KOMUR URUNLERI	0,014402	0,014638	0,000442	0,000818	0,000491	0,002977	0,000000
KAUCUK VE KAUCUK URUNLERI	0,027727	0,000000	0,000137	0,000000	0,000409	0,001672	0,000000
PLASTİK URUNLERI	0,000013	0,000035	0,000279	0,000042	0,000085	0,000862	0,000000
CAM VE CAMDAN MAMUL EŞYA SANAYİ	0,000078	0,000000	0,000048	0,000000	0,000240	0,000026	0,000000
CİMENTO SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000263	0,000004	0,000000
DİĞER TAS VE TOPRAĞA DAYALI SANAYİ	0,000000	0,000070	0,000026	0,000000	0,000477	0,000161	0,000000
DEMİR, ÇELİK ANA SANAYİ	0,000852	0,000247	0,000000	0,000000	0,000169	0,001124	0,000000
DİĞER METAL ANA SANAYİ	0,000043	0,000082	0,000000	0,000000	0,000006	0,002009	0,000000
METAL EŞYA SANAYİ	0,001241	0,002495	0,000137	0,045328	0,000273	0,023227	0,000000
ELEKTRİKSİZ MAKİNALAR(ONARIM DAHİL)	0,000515	0,005102	0,000499	0,000000	0,000041	0,002104	0,000000
TARIMSAL MAKİNA VE TEÇİZAT(ONARIM DAHİL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
ELEKTRİKLİ MAKİNALAR	0,001774	0,001044	0,001618	0,131674	0,000119	0,038749	0,000000
DENİZ ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,000000	0,034263	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
DEMİRYOLLARI ULASIM ARAÇLARI(ONARIM DAHİL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
MOTORLU KARA ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,028745	0,000305	0,000179	0,000000	0,000408	0,009024	0,000000
DİĞER TASİMA ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,000000	0,000000	0,021147	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
DİĞER İMALAT SANAYİ	0,001991	0,000623	0,000074	0,000297	0,000759	0,014225	0,000000
ELEKTRİK	0,000952	0,000828	0,001118	0,012775	0,007956	0,005231	0,000000
GAZ VE SU	0,000342	0,001014	0,000604	0,001544	0,002058	0,004041	0,000000
BİNA İNŞAATI	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
BİNA DİŞİ İNŞAAT	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET	0,048437	0,036869	0,021759	0,051156	0,004193	0,036865	0,000000
OTELÇİLİK, LOKANTACILIK, KAHVECİLİK, vs.	0,001149	0,000790	0,013945	0,000311	0,007689	0,014858	0,000000
DEMİRYOLU TASİMASI	0,000469	0,000324	0,000031	0,000045	0,000021	0,000297	0,000000
KARAYOLU TASİMASI	0,030707	0,011102	0,004377	0,024610	0,006142	0,029989	0,000000
DENİZ YOLU TASİMASI	0,001743	0,080423	0,001009	0,000373	0,000089	0,000670	0,000000
HAVA YOLU TASİMASI	0,000390	0,002949	0,159231	0,000169	0,001701	0,002344	0,000000
HABERLEŞME	0,002838	0,013950	0,005193	0,015026	0,051855	0,018145	0,000000
BANKACILIK, SİĞORTACILIK VE KOOPERATİFÇİLİK	0,001257	0,045838	0,010028	0,005636	0,072612	0,005531	0,000000
KİŞİSEL VE MESLEKİ HİZMETLER	0,028493	0,029236	0,019260	0,000660	0,035977	0,053197	0,000000
KAMU HİZMETLERİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
KONUT SAHİPLİĞİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
TOPLAM GİRDİLER	0,360720	0,437527	0,377566	0,303447	0,210970	0,364073	0,000000

EK . 4	
Tablo 2 INPUT KATSAYILAR MATRİSİ 1990	
	64
TARIM	0,000138
HAYVANCILIK	0,000027
ORMANCILIK	0,000000
BALIKÇILIK	0,000000
KOMUR MADENCİLİĞİ	0,000000
HAM PETROL ÇIKARIMI VE TABİİ GAZ ÜRETİMİ	0,000000
DEMİR CEVHERİ ÇIKARIMI	0,000000
DEMİR CEVHERİ DİS.DİĞER METALİK CEVHER ÇIKARIMI	0,000000
METALİK OLMAYAN MADENLER ÇIKARIMI	0,000000
TAS OCAKÇILIĞI	0,000000
MEZBAHA URUNLERİ	0,000000
SEBZE VE MEYVE İŞLEME SANAYİ	0,000000
BITKİSEL VE HAYVANSAL YAĞLAR İMALİ	0,000000
OGUTULMUS TAHİL URUNLERİ İMALİ	0,000000
SEKER ÜRETİMİ	0,000000
DİĞER BESİN MADDELERİ	0,000000
ALKOLLÜ İÇKİLER	0,000000
ALKOLSUZ İÇKİLER	0,000000
TUTUN SANAYİ	0,000000
CİRCİRLAMA	0,000000
DOKUMA SANAYİ	0,002038
ELBİSE,GİYİM EŞYASI VE DOKUMADAN HAZIR EŞYALAR	0,000000
DERİ VE KURK URUNLERİ	0,000000
AYAKKABI SANAYİ	0,000000
AGAC VE MANTAR URUNLERİ(MOBİLYA HARİC)	0,000043
AGAC MOBİLYA VE MEFRUSAT SANAYİ	0,000000
KAGİT VE KAGİT URUNLERİ	0,000499
BASIM, YAYIM VE CİLTÇİLİK	0,000000
KİMYASAL GÜBRELER İMALİ	0,000000
İLAC SANAYİ	0,000000
DİĞER KİMYASAL MADDELER İMALİ	0,013342
PETROL ARITIMI	0,000000
DİĞER PETROL VE KOMUR URUNLERİ	0,000000
KAUCUK VE KAUCUK URUNLERİ	0,000000
PLASTİK URUNLERİ	0,000385
CAM VE CAMDAN MAMUL EŞYA SANAYİ	0,004196
CİMENTO SANAYİ	0,005394
DİĞER TAS VE TOPRAĞA DAYALI SANAYİ	0,009731
DEMİR, ÇELİK ANA SANAYİ	0,000000
DİĞER METAL ANA SANAYİ	0,000000
METAL EŞYA SANAYİ	0,003437
ELEKTRİKSİZ MAKİNALAR(ONARIM DAHİL)	0,000000
TARIMSAL MAKİNA VE TEÇHİZAT(ONARIM DAHİL)	0,000000
ELEKTRİKLİ MAKİNALAR	0,001196
DENİZ ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,000000
DEMİRYOLLARI ULASIM ARAÇLARI(ONARIM DAHİL)	0,000000
MOTORLU KARA ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,000000
DİĞER TASİMA ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,000000
DİĞER İMALAT SANAYİ	0,000534
ELEKTRİK	0,004817
GAZ VE SU	0,002099
BİNA İNŞAATI	0,000000
BİNA DİŞİ İNŞAAT	0,000000
TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET	0,006726
OTELÇİLİK, LOKANTACILIK, KAHVECİLİK, vs.	0,000000
DEMİRYOLU TASİMASI	0,000006
KARAYOLU TASİMASI	0,006588
DENİZ YOLU TASİMASI	0,000303
HAVA YOLU TASİMASI	0,000000
HABERLEŞME	0,000000
BANKACILIK, SİĞORTACILIK VE KOOPERATİFCİLİK	0,010771
KİŞİSEL VE MESLEKİ HİZMETLER	0,030072
KAMU HİZMETLERİ	0,000000
KONUT SAHİPLİĞİ	0,000000
TOPLAM GİRDİLER	0,102342

EK 5								
1995 INPUT-OUTPUT TABLOSU								
(Üretici Fiyatlarıyla)								
Milyar TL		1	2	3	4	5	6	7
1	TARIM	99.551	225.442	2	2	0	0	0
2	HAYVANCILIK	42.751	83.147	13	0	0	0	0
3	ORMANCILIK	1.298	0	177	0	137	0	5
4	BALIKÇILIK	0	0	0	1	0	0	0
5	KOMUR MADENCİLİĞİ	220	0	134	0	23	0	16
6	HAM PETROL ÇIKARIMI VE TABİİ GAZ ÜRETİMİ	0	0	0	0	0	0	0
7	DEMİR CEVHERİ ÇIKARIMI	0	0	0	0	0	0	0
8	DEMİR CEVHERİ DİS.DİĞER METALİK CEVHER ÇIK.	0	0	0	0	0	0	0
9	METALİK OLMAYAN MADENLER ÇIKARIMI	0	0	0	1	0	0	0
10	TAS OCAKÇILIĞI	0	76	0	0	0	0	0
11	MEZBAHA URUNLERİ	0	0	0	1	0	0	0
12	SEBZE VE MEYVE İŞLEME SANAYİ	0	0	0	4	0	0	0
13	BİTKİSEL VE HAYVANSAL YAĞLAR İMALİ	0	3.239	0	0	0	0	0
14	OGUTULMUŞ TAHİL URUNLERİ İMALİ	0	2.514	0	1	3	0	0
15	SEKER ÜRETİMİ	0	3.414	0	1	0	0	0
16	DİĞER BESİN MADDELERİ	0	50.795	2	6	5	0	0
17	ALKOLLÜ İÇKİLER	0	0	2	4	0	0	0
18	ALKOLSUZ İÇKİLER	0	0	5	1	0	0	0
19	TUTUN SANAYİ	0	0	7	0	0	0	0
20	ÇİRCİRLAMA	0	0	0	0	0	0	0
21	DOKUMA SANAYİ	621	0	10	0	0	0	0
22	ELBİSE, GİYİM EŞYASI VE DOKUMADAN HAZIR EŞYA	0	0	0	0	74	0	25
23	DERİ VE KURK URUNLERİ	0	0	0	0	1	0	0
24	AYAKKABI SANAYİ	0	0	0	0	0	0	43
25	AGAC VE MANTAR URUNLERİ(MOBİLYA HARİC)	1.226	0	0	1	0	0	0
26	AGAC MOBİLYA VE MEFRUSAT SANAYİ	0	0	0	0	0	0	0
27	KAGIT VE KAGIT URUNLERİ	1.522	2.132	169	0	2	653	4
28	BASIM, YAYIM VE CİLTÇİLİK	0	0	13	0	0	33	0
29	KİMYASAL GÜBRELER İMALİ	67.844	0	52	0	0	0	0
30	İLAC SANAYİ	0	4.475	0	0	0	0	0
31	DİĞER KİMYASAL MADDELER İMALİ	17.217	0	115	0	86	1.731	59
32	PETROL ARITIMI	53.662	765	825	35	369	1.697	225
33	DİĞER PETROL VE KOMUR URUNLERİ	586	15	28	1	4	6	1
34	KAUCUK VE KAUCUK URUNLERİ	9.915	0	92	1	9	69	0
35	PLASTİK URUNLERİ	2.002	0	28	0	0	0	0
36	CAM VE CAMDAN MAMUL EŞYA SANAYİ	3	0	0	0	0	0	0
37	CİMENTO SANAYİ	0	0	0	0	1	66	0
38	DİĞER TAS VE TOPRAGA DAYALI SANAYİ	4	0	0	0	0	0	0
39	DEMİR, ÇELİK ANA SANAYİ	0	0	0	0	207	1.416	13
40	DİĞER METAL ANA SANAYİ	0	0	0	0	1	0	0
41	METAL EŞYA SANAYİ	2.764	846	235	0	67	13	4
42	ELEKTRİKSİZ MAKİNALAR(ONARIM DAHİL)	0	0	0	0	38	2.258	480
43	TARIMSAL MAKİNA VE TECHİZAT(ONARIM DAHİL)	1.382	0	9	0	0	0	0
44	ELEKTRİKLİ MAKİNALAR	0	0	0	0	57	75	8
45	DENİZ ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0	0	0	27	0	0	0
46	DEMİRYOLLARI ULASIM ARAÇLARI(ONARIM DAHİL)	0	0	0	0	212	0	0
47	MOTORLU KARA ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0	0	332	0	10	251	75
48	DİĞER TASİMA ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0	0	0	0	0	0	0
49	DİĞER İMALAT SANAYİ	0	0	28	0	4	29	0
50	ELEKTRİK	2.481	1.025	71	0	484	673	252
51	GAZ VE SU	2.646	211	33	0	2	1	0
52	BİNA İNŞAATI	0	0	0	0	0	0	0
53	BİNA DİŞİ İNŞAAT	0	0	0	0	0	0	0
54	TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET	4.218	3.117	70	2	27	138	13
55	OTELCİLİK, LOKANTACILIK, KAHVECİLİK, vs.	0	0	130	0	0	0	0
56	DEMİRYOLU TASİMASI	65	18	8	0	1	1	0
57	KARAYOLU TASİMASI	33.744	18.627	6.122	4	102	3.891	31
58	DENİZ YOLU TASİMASI	553	165	6	0	5	310	1
59	HAVA YOLU TASİMASI	0	0	253	0	0	0	0
60	HABERLEŞME	0	0	162	0	6	38	9
61	BANKACILIK, SİĞORTACILIK VE KOOPERATİFCİLİK	73.787	8.376	126	2	200	1.596	45
62	KİŞİSEL VE MESLEKİ HİZMETLER	7.025	1.566	6.375	5	17	742	53
63	KAMU HİZMETLERİ	0	0	0	0	0	0	0
64	KONUT SAHİPLİĞİ	0	0	0	0	0	0	0
65	TOPLAM GİRDİLER	427.088	409.968	15.634	101	2.156	15.687	1.363
66	VERGİLİ TOPLAM ÜRETİM DEĞERİ	1.246.087	535.853	66.500	51.717	56.820	36.599	3.563
67	GAYRİ SAFİ KATMA DEĞER (ÜRETİCİ FİYATLARIYLA)	818.999	125.885	50.866	51.616	54.664	20.912	2.200

EK: 5								
		1995 INPUT-OUTPUT TABLOSU						
		(Üretici Fiyatlarıyla)						
		Milyar TL						
		8	9	10	11	12	13	14
1	TARIM	0	0	0	266	14.538	10.207	81.554
2	HAYVANCILIK	0	0	0	37.276	0	20	75
3	ORMANCILIK	18	334	5	1	0	0	21
4	BALIKCILIK	0	0	0	0	0	0	0
5	KOMUR MADENCILIGI	5	427	28	23	50	251	59
6	HAM PETROL ÇIKARIMI VE TABİİ GAZ ÜRETİMİ	0	0	0	0	0	0	0
7	DEMİR CEVHERİ ÇIKARIMI	0	0	0	0	0	0	0
8	DEMİR CEVHERİ DİS.DİĞER METALİK CEVHER ÇIK.	0	0	0	0	0	0	0
9	METALİK OLMAYAN MADENLER ÇIKARIMI	0	0	0	0	0	44	9
10	T.AS OCAKÇILIGI	0	0	13	0	0	0	0
11	MEZBAHA URUNLERI	0	0	0	2.826	73	121	0
12	SEBZE VE MEYVE İŞLEME SANAYİ	0	0	0	0	418	289	204
13	BİTKİSEL VE HAYVANSAL YAĞLAR İMALİ	0	0	0	138	73	12.573	218
14	ÇİĞUTULMUS TAHİL URUNLERİ İMALİ	0	0	0	3	32	83	236
15	ŞEKER ÜRETİMİ	0	0	0	5	339	24	17
16	DİĞER BESİN MADDELERİ	0	0	0	932	178	295	20
17	ALKOLLÜ İÇKİLER	0	0	0	0	0	0	0
18	ALKOLSUZ İÇKİLER	0	0	0	0	0	0	0
19	TUTUN SANAYİ	0	0	0	0	0	0	0
20	ÇİRCİRLAMA	0	0	0	0	0	11.781	0
21	DOKUMA SANAYİ	0	2	0	2	5	95	282
22	ELBİSE, GİYİM EŞYASI VE DOKUMADAN HAZİR EŞYA	11	129	155	617	349	293	62
23	DERİ VE KURK URUNLERİ	0	3	0	0	0	0	0
24	AYAKKABI SANAYİ	0	0	82	2	9	0	6
25	AGAC VE MANTAR URUNLERİ(MOBİLYA HARİC)	0	0	10	0	71	0	0
26	AGAC MOBİLYA VE MEFRUSAT SANAYİ	0	0	0	0	0	0	0
27	KAGİT VE KAGİT URUNLERİ	0	7	7	80	1.803	658	116
28	BASIM, YAYIM VE ÇİLTÇİLİK	0	2	3	5	15	8	16
29	KİMYASAL GÜBRELER İMALİ	0	0	0	0	0	0	0
30	İLAC SANAYİ	0	0	0	2	0	12	1
31	DİĞER KİMYASAL MADDELER İMALİ	42	211	248	265	62	267	12
32	PETROL ARITIMI	97	1.375	1.826	415	749	584	232
33	DİĞER PETROL VE KOMUR URUNLERİ	1	13	45	0	0	9	0
34	KAUCUK VE KAUCUK URUNLERİ	3	458	362	0	0	0	0
35	PLASTİK URUNLERİ	0	0	0	70	1.674	446	82
36	CAM VE CAMDAN MAMUL EŞYA SANAYİ	0	0	0	0	464	6	0
37	CİMENTO SANAYİ	3	0	0	0	0	0	0
38	DİĞER T.AS VE TOPRAGA DAYALI SANAYİ	0	3	0	0	0	0	0
39	DEMİR, ÇELİK ANA SANAYİ	5	11	28	0	129	680	0
40	DİĞER METAL ANA SANAYİ	0	1	0	0	93	0	0
41	METAL EŞYA SANAYİ	2	12	57	15	440	358	61
42	ELEKTRİKSİZ MAKİNALAR(ONARIM DAHİL)	349	1.926	3.939	574	0	2.600	0
43	TARIMSAL MAKİNA VE TEÇİZAT(ONARIM DAHİL)	0	0	0	0	0	0	0
44	ELEKTRİKLİ MAKİNALAR	12	57	29	0	0	0	0
45	DENİZ ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0	0	0	0	0	0	0
46	DEMİRYOLLARI ULASIM ARAÇLARI(ONARIM DAHİL)	1	0	0	0	0	0	0
47	MOTORLU KARA ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	79	265	937	6	0	0	71
48	DİĞER TASİMA ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0	0	0	0	0	0	0
49	DİĞER İMALAT SANAYİ	0	0	0	1	0	0	0
50	ELEKTRİK	170	1.041	307	386	417	1.132	5.749
51	GAZ VE SU	1	10	3	30	9	19	145
52	BİNA İNŞAATI	0	0	0	0	0	0	0
53	BİNA DİSİ İNŞAAT	0	0	0	0	0	0	0
54	TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET	9	85	140	489	243	644	469
55	OTELCİLİK, LOKANTACILIK, KAHVECİLİK, vs.	0	0	0	0	0	0	0
56	DEMİRYOLU TASİMASI	0	4	2	2	2	5	4
57	KARAYOLU TASİMASI	17	515	304	2.264	1.376	2.320	3.824
58	DENİZ YOLU TASİMASI	1	8	7	3	16	34	37
59	HAVA YOLU TASİMASI	0	0	0	0	0	4	0
60	HABERLEŞME	2	35	5	42	60	89	264
61	BANKACILIK, SİĞORTACILIK VE KOOPERATİFCİLİK	81	560	722	411	803	759	1.095
62	KİŞİSEL VE MESLEKİ HİZMETLER	88	301	278	339	461	3.817	1.342
63	KAMU HİZMETLERİ	0	0	0	0	0	0	0
64	KONUT SAHİPLİĞİ	0	0	0	0	0	0	0
65	TOPLAM GİRDİLER	996	7.794	9.543	47.491	24.951	50.529	96.284
66	VERGİLİ TOPLAM ÜRETİM DEĞERİ	10.596	17.239	31.675	64.874	40.938	78.029	119.632
67	GAYRİ SAFİ KATMA DEĞER (ÜRETİCİ FİYATLARIYLA)	9.600	9.445	22.132	17.383	15.987	27.500	23.347

EK : 5							
1995 INPUT-OUTPUT TABLOSU							
(Üretici Fiyatlarıyla)							
Milyar TL							
	15	16	17	18	19	20	21
1 TARIM	30.066	31.644	363	243	19.381	38.320	17.534
2 HAYVANCILIK	0	56.391	0	0	0	0	2.737
3 ORMANCILIK	0	1.431	0	0	1	1	66
4 BALIKCILIK	0	3.898	0	0	0	0	0
5 KOMUR MADENCILIGI	3.154	873	1	5	13	0	96
6 HAM PETROL ÇIKARIMI VE TABİİ GAZ ÜRETİMİ	0	0	0	0	0	0	0
7 DEMİR CEVHERİ ÇIKARIMI	0	0	0	0	0	0	0
8 DEMİR CEVHERİ DIS.DİĞER METALİK CEVHER ÇIK.	0	0	0	0	0	0	0
9 METALİK OLMAYAN MADENLER ÇIKARIMI	3	745	0	0	0	0	0
10 TAS OCAKÇILIGI	16	2	0	0	0	0	0
11 MEZBAHA URUNLERI	4	24	0	0	0	0	0
12 SEBZE VE MEYVE İŞLEME SANAYİ	0	732	31	3.332	0	0	0
13 BİTKİSEL VE HAYVANSAL YAĞLAR İMALİ	0	5.750	0	1	0	7	0
14 OĞUTULMUS TAHİL URUNLERİ İMALİ	0	40.159	12	0	0	16	0
15 ŞEKER ÜRETİMİ	3	14.453	87	1.778	0	0	0
16 DİĞER BESİN MADDELERİ	0	29.784	30	1	0	0	1
17 ALKOLLÜ İÇKİLER	0	2.111	2.385	0	0	0	0
18 ALKOLSUZ İÇKİLER	0	0	0	0	0	0	0
19 TUTUN SANAYİ	0	0	0	0	0	0	0
20 ÇİRCİRLAMA	0	0	0	0	0	1.232	111.917
21 DOKUMA SANAYİ	42	93	0	0	34	75	22.275
22 ELBİSE, GİYİM EŞYASI VE DOKUMADAN HAZİR EŞYA	748	778	26	147	385	41	270
23 DERİ VE KURK URUNLERİ	0	0	0	0	0	0	4
24 AYAKKABI SANAYİ	0	43	0	0	0	2	0
25 AĞAC VE MANTAR URUNLERİ(MOBİLYA HARİC)	0	1.492	4	56	0	0	6
26 AĞAC MOBİLYA VE MEFRUSAT SANAYİ	0	4	0	0	0	0	0
27 KAGIT VE KAGIT URUNLERİ	753	7.739	15	661	8.252	0	509
28 BASIM, YAYIM VE ÇİLTÇİLİK	4	55	2	8	5	1	25
29 KİMYASAL GÜBRELER İMALİ	0	0	0	0	0	0	0
30 İLAC SANAYİ	0	103	0	0	0	0	0
31 DİĞER KİMYASAL MADDELER İMALİ	21	10.943	131	430	44	1	8.063
32 PETROL ARITIMI	1.712	5.762	53	140	68	29	1.041
33 DİĞER PETROL VE KOMUR URUNLERİ	52	2	0	0	0	0	7
34 KAUCUK VE KAUCUK URUNLERİ	0	66	0	0	0	0	118
35 PLASTİK URUNLERİ	473	999	5	719	0	292	381
36 CAM VE CAMDAN MAMUL EŞYA SANAYİ	0	95	125	621	0	0	0
37 CİMENTO SANAYİ	0	0	0	0	0	0	0
38 DİĞER TAS VE TOPRAĞA DAYALI SANAYİ	46	1	0	0	0	0	0
39 DEMİR, ÇELİK ANA SANAYİ	0	30	0	0	0	81	2
40 DİĞER METAL ANA SANAYİ	0	350	1	16	400	0	3
41 METAL EŞYA SANAYİ	5	291	36	318	6	44	318
42 ELEKTRİKSİZ MAKİNALAR(ONARIM DAHİL)	4.066	2.967	125	168	1.070	184	1.805
43 TARİMSAL MAKİNA VE TEÇİZAT(ONARIM DAHİL)	0	0	0	0	0	0	0
44 ELEKTRİK MAKİNALAR	78	1	0	0	0	0	0
45 DENİZ ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0	0	0	0	0	0	0
46 DEMİRYOLLARI ULASIM ARAÇLARI(ONARIM DAHİL)	0	0	0	0	0	0	0
47 MOTORLU KARA ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	5	199	0	14	1.559	0	164
48 DİĞER TASİMA ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0	0	0	0	0	0	0
49 DİĞER İMALAT SANAYİ	0	1	0	0	187	0	38
50 ELEKTRİK	2.330	3.812	57	270	188	354	19.254
51 GAZ VE SU	163	376	0	11	9	1	352
52 BİNA İNŞAATI	0	0	0	0	0	0	0
53 BİNA DİŞİ İNŞAAT	0	0	0	0	0	0	0
54 TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET	273	2.206	16	115	203	107	5.538
55 OTELCİLİK, LOKANTACILIK, KAHVECİLİK, vs.	0	0	0	0	0	0	0
56 DEMİRYOLU TASİMASI	52	20	0	0	1	0	2
57 KARAYOLU TASİMASI	3.835	9.949	75	336	1.012	976	10.251
58 DENİZ YOLU TASİMASI	71	173	1	5	9	9	16
59 HAVA YOLU TASİMASI	0	0	0	0	0	0	0
60 HABERLEŞME	23	500	2	59	19	139	1.141
61 BANKACILIK, SİĞORTACILIK VE KOOPERATİFCİLİK	3.111	1.844	18	110	336	239	6.158
62 KİŞİSEL VE MESLEKİ HİZMETLER	386	3.513	94	1.019	82	80	60.120
63 KAMU HİZMETLERİ	0	0	0	0	0	0	0
64 KONUT SAHİPLİĞİ	0	0	0	0	0	0	0
65 TOPLAM GİRDİLER	51.494	242.405	3.696	10.585	33.263	42.231	270.217
66 VERGİLİ TOPLAM ÜRETİM DEĞERİ	61.756	353.094	45.055	25.564	98.987	52.408	496.436
67 GAYRİ SAFİ KATMA DEĞER (ÜRETİCİ FİYATLARIYLA)	10.262	110.689	41.360	14.979	65.724	10.177	226.219

EK: 5								
1995 INPUT-OUTPUT TABLOSU								
(Üretici Fiyatlarıyla)								
	Milyar TL	22	23	24	25	26	27	28
1 TARIM	0	0	0	0	0	0	107	0
2 HAYVANCILIK	0	8.475	0	0	0	0	0	0
3 ORMANCILIK	51	12	27	35.220	1.760	1.641	0	0
4 BALIKCILIK	0	0	0	0	0	0	0	0
5 KÖMÜR MADENCİLİĞİ	591	31	17	133	26	128	2	0
6 HAM PETROL ÇIKARIMI VE TABİİ GAZ ÜRETİMİ	0	0	0	0	0	0	0	0
7 DEMİR CEVHERİ ÇIKARIMI	0	0	0	0	0	0	0	0
8 DEMİR CEVHERİ DIS.DİĞER METALİK CEVHER ÇIK.	0	2	0	0	0	0	0	0
9 METALİK OLMAYAN MADENLER ÇIKARIMI	0	2	0	0	0	5	0	0
10 TAS OCAKÇILIĞI	0	0	0	0	0	2	0	0
11 MEZBAHA URUNLERİ	15.322	7.211	1.380	14	0	0	0	0
12 SEBZE VE MEYVE İŞLEME SANAYİ	0	0	0	0	0	0	0	0
13 BİTKİSEL VE HAYVANSAL YAĞLAR İMALİ	0	0	0	0	0	0	0	0
14 OĞUTULMUŞ TAHİL URUNLERİ İMALİ	0	0	0	4	0	0	0	0
15 ŞEKER ÜRETİMİ	0	0	0	0	0	0	0	0
16 DİĞER BESİN MADDELERİ	54	4	0	61	0	75	0	0
17 ALKOLLÜ İÇKİLER	0	0	0	0	0	0	0	0
18 ALKOLSUZ İÇKİLER	0	0	0	0	0	0	0	0
19 TUTUN SANAYİ	0	0	0	0	0	0	0	0
20 ÇİRCİRLAMA	3.670	0	0	0	0	197	0	0
21 DOKUMA SANAYİ	72.493	222	277	1	278	6	2	0
22 ELBİSE, GİYİM EŞYASI VE DOKUMADAN HAZİR EŞYA	1.839	72	165	269	99	342	113	0
23 DERİ VE KURK URUNLERİ	32.970	1.895	4.447	0	9	0	0	0
24 AYAKKABI SANAYİ	9	4	16.102	7	0	241	0	0
25 AĞAC VE MANTAR URUNLERİ(MOBİLYA HARİC)	251	31	203	22.203	21.152	40	0	0
26 AĞAC MOBİLYA VE MEFRUSAT SANAYİ	0	0	0	17	4.609	0	0	0
27 KAGIT VE KAGIT URUNLERİ	4.960	219	606	1.379	125	41.043	28.949	0
28 BASIM, YAYIM VE CİLTÇİLİK	235	5	6	11	7	25	133	0
29 KİMYASAL GÜBRELER İMALİ	0	0	0	1	0	0	0	0
30 İLAC SANAYİ	0	0	0	0	0	0	0	0
31 DİĞER KİMYASAL MADDELER İMALİ	6.444	2.085	1.824	2.256	2.737	2.381	1.119	0
32 PETROL ARITIMI	14.583	158	318	363	144	1.419	63	0
33 DİĞER PETROL VE KÖMÜR URUNLERİ	29	19	0	3	0	0	0	0
34 KAUCUK VE KAUCUK URUNLERİ	6	17	1.852	0	1.613	10	5	0
35 PLASTİK URUNLERİ	3.300	200	3.258	2	251	35	84	0
36 CAM VE CAMDAN MAMUL EŞYA SANAYİ	0	0	0	1.128	57	0	0	0
37 CİMENTO SANAYİ	0	0	0	1	0	0	0	0
38 DİĞER TAS VE TOPRAĞA DAYALI SANAYİ	1	1	3	191	48	4	2	0
39 DEMİR, ÇELİK ANA SANAYİ	3	2	0	278	484	3	3	0
40 DİĞER METAL ANA SANAYİ	0	50	4	0	17	20	639	0
41 METAL EŞYA SANAYİ	905	109	880	145	660	38	22	0
42 ELEKTRİKSİZ MAKİNALAR(ONARIM DAHİL)	14.090	181	85	1.771	828	2.177	373	0
43 TARIMSAL MAKİNA VE TEÇİZAT(ONARIM DAHİL)	0	0	0	0	0	0	0	0
44 ELEKTRİK MAKİNALAR	0	0	0	1	0	0	0	0
45 DENİZ ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0	0	0	0	0	0	0	0
46 DEMİRYOLLARI ULASIM ARAÇLARI(ONARIM DAHİL)	0	0	0	0	0	0	0	0
47 MOTORLU KARA ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	1	1	0	40	3	1	0	0
48 DİĞER TASIMA ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0	0	0	0	0	0	0	0
49 DİĞER İMALAT SANAYİ	5.581	100	98	0	13	15	5	0
50 ELEKTRİK	10.331	238	579	8.937	1.388	2.280	215	0
51 GAZ VE SU	626	18	43	664	100	104	13	0
52 BİNA İNŞAATI	0	0	0	0	0	0	0	0
53 BİNA DİŞİ İNŞAAT	0	0	0	0	0	0	0	0
54 TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET	22.838	479	693	367	617	242	254	0
55 OTELÇİLİK, LOKANTACILIK, KAHVECİLİK, vs.	0	0	0	0	0	0	0	0
56 DEMİRYOLU TASIMASI	25	1	0	4	3	2	2	0
57 KARAYOLU TASIMASI	34.516	1.294	1.251	6.204	3.018	1.119	864	0
58 DENİZ YOLU TASIMASI	55	3	7	37	42	12	7	0
59 HAVA YOLU TASIMASI	23	0	0	0	25	0	0	0
60 HABERLEŞME	3.391	95	270	1.742	709	74	130	0
61 BANKACILIK, SİĞORTACILIK VE KOOPERATİFCİLİK	21.395	688	690	608	1.337	532	579	0
62 KİŞİSEL VE MESLEKİ HİZMETLER	8.037	219	632	2.229	615	332	1.979	0
63 KAMU HİZMETLERİ	0	0	0	0	0	0	0	0
64 KONUT SAHİPLİĞİ	0	0	0	0	0	0	0	0
65 TOPLAM GİRDİLER	278.625	24.143	35.715	86.291	42.774	54.653	35.555	0
66 VERGİLİ TOPLAM ÜRETİM DEĞERİ	362.063	47.418	48.836	162.129	62.480	98.129	63.109	0
67 GAYRİ SAFİ KATMA DEĞER (ÜRETİCİ FİYATLARIYLA)	83.437	23.275	13.120	75.838	19.706	43.476	27.553	0

EK : 5								
1995 INPUT-OUTPUT TABLOSU								
(Üretici Fiyatlarıyla)								
	Millî TL	29	30	31	32	33	34	35
1 TARIM	0	143	93	0	0	0	0	0
2 HAYVANCILIK	0	0	0	0	0	0	0	0
3 ORMANCILIK	0	0	68	0	0	0	6.606	2
4 BALIKCILIK	0	0	4	0	0	0	0	0
5 KOMUR MADENCILIGI	28	3	400	0	45	62	14	
6 HAM PETROL ÇIKARIMI VE TABİİ GAZ ÜRETİMİ	22.803	0	0	152.183	0	0	0	0
7 DEMİR CEVHERİ ÇIKARIMI	0	0	0	0	0	0	0	0
8 DEMİR CEVHERİ DİS.DİĞER METALİK CEVHER ÇIK.	0	1	100	0	0	3	0	0
9 METALİK OLMAYAN MADENLER ÇIKARIMI	358	12	2.962	0	0	1	48	
10 TAŞ OCAKÇILIGI	2	0	86	0	28	1	1	
11 MEZBAHA URUNLERI	0	0	1.017	0	0	0	0	0
12 SEBZE VE MEYVE İŞLEME SANAYİ	5	0	0	0	0	22	0	0
13 BİTKİSEL VE HAYVANSAL YAĞLAR İMALİ	0	1	1.331	0	0	0	2	
14 OĞUTULMUŞ TAHİL URUNLERİ İMALİ	0	4	0	0	0	0	0	0
15 ŞEKER ÜRETİMİ	0	35	181	0	0	0	0	0
16 DİĞER BESİN MADDELERİ	0	363	347	0	0	0	0	0
17 ALKOLLÜ İÇKİLER	0	0	0	0	0	0	0	0
18 ALKOLSUZ İÇKİLER	0	0	0	0	0	0	0	0
19 TUTUN SANAYİ	0	0	0	0	0	0	0	0
20 CİRCİRLAMA	0	0	89	0	0	0	0	0
21 DOKUMA SANAYİ	4	0	20	0	2	189	92	
22 ELBİSE, GİYİM ESYASI VE DOKUMADAN HAZIR ESYA	32	746	1.600	1	350	241	215	
23 DERİ VE KURK URUNLERİ	0	1	0	0	0	34	0	0
24 AYAKKABI SANAYİ	0	0	0	0	1	7	43	
25 AĞAC VE MANTAR URUNLERİ(MOBİLYA HARİC)	0	0	168	0	70	8	3	
26 AĞAC MOBİLYA VE MEFRUSAT SANAYİ	0	0	0	0	0	0	0	0
27 KAGIT VE KAGIT URUNLERİ	0	1.987	3.588	0	73	237	342	
28 BASIM, YAYIM VE CİLTÇİLİK	0	21	60	0	2	6	9	
29 KİMYASAL GÜBRELER İMALİ	349	0	21	0	0	0	0	0
30 İLAC SANAYİ	0	18.907	0	0	0	0	0	0
31 DİĞER KİMYASAL MADDELER İMALİ	1.129	2.183	68.156	2	4.121	8.765	17.306	
32 PETROL ARITIMI	70	636	23.006	4	15.930	4.284	318	
33 DİĞER PETROL VE KOMUR URUNLERİ	0	0	53	0	312	8	5	
34 KAUCUK VE KAUCUK URUNLERİ	0	167	11	0	0	19.420	680	
35 PLASTİK URUNLERİ	79	94	1.410	0	506	258	6.827	
36 ÇAM VE CAMDAN MAMUL ESYA SANAYİ	0	805	163	0	0	7	132	
37 ÇİMENTO SANAYİ	0	0	0	0	0	0	0	0
38 DİĞER TAŞ VE TOPRAĞA DAYALI SANAYİ	0	6	171	0	35	16	8	
39 DEMİR, ÇELİK ANA SANAYİ	0	1	47	0	477	333	177	
40 DİĞER METAL ANA SANAYİ	0	7	1.070	0	0	14	61	
41 METAL ESYA SANAYİ	0	83	1.344	0	346	106	114	
42 ELEKTRİKSİZ MAKİNALAR(ONARIM DAHİL)	112	535	8.023	5	0	1.775	788	
43 TARIMSAL MAKİNA VE TECHİZAT(ONARIM DAHİL)	0	0	0	0	0	0	0	0
44 ELEKTRİKLİ MAKİNALAR	0	1	54	0	0	0	1.143	
45 DENİZ ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0	0	0	0	0	0	0	0
46 DEMİRYOLLARI ULASIM ARAÇLARI(ONARIM DAHİL)	0	0	0	0	0	0	0	0
47 MOTORLU KARA ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0	0	2	0	0	38	0	0
48 DİĞER TASIMA ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0	0	0	0	0	0	0	0
49 DİĞER İMALAT SANAYİ	0	10	14	0	0	1	7	
50 ELEKTRİK	221	234	3.468	13	143	6.764	1.225	
51 GAZ VE SU	2	34	69	0	3	507	16	
52 BİNA İNŞAATI	0	0	0	0	0	0	0	0
53 BİNA DİŞİ İNŞAAT	0	0	0	0	0	0	0	0
54 TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET	21	806	1.557	3	572	491	394	
55 OTELCİLİK, LOKANTACILIK, KAHVECİLİK, vs.	0	0	0	0	0	0	0	0
56 DEMİRYOLU TASIMASI	1	0	12	0	8	237	1	
57 KARAYOLU TASIMASI	212	1.265	6.936	19	1.578	3.697	1.962	
58 DENİZ YOLU TASIMASI	4	12	114	0	54	38	18	
59 HAVA YOLU TASIMASI	0	32	0	0	0	0	0	0
60 HABERLEŞME	2	122	359	0	89	501	135	
61 BANKACILIK, SİĞORTACILIK VE KOOPERATİFCİLİK	122	964	2.004	3	1.378	542	1.041	
62 KİŞİSEL VE MESLEKİ HİZMETLER	18	2.449	1.767	2	911	4.099	540	
63 KAMU HİZMETLERİ	0	0	0	0	0	0	0	0
64 KONUT SAHİPLİĞİ	0	0	0	0	0	0	0	0
65 TOPLAM GİRDİLER	25.574	32.672	131.941	152.230	27.032	59.321	33.670	
66 VERGİLİ TOPLAM ÜRETİM DEĞERİ	39.045	74.482	248.370	434.887	42.451	96.952	56.032	
67 GAYRİ SAFİ KATMA DEĞER (ÜRETİCİ FİYATLARIYLA)	13.471	41.811	116.428	282.656	15.418	37.631	22.362	

EK : 5								
1995 INPUT-OUTPUT TABLOSU								
(Üretici Fiyatlarıyla)								
	Milyar TL	36	37	38	39	40	41	42
1 TARIM		0	0	0	0	0	0	0
2 HAYVANCILIK		0	0	0	0	0	0	0
3 ORMANCILIK		18	0	2	26	10	54	42
4 BALIKCILIK		0	0	0	0	0	0	0
5 KOMUR MADENCILIGI		1	1.508	1.080	-17.775	22	241	35
6 HAM PETROL ÇIKARIMI VE TABİİ GAZ ÜRETİMİ		10.673	15.595	0	0	0	0	0
7 DEMİR ÇEVHERİ ÇIKARIMI		0	4	6	852	0	0	0
8 DEMİR ÇEVHERİ DİS.DİĞER METALİK ÇEVHER ÇIK.		0	0	469	1.110	4.760	0	0
9 METALİK OLMAYAN MADENLER ÇIKARIMI		19	86	1.917	171	0	11	0
10 TAS OCAKÇILIGI		48	138	2.015	221	75	14	0
11 MEZBAHA ÜRÜNLERİ		0	0	0	0	0	0	0
12 SEBZE VE MEYVE İŞLEME SANAYİ		0	4	0	0	0	0	0
13 BİTKİSEL VE HAYVANSAL YAĞLAR İMALİ		0	0	0	0	0	0	0
14 ÖĞÜTÜLMÜŞ TAHİL ÜRÜNLERİ İMALİ		0	0	0	0	1	0	0
15 ŞEKER ÜRETİMİ		0	0	0	0	0	0	0
16 DİĞER BESİN MADDELERİ		0	0	5	1	0	0	0
17 ALKOLLÜ İÇKİLER		0	0	0	0	0	0	0
18 ALKOLSUZ İÇKİLER		0	0	0	0	0	0	0
19 TUTUN SANAYİ		0	0	0	0	0	0	0
20 CİRCİRLAMA		0	0	0	0	0	0	0
21 DOKUMA SANAYİ		0	0	5	2	1	53	3
22 ELBİSE, GİYİM EŞYASI VE DOKUMADAN HAZİR EŞYA		38	171	744	2.231	320	73	1.030
23 DERİ VE KURK ÜRÜNLERİ		0	0	0	0	0	8	0
24 AYAKKABI SANAYİ		0	0	8	23	4	2	60
25 AĞAC VE MANTAR ÜRÜNLERİ(MOBİLYA HARİC)		1	0	80	5	66	549	89
26 AĞAC MOBİLYA VE MEFRUSAT SANAYİ		0	0	0	0	0	3	0
27 KAGIT VE KAGIT ÜRÜNLERİ		298	1.559	1.228	65	31	2.075	957
28 BASIM, YAYIM VE CİLTÇİLİK		1	1	24	18	4	21	60
29 KİMYASAL GÜBRELER İMALİ		0	0	0	0	0	0	0
30 İLAC SANAYİ		0	0	0	0	0	0	0
31 DİĞER KİMYASAL MADDELER İMALİ		509	15	1.532	704	1.056	6.405	2.250
32 PETROL ARITIMI		195	252	2.708	11.424	2.483	2.252	357
33 DİĞER PETROL VE KOMUR ÜRÜNLERİ		0	41	16	198	50	39	22
34 KAUCUK VE KAUCUK ÜRÜNLERİ		0	0	1	13	1	600	25
35 PLASTİK ÜRÜNLERİ		40	2	62	86	18	2.650	1.054
36 CAM VE CAMDAN MAMUL EŞYA SANAYİ		338	0	67	10	7	76	42
37 CİMENTO SANAYİ		0	206	1.354	0	0	0	0
38 DİĞER TAS VE TOPRAĞA DAYALI SANAYİ		11	2.021	1.563	694	39	191	36
39 DEMİR, ÇELİK ANA SANAYİ		8	2	783	88.710	974	35.961	5.144
40 DİĞER METAL ANA SANAYİ		0	0	61	5.551	36.116	14.061	2.302
41 METAL EŞYA SANAYİ		8	11	194	231	81	7.087	2.172
42 ELEKTRİKSİZ MAKİNALAR(ONARIM DAHİL)		618	963	2.942	54.263	891	3.271	43.217
43 TARIMSAL MAKİNA VE TEÇİZAT(ONARIM DAHİL)		0	0	0	0	0	0	4
44 ELEKTRİK MAKİNALAR		4	0	11	2.130	67	1.122	3.295
45 DENİZ ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)		0	0	0	0	0	0	0
46 DEMİRYOLLARI ULASIM ARAÇLARI(ONARIM DAHİL)		0	0	0	0	0	0	0
47 MOTORLU KARA ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)		0	0	6	0	46	113	378
48 DİĞER TASİMA ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)		0	0	0	0	0	0	0
49 DİĞER İMALAT SANAYİ		0	0	1	2	0	115	96
50 ELEKTRİK		182	3.791	2.366	22.025	4.649	3.311	636
51 GAZ VE SU		5	4	59	122	18	209	244
52 BİNA İNŞAATI		0	0	0	0	0	0	0
53 BİNA DİŞİ İNŞAAT		0	0	0	0	0	0	0
54 TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET		37	132	429	3.150	161	1.463	552
55 OTELCİLİK, LOKANTACILIK, KAHVECİLİK, vs.		0	0	0	0	0	0	0
56 DEMİRYOLU TASİMASI		0	25	19	343	2	18	55
57 KARAYOLU TASİMASI		93	947	1.870	14.023	1.098	5.903	1.591
58 DENİZ YOLU TASİMASI		2	31	52	1.056	42	493	74
59 HAVA YOLU TASİMASI		0	0	0	0	0	65	0
60 HABERLEŞME		6	73	135	248	68	644	144
61 BANKACILIK, SİĞORTACILIK VE KOOPERATİFCİLİK		51	528	825	3.188	1.465	1.560	272
62 KİŞİSEL VE MESLEKİ HİZMETLER		57	593	868	972	438	2.288	980
63 KAMU HİZMETLERİ		0	0	0	0	0	0	0
64 KONUT SAHİPLİĞİ		0	0	0	0	0	0	0
65 TOPLAM GİRDİLER		13.260	28.703	25.506	231.644	55.064	93.004	67.220
66 VERGİLİ TOPLAM ÜRETİM DEĞERİ		46.044	92.384	72.915	318.544	94.048	190.779	147.610
67 GAYRİ SAFİ KATMA DEĞER (ÜRETİCİ FİYATLARIYLA)		32.784	63.681	47.408	86.899	38.984	97.775	80.390

EK: 5								
1995 INPUT-OUTPUT TABLOSU								
(Üretici Fiyatlarıyla)								
	Milyar TL	43	44	45	46	47	48	49
1 TARIM	0	0	0	0	0	0	0	0
2 HAYVANCILIK	0	0	0	0	0	0	0	0
3 ORMANCILIK	10	1	6	0	2	0	0	4
4 BALIKCILIK	0	0	0	0	0	0	0	0
5 KOMUR MADENCILIGI	111	32	6	23	95	0	0	4
6 HAM PETROL CIKARIMI VE TABII GAZ URETIMI	0	0	0	0	0	0	0	0
7 DEMIR CEVHERI CIKARIMI	0	0	0	0	0	0	0	0
8 DEMIR CEVHERI DIS.DIGER METALIK CEVHER CIK.	0	31	0	0	0	0	0	0
9 METALIK OLMAYAN MADENLER CIKARIMI	0	26	0	0	0	0	0	4
10 TAS OCAKCILIGI	1	3	0	0	66	0	0	0
11 MEZBAHA URUNLERI	0	0	0	0	0	0	0	45
12 SEBZE VE MEYVE ISLEME SANAYI	0	0	0	0	0	0	0	0
13 BITKISEL VE HAYVANSAL YAGLAR IMALI	0	0	0	0	0	0	0	0
14 OGUTULMUS TAHIL URUNLERI IMALI	0	0	0	0	0	0	0	0
15 SEKER URETIMI	0	0	0	0	0	0	0	0
16 DIGER BESIN MADDELERI	0	0	0	0	0	0	0	0
17 ALKOLLU ICKILER	0	0	0	0	0	0	0	0
18 ALKOLSUZ ICKILER	0	0	0	0	0	0	0	0
19 TUTUN SANAYI	0	0	0	0	0	0	0	0
20 CIRCIRLAMA	0	0	0	0	0	0	0	634
21 DOKUMA SANAYI	1	2	0	1	67	0	0	57
22 ELBISE,GIYIM ESYASI VE DOKUMADAN HAZIR ESYA	200	858	212	13	935	0	0	45
23 DERI VE KURK URUNLERI	0	0	0	0	0	0	0	1
24 AYAKKABI SANAYI	31	9	0	0	3	0	0	2
25 AGAC VE MANTAR URUNLERI(MOBILYA HARIC)	21	166	153	19	127	0	0	268
26 AGAC MOBILYA VE MEFRUSAT SANAYI	0	0	0	0	355	0	0	2
27 KAGIT VE KAGIT URUNLERI	1	1.265	0	0	441	0	0	223
28 BASIM, YAYIM VE CILTCILIK	4	20	1	0	23	0	0	39
29 KIMYASAL GUBRELER IMALI	0	0	0	0	0	0	0	0
30 ILAC SANAYI	0	0	0	0	0	0	0	0
31 DIGER KIMYASAL MADDELER IMALI	390	3.453	228	44	1.132	0	0	2.050
32 PETROL ARITIMI	252	416	75	16	844	0	0	114
33 DIGER PETROL VE KOMUR URUNLERI	27	17	0	1	10	0	0	1
34 KAUCUK VE KAUCUK URUNLERI	331	103	2	16	949	0	0	115
35 PLASTIK URUNLERI	40	2.601	348	0	720	0	0	571
36 CAM VE CAMDAN MAMUL ESYA SANAYI	38	632	6	4	230	0	0	74
37 CIMENTO SANAYI	0	0	0	0	0	0	0	0
38 DIGER TAS VE TOPRAGA DAYALI SANAYI	5	45	2	0	120	0	0	73
39 DEMIR, CELIK ANA SANAYI	5.737	4.199	622	133	12.755	0	0	830
40 DIGER METAL ANA SANAYI	169	31.968	97	0	4.123	0	0	48.216
41 METAL ESYA SANAYI	250	705	213	5	4.090	0	0	236
42 ELEKTRIKSIZ MAKINALAR(ONARIM DAHIL)	2.831	2.988	0	13	15.859	0	0	846
43 TARIMSAL MAKINA VE TECHIZAT(ONARIM DAHIL)	2.452	0	0	0	1	0	0	0
44 ELEKTRIKLI MAKINALAR	147	34.426	24	66	307	0	0	298
45 DENIZ ULASIM ARACLARI (ONARIM DAHIL)	0	0	1.287	0	0	0	0	0
46 DEMIRYOLLARI ULASIM ARACLARI(ONARIM DAHIL)	0	0	0	1.026	0	0	0	0
47 MOTORLU KARA ULASIM ARACLARI (ONARIM DAHIL)	4.402	33	0	0	64.699	0	0	0
48 DIGER TASIMA ARACLARI (ONARIM DAHIL)	0	0	0	0	0	235	0	0
49 DIGER IMALAT SANAYI	2	82	0	0	28	0	0	1.446
50 ELEKTRIK	400	1.066	128	96	1.796	1	0	461
51 GAZ VE SU	23	73	9	1	9	0	0	38
52 BINA INSAATI	0	0	0	0	0	0	0	0
53 BINA DISI INSAAT	0	0	0	0	0	0	0	0
54 TOPTAN VE PERAKENDE TICARET	379	918	32	6	2.453	0	0	162
55 OTELCILIK, LOKANTACILIK, KAHVECILIK, vs.	0	0	0	0	0	0	0	0
56 DEMIRYOLU TASIMASI	4	1	0	2	4	0	0	0
57 KARAYOLU TASIMASI	1.036	2.902	117	39	4.433	0	0	2.597
58 DENIZ YOLU TASIMASI	82	41	4	1	115	0	0	79
59 HAVA YOLU TASIMASI	0	0	0	0	0	0	0	45
60 HABERLESME	67	237	9	2	193	0	0	216
61 BANKACILIK, SIGORTACILIK VE KOOPERATIFCILIK	712	2.265	299	54	2.106	0	0	816
62 KISISEL VE MESLEKI HIZMETLER	528	2.797	45	14	2.077	1	0	378
63 KAMU HIZMETLERI	0	0	0	0	0	0	0	0
64 KONUT SAHIPLIGI	0	0	0	0	0	0	0	0
65 TOPLAM GIRDILER	20.682	94.381	3.924	1.594	121.167	239	0	60.990
66 VERGILI TOPLAM URETIM DEGERI	39.230	182.798	9.524	6.116	218.201	1.899	0	100.103
67 GAYRI SAFI KATMA DEGER (URETICI FIYATLARIYLA)	18.548	88.417	5.600	4.522	97.034	1.661	0	39.113

EK : 5							
1995 INPUT-OUTPUT TABLOSU							
(Üretici Fiyatlarıyla)							
	Milyar TL	50	51	52	53	54	55
1 TARIM		0	0	0	0	0	1.042
2 HAYVANCILIK		0	0	0	0	0	3.290
3 ORMANCILIK		1	1	23	1	148	138
4 BALIKCILIK		0	0	0	0	0	1.159
5 KOMUR MADENCILIGI		96	40	51	91	341	87
6 HAM PETROL CIKARIMI VE TABII GAZ URETIMI		17.349	4.760	0	0	0	0
7 DEMIR CEVHERI CIKARIMI		0	0	0	0	0	0
8 DEMIR CEVHERI DIS.DIGER METALIK CEVHER CIK.		0	0	0	0	0	0
9 METALIK OLMAYAN MADENLER CIKARIMI		0	0	0	0	0	0
10 TAS OCAKCILIGI		0	0	18.723	3.999	0	0
11 MEZBAHA URUNLERI		0	0	0	0	0	231
12 SEBZE VE MEYVE ISLEME SANAYI		0	0	0	0	0	186
13 BITKISEL VE HAYVANSAL YAGLAR IMALI		0	0	0	0	0	221
14 OGUTULMUS TAHIL URUNLERI IMALI		0	0	0	0	0	224
15 SEKER URETIMI		0	0	0	0	0	1.148
16 DIGER BESIN MADDELERI		0	0	0	0	17	903
17 ALKOLLU ICKILER		0	0	0	0	0	9.465
18 ALKOLSUZ ICKILER		0	0	0	0	0	790
19 TUTUN SANAYI		0	0	0	0	0	20.443
20 CIRCIRLAMA		0	0	0	0	0	0
21 DOKUMA SANAYI		0	1	0	0	0	18
22 ELBISE,GIYIM ESYASI VE DOKUMADAN HAZIR ESYA		5	22	0	0	1.179	0
23 DERI VE KURK URUNLERI		0	0	0	0	0	0
24 AYAKKABI SANAYI		3	23	0	0	0	0
25 AGAC VE MANTAR URUNLERI(MOBILYA HARIC)		1	0	77.664	7.841	621	0
26 AGAC MOBILYA VE MEFRUSAT SANAYI		0	0	27.633	0	0	0
27 KAGIT VE KAGIT URUNLERI		1	85	7.559	0	14.484	797
28 BASIM, YAYIM VE CILTCILIK		0	1	103	0	42	23
29 KIMYASAL GUBRELER IMALI		0	0	0	0	0	0
30 ILAC SANAYI		0	0	0	0	0	206
31 DIGER KIMYASAL MADDELER IMALI		1	93	17.725	8.821	141	199
32 PETROL ARITIMI		18	107	9.991	19.802	5.416	296
33 DIGER PETROL VE KOMUR URUNLERI		0	2	191	1	131	54
34 KAUCUK VE KAUCUK URUNLERI		0	0	39	3	157	0
35 PLASTIK URUNLERI		0	2	6.000	1.534	2.047	33
36 CAM VE CAMDAN MAMUL ESYA SANAYI		0	0	12.799	13	0	16
37 CIMENTO SANAYI		0	0	69.861	14.527	0	0
38 DIGER TAS VE TOPRAGA DAYALI SANAYI		0	1	63.668	4.512	0	54
39 DEMIR, CELIK ANA SANAYI		0	7	135.861	28.230	0	0
40 DIGER METAL ANA SANAYI		0	0	10.739	3.966	0	0
41 METAL ESYA SANAYI		7	11	11.750	1.063	198	98
42 ELEKTRIKSIZ MAKINALAR(ONARIM DAHIL)		18	2	28.169	16.280	1.356	0
43 TARIMSAL MAKINA VE TECHIZAT(ONARIM DAHIL)		0	0	0	0	0	0
44 ELEKTRIKLI MAKINALAR		49	1	33.444	7.421	0	0
45 DENIZ ULASIM ARACLARI (ONARIM DAHIL)		0	0	0	0	0	0
46 DEMIRYOLLARI ULASIM ARACLARI(ONARIM DAHIL)		0	0	0	0	0	0
47 MOTORLU KARA ULASIM ARACLARI (ONARIM DAHIL)		5	84	15.805	20.521	515	0
48 DIGER TASIMA ARACLARI (ONARIM DAHIL)		0	0	0	0	0	0
49 DIGER IMALAT SANAYI		0	66	2.662	205	128	5
50 ELEKTRIK		45	604	2.410	845	3.244	264
51 GAZ VE SU		0	18	2.363	593	1.395	139
52 BINA INSAATI		0	0	0	0	0	0
53 BINA DISI INSAAT		0	0	0	0	0	0
54 TOPTAN VE PERAKENDE TICARET		4	12	13.776	3.099	1.195	254
55 OTELCILIK, LOKANTACILIK, KAHVECILIK, vs.		0	0	0	0	6.556	278
56 DEMIRYOLU TASIMASI		2	1	131	27	64	3
57 KARAYOLU TASIMASI		29	34	61.639	10.541	10.994	1.053
58 DENIZ YOLU TASIMASI		2	1	3.329	705	162	12
59 HAVA YOLU TASIMASI		0	0	0	0	7.547	42
60 HABERLESME		1	9	2.452	249	6.108	325
61 BANKACILIK, SIGORTACILIK VE KOOPERATIFCILIK		16	38	26.403	11.392	32.740	467
62 KISISEL VE MESLEKI HIZMETLER		0	61	9.789	3.312	10.195	1.418
63 KAMU HIZMETLERI		0	0	0	0	0	0
64 KONUT SAHIPLIGI		0	0	0	0	0	0
65 TOPLAM GIRDILER		17.653	6.084	672.751	169.596	107.124	45.380
66 VERGILI TOPLAM URETIM DEGERI		189.498	47.890	969.814	279.468	1.213.480	414.165
67 GAYRI SAFI KATMA DEGER (URETICI FIYATLARIYLA)		171.345	41.806	297.063	109.873	1.106.356	368.785

EK : 5							
1995 INPUT-OUTPUT TABLOSU							
(Üretici Fiyatlarıyla)							
	Milyar TL	57	58	59	60	61	62
1 TARIM		0	216	10	0	0	0
2 HAYVANCILIK		0	139	2	0	0	0
3 ORMANCILIK	1.575	0	0	0	0	50	1.331
4 BALIKCILIK	0	148	1	0	0	0	0
5 KOMUR MADENCILIGI	7.818	155	0	173	38	1.361	
6 HAM PETROL ÇIKARIMI VE TABİİ GAZ ÜRETİMİ	58.102	0	0	0	0	0	0
7 DEMİR CEVHERİ ÇIKARIMI	0	0	0	0	0	0	0
8 DEMİR CEVHERİ DIS.DİĞER METALİK CEVHER ÇIK.	0	0	0	0	0	0	0
9 METALİK OLMAYAN MADENLER ÇIKARIMI	0	0	0	0	0	0	0
10 TAS OCAKÇILIGI	0	0	0	0	0	0	0
11 MEZBAHA URUNLERI	0	387	39	0	0	0	0
12 SEBZE VE MEYVE İŞLEME SANAYİ	0	194	1	0	0	539	
13 BİTKİSEL VE HAYVANSAL YAĞLAR İMALİ	0	30	3	0	0	1	
14 OGUTULMUS TAHİL URUNLERI İMALİ	0	76	2	0	0	225	
15 SEKER ÜRETİMİ	0	89	4	0	0	39	
16 DİĞER BESİN MADDELERİ	4.872	115	63	0	0	1.398	
17 ALKOLLÜ İÇKİLER	0	1.264	247	0	0	0	0
18 ALKOLSUZ İÇKİLER	9.760	225	50	0	0	131	
19 TUTUN SANAYİ	0	15.622	2.892	0	0	0	0
20 CİRCİRLAMA	0	0	0	0	0	0	0
21 DOKUMA SANAYİ	648	7	0	1	3	116	
22 ELBİSE, GİYİM EŞYASI VE DOKUMADAN HAZİR EŞYA	9.090	505	241	6.437	0	290	
23 DERİ VE KÜRK URUNLERI	0	0	0	0	0	12	
24 AYAKKABI SANAYİ	0	0	25	0	0	38	
25 AĞAC VE MANTAR URUNLERI(MOBİLYA HARİC)	0	11	0	0	39	313	
26 AĞAC MOBİLYA VE MEFRUSAT SANAYİ	0	0	0	0	0	2	
27 KAGİT VE KAGİT URUNLERI	1.785	232	166	10	6.007	4.112	
28 BASIM, YAYIM VE CİLTÇİLİK	206	2	2	81	373	2.246	
29 KİMYASAL GÜBRELER İMALİ	0	0	0	0	0	0	0
30 İLAC SANAYİ	0	6	0	0	0	2.164	
31 DİĞER KİMYASAL MADDELER İMALİ	2.419	673	5	149	905	60.192	
32 PETROL ARITIMI	179.763	9.213	2.823	746	1.079	7.312	
33 DİĞER PETROL VE KOMUR URUNLERI	2.988	182	2	19	25	368	
34 KAUCUK VE KAUCUK URUNLERI	42.110	0	5	0	151	1.511	
35 PLASTİK URUNLERI	23	4	11	9	37	913	
36 CAM VE CAMDAN MAMUL EŞYA SANAYİ	107	0	1	0	80	21	
37 CİMENTO SANAYİ	0	0	0	0	51	2	
38 DİĞER TAS VE TOPRAĞA DAYALI SANAYİ	0	4	1	0	111	91	
39 DEMİR, ÇELİK ANA SANAYİ	975	17	0	0	47	765	
40 DİĞER METAL ANA SANAYİ	79	9	0	0	3	2.196	
41 METAL EŞYA SANAYİ	1.199	144	3	4.973	64	13.359	
42 ELEKTRİKSİZ MAKİNALAR(ONARIM DAHİL)	4.413	2.617	93	0	85	10.730	
43 TARİMSAL MAKİNA VE TEÇİZAT(ONARIM DAHİL)	0	0	0	0	0	0	0
44 ELEKTRİK MAKİNALAR	3.104	109	62	26.156	51	40.351	
45 DENİZ ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0	15.201	0	0	0	0	0
46 DEMİRYOLLARI ULASIM ARAÇLARI(ONARIM DAHİL)	0	0	0	0	0	0	0
47 MOTORLU KARA ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	56.443	36	8	0	195	10.546	
48 DİĞER TASİMA ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0	0	54.884	0	0	0	0
49 DİĞER İMALAT SANAYİ	2.047	38	2	35	190	8.703	
50 ELEKTRİK	1.513	79	39	2.304	3.081	4.945	
51 GAZ VE SU	322	57	12	165	472	2.264	
52 BİNA İNŞAATI	0	0	0	0	0	0	0
53 BİNA DİŞİ İNŞAAT	0	0	0	0	0	0	0
54 TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET	9.395	428	92	1.126	198	4.256	
55 OTELÇİLİK, LOKANTACILIK, KAHVECİLİK, vs.	2.139	88	564	66	3.489	16.463	
56 DEMİRYOLU TASİMASI	304	13	0	3	3	115	
57 KARAYOLU TASİMASI	29.633	642	92	2.696	1.445	17.224	
58 DENİZ YOLU TASİMASI	619	1.711	8	15	8	142	
59 HAVA YOLU TASİMASI	2.180	987	19.328	107	2.316	7.794	
60 HABERLEŞME	3.237	953	129	1.946	14.417	12.317	
61 BANKACILIK, SİĞORTACILIK VE KOOPERATİFCİLİK	1.718	3.750	298	874	24.180	4.497	
62 KİŞİSEL VE MESLEKİ HİZMETLER	32.100	2.405	678	94	12.900	0	
63 KAMU HİZMETLERİ	0	0	0	0	0	0	0
64 KONUT SAHİPLİĞİ	0	0	0	0	0	0	0
65 TOPLAM GİRDİLER	472.681	58.779	82.884	48.185	72.092	241.391	
66 VERGİLİ TOPLAM ÜRETİM DEĞERİ	1.210.978	123.380	119.799	122.015	290.094	444.859	
67 GAYRİ SAFİ KATMA DEĞER (ÜRETİCİ FİYATLARIYLA)	738.297	64.601	36.915	73.830	218.001	203.468	

EK: 5							
1995 INPUT-OUTPUT TABLOSU				ARA		GAYRI SAFİ	
(Üretici Fiyatlarıyla)				TÜKETİM	TÜKETİM	TÜKETİM	SERMAYE
Milyar TL				TOPLAMI	OZEL	KAMU	OZEL
63	64						
1 TARIM	0	104	570.829	629.145	5.069	35.752	
2 HAYVANCILIK	0	43	234.359	325.799	1.352	22.969	
3 ÖRMANCILIK	0	0	52.326	18.029	3.566	2.979	
4 BALIKÇILIK	0	0	5.210	48.293	3	0	
5 KÖMÜR MADENCİLİĞİ	0	0	38.055	26.476	5.694	1.647	
6 HAM PETROL ÇIKARIMI VE TABİİ GAZ ÜRETİMİ	0	0	281.464	0	0	9.884	
7 DEMİR CEVHERİ ÇIKARIMI	0	0	862	0	0	942	
8 DEMİR CEVHERİ DİS. DİĞER METALİK CEVHER ÇIK.	0	0	6.477	0	0	0	
9 METALİK OLMAYAN MADENLER ÇIKARIMI	0	0	6.424	0	0	0	
10 TAŞ OCAKÇILIĞI	0	0	25.541	0	0	0	
11 MEZBAHA ÜRÜNLERİ	0	0	28.700	38.439	10.932	0	
12 SEBZE VE MEYVE İŞLEME SANAYİ	0	0	5.960	7.150	1.927	0	
13 BİTKİSEL VE HAYVANSAL YAĞLAR İMALİ	0	0	23.589	75.318	989	0	
14 OGUTULMUŞ TAHİL ÜRÜNLERİ İMALİ	0	0	43.595	78.147	1.150	0	
15 ŞEKER ÜRETİMİ	0	0	21.618	67.727	836	0	
16 DİĞER BESİN MADDELERİ	0	0	90.336	246.563	5.808	0	
17 ALKOLLÜ İÇKİLER	0	0	15.477	30.102	8	0	
18 ALKOLSUZ İÇKİLER	0	0	10.962	15.687	139	0	
19 Tütün SANAYİ	0	0	38.965	155.550	1	0	
20 CİRCİRLAMA	0	0	129.519	0	0	0	
21 DOKUMA SANAYİ	0	337	98.444	235.856	1.380	871	
22 ELBİSE, GİYİM EŞYASI VE DOKUMADAN HAZİR EŞYA	0	0	34.841	122.569	7.918	168	
23 DERİ VE KÜRK ÜRÜNLERİ	0	0	39.385	12.780	24	0	
24 AYAKKABI SANAYİ	0	0	16.832	31.433	3.410	0	
25 AĞAC VE MANTAR ÜRÜNLERİ(MOBİLYA HARİC)	0	32	135.060	32.962	340	0	
26 AĞAC MOBİLYA VE MEFRUSAT SANAYİ	0	0	32.625	26.060	7	4.021	
27 KAGİT VE KAGİT ÜRÜNLERİ	0	1.589	153.609	6.086	2.590	0	
28 BASIM, YAYIM VE CİLTÇİLİK	0	0	4.010	65.442	579	0	
29 KİMYASAL GÜBRELER İMALİ	0	0	68.268	0	0	0	
30 İLAC SANAYİ	0	0	25.915	74.778	1.425	0	
31 DİĞER KİMYASAL MADDELER İMALİ	0	15.249	286.811	299.404	2.007	0	
32 PETROL ARITIMI	0	0	392.355	186.802	26.644	0	
33 DİĞER PETROL VE KÖMÜR ÜRÜNLERİ	0	0	5.588	41.747	2.392	0	
34 KAUCUK VE KAUCUK ÜRÜNLERİ	0	0	81.004	38.439	693	0	
35 PLASTİK ÜRÜNLERİ	0	485	42.764	26.301	157	0	
36 CAM VE CAMDAN MAMUL EŞYA SANAYİ	0	4.055	22.223	19.158	701	0	
37 CİMENTO SANAYİ	0	3.020	89.092	0	535	0	
38 DİĞER TAŞ VE TOPRAĞA DAYALI SANAYİ	0	6.562	80.344	10.929	802	0	
39 DEMİR, ÇELİK ANA SANAYİ	0	0	326.170	0	466	0	
40 DİĞER METAL ANA SANAYİ	0	0	162.405	0	27	0	
41 METAL EŞYA SANAYİ	0	2.355	61.150	156.791	1.424	16.512	
42 ELEKTRİKSİZ MAKİNALAR(ONARIM DAHİL)	0	0	246.696	78.537	11.364	224.429	
43 TARİMSAL MAKİNA VE TEÇİZAT(ONARIM DAHİL)	0	0	3.849	0	1	43.858	
44 ELEKTRİK MAKİNALAR	0	1.483	155.672	84.539	3.987	77.785	
45 DENİZ ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0	0	16.516	0	0	8.845	
46 DEMİRYOLLARI ULASIM ARAÇLARI(ONARIM DAHİL)	0	0	3.763	0	0	1.104	
47 MOTORLU KARA ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0	0	177.885	96.555	673	137.117	
48 DİĞER TASIMA ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0	0	60.221	0	0	30.338	
49 DİĞER İMALAT SANAYİ	0	389	22.373	131.791	1.913	38.975	
50 ELEKTRİK	0	5.425	142.552	36.480	7.931	2.954	
51 GAZ VE SU	0	1.401	16.248	20.579	6.644	4.430	
52 BİNA İNŞAATI	0	0	0	0	3.964	908.121	
53 BİNA DİŞİ İNŞAAT	0	0	0	0	370	3.695	
54 TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET	0	925	92.136	764.575	20.750	138.017	
55 OTELÇİLİK, LOKANTACILIK, KAHVECİLİK, vs.	0	0	29.802	324.744	5.502	0	
56 DEMİRYOLU TASIMASI	0	3	1.675	10.929	3.254	370	
57 KARAYOLU TASIMASI	0	4.507	340.788	694.061	15.981	49.043	
58 DENİZ YOLU TASIMASI	0	76	10.699	49.563	1.049	1.973	
59 HAVA YOLU TASIMASI	0	0	40.763	74.530	1.265	0	
60 HABERLEŞME	0	0	54.408	59.207	8.791	0	
61 BANKACILIK, SİĞORTACILIK VE KOOPERATİFCİLİK	0	10.431	263.246	11.535	12.383	0	
62 KİŞİSEL VE MESLEKİ HİZMETLER	0	29.182	227.161	193.135	8.361	28.030	
63 KAMU HİZMETLERİ	0	0	0	0	632.066	0	
64 KONUT SAHİPLİĞİ	0	0	0	152.125	0	8.942	
65 TOPLAM GİRDİLER	0	87.650	5.695.616	5.932.845	837.243	1.803.770	
66 VERGİLİ TOPLAM ÜRETİM DEĞERİ	632.066	161.593	13.090.639				
67 GAYRI SAFİ KATMA DEĞER (ÜRETİCİ FİYATLARIYLA)	632.066	73.943	7.395.023				

EK: 5		1995 INPUT-OUTPUT TABLOSU		SABIT		NIHAİ	
		(Üretici Fiyatlarıyla)		ESEKKÜLÜ	STOK	TÜKETİMİ	TOPLAM
		Milyar TL	KAMU GİSMELERİ	İHRACAT	TOPLAMI	TALEP	İTHALAT
1	TARIM	0	1.271	98.677	769.915	1.340.745	61.606
2	HAYVANCILIK	184	-309	6.681	356.676	591.035	44.369
3	ORMANCILIK	0	-120	204	24.658	76.984	5.616
4	BALIKÇILIK	0	-4	2.457	48.294	53.504	1.594
5	KOMUR MADENCİLİĞİ	0	1.822	2	35.684	73.739	13.159
6	HAM PETROL ÇIKARIMI VE TABİİ GAZ ÜRETİMİ	0	116	45	10.013	291.478	253.110
7	DEMİR CEVHERİ ÇIKARIMI	0	1.735	13	8.176	9.037	4.512
8	DEMİR CEVHERİ DİS.DİĞER METALİK CEVHER ÇIK.	0	158	5.498	5.656	12.133	1.128
9	METALİK OLMAYAN MADENLER ÇIKARIMI	0	3.670	10.420	15.069	21.493	1.416
10	TAS OCAKÇILIĞI	0	553	11.399	11.952	37.493	5.256
11	MEZBAHA URUNLERİ	0	18	4.839	54.228	82.927	12.451
12	SEBZE VE MEYVE İŞLEME SANAYİ	0	32	28.063	37.173	43.132	1.245
13	BİTKİSEL VE HAYVANSAL YAĞLAR İMALİ	0	-31	7.742	83.968	107.556	19.922
14	OGUTULMUŞ TAHİL URUNLERİ İMALİ	0	-182	5.806	84.922	128.517	4.150
15	SEKER ÜRETİMİ	0	205	184	68.952	90.570	21.582
16	DİĞER BESİN MADDELERİ	0	162	42.579	295.111	385.447	17.431
17	ALKOLLÜ İÇKİLER	0	8	5.806	35.924	51.401	2.988
18	ALKOLSUZ İÇKİLER	0	41	184	16.051	27.013	833
19	TUTUN SANAYİ	0	53	6.696	162.299	201.265	1.270
20	CİRCİRLAMA	0	372	7.592	7.964	137.483	59.657
21	DOKUMA SANAYİ	529	-34	182.207	420.809	519.253	14.085
22	ELBİSE, GİYİM ESYASI VE DOKUMADAN HAZİR ESYA	24	201	200.545	331.425	366.266	3.015
23	DERİ VE KURK URUNLERİ	0	84	7.642	20.530	59.915	10.646
24	AYAKKABI SANAYİ	0	69	665	35.576	52.407	926
25	AGAC VE MANTAR URUNLERİ(MOBİLYA HARİC)	0	-43	1.743	35.002	170.062	3.428
26	AGAC MOBİLYA VE MEFRUSAT SANAYİ	1.112	42	1.370	32.612	65.237	1.083
27	KAGIT VE KAGIT URUNLERİ	0	56	5.672	14.404	168.013	42.969
28	BASIM, YAYIM VE CİLTÇİLİK	0	15	1.265	67.301	71.312	5.689
29	KİMYASAL GÜBRELER İMALİ	0	-3	5.315	5.312	73.579	21.393
30	İLAC SANAYİ	0	4	5.527	81.735	107.650	24.684
31	DİĞER KİMYASAL MADDELER İMALİ	0	-31	41.987	343.366	630.177	224.902
32	PETROL ARITIMI	0	-1.311	12.521	224.657	617.012	31.609
33	DİĞER PETROL VE KOMUR URUNLERİ	0	-180	256	44.214	49.802	3.907
34	KAUCUK VE KAUCUK URUNLERİ	0	-7	13.246	52.371	133.375	15.257
35	PLASTİK URUNLERİ	0	13	9.992	36.464	79.228	11.510
36	CAM VE CAMDAN MAMUL ESYA SANAYİ	0	-4	16.498	36.352	58.575	3.760
37	CİMENTO SANAYİ	0	-10	6.440	6.966	96.057	2.615
38	DİĞER TAS VE TOPRAGA DAYALI SANAYİ	0	-113	8.883	20.501	100.845	9.644
39	DEMİR, ÇELİK ANA SANAYİ	0	291	86.307	87.064	413.234	59.234
40	DİĞER METAL ANA SANAYİ	0	511	17.677	18.215	180.620	72.398
41	METAL ESYA SANAYİ	3.380	125	16.175	194.407	255.557	24.893
42	ELEKTRİKSİZ MAKİNALAR(ONARIM DAHİL)	35.893	138	43.703	394.065	640.761	346.682
43	TARIMSAL MAKİNA VE TECHİZAT(ONARIM DAHİL)	187	83	2.790	46.919	50.768	7.075
44	ELEKTRİKLİ MAKİNALAR	10.479	369	26.616	203.775	359.446	44.440
45	DENİZ ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	1.999	32	3.678	14.554	31.070	14.538
46	DEMİRYOLLARI ULASIM ARAÇLARI(ONARIM DAHİL)	3.502	-40	0	4.566	8.329	1.680
47	MOTORLU KARA ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	6.134	126	38.749	279.354	457.240	84.497
48	DİĞER TASİMA ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	737	-10	5.499	36.563	96.784	91.539
49	DİĞER İMALAT SANAYİ	5.559	4	11.574	189.816	212.189	64.025
50	ELEKTRİK	0	0	46	47.411	189.963	355
51	GAZ VE SU	0	0	16	31.669	47.917	27
52	BİNA İNŞAATI	57.730	0	0	969.814	969.814	0
53	BİNA DİŞİ İNŞAAT	142.355	0	0	146.420	146.420	0
54	TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET	16.583	665	180.756	1.121.345	1.213.480	0
55	OTELCİLİK, LOKANTACILIK, KAHVECİLİK, vs.	0	0	87.346	417.591	447.394	33.229
56	DEMİRYOLU TASİMASI	48	4	6.130	20.734	22.410	868
57	KARAYOLU TASİMASI	3.705	807	134.915	898.511	1.239.298	28.320
58	DENİZ YOLU TASİMASI	31	61	76.619	129.296	139.995	16.614
59	HAVA YOLU TASİMASI	0	0	15.324	91.119	131.883	12.083
60	HABERLEŞME	0	0	1.686	69.684	124.092	2.077
61	BANKACILIK, SİĞORTACILIK VE KOOPERATİFCİLİK	0	0	3.065	26.983	290.229	136
62	KİŞİSEL VE MESLEKİ HİZMETLER	0	0	7.052	236.578	463.739	18.880
63	KAMU HİZMETLERİ	0	0	0	632.066	632.066	0
64	KONUT SAHİPLİĞİ	4.546	0	0	161.593	161.593	0
65	TOPLAM GİRDİLER	294.718	11.434	1.532.382	10.412.392	16.108.008	1.888.011
66	VERGİLİ TOPLAM ÜRETİM DEĞERİ						
67	GAYRİ SAFİ KATMA DEĞER (ÜRETİCİ FİYATLARIYLA)						

EK : 5			
1995 INPUT-OUTPUT TABLOSU			YURTIÇI
(Üretici Fiyatlarıyla)		İTHALAT	VERGİLİ
Milyar TL		VERGİLERİ	ÜRETİM
1	TARIM	33.052	1.246.087
2	HAYVANCILIK	10.813	535.853
3	ORMANCILIK	4.869	66.500
4	BALIKÇILIK	193	51.717
5	KOMUR MADENCİLİĞİ	3.760	56.820
6	HAM PETROL ÇIKARIMI VE TABİİ GAZ ÜRETİMİ	1.768	36.599
7	DEMİR CEVHERİ ÇIKARIMI	963	3.563
8	DEMİR CEVHERİ DIS.DİĞER METALİK CEVHER ÇIK.	409	10.596
9	METALİK OLMAYAN MADENLER ÇIKARIMI	2.839	17.239
10	TAS OCAKÇILIĞI	562	31.675
11	MEZBAHA URUNLERİ	5.603	64.874
12	SEBZE VE MEYVE İŞLEME SANAYİ	949	40.938
13	BITKİSEL VE HAYVANSAL YAĞLAR İMALİ	9.606	78.029
14	OGUTULMUS TAHİL URUNLERİ İMALİ	4.735	119.632
15	SEKER ÜRETİMİ	7.232	61.756
16	DİĞER BESİN MADDELERİ	14.921	353.094
17	ALKOLLÜ İÇKİLER	3.358	45.055
18	ALKOLSUZ İÇKİLER	615	25.564
19	TUTUN SANAYİ	101.008	98.987
20	CİRCİRLAMA	25.417	52.408
21	DOKUMA SANAYİ	8.732	496.436
22	ELBİSE, GİYİM EŞYASI VE DOKUMADAN HAZİR EŞYA	1.188	362.063
23	DERİ VE KURK URUNLERİ	1.851	47.418
24	AYAKKABI SANAYİ	2.645	48.836
25	AGAC VE MANTAR URUNLERİ(MOBİLYA HARİC)	4.504	162.129
26	AGAC MOBİLYA VE MEFRUSAT SANAYİ	1.674	62.480
27	KAGIT VE KAGIT URUNLERİ	26.915	98.129
28	BASIM, YAYIM VE CİLTÇİLİK	2.514	63.109
29	KİMYASAL GÜBRELER İMALİ	13.141	39.045
30	İLAC SANAYİ	8.483	74.482
31	DİĞER KİMYASAL MADDELER İMALİ	156.906	248.370
32	PETROL ARITIMI	150.516	434.887
33	DİĞER PETROL VE KOMUR URUNLERİ	3.445	42.451
34	KAUCUK VE KAUCUK URUNLERİ	21.166	96.952
35	PLASTİK URUNLERİ	11.686	56.032
36	CAM VE CAMDAN MAMUL EŞYA SANAYİ	8.772	46.044
37	CİMENTO SANAYİ	1.058	92.384
38	DİĞER TAS VE TOPRAGA DAYALI SANAYİ	18.286	72.915
39	DEMİR, ÇELİK ANA SANAYİ	35.456	318.544
40	DİĞER METAL ANA SANAYİ	14.174	94.048
41	METAL EŞYA SANAYİ	39.886	190.779
42	ELEKTRİKSİZ MAKİNALAR(ONARIM DAHİL)	146.469	147.610
43	TARIMSAL MAKİNA VE TECHİZAT(ONARIM DAHİL)	4.462	39.230
44	ELEKTRİKLİ MAKİNALAR	132.208	182.798
45	DENİZ ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	7.008	9.524
46	DEMİRYOLLARI ULASIM ARAÇLARI(ONARIM DAHİL)	532	6.116
47	MOTORLU KARA ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	154.542	218.201
48	DİĞER TASIMA ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	3.346	1.899
49	DİĞER İMALAT SANAYİ	48.061	100.103
50	ELEKTRİK	109	189.498
51	GAZ VE SU	0	47.890
52	BİNA İNŞAATI	0	969.814
53	BİNA DİŞİ İNŞAAT	0	279.468
54	TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET	0	1.213.480
55	OTELCİLİK, LOKANTACILIK, KAHVECİLİK, vs.	0	414.165
56	DEMİRYOLU TASIMASI	0	21.541
57	KARAYOLU TASIMASI	0	1.210.978
58	DENİZ YOLU TASIMASI	0	123.380
59	HAVA YOLU TASIMASI	0	119.799
60	HABERLEŞME	0	122.015
61	BANKACILIK, SİĞORTACILIK VE KOOPERATİFCİLİK	0	290.094
62	KİŞİSEL VE MESLEKİ HİZMETLER	0	444.859
63	KAMU HİZMETLERİ	0	632.066
64	KONUT SAHİPLİĞİ	0	161.593
65	TOPLAM GİRDİLER	1.262.406	13.090.639
66	VERGİLİ TOPLAM ÜRETİM DEĞERİ		
67	GAYRİ SAFİ KATMA DEĞER (ÜRETİCİ FİYATLARIYLA)		

EK 6								
1995 INPUT KATSAYILAR MATRISI		1	2	3	4	5	6	7
1	TARIM	0,0798910	0,4207156	0,0000281	0,0000346	0,0000000	0,0000000	0,0000000
2	HAYVANCILIK	0,0343085	0,1551678	0,0001942	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
3	ORMANCILIK	0,0010419	0,0000000	0,0026611	0,0000001	0,0024063	0,0000000	0,0012678
4	BALIKCILIK	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000254	0,0000000	0,0000000	0,0000000
5	KOMUR MADENCILIGI	0,0001765	0,0000000	0,0020166	0,0000004	0,0004111	0,0000000	0,0045447
6	HAM PETROL CIKARIMI VE TABII GAZ URETIMI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
7	DEMIR CEVHERI CIKARIMI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
8	DEMIR CEVHERI DIS.DIGER METALIK CEVHER CIK.	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
9	METALIK OLMAYAN MADENLER CIKARIMI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000101	0,0000000	0,0000000	0,0000000
10	TAS OCAKCILIGI	0,0000000	0,0001423	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
11	MEZBAHA URUNLERI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000174	0,0000000	0,0000000	0,0000000
12	SEBZE VE MEYVE ISLEME SANAYI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000689	0,0000000	0,0000000	0,0000000
13	BITKISEL VE HAYVANSAL YAGLAR IMALI	0,0000000	0,0060444	0,0000000	0,0000094	0,0000000	0,0000000	0,0000000
14	OGUTULMUS TAHIL URUNLERI IMALI	0,0000000	0,0046915	0,0000000	0,0000233	0,0000510	0,0000000	0,0000000
15	SEKER URETIMI	0,0000000	0,0063716	0,0000000	0,0000259	0,0000000	0,0000000	0,0000000
16	DIGER BESIN MADDELERI	0,0000000	0,0947930	0,0000323	0,0001193	0,0000872	0,0000000	0,0000000
17	ALKOLLU ICKILER	0,0000000	0,0000000	0,0000246	0,0000681	0,0000000	0,0000000	0,0000000
18	ALKOLSUZ ICKILER	0,0000000	0,0000000	0,0000804	0,0000242	0,0000000	0,0000000	0,0000000
19	TUTUN SANAYI	0,0000000	0,0000000	0,0001127	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
20	CIRCIRLAMA	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
21	DOKUMA SANAYI	0,0004987	0,0000000	0,0001542	0,0000088	0,0000005	0,0000000	0,0000000
22	ELBISE,GIYIM ESYASI VE DOKUMADAN HAZIR ESYA	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0013111	0,0000000	0,0069560
23	DERI VE KURK URUNLERI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000123	0,0000000	0,0000000
24	AYAKKABI SANAYI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0121387
25	AGAC VE MANTAR URUNLERI(MOBILYA HARIC)	0,0009838	0,0000000	0,0000000	0,0000233	0,0000000	0,0000000	0,0000000
26	AGAC MOBILYA VE MEFRUSAT SANAYI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
27	KAGIT VE KAGIT URUNLERI	0,0012215	0,0039795	0,0025465	0,0000007	0,0000358	0,0178553	0,0012159
28	BASIM, YAYIM VE CILTICILIK	0,0000000	0,0000000	0,0001904	0,0000000	0,0000007	0,0009086	0,0000000
29	KIMYASAL GUBRELER IMALI	0,0544459	0,0000000	0,0007758	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
30	ILAC SANAYI	0,0000000	0,0083508	0,0000000	0,0000012	0,0000000	0,0000000	0,0000000
31	DIGER KIMYASAL MADDELER IMALI	0,0138171	0,0000000	0,0017280	0,0000013	0,0015162	0,0473018	0,0166075
32	PETROL ARITIMI	0,0430644	0,0014278	0,0123994	0,0006817	0,0064898	0,0463746	0,0631765
33	DIGER PETROL VE KOMUR URUNLERI	0,0004700	0,0000278	0,0004249	0,0000110	0,0000636	0,0001701	0,0003069
34	KAUCUK VE KAUCUK URUNLERI	0,0079570	0,0000000	0,0013850	0,0000160	0,0001551	0,0018888	0,0000000
35	PLASTIK URUNLERI	0,0016066	0,0000000	0,0004237	0,0000046	0,0000000	0,0000000	0,0000000
36	CAM VE CAMDAN MAMUL ESYA SANAYI	0,0000028	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
37	CIMENTO SANAYI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000191	0,0018132	0,0000000
38	DIGER TAS VE TOPRAGA DAYALI SANAYI	0,0000030	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000002	0,0000000	0,0000000
39	DEMIR, CELIK ANA SANAYI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0036363	0,0386910	0,0035825
40	DIGER METAL ANA SANAYI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000210	0,0000000	0,0000000
41	METAL ESYA SANAYI	0,0022178	0,0015782	0,0035303	0,0000012	0,0011754	0,0003459	0,0010190
42	ELEKTRIKSIZ MAKINALAR(ONARIM DAHIL)	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0006745	0,0616983	0,1348685
43	TARIMSAL MAKINA VE TECHIZAT(ONARIM DAHIL)	0,0011087	0,0000000	0,0001331	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
44	ELEKTRIKLI MAKINALAR	0,0000000	0,0000000	0,0000007	0,0000048	0,0001077	0,0020477	0,0022141
45	DENIZ ULASIM ARACLARI (ONARIM DAHIL)	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0005233	0,0000000	0,0000000	0,0000000
46	DEMIRYOLLARI ULASIM ARACLARI(ONARIM DAHIL)	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0037368	0,0000000	0,0000000
47	MOTORLU KARA ULASIM ARACLARI (ONARIM DAHIL)	0,0000000	0,0000000	0,0049856	0,0000000	0,0001796	0,0068461	0,0209925
48	DIGER TASIMA ARACLARI (ONARIM DAHIL)	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
49	DIGER IMALAT SANAYI	0,0000000	0,0000000	0,0004204	0,0000000	0,0000788	0,0007799	0,0000000
50	ELEKTRIK	0,0019908	0,0019132	0,0010701	0,0000015	0,0085140	0,0183984	0,0705971
51	GAZ VE SU	0,0021232	0,0003940	0,0004933	0,0000011	0,0000351	0,0000345	0,0000834
52	BINA INSAATI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
53	BINA DISI INSAAT	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
54	TOPTAN VE PERAKENDE TICARET	0,0033850	0,0058168	0,0010569	0,0000306	0,0004832	0,0037685	0,0036498
55	OTELCILIK, LOKANTACILIK, KAHVECILIK, vs.	0,0000000	0,0000000	0,0019563	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
56	DEMIRYOLU TASIMASI	0,0000523	0,0000334	0,0001262	0,0000004	0,0000204	0,0000309	0,0000895
57	KARAYOLU TASIMASI	0,0270801	0,0347614	0,0920660	0,0000786	0,0017953	0,1063112	0,0087794
58	DENIZ YOLU TASIMASI	0,0004438	0,0003087	0,0000851	0,0000021	0,0000925	0,0084571	0,0003108
59	HAVA YOLU TASIMASI	0,0000000	0,0000000	0,0038031	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
60	HABERLESME	0,0000000	0,0000000	0,0024406	0,0000068	0,0001077	0,0010353	0,0026194
61	BANKACILIK, SIGORTACILIK VE KOOPERATIFCILIK	0,0592151	0,0156319	0,0018922	0,0000323	0,0035244	0,0435962	0,0125210
62	KISISEL VE MESLEKI HIZMETLER	0,0056376	0,0029228	0,0958582	0,0000996	0,0003066	0,0202688	0,0149491
63	KAMU HIZMETLERI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
64	KONUT SAHIPLIGI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
65	TOPLAM GIRDILER	0,342743	0,765073	0,235094	0,001958	0,037949	0,428622	0,382490

EK: 6							
	1995 INPUT KATSAYILAR MATRISI						
		8	9	10	11	12	13
1	TARIM	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0041031	0,3551273	0,1308148
2	HAYVANCILIK	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,5745963	0,0000000	0,0002555
3	ORMANCILIK	0,0016873	0,0193999	0,0001724	0,0000090	0,0000000	0,0000051
4	BALIKCILIK	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
5	KOMUR MADENCILIGI	0,0005107	0,0247736	0,0008880	0,0003470	0,0012132	0,0032146
6	HAM PETROL CIKARIMI VE TABII GAZ URETIMI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
7	DEMIR CEVHERI CIKARIMI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
8	DEMIR CEVHERI DIS.DIGER METALIK CEVHER CIK.	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
9	METALIK OLMAYAN MADENLER CIKARIMI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,000102	0,0005587
10	TAS OCAKCILIGI	0,0000000	0,0000000	0,0004117	0,0000000	0,0000033	0,0000000
11	MEZBAHA URUNLERI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0435614	0,0017790	0,0015550
12	SEBZE VE MEYVE ISLEME SANAYI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000064	0,0102156	0,0037008
13	BITKISEL VE HAYVANSAL YAGLAR IMALI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0021308	0,0017765	0,1611300
14	OGUTULMUS TAHIL URUNLERI IMALI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000467	0,0007699	0,0010659
15	SEKER URETIMI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000804	0,0082798	0,0003012
16	DIGER BESIN MADDELERI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0143624	0,0043366	0,0037847
17	ALKOLLU ICKILER	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
18	ALKOLSUZ ICKILER	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
19	TUTUN SANAYI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
20	CIRCIRLAMA	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,1509769
21	DOKUMA SANAYI	0,0000184	0,0000883	0,0000000	0,0000321	0,0001228	0,0012222
22	ELBISE,GIYIM ESYASI VE DOKUMADAN HAZIR ESYA	0,0010762	0,0074612	0,0049075	0,0095169	0,0085301	0,0037599
23	DERI VE KURK URUNLERI	0,0000229	0,0001819	0,0000034	0,0000000	0,0000000	0,0000000
24	AYAKKABI SANAYI	0,0000000	0,0000000	0,0025860	0,0000239	0,0002314	0,0000000
25	AGAC VE MANTAR URUNLERI(MOBILYA HARIC)	0,0000228	0,0000000	0,0003209	0,0000012	0,0017351	0,0000000
26	AGAC MOBILYA VE MEFRUSAT SANAYI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
27	KAGIT VE KAGIT URUNLERI	0,0000000	0,0004189	0,0002344	0,0012342	0,0440415	0,0084293
28	BASIM, YAYIM VE CILTICILIK	0,0000000	0,0000904	0,0001036	0,0000739	0,0003601	0,0001054
29	KIMYASAL GUBRELER IMALI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000036	0,0000000
30	ILAC SANAYI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000300	0,0000000	0,0001577
31	DIGER KIMYASAL MADDELER IMALI	0,0039288	0,0122152	0,0078339	0,0040915	0,0015048	0,0034205
32	PETROL ARITIMI	0,0091108	0,0797376	0,0576389	0,0063972	0,0183038	0,0074818
33	DIGER PETROL VE KOMUR URUNLERI	0,0000830	0,0007525	0,0014196	0,0000043	0,0000001	0,0001150
34	KAUCUK VE KAUCUK URUNLERI	0,0002828	0,0265810	0,0114318	0,0000000	0,0000060	0,0000000
35	PLASTIK URUNLERI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0010723	0,0409029	0,0057164
36	CAM VE CAMDAN MAMUL ESYA SANAYI	0,0000081	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0113276	0,0000754
37	CIMENTO SANAYI	0,0002700	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
38	DIGER TAS VE TOPRAGA DAYALI SANAYI	0,0000000	0,0001775	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
39	DEMIR, CELIK ANA SANAYI	0,0004884	0,0006668	0,0008717	0,0000002	0,0031511	0,0087099
40	DIGER METAL ANA SANAYI	0,0000000	0,0000428	0,0000000	0,0000000	0,0022734	0,0000049
41	METAL ESYA SANAYI	0,0002257	0,0006733	0,0017895	0,0002318	0,0107516	0,0045926
42	ELEKTRIKSIZ MAKINALAR(ONARIM DAHIL)	0,0329383	0,1117336	0,1243696	0,0088455	0,0000000	0,0333208
43	TARIMSAL MAKINA VE TECHIZAT(ONARIM DAHIL)	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
44	ELEKTRIKLI MAKINALAR	0,0011178	0,0033102	0,0009244	0,0000000	0,0000000	0,0000000
45	DENIZ ULASIM ARACLARI (ONARIM DAHIL)	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
46	DEMIRYOLLARI ULASIM ARACLARI(ONARIM DAHIL)	0,0001062	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
47	MOTORLU KARA ULASIM ARACLARI (ONARIM DAHIL)	0,0074621	0,0153629	0,0295672	0,0000878	0,0000000	0,0000046
48	DIGER TASIMA ARACLARI (ONARIM DAHIL)	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
49	DIGER IMALAT SANAYI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000220	0,0000000	0,0000000
50	ELEKTRIK	0,0160195	0,0604043	0,0096994	0,0059532	0,0101860	0,0145056
51	GAZ VE SU	0,0000851	0,0005819	0,0000832	0,0004660	0,0002152	0,0002423
52	BINA INSAATI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
53	BINA DISI INSAAT	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
54	TOPTAN VE PERAKENDE TICARET	0,0008260	0,0049099	0,0044055	0,0075423	0,0059315	0,0082520
55	OTELCILIK, LOKANTACILIK, KAHVECILIK, vs.	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
56	DEMIRYOLU TASIMASI	0,0000124	0,0002117	0,0000570	0,0000273	0,0000429	0,0000674
57	KARAYOLU TASIMASI	0,0015704	0,0298639	0,0096055	0,0348971	0,0336161	0,0297365
58	DENIZ YOLU TASIMASI	0,0000476	0,0004660	0,0002151	0,0000436	0,0003953	0,0004332
59	HAVA YOLU TASIMASI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000562
60	HABERLESME	0,0001915	0,0020515	0,0001652	0,0006477	0,0014665	0,0011427
61	BANKACILIK, SIGORTACILIK VE KOOPERATIFCILIK	0,0076004	0,0325080	0,0227861	0,0063396	0,0196142	0,0097273
62	KISISEL VE MESLEKI HIZMETLER	0,0082792	0,0174386	0,0087905	0,0052228	0,0112582	0,0489211
63	KAMU HIZMETLERI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
64	KONUT SAHIPLIGI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
65	TOPLAM GIRDILER	0,093992	0,452103	0,301282	0,732048	0,609483	0,647564

EK: 6							
1995 INPUT KATSAYILAR MATRISI							
	15	16	17	18	19	20	21
1 TARIM	0,4868607	0,0896182	0,0080622	0,0095203	0,1957894	0,7311767	0,0353207
2 HAYVANCILIK	0,0000000	0,1597058	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0055138
3 ORMANCILIK	0,0000000	0,0040516	0,0000004	0,0000017	0,0000094	0,0000264	0,0001338
4 BALIKCILIK	0,0000000	0,0110399	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
5 KOMUR MADENCILIGI	0,0510756	0,0024723	0,0000242	0,0001806	0,0001304	0,0000013	0,0001932
6 HAM PETROL CIKARIMI VE TABII GAZ URETIMI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
7 DEMIR CEVHERI CIKARIMI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
8 DEMIR CEVHERI DIS.DIGER METALIK CEVHER CIK.	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
9 METALIK OLMAYAN MADENLER CIKARIMI	0,0000410	0,0021091	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
10 TAS OCAKCILIGI	0,0002517	0,0000062	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
11 MEZBAHA URUNLERI	0,0000710	0,0000682	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
12 SEBZE VE MEYVE ISLEME SANAYI	0,0000000	0,0020745	0,0006783	0,1303558	0,0000000	0,0000000	0,0000000
13 BITKISEL VE HAYVANSAL YAGLAR IMALI	0,0000079	0,0162839	0,0000034	0,0000323	0,0000000	0,0001374	0,0000010
14 OGUTULMUS TAHIL URUNLERI IMALI	0,0000000	0,1137341	0,0002652	0,0000185	0,0000000	0,0003128	0,0000000
15 SEKER URETIMI	0,0000545	0,0409323	0,0019272	0,0695609	0,0000000	0,0000000	0,0000000
16 DIGER BESIN MADDELERI	0,0000000	0,0843524	0,0006629	0,0000541	0,0000000	0,0000039	0,0000021
17 ALKOLLU ICKILER	0,0000000	0,0059775	0,0529279	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
18 ALKOLSUZ ICKILER	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
19 TUTUN SANAYI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
20 CIRCIRLAMA	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0235009	0,2254410
21 DOKUMA SANAYI	0,0006790	0,0002644	0,0000010	0,0000000	0,0003459	0,0014226	0,0448697
22 ELBISE,GIYIM ESYASI VE DOKUMADAN HAZIR ESYA	0,0121120	0,0022025	0,0005868	0,0057366	0,0038920	0,0007765	0,0005432
23 DERI VE KURK URUNLERI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000020	0,0000088
24 AYAKKABI SANAYI	0,0000000	0,0001217	0,0000009	0,0000000	0,0000025	0,0000364	0,0000002
25 AGAC VE MANTAR URUNLERI(MOBILYA HARIC)	0,0000000	0,0042256	0,0000846	0,0021828	0,0000047	0,0000000	0,0000122
26 AGAC MOBILYA VE MEFRUSAT SANAYI	0,0000000	0,0000112	0,0000000	0,0000054	0,0000000	0,0000000	0,0000000
27 KAGIT VE KAGIT URUNLERI	0,0121891	0,0219181	0,0003430	0,0258628	0,0833684	0,0000000	0,0010247
28 BASIM, YAYIM VE CILTICILIK	0,0000650	0,0001551	0,0000466	0,0002989	0,0000463	0,0000158	0,0000507
29 KIMYASAL GUBRELER IMALI	0,0000000	0,0000002	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
30 ILAC SANAYI	0,0000000	0,0002928	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
31 DIGER KIMYASAL MADDELER IMALI	0,0003460	0,0309907	0,0029154	0,0168301	0,0004459	0,0000263	0,0162427
32 PETROL ARITIMI	0,0277258	0,0163182	0,0011810	0,0054631	0,0006903	0,0005464	0,0020965
33 DIGER PETROL VE KOMUR URUNLERI	0,0008378	0,0000067	0,0000011	0,0000000	0,0000011	0,0000000	0,0000136
34 KAUCUK VE KAUCUK URUNLERI	0,0000000	0,0001862	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0002381
35 PLASTIK URUNLERI	0,0076610	0,0028302	0,0001088	0,0281269	0,0000000	0,0055713	0,0007671
36 CAM VE CAMDAN MAMUL ESYA SANAYI	0,0000000	0,0002703	0,0027688	0,0242967	0,0000000	0,0000000	0,0000000
37 CIMENTO SANAYI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
38 DIGER TAS VE TOPRAGA DAYALI SANAYI	0,0007380	0,0000035	0,0000002	0,0000086	0,0000000	0,0000000	0,0000002
39 DEMIR, CELIK ANA SANAYI	0,0000000	0,0000857	0,0000004	0,0000118	0,0000000	0,0015472	0,0000045
40 DIGER METAL ANA SANAYI	0,0000000	0,0009923	0,0000185	0,0006317	0,0004013	0,0000000	0,0000070
41 METAL ESYA SANAYI	0,0000766	0,0008231	0,0008030	0,0124541	0,0000570	0,0008382	0,0006409
42 ELEKTRIKSIZ MAKINALAR(ONARIM DAHIL)	0,0658440	0,0084015	0,0027645	0,0065826	0,0108048	0,0035176	0,0036354
43 TARIMSAL MAKINA VE TECHIZAT(ONARIM DAHIL)	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
44 ELEKTRIKLI MAKINALAR	0,0012708	0,0000024	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000070	0,0000000
45 DENIZ ULASIM ARACLARI (ONARIM DAHIL)	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
46 DEMIRYOLLARI ULASIM ARACLARI(ONARIM DAHIL)	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
47 MOTORLU KARA ULASIM ARACLARI (ONARIM DAHIL)	0,0000786	0,0005637	0,0000009	0,0005284	0,0157500	0,0000000	0,0003310
48 DIGER TASIMA ARACLARI (ONARIM DAHIL)	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
49 DIGER IMALAT SANAYI	0,0000000	0,0000018	0,0000000	0,0000000	0,0018872	0,0000000	0,0000762
50 ELEKTRIK	0,0377261	0,0107960	0,0012758	0,0105560	0,0018982	0,0067545	0,0387845
51 GAZ VE SU	0,0026394	0,0010655	0,0000102	0,0004354	0,0000875	0,0000196	0,0007096
52 BINA INSAATI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
53 BINA DISI INSAAT	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
54 TOPTAN VE PERAKENDE TICARET	0,0044136	0,0062472	0,0003604	0,0044956	0,0020516	0,0020379	0,0111563
55 OTELCILIK, LOKANTACILIK, KAHVECILIK, vs.	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
56 DEMIRYOLU TASIMASI	0,0008429	0,0000557	0,0000012	0,0000081	0,0000077	0,0000009	0,0000047
57 KARAYOLU TASIMASI	0,0620920	0,0281767	0,0016587	0,0131489	0,0102201	0,0186268	0,0206495
58 DENIZ YOLU TASIMASI	0,0011468	0,0004903	0,0000240	0,0002118	0,0000908	0,0001633	0,0000332
59 HAVA YOLU TASIMASI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
60 HABERLEME	0,0003680	0,0014170	0,0000483	0,0023179	0,0001925	0,0026537	0,0022985
61 BANKACILIK, SIGORTACILIK VE KOOPERATIFCILIK	0,0503749	0,0052230	0,0003924	0,0043026	0,0033904	0,0045601	0,0124044
62 KISISEL VE MESLEKI HIZMETLER	0,0062428	0,0099486	0,0020759	0,0398507	0,0008261	0,0015276	0,1211032
63 KAMU HIZMETLERI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
64 KONUT SAHIPLIGI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
65 TOPLAM GIRDILER	0,833832	0,686514	0,082025	0,414072	0,336031	0,805811	0,544312

EK: 6								
1995 INPUT KATSAYILAR MATRİSİ								
		22	23	24	25	26	27	28
1	TARIM	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0010954	0,0000000
2	HAYVANCILIK	0,0000000	0,1787307	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
3	ORMANCILIK	0,0001397	0,0002623	0,0005607	0,2172369	0,0281692	0,0167223	0,0000000
4	BALIKÇILIK	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
5	KÖMÜR MADENCİLİĞİ	0,0016309	0,0006579	0,0003533	0,0008214	0,0004181	0,0013017	0,0000323
6	HAM PETROL ÇIKARIMI VE TABİİ GAZ ÜRETİMİ	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
7	DEMİR CEVHERİ ÇIKARIMI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
8	DEMİR CEVHERİ DİS.DİĞER METALİK CEVHER ÇIK.	0,0000000	0,0000407	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
9	METALİK OLMAYAN MADENLER ÇIKARIMI	0,0000000	0,0000342	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000511	0,0000000
10	TAS OCAKÇILIĞI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000172	0,0000000
11	MEZBAHA URUNLERİ	0,0423185	0,1520782	0,0282493	0,0000855	0,0000000	0,0000000	0,0000000
12	SEBZE VE MEYVE İŞLEME SANAYİ	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
13	BİTKİSEL VE HAYVANSAL YAĞLAR İMALİ	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
14	OGUTULMUS TAHİL URUNLERİ İMALİ	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000268	0,0000004	0,0000000	0,0000000
15	ŞEKER ÜRETİMİ	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
16	DİĞER BESİN MADDELERİ	0,0001501	0,0000788	0,0000000	0,0003739	0,0000000	0,0007678	0,0000002
17	ALKOLLÜ İÇKİLER	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
18	ALKOLSUZ İÇKİLER	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
19	TUTUN SANAYİ	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
20	ÇİRCİRLAMA	0,0101374	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0020094	0,0000000
21	DOKUMA SANAYİ	0,2002220	0,0046922	0,0056639	0,0000062	0,0044542	0,0000629	0,0000273
22	ELBİSE, GİYİM EŞYASI VE DOKUMADAN HAZİR EŞYA	0,0050795	0,0015191	0,0033698	0,0016597	0,0015906	0,0034831	0,0017877
23	DERİ VE KURK URUNLERİ	0,0910604	0,0399682	0,0910538	0,0000000	0,0001427	0,0000000	0,0000000
24	AYAKKABI SANAYİ	0,0000253	0,0000794	0,3297148	0,0000431	0,0000000	0,0024538	0,0000038
25	AĞAC VE MANTAR URUNLERİ(MOBİLYA HARİC)	0,0006936	0,0006490	0,0041568	0,1369483	0,3385391	0,0004057	0,0000000
26	AĞAC MOBİLYA VE MEFRUSAT SANAYİ	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0001035	0,0737602	0,0000000	0,0000000
27	KAGIT VE KAGIT URUNLERİ	0,0137000	0,0046240	0,0124161	0,0085058	0,0020003	0,4182553	0,4587249
28	BASIM, YAYIM VE CİLTÇİLİK	0,0006494	0,0001039	0,0001286	0,0000683	0,0001158	0,0002513	0,0021079
29	KİMYASAL GÜBRELER İMALİ	0,0000000	0,0000016	0,0000000	0,0000038	0,0000000	0,0000003	0,0000000
30	İLAC SANAYİ	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
31	DİĞER KİMYASAL MADDELER İMALİ	0,0177989	0,0439606	0,0373469	0,0139118	0,0438037	0,0242625	0,0177299
32	PETROL ARITIMI	0,0402782	0,0033249	0,0065059	0,0022372	0,0022971	0,0144595	0,0010013
33	DİĞER PETROL VE KÖMÜR URUNLERİ	0,0000788	0,0003917	0,0000045	0,0000168	0,0000006	0,0000043	0,0000004
34	KAUCUK VE KAUCUK URUNLERİ	0,0000172	0,0003572	0,0379175	0,0000006	0,0258085	0,0001015	0,0000719
35	PLASTİK URUNLERİ	0,0091151	0,0042130	0,0667063	0,0000115	0,0040137	0,0003533	0,0013385
36	CAM VE CAMDAN MAMUL EŞYA SANAYİ	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0069548	0,0009105	0,0000000	0,0000000
37	CİMENTO SANAYİ	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000083	0,0000000	0,0000000	0,0000000
38	DİĞER TAS VE TOPRAĞA DAYALI SANAYİ	0,0000020	0,0000114	0,0000711	0,0011798	0,0007656	0,0000458	0,0000303
39	DEMİR, ÇELİK ANA SANAYİ	0,0000079	0,0000450	0,0000000	0,0017146	0,0077418	0,0000300	0,0000416
40	DİĞER METAL ANA SANAYİ	0,0000000	0,0010648	0,0000775	0,0000007	0,0002725	0,0002024	0,0101184
41	METAL EŞYA SANAYİ	0,0024986	0,0023006	0,0180149	0,0008972	0,0105628	0,0003846	0,0003535
42	ELEKTRİKSİZ MAKİNALAR(ONARIM DAHİL)	0,0389148	0,0038200	0,0017382	0,0109218	0,0132599	0,0221879	0,0059075
43	TARIMSAL MAKİNA VE TEÇİZAT(ONARIM DAHİL)	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000018	0,0000000	0,0000000	0,0000000
44	ELEKTRİK MAKİNALAR	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000035	0,0000000	0,0000000	0,0000000
45	DENİZ ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
46	DEMİRYOLLARI ULASIM ARAÇLARI(ONARIM DAHİL)	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
47	MOTORLU KARA ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,0000032	0,0000142	0,0000000	0,0002450	0,0000450	0,0000069	0,0000000
48	DİĞER TASİMA ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
49	DİĞER İMALAT SANAYİ	0,0154140	0,0021060	0,0020138	0,0000018	0,0002160	0,0001536	0,0000850
50	ELEKTRİK	0,0285329	0,0050113	0,0118524	0,0551222	0,0222169	0,0232366	0,0034009
51	GAZ VE SU	0,0017283	0,0003895	0,0008840	0,0040958	0,0016061	0,0010620	0,0002082
52	BİNA İNŞAATI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
53	BİNA DİŞİ İNŞAAT	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
54	TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET	0,0630784	0,0101013	0,0141818	0,0022660	0,0098685	0,0024646	0,0040191
55	OTELÇİLİK, LOKANTACILIK, KAHVECİLİK, vs.	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
56	DEMİRYOLU TASİMASI	0,0000699	0,0000247	0,0000054	0,0000248	0,0000554	0,0000234	0,0000263
57	KARAYOLU TASİMASI	0,0953311	0,0272896	0,0256066	0,0382676	0,0483054	0,0113983	0,0136897
58	DENİZ YOLU TASİMASI	0,0001511	0,0000671	0,0001393	0,0002298	0,0006711	0,0001228	0,0001066
59	HAVA YOLU TASİMASI	0,0000646	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0003992	0,0000048	0,0000000
60	HABERLEŞME	0,0093658	0,0020131	0,0055311	0,0107423	0,0113514	0,0007591	0,0020571
61	BANKACILIK, SİĞORTACILIK VE KOOPERATİFCİLİK	0,0590928	0,0145118	0,0141295	0,0037490	0,0213984	0,0054207	0,0091705
62	KİŞİSEL VE MESLEKİ HİZMETLER	0,0221988	0,0046096	0,0129416	0,0137502	0,0098436	0,0033859	0,0313550
63	KAMU HİZMETLERİ	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
64	KONUT SAHİPLİĞİ	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
65	TOPLAM GİRDİLER	0,769549	0,509148	0,731335	0,532238	0,684604	0,556948	0,563396

EK: 6							
1995 INPUT KATSAYILAR MATRİSİ							
	29	30	31	32	33	34	35
1 TARIM	0,0000000	0,0019221	0,0003758	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
2 HAYVANCILIK	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
3 ORMANCILIK	0,0000000	0,0000002	0,0002735	0,0000000	0,0000000	0,0681399	0,0000270
4 BALIKÇILIK	0,0000000	0,0000000	0,0000158	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
5 KOMUR MADENCİLİĞİ	0,0007183	0,0000393	0,0016099	0,0000000	0,0010518	0,0006434	0,0002427
6 HAM PETROL ÇIKARIMI VE TABİİ GAZ ÜRETİMİ	0,5840156	0,0000000	0,0000000	0,3499363	0,0000000	0,0000000	0,0000000
7 DEMİR CEVHERİ ÇIKARIMI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
8 DEMİR CEVHERİ DİS.DİĞER METALİK CEVHER ÇIK.	0,0000127	0,0000174	0,0004026	0,0000000	0,0000000	0,0000310	0,0000000
9 METALİK OLMAYAN MADENLER ÇIKARIMI	0,0091791	0,0001638	0,0119259	0,0000000	0,0000000	0,0000069	0,0008498
10 TAŞ OCAKÇILIĞI	0,0000532	0,0000000	0,0003477	0,0000000	0,0006703	0,0000081	0,0000187
11 MEZBAHA URUNLERİ	0,0000000	0,0000000	0,0040944	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
12 SEBZE VE MEYVE İŞLEME SANAYİ	0,0001303	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0002230	0,0000000
13 BİTKİSEL VE HAYVANSAL YAĞLAR İMALİ	0,0000000	0,0000087	0,0053570	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000291
14 OĞUTULMUŞ TAHİL URUNLERİ İMALİ	0,0000000	0,0000513	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
15 ŞEKER ÜRETİMİ	0,0000000	0,0004681	0,0007292	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
16 DİĞER BESİN MADDELERİ	0,0000000	0,0048791	0,0013987	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
17 ALKOLLÜ İÇKİLER	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
18 ALKOLSUZ İÇKİLER	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
19 TUTUN SANAYİ	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
20 CİRCİRLAMA	0,0000000	0,0000000	0,0003566	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
21 DOKUMA SANAYİ	0,0001007	0,0000060	0,0000794	0,0000000	0,0000549	0,0019501	0,0016480
22 ELBİSE, GİYİM EŞYASI VE DOKUMADAN HAZİR EŞYA	0,0008205	0,0100099	0,0064418	0,0000031	0,0082331	0,0024894	0,0038459
23 DERİ VE KURK URUNLERİ	0,0000015	0,0000162	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0003483	0,0000046
24 AYAKKABI SANAYİ	0,0000000	0,0000000	0,0000012	0,0000000	0,0000160	0,0000763	0,0007706
25 AĞAC VE MANTAR URUNLERİ(MOBİLYA HARİC)	0,0000000	0,0000066	0,0006774	0,0000000	0,0016404	0,0000832	0,0000566
26 AĞAC MOBİLYA VE MEFRUSAT SANAYİ	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
27 KAGIT VE KAGIT URUNLERİ	0,0000008	0,0266787	0,0144460	0,0000000	0,0017247	0,0024474	0,0061018
28 BASIM, YAYIM VE CİLTÇİLİK	0,0000082	0,0002818	0,0002402	0,0000000	0,0000385	0,0000652	0,0001532
29 KİMYASAL GÜBRELER İMALİ	0,0089384	0,0000000	0,0000866	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000005
30 İLAC SANAYİ	0,0000000	0,2538486	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
31 DİĞER KİMYASAL MADDELER İMALİ	0,0289254	0,0293097	0,2744125	0,0000038	0,0970852	0,0904071	0,3088623
32 PETROL ARITIMI	0,0017896	0,0085342	0,0926271	0,0000090	0,3752557	0,0441838	0,0056833
33 DİĞER PETROL VE KOMUR URUNLERİ	0,0000087	0,0000000	0,0002129	0,0000000	0,0073476	0,0000825	0,0000871
34 KAUCUK VE KAUCUK URUNLERİ	0,0000000	0,0022426	0,0000446	0,0000000	0,0000000	0,2003006	0,0121298
35 PLASTİK URUNLERİ	0,0020240	0,0012591	0,0056763	0,0000000	0,0119290	0,0026566	0,1218386
36 CAM VE CAMDAN MAMUL EŞYA SANAYİ	0,0000000	0,0108063	0,0006571	0,0000000	0,0000000	0,0000727	0,0023600
37 CİMENTO SANAYİ	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
38 DİĞER TAŞ VE TOPRAĞA DAYALI SANAYİ	0,0000000	0,0000755	0,0006875	0,0000000	0,0008304	0,0001663	0,0001408
39 DEMİR, ÇELİK ANA SANAYİ	0,0000000	0,0000166	0,0001878	0,0000000	0,0112377	0,0034374	0,0031646
40 DİĞER METAL ANA SANAYİ	0,0000000	0,0000915	0,0043073	0,0000000	0,0000000	0,0001431	0,0010914
41 METAL EŞYA SANAYİ	0,0000051	0,0011079	0,0054115	0,0000000	0,0081390	0,0010958	0,0020421
42 ELEKTRİKSİZ MAKİNALAR(ONARIM DAHİL)	0,0028576	0,0071883	0,0323020	0,0000106	0,0000000	0,0183055	0,0140661
43 TARIMSAL MAKİNA VE TEÇHİZAT(ONARIM DAHİL)	0,0000105	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
44 ELEKTRİKLİ MAKİNALAR	0,0000000	0,0000121	0,0002180	0,0000000	0,0000000	0,0000014	0,0204052
45 DENİZ ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
46 DEMİRYOLLARI ULASIM ARAÇLARI(ONARIM DAHİL)	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
47 MOTORLU KARA ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,0000000	0,0000013	0,0000066	0,0000000	0,0000000	0,0003967	0,0000041
48 DİĞER TASİMA ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
49 DİĞER İMALAT SANAYİ	0,0000000	0,0001316	0,0000547	0,0000000	0,0000000	0,0000089	0,0001257
50 ELEKTRİK	0,0056581	0,0031412	0,0139611	0,0000296	0,0033657	0,0697697	0,0218556
51 GAZ VE SU	0,0000472	0,0004549	0,0002785	0,0000006	0,0000740	0,0052292	0,0002862
52 BİNA İNŞAATI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
53 BİNA DİŞİ İNŞAAT	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
54 TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET	0,0005372	0,0108261	0,0062701	0,0000074	0,0134655	0,0050690	0,0070326
55 OTELÇİLİK, LOKANTACILIK, KAHVECİLİK, vs.	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
56 DEMİRYOLU TASİMASI	0,0000195	0,0000027	0,0000477	0,0000000	0,0001893	0,0024491	0,0000158
57 KARAYOLU TASİMASI	0,0054209	0,0169781	0,0279264	0,0000427	0,0371736	0,0381367	0,0350200
58 DENİZ YOLU TASİMASI	0,0000929	0,0001650	0,0004573	0,0000007	0,0012603	0,0003956	0,0003252
59 HAVA YOLU TASİMASI	0,0000000	0,0004359	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
60 HABERLEŞME	0,0000601	0,0016403	0,0014436	0,0000004	0,0020898	0,0051725	0,0024098
61 BANKACILIK, SİĞORTACILIK VE KOOPERATİFCİLİK	0,0031140	0,0129460	0,0080669	0,0000060	0,0324640	0,0055868	0,0185706
62 KİŞİSEL VE MESLEKİ HİZMETLER	0,0004548	0,0328850	0,0071130	0,0000043	0,0214566	0,0422829	0,0096418
63 KAMU HİZMETLERİ	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
64 KONUT SAHİPLİĞİ	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
65 TOPLAM GİRDİLER	0,655005	0,438648	0,531230	0,350055	0,636793	0,611862	0,600908

EK : 6							
1995 INPUT KATSAYILAR MATRISI							
	36	37	38	39	40	41	42
1 TARIM	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
2 HAYVANCILIK	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
3 ORMANCILIK	0,0003984	0,0000002	0,0000251	0,0000819	0,0001037	0,0002846	0,0002873
4 BALIKCILIK	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
5 KOMUR MADENCILIGI	0,0000303	0,0163183	0,0148081	0,0558005	0,0002324	0,0012635	0,0002377
6 HAM PETROL CIKARIMI VE TABII GAZ URETIMI	0,2317996	0,1688084	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
7 DEMIR CEVHERI CIKARIMI	0,0000000	0,0000445	0,0000796	0,0026737	0,0000000	0,0000000	0,0000000
8 DEMIR CEVHERI DIS.DIGER METALIK CEVHER CIK.	0,0000000	0,0000000	0,0064383	0,0034846	0,0506072	0,0000000	0,0000000
9 METALIK OLMAYAN MADENLER CIKARIMI	0,0004137	0,0009358	0,0262885	0,0005383	0,0000000	0,0000556	0,0000000
10 TAS OCAKCILIGI	0,0010340	0,0014895	0,0276324	0,0006927	0,0008006	0,0000728	0,0000007
11 MEZBAHA URUNLERI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
12 SEBZE VE MEYVE ISLEME SANAYI	0,0000000	0,0000390	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
13 BITKISEL VE HAYVANSAL YAGLAR IMALI	0,0000000	0,0000000	0,0000044	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
14 OGUTULMUS TAHIL URUNLERI IMALI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000118	0,0000000	0,0000000
15 SEKER URETIMI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
16 DIGER BESIN MADDELERI	0,0000000	0,0000000	0,0000714	0,0000021	0,0000000	0,0000018	0,0000000
17 ALKOLLU ICKILER	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
18 ALKOLSUZ ICKILER	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
19 TUTUN SANAYI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
20 CIRCIRLAMA	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
21 DOKUMA SANAYI	0,0000035	0,0000000	0,0000618	0,0000049	0,0000141	0,0002755	0,0000214
22 ELBISE,GIYIM ESYASI VE DOKUMADAN HAZIR ESYA	0,0008164	0,0018538	0,0102068	0,0070045	0,0034073	0,0003834	0,0069789
23 DERI VE KURK URUNLERI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000405	0,0000005
24 AYAKKABI SANAYI	0,0000046	0,0000000	0,0001142	0,0000707	0,0000406	0,0000124	0,0004034
25 AGAC VE MANTAR URUNLERI(MOBILYA HARIC)	0,0000160	0,0000000	0,0010919	0,0000145	0,0007029	0,0028755	0,0006011
26 AGAC MOBILYA VE MEFRUSAT SANAYI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000177	0,0000000
27 KAGIT VE KAGIT URUNLERI	0,0064703	0,0168798	0,0168371	0,0002034	0,0003337	0,0108745	0,0064857
28 BASIM, YAYIM VE CILTCLIK	0,0000287	0,0000122	0,0003346	0,0000577	0,0000449	0,0001092	0,0004059
29 KIMYASAL GUBRELER IMALI	0,0000060	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
30 ILAC SANAYI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
31 DIGER KIMYASAL MADDELER IMALI	0,0110502	0,0001601	0,0210158	0,0022112	0,0112324	0,0335713	0,0152417
32 PETROL ARITIMI	0,0042377	0,0027304	0,0371327	0,0358632	0,0264013	0,0118067	0,0024180
33 DIGER PETROL VE KOMUR URUNLERI	0,0000033	0,0004429	0,0002213	0,0006212	0,0005366	0,0002053	0,0001484
34 KAUCUK VE KAUCUK URUNLERI	0,0000085	0,0000000	0,0000160	0,0000405	0,0000086	0,0031465	0,0001689
35 PLASTIK URUNLERI	0,0008641	0,0000165	0,0008533	0,0002709	0,0001910	0,0138905	0,0071434
36 CAM VE CAMDAN MAMUL ESYA SANAYI	0,0073357	0,0000000	0,0009218	0,0000321	0,0000700	0,0003998	0,0002844
37 CIMENTO SANAYI	0,0000000	0,0022273	0,0185651	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
38 DIGER TAS VE TOPRAGA DAYALI SANAYI	0,0002397	0,0218783	0,0214339	0,0021802	0,0004094	0,0010006	0,0002406
39 DEMIR, CELIK ANA SANAYI	0,0001724	0,0000195	0,0107336	0,2784865	0,0103552	0,1884963	0,0348468
40 DIGER METAL ANA SANAYI	0,0000000	0,0000000	0,0008434	0,0174254	0,3840113	0,0737046	0,0155965
41 METAL ESYA SANAYI	0,0001658	0,0001141	0,0026600	0,0007265	0,0008611	0,0371485	0,0147167
42 ELEKTRIKSIZ MAKINALAR(ONARIM DAHIL)	0,0134152	0,0104274	0,0403450	0,1703475	0,0094721	0,0171438	0,2927751
43 TARIMSAL MAKINA VE TECHIZAT(ONARIM DAHIL)	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000284
44 ELEKTRIKLI MAKINALAR	0,0000796	0,0000032	0,0001530	0,0066878	0,0007141	0,0058825	0,0223247
45 DENIZ ULASIM ARACLARI (ONARIM DAHIL)	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
46 DEMIRYOLLARI ULASIM ARACLARI(ONARIM DAHIL)	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
47 MOTORLU KARA ULASIM ARACLARI (ONARIM DAHIL)	0,0000000	0,0000014	0,0000811	0,0000008	0,0004893	0,0005936	0,0025641
48 DIGER TASIMA ARACLARI (ONARIM DAHIL)	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
49 DIGER IMALAT SANAYI	0,0000029	0,0000000	0,0000077	0,0000073	0,0000000	0,0006038	0,0006525
50 ELEKTRIK	0,0039458	0,0410349	0,0324507	0,0691415	0,0494316	0,0173532	0,0043077
51 GAZ VE SU	0,0001068	0,0000415	0,0008032	0,0003839	0,0001953	0,0010976	0,0016542
52 BINA INSAATI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
53 BINA DISI INSAAT	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
54 TOPTAN VE PERAKENDE TICARET	0,0007972	0,0014252	0,0058817	0,0098898	0,0017154	0,0076708	0,0037416
55 OTELCILIK, LOKANTACILIK, KAHVECILIK, vs.	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
56 DEMIRYOLU TASIMASI	0,0000022	0,0002693	0,0002657	0,0010758	0,0000241	0,0000941	0,0003734
57 KARAYOLU TASIMASI	0,0020166	0,0102560	0,0256405	0,0440221	0,0116749	0,0309422	0,0107751
58 DENIZ YOLU TASIMASI	0,0000366	0,0003320	0,0007198	0,0033163	0,0004443	0,0025834	0,0005034
59 HAVA YOLU TASIMASI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0003429	0,0000000
60 HABERLESEME	0,0001268	0,0007951	0,0018471	0,0007785	0,0007225	0,0033743	0,0009778
61 BANKACILIK, SIGORTACILIK VE KOOPERATIFCILIK	0,0011182	0,0057198	0,0113164	0,0100085	0,0155726	0,0081796	0,0018426
62 KISISEL VE MESLEKI HIZMETLER	0,0012430	0,0064203	0,0119073	0,0030499	0,0046569	0,0119955	0,0066381
63 KAMU HIZMETLERI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
64 KONUT SAHIPLIGI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
65 TOPLAM GIRDILER	0,287990	0,310697	0,349810	0,727197	0,585489	0,487494	0,455387

EK : 6							
1995 INPUT KATSAYILAR MATRİSİ							
	43	44	45	46	47	48	49
1 TARIM	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
2 HAYVANCILIK	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000039
3 ORMANCILIK	0,0002521	0,0000075	0,0006113	0,0000000	0,0000097	0,0000000	0,0000401
4 BALIKÇILIK	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
5 KOMUR MADENCİLİĞİ	0,0028320	0,0001772	0,0005877	0,0037641	0,0004335	0,0001194	0,0000421
6 HAM PETROL ÇIKARIMI VE TABİİ GAZ ÜRETİMİ	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
7 DEMİR CEVHERİ ÇIKARIMI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
8 DEMİR CEVHERİ DİS.DİĞER METALİK CEVHER ÇIK.	0,0000000	0,0001723	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
9 METALİK OLMAYAN MADENLER ÇIKARIMI	0,0000000	0,0001444	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000447
10 TAŞ OCAKÇILIĞI	0,0000270	0,0000168	0,0000000	0,0000000	0,0003009	0,0000000	0,0000013
11 MEZBAHA ÜRÜNLERİ	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0004501
12 SEBZE VE MEYVE İŞLEME SANAYİ	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
13 BİTKİSEL VE HAYVANSAL YAĞLAR İMALİ	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
14 OĞUTULMUŞ TAHİL ÜRÜNLERİ İMALİ	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
15 ŞEKER ÜRETİMİ	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
16 DİĞER BESİN MADDELERİ	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
17 ALKOLLÜ İÇKİLER	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
18 ALKOLSUZ İÇKİLER	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
19 TUTUN SANAYİ	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
20 ÇİRCİRLAMA	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0063290
21 DOKUMA SANAYİ	0,0000187	0,0000096	0,0000033	0,0001130	0,0003068	0,0000000	0,0005697
22 ELBİSE, GİYİM EŞYASI VE DOKUMADAN HAZİR EŞYA	0,0050962	0,0046947	0,0222088	0,0021352	0,0042850	0,0000106	0,0004529
23 DERİ VE KURK ÜRÜNLERİ	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000084
24 AYAKKABI SANAYİ	0,0007891	0,0000467	0,0000000	0,0000000	0,0000129	0,0000000	0,0000192
25 AĞAC VE MANTAR ÜRÜNLERİ(MOBİLYA HARİC)	0,0005246	0,0009079	0,0160164	0,0031097	0,0005808	0,0000000	0,0026806
26 AĞAC MOBİLYA VE MEFRUSAT SANAYİ	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0016276	0,0000000	0,0000203
27 KAGIT VE KAGIT ÜRÜNLERİ	0,0000154	0,0069211	0,0000000	0,0000000	0,0020198	0,0001324	0,0022250
28 BASIM, YAYIM VE ÇİLTÇİLİK	0,0000960	0,0001108	0,0001105	0,0000708	0,0001050	0,0000135	0,0003903
29 KİMYASAL GÜBRELER İMALİ	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
30 İLAC SANAYİ	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
31 DİĞER KİMYASAL MADDELER İMALİ	0,0099495	0,0188900	0,0239385	0,0072202	0,0051865	0,0000165	0,0204781
32 PETROL ARITIMI	0,0064135	0,0022773	0,0078791	0,0026230	0,0038672	0,0000072	0,0011402
33 DİĞER PETROL VE KOMUR ÜRÜNLERİ	0,0006900	0,0000907	0,0000018	0,0001925	0,0000466	0,0000000	0,0000110
34 KAUCUK VE KAUCUK ÜRÜNLERİ	0,0084377	0,0005627	0,0001647	0,0026298	0,0043486	0,0000639	0,0011454
35 PLASTİK ÜRÜNLERİ	0,0010135	0,0142288	0,0364949	0,0000000	0,0032991	0,0000109	0,0057043
36 CAM VE CAMDAN MAMUL EŞYA SANAYİ	0,0009752	0,0034568	0,0006493	0,0006254	0,0010562	0,0000000	0,0007397
37 CİMENTO SANAYİ	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
38 DİĞER TAŞ VE TOPRAĞA DAYALI SANAYİ	0,0001275	0,0002472	0,0002486	0,0000000	0,0005504	0,0000000	0,0007255
39 DEMİR, ÇELİK ANA SANAYİ	0,1462517	0,0229734	0,0653323	0,0217433	0,0584573	0,0000000	0,0082871
40 DİĞER METAL ANA SANAYİ	0,0042974	0,1748786	0,0101967	0,0000000	0,0188975	0,0000093	0,4816621
41 METAL EŞYA SANAYİ	0,0063689	0,0038590	0,0223520	0,0008192	0,0187420	0,0000387	0,0023577
42 ELEKTRİKSİZ MAKİNALAR(ONARIM DAHİL)	0,0721677	0,0163434	0,0000000	0,0021201	0,0726816	0,0001900	0,0084478
43 TARIMSAL MAKİNA VE TEÇİZAT(ONARIM DAHİL)	0,0625010	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000064	0,0000000	0,0000000
44 ELEKTRİKLİ MAKİNALAR	0,0037400	0,1883282	0,0025271	0,0107502	0,0014091	0,0000000	0,0029819
45 DENİZ ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,0000000	0,0000000	0,1351752	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
46 DEMİRYOLLARI ULASIM ARAÇLARI(ONARIM DAHİL)	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,1676910	0,0000000	0,0000000	0,0000000
47 MOTORLU KARA ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,1122010	0,0001802	0,0000000	0,0000000	0,2965107	0,0000000	0,0000000
48 DİĞER TASİMA ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,1237515	0,0000000
49 DİĞER İMALAT SANAYİ	0,0000423	0,0004460	0,0000000	0,0000000	0,0001266	0,0000000	0,0144441
50 ELEKTRİK	0,0102003	0,0058339	0,0133968	0,0157042	0,0082317	0,0003547	0,0046088
51 GAZ VE SU	0,0005791	0,0003973	0,0008961	0,0001309	0,0000397	0,0000000	0,0003774
52 BİNA İNŞAATI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
53 BİNA DİŞİ İNŞAAT	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
54 TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET	0,0096619	0,0050202	0,0033883	0,0009860	0,0112418	0,0000107	0,0016170
55 OTELÇİLİK, LOKANTACILIK, KAHVECİLİK, vs.	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
56 DEMİRYOLU TASİMASI	0,0001058	0,0000066	0,0000225	0,0003892	0,0000205	0,0000019	0,0000037
57 KARAYOLU TASİMASI	0,0264087	0,0158733	0,0123288	0,0063149	0,0203171	0,0001483	0,0259397
58 DENİZ YOLU TASİMASI	0,0020826	0,0002241	0,0004079	0,0001494	0,0005272	0,0000024	0,0007869
59 HAVA YOLU TASİMASI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0004496
60 HABERLEŞME	0,0017025	0,0012950	0,0009742	0,0002485	0,0008842	0,0001092	0,0021584
61 BANKACILIK, SİĞORTACILIK VE KOOPERATİFCİLİK	0,0181595	0,0123904	0,0313669	0,0087889	0,0096512	0,0002447	0,0081523
62 KİŞİSEL VE MESLEKİ HİZMETLER	0,0134597	0,0152994	0,0047647	0,0023514	0,0095170	0,0004251	0,0037787
63 KAMU HİZMETLERİ	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
64 KONUT SAHİPLİĞİ	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
65 TOPLAM GİRDİLER	0,527188	0,516312	0,412044	0,260671	0,555298	0,125661	0,609275

EK : 6							
1995 INPUT KATSAYILAR MATRİSİ							
		50	51	52	53	54	55
1	TARIM	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0025149
2	HAYVANCILIK	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0079427
3	ORMANCILIK	0,0000033	0,0000178	0,0000232	0,0000037	0,0001221	0,0003330
4	BALIKÇILIK	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0027972
5	KÖMÜR MADENCİLİĞİ	0,0005066	0,0008268	0,0000531	0,0003244	0,0002807	0,0002100
6	HAM PETROL ÇIKARIMI VE TABİİ GAZ ÜRETİMİ	0,0915542	0,0993844	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
7	DEMİR CEVHERİ ÇIKARIMI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
8	DEMİR CEVHERİ DİS.DİĞER METALİK CEVHER ÇIK.	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
9	METALİK OLMAYAN MADENLER ÇIKARIMI	0,0000000	0,0000083	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
10	TAS OCAKÇILIGI	0,0000000	0,0000001	0,0193061	0,0143080	0,0000000	0,0000000
11	MEZBAHA URUNLERI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0005588
12	SEBZE VE MEYVE İŞLEME SANAYİ	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0004480
13	BITKİSEL VE HAYVANSAL YAĞLAR İMALİ	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0005335
14	OGUTULMUS TAHİL URUNLERİ İMALİ	0,0000004	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0005397
15	ŞEKER ÜRETİMİ	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0027713
16	DİĞER BESİN MADDELERİ	0,0000008	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000141	0,0021800
17	ALKOLLU İÇKİLER	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0228530
18	ALKOLSUZ İÇKİLER	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0019082
19	TUTUN SANAYİ	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0493598
20	ÇİRCİRLAMA	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
21	DOKUMA SANAYİ	0,0000000	0,0000126	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000430
22	ELBİSE, GİYİM EŞYASI VE DOKUMADAN HAZİR EŞYA	0,0000273	0,0004496	0,0000000	0,0000000	0,0009718	0,0000000
23	DERİ VE KURK URUNLERİ	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
24	AYAKKABI SANAYİ	0,0000134	0,0004890	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
25	AGAC VE MANTAR URUNLERİ(MOBİLYA HARİC)	0,0000029	0,0000014	0,0800811	0,0280586	0,0005120	0,0000000
26	AGAC MOBİLYA VE MEFRUSAT SANAYİ	0,0000000	0,0000000	0,0284930	0,0000000	0,0000000	0,0000000
27	KAGIT VE KAGIT URUNLERİ	0,0000071	0,0017668	0,0077942	0,0000000	0,0119363	0,0019236
28	BASIM, YAYIM VE ÇİLTÇİLİK	0,0000011	0,0000194	0,0001057	0,0000000	0,0000346	0,0000549
29	KİMYASAL GÜBRELER İMALİ	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
30	İLAC SANAYİ	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0004971
31	DİĞER KİMYASAL MADDELER İMALİ	0,0000035	0,0019520	0,0182768	0,0315638	0,0001164	0,0004799
32	PETROL ARITIMI	0,0000937	0,0022284	0,0103024	0,0708559	0,0044636	0,0007142
33	DİĞER PETROL VE KÖMÜR URUNLERİ	0,0000011	0,0000339	0,0001974	0,0000035	0,0001083	0,0001303
34	KAUCUK VE KAUCUK URUNLERİ	0,0000020	0,0000014	0,0000402	0,0000122	0,0001292	0,0000000
35	PLASTİK URUNLERİ	0,0000006	0,0000391	0,0061867	0,0054906	0,0016873	0,0000808
36	CAM VE CAMDAN MAMUL EŞYA SANAYİ	0,0000022	0,0000003	0,0131969	0,0000470	0,0000000	0,0000393
37	CİMENTO SANAYİ	0,0000000	0,0000002	0,0720354	0,0519821	0,0000000	0,0000000
38	DİĞER TAS VE TOPRAGA DAYALI SANAYİ	0,0000000	0,0000125	0,0656500	0,0161463	0,0000000	0,0001314
39	DEMİR, ÇELİK ANA SANAYİ	0,0000009	0,0001391	0,1400896	0,1010132	0,0000000	0,0000000
40	DİĞER METAL ANA SANAYİ	0,0000000	0,0000071	0,0110731	0,0141928	0,0000000	0,0000000
41	METAL EŞYA SANAYİ	0,0000385	0,0002247	0,0121160	0,0038054	0,0001631	0,0002378
42	ELEKTRİKSİZ MAKİNALAR(ONARIM DAHİL)	0,0000963	0,0000327	0,0290457	0,0582551	0,0011173	0,0000000
43	TARİMSAL MAKİNA VE TECHİZAT(ONARIM DAHİL)	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
44	ELEKTRİKLİ MAKİNALAR	0,0002559	0,0000277	0,0344852	0,0265546	0,0000000	0,0000001
45	DENİZ ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
46	DEMİR YOLLARI ULASIM ARAÇLARI(ONARIM DAHİL)	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
47	MOTORLU KARA ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,0000244	0,0017550	0,0162972	0,0734277	0,0004243	0,0000000
48	DİĞER TASİMA ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
49	DİĞER İMALAT SANAYİ	0,0000002	0,0013738	0,0027444	0,0007320	0,0001053	0,0000125
50	ELEKTRİK	0,0002382	0,0126168	0,0024849	0,0030229	0,0026734	0,0006380
51	GAZ VE SU	0,0000022	0,0003803	0,0024361	0,0021229	0,0011493	0,0003360
52	BİNA İNŞAATI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
53	BİNA DİŞİ İNŞAAT	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
54	TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET	0,0000200	0,0002500	0,0142048	0,0110895	0,0009851	0,0006121
55	OTELÇİLİK, LOKANTACILIK, KAHVECİLİK, vs.	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0054024	0,0006720
56	DEMİR YOLU TASİMASI	0,0000081	0,0000143	0,0001354	0,0000980	0,0000530	0,0000077
57	KARAYOLU TASİMASI	0,0001537	0,0007035	0,0635574	0,0377170	0,0090601	0,0025414
58	DENİZ YOLU TASİMASI	0,0000092	0,0000248	0,0034325	0,0025210	0,0001338	0,0000295
59	HAVA YOLU TASİMASI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0062197	0,0001011
60	HABERLEŞME	0,0000038	0,0001892	0,0025279	0,0008915	0,0050338	0,0007839
61	BANKACILIK, SİĞORTACILIK VE KOOPERATİFCİLİK	0,0000866	0,0007897	0,0272243	0,0407616	0,0269802	0,0011273
62	KİŞİSEL VE MESLEKİ HİZMETLER	0,0000003	0,0012764	0,0100934	0,0118496	0,0084016	0,0034249
63	KAMU HİZMETLERİ	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
64	KONUT SAHİPLİĞİ	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
65	TOPLAM GİRDİLER	0,0931591	0,1270491	0,6936901	0,6068511	0,0882791	0,1095691

EK : 6						
1995 INPUT KATSAYILAR MATRİSİ						
	57	58	59	60	61	62
1 TARIM	0,0000000	0,0017482	0,0000819	0,0000000	0,0000000	0,0000000
2 HAYVANCILIK	0,0000000	0,0011244	0,0000128	0,0000000	0,0000000	0,0000000
3 ORMANCILIK	0,0013002	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0001717	0,0029930
4 BALIKÇILIK	0,0000000	0,0011962	0,0000058	0,0000000	0,0000000	0,0000000
5 KOMUR MADENCİLİĞİ	0,0064556	0,0012533	0,0000009	0,0014201	0,0001295	0,0030593
6 HAM PETROL ÇIKARIMI VE TABİİ GAZ ÜRETİMİ	0,0479792	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
7 DEMİR CEVHERİ ÇIKARIMI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
8 DEMİR CEVHERİ DİS.DİĞER METALİK CEVHER ÇIK.	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
9 METALİK OLMAYAN MADENLER ÇIKARIMI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
10 TAŞ OCAKÇILIĞI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
11 MEZBAHA ÜRÜNLERİ	0,0000000	0,0031355	0,0003244	0,0000000	0,0000000	0,0000000
12 SEBZE VE MEYVE İŞLEME SANAYİ	0,0000000	0,0015713	0,0000043	0,0000000	0,0000000	0,0012113
13 BİTKİSEL VE HAYVANSAL YAĞLAR İMALİ	0,0000000	0,0002446	0,0000286	0,0000000	0,0000000	0,0000018
14 OĞUTULMUŞ TAHİL ÜRÜNLERİ İMALİ	0,0000000	0,0006137	0,0000175	0,0000000	0,0000000	0,0005053
15 ŞEKER ÜRETİMİ	0,0000000	0,0007189	0,0000346	0,0000000	0,0000000	0,0000872
16 DİĞER BESİN MADDELERİ	0,0040230	0,0009285	0,0005245	0,0000000	0,0000000	0,0031415
17 ALKOLLÜ İÇKİLER	0,0000000	0,0102469	0,0020619	0,0000000	0,0000000	0,0000000
18 ALKOLSUZ İÇKİLER	0,0080593	0,0018204	0,0004177	0,0000000	0,0000000	0,0002934
19 TUTUN SANAYİ	0,0000000	0,1266173	0,0241444	0,0000000	0,0000000	0,0000000
20 CİRCİRLAMA	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
21 DOKUMA SANAYİ	0,0005355	0,0000560	0,0000000	0,0000059	0,0000089	0,0002598
22 ELBİSE, GİYİM ESYASI VE DOKUMADAN HAZİR ESYA	0,0075062	0,0040938	0,0020141	0,0527533	0,0000000	0,0006512
23 DERİ VE KURK ÜRÜNLERİ	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000001	0,0000269
24 AYAKKABI SANAYİ	0,0000000	0,0000000	0,0002070	0,0000000	0,0000000	0,0000848
25 AĞAC VE MANTAR ÜRÜNLERİ(MOBİLYA HARİC)	0,0000000	0,0000898	0,0000000	0,0000000	0,0001331	0,0007033
26 AĞAC MOBİLYA VE MEFRUSAT SANAYİ	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000005	0,0000037
27 KAGIT VE KAGIT ÜRÜNLERİ	0,0014741	0,0018788	0,0013838	0,0000857	0,0207083	0,0092434
28 BASIM, YAYIM VE CİLTÇİLİK	0,0001704	0,0000170	0,0000179	0,0006633	0,0012845	0,0050495
29 KİMYASAL GÜBRELER İMALİ	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
30 İLAC SANAYİ	0,0000000	0,0000458	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0048634
31 DİĞER KİMYASAL MADDELER İMALİ	0,0019973	0,0054564	0,0000380	0,0012209	0,0031190	0,1353050
32 PETROL ARITIMI	0,1484448	0,0746708	0,0235665	0,0061133	0,0037188	0,0164361
33 DİĞER PETROL VE KOMUR ÜRÜNLERİ	0,0024678	0,0014742	0,0000167	0,0001579	0,0000856	0,0008263
34 KAUCUK VE KAUCUK ÜRÜNLERİ	0,0347732	0,0000000	0,0000376	0,0000000	0,0005214	0,0033965
35 PLASTİK ÜRÜNLERİ	0,0000187	0,0000305	0,0000901	0,0000697	0,0001277	0,0020518
36 CAM VE CAMDAN MAMUL ESYA SANAYİ	0,0000880	0,0000000	0,0000119	0,0000000	0,0002753	0,0000481
37 CİMENTO SANAYİ	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0001746	0,0000038
38 DİĞER TAŞ VE TOPRAĞA DAYALI SANAYİ	0,0000000	0,0000323	0,0000046	0,0000000	0,0003816	0,0002043
39 DEMİR, ÇELİK ANA SANAYİ	0,0008048	0,0001373	0,0000000	0,0000000	0,0001626	0,0017197
40 DİĞER METAL ANA SANAYİ	0,0000655	0,0000729	0,0000000	0,0000000	0,0000093	0,0049370
41 METAL ESYA SANAYİ	0,0009900	0,0011699	0,0000241	0,0407573	0,0002219	0,0300294
42 ELEKTRİKSİZ MAKİNALAR(ONARIM DAHİL)	0,0036444	0,0212131	0,0007758	0,0000000	0,0002919	0,0241210
43 TARIMSAL MAKİNA VE TEÇİZAT(ONARIM DAHİL)	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
44 ELEKTRİKLİ MAKİNALAR	0,0025628	0,0008866	0,0005135	0,2143679	0,0001748	0,0907053
45 DENİZ ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,0000000	0,1232074	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
46 DEMİRYOLLARI ULASIM ARAÇLARI(ONARIM DAHİL)	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
47 MOTORLU KARA ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,0466093	0,0002907	0,0000637	0,0000000	0,0006734	0,0237057
48 DİĞER TASİMA ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,0000000	0,0000000	0,4581342	0,0000000	0,0000000	0,0000000
49 DİĞER İMALAT SANAYİ	0,0016902	0,0003109	0,0000137	0,0002839	0,0006559	0,0195640
50 ELEKTRİK	0,0012491	0,0006387	0,0003222	0,0188814	0,0106193	0,0111161
51 GAZ VE SU	0,0002662	0,0004633	0,0001031	0,0013528	0,0016285	0,0050904
52 BİNA İNSAATI	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
53 BİNA DİSİ İNSAAT	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
54 TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET	0,0077580	0,0034705	0,0007655	0,0092322	0,0006833	0,0095662
55 OTELÇİLİK, LOKANTACILIK, KAHVECİLİK, vs.	0,0017663	0,0007137	0,0047090	0,0005379	0,0120287	0,0370078
56 DEMİRYOLU TASİMASI	0,0002509	0,0001020	0,0000036	0,0000269	0,0000113	0,0002578
57 KARAYOLU TASİMASI	0,0244705	0,0051997	0,0007661	0,0220979	0,0049803	0,0387184
58 DENİZ YOLU TASİMASI	0,0005114	0,0138645	0,0000650	0,0001233	0,0000264	0,0003184
59 HAVA YOLU TASİMASI	0,0018001	0,0079959	0,1613346	0,0008763	0,0079843	0,0175191
60 HABERLEŞME	0,0026728	0,0077222	0,0010743	0,0159466	0,0496990	0,0276885
61 BANKACILIK, SİĞORTACILIK VE KOOPERATİFCİLİK	0,0014183	0,0303911	0,0024848	0,0071643	0,0833536	0,0101086
62 KİSİSEL VE MESLEKİ HİZMETLER	0,0265072	0,0194926	0,0056578	0,0007735	0,0444688	0,0000000
63 KAMU HİZMETLERİ	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
64 KONUT SAHİPLİĞİ	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000	0,0000000
65 TOPLAM GİRDİLER	0,390331	0,476407	0,691859	0,394912	0,248514	0,542624

EK: 6			
1995 INPUT KATSAYILAR MATRISI			
		63	64
1	TARIM	0,0000000	0,0006409
2	HAYVANCILIK	0,0000000	0,0002647
3	ORMANCILIK	0,0000000	0,0000000
4	BALIKCILIK	0,0000000	0,0000000
5	KOMUR MADENCILIGI	0,0000000	0,0000000
6	HAM PETROL CIKARIMI VE TABII GAZ URETIMI	0,0000000	0,0000000
7	DEMIR CEVHERI CIKARIMI	0,0000000	0,0000000
8	DEMIR CEVHERI DIS.DIGER METALIK CEVHER CIK.	0,0000000	0,0000000
9	METALIK OLMAYAN MADENLER CIKARIMI	0,0000000	0,0000000
10	TAS OCAKCILIGI	0,0000000	0,0000000
11	MEZBAHA URUNLERI	0,0000000	0,0000000
12	SEBZE VE MEYVE ISLEME SANAYI	0,0000000	0,0000000
13	BITKISEL VE HAYVANSAL YAGLAR IMALI	0,0000000	0,0000000
14	OGUTULMUS TAHIL URUNLERI IMALI	0,0000000	0,0000000
15	SEKER URETIMI	0,0000000	0,0000000
16	DIGER BESIN MADDELERI	0,0000000	0,0000000
17	ALKOLLU ICKILER	0,0000000	0,0000000
18	ALKOLSUZ ICKILER	0,0000000	0,0000000
19	TUTUN SANAYI	0,0000000	0,0000000
20	CIRCIRLAMA	0,0000000	0,0000000
21	DOKUMA SANAYI	0,0000000	0,0020834
22	ELBISE,GIYIM ESYASI VE DOKUMADAN HAZIR ESYA	0,0000000	0,0000000
23	DERI VE KURK URUNLERI	0,0000000	0,0000000
24	AYAKKABI SANAYI	0,0000000	0,0000000
25	AGAC VE MANTAR URUNLERI(MOBILYA HARIC)	0,0000000	0,0001985
26	AGAC MOBILYA VE MEFRUSAT SANAYI	0,0000000	0,0000000
27	KAGIT VE KAGIT URUNLERI	0,0000000	0,0098321
28	BASIM, YAYIM VE CILTCILIK	0,0000000	0,0000000
29	KIMYASAL GUBRELER IMALI	0,0000000	0,0000000
30	LAC SANAYI	0,0000000	0,0000000
31	DIGER KIMYASAL MADDELER IMALI	0,0000000	0,0943671
32	PETROL ARITIMI	0,0000000	0,0000000
33	DIGER PETROL VE KOMUR URUNLERI	0,0000000	0,0000000
34	KAUCUK VE KAUCUK URUNLERI	0,0000000	0,0000000
35	PLASTIK URUNLERI	0,0000000	0,0030011
36	CAM VE CAMDAN MAMUL ESYA SANAYI	0,0000000	0,0250913
37	CIMENTO SANAYI	0,0000000	0,0186892
38	DIGER TAS VE TOPRAGA DAYALI SANAYI	0,0000000	0,0406111
39	DEMIR, CELIK ANA SANAYI	0,0000000	0,0000000
40	DIGER METAL ANA SANAYI	0,0000000	0,0000000
41	METAL ESYA SANAYI	0,0000000	0,0145714
42	ELEKTRIKSIZ MAKINALAR(ONARIM DAHIL)	0,0000000	0,0000000
43	TARIMSAL MAKINA VE TECHIZAT(ONARIM DAHIL)	0,0000000	0,0000000
44	ELEKTRIKLI MAKINALAR	0,0000000	0,0091776
45	DENIZ ULASIM ARACLARI (ONARIM DAHIL)	0,0000000	0,0000000
46	DEMIRYOLLARI ULASIM ARACLARI(ONARIM DAHIL)	0,0000000	0,0000000
47	MOTORLU KARA ULASIM ARACLARI (ONARIM DAHIL)	0,0000000	0,0000000
48	DIGER TASIMA ARACLARI (ONARIM DAHIL)	0,0000000	0,0000000
49	DIGER IMALAT SANAYI	0,0000000	0,0024075
50	ELEKTRIK	0,0000000	0,0335689
51	GAZ VE SU	0,0000000	0,0086706
52	BINA INSAATI	0,0000000	0,0000000
53	BINA DISI INSAAT	0,0000000	0,0000000
54	TOPTAN VE PERAKENDE TICARET	0,0000000	0,0057225
55	OTELCILIK, LOKANTACILIK, KAHVECILIK, vs.	0,0000000	0,0000000
56	DEMIRYOLU TASIMASI	0,0000000	0,0000173
57	KARAYOLU TASIMASI	0,0000000	0,0278889
58	DENIZ YOLU TASIMASI	0,0000000	0,0004717
59	HAVA YOLU TASIMASI	0,0000000	0,0000000
60	HABERLESME	0,0000000	0,0000000
61	BANKACILIK, SIGORTACILIK VE KOOPERATIFCILIK	0,0000000	0,0645485
62	KISISEL VE MESLEKI HIZMETLER	0,0000000	0,1805884
63	KAMU HIZMETLERI	0,0000000	0,0000000
64	KONUT SAHPLIGI	0,0000000	0,0000000
65	TOPLAM GIRDILER	0,0000000	0,542413

Toplulaştırılmış Sektörler İtibariyle 1985 Yılı Girdi Katsayılar (a) Matrisi

[illegible]

Toplulastırılmış Sektörler İtibariyle 1985 Yılı (I - A)Matrisi

[illegible]

Toplulaştırılmış Sektörler İtibariyle 1985 Yılı (I - A)Matrisinin Tersi

[illegible]

[illegible]

[illegible][illegible][illegible]

EK : 10							
Turizmin Diğer Sektörlerle Doğrudan Bağlantı		1985 Yılı	1985 Yılı	1990 Yılı	1990 Yılı	1995 Yılı	1995 Yılı
Etkileri		Doğrudan İBE	Doğrudan GBE	Doğrudan İBE	Doğrudan GBE	Doğrudan İBE	Doğrudan GBE
1	TARIM	0,000000	0,021316	0,000000	0,0474389	0,000000	0,0025149
2	HAYVANCILIK	0,000000	0,007300	0,000000	0,0713805	0,000000	0,0079427
3	ORMANCILIK	0,002017	0,003841	0,000742	0,0047515	0,001956	0,0003330
4	BALIKÇILIK	0,000000	0,005493	0,000000	0,0089321	0,000000	0,0027972
5	KÖMÜR MADENCİLİĞİ	0,000000	0,004280	0,000000	0,0021943	0,000000	0,0002100
6	HAM PETROL ÇIKARIMI VE TABİİ GAZ ÜRETİMİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,0000000	0,000000	0,0000000
7	DEMİR CEVHERİ ÇIKARIMI	0,000000	0,000000	0,000000	0,0000000	0,000000	0,0000000
8	DEMİR CEVHERİ DİS.DİĞER METALİK CEVHER ÇIK.	0,000000	0,000000	0,000000	0,0000000	0,000000	0,0000000
9	METALİK OLMAYAN MADENLER ÇIKARIMI	0,000071	0,000000	0,000000	0,0000000	0,000000	0,0000000
10	TAS OCAKÇILIĞI	0,000000	0,000000	0,000000	0,0000000	0,000000	0,0000000
11	MEZBAHA URUNLERİ	0,000000	0,054398	0,000000	0,0087826	0,000000	0,0005588
12	SEBZE VE MEYVE İŞLEME SANAYİ	0,000000	0,008988	0,000000	0,0026497	0,000000	0,0004480
13	BİTKİSEL VE HAYVANSAL YAĞLAR İMALİ	0,000000	0,013858	0,000000	0,0106638	0,000000	0,0005335
14	OGUTULMUS TAHLİ URUNLERİ İMALİ	0,000000	0,017024	0,000000	0,0101173	0,000000	0,0005397
15	SEKER ÜRETİMİ	0,000000	0,047082	0,000000	0,0226918	0,000000	0,0027713
16	DİĞER BESİN MADDELERİ	0,000000	0,048174	0,000000	0,0372448	0,000000	0,0021800
17	ALKOLLÜ İÇKİLER	0,000000	0,037187	0,000000	0,0233042	0,000000	0,0228530
18	ALKOLSUZ İÇKİLER	0,000000	0,018048	0,000000	0,0115030	0,000000	0,0019082
19	TUTUN SANAYİ	0,000000	0,008859	0,000000	0,0036566	0,000000	0,0493598
20	CİRCİRLAMA	0,000000	0,000000	0,000000	0,0000000	0,000000	0,0000000
21	DOKUMA SANAYİ	0,000000	0,005427	0,000000	0,0036749	0,000000	0,0000430
22	ELBİSE, GİYİM EŞYASI VE DOKUMADAN HAZİR EŞYA	0,000000	0,000000	0,000000	0,0000000	0,000000	0,0000000
23	DERİ VE KURK URUNLERİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,0000000	0,000000	0,0000000
24	AYAKKABI SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,0000000	0,000000	0,0000000
25	AGAC VE MANTAR URUNLERİ(MOBİLYA HARİC)	0,000000	0,000000	0,000000	0,0000000	0,000000	0,0000000
26	AGAC MOBİLYA VE MEFRUSAT SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,0000000	0,000000	0,0000000
27	KAGIT VE KAGIT URUNLERİ	0,000000	0,001820	0,000000	0,0085292	0,000000	0,0019236
28	BASIM, YAYIM VE CİLTÇİLİK	0,000000	0,002312	0,000000	0,0036294	0,000000	0,0000549
29	KİMYASAL GÜBRELER İMALİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,0000000	0,000000	0,0000000
30	İLAC SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,0077961	0,000000	0,0004971
31	DİĞER KİMYASAL MADDELER İMALİ	0,000000	0,007387	0,000000	0,0059258	0,000000	0,0004799
32	PETROL ARITIMI	0,000000	0,012724	0,000000	0,0117062	0,000000	0,0007142
33	DİĞER PETROL VE KÖMÜR URUNLERİ	0,000000	0,010564	0,000000	0,0124999	0,000000	0,0001303
34	KAUCUK VE KAUCUK URUNLERİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,0000000	0,000000	0,0000000
35	PLASTİK URUNLERİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,0009041	0,000000	0,0000808
36	CAM VE CAMDAN MAMUL EŞYA SANAYİ	0,000000	0,004021	0,000000	0,0005735	0,000000	0,0000393
37	CİMENTO SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,0000000	0,000000	0,0000000
38	DİĞER TAS VE TOPRAGA DAYALI SANAYİ	0,000000	0,002803	0,000000	0,0027501	0,000000	0,0001314
39	DEMİR, ÇELİK ANA SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,0000000	0,000000	0,0000000
40	DİĞER METAL ANA SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,0000000	0,000000	0,0000000
41	METAL EŞYA SANAYİ	0,000000	0,000289	0,000000	0,0048995	0,000000	0,0002378
42	ELEKTRİKSİZ MAKİNALAR(ONARIM DAHİL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,0000000	0,000000	0,0000000
43	TARIMSAL MAKİNA VE TECHİZAT(ONARIM DAHİL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,0000000	0,000000	0,0000000
44	ELEKTRİKLİ MAKİNALAR	0,000000	0,000000	0,000000	0,0000015	0,000000	0,0000001
45	DENİZ ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,0000000	0,000000	0,0000000
46	DEMİR YOLLARI ULASIM ARAÇLARI(ONARIM DAHİL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,0000000	0,000000	0,0000000
47	MOTORLU KARA ULASIM ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,0000000	0,000000	0,0000000
48	DİĞER TASİMA ARAÇLARI (ONARIM DAHİL)	0,000000	0,000000	0,000000	0,0000000	0,000000	0,0000000
49	DİĞER İMALAT SANAYİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,0002414	0,000000	0,0000125
50	ELEKTRİK	0,000000	0,015043	0,000000	0,0079968	0,000000	0,0006380
51	GAZ VE SU	0,000000	0,014392	0,000000	0,0071035	0,000000	0,0003360
52	BİNA İNŞAATI	0,000000	0,000000	0,000000	0,0000000	0,000000	0,0000000
53	BİNA DİŞİ İNŞAAT	0,000000	0,000000	0,000000	0,0000000	0,000000	0,0000000
54	TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET	0,000598	0,070930	0,009222	0,0628306	0,005402	0,0006121
55	OTELÇİLİK, LOKANTACILIK, KAHVECİLİK, vs.	0,016940	0,016940	0,007186	0,0071861	0,000672	0,0006720
56	DEMİR YOLU TASİMASI	0,005393	0,001277	0,002609	0,0002360	0,001332	0,0000077
57	KARA YOLU TASİMASI	0,003458	0,043631	0,001149	0,0524319	0,001766	0,0025414
58	DENİZ YOLU TASİMASI	0,001171	0,004890	0,000790	0,0016534	0,000714	0,0000295
59	HAVA YOLU TASİMASI	0,010036	0,000101	0,013945	0,0003602	0,004709	0,0001011
60	HABERLEŞME	0,002957	0,010810	0,000311	0,0136835	0,000538	0,0007839
61	BANKACILIK, SİĞORTACILIK VE KOOPERATİFÇİLİK	0,016247	0,002834	0,007689	0,0164290	0,012029	0,0011273
62	KİŞİSEL VE MESLEKİ HİZMETLER	0,001707	0,008336	0,014858	0,0344193	0,037008	0,0034249
63	KAMU HİZMETLERİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,0000000	0,000000	0,0000000
64	KONUT SAHİPLİĞİ	0,000000	0,000000	0,000000	0,0000000	0,000000	0,0000000
	TOPLAM	0,060595	0,527454	0,058500	0,532813	0,066126	0,109569

EK: 11

Analiz Dış Turizm Gelirlerinin Yaratmış Olduğu Katma Değer Hesabı (1963-1997)

Yıllar	Turistik Tüketim Tipleri	Turizm gelirleri (Milyon \$)	Harcamalar Dağılımı (%)	Katma Değer Yaratma Katsayısı	Katma Değer (Milyon \$)
1963	Konaklama	7,7	0,231	0,6353	1,1
	yiyecek	7,7	0,233	0,4417	0,8
	Ulaştırma	7,7	0,147	0,6473	0,7
	Alışveriş	7,7	0,206	0,8131	1,3
	Eğlence	7,7	0,183	0,8808	1,2
					5,2
1964	Konaklama	8,3	0,231	0,6353	1,2
	yiyecek	8,3	0,233	0,4417	0,9
	Ulaştırma	8,3	0,147	0,6473	0,8
	Alışveriş	8,3	0,206	0,8131	1,4
	Eğlence	8,3	0,183	0,8808	1,3
					5,6
1965	Konaklama	13,8	0,231	0,6353	2,0
	yiyecek	13,8	0,233	0,4417	1,4
	Ulaştırma	13,8	0,147	0,6473	1,3
	Alışveriş	13,8	0,206	0,8131	2,3
	Eğlence	13,8	0,183	0,8808	2,2
					9,3
1966	Konaklama	12,1	0,231	0,6353	1,8
	yiyecek	12,1	0,233	0,4417	1,2
	Ulaştırma	12,1	0,147	0,6473	1,2
	Alışveriş	12,1	0,206	0,8131	2,0
	Eğlence	12,1	0,183	0,8808	2,0
					8,1
1967	Konaklama	13,2	0,231	0,6353	1,9
	yiyecek	13,2	0,233	0,4417	1,4
	Ulaştırma	13,2	0,147	0,6473	1,3
	Alışveriş	13,2	0,206	0,8131	2,2
	Eğlence	13,2	0,183	0,8808	2,1
					8,9
1968	Konaklama	24,1	0,231	0,6353	3,5
	yiyecek	24,1	0,233	0,4417	2,5
	Ulaştırma	24,1	0,147	0,6473	2,3
	Alışveriş	24,1	0,206	0,8131	4,0
	Eğlence	24,1	0,183	0,8808	3,9
					16,2
1969	Konaklama	36,6	0,231	0,6353	5,4
	yiyecek	36,6	0,233	0,4417	3,8
	Ulaştırma	36,6	0,147	0,6473	3,5
	Alışveriş	36,6	0,206	0,8131	6,1
	Eğlence	36,6	0,183	0,8808	5,9
					24,7
1970	Konaklama	51,6	0,231	0,6353	7,6
	yiyecek	51,6	0,233	0,4417	5,3
	Ulaştırma	51,6	0,147	0,6473	4,9
	Alışveriş	51,6	0,206	0,8131	8,6

EK : 11

Analiz Dış Turizm Gelirlerinin Yaratmış Olduğu Katma Değer Hesabı (1963-1997)

Yıllar	Turistik Tüketim Tipleri	Turizm gelirleri (Milyon \$)	Harcama Dağılımı (%)	Katma Değer Yaratma Katsayısı	Katma Değer (Milyon \$)
	Eğlence	51,6	0,183	0,8808	8,3 34,8
1971	Konaklama	62,9	0,231	0,6353	9,2
	yiyecek	62,9	0,233	0,4417	6,5
	Ulaştırma	62,9	0,147	0,6473	6,0
	Alışveriş	62,9	0,206	0,8131	10,5
	Eğlence	62,9	0,183	0,8808	10,1 42,4
1972	Konaklama	103,7	0,231	0,6353	15,2
	yiyecek	103,7	0,233	0,4417	10,7
	Ulaştırma	103,7	0,147	0,6473	9,9
	Alışveriş	103,7	0,206	0,8131	17,4
	Eğlence	103,7	0,183	0,8808	16,7 69,8
1973	Konaklama	171,5	0,231	0,6353	25,2
	yiyecek	171,5	0,233	0,4417	17,7
	Ulaştırma	171,5	0,147	0,6473	16,3
	Alışveriş	171,5	0,206	0,8131	28,7
	Eğlence	171,5	0,183	0,8808	27,6 115,5
1974	Konaklama	193,7	0,231	0,6353	28,4
	yiyecek	193,7	0,233	0,4417	19,9
	Ulaştırma	193,7	0,147	0,6473	18,4
	Alışveriş	193,7	0,206	0,8131	32,4
	Eğlence	193,7	0,183	0,8808	31,2 130,5
1975	Konaklama	200,9	0,231	0,6353	29,5
	yiyecek	200,9	0,233	0,4417	20,7
	Ulaştırma	200,9	0,147	0,6473	19,1
	Alışveriş	200,9	0,206	0,8131	33,7
	Eğlence	200,9	0,183	0,8808	32,4 135,3
1976	Konaklama	180,5	0,231	0,6353	26,5
	yiyecek	180,5	0,233	0,4417	18,6
	Ulaştırma	180,5	0,147	0,6473	17,2
	Alışveriş	180,5	0,206	0,8131	30,2
	Eğlence	180,5	0,183	0,8808	29,1 121,6
1977	Konaklama	204,9	0,231	0,6353	30,1
	yiyecek	204,9	0,233	0,4417	21,1
	Ulaştırma	204,9	0,147	0,6473	19,5
	Alışveriş	204,9	0,206	0,8131	34,3
	Eğlence	204,9	0,183	0,8808	33,0 138,0
1978	Konaklama	230,4	0,231	0,6353	33,8
	yiyecek	230,4	0,233	0,4417	23,7

EK : 11

Analiz Dış Turizm Gelirlerinin Yaratmış Olduğu Katma Değer Hesabı (1963-1997)

Yıllar	Turistik Tüketim Tipleri	Turizm gelirleri (Milyon \$)	Harcamalar Dağılımı (%)	Katma Değer Yaratma Katsayısı	Katma Değer (Milyon \$)
	Ulaştırma	230,4	0,147	0,6473	21,9
	Alışveriş	230,4	0,206	0,8131	38,6
	Eğlence	230,4	0,183	0,8808	37,1
					155,2
1979	Konaklama	280,7	0,231	0,6353	41,2
	yiyecek	280,7	0,233	0,4417	28,9
	Ulaştırma	280,7	0,147	0,6473	26,7
	Alışveriş	280,7	0,206	0,8131	47,0
	Eğlence	280,7	0,183	0,8808	45,2
					189,1
1980	Konaklama	326,7	0,231	0,6353	47,9
	yiyecek	326,7	0,233	0,4417	33,6
	Ulaştırma	326,7	0,147	0,6473	31,1
	Alışveriş	326,7	0,206	0,8131	54,7
	Eğlence	326,7	0,183	0,8808	52,7
					220,0
1981	Konaklama	381,3	0,231	0,6353	56,0
	yiyecek	381,3	0,233	0,4417	39,2
	Ulaştırma	381,3	0,147	0,6473	36,3
	Alışveriş	381,3	0,206	0,8131	63,9
	Eğlence	381,3	0,183	0,8808	61,5
					256,8
1982	Konaklama	370,3	0,231	0,6353	54,3
	yiyecek	370,3	0,233	0,4417	38,1
	Ulaştırma	370,3	0,147	0,6473	35,2
	Alışveriş	370,3	0,206	0,8131	62,0
	Eğlence	370,3	0,183	0,8808	59,7
					249,4
1983	Konaklama	411,1	0,231	0,6353	60,3
	yiyecek	411,1	0,233	0,4417	42,3
	Ulaştırma	411,1	0,147	0,6473	39,1
	Alışveriş	411,1	0,206	0,8131	68,9
	Eğlence	411,1	0,183	0,8808	66,3
					276,9
1984	Konaklama	840,0	0,231	0,6353	123,3
	yiyecek	840,0	0,233	0,4417	86,4
	Ulaştırma	840,0	0,147	0,6473	79,9
	Alışveriş	840,0	0,206	0,8131	140,7
	Eğlence	840,0	0,183	0,8808	135,4
					565,7
1985	Konaklama	1.482,0	0,231	0,6353	217,5
	yiyecek	1.482,0	0,233	0,4417	152,5
	Ulaştırma	1.482,0	0,147	0,6473	141,0
	Alışveriş	1.482,0	0,206	0,8131	248,2
	Eğlence	1.482,0	0,183	0,8808	238,9
					998,1

EK : 11

Analiz Dış Turizm Gelirlerinin Yaratmış Olduğu Katma Değer Hesabı (1963-1997)

Yıllar	Turistik Tüketim Tipleri	Turizm gelirleri (Milyon \$)	Harcamalar Dağılımı (%)	Katma Değer Yaratma Katsayısı	Katma Değer (Milyon \$)
1986	Konaklama	1.215,0	0,231	0,6353	178,3
	yiyecek	1.215,0	0,233	0,4417	125,0
	Ulaştırma	1.215,0	0,147	0,6473	115,6
	Alışveriş	1.215,0	0,206	0,8131	203,5
	Eğlence	1.215,0	0,183	0,8808	195,8
					818,3
1987	Konaklama	1.721,1	0,231	0,6353	252,6
	yiyecek	1.721,1	0,233	0,4417	177,1
	Ulaştırma	1.721,1	0,147	0,6473	163,8
	Alışveriş	1.721,1	0,206	0,8131	288,3
	Eğlence	1.721,1	0,183	0,8808	277,4
					1.159,2
1988	Konaklama	2.355,3	0,231	0,6353	345,7
	yiyecek	2.355,3	0,233	0,4417	242,4
	Ulaştırma	2.355,3	0,147	0,6473	224,1
	Alışveriş	2.355,3	0,206	0,8131	394,5
	Eğlence	2.355,3	0,183	0,8808	379,6
					1.586,3
1989	Konaklama	2.556,5	0,231	0,6353	375,2
	yiyecek	2.556,5	0,233	0,4417	263,1
	Ulaştırma	2.556,5	0,147	0,6473	243,3
	Alışveriş	2.556,5	0,206	0,8131	428,2
	Eğlence	2.556,5	0,183	0,8808	412,1
					1.721,8
1990	Konaklama	3.225,0	0,231	0,6353	473,3
	yiyecek	3.225,0	0,233	0,4417	331,9
	Ulaştırma	3.225,0	0,147	0,6473	306,9
	Alışveriş	3.225,0	0,206	0,8131	540,2
	Eğlence	3.225,0	0,183	0,8808	519,8
					2.172,1
1991	Konaklama	2.654,0	0,231	0,6353	389,5
	yiyecek	2.654,0	0,233	0,4417	273,1
	Ulaştırma	2.654,0	0,147	0,6473	252,5
	Alışveriş	2.654,0	0,206	0,8131	444,5
	Eğlence	2.654,0	0,183	0,8808	427,8
					1.787,5
1992	Konaklama	3.639,0	0,231	0,6353	534,0
	yiyecek	3.639,0	0,233	0,4417	374,5
	Ulaştırma	3.639,0	0,147	0,6473	346,3
	Alışveriş	3.639,0	0,206	0,8131	609,5
	Eğlence	3.639,0	0,183	0,8808	586,6
					2.450,9
1993	Konaklama	3.959,0	0,231	0,6353	581,0
	yiyecek	3.959,0	0,233	0,4417	407,4
	Ulaştırma	3.959,0	0,147	0,6473	376,7
	Alışveriş	3.959,0	0,206	0,8131	663,1
	Eğlence	3.959,0	0,183	0,8808	638,1

EK : 11

Analiz Dış Turizm Gelirlerinin Yaratmış Olduğu Katma Değer Hesabı (1963-1997)

Yıllar	Turistik Tüketim Tipleri	Turizm gelirleri (Milyon \$)	Harcamalar Dağılımı (%)	Katma Değer Yaratma Katsayısı	Katma Değer (Milyon \$)
1994	Konaklama	4.321,0	0,231	0,6353	634,1
	yiyecek	4.321,0	0,233	0,4417	444,7
	Ulaştırma	4.321,0	0,147	0,6473	411,2
	Alışveriş	4.321,0	0,206	0,8131	723,8
	Eğlence	4.321,0	0,183	0,8808	696,5
					2.910,2
1995	Konaklama	4.957,0	0,231	0,6353	727,5
	yiyecek	4.957,0	0,233	0,4417	510,2
	Ulaştırma	4.957,0	0,147	0,6473	471,7
	Alışveriş	4.957,0	0,206	0,8131	830,3
	Eğlence	4.957,0	0,183	0,8808	799,0
					3.338,6
1996	Konaklama	5.962,1	0,231	0,6353	875,0
	yiyecek	5.962,1	0,233	0,4417	613,6
	Ulaştırma	5.962,1	0,147	0,6473	567,3
	Alışveriş	5.962,1	0,206	0,8131	998,6
	Eğlence	5.962,1	0,183	0,8808	961,0
					4.015,5
1997	Konaklama	8.088,5	0,231	0,6353	1.187,0
	yiyecek	8.088,5	0,233	0,4417	832,4
	Ulaştırma	8.088,5	0,147	0,6473	769,6
	Alışveriş	8.088,5	0,206	0,8131	1.354,8
	Eğlence	8.088,5	0,183	0,8808	1.303,8
					5.447,7

EK : 12

Analiz Turizm Gelirleri İle Yatak Sayısı ve Gelen Yabancı sayısı Arasındaki İlişki

Yıllar	Turizm ge (Milyon \$)	X1 yatak sayısı	x2 jelen yab sa	X1*Y	X12
1963	7,7	10.226,0	198.841,0	78.740,2	104.571.076,0
1964	8,3	12.436,0	229.347,0	103.218,8	154.654.096,0
1965	13,8	14.297,0	361.758,0	197.298,6	204.404.209,0
1966	12,1	16.151,0	440.534,0	195.427,1	260.854.801,0
1967	13,2	18.158,0	574.055,0	239.685,6	329.712.964,0
1968	24,1	24.907,0	602.996,0	600.258,7	620.358.649,0
1969	36,6	28.354,0	694.229,0	1.037.756,4	803.949.316,0
1970	51,6	32.114,0	724.784,0	1.657.082,4	1.031.308.996,0
1971	62,9	34.628,0	926.019,0	2.178.101,2	1.199.098.384,0
1972	103,7	38.528,0	1.034.955,0	3.995.353,6	1.484.406.784,0
1973	171,5	40.895,0	1.341.527,0	7.013.492,5	1.672.401.025,0
1974	193,7	44.957,0	1.110.298,0	8.708.170,9	2.021.131.849,0
1975	200,9	47.307,0	1.540.904,0	9.503.976,3	2.237.952.249,0
1976	180,5	50.379,0	1.675.846,0	9.093.409,5	2.538.043.641,0
1977	204,9	50.379,0	1.661.416,0	10.322.657,1	2.538.043.641,0
1978	230,4	52.385,0	1.644.177,0	12.069.504,0	2.744.188.225,0
1979	280,7	53.956,0	1.523.658,0	15.145.449,2	2.911.249.936,0
1980	326,7	56.044,0	1.288.060,0	18.309.574,8	3.140.929.936,0
1981	381,3	58.242,0	1.405.311,0	22.207.674,6	3.392.130.564,0
1982	370,3	62.372,0	1.391.717,0	23.096.351,6	3.890.266.384,0
1983	411,1	65.934,0	1.625.099,0	27.105.467,4	4.347.292.356,0
1984	840,0	68.266,0	2.117.094,0	57.343.440,0	4.660.246.756,0
1985	1.482,0	85.995,0	2.614.924,0	127.444.590,0	7.395.140.025,0
1986	1.215,0	92.129,0	2.391.085,0	111.936.735,0	8.487.752.641,0
1987	1.721,1	106.306,0	2.855.546,0	182.963.256,6	11.300.965.636,0
1988	2.355,3	122.306,0	4.172.727,0	288.067.321,8	14.958.757.636,0
1989	2.556,5	146.086,0	4.459.151,0	373.468.859,0	21.341.119.396,0
1990	3.225,0	173.227,0	5.389.308,0	558.657.075,0	30.007.593.529,0
1991	2.654,0	200.678,0	5.517.897,0	532.599.412,0	40.271.659.684,0
1992	3.639,0	219.940,0	7.076.096,0	800.361.660,0	48.373.603.600,0
1993	3.959,0	235.238,0	6.500.638,0	931.307.242,0	55.336.916.644,0
1994	4.321,0	314.000,0	6.670.618,0	1.356.794.000,0	98.596.000.000,0
1995	4.957,0	340.000,0	7.726.886,0	1.685.380.000,0	115.600.000.000,0
1996	5.962,1	380.000,0	8.614.085,0	2.265.598.000,0	144.400.000.000,0
1997	8.088,5	504.000,0	9.689.004,0	4.076.604.000,0	254.016.000.000,0
Toplam	50.261,5	3.800.820,0	3.851.081,5	13.521.384.241,9	892.372.704.628,0

$$b_1 = 0,0147673$$

$$b_2 = 0,000016$$

$$Y = 0,0147672 X_1 + 0,000016 X_2$$

$$r = 0,97$$

EK : 12

Analiz Turizm Gelirleri ile Yatak Sayısı ve Gelen Yabancı sayısı Arasındaki İlişki

x22	Y2	x1x2	x2y
39.537.743.281,0	59,3	2.033.348.066,0	1.531.075,7
52.600.046.409,0	68,9	2.852.159.292,0	1.903.580,1
130.868.850.564,0	190,4	5.172.054.126,0	4.992.260,4
194.070.205.156,0	146,4	7.115.064.634,0	5.330.461,4
329.539.143.025,0	174,2	10.423.690.690,0	7.577.526,0
363.604.176.016,0	580,8	15.018.821.372,0	14.532.203,6
481.953.904.441,0	1.339,6	19.684.169.066,0	25.408.781,4
525.311.846.656,0	2.662,6	23.275.713.376,0	37.398.854,4
857.511.188.361,0	3.956,4	32.066.185.932,0	58.246.595,1
1.071.131.852.025,0	10.753,7	39.874.746.240,0	107.324.833,5
1.799.694.691.729,0	29.412,3	54.861.746.665,0	230.071.880,5
1.232.761.648.804,0	37.519,7	49.915.667.186,0	215.064.722,6
2.374.385.137.216,0	40.360,8	72.895.545.528,0	309.567.613,6
2.808.459.815.716,0	32.580,3	84.427.445.634,0	302.490.203,0
2.760.303.125.056,0	41.984,0	83.700.476.664,0	340.424.138,4
2.703.318.007.329,0	53.084,2	86.130.212.145,0	378.818.380,8
2.321.533.700.964,0	78.792,5	82.210.491.048,0	427.690.800,6
1.659.098.563.600,0	106.732,9	72.188.034.640,0	420.809.202,0
1.974.899.006.721,0	145.389,7	81.848.123.262,0	535.845.084,3
1.936.876.208.089,0	137.122,1	86.804.172.724,0	515.352.805,1
2.640.946.759.801,0	169.003,2	107.149.277.466,0	668.078.198,9
4.482.087.004.836,0	705.600,0	144.525.539.004,0	1.778.358.960,0
6.837.827.525.776,0	2.196.324,0	224.870.389.380,0	3.875.317.368,0
5.717.287.477.225,0	1.476.225,0	220.288.269.965,0	2.905.168.275,0
8.154.142.958.116,0	2.962.185,2	303.561.673.076,0	4.914.680.220,6
17.411.650.616.529,0	5.547.438,1	510.349.548.462,0	9.828.023.903,1
19.884.027.640.801,0	6.535.692,3	651.419.532.986,0	11.399.819.531,5
29.044.640.718.864,0	10.400.625,0	933.573.656.916,0	17.380.518.300,0
30.447.187.302.609,0	7.043.716,0	1.107.320.534.166,0	14.644.498.638,0
50.071.134.601.216,0	13.242.321,0	1.556.316.554.240,0	25.749.913.344,0
42.258.294.407.044,0	15.673.681,0	1.529.197.081.844,0	25.736.025.842,0
44.497.144.501.924,0	18.671.041,0	2.094.574.052.000,0	28.823.740.378,0
59.704.767.256.996,0	24.571.849,0	2.627.141.240.000,0	38.302.173.902,0
74.202.460.387.225,0	35.546.636,4	3.273.352.300.000,0	51.358.036.178,5
93.876.798.512.016,0	65.423.832,3	4.883.258.016.000,0	78.369.508.854,0
514.847.856.532.136,0	210.889.080,1	21.079.395.533.795,0	319.674.242.896,1

EK : 12

Turistik Belgeli Yatak Sayısı

Değerler

600000

500000

400000

300000

200000

100000

0

1963

1964

1965

1966

1967

1968

1969

1970

1971

1972

1973

1974

1975

1976

1977

1978

1979

1980

1981

1982

1983

1984

1985

1986

1987

1988

1989

1990

1991

1992

1993

1994

1995

1996

1997

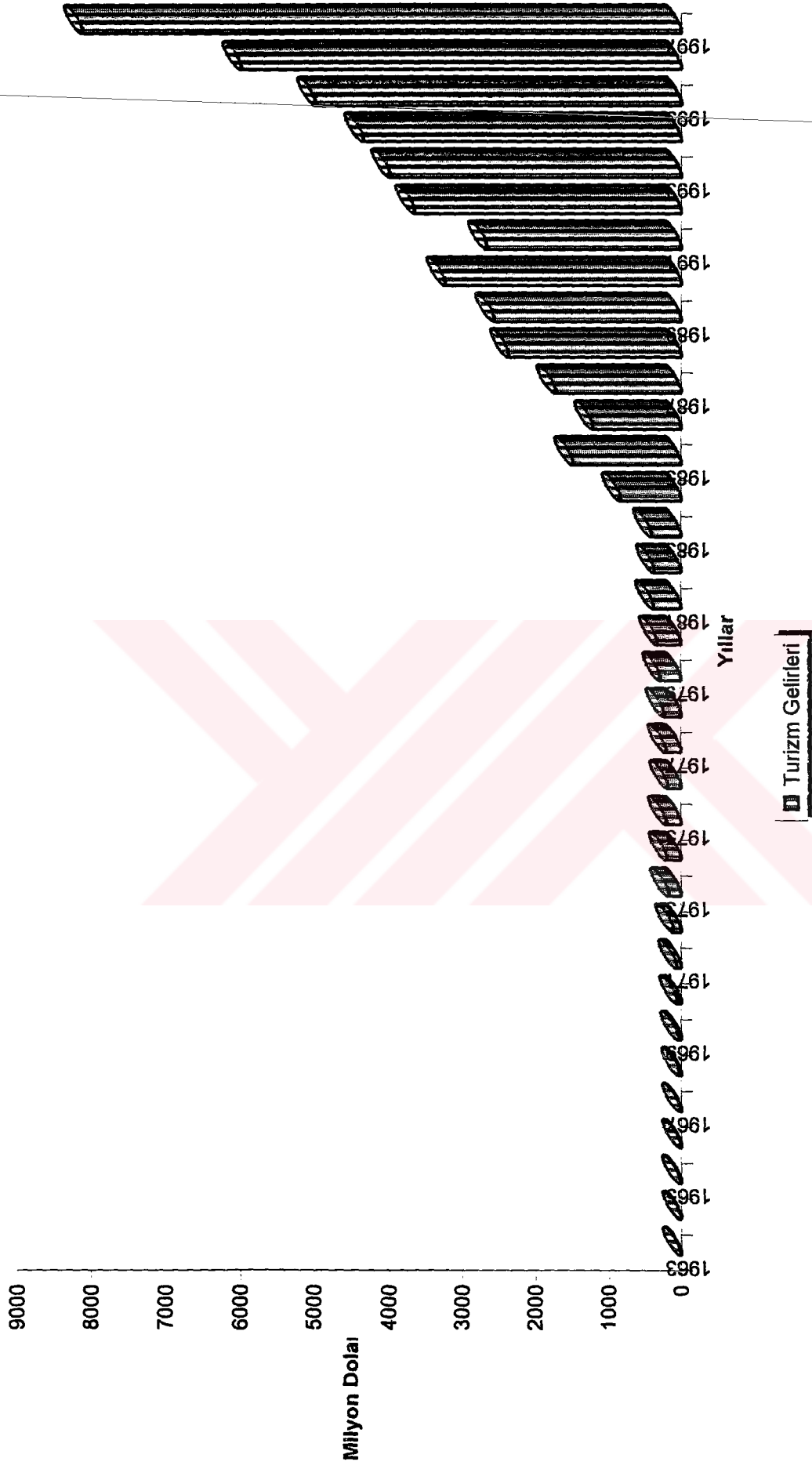
1998

1999

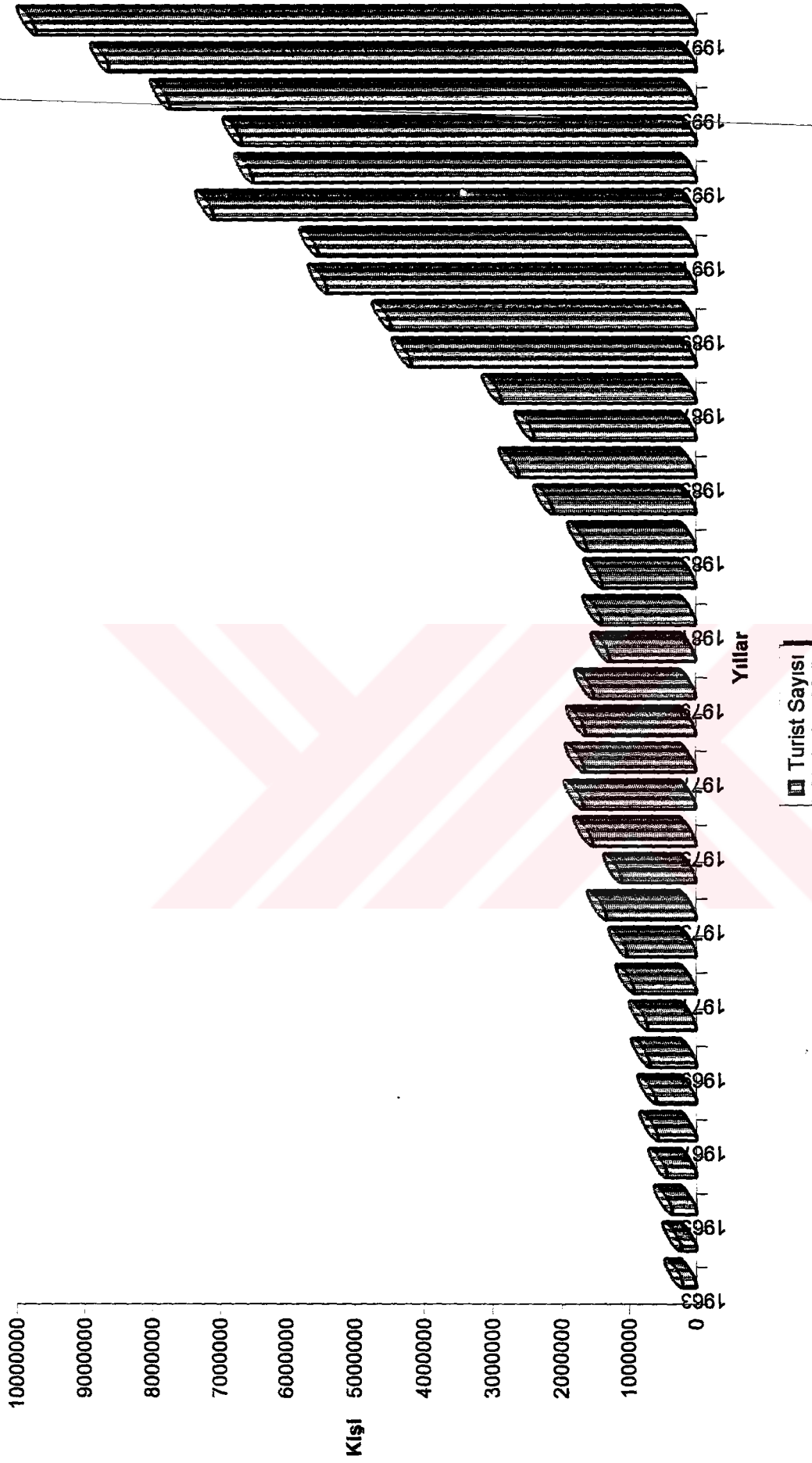
Yıllar

Yatak Sayısı

EK : 12 Turizm Gelirleri

EK : 12 Turist Sayısı

K : 13

Analiz Turizm Gelirleri İle Turizm Yatırımlarının Toplam Yatırımlar
ındaki Payının Analizi

Yıllar	Y Turizm geliri (Milyon \$)	X turyatırım%	X*Y	X ²	Y ²
1963	7,7	0,7	5,1	0,4	59,3
1964	8,3	0,9	7,8	0,9	68,9
1965	13,8	1,5	20,6	2,2	190,4
1966	12,1	1,8	21,3	3,1	146,4
1967	13,2	1,6	20,6	2,4	174,2
1968	24,1	2,3	56,4	5,5	580,8
1969	36,6	2,2	80,9	4,9	1.339,6
1970	51,6	2,1	109,9	4,5	2.662,6
1971	62,9	2,2	138,4	4,8	3.956,4
1972	103,7	1,7	171,1	2,7	10.753,7
1973	171,5	1,7	295,0	3,0	29.412,3
1974	193,7	1,2	238,3	1,5	37.519,7
1975	200,9	0,9	182,8	0,8	40.360,8
1976	180,5	0,8	144,4	0,6	32.580,3
1977	204,9	0,7	143,4	0,5	41.984,0
1978	230,4	0,6	142,8	0,4	53.084,2
1979	280,7	0,6	179,6	0,4	78.792,5
1980	326,7	0,6	186,2	0,3	106.732,9
1981	381,3	0,6	236,4	0,4	145.389,7
1982	370,3	0,5	200,0	0,3	137.122,1
1983	411,1	0,5	222,0	0,3	169.003,2
1984	840,0	1,0	831,6	1,0	705.600,0
1985	1.482,0	1,5	2.223,0	2,3	2.196.324,0
1986	1.215,0	2,7	3.231,9	7,1	1.476.225,0
1987	1.721,1	3,0	5.214,9	9,2	2.962.185,2
1988	2.355,3	3,2	7.537,0	10,2	5.547.438,1
1989	2.556,5	4,2	10.737,3	17,6	6.535.692,3
1990	3.225,0	4,0	12.900,0	16,0	10.400.625,0
1991	2.654,0	4,0	10.616,0	16,0	7.043.716,0
1992	3.639,0	3,4	12.372,6	11,6	13.242.321,0
1993	3.959,0	2,2	8.709,8	4,8	15.673.681,0
1994	4.321,0	2,1	9.074,1	4,4	18.671.041,0
1995	4.957,0	2,4	11.896,8	5,8	24.571.849,0
1996	5.962,1	1,9	11.029,9	3,4	35.546.636,4
1997	8.088,5	1,7	13.346,0	2,7	65.423.832,3
Toplam	50.261,5	63,0	122.523,9	152,1	210.889.080,1

Regresyon Analizi

$$= \frac{\sum x^2 \sum y - \sum x \sum xy}{n \sum x^2 - (\sum x)^2} = -54,71$$

$$= \frac{n \sum xy - \sum x \sum y}{n \sum x^2 - (\sum x)^2} = 828,06$$

$$= -54,71 + 828,06 X \quad r = 0,437$$

b Değişkeni İçin Hipotez Testi

$$Se = 1843,75 \quad Sb = 296,41$$

Hipotezimiz

$$H_0 \quad b = 0 \quad H_a \quad b > 0$$

%95 lik güven aralığında

$$t_{0,05} (n-2) = t_{0,05} (33) = 1,65 \quad (t \text{ Tablo değeri})$$

$$t = b/Sb = 2,79359309 \quad (t \text{ hesaplanan})$$

EK : 13 1963- 1997 Yılları Arasında Turizm Gelirleri, Turizm Yatırımlarının Toplam Sabit Sermaye Yatırımları İçindeki Payı

Yıllar	Turizm Gelirleri (Milyon Dolar)	Turizm Yatırımlarının Toplam Sabit Sermaye Yatırımları İçindeki Payı
1963	8	0,66
1964	8	0,94
1965	14	1,49
1966	12	1,76
1967	13	1,56
1968	24	2,34
1969	37	2,21
1970	52	2,13
1971	63	2,2
1972	104	1,65
1973	172	1,72
1974	194	1,23
1975	201	0,91
1976	181	0,8
1977	205	0,7
1978	230	0,62
1979	281	0,64
1980	327	0,57
1981	381	0,62
1982	370	0,54
1983	411	0,54
1984	840	0,99
1985	1482	1,5
1986	1215	2,66
1987	1721	3,03
1988	2355	3,2
1989	2557	4,2
1990	3225	4
1991	2654	4
1992	3639	3,4
1993	3959	2,2
1994	4321	2,1
1995	4957	2,4
1996	5962	1,85
1997	8089	1,65

Yayın : TOBB, Planlı Dönemde Rakamlarla Türkiye Ekonomisi s 26-27- DPT Temel Ekonomik Göstergeler Mayıs 1999 Ankara s 35.

EK : 14

GSMH İle Turizm Gelirleri Arasındaki İlişki

Yıllar	GSMH Y (Milyon US\$)	Turizm gelir (Milyon USD)	X*Y	X2	Y2
1963	7.422	8	57.152	59	55.092.022
1964	7.924	8	65.766	69	62.783.437
1965	8.525	14	117.646	190	72.677.330
1966	10.158	12	122.908	146	103.178.869
1967	11.276	13	148.838	174	127.139.155
1968	12.499	24	301.233	581	156.232.500
1969	13.877	37	507.898	1.340	192.571.129
1970	9.951	52	513.487	2.663	99.028.372
1971	12.970	63	815.807	3.956	168.218.306
1972	17.201	104	1.783.713	10.754	295.864.080
1973	22.131	172	3.795.415	29.412	489.767.882
1974	30.507	194	5.909.206	37.520	930.677.049
1975	37.598	201	7.553.438	40.361	1.413.609.604
1976	41.284	181	7.451.672	32.580	1.704.327.372
1977	49.177	205	10.076.388	41.984	2.418.387.164
1978	53.691	230	12.370.337	53.084	2.882.691.266
1979	52.962	281	14.866.490	78.792	2.804.994.629
1980	57.198	327	18.686.685	106.733	3.271.645.523
1981	46.087	381	17.573.049	145.390	2.124.030.004
1982	52.853	370	19.571.466	137.122	2.793.439.609
1983	50.154	411	20.618.104	169.003	2.515.373.562
1984	48.987	840	41.148.660	705.600	2.399.677.182
1985	52.598	1.482	77.949.643	2.196.324	2.766.507.526
1986	57.821	1.215	70.252.151	1.476.225	3.343.233.348
1987	87.142	1.721	149.980.440	2.962.185	7.593.763.021
1988	91.641	2.355	215.841.105	5.547.438	8.397.999.568
1989	109.018	2.557	278.703.239	6.535.692	11.884.815.306
1990	150.061	3.225	483.945.758	10.400.625	22.518.213.684
1991	147.368	2.654	391.113.345	7.043.716	21.717.180.056
1992	153.628	3.639	559.050.473	13.242.321	23.601.408.756
1993	178.715	3.959	707.531.497	15.673.681	31.938.943.996
1994	132.826	4.321	573.940.714	18.671.041	17.642.719.711
1995	165.519	4.957	820.479.666	24.571.849	27.396.671.776
1996	183.577	5.962	1.094.504.432	35.546.636	33.700.514.929
1997	194.305	8.089	1.571.635.993	65.423.832	37.754.433.025
Toplam	2.358.647	50.262	7.178.983.812	210.889.080	277.337.810.753

Regresyon Analizi

$$\frac{\sum x^2 \sum y - \sum x \sum xy}{n \sum x^2 - (\sum x)^2} = 28133$$

$$\frac{n \sum xy - \sum x \sum y}{n \sum x^2 - (\sum x)^2} = 27,3$$

$$Y = 28133 + 27,3 X$$

$$r = 0,935$$

b Değişkeni İçin Hipotez Testi

$$Se = 21317$$

$$Sb = 1,3$$

Hipotezimiz

$$H_0 \quad b = 0$$

$$H_a \quad b > 0$$

%95 lik güven aralığında

$$t_{0,05} (n-2) = t_{0,05} (33) = 1,65 \quad (t \text{ Tablo değeri})$$

$$t = b/Sb = 15,08$$

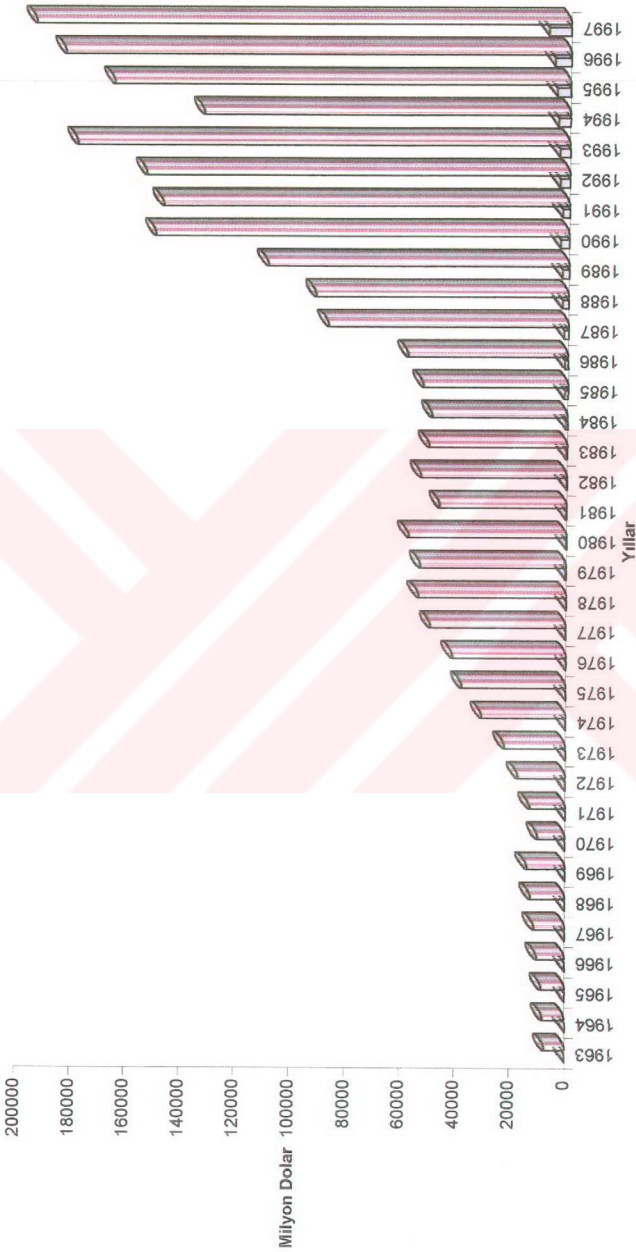
(t hesaplanan)

EK : 14 1963- 1997 Yılları Arasında Turizm Gelirleri, GSMH ve Turizmin GSMH İçindeki Payının Gelişimi

Yıllar	Gayri Safi Milli Hasıla (GSMH) (Milyon Dolar)	Turizm Gelirleri (Milyon Dolar)	Turizm Gelirlerinin GSMH İçindeki Payı (%)
1963	28344	8	0,1
1964	28361	8	0,1
1965	28511	14	0,2
1966	28465	12	0,1
1967	28495	13	0,1
1968	28793	24	0,2
1969	29134	37	0,3
1970	29544	52	0,5
1971	29853	63	0,5
1972	30968	104	0,6
1973	32821	172	0,8
1974	33428	194	0,6
1975	33624	201	0,5
1976	33067	181	0,4
1977	33734	205	0,4
1978	34431	230	0,4
1979	35805	281	0,5
1980	37063	327	0,6
1981	38555	381	0,8
1982	38254	370	0,7
1983	39369	411	0,8
1984	51091	840	1,7
1985	68637	1482	2,8
1986	61340	1215	2,1
1987	75172	1721	2
1988	92504	2355	2,6
1989	98003	2557	2,3
1990	116273	3225	2,1
1991	100668	2654	1,8
1992	127588	3639	2,4
1993	136333	3959	2,2
1994	146227	4321	3,3
1995	163609	4957	3
1996	191078	5962	3,2
1997	249193	8089	4,2

Kaynak : Turizm Bakanlığı, Turizm İstatistikleri Bülteni , Mayıs 1998, s.73.

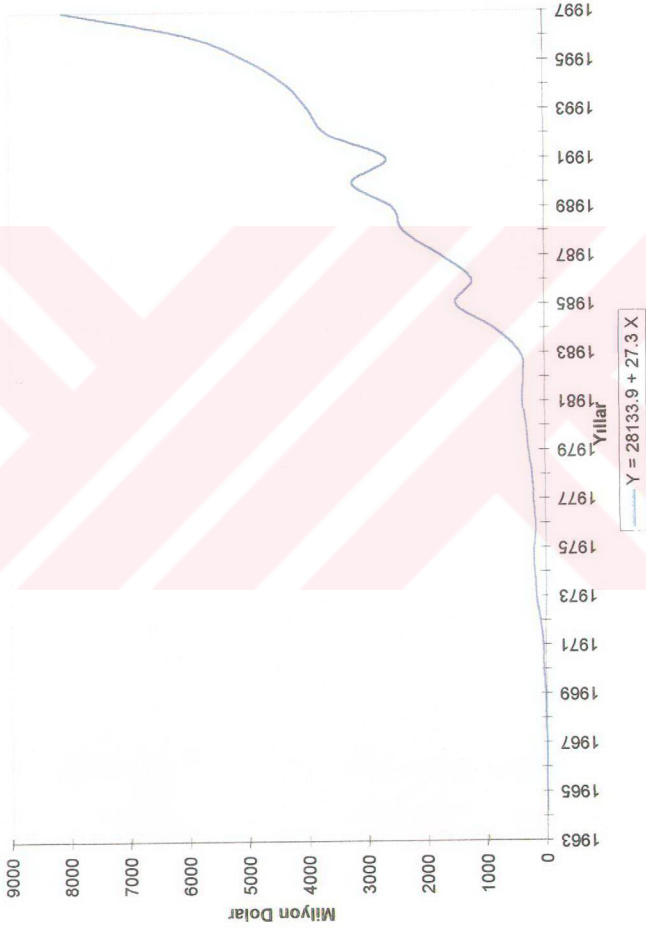
EK : 14 Turizm Gelirleri ve GSMH

EK : 14 GSMH ve Turizm Gelirleri Trendi

EK : 14 1963-1997 Yılları Arası Turizm Gelirleri Trendi

K : 15 Turizm Gelirleri İle Döviz Kuru Arasındaki İlişki

Yıllar	Turizm gelir Y(Milyon USD' döv. or.kur	X	X*Y	X ²	Y ²
1963	7,7	9,0	69,3	81,0	59,3
1964	8,3	9,0	74,7	81,0	68,9
1965	13,8	9,0	124,2	81,0	190,4
1966	12,1	9,0	108,9	81,0	146,4
1967	13,2	9,0	118,8	81,0	174,2
1968	24,1	9,0	216,9	81,0	580,8
1969	36,6	9,0	329,4	81,0	1.339,6
1970	51,6	11,3	582,6	127,5	2.662,6
1971	62,9	14,8	933,4	220,2	3.956,4
1972	103,7	14,0	1.451,8	196,0	10.753,7
1973	171,5	13,9	2.383,9	193,2	29.412,3
1974	193,7	13,8	2.669,2	189,9	37.519,7
1975	200,9	14,2	2.856,8	202,2	40.360,8
1976	180,5	15,9	2.870,0	252,8	32.580,3
1977	204,9	17,8	3.653,4	317,9	41.984,0
1978	230,4	24,1	5.545,7	579,4	53.084,2
1979	280,7	38,0	10.669,4	1.444,8	78.792,5
1980	326,7	76,1	24.865,1	5.792,7	106.732,9
1981	381,3	110,1	41.992,6	12.128,6	145.389,7
1982	370,3	160,9	59.577,6	25.885,6	137.122,1
1983	411,1	223,8	92.012,4	50.095,4	169.003,2
1984	840,0	365,1	306.867,2	133.283,4	705.600,0
1985	1.482,0	519,6	770.062,0	269.994,6	2.196.324,0
1986	1.215,0	669,0	812.883,6	447.614,5	1.476.225,0
1987	1.721,1	855,1	1.471.626,6	731.110,5	2.962.185,2
1988	2.355,3	1.421,4	3.347.799,9	2.020.349,5	5.547.438,1
1989	2.556,5	2.120,3	5.420.419,1	4.495.460,1	6.535.692,3
1990	3.225,0	2.606,4	8.405.511,0	6.793.112,4	10.400.625,0
1991	2.654,0	4.168,1	11.062.163,9	17.373.141,0	7.043.716,0
1992	3.639,0	6.864,4	24.979.406,0	47.119.438,2	13.242.321,0
1993	3.959,0	10.965,4	43.412.097,8	120.240.435,8	15.673.681,0
1994	4.321,0	29.669,8	128.203.033,0	880.294.658,5	18.671.041,0
1995	4.957,0	45.678,4	226.427.581,0	2.086.511.658,7	24.571.849,0
1996	5.962,1	81.047,0	483.210.318,7	6.568.616.209,0	35.546.636,4
1997	8.088,5	151.300,0	1.223.790.050,0	22.891.690.000,0	65.423.832,3
Toplam	50.261,5	339.061,6	2.161.872.725,7	32.626.834.659,3	210.889.080,1

Regresyon Analizi

$$\frac{\sum x^2 \sum y - \sum x \sum xy}{n \sum x^2 - (\sum x)^2} = 383$$

$$\frac{n \sum xy - \sum x \sum y}{n \sum x^2 - (\sum x)^2} = 0,05$$

$$= 383 + 0,05 X \quad r = 0,33$$

b Değişkeni İçin Hipotez Testi

$$Se = 1330,44 \quad Sb = 0,007$$

Hipotezimiz

$$Ho \quad b = 0 \quad Ha \quad b > 0$$

%95 lik güven aralığında

$$t \quad 0,05 (n-2) = t \quad 0,05 (33) = 1,65 \quad (t \text{ Tablo değeri})$$

$$t = b/Sb = 6,43 \quad (t \text{ hesaplanan})$$

EK : 15 Döviz Kuru İle Gelen Yabancı Turist Sayısı Arasındaki İlişki

Yıllar	Y gelen y sa	X döv.or.kur	X*Y	X2	Y2
1963	198841	9,0	1.789.569,0	81,0	39.537.743.281,0
1964	229347	9,0	2.064.123,0	81,0	52.600.046.409,0
1965	361758	9,0	3.255.822,0	81,0	130.868.850.564,0
1966	440534	9,0	3.964.806,0	81,0	194.070.205.156,0
1967	574055	9,0	5.166.495,0	81,0	329.539.143.025,0
1968	602996	9,0	5.426.964,0	81,0	363.604.176.016,0
1969	694229	9,0	6.248.061,0	81,0	481.953.904.441,0
1970	724784	11,3	8.182.811,4	127,5	525.311.846.656,0
1971	926019	14,8	13.742.122,0	220,2	857.511.188.361,0
1972	1034955	14,0	14.489.370,0	196,0	1.071.131.852.025,0
1973	1341527	13,9	18.647.225,3	193,2	1.799.694.691.729,0
1974	1110298	13,8	15.299.906,4	189,9	1.232.761.648.804,0
1975	1540904	14,2	21.911.654,9	202,2	2.374.385.137.216,0
1976	1675846	15,9	26.645.951,4	252,8	2.808.459.815.716,0
1977	1661416	17,8	29.623.047,3	317,9	2.760.303.125.056,0
1978	1644177	24,1	39.575.340,4	579,4	2.703.318.007.329,0
1979	1523658	38,0	57.914.240,6	1.444,8	2.321.533.700.964,0
1980	1288060	76,1	98.034.246,6	5.792,7	1.659.098.563.600,0
1981	1405311	110,1	154.766.900,4	12.128,6	1.974.899.006.721,0
1982	1391717	160,9	223.913.348,1	25.885,6	1.936.876.208.089,0
1983	1625099	223,8	363.729.658,2	50.095,4	2.640.946.759.801,0
1984	2117094	365,1	772.908.677,5	133.283,4	4.482.087.004.836,0
1985	2614924	519,6	1.358.740.659,6	269.994,6	6.837.827.525.776,0
1986	2391085	669,0	1.599.731.508,4	447.614,5	5.717.287.477.225,0
1987	2855546	855,1	2.441.634.607,3	731.110,5	8.154.142.958.116,0
1988	4172727	1.421,4	5.931.072.430,5	2.020.349,5	17.411.650.616.529,0
1989	4459151	2.120,3	9.454.514.907,8	4.495.460,1	19.884.027.640.801,0
1990	5389308	2.606,4	14.046.476.798,9	6.793.112,4	29.044.640.718.864,0
1991	5517897	4.168,1	22.999.201.664,7	17.373.141,0	30.447.187.302.609,0
1992	7076096	6.864,4	48.572.870.338,6	47.119.438,2	50.071.134.601.216,0
1993	6500638	10.965,4	71.282.225.938,0	120.240.435,8	42.258.294.407.044,0
1994	6670618	29.669,8	197.915.635.111,7	880.294.658,5	44.497.144.501.924,0
1995	7726886	45.678,4	352.951.403.118,1	2.086.511.658,7	59.704.767.256.996,0
1996	8614085	81.047,0	698.145.746.995,0	6.568.616.209,0	74.202.460.387.225,0
1997	9689004	151.300,0	1.465.946.305.200,0	22.891.690.000,0	93.876.798.512.016,0
Toplam	97.790.590,0	339.061,6	2.894.532.859.618,9	32.626.834.659,3	514.847.856.532.136,0

Regresyon Analizi

$$\frac{\sum x^2 \sum y - \sum x \sum xy}{n \sum x^2 - (\sum x)^2} = 2151142$$

$$\frac{n \sum xy - \sum x \sum y}{n \sum x^2 - (\sum x)^2} = 66,361$$

$$= 2.151.142 + 66,361 X \quad r = 0,73$$

b Değişkeni İçin Hipotez Testi

$$Se = 1845570 \quad Sb = 10,77$$

Hipotezimiz

$$Ho \quad b = 0 \quad Ha \quad b > 0$$

%95 lik güven aralığında

$$t_{0,05} (n-2) = t_{0,05} (33) = 1,65 \quad (t \text{ t değeri})$$

$$t = b/Sb = 6,15 \quad (t \text{ hesaplanan})$$

EK : 15 1963- 1997 Yılları Arasında Turizm Gelirleri, Döviz Kuru,(Dolar, Yıl Ortalaması, Turist Sayısı

Yıllar	Turizm Gelirleri (Milyon Dolar) ¹	Döviz Kuru(Dolar Yıl Ortalaması)	Turist Sayısı ¹
1963	8	9	198841
1964	8	9	229347
1965	14	9	361758
1966	12	9	440534
1967	13	9	574055
1968	24	9	602996
1969	37	9	694229
1970	52	11,29	724784
1971	63	14,84	926019
1972	104	14	1034955
1973	172	13,9	1341527
1974	194	13,78	1110298
1975	201	14,22	1540904
1976	181	15,9	1675846
1977	205	17,83	1661416
1978	230	24,07	1644177
1979	281	38,01	1523658
1980	327	76,11	1288060
1981	381	110,13	1405311
1982	370	160,89	1391717
1983	411	223,82	1625099
1984	840	365,08	2117094
1985	1482	519,61	2614924
1986	1215	669,04	2391085
1987	1721	855,05	2855546
1988	2355	1421,39	4172727
1989	2557	2120,25	4459151
1990	3225	2606,36	5389308
1991	2654	4168,11	5517897
1992	3639	6864,36	7076096
1993	3959	10965,42	6500638
1994	4321	29669,76	6670618
1995	4957	45678,35	7726886
1996	5962	81047	8614085
1997	8089	151300	9689004

Kaynak : (1)Turizm Bakanlığı Turizm İstatistikleri Bülteni , Mayıs 1998, s.72-73.

(2)

EK : 15 : 1963- 1997 Yılları Arasında Turizm Gelirleri, Döviz Kuru (Dolar, Yıl Ortalaması, Turist Sayısı

Yıllar	Turizm Gelirleri (Milyon Dolar) ¹	Yatak Sayısı ²	Turist Sayısı ¹
1963	8	10226	198841
1964	8	12436	229347
1965	14	14297	361758
1966	12	16151	440534
1967	13	18158	574055
1968	24	24907	602996
1969	37	28354	694229
1970	52	32114	724784
1971	63	34628	926019
1972	104	38528	1034955
1973	172	40895	1341527
1974	194	44957	1110298
1975	201	47307	1540904
1976	181	50379	1675846
1977	205	50379	1661416
1978	230	52385	1644177
1979	281	53956	1523658
1980	327	56044	1288060
1981	381	58242	1405311
1982	370	62372	1391717
1983	411	65934	1625099
1984	840	68266	2117094
1985	1482	85995	2614924
1986	1215	92129	2391085
1987	1721	106306	2855546
1988	2355	122306	4172727
1989	2557	146086	4459151
1990	3225	173227	5389308
1991	2654	200678	5517897
1992	3639	219940	7076096
1993	3959	235238	6500638
1994	4321	314000	6670618
1995	4957	350000	7726886
1996	5962	380000	8614085
1997	8089	504000	9689004

Kaynak : (1)Turizm Bakanlığı Turizm İstatistikleri Bülteni , Mayıs 1998, s.72-73.

(2) Turizm Bakanlığı Belgeli Turizm İşletmeleri İstatistik Yıllığı
1993 s23- Resmi Gazete 25.7.1998 Sayı 22 1384 S 124

EK 15 1963-1997 Yılları Arasında Ortalama Döviz Kurları (Dolar)

EK : 16 Turizm Gelirleri İle TEFE Arasındaki İlişki

Yıllar	Y	X			
	TEFE	(Milyon USD)	X*Y	X ²	Y ²
1963	4	7,7	30,8	59,3	16,0
1964	0,1	8,3	0,8	68,9	0,0
1965	6,8	13,8	93,8	190,4	46,2
1966	6	12,1	72,6	146,4	36,0
1967	7,1	13,2	93,7	174,2	50,4
1968	2,9	24,1	69,9	580,8	8,4
1969	7,8	36,6	285,5	1.339,6	60,8
1970	8,1	51,6	418,0	2.662,6	65,6
1971	16,5	62,9	1.037,9	3.956,4	272,3
1972	16,8	103,7	1.742,2	10.753,7	282,2
1973	20,8	171,5	3.567,2	29.412,3	432,6
1974	28,4	193,7	5.501,1	37.519,7	806,6
1975	10,8	200,9	2.169,7	40.360,8	116,6
1976	16,5	180,5	2.978,3	32.580,3	272,3
1977	26,3	204,9	5.388,9	41.984,0	691,7
1978	53,1	230,4	12.234,2	53.084,2	2.819,6
1979	69,5	280,7	19.508,7	78.792,5	4.830,3
1980	98,8	326,7	32.278,0	106.732,9	9.761,4
1981	34,5	381,3	13.154,9	145.389,7	1.190,3
1982	26,5	370,3	9.813,0	137.122,1	702,3
1983	29,7	411,1	12.209,7	169.003,2	882,1
1984	49,5	840,0	41.580,0	705.600,0	2.450,3
1985	41,6	1482,0	61.651,2	2.196.324,0	1.730,6
1986	27,9	1215,0	33.898,5	1.476.225,0	778,4
1987	36,8	1721,1	63.336,5	2.962.185,2	1.354,2
1988	64,5	2355,3	151.916,9	5.547.438,1	4.160,3
1989	62,3	2556,5	159.270,0	6.535.692,3	3.881,3
1990	48,6	3225,0	156.735,0	10.400.625,0	2.362,0
1991	59,2	2654,0	157.116,8	7.043.716,0	3.504,6
1992	61,4	3639,0	223.434,6	13.242.321,0	3.770,0
1993	60,3	3959,0	238.727,7	15.673.681,0	3.636,1
1994	149,6	4321,0	646.421,6	18.671.041,0	22.380,2
1995	65,6	4957,0	325.179,2	24.571.349,0	4.303,4
1996	84,9	5962,1	506.182,3	35.546.636,4	7.208,0
1997	91	8088,5	736.053,5	65.423.832,3	8.281,0
Toplam	1.394,2	50.261,5	3.624.152,2	210.889.080,1	93.143,9

Regresyon Analizi

$$\frac{\sum x^2 \sum y - \sum x \sum xy}{n \sum x^2 - (\sum x)^2} = 23,04$$

$$\frac{n \sum xy - \sum x \sum y}{n \sum x^2 - (\sum x)^2} = 0,011$$

$$= 23,04 + 0,011 \times r = 0,71$$

b Değişkeni İçin Hipotez Testi

$$Se = 25,319 \quad Sb = 0,0021$$

Hipotezimiz

$$Ho \quad b = 0 \quad Ha \quad b > 0$$

%95 lik güven aralığında

$$t_{0,05} (n-2) = t_{0,05} (33) = 1,65 \quad (t \text{ Tablo değeri})$$

$$t = b/Sb = 5,116 \quad (t \text{ hesaplanan})$$

EK : 16 TEFE İle Gelen Yabancı Turist Sayısı Arasındaki İlişki

Yıllar	Y	X			
	TEFE	gelen y sa	X*Y	X2	Y2
1963	4	198841	795.364,0	39.537.743.281,0	16,0
1964	0,1	229347	22.934,7	52.600.046.409,0	0,0
1965	6,3	361758	2.459.954,4	130.868.850.564,0	46,2
1966	6	440534	2.643.204,0	194.070.205.156,0	36,0
1967	7,1	574055	4.075.790,5	329.539.143.025,0	50,4
1968	2,9	602996	1.748.688,4	363.604.176.016,0	8,4
1969	7,3	694229	5.414.986,2	481.953.904.441,0	60,8
1970	8,1	724784	5.870.750,4	525.311.846.656,0	65,6
1971	16,5	926019	15.279.313,5	857.511.188.361,0	272,3
1972	16,8	1034955	17.387.244,0	1.071.131.852.025,0	282,2
1973	20,8	1341527	27.903.761,6	1.799.694.691.729,0	432,6
1974	28,4	1110298	31.532.463,2	1.232.761.648.804,0	806,6
1975	10,8	1540904	16.641.763,2	2.374.385.137.216,0	116,6
1976	16,5	1675846	27.651.459,0	2.808.459.815.716,0	272,3
1977	26,3	1661416	43.695.240,8	2.760.303.125.056,0	691,7
1978	53,1	1644177	87.305.798,7	2.703.318.007.329,0	2.819,6
1979	69,5	1523658	105.894.231,0	2.321.533.700.964,0	4.830,3
1980	98,3	1288060	127.260.328,0	1.659.098.563.600,0	9.761,4
1981	34,5	1405311	48.483.229,5	1.974.899.091.729,0	1.190,3
1982	26,5	1391717	36.880.500,5	1.936.876.208.089,0	702,3
1983	29,7	1625099	48.265.440,3	2.640.946.759.801,0	882,1
1984	49,5	2117094	104.796.153,0	4.482.087.004.836,0	2.450,3
1985	41,6	2614924	108.780.838,4	6.837.827.525.776,0	1.730,6
1986	27,9	2391085	66.711.271,5	5.717.287.477.225,0	778,4
1987	36,8	2855546	105.084.092,8	8.154.142.958.116,0	1.354,2
1988	64,5	4172727	269.140.891,5	17.411.650.616.529,0	4.160,3
1989	62,3	4459151	277.805.107,3	19.884.027.640.801,0	3.881,3
1990	48,6	5389308	281.920.368,8	29.044.640.718.864,0	2.362,0
1991	59,2	5517897	326.659.502,4	30.447.187.302.609,0	3.504,6
1992	61,4	7076096	434.472.294,4	50.071.134.601.216,0	3.770,0
1993	60,3	3500638	391.988.471,4	42.258.294.407.044,0	3.636,1
1994	149,6	3670618	997.924.452,8	44.497.144.501.924,0	22.380,2
1995	65,6	7726886	506.883.721,6	59.704.767.256.996,0	4.303,4
1996	84,9	8614085	731.335.816,5	74.202.460.387.225,0	7.208,0
1997	91	9689004	881.699.364,0	93.876.798.512.016,0	8.281,0
Toplam	1.394,2	97.790.590,0	6.122.414.792,3	514.847.856.532.136,0	93.143,9

Regresyon Analizi

b Değişkeni İçin Hipotez Testi

$$\frac{\sum x^2 \sum y - \sum x \sum xy}{n \sum x^2 - (\sum x)^2} = 14,08$$

$$Se = 120,29 \quad Sb = 0,000008$$

Hipotezimiz

$$Ho \quad b = 0 \quad Ha \quad b > 0$$

$$\frac{n \sum xy - \sum x \sum y}{n \sum x^2 - (\sum x)^2} = 0,00009$$

%95 lik güven aralığında
 $t_{0,05} (n-2) = t_{0,05} (33) = 1,65$ (t Tablo değeri)

$$= 383,044 + 0,05708 X \quad r = 0,73$$

$$t = b/Sb = 11,52 \quad (t \text{ hesaplanan })$$

EK : 16 1963-1996 Yılları arasında TEFE

